72 ▪ FERENCZY NOÉMI (1890–1957)

Alvó pásztor

2002. őszi

173 × 80 cm
Gobelin

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Ferenczy Noémi gyűjteményes kiállítása. Fränkel Szalon 1937. szeptember.

REPRODUKÁLVA
Ferenczy Noémi gyűjteményes kiállítása. Fränkel Szalon 1937. szeptember. Katalógus.
Pesti Napló Képes Melléklete, 1937. szeptember 26.
Tükör, 1937. november. 11. szám. 826.l.
Cseh Miklós: Ferenczy Noémi. Budapest, 1963. (14. kép)

IRODALOM
Tolnay Károly: Ferenczy Noémi. Budapest, 1934.
Cseh Miklós: Ferenczy Noémi. Budapest, 1963.
Jankovich Júlia: Ferenczy Noémi. Budapest, 1983.
Pálosi Judit: Ferenczy Noémi oeuvre-katalógusa. Bölcsészdoktori disszertáció, 1987.
Pálosi Judit: Ferenczy Noémi. Budapest, 1998

A művészetet szeretők számára mindig nagy öröm, ha egy elveszettnek hitt, vagy sokáig lappangó műalkotás újra felbukkan, ismét láthatóvá, tanulmányozhatóvá válik. Az *Alvó pásztor* sorsa alkalmat ad erre a ritka örömre. 1963-ban, Cseh Miklós Ferenczy-könyve még közölte a kárpit fotóját, a későbbi monográfiák már csupán az előkészítő vázlatokat és a kartontervet mutathatták be, s az 1987-es oeuvre-katalógus is a mű „lappangó" státuszát jelölte meg. Az *Alvó pásztor* című gobelin a Ferenczy-oeuvre egyik kiemelkedő darabja. Jelentőségét mutatja, hogy már 1937-es kiállítása kapcsán több alkalommal reprodukálták, s a későbbiekben is az életművet tárgyaló művészettörténeti munkák rendszeresen megemlítették, elemezték jelentőségét.

Escher Károly: Pihenő aratók, 1935 (foto)
Magyar Művészet 1919–1945, szövegkötet, 129. kép

Ferenczy Noémi kivételes helyet foglal el a magyar képzőművészet történetében. Ez az alapvető különállás nem csupán műveinek műfaji sajátosságából ered, – lévén egy hagyományosan iparművészeti ágat emelt fel a grand art szférájába – de egyéni karakteréből, stílusát determináló lelki alkatából is következik. A húszas-harmincas évek kavargó, zilált közegében szokatlan hangot üt meg ez az éterien tiszta, lecsupaszított művészet. Lágy hangon szól, minden cifra trillától, talmi díszítéstől mentesen formálja meg ősi, masszív, archaikusan emberi dallamait. Rokon vonásokat persze találhatunk kortársainak művészetében, de ezek csak egy-egy részletet, a művek egy-egy vetületét érintik. Derkovits néhány alkotása, Nagy István puritán, sallangmentes kompozíciói, Nagy-Balogh kubikos-ciklusának masszív figurái párhuzamba állíthatók műveivel, de mégsem érezzük bennük azt a tömörséget, a következetességnek és a gyermeki őszinteségnek azt a kivételes elegyét, amely Ferenczy gobelinjeit egyetemessé, általános érvényűvé avatja. Talán a középkor művészeinek, kézműveseinek nyomát követve juthatunk közelebb műveinek megértéséhez. Náluk a feltétlen istenhit, nála a művel és a munkával való panteisztikus egyéválás eredményezte az alkotás folyamatát áhítattal megtöltő, azt megnemesítő, megihlető hangulatot. Gobelinjeit, szinte egyedülálló módon saját maga szőtte le: esetében tehát nem válik el a tervező művész és a kivitelezést végző kézműves személye. Többek között innen eredeztethető alkotásainak utolérhetetlen egysége, megbonthatatlan ökonómiája.
„A művészi tárgyalkotás egyfajta istentisztelet volt nála" – írta róla Tolnay Károly, a magyar művészettörténet-írás talán legnagyobb alakja. Az *Alvó pásztor*hoz készült vázlatok – rajzok, akvarellek és tempera-képek – jól illusztrálják ennek az „istentiszteletnek" legfontosabb stációit. Az előkészítés hosszú, többféle technikán átvezető folyamata, valamint a gobelin szövésének fárasztó manuális rítusa eredményezi Ferenczy műveinek tökéletesen letisztult voltát. A látványélmény – esetlegességeitől megtisztítva – szubsztanciává, általános ideává nemesítve jelenik meg az *Alvó pásztor* című munkán is.
Élvezettel kutathatunk emlékeinkben analógiák után: a trecento remekművei közül Giotto képeinek szinte márvány tömörségű pásztorait felidézve, vagy a modern művészet tárházából Henri Rousseau Álom című művét citálva lelhetünk az értelmezést segítő formai vagy tematikus analógiákra.
A pásztor alakjához az évezredek során – elsősorban a keresztény ikonográfia alapján – olyan képzetek, fogalmak kapcsolódtak, mint az emberszeretet, a biztonság, a boldogság, az üdvösség és a bűnbocsánat. A természeti környezetben alvó pásztor figurája az antik bukolikus irodalomtól kezdve a gondtalanság, a nyugodt, vidéki élet, az árkádiai idill szimbóluma volt. Ferenczy jelkép tömörségű ábrázolása azonban elvet minden irodalmi utalást: önmagába zártan sugározza a béke és háborítatlan nyugalom harmóniáját. A kerekded vonalakkal, tömbszerűen megformált figura környezetét a síkon ritkásan elszórt fűcsomók, virágtövek élénkítik, s egy köztük nesztelenül mászó apró csiga, mely látványával tovább erősíti a jelenet zavartalan, megemelt csendjét. A főmezőt körülölelő bárányokkal Ferenczy rafináltan fűzte tematikus és képi egységbe a belső felületet és a lezáró, keretelő funkciót ellátó, alapvetően ornamentális jellegű bordűrt. Gobelinjén ember és természet bontatlan együttélése, a létezés minden pátosztól mentes, mégis mitikus egysége sugárzik.
Az *Alvó pásztor* közelében valami nehezen megfogalmazható többletet érzünk, ami kiegészíti, sőt megemeli az ábrázolás vizuális tartalmait. Ferenczy küzdelmes, fáradságos, ihletett alkotói módszerét a látvány – tovább már nem bontható – magjához való eljutás vágya inspirálta. Mindeközben maga az alkotás, a munka folyamata vált fontossá számára, s ezt a középkori kódexminiátorok buzgalmával, áhítatával végezte. Ez az a többlet, amit művein érezhetünk: ahogy a művészi ihlet és inspiráció pillanatnyisága egyesül az elszánt, fáradságot nem ismerő kézműves-munka nemesítő, tisztító erejével.

Molnos Péter

73 • PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Kecskeméti Kálvária

72,5 × 64,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Csaba V

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

IRODALOM
Elek Artúr: Perlrott Csaba Vilmos, Nyugat, 1923/2
Bornemissza Géza: Perlrott Csaba Vilmos, in: Perlrott Csaba Vilmos művészete, Budapest, 1929
Perlrott Csaba Vilmos: Magamról, in: Perlrott Csaba Vilmos művészete, Budapest, 1929
Rózsa Miklós: Perlrott Csaba Vilmos, Magyar Művészet, 1938/5
Benedek Katalin: Perlrott Csaba Vilmos kritikai értékeléséről, Cumania, 1987
Murádin Jenő: Perlrott Csaba Vilmos pályarajzához, Művészettörténeti Értesítő, 1988/1–2
Sümegi György: Az ismeretlen Perlrott Csaba Vilmos, Új Művészet, 1991/10
Sümegi György: A „neós" és „neoklasszikus" Perlrott Csaba Vilmos, Új Művészet, 1998/9
Sümegi György: A Kecskeméti Művésztelep és Alkotóház, Budapest, é.n.

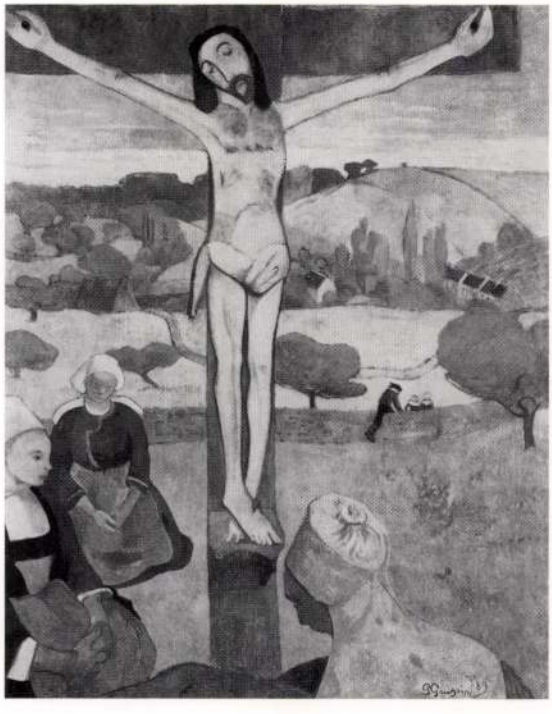

Paul Gauguin: A sárga Krisztus, 1889, olaj, vászon, 92 x 73 cm
Albright-Knox Art Gallery, Buffalo (New York)

Nagybányán először Czóbel Béla mutatta be 1906-ban az új természetlátás igézetében fogant neoimpresszionista, vagy egyszerűen csak neós képeit. Az 1907-ben Párizsból hazalátogató Perlrott és Bornemissza festményeit az iskola vezetősége hasonló ellenérzéssel fogadta, így Perlrott csak a Szabadiskolán kívüliek csoportjában dolgozhatott. Emlékei szerint egyedül korábbi mestere Iványi Grünwald Béla fogta föl az „idők tempóját, s így ő lett a haladók első megértője." (Perlrott, 1929, 12.) A Perlrott festészetét ért nagybányai támadások után nem meglepő, hogy barátjával – a szintén Matisse-tanítvány – Bornemissza Gézával együtt örömmel csatlakozott a Kecskeméti Művésztelepre költöző Iványi Grünwald társaságához. A kecskeméti kolónia alapjait 1909-ben vetették meg, de az érdemi munka csak 1912-ben az építkezések befejezése után kezdődött meg. Perlrott Bornemisszával és Iványi Grünwalddal együtt részt vett az épületek díszítő munkálataiban is. Perlrott a közös műterembérház falára a festészet, a szobrászat és az építészet allegóriáját festette fel. Lelkesedésüket és munkakedvüket még a Kecskemétet és a művésztelepet sújtó földrengés sem törte meg. Perlrott még ugyanebben az évben megalkotta egyik legszebb kecskeméti képét, a *Kálváriát*. A kisebb méretű és stílusában eltérő *Kecskeméti Kálvária* is e kép vonzáskörébe tartozik.

Perlrott mindkét *Kálvária*-képe a kecskeméti főtér (egyben piactér) Kálvária szoborcsoportját ábrázolja háttérben a Barátok temploma barokk falazatának és impozáns tornyának részleteivel a nagybányai természetlátáson túlmutató megoldásokkal. Ezekről az új kompozíciós elvekről maga Perlrott így nyilatkozott 1926-ban: „A háború előtti évtizedekben Cézanne, Picasso, Matisse megcsinálták a világ művészi forradalmát. Cézanne volt a teoretikus, aki fölállította a kompozíció kubistikus (sic) elvét és Picasso volt az, aki a teóriát praktikus térre helyezte át. Picasso megvalósításai vezettek a képarchitektúrához is. Mialatt Matisse a tárgyak elvonatkoztatását, Picasso a kép konstruálását kereste. Azokat a magyarokat, akik Párizsban ezekhez a mozgalmakhoz csatlakoztak itthon neo-knak keresztelték minden megértés nélkül." (Perneczky, 1967, 166.) A Perlrott által említett triumvirátusból a Kecskeméti kálvárián leginkább Matisse és a Fauves-ok hatása érezhető. Az élénk, természettől elrugaszkodott színek, az éles kontúrok, valamint a nagy, homogén színfelületek a fauveizmus hazai, neoimpresszionizmussá szelídült változatára jellemzőek. Éppen ezek a bizonyos homogén színfelületek határolják el stílárisan a már említett *Kálvária* képtől. A *Kálvária* fénypászmáktól szabdalt égboltozata és falsíkjai láttán inkább Robert Delauney, vagy egy közelebbi pályatárs, Kmetty János festészetére asszociálhatunk.

A *Kecskeméti Kálvária* kapcsán a francia posztimpresszionista festészet még egy nagy alakját érdemes megemlítenünk, Paul Gauguint és a cloisonizmus (vagy szintetizmus) Emile Bernardal közösen kimunkált technikáját. A cloisonizmus a rekeszzománcról kapta nevét, mivel Gauguin és Bernard a hangsúlyos fekete kontúrokkal körülzárt vászonfoltokat „töltötte ki" ragyogó, homogén színeivel. A Gauguin párhuzamot csak tovább erősíti a festmény témája. Elég csupán Gauguin egyik legismertebb képére, a *Sárga Krisztus*ra gondolni, de van a mesternek egy közismert Kálvária festménye is, amelyet szintén egy szoborcsoport inspirált. Az 1910-es évek elején Perlrott korábbi mestere Iványi Grünwald is rövid időre Gauguin hatása alá került, s érdekes módon az egyik „legszintetikusabb" képét ugyanarról a kecskeméti Kálváriáról festette (*Kecskeméti kofák hóbuckák között*, 1912), amit Perlrott műveiről már ismerünk. Perlrott bátran vállalta a Gauguin felől érkező inspirációt is: „Nagy-Bánya lejárt, és túl vagyunk az impresszionizmuson, sőt túl a postimpresszionizmuson (sic) is, melynek egyik legkiválóbb és leghatalmasabb képviselőjének Gauguint tartottam. Egy ideig meghatott bámulója voltam ennek a mesternek, de iskolás követőjévé nem lettem soha." (Perlrott, 1929, 12.)

Hornyik Sándor

HAJNAL GABRIELLA

Mit dalol a gépmadár?

Faliképek rettenetei

MÁJUS ELSEJÉN, a munka ünnepén egy hetvennégy éves, cigarettától mély és rekedtes hangú asszony betelefonált a Budapest Rádióba.

Kora reggel volt, az asszony azt mondta, boldog, ma van a születésnapja, és mivel a rádiókból a reggeli kiállításajánlók kivésztek, kínálna egyet. Lehet? Lehetett. Az asszony a saját kiállítását ajánlotta, amely május 12-éig Győrben, a gyönyörűen felújított városi képtárban látható. Aztán kicsit még beszélt a gyerekkoráról, arról, hogy az is boldog volt, mert rajzolhatott. Azokba a nagy raktárkönyvekbe, amiket az édesapja hozott.

Rövid kis beszélgetés, azután elköszönés... Május elsején egy hetvennégy éves, Munkácsy-díjas, érdemes és kiváló művész, a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja, a Magyar Köztársaság Érdemrend Tiszti keresztjének a tulajdonosa önmagát ajánlotta. Ilyenné lett a világ. Olyanná, amilyenről Jaschik Álmos beszélt a híres rajziskolájában, ahová tizenkét-tizenhárom éves korától ő, Hajnal Gabriella is járhatott. Azt mondta Jaschik, tudja előre a világot. Hogy lesznek majd zenélő öngyújtók, de kultúra...

„Egy este megcsörrent a telefon, Audrey Hepburn és Elisabeth Taylor menedzsere hívott. Azt mondta, látta a falikárpitjaimat, és a feleségével együtt, aki belsőépítész, bemutatnák Amerikának."

Jaschik rajziskolája a Liszt Ferenc téren volt, a ház legfelső emeletén. A kisebbik szobában azok rajzolhattak, akiket sokra tartottak, a másikban pedig a többiek. Hogy hány éves volt Jaschik? Nem tudom, mondja Hajnal Gabriella. Én tizenkét-tizenhárom éves lehettem, ő pedig már ősz. Bottal járt, és öregembernek tűnt. Állandóan beszélt, közben a rajzainkat korrigálta, aztán megint beszélt, anyám, apám sosem rajzolt. Illetve apám egyetlenegyszer, amikor egy házi feladat nem ment. 1938 húsvétja volt, és apám, a család legnagyobb meglepetésére profi rajzot készített. Született rajztehetség, ami úgy látszik, csöppet sem érdekelte. Tisztviselő volt a szikvízgyárban, unalmas hivatali munka, nyűg is lehetett, mert kártyázni kezdett, és emlékszem, anyám késő esténként megfogta a kezemet, hogy apánkat a kávéházi asztaltól hazakísérjük.

Szép lakásban laktunk, anyám a háztartást vezette, én meg rajzolgattam hároméves koromtól. Az első rajzomon copfos menyasszony és cilinderes vőlegény állt, az apám kilencéves koromban halt meg. Iskolai szünet volt és húsvét. Mi anyámmal a nagymamáékhoz vidékre utaztunk, anyám lába kibicsaklott, feküdt, én meg az éjjeliszekrényen levő képet nézegettem, és arra gondoltam, mi lenne, ha az apám hirtelen meghalna. Este jött a hír, meghalt, harminchét évesen. Nekem meg továbbra is jó volt. Mert rajzolhattam, és mert anyám, aki gyönyörű nő volt, olyan, akár egy dáma, nem ment többé férjhez, nekem adta az életét. Hogy megéljünk, varrni kezdett. Annyit, hogy a Református Skót Misszió iskolájába járhassak, különórákon németül és angolul tanulhassak és zongoraleckéket vehessek. Végezetül kinézte nekem Jaschik Álmos szabadiskoláját.

Anyám a háborúba belebetegedett. Már korábban is többször esett depresszióba, hajlama erre volt, azután, általában egy-egy év múlva, rendbe jött, újból munkába állt. De a háború után a depressziója mély lett, és tizenhat-tizenhét évesen nekem kellett pénzt keresnem. A Mafirtnál, az akkori filmvállalatnál találtam munkát, filmplakátokat rajzoltam, megvannak ma is egy bőröndben. Anyám félt. Mert '51-ben felvételiztem a főiskola festő szakára. Félt, miből fogunk megélni, úgyhogy a főiskola mellett, s aztán még évtizedekig, hol mesekönyveket illusztráltam, hol képes levelezőlapokat rajzoltam.

Nehéz pontosan meghatáro festészettől mi vitt a gobelinek, kárpitok felé. Talán az, hogy a f olajfesték mint anyag nem igazá szett. Talán az, hogy a háború u Nemzeti Szalonban láttam egy F czy Noémi-kiállítást. Megtetszett til, a gyapjú, és amikor 1958-ban vészeti Alap gobelinpályázatot tett, jelentkeztem, és bár addig len gobelint sem csináltam, a megl én nyertem el.

Föntа Várban, az iparművésze lalatnak gyönyörű gobelinszövő lye állt. Három tapasztalt és id szövőnő dolgozott ott és jó néhán dő, fiatal. Furcsa időszak volt. Na följártam, és a fejem gyakran fájt. az idős szövőnők a mesterfogá nem szívesen adták át. A falikárp gül elkészült, szépen sikerült, kik Havannába, a magyar követségr galmam sincs, azóta mi van vele.

Az első kiállításom 1969-ben negyvenegy évesen a Dorottya utc lériában. Na de hát a főiskolát is k kezdtem el a háború miatt, és husz

vaslatait, döntéseit. Kádár megkérdője-

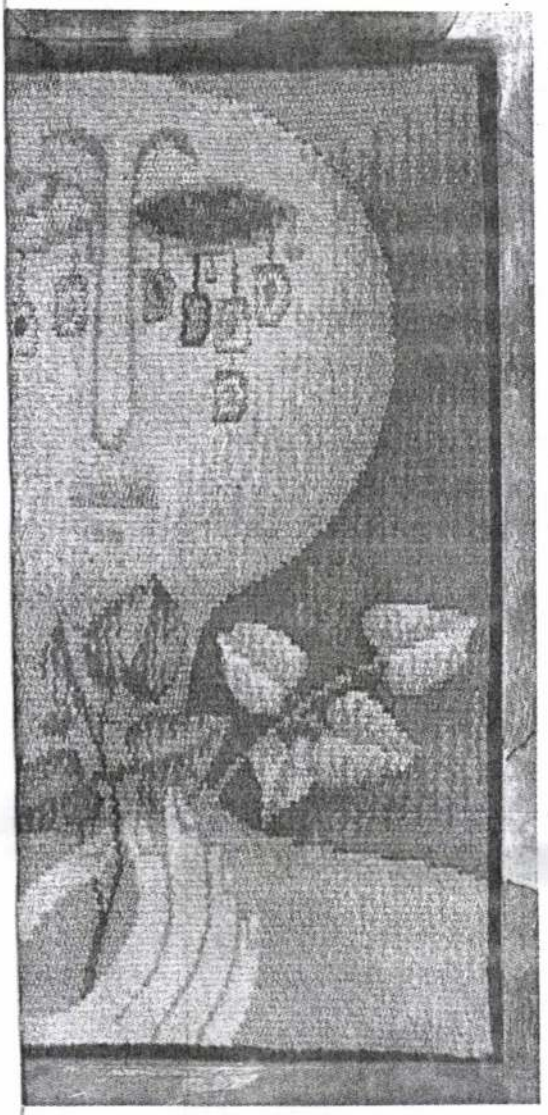

lenc voltam, amikorra befejeztem. Egy este megcsörrent a telefon, amerikai házaspár hívott. A Gellértben laktak, és pár órával előbb, a Dorottya utcában, a galéria kirakatában meglátták a munkáimat. Az asszony belsőépítész volt, a férfi Elisabeth Taylor és Audrey Hepburn menedzsere. A férfi azt mondta, a kiállítási anyaggal körbevisz Amerikában, s hogy a falikárpitjaimmal több pénzt hoz majd Magyarországnak, mint a tokaji borral. Meg hogy nekem más dolgom nincsen, mint hogy a szövőműhelytől árajánlatot kérjek, hogy menynyiért szőnék a kárpit négyzetméterét. Odavoltam. 1969-et írtunk, már az is nagy dolog volt, hogy kétévente kiengedtek Lausanne-ba, a nemzetközi textilbiennáléra. '69-ben is kint voltam. Én, a lányom és az anyám. Igaz, a férjem nem. Mondom kint az anyámnak, itt a teljes gobelinanyag, és itt vagyunk hárman, mi lenne, ha maradnánk, mire anyám rögtön hasmenést kapott. Borzasztó lehetőségeket hagytam ki. Mert persze hogy az amerikai menedzser nem kapta meg időben az árajánlatot, csak hónapokkal később, amikorra egymástól elváltak. Így nem lett menedzserem. A falikárpitjaim közben gyűltek, az igazság az, egyiktől sem váltam volna meg szívesen, ezért abból a negyven-ötven, szinte a teljes falat betöltő kárpitból végül összeállt az életmű. Merthogy nem a falikárpitjaimból éltem. Még férjnél voltam, a család költségeit a férjem kereste meg, én pedig a könyvekkel, illusztrációkkal és képeslapokkal azt a pénzt, amiből újabb és újabb kárpitokat szövethettem. Az utolsót 2001-ben, a pesti nemzetközi kárpitkiállításra, de ma már, ha efféle cél nincs, kárpitot sem csinálok. Biztosan azért, mert megöregedtem. Kezdetben tucatnyi színnel dolgoztam, az idők folyamán ez is csökkent, négyre: két kékre és két pirosra. Talán mert így egyszerűbb. Talán mert a legegyszerűbb a legtalálóbb, meg aztán rájöttem, ezt a négy színt úgy lehet használni, akár a feheret s feketét. Csak még annál is izgalmasabban, mert egy bizonyos kék egy bizonyos piros mellett térhatást ad.

Hetvennégy év. Mondhatom, boldog ember vagyok. Talán mert megvan bennem a képesség, hogy örülni tudjak egy jó kávénak, egy jó filmnek, az öregség hozta felelőtlen szabadságnak. Annak, hogy van idő. Hogy mászkálhatok a városban. Kiállításokat nézhetek vagy csak az életet. Mindenütt változás. Menjen csak el a Mester utca környékére. Az már olyan érdekes, mintha külföldre mennék el. Mondhatom, boldog ember vagyok, de hogy a világ ez alatt a hetvennégy év alatt milyen volt... Fájdalmas. És nem tudok belőle megjelölni egyetlen olyan időszakot sem, amire azt mondhatnám, de jó volt. Nézze csak meg a korai kárpitjaimat. Ezen itt Szent Ferenc prédikál a madaraknak. Csakhogy a kalickák üresek, alul a halakból csupán csontvázak maradtak, és a Szent Ferenc vállán ülő madár is mechanikus, kulccsal felhúzható. Gépmadár. Mindez megejtő, aranyos pasztellszínekben. Becsapás? Illyés Gyula mondta azt, hogy a rettenetet, ha szépen mondod ki, avval föl is oldod.

Tökéletlen és elviselhetetlen világ. De ha kinézek az ablakomon, gyönyörű, ágaskodó fát látok.

Scipiades Erzsébet

196 ▪ FERENCZY NOÉMI (1890–1957)

Menekülés Egyiptomba, 1916

139,5 × 168 cm
Tempera, vászon
J. n.
Restaurált

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

KIÁLLÍTVA

Ferenczy Károly hagyatéka és Ferenczy Béni, Noémi és Valér gyűjteményes kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1918

IRODALOM

Tolnay Károly: *Ferenczy Noémi.* Budapest, 1934
Cseh Miklós: *Ferenczy Noémi.* Budapest, 1963
Molnár László: *Ferenczy Noémi művészete.* Művészet, 1968/9
Murádin Jenő: *A Ferenczy család Erdélyben.* Bukarest, 1981
Jankovich Júlia: *Ferenczy Noémi.* Budapest, 1983

A magyar származású világhírű Michelangelo-kutató Charles de Tolnay nyilatkozta egyszer, hogy pályája során Michelangelo mellett csak olyan nagyon nagy művészekkel foglalkozott, mint Leonardo, a Breughelek, Hieronymus Bosch, Pierro della Francesca és Ferenczy Noémi. 1934-ben jelent meg a nevezetes Ars Hungarica sorozatban Ferenczy Noémiről szóló monográfiája, amelyben a legnagyobbaknak kijáró tisztelettel és érdeklődéssel dolgozta fel a művész addigi munkásságát. Tolnay és Ferenczy Noémi kapcsolatának kezdete valószínűleg még a tizes évekre nyúlik vissza, amikor a fiatal művész Balázs Béla meghívására eljárogatott a Vasárnapi Kör találkozóira és hallgatta 1917-ben a Szellemtudományok Szabadiskolájának előadásait. A Vasárnapi Körben és a Szellemtudományok Szabadiskoláján Tolnayn és Balázs Bélán kívül olyan európai rangú tudósokkal is találkozhatott, mint Hauser Arnold, Lukács György és Mannheim Károly.

Ferenczy Noémi intellektusát a legismertebb magyar művészcsalád milliője formálta. Az apa, Ferenczy Károly és fivérei Béni és Valér is beírták magukat a magyar művészettörténet nagy könyvébe. Kevésbé köztudott, hogy édesanyja a bécsi származású Fialka Olga is alapos művészeti képzésben részesült, s gyermekei nevelése mellett festői praxist is folytatott. Noémi azonban nem követte édesanyja példáját, a családi tanács javaslatára ruhatervezéssel kezdett el foglalatoskodni. Firenze, München és Bécs divatszalonjaiban sajátította el a szabás-varrás fortélyait. A sors szeszélye azonban úgy hozta, hogy mégsem lett belőle divattervező. Egyik párizsi útján ellátogatott a Musée des Arts Decoratifs gyűjteményébe, ahol az arras-i műhely gobelinjei elementáris hatást gyakoroltak rá. Azonnal beiratkozott a világhírű párizsi Manufacture des Gobelins-be, ahol egy év alatt kitanulta a szövés mesterségét. 1912-ben érkezett haza Nagybányára és egy év múlva már el is készült első remekművével, a Teremtés-sel. Korai műveit a 14-15. századi gobelinnek, a chartres-i üvegablakok és a trecento festészete inspirálta. A kilenc mezőre osztott Teremtés e hatások egyfajta szintézisének tekinthető, mint Tolnay Károly írta róla: „kezében a modern gobelin archaizáló, dekadens formanyelve természetessé és monumentálissá vált: felemelte azt a 'nagy művészetek' rangjára." 1916-ban alkotta meg következő fő művét, amely a Menekülés Egyiptomba címet kapta. Mielőtt azonban gobelinbe szőtte volna a témát, készített egy méretarányos olajtempera festményt is, amely inkább önálló műnek tekinthető, mintsem tervnek. A tervek többnyire egyszerű kartonra készültek, a Menekülés Egyiptomba hordozója azonban vászon. A jelenet kivitelezése a quattrocentót idézi, miközben a buja vegetáció az á mille fleurs verdűrök, a régi francia virágszőnyegek képi világát varázsolja elénk. A festmény középpontjában a kis Jézust köpenyébe bugyoláló Mária látható szamárháton, a bibliai témától általában szokatlan gazdagságú őserdei növényzetet pedig gazdagon áradó mesélőkedvvel megjelenített vadállatok népesítik be. A festményt barokkosan dús gyümölcsfüzéres bordűr keretezi. Az őserdő rejtekében megbúvó párduc, a zsiráfok és különösen a majmok Henri Rousseau festészetéhez teszik hasonlatossá a kompozíciót. Az édesanyjával sokat utazgató Ferenczy Noémi valószínűleg ismerte a nagy francia festő munkásságát, akiről 1911-ben már monográfia is megjelent, az analógia azonban inkább véletlen találkozást sejtet, semmint tudatos követést. Bár Ferenczy Noémi ebben az időszakában kedvelte a biblikus jeleneteket, témaválasztása minden bizonnyal történelmi konnotációkat is hordoz. A festmény készülésének idején javában dúlt a világháború, s a gyakran Budapestre látogató festő csak ekkor értékelte igazán a nagybányai Egyiptom csendes békéjét.

Hornyik Sándor

Henri Rousseau: Egzotikus táj, 1910
129 x 162 cm, olaj, vászon, Mrs Robert Mc Cormick-gyűjtemény, Washington

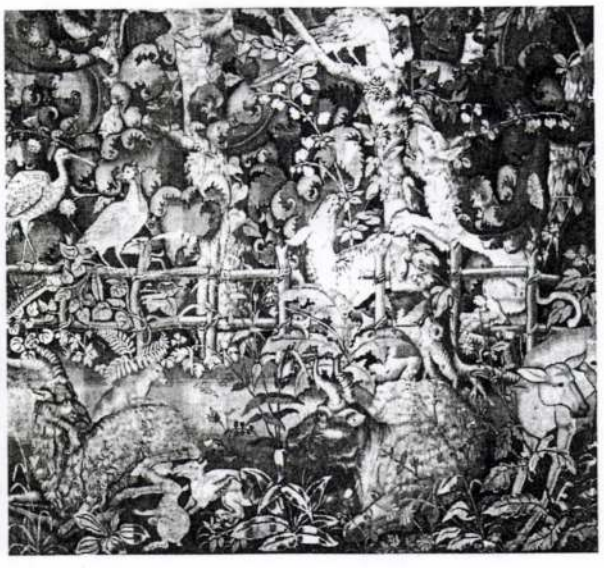

Falikárpit, 230 x 252 cm
Enghien, 1535-40 körül, magántulajdon

197 ▪ BORTNYIK SÁNDOR (1893–1976)

Bauhaus-kompozíció, 1925

35 x 51 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Bortnyik 925.

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft

REPRODUKÁLVA

A László Károly-gyűjtemény. Részletek egy bázeli műgyűjteményből. 1996. kat. sz. 54.
Bartha Miklós – László Károly: *Magyar művészek és a Sturm.* Berlin.1998

KIÁLLÍTVA

László Károly-gyűjtemény. Műcsarnok, Budapest, 1996

IRODALOM

Borbély László: *Bortnyik Sándor korai művészete,* Művészettörténeti Értesítő, 1969/1.
Borbély László: Bortnyik. Budapest, 1971
Passuth Krisztina: *Magyar művészek az európai avantgarde-ban 1919–1925.* Budapest, 1974
Körner Éva: *Bortnyik Sándor.* Budapest, 1975
Bajkay Éva: *Aktuális Bortnyik-történetek.* Új Művészet, 1993/12

Bortnyik 1922 és 1924 között két évet töltött a nemzetközi konstruktivizmus egyik fellegvárának számító weimari Bauhausban. Ekkoriban keletkezett műveit a művészettörténet és a műkereskedelem különösen nagyra értékeli. Bortnyik konstruktivista szellemiségű festményei olyan világhírű gyűjteményekben is megtalálhatók, mint a Thyssen-Bornemissza, vagy Emilio Bertonatié. Bortnyik Bauhaus-os korszakának remekműveire a hatvanas évek végén figyelt fel az európai művészeti élet. Az 1967-es berlini Avantgarde Osteuropa kiállításon öt korai műve szerepelt, de az igazi áttörést az 1970-es kölni Osteuropäische Avantgarde jelentette.
A Gmurzynska-Bargera Galéria minden addiginál teljesebb képet adott Bortnyik korai festészetéről és képeinek ázsiója a magasba szökkent. Ritkaság számba menő korai művei azóta nemcsak a nagy nemzetközi avantgárd kiállítások (Standing in the Tempest, Santa Barbara; Europa – Europa, Bonn) állandó vendégei, de időről időre felbukkannak tengerentúli aukciókon is. Jelen kompozíció ugyan már hazaköltözése után keletkezett, 1925-ben, de stilisztikailag egyértelműen Bortnyik Bauhaus-os periódusához tartozik.
A marosvásárhelyi születésű művész Kernstok, Rippl-Rónai és Vaszary szabadiskolájában sajátította el a festészet alapjait. Itt a budapesti szabadiskolában barátkozott össze Mattis-Teutsch Jánossal, aki 1916-ban bemutatta a fiatal tehetséget Kassák Lajosnak. Bortnyik első expresszionista linóleum-metszetei 1917-ben jelentek meg a MA hasábjain. Kassáknak tetszettek a lendületes kompozíciók, így Bortnyik állandó szereplője lett a MA számainak és csoportos kiállításainak. Első önálló kiállítását 1919-ben rendezte meg. Ebben az időben munkásságát a kubizmus és az érlelődő absztrakció határozta meg. A Tanácsköztársaság bukása után követte Kassákot és a MA alkotói gárdáját Bécsbe. Bécsben, 1921-ben alkotta meg első geometrikus absztrakt kompozícióit, amelyeket Kassákkal egyetértésben képarchitektúrának kereszteltek el. A kutatás máig sem tudta tisztázni, hogy Bortnyik, Kassák vagy Moholy-Nagy nevéhez fűződik az első képarchitektúra. 1922-ben Bortnyik elméleti vitába keveredett Kassákkal és elhagyta Bécset, Molnár Farkas invitálására Weimarba költözött. Előbb azonban még egy rendkívül sikeres kiállítást rendezett Európa egyik leghíresebb avantgárd galériájában a berlini Sturmban. A kiállítás külön érdekessége, hogy a bemutatott művek egytől-egyig elkeltek, jó részben egy máig is ismeretlen svéd gyűjtőnek köszönhetően.
Bortnyikot lenyűgözte az építészet, a festészet, a szobrászat és az iparművészet egységét hirdető Bauhaus szellemisége, de nem lett a Bauhaus alkotóközösségének tagja. Kapcsolatba került az ekkoriban szintén Weimarban tartózkodó Theo van Doesburg-el, a De Stijl csoport egyik vezető művészével is. Weimarban festői stílusa fokozatosan megváltozott. Először szakított a képarchitektúrák síkszerűségével, s kompozíciói egyre plasztikusabbak lettek, egyre erőteljesebbé vált bennük a három dimenziós tér szerepe. 1924-ben aztán geometrikus térkonstrukcióiban is megjelentek az emberi alakok. Ebbe a fejlődési sorba illeszthető bele képünk is. A színpadszerű kompozíció meghatározó eleme az erősen rövidülő, térhatást keltő, szürke lemez. Ez a vízszintes lemez először egy 1923-as művén bukkant fel. A Kompozíció térben címet viselő festmény vízszintes és függőleges lemezei határozzák meg Bortnyik legismertebb művének, a pittura metafisica levegőjét árasztó Zöld szamár terét is. 1925-ös hazatérése után Zöld szamár néven avantgárd színházat is alapított Palasovszky Ödönnel és Hevesy Ivánnal. A kompozíció tere ugyan színpadszerű, de a háttér halványodó háromszögeivel és sárga körével Bortnyik erőteljes tájatmoszférát teremt. Ebbe helyezi bele a primitivizmus eszköztárát kiaknázva zseniális néger figuráit.

Hornyok Sándor

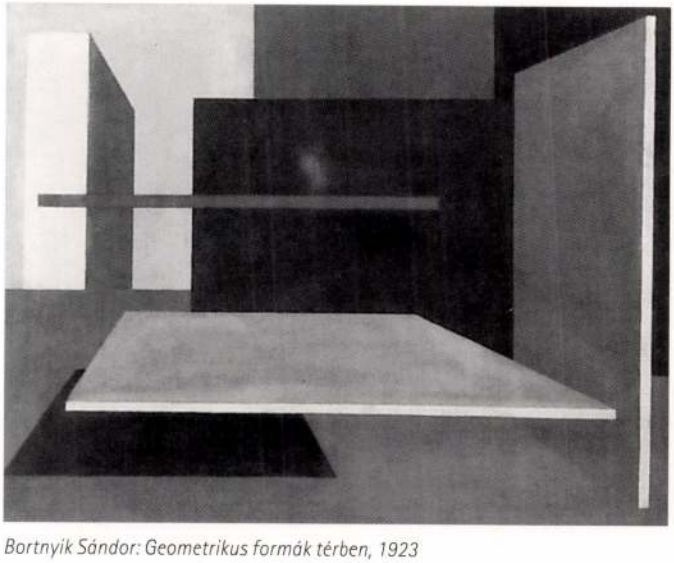

Bortnyik Sándor: Geometrikus formák térben, 1923
46,4 x 60 cm, olaj, vászon, Museum of Modern Art, New York

Bortnyik Sándor: Bokszolók, 1927
85 x 75 cm, olaj, vászon, Thyssen-Bornemisza gyűjtemény, Madrid

MDK

Ferenczy Noémi

részt vett a kiállitáson

Benoze László: A K.U.T. kiállitsa a Nemzeti Szalonban.
Képzőmivészet 1935. 18.1. 80:8.

FERENCZY NOÉMI

ÚJ MŰVÉSZET

2000/MÁRC.

P - 9765

29.0.

nem, ha írnál nehány sort arról,
képzeled Te egy ilyen munka fölép
tom a vidéket földrajzilag, tájké
eredetét is megmagyarázom. II. Be
pült. Honnan jött? Kicsoda, micso
első, hogy lakni kell valahol. H
rendezte be és el a házát és a há
kell látnia. Mik voltak itt az ős
lenne, mint ősfoglalkozás: a szöv
fejezet: az öltözködés. VII. A di
tés, lakodalom. VIII. (Kihuzva: E
zetekre.) Nyelv. IX. Babona. X. Fá
S végül a dalanyag. Nem az volna-e
utolsó fejezetben eltemetném ezt a
szörnyü pusztulását és segitséget k

FERENCZY NOÉMI

Wechselwirkungen – Ungarische Avantgarde in der Weimarer Republik

Szöveg: 141-146, 570.

Kép: 12.

FERENCY Noémi

Ásó ember, gobelin - 91.6. 48

Új Művészet

FERENCZY Noémi

1990 1. 61-62
3. 16-25
91. 4. 22
6. 47-49
10. 28
12. 58

Új Művészet

Új Művészet

FERENCZY Noémi

Nővérek, 1921, karton, gouache, 212x154 cm - 90.3.22

Ádám és Éva, 1910-es évek második fele, karton, gouache, 88x153 - 90.3. 23

Korhadt fa (Fehér ember baltával, Favágó nő) szövött kárpit, 93x64,5 - 90.3. 24

Ébresztés, 1926/27, karton, gouache, 84x96,5 cm - 90. 3. 25

Új Művészet

FERENCZY Noémi

12–14, 17, 19, 20, 21, 30, 97
153, 205, 219, 223

Július 1991

Beszélgetés az 1957-es írói nyilatkozat körülményeiről

„A kollektív amnézia fátyla”

Ismeretes, hogy 1955-ben, 1956-ban milyen elkeseredett harcot folytattak a Rákosi Mátyás vezette hatalommal az ellenzéki írók, s hogy mekkora szerepet játszottak az októberi forradalom szellemi előkészítésében. Nemrég jelent meg az Írók lázadása című dokumentumkötet, amely négy, korábban nem publikált jegyzőkönyvet tett közzé az írószövetség 1956 júniusa és szeptembere között megtartott viharos üléseiről. A Literatúra című folyóirat 1989/1—2. száma pedig tartalmazta az 1955 októbere és 1956 decembere közötti időszak legfontosabb irodalompolitikai határozatait, cikkeit, megnyilatkozásait. Igen érdekes, hogy a forradalom napjaiban bizonyos mértékig háttérbe szoruló írószövetség mennyire fontos lett ismét a forradalom leverése után: a munkástanácsok mellett az ellenállás utolsó intézményes lehetősége maradt. Az írószövetség 1956. december 28-án tartott taggyűlése hitet tett az októberi forradalom mellett, s elfogadott egy nyilatkozatot, amely Gond és hitvallás címmel került nyilvánosságra, és világszerte nagy visszhangot keltett. E nyilatkozatnak nem kis szerepe volt abban, hogy az ENSZ napirenden tartotta a magyarkérdést.

A hatalom válasza erre az volt, hogy a Belügyminisztérium 1957. január 18-án „ideiglenesen felfüggesztette” az írószövetség működését. A magyar író- és újságíró-társadalmat példátlan retorzió sújtotta: több hullámban tartóztatták le és ítélték börtönbüntetésre (sőt némely esetben halálra) az írókat. Csupán néhány név, a teljesség igénye nélkül: Déry Tibor, Eörsi István, Fekete Gyula, Gáli József, Háy Gyula, Lakatos István, Molnár Zoltán, Tardos Tibor, Zelk Zoltán. Sokan csak úgy kerülték el a megtorlást, hogy idejében emigráltak. (A halálos ítéletek végrehajtását feltehetően nemzetközi tiltakozás akadályozta meg.) Ilyen előzmények után megdöbbentőnek, vagy legalábbis különösnek tűnik, hogy mintegy háromnegyed évvel később, 1957 szeptemberében a magyarügy ENSZ-ben való tárgyalása ellen emelt szót nyilvánosan az írók színe-java. — *Hogyan történt mindez?* — kérdezem Stanmeth László 1957 tavaszán megkapta a Kossuth-díjat, Tamási Áront pedig nem csukták börtönbe, holott mindenki erre számított.

— *Hiszen Tamási volt a Gond és hitvallás című ismert nyilatkozat megfogalmazója.*

Áronról esett szó, hadd említsem meg, hogy az írószövetség helyébe kreált úgynevezett Irodalmi Tanács 1957. szeptember 25-i ülésén — az arról készült jegyzőkönyv szerint — Bölöni György már elérkezettnek látta az időt, hogy a tanács írók lázadása című kötet szerkesztőjét. — *Mit lehet tudni a nyilatkozat keletkezésének körülményeiről? Hogyan vették rá az írókat, hogy aláírják?*

— Legendák keringenek erről az írók és irodalomtörténészek között. Sajnos e legendákat nem tudom sem megerősíteni, sem cáfolni — annyira kevés az írásos bizonyíték, vagy ha fennmaradt is, egyelőre hozzáférhetetlen. A történésznek természetesen nem feladata az erkölcsi ítélkezés. Az viszont igen, hogy megértse és megértesse a motívumokat és a valóságos lehetőségeket. Mindenekelőtt föl kell idéznünk a korszak ijesztő atmoszféráját. A retorzió légkörében az írók (is) kilátástalan helyzetbe kerültek. Sok embert letartóztattak, megindultak az íróperek előkészületei. A szabadlábon maradók megpróbáltak valamit tenni lefogott társaik érdekében. Annyit bizonyosan lehet tudni, hogy — már akik tehették — a pártközpontban tárgyaltak vezető funkcionáriusokkal, menteni a menthetőt. Érintkezésbe léptek a Nemzetközi PEN Klubbal. Külföldön neves írók szolidaritási akciókat igyekeztek szervezni, talán nem is sikertelenül.

— *Úgy tudom, hogy egy héttel később, minthogy a magyarügy levételét szorgalmazó nyilatkozat az Élet és Irodalomban megjelent. 1957. szeptember 20-án 18 magyar író levelet írt Kállai Gyula miniszternek, s ebben letartóztatott társaik számára kértek jóindulatú elbírálást. Nemcsak az időbeli közelség figyelemre méltó, hanem az is, hogy a levél aláírói között több olyan nevet is találunk — Illyés Gyuláét, Németh Lászlóét vagy Örkény Istvánét —, akik a korábbi Népszabadság-, illetve Élet és Irodalom-beli nyilatkozatokat is aláírták.*

— Ezt nem tudom megerősíteni. Igaz viszont az, hogy szinte valamennyi népi író aláírta a Népszabadság-, illetve az Élet és Irodalom-beli nyilatkozatot. Ez az érem egyik oldala. A másik pedig az, hogy mindannyian féltek. Végül is letartóztathatták volna őket is, vagy legalább egy részüket. Kádárék tökéletesen tisztában voltak az írók szorongatottságával. S bizony — nem mondhatok mást — visszaemlékezéseik és jobban vennék feljegyzéseik, mint eddig hírmondóik. A francia humoresek bekövetkező nagy áttörésének megkésettségével magyarázták." — mondotta Kl Mejda, a kísérőtolmács, hogy néhány évtized múlva levő vitatói elítélhessék, Algéria ezúttal is kivívta függetlenségét.

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

Ára 60 fillér

NÉPSZABADSÁG

1957. szeptember 5, csütörtök A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI LAPJA II. évfolyam, 209. szám

MAX REIMANN
nyilatkozata a Népszabadságnak

Németország Kommunista Pártja első titkára a nyugatnémet belpolitikai helyzetről és a közelgő választások esélyeiről

Max Reimann elvtárs, Németország Kommunista Pártja Központi Bizottságának első titkára válaszolt a Népszabadság berlini tudósítójának a nyugatnémet belpolitikai helyzettel kapcsolatos alábbi kérdéseire:

Nemrégiben volt egy évfordulója annak, hogy a kommunista pártot betiltották. Hogyan alakult Nyugat-Németországban az élet az erőszakról szóló politikai helyzet?

— A kommunista párt betiltásával az Adenauer-kormány a német militaristák utszínesen fasiszta végre. Az volt a céljuk, hogy letörjék azt az ellenállást, amelyet a munkásosztály és a nyugatnémet haladó polgárok tanúsítottak az újrafelfegyverzésről, az atomfegyverek készülésének a dolgozók sokasága, kiszámíthatóan ellenséges magatartásával szemben.

Pártunk betiltásával fokozott mértékben megkezdődött az egész nyugat-németországi

sauer politika ellenfeleivel szemben.

Megjegyzésre méltó, hogy ezeket a vérengzéseket gyakran papok vezették. Akárcsak Hitler uralmának 1933-ban a német imperialisták, most is minden eszközt felhasználnak — hamisságtól az erőszakig, mert annak oltárán is, hogy agresszív politikájuk megvalósítását, a jelen esetben Adenauer ismét sínen-ra jussanak.

Még ketű azonban állapítani, hogy a dolgozók nagy része semmiképpen sem hagyta magát megsemmisíteni, hogy a folyamatot ismét egyre kiterjedtebb új politikai követel. Melyek a dolgozó osztályok szerepét fő kötelezettségeket?

— Úgy van. S a hatalom megszilárdulásával egyre inkább értelmét látszott veszteni a merev elzárkózás. A kulisszák mögött egyezkedés indult. Kállai Gyula, Kádár János és Aczél György találkoztak a legismertebb népi írókkal. Egy ilyen találkozásról számol be Ortutay Gyula memoárjában.

— *De végül is miért írták alá annyian ezt a nyilatkozatot?*

— Ma még csak találgathatunk. A legendák szerint azt ígérték nekik, hogy egyrészt szabadon engedik a bebörtönzött írókat, másrészt újraindulhat az írószövetség, sőt a különféle irodalmi irányzatok is önálló lapokhoz juthatnak. Ez utóbbi ígérettel állítólag Illyést élete végéig áltatták. Hogy valójában miképp történt az írók meggyőzása, arról nagyon kevés dokumentum áll rendelkezésünkre.

— *Az is elterjedt, például Vas István esetében, hogy nevét odahamisították. Elképzelhető ez?*

— Elképzelhető. A hatalomnak meglehetősen nyomós eszközei voltak arra, hogy megszerezze az ere-

Algéria képviselője a francia gyarmatosítók gaztetteiről:

Félmillió embert öltek meg Algériában!

Budapest lakosságának tiltakozó nagygyűlése a Sportcsarnokban

Népünk becsületéért, nyugodt jövőjéért és a világbékéért küzdünk, amikor szembefordulunk az ENSZ ötös bizottságának jelentésével

munkájába bevonják Tamási Áront is. E javaslatra a jelen lévő Aczél György a következőt mondta: „Tamási Áron rendkívül fontos munkát végzett akkor, amikor az ENSZ ötös bizottsága munkája elleni tiltakozást aláírta. De addig nem vonható be a közeletbe, amíg a kommunista hitvallás mellett nem tesz komoly állásfoglalást.” Ez persze irreális igény volt, s csak a vezetők akkori diadalérzetével magyarázható.

— *De nem mindenki írta alá. Eörsi István számol be arról börtönnaplójában, hogy mennyire megrendítette utóbb a memorandum névsora — s az is, hogy „az ügyre a kollektív amnézia fátyla borul” —; márcsak azért is, mert Tersánszky, Ottlik, Nemes-Nagy, Mészöly és mások aláírásának hiánya azt bizonyítja, hogy ki lehetett maradni a névsorból valamiképp.*

— Azért ez bonyolultabb kérdés. Sokakat talán meg sem kerestek, s így azok nem kerülhettek döntési kényszerhelyzetbe. Arról nem szól a fáma, hogy fölkerestek valakit, aki aztán nagy botrányt csapott és azt mondta, hogy nem írom alá... S nyilván nem akármilyen döntés elé került az, akit egészen közeli barátjával zsaroltak meg. Nem kívánom csökkenteni az írók felelősségét, de az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a szellemi élet egyéb kiválóságai is — a korabeli Népszabadság tanúsága szerint — elítélték a magyarügy napirendre tűzését. Többek között a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanácsa, a Nemzeti Színház művészei, az Operaház dolgozóinak nevében Palló Imre és Ferencsik János. A magyar képzőművészek tiltakozóívét többek között Csók István, Domanovszky Endre, Ferenczy Noémi, Hincz Gyula, Kisfaludy Stróbl Zsigmond, Kovács Margit, Medgyessy Ferenc és Pátzay Pál írta alá. Csak ismételhetem azt, amit korábban mondtam: egyelőre nem ismerjük az aláírások keletkezésének hiteles történetét, talán majd ha ezekre is fény derül, más megvilágításban láthatjuk az egészet. S ha már Eörsi István börtönnaplójára hivatkozunk, idézzük tőle azt is: „Ítélkezni nincs jogom, hiszen én ültem még...” Mutatis mutandis, a későbbi generációk sem ítélkezhetnek, de joguk van ahhoz, hogy megismerjék és megítéljék a történteket.

• V. Bálint Éva

FERENCZY Noémi

M. Heilan 1991. okt. 22.

Ferenczy Noémi

1890. Szentendre–1957. Budapest

A művészcsalád szellemi légköréből indult. 1908-tól tanulmányozta a külföldi múzeumokat. 1921-től Párizsban szövőmesterséget tanult. 1920–1932 között Nagybányán élt. Sokat utazott. Többször és tartósan megfordult Bécsben.

1923 és 1929-ben időzött Berlinben. Saját maga tervezte és szőtte lakonikusan, síkszerűen komponált, egyéni hangvételű, lírai gobelinjeit, melyekkel sok külföldi kiállításon aratott sikert. 1929-ben Berlinben a Galerie Wiltschekben szerepelt önálló kiállításon, 1930-ban a drezdai Kunstgewerbemuseumban mutatkozott be.

1927-től Brassóban élt, 1932-ben tért vissza Magyarországra. 1925-ben Ferenczy Bénivel közösen rendeztek kiállítást a Nemzeti Szalonban. 1937-ben Budapesten, a Fränkel Szalonban nyílt gyűjteményes kiállítása, ugyanebben az évben részt vett a párizsi Világkiállításon. 1951–1957-ig a budapesti Iparművészeti Főiskolán tanított. 1956-ban a Nemzeti Szalonban rendezték meg gyűjteményes kiállítását. 1978-ban a Magyar Nemzeti Galériában volt emlékkiállítása.

(B. É.)

Ihre Laufbahn wurzelte in der geistigen Atmosphäre der Künstlerfamilie Ferenczy. Von 1908 ab studierte sie die europäischen Museen. 1912 begann sie ihre Studien auf dem Gebiet der Weberei in Paris. 1920–1932 lebt sie in Nagybánya. Unternahm zahlreiche Studienreisen. Sie hielt sich mehrmals für eine längere Zeit in Wien auf.

1923 und 1929 verweilte sie in Berlin. Sie entwarf lakonisch, flächenhaft komponierte, lyrische Gobelins mit individueller Aussage und grosser Ausdruckskraft, die sie selbst ausführte. Sie hatte in vielen ausländischen Ausstellungen Erfolg, zahlreiche Werke wurden von ihr in verschiedenen Ländern gekauft. 1929 fand ihre Einzelausstellung in der Berliner Galerie Wiltschek statt, 1930 wurden ihre Gobelines im Dresdener Kunstgewerbemuseum ausgestellt.

Ab 1927 lebte sie in Kronstadt. 1932 kehrte sie nach Ungarn zurück. 1925 wurde die Ausstellung für sie und ihren Zwillingsburder, den Bildhauer Béni Ferenczy im Budapester Nemzeti Szalon eröffnet. 1937 fand ihre Retrospektive im Salon Fränkel in Budapest statt, in diesem Jahr nahm sie auch an der Pariser Weltausstellung teil. 1951–1957 unterrichtete sie an der Hochschule für Angewandte Kunst in Budapest. 1956 wurde ihre grosse, Retrospektive im Nemzeti Szalon veranstaltet, und es fand eine Gedenkausstellung 1978 in der Nationalgalerie in Budapest statt.

IRODALOM:
Bor Pál: *Ferenczy Noémi gobelinjei.* Magyar Iparművészet, 1931. 195.
Tolnai Károly: *Ferenczy Noémi.* Bp., 1934.
Olványi Imre: *Ferenczy Noémi.* Revue de Hongrie, 1934, 492–495.
Tolnai Károly: *Noémi Ferenczy.* Forum, 1934. 164–165.
Jankovich Júlia: *Ferenczy Noémi.* Bp., 1983.

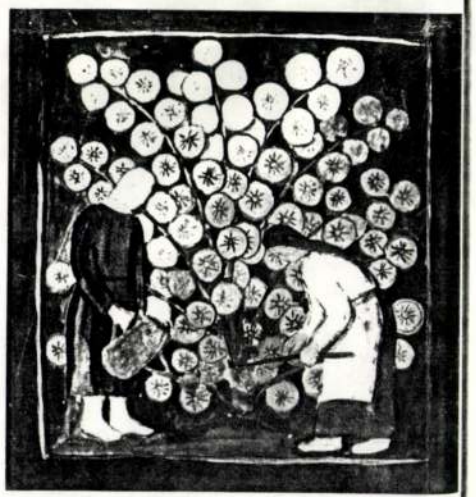

32. KERTÉSZNŐK. 1923
Gärtnerinnen

Jankovich Júlia:

FERENCZY NOÉMI

A művésznő sajátosan egyéni hangja, gobelinterveinek a jellemző vonásokra törekvő, egyszerűsödő tendenciája a húszas években kezdett kibontakozni. Az életre, környezetére állandóan figyelő alkotó szociális érzékenységgel fordult a mindennapok dolgozó embere felé. Környezete új arcát fedezte fel: a szegény emberek létküzdelmét. A munkát, annak örömét hosszúra szabott – hajnaltól napnyugvásig tartó – munkanapjai során maga is újra és újra átélte. A kor politikai eseményei, az elhúzódó háború társadalmi megrázkódtatása politikai passzivitásának feladására késztették. Baloldali értelmiségi körökkel lép kapcsolatba, majd elvi, politikai síkon is elkötelezi magát: belép a Román Kommunista Pártba. Onnan 1929-ben iratkozik át a Német Kommunista Pártba.[1]

Az elkövetkező kárpitoknak szinte kizárólagos témája a dolgozó ember: a kertész, a favágó, a pásztor, a magvető, az ács, a házépítő, a pék... És a természet, mint a munka adekvát környezete. Ember és táj egymás mellé rendelt, meghitt összhangjából, az évek során a cselekvő, alkotó ember lép előtérbe, akit mindig munkája közben mutat be. Számukra a munka az élet értelmes megvalósításának útja. Így lesznek figurái az alkotó ember típusai. A művésznő gouache-tervein egy-egy pillanatba sűríti azt, ami örök szimbólummá emelhető, ábrázolásai a különböző tevékenységek jelképszerű megfogalmazásai.

Ferenczy Noémi kárpitjai ettől az időtől kezdve egyre inkább az önálló (szövött) kép igényével készülnek. A gondolati mag, amely csoportokba gyűjti e műalkotásokat, tudatos, tervezett, programszerű. Kifejezi ezt kompozícióinak átrendezése is. Az ábrázolt alak betölti, uralja a teret. A felület dekoratívabbá válik. E művészi dekorativitás céltudatos: a figyelmet az ábrázolás tárgyára és mondanivalójára irányítja. Maga az ábrázolt tevékenység olykor allegorikus értelmet nyer. A *Kertésznők* című kárpit két nőalakja eltérő földrészek embertípusai: egyetértésben gondozzák a felfelé törő hatalmas bokrot, amely piros virágaival betölti a felületet. A kárpit 1924-ben, a III. Internacionálé kongresszusán látható volt a Kremlben, s 1929-ben és 1930-ban szerepelt a művésznő berlini, majd ezt követő drezdai kiállításán.[2] Az 1929-es berlini kiállítás a Galerie Wiltschekben január 10–31-ig tartott és két német művésszel (Rudolf Krohne, Ilse Ruth Voigt) közös bemutatás volt. A kiállításról méltatások jelentek meg a korabeli lapokban: Vossische Zeitung – Max Osborn kritikájával, Berliner Tageblatt, Cicerone der Künste, Rote Fahne. A bemutató alkalmából a londoni Studio is komoly elemző írást közölt. Néhány hónappal későbbi (1929. IV.) levélközlésből tudjuk, hogy a művésznő új kárpiton dolgozott, amelyet német megrendelésre készített. A megrendelés az említett kiállításon látható vázlat megszövésére vonatkozott. „Az erdő állatokkal" c. kárpit ma is német földön van, magántulajdonban.

Szintén a 20-as években tervezte, szőtte, majd 1945–46-ban ismét elkészítette a Rőzsehordó című kárpitot.[3] A ritmikusan tagolt háttér előtt vörös ruhában, hátán hatalmas puttonnyal jön szemközt a fahordó nő. Két kezével erősen fogja, szinte öleli munkaeszközét, a balta. Mögötte, szálegyenes törzseivel, akár egy csapat, sorakozik az erdő. A bordűr motívumai díszítenek, de értelmeznek is.

Ebátor hangvételű, szilárd meggyőződéstképviselőművészetet az állami mecenatúra nem nagyon értékelhette. Ferenczy Noémi mindössze egyetlen hivatalos megbízást kapott ezekben az évtizedekben. Művészi hitelén mindez mit sem rontott! Az egymást követő külföldi kiállításmegbízásokat betetőzte: Bruno Paul[4] felkérése, amelyben tanszéket ajánlott fel számára a Berlini Művészeti Főiskolán. (1923)[5]

Ha személyes alkotói szabadságában nem érzi korlátnak e részben hivatali elfoglaltságot jelentő megbízatást, bizonyára elvállalja a megtiszteltetést. Hiszen – amint naplójegyzetei is tanúsítják – oly közel állott hozzá a 20-as évek modern német építészete, hogy abból még saját műfajára vonatkozó, hasznos következtetéseket is levonhatott.[6] A korlátozást ellenben, amely saját, egyéni munkájának határokat szabhatott volna, minden téren elhárította.

JEGYZETEK:

1 Hogyan történt a művész kapcsolatfelvétele az akkor legális Német Kommunista Párttal, e részletek kiderítésével máig adós a kutatás. Az ellenben bizonyos, hogy belépésére az 1929-es berlini kiállítás alkalmával került sor. (A művésznő önéletrajzából. MTA Mtkcs. Adattár)

2 Kiállítás. *Egy erdélyi művésznő nagy sikere Berlinben* c. 1929. februárban a „Brassói Lapok" közöl cikket az eseményről. Megemlíti, hogy F. N. már 1922-ben kiállított a német fővárosban.

3 *Rőzsehordó.* A kárpitot, amint arról az 1927-ben megjelent Keleti Újság tudósít, Brémában vásárolta meg Wendela Hoffmann asszony. Tőle került mai tulajdonosához. Az 1929-es berlini kiállításon a hozzá készült festett tervekkel együtt látható volt.

4 Német építész, iparművész, festő. 1924–1932-ig a berlini Vereinigte Staatsschule für Freie und Angewandte Kunst igazgatója.

5 *A művésznő önéletrajza,* 1950. XII. 4. (MTA Mtkcs. Adattár)

6 Ferenczy Noémi munkanaplója (MNG Adattár).

33. NŐ PIROS VIRÁGGAL, 1929 k.
Frau mit roter Blume

Ferenczy Noémi

30. KERTÉSZNŐK, 1923
Gärtnerinnen
gouache, 398 x 371 mm
J.n.
MNG Ltsz.: 1925–1141
K.: 1925, Nemzeti Szalon; 1929, Berlin; 1968, Budavári Palota – Ferenczy család; 1977, Berlin – Ferenczy család; 1978, MNG – Ferenczy Noémi-emlékkiáll.

31. KASZAFENŐ, 1926 k.
Sensenschleifer
gouache, 494 x 213 mm
J.n.
MNG Ltsz.: F. 58.112
K.: 1968, Budavári Palota – Ferenczy család; 1973, Szentendre – Ferenczy Noémi-emlékkiállítás; 1977, Berlin – Ferenczy család; 1978, MNG – Ferenczy Noémi-emlékkiáll.

32. KORSÓS NŐ, 1929 k.
Frau mit Krug
gouache, 500 x 254 mm
J.n.
MNG Ltsz.: F. 58.119
K.: 1968, Budavári Palota – Ferenczy család; 1977, Berlin – Ferenczy család; 1978, MNG – Ferenczy Noémi-emlékkiáll.

33. NŐ PIROS VIRÁGGAL, 1929 k.
Frau mit roter Blume
gouache, 440 x 313 mm
J.n.
MNG Ltsz.: F. 58.102
K.: 1968, Budavári Palota – Ferenczy család; 1969, Ernst Múz. – Magyar művészet 1896–1945; 1977, Berlin – Ferenczy család; 1978, MNG – Ferenczy Noémi-emlékkiáll.

34. NAPRAFORGÓK, 1929 k.
Sonnenblume
tempera, 1008 x 1210 mm
J.n.
MNG Ltsz.: F. 77.211
K.: 1978, MNG – Ferenczy Noémi-emlékkiáll.

FERENCZY Noémi
Magyar grafika Rudolfinum

Ferenczy Noémi: Parasztfej kaszával

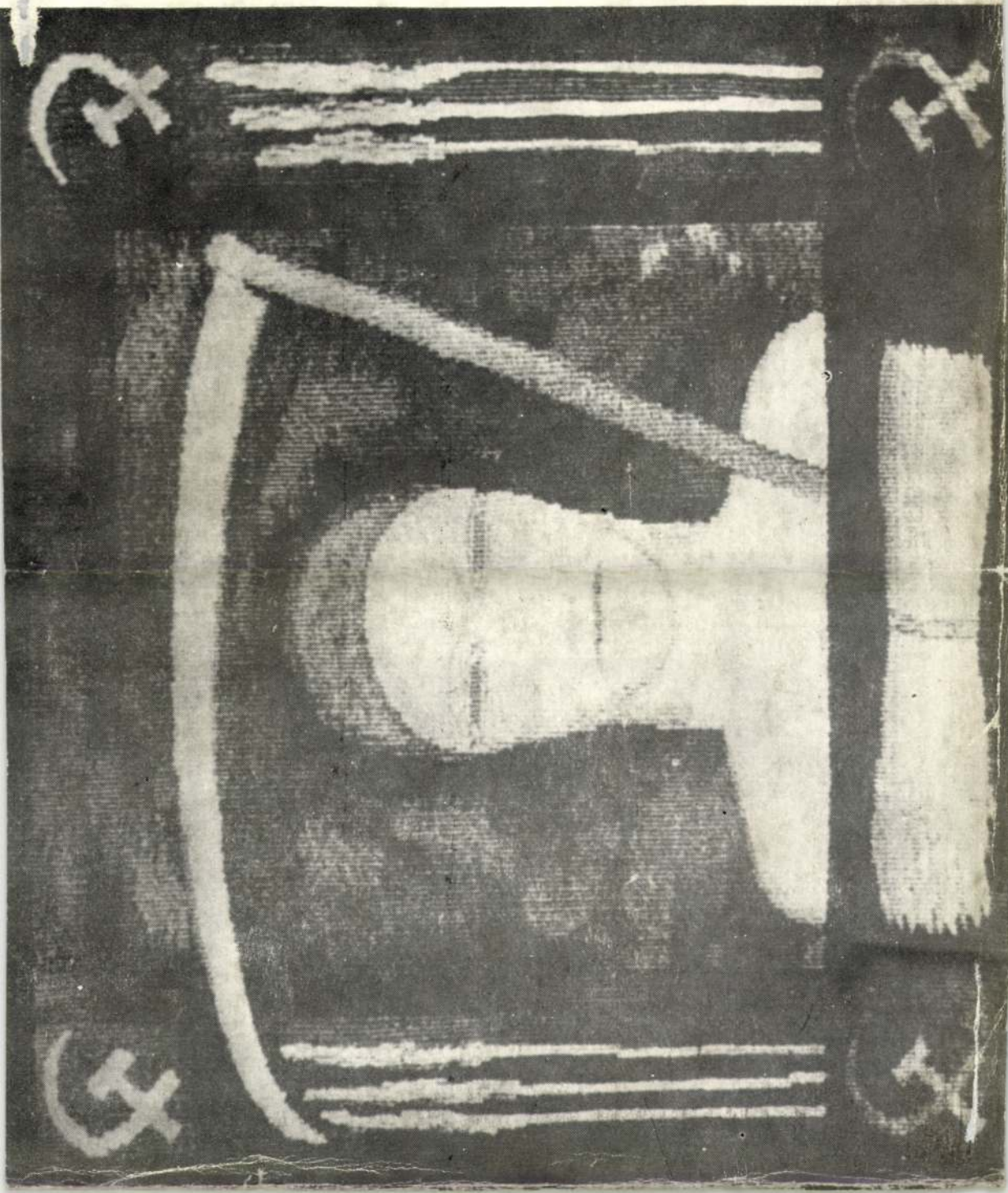

FERENCZY NOÉMI

BOREGHIDA István: Harcos művészet. = Igaz Szó, 1973.7.sz. 126.p.

Ferenczy Noémi a múlt században teljesen lehanyatlott gobelinművészet egyik európai jelentőségű megújítója. Apja, Ferenczy Károly, a művésztelep s az iskola alapítói közé tartozik. Apja arisztokratikus elzárkózásával szemben, anyja baloldali nézeteket vallott, ikertestvére Béni pedig a munkásmozgalomban jelentős szerepet játszott. Baráti köre is ebbe az irányba terelte. A húszas évektől alkotott gobelinjein és önálló táblakép jellegű tapéta-kartonjain a Nagybánya környéki földműveseket, munkásokat ábrázolja, s hitvallását gyakran a keretbe szőtt sarló—kalapács jelvénymotívummal is meghirdeti. A képi elemeket a dekorativitás, a fali ornamentika megkívánta síkba stilizálja, alakjait végtelenül leegyszerűsítve a jelkép erejére emeli; a háttér tájrészeit a Bánya környéki táj sugallja.

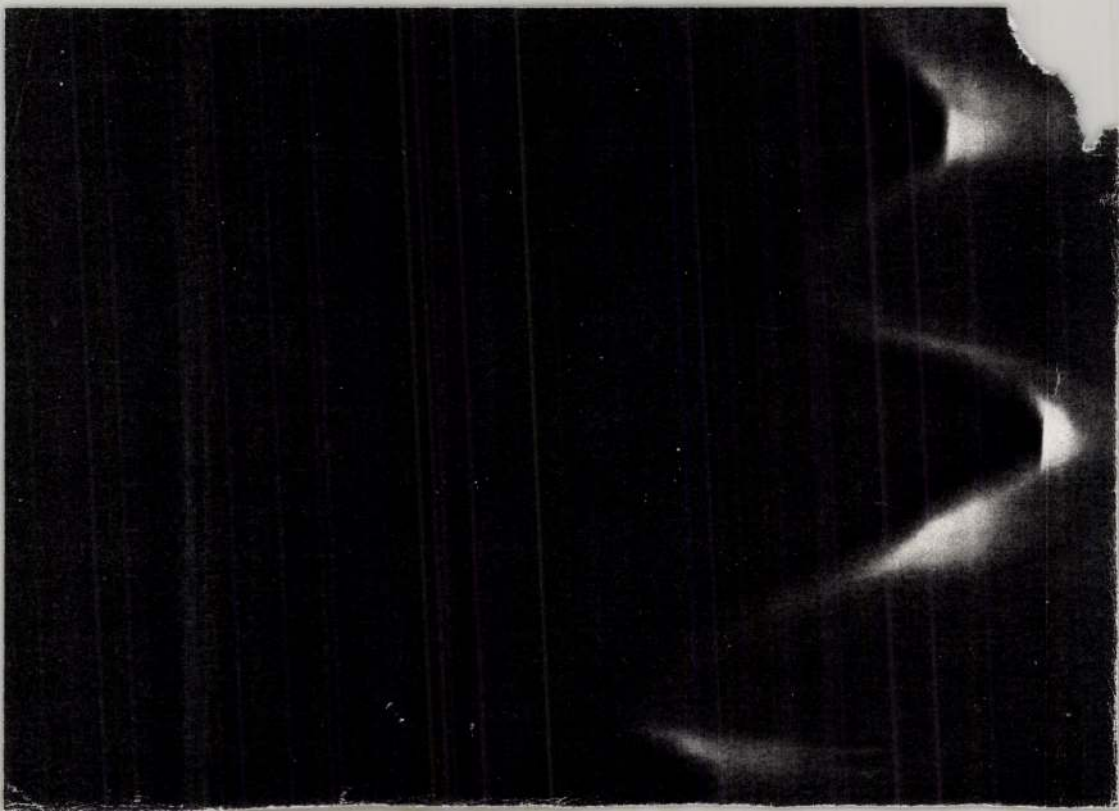

Tűz Tamás:

MINT A HAL

Két napja ezt fújom magamban
kék szemem barnuló hajam van
roppanó derékkal lová is
menjek el Istenem hová visz

ez az ősz ez a tél havával
fussak-é tőllal vagy hajával
hóvirág nyílik a hegyekben
mi lobog lázadó sz. emben

lenn a tón fürge hal ficánkol
kéküló szememben mi lángol
két napja ezt fújom magamban
kék szemem barnuló hajam van

fussak vagy hálómat kötözzem
mi lobog alattam fölöttem
hóvirág szendül a haraszton
mint a hal hálóba hanyatlom

két napja ezt fújom magamban
kék szemem barnuló hajam van
hóvirág nyílik a friss gyepen
hová is fussak el Istenem

TRISTITIA

Holdabb holdakat
és csillagabb csillagokat
adjál nekem teremtő éjszaka
mert játyolos ének lengedez
az édeni számüzött szívén
Halott szarvasok agancsa fehérlik a lomb közt
s szemem sirályas hálóba repülnek
a Hattyú a Lant és a Sas háromszögén
Most térnek vissza az üstökösök
ittasan a tejútontuli préséházak borától
míg én lapuló sünként didergek
az égre futó sövények alján
Keserü szájjal mit is lehetne énekelni
Talán egy rossz dalt a kárhozott leányokról
kiket a cseresznyefák közé temetlek hajdanában
A városokat ők se látták és a tengereket sem
Ime pálmák suhognak a paradicsomi partokon
és nincs ki a fűre hajtsa fejét
Csak a lázadó tigrisek és oroszlánok
a rettegő pintyek és kócsagok
a megbúvó kristályok és porszemek
a víz a levegő és a csönd
Két tengerszem nyílik a homlokom tövén
kéken mint minden vizek és tavak
Teremtő éj vess néhány csillagot belé

Ismeretlen írók

Ismeretlenek — már, ami a magyar olvasót, a nemrégiben Nyugatra került menekülteket és számüzötteket illeti. Egyöbként azonban nagyon is ismertek. Odahaza mind a náci, mind a kommunista sajtó és irodalomtörténet agyonhallgatta őket; sikereiket a világ előtt aratták.

Itt van például Polnay Péter, vagy ahogy a nyugati világ ismeri, Peter de Polnay. Magyarországon mint az egy napos miniszter és hajózási mogul, Polnay Lajos fiát s a gyönyörű, tragikus sorsú Polnay Lucy öccsét ismerték, mint aranyifjút és botrányhőst. Bejárta a világot, volt últetvényes Afrikában, vasútépítő kuli a Tűzföldön, hotelportás Portugáliában. A háború kitörése Franciaországban érte; belépett a francia hadseregbe, majd Dunkirk után Angliába került. Első regénye, az eredeti és megkapó „Angry Man's Tale" (Haragos ember története) még a háború előtt jelent meg. Polnay sohasem írt más nyelven, csak angolul. Nagy sikerét „Death and Tomorrow" (Halál és holnap) könyvével aratta, amely a francia összeomlásról szólt. Azóta vagy két tucat könyve jelent meg, regények, útikönyvek, életrajzok s a kritika mindegyiket elismerésel, a közönség pedig sok ezer példány megvásárlásának sikerbizonyságával fogadta.

A New Yorkban élő Egri Lajost a modern amerikai színpadi irodalom pápájának hívják. Nem mintha akár egyetlen színdarabot is írt volna; de az ő színpadi, drámai esztétikájára esküszik Arthur Miller, Tennessee Williams és az amerikai drámaírók színe-java. Egrinek ilyen „iskolája" is van, amelyben nem írni tanít, hanem a már beérkezett vagy hivatásos írókat ébresztí mesterségük titkainak és törvényeinek tudatára.

Büszke vagyok arra, hogy Kelemen Pált barátomul tisztelhetem. Ő a Columbus előtti indián művészetnek, a délamerikai spanyol barokknak legnagyobb szakértője, akinek hatalmas könyveit a legelőkelőbb kiadók hozzák ki díszkiadásokban s aki megszámlálhatatlan művészettörténeti előadást tartott európai és amerikai egyetemeken. Kelemen azok közé a művtörténészek közé tartozik (kevesen vannak!), akik egyben kitünő írók. Legutóbb a Közép-Keletet és Görögországot járta be. Felesége egyben munkatársa a ragyogó fényképész. Soha nem látott ikonokat és freskókat fotografáltak s mentettek meg az enyészettől. Hatalmas könyvük készül, amely Greco ihletének titkait fogja feltárni.

Avigdor Hameirinek hívják Izrael egyik legnépszerűbb és legtermékenyebb költőjét. A héber név magyart takar: Kapa-Feuerstein Albert az első világháborúban orosz fogságba esett, Moszkvába került s ott kezdett el héberül írni. Már akkor nem volt valami jó sora zsidó íróknak s Hameiri elment Leninhez, hogy néhányadmagával Palesztinába kapjon kiutazási engedélyt. Lenin azzal a kissé fenyegető kikötéssel adta meg az engedélyt, hogy reméli, a zsidó írók csak jót fognak írni az új Oroszországról, hiszen elég hitsorsosukat hagyják hátra — tűsznak. Hameiri Tel Avivban telepedett le s most már több mint harminc éve él Izraelben. Verseit az iskoláskönyvekben közlik; színdarabokat, regényeket is írt. Heine héber fordítója.

Sokszor találkozom némi lenézéssel, sőt megvetéssel, ha a film és televízió íróira kerül a sor. Mintha kevesebb tehetség, invenció vagy képzelőerő kellene egy-egy film vagy hosszabb televíziós műsor megírásához, mint egy regényhez vagy egy verseskötethez. Talán némi joggal tiltakozom ez ellen a hamis fölény ellen, hiszen mindkét műfaj-csoporthoz van valami közöm. A Hollywoodba és Angliába jutott magyar filmírók teljesítményei is igen komolyak. Az idősebb nemzedékből Lengyel Menyhért és a néhai Bíró Lajos éppoly jelentőset alkotott a film terén, mint a színpadon vagy a szép-prózában. Hollywoodban ott dolgoznak az „összes Lászlók" — Vadnay László, Fodor László, László Aladár, Görög László s régebben László Miklós is. Ezeknek nagy részét még Pestről ismerik, legalább az idősebb magyar olvasók és színházlátogatók. Viszont aligha van olyan magyar, aki hallott Törzs Iványról (aki nemcsak kitünő filmíró, egyebek között Galsworthy „Forsyte Saga"-jának filmváltozatát írta, hanem filmproducer is). Angliában kétségkívül Pressburger Imre nevéhez fűződnek az utolsó két évtized legeredetibb és részben legsikeresebb filmjei is — a ragyogó „Life and Death of Colonel Blimp"-től, a „Matter of Life and Death"-en át egészen a „Red Shoes"-ig és a „Small Back Room"-ig. Kétségtelen, hogy ezeknek a film- és televíziós íróknak nevét sokmillió ember ismeri s nagy részükről azt is tudják, hogy magyarok vagy magyar származásúak.

Magyar a *John Pen* néven író Székely János vagy Edward Newhouse, akinek írásai az előkelő *New Yorker*-ben jelennek meg. Magyar Lilla van Saher (Alexander Bernát lánya), akinek két regénye aratott nagy sikert. A névsort bosszú oldalakon át lehetne folytatni.

Azt hiszem, ideje, hogy a külföldi magyarság s különösen az újabban érkezettek, „felfedezzék" ezeket az „ismeretlen írókat".

Tábori Pál

Ferenczy Noémi emlékére

1957 utolsó hónapjában, 62 éves korában, váratlanul meghalt Ferenczy Noémi. Szövőszéke mellől ragadta el a halál; utolsó műve befejezetlen maradt. Halála nagy vesztesége mind a magyar, mind az európai képzőművészetnek.

*

A képzőművészet egy viszonylag elhanyagolt műfajában, a gobelinben találta meg mondanivalójának és művészi karakterének legjobban megfelelő kifejezési formát. Úgy készítette ezt, mint a falkárpitok klasszikus korának mesterei, megtartva a műfaj immanens törvényeit: az anyagszerűséget, a síkszerű komponálást, a kompozíció dekoratív hatását. A gobelin utolsó korának, a barokknak „gobelinszerűtlen" festőisége után. Ferenczy Noémi, a műfaj virágkorának, a gótika szőtt-falképeinek műfaji principiumaihoz nyúlt vissza, hogy azt századunk szellemével keltse új életre. Művészi morálja is a középkori mesterembereké emlékeztetett. Elete egy volt a munkájával; s más életet talán nem is ismert.

Terveit maga valósította meg; csodás szépségű színvázlatairól, az eredeti nagyságú kartonokról maga költötte át gobelinbe: kárpitjait maga szőtte. Ferenczy Noémi művei szövés közben kapták meg igazi formájukat, előtűvölő varázsukat. Nagyszerű művész és kitünő mesterember volt egy személyben. A modern gobelin-művészet önálló képi nyelvének megfogalmazása és a többi műfaj színvonalára emelése az ő munkásságát is dicséri.

*

Ferenczy Noémi művészi fejlődése egyenes vonalú és következetes volt. A tiszavirág-életű stílusok sűrű egymásutánja s egymás mellett közölt ő nem új stílust, hanem *a számára megfelelő új valóság minél tökéletesebb művészi megformálójét kereste.* Művészetének két fejlődési periódusa szervezetesen kapcsolódik egymáshoz. A változás a huszas évek elejére tehető és az 1918—19-es forradalmi események *szellemi* hatásához kötődik. Az első periódus elvont pantheizmusát, természet-eretetét és humanizmusát („Teremtés", 1913, „Menekülés Egyiptomba, 1916) ezekben az években kollektivista életérzés, szocialista világnézet foglalja el, amely konkretizálja szemléleti körét: az idők és téren kívüli általánosságba elvonatkoztatott: *ember* s *természet* helyére a munkás és a parasztság egy újfajta, nagyon is mai, szocialista humanizmus lép. E szemlélet már nem azonos a múlt századi naturalisták (Millet, Courbet), a szegényeken sajnálkozó, a kizsákmányolt emberekkel együttérző úgynevezett kritikai realizmusával, Ferenczy Noémi műveiben — noha a vele szemléletben igen rokon proletár származású Derkovits Gyulával ellentétben *kívülről*, intellektuális úton jutott el a szocializmus eszmevilágához — a dolgozó emberek beszélnek önmagukról. Ferenczy Noémi a szocializmus szemléleti alapján állva válik a huszadik századi európai ember problémavilágának művészi kifejezőjévé.

*

Szőnyegeinek alapformátuma a magas, álló téglalap, amelyet betölt a dolgozó ember alakja. A háttér is síkban marad; az embert körülvevő világot jelzi. Ferenczy Noémi műveinek éppen ez a koncentráltsága, lényegre törő, minden jelentéktelenebb részletet elhagyó kompozíciója tudja talmácsolni munka és munkás monumentalizmusát és heroizmusát.

Nagyszerű *formaművész* volt. (Forma és tartalom szétválasztását e cikkben csak a gondolat jobb tömörsége indokolja.) Műveinek egy részén („Tavasz", 1935, „Erdő", 1942—43 stb.) a tartalmi közlésnek csak *közvetett* módjával él. Optimizmusát, lírai hangú újfajta természetszemléletét e műveinek formai varázsa adja. E gobelinek *tartalma* nem témájukban, hanem hangulatvilágukban fejeződik ki, amely a vonalritmus játékos könnyedsége, színvilágának pozíciében, az árnyalati finomságok csöppnyi részleteiben realizálódik.

*

Ferenczy Noémi halálának hírre megrendít bennünket. Magyarországon most a kultúra hivatalnokai képmutató könnyeket hullajtanak sírja fölött. Talán igazságot szolgáltatnak majd neki azért a tíz esztendei agyonhallgatásért, amiben része volt, azért, hogy az ország egyik legnagyobb művészét megfosztották főiskolai katedrájától. Röviden majd tanulmányokat olvashatunk róla. Mai érvényűvé akarják majd tenni műveiben a sarló-kalapácsot, a vörös zászlókat, mind megannyi szimbólumot, amelyeknek *a maga korában* érvénye, mert forradalmi jelentése — volt; de Ferenczy Noémi a szimbólumban is a tartalmat kereste, a holt formák nem érdekelték. Ezért vállalta az őt annyira jellemző szerény szabódással, de boldogan a művészfiatalság kérésére 1956 őszén a Petőfi Kör Iparművészeti Vitájának elnöki tisztét, s a forradalom napjaiban a Nemzeti Bizottmányban tagságot.

Művészete Európáé és a magyar népé.

(n. gy.)

Seiber és az „Ulysses"

A múlt év végén Londonban hatalmas sikerrel adták elő Seiber Mátyás Ulysses című kantátáját. Néhány nappal később a BBC is közvetítette a művet. Már a bemutató éve (1949) döntő sikert jelentett Seibernek: egy csapásra a modern zene egyik vezető alakjává emelkedett. Az Ulysses növekvő híre a szerző korábbi műveit is a hangversenytermek, rádiók állandó műsordarabjaivá tette. A Joyce szövegére írt kantáta sikerének híre az ötvenes évek elején Budapestre is eljutott, maga a mű azonban nem került előadásra. Hiába volt a kantáta világsikere, szülőhazájában Seibert továbbra is csak mint a két évtizeddel ezelőtt írott „Leichte Tänze" című — instruktív célokat szolgáló — kis táncdarabok szerzőjét ismerték.

„1905, British Composer of Hungarian origin", így kezdődik a Grove's lexikon Seiberről szóló tanulmánya. Az „Angol zeneszerző"-nek azonban nemcsak a származása, hanem a zenei anyanyelve is magyar volt, s ert Kodály zeneszerző iskolája biztosította. Seiber tizenkilenc éves korára elvégezte a studiumot. Mesivere igen értékes átravalóval látta el: a tanítványai védelmében írt „Tizenhárom fiatal zeneszerző" című tanulmányában Seibert stílusának tisztaságáért dicséri.

A huszas évek elején a fiatal muzsikus nem talált megélhetést hazájában, ezért Frankfurtban vállalt tanári állást, majd egy hajózenekarhoz csatlakozott és beutazta egész Amerikát.

1928-ban Seibert kinevezték a Frankfurti Konzervatórium tanárává. A jazz elméletét és gyakorlatát tanította egy újonnan alakult tanszéken, mely a maga nemében az első volt Európában. A komponálás és tanítás mellett dirigált, mint csellóművész koncertezet adott, tagja volt a Lenzewsky-kvartettnek, zenekritikákat írt. Stílusa ez idő tájt egy újabb összetevővel gazdagodott: a jazz-zenéből származott ritmus invenciója és vitalitása, valamint hangszerkészletének meggazdagodása. Seiber úgy tekinti a jazz-t, mint egy speciális népzenét (miként Bartók is) és kiaknázta ősi jellemvonásait. Ugyanezért fordult a magyar népzenén át az ázsiai népek muzsikájához vagy a görög, arab és francia népzenéhez is.

A harmincas évek elején Seiber erősen reagált a Schönberg-féle 12 hangú technikára (II. vonósnégyes). Azonban nem kötelezte el magát vele.

1935-ben a weimari Németországból Londonba költözött, ahol azóta él. Hatalmas munkát végzett: tanította a világ minden részéről hozzá sereglő tanítványokat: „The Dorian Singers" néven kórusegyesületet szervezett, elsősorban a XVI. századi és a modern kóruskultúra ápolására. Egyetemeken és a BBC-ben előadásokat tartott Bartókról és Kodályról, de kórusának műsoráról Bárdos Lajos neve sem hiányzott. Kitünő filmzenét írt, — eddigi 75 filmje között ő komponálta az Animal Farm zenéjét is. Az ISCM-fesztiválok, a modern zene seregszemléinek állandó zsűri tagja ő. Főhivatása azonban továbbra is a komponálás volt. A negyvenes évek szülötte — egyebek közt — a Notturno kürtre és vonószenekarra, a két Besardo-szvit, a Négy görög népdal és az Ulysses. 49—51-ben írta gyönyörű Cantata secularis-át. III. kvartettje, a „Quartetto Lirico" néhány év alatt bejárta a világot. Csellóversenyét a múlt évben mutatták be Baden-Badenben. 1957 tavaszán a BBC harmadik programja négy héten keresztül heti egy műsorban közvetítette műveit, csakúgy, mint legutóbb Stravinszky kompozícióit.

*

Seiber egyike nemzedéke legsokoldalúbb muzsikusainak. A jelen és múlt csaknem minden zenei stílusát alkalmazta műveiben. Ez a hatalmas felkészültség nemes értelemben vett mesteremberségének gyümölcse; a tudós szenvedélyes kíváncsiságával mélyed el a zenei technika titkaiba. A technika birtokában azután olyan feladatokat győzhetett le, amilyenekről eddig csak példálództak a muzsikusok, így Strauss, aki egy jó zenésztől megkövetelte, hogy akár egy mosodaszámlát is megfelelő zenei köntösbe öltöztessen. Seiber ennél is nehezebb feladatra vállalkozott, amikor Joyce Ulysses című regényének utolsó fejezetét választotta kantátája szövegéül. Ulysses-Bloom az éjjeli órákban tér haza fiatal barátjával, Stephen Dedalus-szal. Rövid beszélgetés után Stephen búcsúzik és Bloom kikíséri. A sötét házból kilépnek a csillagos júniusi éjszakába. Itt kezdődik a kantáta, szövege egy „különös nyáréjszakától" ihletett elmélkedés a világmindenségről. Egy gondolatban összpontosul, hogy az egész világegyetem csak Utópia.

A kantáta kritikusai többnyire értetlenül állnak a szövegválasztás előtt. Kár lenne azon töprengeni, mi késztette Seibert a szöveg megkomponálására, — a fejezet „nocturne" hangulata, a szöveg költői szépsége vagy filozófikus tartalma? A szöveg és a zene egysége mindenesetre azt mutatja, hogy a választás helyes volt. A szöveg megoszlik a tenorszóló (narrátor a klasszikus oratóriumokban) és a kórus között, de az utóbbi szerepe a jelentősebb.

A művet egy három hangból álló motívum szövi át, amely É-ASZ-G és E-GISZ-G formákban jelentkezik. Az első tétel az éjszaka varázsát és a csillagos ég kitárulását érzékelteti. A zene a teremtő sötétségből gomolyog a kozmikus magasságok felé és egy szál hegedű magas E hangjával végződik.

A második tétel a makrokozmosz zenéje. A passacaglia forma a bolygók és csillagképek távolságát, méreteit és meghatározott útját jelképezi. Maga a téma $\frac{3}{4}$-es, ereszkedő, kromatikus, mint annyi klasszikus elődje, ezzel is az egyetemességet hirdetve. A csúcspontot egy fugatón keresztül éri el; az űr-zene világkataklizmákat idéz, majd az örök, fájó gondolattal zárul az emberélet rövidségéről.

A következő tétel a mikrokozmosz világába vezet. Ez az egyetlen gyors tétel a műben, szédítő virtuozitással festi a mikróbák, csírák, bacillusok mikroszkópikus milliőit. A scherzo-trio-scherzo formában épült tétel a kórus szövegszerű suttogásával, hátborzongató hároms zoros tagadásával (nought, nowhere, never) ér a semmibe, az oszthatatlanba.

A következő Nocturne-Intermezzo a „Hommage à Schönberg" akímet viseli és Schönberg egy zongoradarabjának (Op. 19, No. 6.) két első akkordjára épül. Ehhez a hat hanghoz kapcsolja Seiber két saját akkordját és az így nyert ún. 12 hangú technikát használja. A nyugodt éjszaka csendjében különös zajok remegnek, a zene bartóki éjszakát idéz, majd lassan ismét megnyugszik és a hangról hangra megismételt két schönbergi akkord a semmibe tűnik.

Az Epilogue-ban az alapmotívum megfordítását használja a szerző. Az első tétellel ellentétben ez a vonósok világos színeivel indul és egy sötét, mély E-hanggal zárul, mely a Kantáta kezdő hangja volt. A kör bezárult.

Mikor a Kantáta bemutatója után a kritikusok elismeréssel írták, hogy a szerző mesterművet alkotott a „megemészthetetlen" szövegre, Seiber, aki nagy tisztelője Joycenak, így válaszolt: „Akármi is legyen zeném érdeme, érzem, hogy nem lehet Joyce művének tökéletességéhez és szédítő intellektuális magasságaihoz mérni." A szerző minden szerénysége ellenére is nyilvánvaló, hogy az Ulysses Kantáta a Bartók—Kodály utáni nemzedék legnagyobb alkotása. S a „British Composer" műveinek tulajdonjogáért egyszer majd pereskednie kell zenekultúránknak, hogy a XX. század magyar zenetörténetébe Matyas Seiber helyett Seiber Mátyást írhassunk.

Ábel László

FERENCZY Noémi

FERENCZY Noémi

PÁLOSI Judit: Ferenczy Noémi müvészi és tanári munkásságának eseménytörténete. = Ars Hungaricae 13, 1985, 2. 181 - 198. G

ásy Aladár, Balla Margit,
éki András, Makó Judit,

Középkori himnusz

Szent István király tiszteletére

Magyar hazánk, te jó anya,
fiad dicsérd ma, őt dalold,
zengjen a himnusz dallama
Hozzád, ki mindig pártfogolt.

Ő néked igaz fényt hozott,
hit fényét adta át neked,
istenes törvényt alkotott,
mely üdvösségre elvezet.

Mennyei hírnök jelzi már
atyjának, hogy majd jönni fog:
vértanú István földre száll
anyjának szólni jóslatot.

Mint libanoni cédrusok,
olyan sudár, mint kisgyerek,
s miként előre mondatott,
a Vértanúról kap nevet.

Oktatják híres doktorok,
szent műveltségre nevelők,
s jámbor erkölcse fölragyog
már zsengén, minden nép előtt.

Már életének hajnalán
az üdv igéit hirdeti,
s a magyar nemzet, a pogány,
a keresztséget elnyeri.

Ragyogva kél az égi fény,
s ki tévely rabja volt, a nép
elhagyva sűrű éjjelét
megvallja Krisztus szent hitét.

Imádás légyen, tisztelet,
néked, Hármas-Egy Istenünk,
segíts elérnünk mennyeket,
mit szent királyunk kér nekünk.
Amen.

(Csanád Béla fordítása)

Csanády János:

Fű, arany, korona

Szent aranyból öntött kereszted,
mely gondolkozva félrehajlik ott
fent, amíg a fő alant:
gyönyörűséges koronánk alatt.

S a korona országai! Százszor-szép
térképed hányszor csodáltam, Hazám!
S a Szentkorona ékeskedék, lám,
a polcon is, a könyvek ék-falán.

A Korona. Alant hármas halom
az árpádsávos címer padlatán,
s a magasra-szökő kettős-kereszt
álmomban is áldott, mint anyám.

István, a fő, a Korona alatt,
és István fönt, Istár színe előtt:
a szikrázó mindenség-gondolat,
mely feszíti, sugarazza a főt.

Ékköveid, bizánci szentjeid
a zománcképek kék-zöld lemezén,
keresztjeid, kékellő bérceid
igéi a Kárpátok mezején.

Itt Föld! Itt Ország! Világ, víg halom!
Ezredéves, siralmas vigalom,
ha kivirágzik majd a Korona
és újra fűvel a Hármashalom.

Mióta ünnep augusztus 20-a?

Szent István, miután 1038. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén Szűz Mária oltalmába ajánlotta országát, megtért őseihez. Trónviszályokkal, pogánylázadásokkal terhes évtizedek következtek, míg egy kiváló, vitéz férfiú, László, a későbbi Szent László fejére nem került a magyar korona. Ő volt az, aki 1083-ban kieszközölte VII. Gergely pápánál az első magyar király, annak fia Imre herceg, valamint a vértanú Gellért csanádi püspök szentté avatásához való hozzájárulást.

István király ugyanis négy évtized alatt legendás alakká vált a nép szemében, csodákról suttogtak s Imrével és Gellérttel együtt szentként kezdték tisztelni. A XI. századi Európában egyébként is fellángolt Krisztus, Szűz Mária, a hitvalló és vértanú szentek tisztelete.

A kereszténnyé vált népek a maguk hősei között is keresték azt, akit nemzeti szentjükké emelve tisztelhetnének és követhetnének. Ez a vágy fogta el a magyarságot is.

A magyar szentek fokozódó tiszteletében maga László király is részt vett s a Szentszékkel folytatott tárgyalásainak eredményeképpen adta meg az engedélyt a pápa arra, hogy „...azok teste, akik Pannóniában elvetették a keresztény hit magvait és szent beszédeikkel, a hit hirdetésével, oktatásaikkal azt az Úrhoz térítették, felemeltessék, őket a legnagyobb tiszteletben tartsák és méltó tisztelettel illessék."

A „felemeltetés", azaz a leendő szent földi maradványainak a sírból történő kiemelése része a szentté avatásnak, ami az ún. *„elevatio"*.

A pápai felhatalmazás birtokában azután László király 1083. augusztus 15-ére, István király halálának negyvenötödik évfordulójára országos zsinatra hívta a törvénynapon (törvénykezési vagy törvénylátó napon) Székesfehérvárra gyülekező püspököket, apátokat s az ország összes nemeseit.

A király háromnapos böjtöt rendelt. Augusztus 19-én több csodás gyógyulás történt. Az Istent dicsérő, neki hálát adó imádságban átvirrasztott éjszakára virradóra, Mária mennybevitele, tehát a Nagyboldogasszonyt követő ötödik napon, augusztus 20-án először az elhunytakért mondtak misét, majd elmozdították „a padlóból kiemelkedő márványtáblát és lementek a koporsóig". Ott megtalálták a király testének maradványait s épségben maradt jobb karját.

Megtörtént a „felemelés", majd az ünnepélyes szentté avatás és a testi maradványokat ezüstládába zárva az oltárra helyezték, hogy a hívek méltó módon tisztelhessék.

E naptól a magyar nép számára augusztus 20-a egyet jelentett első királyunk ünnepével. István királyt voltaképpen maga a magyar nép avatta szentté, mert benne találta meg követésre méltó vallásos és nemzeti ideálját.

A fehérvári zsinat csak végrehajtotta a nemzet akaratát, a nemzetét, amely fél évszázad alatt kereszténnyé, így az európai kultúrközösség tagjává vált, s testéből egycsapásra öt szentet is adott a római katolikus egyháznak: Istvánt, Imrét, Gellértet, valamint a velük együtt szentté avatott Hitvalló András és Vértanu Benedek zoborhegyi remetéket.

Augusztus 20-ának a története azonban ezzel még nem ért véget, s később összefonódott a Szent Jobb viszontagságaival.

A Szent Jobb ugyanis először, még Szent László életében a Szentjobb nevű monostorba került, ahol bencés szerzetesek őrizték 1433-ig, amikor Zsigmond király Székesfehérvárra vitette. Innen jutott a török időkben, kereskedők közvetítésével Raguzába (ma Dubrovnik), ahol 1590-től a dominikánusok templomában volt Szent István koponyaereklyéjével, amelynek egy darabja ma is ott van, kisebb töredéke pedig — Mária Terézia jóvoltából — Székesfehérvárra.

A Szent Jobbot Raguza városállam bizonyos politikai előnyökért felajánlotta Mária Terézia királynőnek, aki 1771. június 1-jén vette át és Bécsben kiállította.

Néhány napos közszemlére tétel után „a magyar nemzet iránt érzett szeretetetének különös jele" gyanánt a budai királyi vár Szent Zsigmond kápolnájának ajándékozta. 1771. július 15-én Grassalkovich Antal herceg és Hadik András gróf királyi biztosok vezetésével, a magyar barokk teljes pompakifejtésével indították útnak Bécsből az egyedülálló ereklyét, mely estére már Győrbe érkezett. Másnap Pannonhalmára vitték, ahol három napon át volt kitéve, hogy előtte az ország apraja-nagyja lerója tiszteletét. Július 20-án érkezett Budára, ahol a plébános és az Angolkisasszonyok főnöknője vette át megőrzésre. 1950-től van a budapesti Szent István Bazilikában.

De térjünk vissza 1771-re, amikor, a Szent Jobb hazakerülésével egyidőben XIV. Kelemen pápa csökkentette az egyházi ünnepek számát, illetve a következő vaásrnapra helyezett át néhányat. Így szüntette meg Szent István király napját, mint egyházi ünnepet. Erre föl Mária Terézia királyi rendelettel augusztus 20-át tette „az apostoli királyság védőszentjének" országos ünnepévé.

Míg a pápa megszüntette tehát az augusztus 20-ai Szent István napot, addig, rögtön utána a magyar királynő törvényes intézkedéssel a kötelező állami ünnepek sorába iktatta s a magyar egyház is felvette kötelező egyházi ünnepei közé. (Megjegyzendő, hogy — a Pray-kódex (1192) tanúsága szerint — már a XII. századtól volt egy másik Szent István királlyal kapcsolatos egyházi ünnepünk május 30-án, amelynek hivatalos elnevezése: „Szent István magyar király jobbjának megtalálása". Ezen a napon, 1098-ban helyezték el ünnepélyesen a szentjobbi monostortemplom oltárán a Szent Jobbot).

Szent István király augusztus 20-ai megünneplése tehát legősibb állami és egyházi ünnepünk, amelyet Szent László király óta ülnek meg a magyarok.

Dr. Cs.K.

Egy közkeletű tévedés

„Az új kenyér ünnepe"

A fiatalabb nemzedékek tudatában Szent István király ünnepéhez természetes módon kapcsolódik az új kenyérről való megemlékezés. Ha azonban fellapozzuk a régi falusi élet krónikáit, akkor azokban semmiféle nyomát nem találjuk legfontosabb eledelünk és államalapító királyunk közös ünneplésének.

Pedig, mint minden nép életében, úgy nálunk is mindig igen nagy becsben állt a mindennapi kenyér.

A középkor végétől — ahogyan a húsfogyasztás meghatározó szerepét egyre inkább a gabonafélékből készült ételek veszik át — a történeti források mind gyakrabban emlékeznek meg a kenyérről, mint adóköteles áruról, a végvári katonaság fontos táplálékáról. Korábban, csak főúri asztalokon volt megtalálható, a köznép kásaféléket — mint amilyen például a ma is kedvelt puliszka — fogyasztott kenyér gyanánt.

Nem is csodálkozhatunk ezen, hiszen bonyolult ismereteket, sokféle — és drága — eszközt igényelt a kenyér készítése, nem is beszélve a kemencéről, amely a mai értelemben vett kenyér sütésére is alkalmas formájában viszonylag újkeletű.

A 17. században, amikor már fogyasztott a magyar köznép is erjesztett búzakenyeret, egyszeriben kultusza is megélénkült, de még mindig nem Szent Istvánhoz kapcsolódóan: a karácsonykor, húsvétkor megáldott kenyér morzsája óvott rontás és betegség ellen, megszegése előtt keresztet rajzoltak rá a protestáns magyarok is, elejtett darabját megfújták, megcsókolták.

Rontás és varázslás övezi a hétköznapi kenyér életét is: ha valakinek kenyeréből sikerült ellopni egy darabot, és arra rávizelni, akkor a következő sütéskor folyós lett a vekni belseje, a kovászt pedig a hozzákevert disznótrágya védte a rontástól. Ebből kölcsön nem szívesen adtak, ahogy a tészta dicséretének sem örültek, nehogy ez a kenyér ártalmára legyen. Mivel a kenyér a család gazdagságát, egészségét jelentő szimbolikus értelmét is már korán elnyerte, ezért kapott helyet varázscselekményekben.

Az új házba vitt kenyér és só a majdani lakók jólétét biztosította. Szórványos adatok szerint az első szántáskor az ekevas alá is tettek belőle a jó termés érdekében.

Fiatalasszonyok — termékenységüket előmozdítandó — a következő szavak kíséretében kaptak belőle: „A farából adok, hogy gyerek legyen, meg is hámozom, hogy piros legyen (már tudniillik a születendő gyerek arca), s meg is vagdalom, hogy bodor legyen".

E Hódmezővásárhelyről származó mondóka gyűjtője jegyezte fel azt is, hogy aki utazáshoz kenyérrel, sóval és paprikával is felszerelkezik, annak mindig ád az Isten a legfontosabb eleségekből.

Túl a nyár derekán, amikor a cséplés fáradalmain is túljutott a parasztnép, valóban régóta sütnek sok helyütt kenyeret először az új búzából. Ezen a címen kötötték néhány évtizede az államalapító emlékéhez az új kenyeret, s lett augusztus 20-a egyes naptárakban „a kenyér ünnepé"-vé is.

-rémi-

Árpád-kori hétköznapok

Ki ne hallotta volna Szent István egyházszervező munkája kapcsán törvényéből az alábbi idézetet: *„Tíz falu építsen templomot, amelyet lássanak el két telekkel és ugyanannyi szolgálóval, továbbá lóval és igásállattal, hat ökörrel és két tehénnel, harminc apróállattal. A ruhákról és oltártakarókról pedig a király gondoskodjék, papról és könyvekről a püspökök."* De néhány évtizeddel a király halála után, Szent Lászlónak már törvényben kell intézkednie a pogány felkelés miatt elpusztult vagy leégett egyházak helyreállításáról, valamint „a régiségük miatt elpusztult" egyházak újjáépítéséről.

Többnyire fából ácsolt, sárból tapasztott és rakott paticsfallal épített kicsi épületek lehettek ezek a legkorábbi, a XI. század eleji templomocskák. E feltevés mellett szól, hogy a középkorban — de később is — az újonnan létesülő falvak először ilyen igénytelen, ideiglenes templomokat emeltek, s csak később került helyükre kőből rakott, állandónak szánt szentegyház. Középkori okleveleink egész sora tanúskodik arról, hogy településenként fatemplomok álltak, amelyeket olykor szétszedve elvittek vagy elvontattak. Az ormánsági Kiscsány lakói 1754-ben kerekeken, ökrökkel húzatták arrébb fatemplomukat. Mindezek után az is érthető, hogy a XI. századból, tehát Szent István idejéből nem maradt ránk egyetlen falusi fatemplom sem.

Annál becsesebbek azok a kicsi, kőből rakott templomocskák, amelyekről feltehetjük, hogy valóban a XI. században rakták le fundamentumaikat. Ha némileg átalakítva, bővítve is, esetenként nagyobb femplom magvát alkotva, de áll még közülük néhány. Ezeknek egyik típusa, amely egész Magyarországon elterjedt, a kerek templomoké.

A kerek templom aránylag egyszerű építéstechnikát kívánó forma, ugyanakkor szilárd, mutatós épület. Kedvelték, mert a kerek templomhajó — ahol a hívek tartózkodtak — jól elkülönült a hozzá csatolt szentélytől (íves apszistól), ahol az oltár állt.

Emellett a kör alaprajz gazdaságos volt: a legkisebb kerület mellett a legnagyobb az alapterülete, befogadóképessége, és ezt lehet belső támaszték nélkül a legkönnyebben befedni kupolaboltozattal vagy sátortetővel. Fennmaradt jellegzetes példá-

nyai a *hidegségi*, a *kisnánai*, a *kallósdi* és a *szalonnai* templomok első épületei.

Hasonlít a kerek templomokra néhány olyan kör alaprajzú szentegyházunk, amelyeknek kör-formájából nem nyúlik ki — vagy amelyhez nem csatlakozik — apszis, mert a kerek rész maga a szentély és a hajó egyszerre. Ilyen a *karcsai, kiszombori* és a határon túli Kárpátalján a *gerényi*. Mindhárom kívül hengeres fallal s abba mélyedő hat félköríves fülkével épült.

A belső fülkéket elválasztó pillérek felett hatszögű kupoladob és kupola volt valamennyin, amely valóságos középteret teremtett.

Falusi templomaink nagyobbik hányada azonban hosszanti elrendezésű volt. Egyszerű, kisebb teremszerű, boltozatlan, síkmennyezetes térből állt a hajó. A hozzá csatlakozó szentély lehetett egyenes vagy félköríves záródású.

A szentélyt többnyire boltozták. Ilyen egyenes záródású az *egregyi plébániatemplom* négyzetes szentélye, és kissé megnyújtott hajója, vagy a vegyes kőből falazott, ikerablakos tornyú *mánfai* templom. E templomok szentélye és hajója között olyan a kapcsolat, mint a román kor nagy monostorainak, székesegyházainak hasonló térrészei között: nyeregtetővel fedett kisebb kocka a szentély, föléje magasodó nyeregtetős fekvő hasáb a hajó, és felállított négyzetes hasáb a piramissal fedett torony. Az ilyen szerkezetű templomok nagy részéhez a tornyot később illesztették hozzá. Ugyanez vonatkozik a félköríves záródású szentélyekkel épített templomokra is, mint amilyen a *magyarszecsődi* vagy a *nagybörzsönyi* Szent István templom.

Kerek templomot a XIII. század után már nemigen építettek. A hosszanti elrendezésű templomtípus uralkodott ezután az egész középkoron át. Közkedveltségét alighanem liturgikus értelemben vett tisztaságának, jól tagolódó elrendezésének köszönheti.

Érdekes, hogy e falusi templomok közül sokat építettek téglából. A tégle dekoratív szerepe feltűnik a XII. századi *karcsai templom* külsején, a *kiszombori* belső ívein. *Szamostatárfalván, Baktalórántházán* is a vörösre és feketére égetett téglák ornamentális rakásával értek el megkapó színhatást. **Cs.K.**

***

Államalapító szent királyunk életművét minden év augusztusában papok, politikusok és történészek méltatják. Kevés szó esik azonban arról, hogy milyen hatást gyakorolt történelmünk első „rendszerváltása" a köznép életére? Egyáltalán hol töltötték eleink a középkor hétköznapjait?

A magyar középkor korai szakaszának legfontosabb, a lakáskultúrára is kiható változása a honfoglalók helyváltoztató életformáját felváltó megtelepedés, valamint a poligám nagycsalád helyébe lépő monogám kiscsalád megjelenése volt. Ezek nyomán lett a korszak addig uralkodó lakóhelytípusa a sátor helyett a veremház.

Földbe ásott, alacsony, a földvárak mintájára sárból rakott fallal körbevett apró építmények voltak ezek, mindössze 10-20 négyzetméternyi alapterülettel, kicsiny sárkemencével — amelynek füstje a kunyhóba ömlött —, és jóformán egyetlen „bútorral", az ülőgödörrel.

Ez az ülőalkalmatosság Afrikától a Távol-Keletig megtalálható, és ismerte századunk magyar parasztnépe is, mint a mezei munkák közben kialakított étkezőhelyekhez tartozó „széket".

A veremházak tájolásánál mindig ügyeltek arra, hogy a bejárat sok fényt kapjon, a déli nap minél jobban melegítse. Főzésre — sokszor fűtésre is — a veremház közepén rakott tűz szolgált, amelyen cserépbográcsban készült az étel.

Az egyszerű hajlék döngölt, de sohasem tapasztott földjén végezték az asszonyok a legfontosabb házimunkákat, és a csecsemők gondozását is. Még évszázadokkal később is a paraszti házimunka jó részét a földön volt szokás végezni. A legfontosabb tárgyak elhelyezésére a veremház falába vágott fülkék, afféle vakablakok szolgáltak, hogy volt ágy a veremházban, arra a padlójukon található karólyukak utalnak.

Az ezekbe állított rudak a fal mentén adtak kicsiny elkerített részt, amelyen szalmával megtömve, állatbőrökkel leterítve alakítottak ki pihenőhelyet. Feltehetően a fekvőhelyek szűkösségére — és persze a népszaporulat korlátozásának sajátos módjára — utal a korszak számtalan peres irata, amelyekben alvás közben agyonnyomott csecsemőkről esik szó.

A veremház nyomorúságos életkörülményein csak a középkor végén megjelenő magasabb, szellősebb házak változtattak. Azonban a török hódoltságnak véget vető háborúk nyomán elpusztult települések lakói hosszú évtizedekre újra a veremházakba szorultak vissza.

-rémi-

A mozgás világa

A Londonban élő magyar származású festőművész, Roboz Zsuzsi előszeretettel forog a színház, a táncművészet világában. Alábbi rajzai és litográfiái a Londoni Fesztivál Balett társulatának tagjairól készültek.

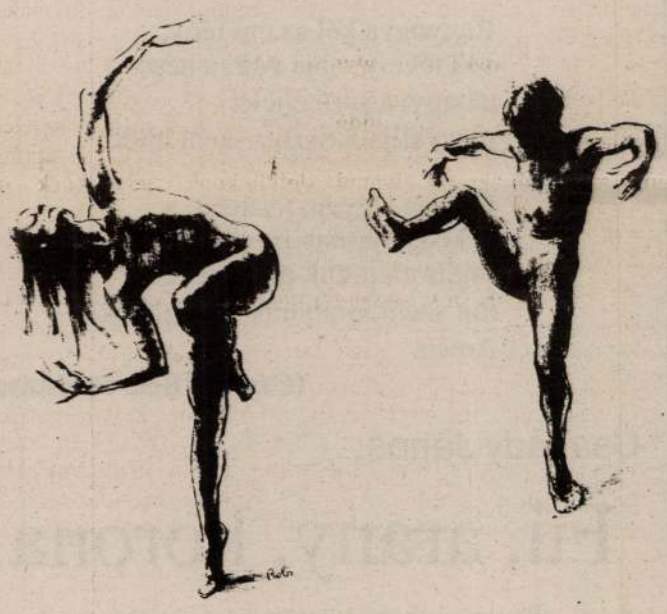

Falikárpit Szent Istvánról

1938-ban a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusnak helyet adó Magyarország egyúttal államalapító királya halálának 900. évfordulóját ünnepelte. A vallási ünnep egész országot megmozgató előkészületei sorában számos művészeti pályázat kiírására, egyházművészeti tárlat szervezésére került sor. Nyíregyházára, a polgármester fogadószobáját díszítő kárpit tervezésére 1939-ben Ferenczy Noémi kapott megbízást. A kárpit tárgya: Jövevények és magyarok Szent István udvarában. A tárgyválasztás alapja István király intelmeinek a jövevény és vendégnépek megbecsülésére vonatkozó részlete *„...nagy haszon vagyon bennük, különb-különféle szót, szokást, fegyvert és tudományt hoznak magukkal, ami minden országnak ékességére szolgál, a király udvarát nagyságosabbá teszi és igen megrettenti az idegenek magahitt szívét."* A megbízás nagyméretű kárpit tervezésére szólt. Az 1940 februárjában bemutatott és elfogadott karton alapján Ferenczy Noémi megszőtte és 1941 márciusában, műtermi bemutatása után átadta nagyszabású kompozícióját.

Ferenczy Noémi Szent István-kárpitja a művész ´30-as években kibontakozott konstruktív alkotókorszakának jelentős állomása: a számára szokatlan feladat tematikai és formai követelményeinek magas fokon való teljesítése, amelynek során egyéni hangú, munkásságába következetesen beleillő, önmagában harmonikus egységet képviselő mű született.

Ferenczy Noémi 1941-ben elkészült kárpitját, a Jövevények és magyarok Szent István udvarában című művét ma a nyíregyházi Jósa András Múzeum gyűjteményében őrzik. A hozzá készült vázlatok, tanulmányok jelentős része a Magyar Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményét gazdagítja, közvetlenül a szövés számára készült kartonja és számos akvarell magángyűjtemények része. **P.J.**

A Mű-Terem kezdte, a Kieselbach folytathatja

A Mű-Terem Galéria múlt heti eredményei arra engednek következtetni, hogy a befektetők nem fukarkodnak, ha művész és galéria által egyaránt „jól megcsinált" művet vásárolhatnak. Ezen a héten a Kieselbach Galéria kínál hasonló kvalitású és értékű anyagot.

Gréczi Emőke

A műtárgyindex szinte nem változott az előző heti meglóduláshoz képest. A Polgár Galéria ezüst- és porcelánárverése mindössze fél ponttal csökkentette a legutóbbi értéket, így 3718 ponton zárt. A múlt héten mindössze néhány szó erejéig volt alkalmunk a Mű-Terem Galéria parádés eredményeit megosztani az olvasókkal, így érdemes most egy kicsit bővebben beszélni a jubileumi aukción született árakról. A jelenlévők kényelmesen licitáltak, és kivárták a rendezvény végét annak ellenére, hogy akkor már javában zajlott a miniszterelnök-jelöltek televíziós vitája. A teljes forgalom megközelítette a félmilliárdot, tizenhárom tétel ára emelkedett 10 millió forint fölé. Rippl-Rónai József fél évszázados külföldi tartózkodás után visszatért remekműve, Az Arno partján 46 millióig vitte, 44 milliót ért Munkácsy Mihály Fasora. Derkovits Gyula Aukciójának 32 milliós ára messze meghaladta azt az értéket, amit valaha adtak a művész alkotásaiért. A régi mesterek közül Paál László két vászna 24 és 19 millióért kelt el, az újabb mesterek pedig egymást szárnyalták túl: Czigány Dezső Csendélet Napóleon-képpel 11 millió, Vaszary János Ablakpárkányon álló virágcsokor 17 millió, Viareggio 16 millió, Rippl-Rónai József Baromfiudvar 19 millió. Ezúttal a kortársak sem maradtak el: Hencze Tamás, Csernus Tibor, Gyarmathy Tihamér műveiért jelentkeztek többen. Talán nem merészség állítani, hogy ilyen magas árakat inkább befektetők, mint gyűjtők fizetnek műtárgyakért, tehát a befektetői kedv töretlen, miközben bizony egyre több gyűjtő szorul ki az értékesebb művekért folytatott harcból.

Ferenczy Noémi: Menekülés Egyiptomba, kikiáltási ára 4 millió forint lesz a Kieselbach Galéria árverésén

A Kieselbach Galéria április 19-én 230 hasonló színvonalú, bár más összetételű anyagot árverez a Vígszínházban. Különbséget a klasszikusok nagyobb száma, és a klasszikus kortársak gazdagsága jelent. Valamivel kevesebb a nagybányai, ám a legnagyobb értékre becsült modernekben nagyjából azonos a minőség és a mennyiség. A tekintélyes méretű katalógus címlapjára Márffy Ödönnek egy olyan korai festménye (Nyergesi lány) került, mely a 70-es, 80-as években több külföldi kiállításon képviselte a magyar avantgárd művészetet. Matisse, Cézanne és Van Gogh hatása nem véletlen, hiszen a mű közvetlenül a művész párizsi tartózkodása után készült, 1906-ban. Ennek és ifjabb Markó Károly művének 10 milliós kikiáltási ára a legmagasabb, látható tehát, hogy a galéria igyekezett leszorítani az indító értékeket, ahogy ez jellemző volt korábbi árveréseire is. A 230 tétel összes kikiáltási ára így is megközelíti a 300 millió forintot! Ha hozzáfűzzük, hogy csak Rippl-Rónaitól tizenkét tétel, Mattis-Teutsch Jánostól öt, Mednyánszkytól nyolc, Vaszarytól öt alkotás indul, Aba-Nováktól három jelentős darab közül lehet választani, ez máris elégséges indok erre az összes forgalomnak is magas értékre.

A választékból emeljünk ki néhány különlegességet! Ferenczy Noémi monumentális méretű, 1916-os temperája, a Menekülés Egyiptomba, Henri Rousseau művészetének jegyeit viseli magán (4 millió). Nyolcmillióról indul Mednyánszky László ugyancsak hatalmas, két méter széles tájképe, a Zúgó patak híddal a gazdag életmű látványos darabja. Egry József minden monográfiában reprodukált Fehér Balatonja (5 millió) a művész orvosa és mecénása, Cseh-Szombathy László gyűjteményéből származik.

Ferenczy Noémi

Magyar Hírlap 2002 ápr. 15.

Hozzon ki többet lakásából!

„Á, majd ha olcsóbb lesz a hitel..." Eddig könnyű volt halogatni a költözést. Mostanra azonban elfogytak a kifogások. Az Erste Banknál ugyanis már 4%-os kamattal *2% kezelési költség mellett olyan lakáshitelhez juthat, amit nem csupán használtlakás-vásárlásra, hanem bővítésre és korszerűsítésre is felhasználhat. **A részletekért hívja a 06-40-555-444-es lakáshitel-vonalat!**

A fenti kamatok 2002. április 15-től érvényesek.

ERSTE BANK

FERENCZY NOÉMI

1021

1983. I. 12. Petőfi 10,45 Áné

Láttuk, hallottuk

- A 100 éve született textilmüvésznek, Ferenczy Noéminek állit emléket a miskolci Hermann Ottó Muzeum uj kiállitása. A magyar textilmüvészet legjelentősebb alakjának gobelinjei és vázlatai láthatók a miskolci kiállitáson.

Alvó pásztor

Ferenczy Noémi grafikája

FERENCZY NOÉMI

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

PEST MEGYEI HÍRLAP

1982 MÁJ 15

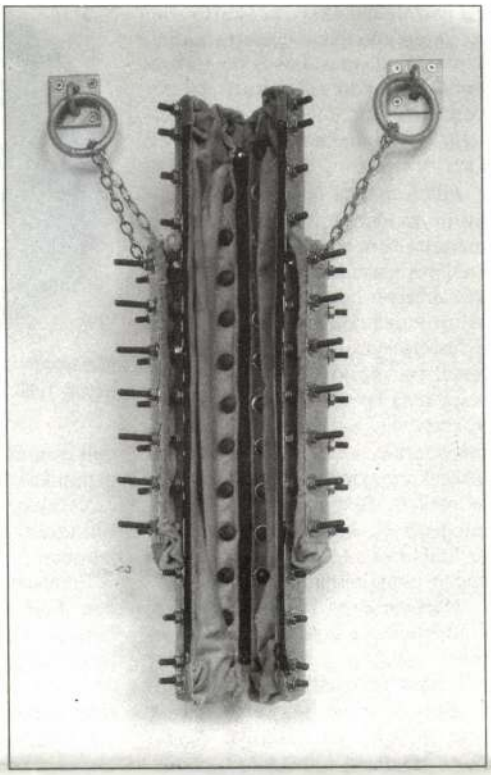

Cathy de Monchaux:
Biztonság, 1988,
cink, bársony, bilincsek,
60×37×15 cm

Nancy Graves: Conspiraled
V–9–99, vas, réz, bronz,
72,5×79×48 cm

Emlékülés Budapesten

Száz éve született Ferenczy Béni és Ferenczy Noémi

Ferenczy Béni és *Ferenczy Noémi* születésének 100. évfordulója alkalmából 1990. június 15-én a *Magyar Éremgyűjtők Egyesülete* és a *Legújabbkori Történeti Múzeum* emlékülést rendezett a múzeum budavári épületében.

Az ünnepség bevezetőjeként *Fekete György* államtitkár-helyettes a művelődési miniszter üdvözletét tolmácsolta, kiemelve, hogy ez a megemlékezés is része annak a rehabilitálási folyamatnak, amelynek során nemzeti művészetünk méltatlanul mellőzött klasszikusainak kívánunk igazságot szolgáltatni.

Az első előadást *Kontha Sándor* tartotta. Felvázolta mindkét művész erkölcsi, szellemi és művészi fejlődését, hangsúlyozva Nagybánya s azon belül is elsősorban édesapjuk, *Ferenczy Károly* örökségének jelentőségét. A „nagybányai etika", a szorgalmas, kitartó munka tisztelete, a természet szeretete, a szociális érdeklődés egyaránt végigkísérte mindkettőjük életét. „Noémi hihetetlen akarással csak egy célra koncentrált... Odaadását a középkori miniátorokéhoz lehet mérni... maga tervezte, és szerzetesi alázattal, fáradhatatlansággal maga szőtte kárpitjait." „Ferenczy Béni Noéminál sokoldalúbb volt. Páratlan műveltségű ember, aki nemcsak a szobrászatban alkotott maradandót", hanem az éremművészetben, rajzban, akvarellben, művészeti írásaiban, sőt leveleiben is. Az ünnepi hangvételű méltatás keserű következtetésekkel zárult: „Az ilyenkor szokásos, az életművek lehető teljességét bemutató emlékkiállítás megrendezéséhez nagyon szegény az ország, nagyon-nagyon szegények az arra illetékes intézmények. Nagyon szegények a kiadók is, mert semmiféle könyvre, kiadványra nem futotta... Nem baj, jól van ez így, így szoktuk meg ebben a tékozló szegény országban."

Második előadásként *Illyés Má-*

Vígh Tamás: Száz éve született Ferenczy Béni, 1990, vert érem, bronz, 42 mm

ria Ferenczy Béni szobrászatának néhány speciális problémáját elemezte. A századvég és a századforduló idején felvetett kérdésekre, a talapzat, a torzó és a szimmetria problémájára adott válaszokat vizsgálta, *Rodin* és *Maillol* megoldásaihoz viszonyítva Ferenczy Béni eredményeit.

Jankovich Júlia Ferenczy Noémi személyiségéről tartott előadást. Életéről, munkáiról kevés dokumentum maradt fenn, sok műve szét is szóródott a világban, őrzési helyük, tulajdonosuk ismeretlen. A tanítványok, művészbarátok, műteremszomszédok egybehangzóan puritán, elzárkózó, csak a munkájának élő, egyre jobban elmagányosodó embernek írták le. Visszavonultsága ellenére vállalta 1950-től a főiskolai tanárságot, mert ezzel is szolgálni akart, át akarta adni az élete során felgyülemlett szakmai tapasztalait, másokat is meg akart tanítani az általa felújított ősi szövéstechnikára, meg akarta szerettetni az emberekkel ezt a művészeti ágat.

Pálosi Judit Ferenczy Noémi alkotói módszeréről értekezett. Ismertette azt a sajátos, középkori eredetre visszanyúló gobelintechnikát, amelyet Ferenczy Noémi kialakított magának, s melynek lényege a festőiséggel és a festménymásolással való szakítás, a saját tervnek saját kezű kivitelezése, a terv szövés közben való szabad formálása, újrateremtése, az anyag és a szövéstechnika maximális figyelembevétele mellett. Szomorú csattanóként hangzott el, hogy ennek a nemes technikának a főiskolai oktatása éppen napjainkban szűnik meg.

Muradin Jenő kolozsvári művészettörténész a Ferenczy család szerepét méltatta a modern magyar művészet történetében. Külön kiemelte – tekintve, hogy erről mások nem szóltak – az édesanya, *Fialka Olga* érdemeit, aki *Matejko* tanítványaként szintén festőművésznek készült, s akinek művészi érzékenysége, műveltsége, tájékozottsága, széles körű nyelvismerete meghatározó volt gyermekei sorsának alakulásában is. Figyelmeztetett arra is, hogy elfogultságtól mentesen kell megvizsgálnunk a testvérpár politikai elkötelezettségét, a baloldali eszmékhez való vonzódásukat, a munkásmozgalommal való kapcsolatukat, de 1956 szerepét is, életük utolsó idejének tragikus fordulataiban.

Kiss György: Száz éve született Ferenczy Noémi, 1990, vert érem, bronz, 42 mm

Ferenczy Béni tanítványai nevében *Vígh Tamás* szobrászművész beszélt. Méltatta a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete érdemeit a megemlékezés létrejöttében, majd Ferenczy Béni mindössze négy évig tartó, de mégis korszakalkotó jelentőségűnek tekinthető főiskolai tevékenységét jellemezte. A *Lyka Károly* és *Réti István* reformjának szellemében dolgozó, a művészet szabadságát mindenek fölé helyező Képzőművészeti Főiskolán 1945 és 1949 között vonzó művészi-esztétikai lehetőségeket, valódi alternatívát kínált tanítványainak, elhatárolódva a háború utáni évek többi irányzatától, mind a konzervatív, mind az Európai Iskola szellemisége szerint dolgozó szobrászoktól.

Végezetül *Mészáros István*, a Magyar Éremgyűjtők Egyesületének főtitkára néhány közérdekű bejelentést tett. Ismertette azt a kiadványt, amelyet *Gosztonyi József* állított össze, s amely Ferenczy Béni valamennyi érmének szakszerű leírását tartalmazza, közölte továbbá, hogy az egyesület az évforduló alkalmából felkérte Vígh Tamást egy Ferenczy Béni- és *Kiss György*öt egy Ferenczy Noémi-emlékérem elkészítésére.

Az emlékülést követően a múzeum emeletén a Ferenczy Béni érmeiből rendezett kiállítást – a művész özvegyének jelenlétében – Kontha Sándor nyitotta meg. *T.Á.*

Emlékeztető

Ötven éve írták: „Őszi kiállításán ezúttal csupa kisebb-nagyobb gyűjteményt mutat be a Műcsarnok a régebben szokásos tömegtárlatokkal szemben. Mindig az volt a meggyőződésünk, hogy ez a helyes módja a kiállításrendezésnek, s ahhoz, hogy a Műcsarnok most már, úgy látszik, állandósítja ezt a módszert, csak gratulálhatunk. De a gyűjteményes kiállításnak is, mint mindenféle kiállításnak, a minőség adja meg az értékét. Minden attól függ, hogy milyen művészetet válogat össze a Műcsarnok. S ha erről a feléről vesszük szemügyre a kiállítást, már jóval kisebb az elragadtatásunk."

(Elek Artúr: A Műcsarnok őszi tárlata. Újság. 1940. október 12.)

Ferenczy Noémi

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
Kossuth-díjas
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festő, grafikus művész
(1890-1954)

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

1981 MÁR 17

FERENCZY NOÉMI: NÖVÉREK

1981. MÁR
N
A Nap k
és nyugszi
A Hold k
és nyugszi
S
1871. má
Békéscsaba
meg 40 év
jusában A
i-sztpolitik
leni harc

VÁLTOZ
Várható
Változóan
nyos eső,
erősödő n
szél. A
nappali hőmérséklet 10—15 fok
között.

MOZI

Csongrád: Szabadság: A nyolcadik utas: a halál. Színes, angol tudományos-fantasztikus film. III. helyárral! 18 éven felülieknek! Kezdés: fél 4, fél 6 és háromnegyed 8 órakor. Matiné: Próbaidősök. Színes, szovjet film. Hétfőn: A versenyló elrablása. Színes, szovjet kalandfilm. Kezdés: fél 4 órakor. Köszönöm, megvagyunk. Színes, magyar film. 14 éven felülieknek! Kezdés: fél 6 órakor. Nemzeti vadászat. Színes, spanyol film. 18 éven felülieknek! Kezdés: háromnegyed 8 órakor.

Vásárhely: Béke: Forgalmi dugó. Színes, olasz—francia—spanyol—NSZK film. II. helyárral! 16 éven felülieknek! Kezdés: fél 4, háromnegyed 6 és 8 órakor. Matiné: Valahol Európában. Magyar film. Hétfőn: Isten hozta Mr... Színes, amerikai filmvigjáték. Kezdés: fél 4 és háromnnegyed 6 órakor. Norma Rae. Színes, amerikai film. Kezdés: este 8 órakor. Filmtéka (Ifjúsági Ház, Hódmezővásárhely, Zrínyi u.): Hétfőn: Minden rendben. Színnes, brazil film. Kezdés: 6 és 8 órakor.

Makó: Vörös Csillag: Isten hozta, Mr... Színes, amerikai

nek. 17.30 A vasárnap sportja: Totó. 18.00 Dokumentumműsor Papp Lajos születésének 75. évfordulójára. 18.33 Örökzöld dalamok. 19.31 Szellemi térképo
vasás. Boldizsár Iván írása. 19.4 Dalók Pálóczi Horváth Ádár gyűjteményéből. 20.00 „Kinek a orvosság, kinek a jó szó. II rész. 20.38 Sokféle... a pedagó riáról. Szórakoztató irodalmi ma gazin. 21.43 Randevú. A Magya Rádió sanzon és könnyűzene műsora. 23.10 Emlékezete dzsesszhangversenyek. Duke El lington zenekarának műsora New York-i Plaza Hotelban.

3. MŰSOR

7.00 A pécsi körzeti stúdi szerb-horvát nyelvű nemzetiség műsora. 7.30 A pécsi körzeti stú dió német nyelvű nemzetiség műsora. 8.08 A kiállítóterme programjából. 8.11 Magyar szer zők műveiből. 8.51 Zenekari mu zsika. 9.45 Kincses Veronika é Gáti István operafelvételeiből. 10.10 Új Zenei Újság. 11.06 A szebbeni fiúk — Lengyel Balá regényét rádióra alkalmazta Tar bay Ede. 11.53 Hi-Fi varieté. Köz reműködik: a Lokomotív GT együttes, Roger Whittaker és a Spotnick együttes. 12.55 Kis ma magyar néprajz. 13.05 Híres elő adóművészek Ravel-felvételeiből 13.51 Händel: Hat orgonaverseny

Ferenczy Károly, Kossuth-díjas

gobelinművész. (1890–1957).

Lossonczi Márta szobrászművésznő 1973-ban készítette Ferenczy Károly síremlékére a domborművet.

Pest Megyei Hírlap

1981 III. 14.
március

FERENCZY NOÉMI

említve ld. Mednyánszky László

Székely András: Könyv, művészet, könyvművészet

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.24 25.sz.20.o.

5. A feladat irányítója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozz
levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megbizó

FERENCZY Noémi

Csanády János

Vannak itt társak

Ülök a gyertyafényes irodában és a karbonárik hőstetteiről szóló vastag ponyvát olvasom. Igen, a forradalmak szegénylegényei. Nagy együttérzést vált ki bennem a könyv, mert magam is szegénylegény vagyok: fél évig bírtam a kollégium „katonás" rendjét, erőszakos, „öntudatos" légkörét, hát illegalitásba vonultam, beköltöztem a Szobieszky-utcai műhely mellé ragasztott beton-irodába. Az otthagyott kollégiummal csupán félkarú, minden lében kanál, ugyancsak nyughatatlan természetű barátom kapcsol még össze, aki időnként meglátogat a jéghideg télben, olajos rongyokkal befűtök a kis vaskályhába s együtt falatozunk a hazai kenyérszalonnából. A IX. kerületben. A jéghideg télben. Pista azt mondja magáról, hogy ő Petőfi leszármazottja, és ez a csacsiság valami romantikát visz a rideg világba. S verseink ébren tartják a költészet szellemét.

Ahogy múlik az idő, mindent összemos, összekavar: most is mintha a beton iroda vaságyából bámulnám a sötét plafont s ráképzelném az égboltot, rokon csillagaival. Mintha a Göncöl szekerén ülne valamennyi társam, akik gyermekkoromat végigkísérték, s miután elhagytam a szülőfalut, ők pedig ottmaradtak, az emlékekből idézgetem őket. Szép volt a Bogárdi-utcai bandázás elemista korunkban, az árokparti rongyfocizások, nagy rohanások, mikor nemegyszer bandavezérségig vittem, s akik velem tartottak, arra is alkalmuk volt egyszer-kétszer, hogy megtapsoljanak, például mikor a Kisbíró című szívszakasztó verset mondtam Gy. P-nek a „Pokolhoz" címzett vendéglőjében, melynek parányi színpadán a református iskola önképzőköre rendezett „egész estét betöltő" előadást verssel, dallal, színdarabbal.

Elúszik ez az est, elkísér Budapestre, a Délibáb utcában, ahol már magam rendezhettem Petőfi életéről szóló színdarabot, s eljátszhattam a rapszodikus főszerepet. Továbblebben Salgótarjánba, az északi végekre, ahol ugyanez a társak utáni nosztalgia vezetett el a szerelő cimborák közül a városi irodalmi körbe; majd átlebben Pécsre, a déldunántúli nagyvárosba, ahol évekkel később utcai diákká vedlettem, s verseimet maga a nagy Várkonyi Nándor olvasta el s adott biztatást a jövőre. Mert társak, társak voltak a versek is, melyeket emlékek, nyelvek, zengések közül bányásztam elő, s ha indulataim már elragadtak volna, verset írtam, önvédelemből s magabiztatásul. Meghozta nekem a társak bizalmát, híres jóbarátja tudtam lenni mindenkinek, aki támaszért fordult hozzám, és azoknak is, akik *Ahmatovát* magára hagyták azokban a szörnyeteg években, s akikre így emlékezik: *„Ha mindenki, aki lelki támaszt / keresett már nálam életében: / szent bolondok, megszállottak, némák, / fegyencek és öngyilkosjelöltek – / küldenének csak egy-egy kopejkát, / „Egyiptom leggazdagabbja lennék..." / De nem küldenek nekem kopejkát –"*

Ezeknek a barátoknak csodálatraméltó szimatjuk volt: – s amikor vadidegentől életre szóló ajándékát kaptam a baráti, hogy ne mondjam, „Felebaráti" segítségnek, ha gödörbe vitt az élet, nyom nélkül eltűntek, hogy szerencsésebb időkben megint összeverődjenek körülöttem. Hitetlenkedve nézem, fanyarul megmosolygom őket. Mert én természetesen őket is számon tartom mindhalálig.

A tarka, nemes anyagú keleti szőnyegnek csak néhány arabeszkje villant fel itt. Mert a költőkről nem beszélek. Az ő arcképükkel van teli a perzsaszőnyeg, amelyet természetesen lábammal nem érintek, a falra akasztok. Hadd függjenek ott a Petőfi dagerrotípia vörös plakátja és egy Salgótarjánból származó oklevél társaságában, minden időben.

Vannak itt társak! Még! Vannak!

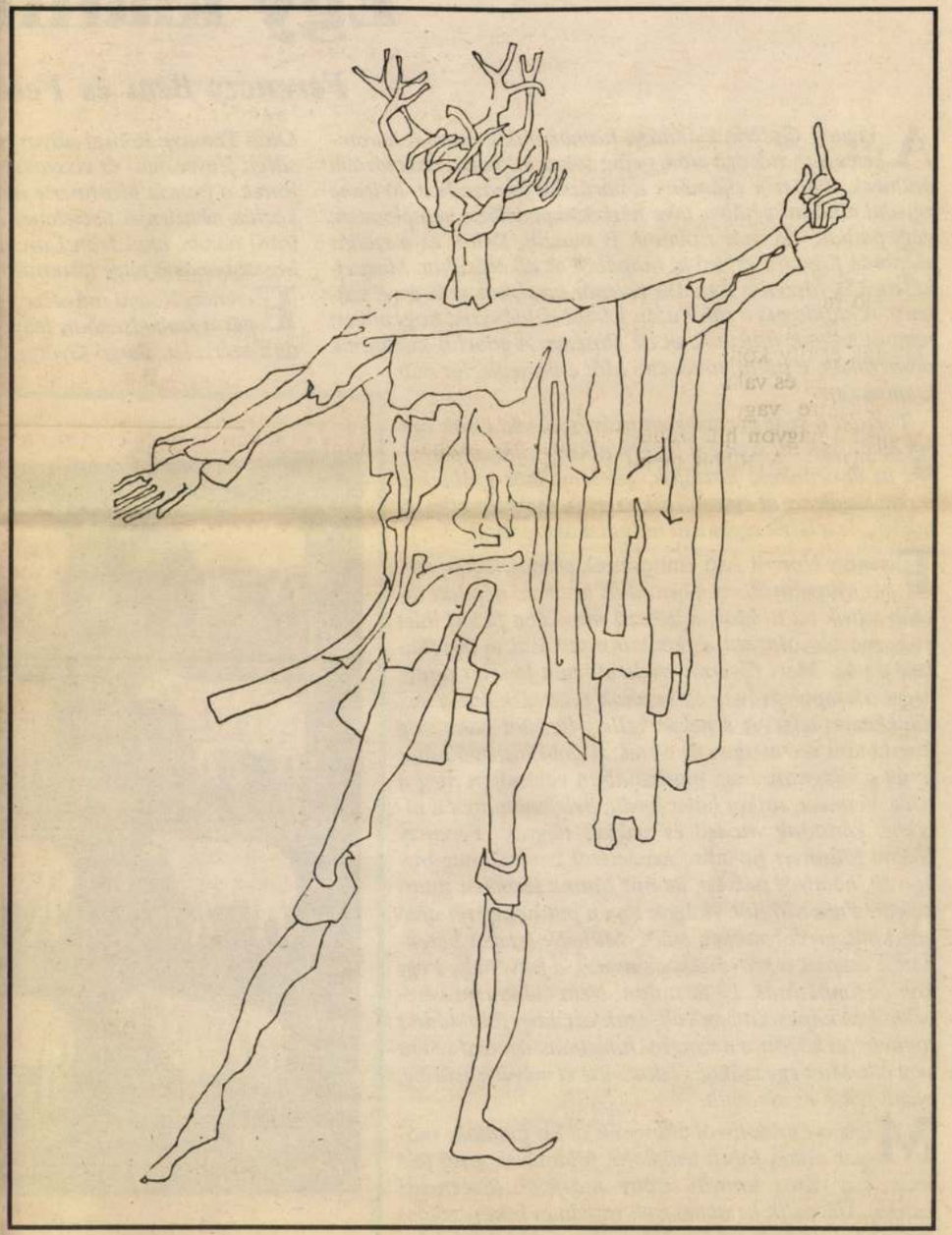

KŐ PÁL RAJZA

Egy kiállítás emléke

Ferenczy Béni és Ferenczy Noémi tiszteletére

A Vigadó Galéria kiállítása hamar emlék maradt háromhetes láthatósága után, pedig sokan vagyunk, akik tovább örülnénk, többször eljárnánk a varázslat forrásaihoz. Jó lenne egyedül tűnődni sétálva, ülve hétköznapi délben, templomian, vagy párban, ha már szólnunk is muszáj. Dehát ez a szállás szaporán fogadja és veti ki magából az alkotásokat. Most elkésetten is, hiszen a zseniális ikerpár tavalyhoz száz évvel született. A katalógus a zárás után készül el, hiányzik, hogy otthon pontosíthassuk magunkban az élményt. A gobelin-kiállítások olyan ritkák, e műfaj tartósabb időt érdemelne, ha már kiállíttatott.

Tisztelet a száz éve született művészeknek! Csak egy-egy alkotásuk áll szentélyi főhelyen, vagy mint az asztalfőn az ünnepeltek, hozzájuk, szellemükhöz gyűlnek a meghívottak saját egyéniségük szerint, többször ellentétükben, de a lélek egyöntetű művészi akaratából.

Ferenczy Noémi Ásó emberének *barnás, kékes, sárgás nyugalmát, ezt a bennünk hallható népdalt tovább szövik az utódok, a hosszú munkába fűzött ihlet kódexmásoló-alázatú, aszkétikus munkásai, és legtöbbször a nők. Mert ők érzik eredendően a fonalat ujjaik hegyének tapintásával; ők vannak évezredek óta a textíliákhoz kötelezve, s nekik kellett látástól vakulásig fönntartani szeretetben az életet. A gobelinszövő hátat fordít a világnak, hogy munkájában valósuljon meg a világ. Vermeer, mikor hátat fordít, belefesti magát a tükörbe, körülötte modell és zsúfolt tárgyak. Ferenczy Noémi fölismert hivatása kezdetétől iszonyú magányban élt, hátulról nézvést, de mit látunk szemben munkáival? Fahordó nőt, virágok tövén pihenőket, rét alvó pásztorát, gereblyézőket, erdőt. Műhelye-lakása berendezése csupán a szövőszék, az asztal, a fekvőhely, s egy komód fonalainak. És társtalan. Nem tudom, testvérével milyen kapcsolatban volt, csak azt, hogy föloldódott tanítványai között, s a szocreál hatalmasságaival szóba sem állt. Mint egy zsákot, vállon vitte el művét a zsűribe, oldalt rakta és elvonult.*

Mégis a Diadalívről csüngnek alá a fonalak: magyar tájak, falusi templom, földműves, erdő felé emitt, s a város tornyos tetőire másfelől: (Széchenyi Lenke). Üdvözlik az itáliai tvek sejtelmes kékes- zöldes szövedékei: (Pápai Lívia). Üdvözlik az elődök, régi darabok összekomponálásában, királynő, metszett férfiarc a gobelin 15. századi virágkorából: (Nyerges Éva – Oláh Tamás). Római súlyos angyal repül az ég áttetsző, kékből sárga fénybe oda- és visszavetélt szálain: (Kecskés Ágnes). Eljöttek a francia Martinerie műterem női szerzetesületű, középkorias névtelenjei tisztelettel a nagy, huszadik századi csoda iránt onnan, ahol Jean Lurcat gobelinjein a világegyetem csillagrobbanásos nagy látomása lüktet.

Ferenczy Noémi művészete zárt és folytathatatlan. A tiszteletgés a szabadságban lényegül, akár az a falikárpitra szeldült szerkezet, Borgó György Csaba Borgó-kútja, *ahogy valószínűtlen formákból, fantasztikus színösszeállással szervezet lesz, barna középkori perspektívátlan uralkodik a függőlegesen. Vagy Pasqualetti Eleonóra vállfákon lógó gyűrött ingeinek párbeszéde, bádoghullámosan, mégis puhán az anyag természete szerint, s az anyagból való kiszabadulás feszültségében. Leszáll a falról, a térbe távolodik Bakó Ilona vászonnal és kötéllel becsavart fejfája, mint valami halott koldulóbarát; az ő Pietája hanyattvágva a bazaltkőre, korhadt kapudeszkára feszítve kitömött parasztvászon, a parasztság halott Krisztusa.*

Ferenczy Noémi: Pásztor bárányokkal, 1931.

Aztán szemem emléke visszatér Ferenczy Noémi köré a maga mohó kibomlásáig: (Remsey Flóra); a növényi rostokig: (Kókai Krisztina), s megjelennek a Tűzhalak *olyan szürreális akváriumban, mintha a széles fakeret rabságában lenne a tenger: (Vastag Ágnes). Körültekintve a falakon melegebbet érzek, mint ahogy a középkori gobelin egyik rendeltetése a kastélyok hidegének megenyhítése volt.*

Ferenczy Noémi halála 1958-ban az ikrek sorsazonosulását juttatja eszembe. Béni ez idő tájt vesztette el alkotókezét, jobboldali testerejét, beszédét agyvérzés miatt. De mégis azért élt még tíz évig abban a nyomorúságban, hogy a legnagyobb példáját adja a szellemi akarat győzelmének, s megteremtse az Aranykort, a világ ősi és gyermeki egységét, amikor még ugyanaz volt a fiú és az ág. Ezzel a szent szobrocskával invitálja utódait, akik Korunk királyát teremtik, a fogaskerék-, rugó-, motorbelső-, mikroprocesszor-szobrokat: (Verbánszky Ernő), vagy a hatalmas földember Tápászkodót, a kalodában föld és ég közé szakítottat: (Orosz János), s már csak emlékezhetünk a Görög templomon pihenő angyalocskára: (Lesenyei Márta).

A kiállítás szobrai nehezebben, ritkásabban érkeztek a hívásra, mint a textíliák. Vigh Tamás is, aki tanítványból lett nagy művész, monumentumok alkotója, plakettel tiszteleg: egyik felén a Mester bronzból szellemlő arca, s ki tudja, hány alakban, szoborban, rajzban mindig jelenlevő asszonyi telt tökéletesség, arány-bőség, harmónia a másikon: a jóság és a feleség. ebben a nőalakban, plakett-miniatűrben foglaltatik Ferenczy Béni művészetének lényege, a nem klasszicizált, hanem az anyag teljességét átható, s abból sugárzó görög ideál, divatok ellenére önmaga. Ahogy éppen tanítványának írta: „Most már valami olyasmit kell csinálni, ami nem tetszik senkinek, csak nekünk."

Ágh István

Ferenczy Noémi

TAKÁCS Eszter: Ferenczy Noémi: Rügyező
fa. = ÉT XXXIX. évf. 19. s. 1984. V. 11. 607-608. p. ill

2225 Üllő, Pf.: 14.
(4-es főút 26-os km)
Telefon: 186-9950, 186-9761
Telefax: 186-9761
Telex: 20-2825

két egészen speciális anya-

re, pozdorjára, rétegelt
zetre, faburkolatra stb.
szép dekoratív fehér tűz-
ló termék.
lépitése: kétrétegű fehér
g + egyrétegű védőlakk.
n vastag stabil habréteg
védi a fát az égéstől.

FERENCZY Noémi

PÁLOSI Judit: Ferenczy Noémi: Jövevények és magyarok Szent István udvar ában : A mü és születésének körülményei. = Müvészet, XXV.évf.11.sz. 1984 26 - 29.p.ill.

FERENCZY Noémi

PÁLOSI Judit: Ferenczy Noémi falikárpitja hazai és külföldi kiállitásokon az 1920-as években. - Müvészettörténeti Értesitő, XXXIII.évf. 1/2.sz. 1984 65 - 74.p. ill.

A kiállításra a művészek nagyon nagy számban vonultak fel. A bírálóbizottság végül 287 festőnek majdnem ötszáz és 97 szobrásznak százötven művét állította ki. Nyilvánvaló, hogy ilyen hatalmas anyag keretén belül az értékkülönbségek is hatalmasak. A bírálóbizottság kétségtelenül pártatlan munkát végzett abból a szempontból, hogy nem zárkózott el semmiféle művészi irányzat elől sem. Ám a kiállítás nívójának emelése érdekében kívánatos lett volna, hogy az irányokkal szemben tanúsított liberalizmust ne vigye át az egyes művek megítélésére is. A bizottság elé került nevek tisztelete nagyobbnak látszik a műnek kijáró tiszteletnél. Jónevű művészek – a konzervatív és a haladó táborból egyaránt – olykor művészi múltjuk értékszintje alatt álló alkotásokkal szerepelnek, s ez nem válik hasznára sem a kiállítóknak, sem a kiállításnak. Egészben véve ez a kiállítás azonban messze felülmúlja azokat, amelyeket a Műcsarnokban hosszú idő óta rendeztek. A megszokott egyhangúságot jólesően váltja fel a modern művészek friss lendülete, formainvenciója és színfrissessége. Az új művészi áramlatok talán ezért uralkodnak a kiállításon döntő hangsúllyal, számbeli kisebbségük ellenére is. A nagyközönség ez ideig még nemigen láthatta a konzervatív és modern műtárgyak ilyen tömegű együttesét, s ha a két irányzatnak mostani felvonulását erőpróbának tekintjük, azt hisszük, tárgyilagosan megállapíthatjuk, hogy e mérkőzésből a modern művészet került ki győzelemmel. Legkitűnőbb képviselői tudásuk és erejük teljességét adták egy-egy képben vagy szoborban úgy, hogy ezek az alkotások gyönyörű bizonyítékai művészi kultúránk igényes fejlődésének.

Petrovics Eleknek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának rendezői munkája minden dícséretet megérdemel. Súlyos tárgyi adottságok nehezedtek rá, amelyekkel megbirkózni már maga is nagy feladat. Kifinomult ízlése, műtárgyszeretete és lelkesedése azonban majdnem minden esetben megtalálta a helyes megoldást. Nem irányzatoknak kedvezett, nem is ezeket próbálta összehangolni, hanem a kiemelkedő műveket domborította ki szerencsés ösztönnel. Nagyon sajnálatosnak tartjuk, hogy a kiállítás csak húsvét után nyílt meg. Az ünnepek alatt Budapesten tartózkodott vidékiek és külföldiek így elestek attól, hogy tanúi és élvezői lehessenek a magyar művészet évek óta legkiemelkedőbb eseményének.

A MEGÚJHODOTT GOBELIN

Ferenczy Károlynak, a magyar impresszionizmus legkiemelkedőbb alakjának zsenije egész családjában művészi légkört teremtett. Meggyőződésének szuggesztív ereje oly mélyen hatott mindenkire, hogy környezetében is a művészet lett azzá a központi tényezővé, amely értelmet adott az életnek és célt szabott a tevékenységnek. E zárt légkörbe a mindennapi élet ezernyi aprósága alig tudott beszüremleni. Ferenczy Károly folyton nagyobb szabású alkotásai, művészi életmagyarázatai gyermekeibe is önkéntelenül beoltották az alkotás, a művészetben megnyilatkozás vágyát, és elhomályosították előttük a normális életlehetőségeket. A nagy művész majdnem aszkétikus magábavonultsága őket is érzéketlenné tette a külső igényekkel szemben, és bontakozó lelkivilágukat úgyszólván kizárólag a belső értékek iránti fogékonyságra nevelte. A három gyermek közül a legidősebb, Valér, már egészen

A megújhodott gobelin
Brassói Lapok, 1934. március 11.
(Ugyanezen cikk megjelent franciául, Emeric Ártinger aláírással; Nouvelle Revue de Hongrie, 1934. május, 492–495. lap

1 Tolnai Károly (1899–1981) művészettörténész. Hamburgban, Párizsban, majd Princetonban működött. 1965-től haláláig a firenzei Casa Buonarotti igazgatója volt. Könyve Ferenczy Noémiről az Ars Hungarica sorozat 4. köteteként 1934-ben jelent meg.

2 sui generis – sajátos, különleges, egyedi

fiatal korában a magyar festészet nagy ígéretének mutatkozott, Béninek, Noémi ikertestvérének terrénuma a szobrászat lett, Noémi pedig, akinek tehetsége talán a leglassabban fejlődött ki, a gobelinszövéshez fordult – ahhoz a műághoz, amelyben Magyarországon nem volt elődje. Az apa tehetsége és példája így él tovább gyermekeiben, s mondjuk ki mindjárt értékítéletünket is: Noémiben az alkotóerő máris olyan magasrendű művészetként nyilvánult meg, amely méltóvá teszi őt arra, hogy az új magyar művészek legkiválóbbjai közé sorolhassuk.

Említettük Ferenczy Károly aszkétikus igénytelenségét, meg kell azonban jegyeznünk, hogy ez az aszkétizmus inkább arisztokratikus művészetimádatából folyt, nem pedig valami magaelégült gőgből. A külvilág csak a meglátási hatások értelmében kötötte le, de ezenkívül nem jelentett számára semmi más olyan tartalmat, amely a zárkózott lélek veleszületett gazdagságát fokozhatta volna. Ferenczy állandóan a hősies önfeláldozás határán van, szintén nem érdem, hanem kényszerű kötelezettség. Az a műág – a gobelinszövés –, amelyet magának választott, mert csak benne tudja kifejezni az életről való felfogását, a képzőművészetek bármely más fajánál fokozottabb mértékben veszi igénybe a művész teljes erejét és idejét, nemcsak ihletett perceit. Csupán az foglalkozhatik vele, aki a művészi alkotóerő olyan fokú és tartalmú koncentrációjára képes, amely eleve kizár minden ernyedést, és aki az élet legnagyobb jutalmának tekinti az öncélúnak látszó, de a megnyilatkozásban egyetemes értelmű és érvényű, külső behatások által meg nem zavarható munkaállandóságot.

Ferenczy Noémi lelkialkata a középkori egyvonalúság és az áhitat alkotóinak eredője. Értetlenül áll mindennel szemben, ami felületes, vagy napi célú. Csak így tudja kiküszöbölni művészetéből az átsuhanó jelenségeket és elérni azt, hogy művei a folytonos elmélyülés irányában formálódjanak. Lényének zártsága, életszemléletének merevsége a tapasztalatok hiányában gobelinkompozícióiban felenged, az anyag mélytüzű színeiben életszeretet fejeződik ki – bennük létének valódi tartalma vetül elénk. E tartalom, mint arra művészetének legkitűnőbb méltatója, Tolnai Károly,[1] meggyőző erővel mutatott rá – *a munka apoteózisa.*

Az apai műteremben olykor ellesett műhelytitkokon kívül sosem részesült rendszeres kiképzésben. Művészi vágyairól a családi körben sem beszélt soha: ha érezte is hivatottságát, jó ideig maga is bizonytalankodott. Ízlését azonban Európa legszebb múzeumaiban és templomaiban finomította és saját vallomása szerint a legnagyobb hatással Giotto freskómonumentalitásának hangjai rokonhangok húrjait érintették meg benne, és tudatosítani segítették művészi indulásának irányát. De a Giottótól kiinduló biztatás egyedül nem szüntette meg habozását: a chartes-i dóm üvegképeinek varázsa adta meg az elhatározó impulzust. Ezek formakincsébe, mérlegelt egyszerűségébe, tartózkodó színeibe és egyértelműségébe merülten világított ki előtte a maga járható útja, mely a gobelinhez vezetett. Párizsban tanult meg szőni és ott szerette meg a gobelinfonal anyagát. A szövéstechnika állandó lekötöttséget kívánó lassúsága és nehézsége is kiváltképp megfelelt dolgozni vágyó természetének, s az első próbálkozások után eloszlott képességeibe vetett hitének bizonytalansága. Érezte, hogy rálelt arra a művészi formára és arra az anyagra, amely hiánytalanul alkalmas világképének befogadására.

Nem volt könnyű dolga. A kezdet nehézségein kívül sajátos gátlás is akadályként meredt elébe, mert olyan művészi ág újjáélesztésére vállalkozott, amely középkori gyönyörű szereplése után úgyszólván Európa-szerte eltűnt a modern életből, vagy

pedig a „nagy művészetek" rangjáról az iparművészeti „termelés" síkjára csúszott le. Újból életre kelteni csak úgy volt lehetséges, hogy Ferenczy Noémi kiváltságos tehetsége a tervezés, a kartonra áttevés és a szövés hármas tagolású feladatát egységes felfogással oldotta meg, és a gobelint a mai élettartamakat is kifejező művészetté szélesítette újból.

Minthogy vallásos érzés — Giotto, Chartres — indította útjára, természetes, hogy első gobelinjei biblikus témakörben mozognak. E műveken dúsak, kiélezettek a dekoratív szempontok, a kompozíció összetartó ereje szinte kizárólag a szimmetria, azonban máris olyan színérzékenység áramlik bennük, amely az anyag legkulturáltabb kihasználására mutat.

A vallásos hangulatú és tárgyú gobelineket idillikus nyugalmú természetszemléletből fakadt művek váltják fel. Az üde növényzetnek és a benne rejtett állati életnek ábrázolásából az assisi szent minden élőt egybefoglaló panteisztikus szeretete sugárzik. Az ember szerepe még teljesen alárendelt, a figura alig jut szóhoz, mintha a művész attól félne, hogy az emberi alak megbontaná a természet egységét, mert csak uralkodóként, nem pedig egyenrangúan tud beleilleszkedni. Csupán hosszabb idő után érkezik el Ferenczy Noémi ahhoz a kiforrott gyakorlathoz, amikor a figura magatartásával egyúttal meghatározódik az embernek a világhoz való harmonikus viszonya és létének értelme is. Így vezetett a művész útja a metafizikai jellegű élmény sugallta művektől a panteista természetszereteten keresztül az *élet középpontjáig, az emberig.* Ettől kezdve esetleges, alárendelt szerepéből kiemelkedve, domináns méretben tölti ki a figura a gobelin terét, ezzel is hangsúlyozva, hogy mélységes etikum hordozója, mert benne az élet célja, a munka is kijelölődik.

Az utolsó évek monumentális kompozíciói a legegyszerűbb, szinte szkematikus ábrázolási zártságukkal, a színek sokárnyalatú, de intenzív tüzében jelképekké emelik az alakokat. E szimbólumok közérthetőek, mint a középkori mozaikok, időnkívüliek, bár körülrezgi őket a ma légköre is — és mivel a gobelin sajátos törvényeiben gyökereznek, festészeti vagy szobrászati nyelvre lefordíthatatlan, sui generis[2] művészetet éreztetnek.

Ferenczy Noémi műveit, melyeknek legjelentősebb darabjai az európai fővárosok jó részében rendezett kiállításokon lelkes méltánylásra találtak, eszmei tartalmukon keresztül kíséreltük meg ismertetni. E rövid bemutató cikk keretében csak itt-ott térhettünk ki pár szóval a technikai, színbeli és kompozícionális sajátságok jelzésére. Összehasonlításokkal sem közelíthettük volna jobban meg művészetének lényegét, mert Ferenczy Noémi senkinek sem követője, műfaját maga keltette új életre s utolsó gobelinjeinek érett teljessége az európai művészetnek olyan különleges értéke, amelynek időtálló erejében és hatásában bátran hihetünk.

FERENCZY Noémi

Oltványy 1991

KÉPES KÁRPITOK
az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében II.

Európai és magyar kárpitok
a XIX. század végétől a II. világháborúig

Az Iparművészeti Múzeum 1989. május 25-én
megnyitja kárpitgyűjteményét bemutató
újabb kiállítását.

Ezúttal a XIX. század végén
és a XX. század elején készült alkotásokat
tekintheti meg a tisztelt közönség.

A megnyitón – délután 6 órakor –
a Tátrai vonósnégyes hangversenyén
Ravel muzsikájával várjuk
Önt és kedves családját.

Iparművészeti Múzeum, Budapest IX., Üllői út 33–37.

Ferenczy Noémi

emlitve

Kishontty Zoll – Murádin Jenő: Nagy Orchár.
Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1999, 37

Ars Hungarica 1978/2

FERENCZY NOÉMI ÖNÉLETRAJZA ÉS LEVELE TOLNAY KÁROLYHOZ

Tolnay Károly (Charles de Tolnay) 1964-ben a Művészettörténeti Kutató Csoport elődjéhez, a Művészettörténeti Dokumentációs Központhoz elküldte Ferenczy Noémi 1933-ban hozzá irt levelének és a levél mellékleteként küldött életrajzának fotokópiáját, a következő megjegyzéssel:

"A Művészettörténeti Dokumentációs Központ számára: Ferenczy Noémi levele Tolnay Károlyhoz (1933) és Noémi Curriculum Vitae-je, amelyet 1933-ban Tolnay kérésére és könyve számára megirt és amelyet "helyszüke" miatt, sajnos, nem publikáltak Tolnay könyvében F. Noémiről (1934). (Az eredetiek nálam vannak és később átadom őket a D.K.-nak). Néhány magyarázat a versókon.

1964. dec. 20.

Tolnay Károly."

A dokumentumokat most - Tolnay Károly szives beleegyezésével - folyóiratunkban közreadjuk.

Szombat este.

Kedves Inó!

Gyönyörü! – Kálmán felolvasta nekem. Nagyon jó, hogy megirta. Nekem furcsa róla irni, mégis tul közel áll hozzám. Ha egészen rajtam állna, akkor igérném Magának, hogy jól fogok dolgozni, hogy megérdemeljem azt, hogy Maga igy exponálja Magát az én munkámért. De ezt Maga is tudja, hogy ez rajtam kivül van, legalább részben és hogy amennyiben rajtam áll, mindig egyformán igyekszem jót csinálni. De azért valahogy szeretném ezt az érzést kifejezni. Talán az, hogy mégis Magának dolgozok, mert mégis valakinek dolgozik az ember. Maga teljesen érti a dolgot, ez rém fontos. Sajnos oly nehezen irom ezt a levelet, mert most a pék fejét szövöm és este is mindig megzavarnak. Amig nem felejtem el: a fahordó nő aquarell vázlatot felvette a reprodukálandó dolgok listájába, de a fényképet nem küldte el. Kérjük ezt sürgősen küldje, de nekem, mert Kálmán olyan konfuzus, hogy lehetőleg nem rajta keresztül kellene küldeni. A képek, gobelinek listáját is ujra kellett összeállitani, mert ő addig hozta és megint elvitte, mig

nem hozta el, elrakta. Nagyon kár, hogy egyrészt már Maga is átdolgozta ahogy Kálmán mondja, hogy nekem ne ártson és ezenkivül még a megjelenés miatt ujra ki kellett hagyni belőle, mert nemcsak engem bezárnának, de a könyvet elkoboznák. Ha Magának van a "fej lángos bordurevel"-ről fénykép, akkor azt is kérjük küldje, mert erről nincs fotó és a gobelin hollétét nem tudjuk. A dolog ugy áll, hogy mikor általam Magát kérették, hogy irjon, Pátzay megbeszélte volt Farkas Istvánnal, hogy ő adja a pénzt a kiadásra és ez akkor biztos volt. Most, mikor a kézirat érkezését jelezte Kálmán, egyszerre az egész előbbi megállapodás fiktivnek bizonyult, amibe Pátzay egyszerüen belenyugodott, viszont Artinger (aki addig csak mellék személyiség volt a dologban) lelkiismereti, illetve helytállási kérdést csinált belőle és látva, hogy Pátzay cserbenhagyja, nagy erőfeszitéssel más utonmódon megcsinálta a kiadás lehetőségét, ugy, hogy pénzt kap kölcsön, mig az első száz példányt el lehet adni. – Rém boldog most Artinger, hogy összehozta a dolgot. Tudom, hogy Magát ez a része a dolognak nem nagyon érdekli, de mégis gondoltam meg kell irjam, hogy tudja, ha a kiadás körül Kálmán vagy Artinger irnak Magának, hogyan áll a dolog. Artinger, mint a kiadás létrehozója, bizonyos fölényt érez, Kálmánnal szemben, aki nem is következetesen csinálta, mert először ragaszkodott az egész eredeti szöveghez, később még többet akart törölni, mint Artinger. Az életrajzi adatokkal furcsán csinálta: ide hozta, hogy én dolgozzam át, később Artingert küldte hozzám, hogy adjam neki azt az én csak magának irt "életrajzi adatokat", ami nekem nagyon kellemetlen volt, mert ha Kálmán olvassa és átdolgozza, az egész más, mint ha Artingernek adja, aki kivülálló és semmit sem tud rólam. – Mindegy, ne haragudjon, hogy ennyit irtam erről. – Köszönöm, hogy visszaküldte a rajzokat. A pék-vázlatot szerettem volna, ha megtartja, miután azt irta, hogy szép. Azért nem irtam ezt előbb, mert gondoltam, hogy még kell nekem összehasonlitásra a gobelinnel. Amint tudok egy deklit szerezni, hogy ne gyürődjön (ilyesmi nálam nem könnyü dolog) elküldöm Magának karácsonyi ajándéknak és kérem fogadja jó szivvel, mert nekem ez öröm tudni, hogy Maga szereti és Magánál van. Most rettenetes gondokban vagyok, nem-e mégis szebb az ásó ember, mint a pék. A pék tul szép, mást nem lehet rá mondani, mint hogy tul szép. –Nem jöhetne karácsonyra ide? Addig kész lesz a pék, talán, ha minden jól megy, egy kis ablaküvegfestmény tervezetet is, vázlatot egy nagy ablakhoz, amit jövőre megcsinálnak talán. – A fentiekhez még azt kell megirjam, hogy azért Pátzayra én nem haragszom és nem "bevádolás"-ként irtam, (Kálmánról sem) csak hogy Artinger szerepét megirhassam, aki nagyon jó ember. – Most értem csak, hogy Magának miért volt fontos a "politikai" dolog. Kár, hogy itt kell megjelenjen a könyv, mert itt, még ha velem nem is törődnek, teljesen lehetetlen. Talán egyszer lehet egy olyan országban, ahol szabad irni. Csak Maga érti az egész dolgot igazán.

Szeretettel öleli
Noémi

Rinát is üdvözlöm! hogyan élnek? Jó volna többet tudni. A könyv már csak karácsony után jelenhetik meg, ezt biztosan Kálmán megirta.

Tolnay Károly megjegyzései a levélhez:

"Ferenczy Noémi levele Bp.ről Tolnay Károlyhoz (Paris, 3 rue des Sts-Péres) 1933-ból. Noémi éppen elolvasta Tolnay kéziratát "Ferenczy Noémi", amely 1934-ben megjelent. Kálmán = Dr. Pogány Kálmán. Inó = Tolnay Károly. Rina = = Tolnayné, Bartolucci Rina Ada Clara."

[ÖNÉLETRAJZ]

Firenzébe kerültem legelőször, ott 7 hónapig semmi mást nem csináltam, csak muzeumokat nézni (cél és kötelesség nélkül) ott legjobban Signorelli tetszett, Boticelli is, de Giotto talán mégis legjobban. (Ez 1909-ben lehetett). Aztán egy divatszalonban dolgoztam Bécsben, varrónő akartam lenni. Firenze után Bécs előtt még egy télen Münchenben voltam, ott kezdtem a varrást, illetve szabást tanulni, ott nem voltam "állásban". Ilyen irányu tanulmányok miatt Párizsba jutottam 1912-ben, de ott nem is próbálkoztam már a varrással, elmentem a Gobelin manufakturába, azzal a szándékkal, hogy szőni tanuljak, de nem tetszett, amit ott csináltak és ezért felhagytam ezzel a tervvel. Félévig csak muzeumokat néztem, csak a korai olaszokat néztem mindig ujra, később a korai francia gobelinekhez jártam (az Art Decoratif szép...) és gyors elhatározással visszamentem fél év után a Gobelinbe, szövőszéket csináltattam és órákat vettem szövésből, a manufakturából járt hozzám egy szövő mester, bejártam nézni, hogyan szőnek ők, közben nemcsak néztem a szövést, hanem ott a gobelinben kopiroztam festve a kopt szöveseket, akkor még nem volt gobelin muzeum, egy szobában ülve kopiroztam, a kezembe adták azt a kopt szövést, amit választottam. – Mikor a szövés technikában annyira jutottam, hogy terv kellett, mely után dolgozzak, mesterem azt mondta, hogy a következő órára hoz a manufakturából egy tervet, mire tiltakoztam, hogy addig festek én valamit, nem kell terv onnan. Addig sosem festettem (kevés kopirozástól eltekintve) talán kétszer rajzoltam aktot azelőtti hetekben az esti aktokon. Hiszen azért kezdtem mégis szőni, mert ugy gondoltam: nem kell nekem azért olyan csunya dolgokat csinálni, mint nekik (első tervem valami három nagy madár volt egy egész pici fán).

Ezután Németországban kerestem, nem e létezik valami más jobb szövési technika, ott rájöttem, hogy a párisi az egyetlen szabad szövési mód és próbáltam önállóan szőni. Következő évben rövidebb ideig Párisban voltam ujra, akkor láttam a Chartres-i ablakokat, melyek jobban tetszettek mindennél. – Először csak a szövés technikáját mint mesterséget akartam tudni. olyan "beképzelt" nem voltam, hogy "müvész" akarjak lenni, hiszen csatlakoztam környezetem felfogásához és magamat reménytelenül butának és tehetségtelennek tartottam. Igy nehéz a "fejlődést" figyelni. Senki soha bele nem szólt abba, amit csinálok, technikáját csak én ismertem és a "müvészi" részét a technika követelte, "valamit" kellett szőni és ez segitett át azon a majdnem szégyenérzeten, hogy szégyelltem, hogy én, egy ilyen nyomorult lény mer müvészetet csinálni, mert igy ez mégsem számitott "müvészetnek". Ez a szégyen vagy szemérem még most is megvan és néha nagyon felülkerekedik. Szóval

igazán Chartres is az Art Decoratif-beli gobelinek tetszettek, a koptok nem tetszettek igazán csak szerettem őket azért mégis. Általában nagyon kevés tetszett a sok dologból, amit láttam, nem is erőltettem olyasmit nézni, ami nem hatott rám nagyon. 14-ben még Velencében a Marcianában kopiroztam egész korai miniaturokat (rövid ideig). Ezeket nagyon szerettem és a velencei mozaikokat is. Később nem is láttam semmit, a nézés "ki is ment a divatból", mig aztán 24-ben Magával néztem ujra. 14-től 15 őszéig nem dolgoztam, a nem dolgozás csak külső akadályok miatt volt mindig és egészen kényszeritőek miatt, amelyek eredete persze "erkölcsi." Aztán kezdtem ujra, de tulfinomodottan erőtlenül (de ez nem tartozik ide) dolgoztam ujra 18-ig Nagybányán, aztán Pesten 18-tól 20-ig majdnem nem dolgoztam, mert szövőszék nélkül voltam, 20–21–22-ben Nagybányán sokat dolgoztam, 23–25 is elég zaklatottan, de dolgoztam elég sokat, azóta kezdett a munka egyedüli faktorrá lenni, ami csak ugy értendő, hogy nem járt már gyávasággal vagy "szivtelenséggel" a munka nem abbahagyása. A munka azelőtt is fontos volt éppugy, de ehhez (mint egyáltalában élni) bizonyos dolgok erkölcsileg elengedhetetlenek voltak, mert akkor az a munkának is megártott volna, "hogy jövök én ahhoz, hogy én dolgozni akarjak csak". De ez sem tartozik egészen ide. 28–29 telén Berlinben voltam, előzőleg Nagybányán és 24-ben Bécsben. 29-ben 5 hónapig Brassóban, aztán ujra Bányán 30-ban, 30–31 telén Párizsban, 31–32-ben Bukarestben, 32 május óta itt Pesten.

Az egyetlen "nevelés" a sok nézés volt, még mielőtt egyáltalában rajzoltam volna. Analizálás nélküli nézés, csak majdnem öntudat alatti összehasonlitással.

1912–13	két madaras gobelin (első kisérletek)
13–14	teremtés
13–14	triptichon, 3 királyok teremtés előtt.
18	őz nyulakkal, teremtés előtt
14	szent Maria ökrökkel és madarakkal egész rossz volt, elveszett
16	menekülés
17	nő madarakkal (menekülés testvére)
20	harangvirág
21	nővérek
22	térdére hajtott fejü alak virágokkal (olyan sárga gömbvirág félék). Ehhez tartozik az a hosszu terv, amit Maga Berlinben fényképeztetett.
22	ásó ember
24–25	fahordó nő
25–26	kaszás paraszt, magvető nő kicsi, sárga
26	Viktor-féle "pihenés"
	néhány kis fej, láng bordürös, harkályos madárral és még egy bogáncsal.
27	ébresztés (Mücsarnokban-látta)
28	női akt (rossz, Berlinben kifogásolta, hogy ott volt).
29	Erdőben, Hofmanné féle
29–30	piros korsós (mutattam tavasszal)

29 fej kévés bordurrel (szép nagy fényképe van róla)
29–30 gyümölcsszedés (kemény, valami baja van)
31 bárányos
31 fej virágok közt
32 fahordók (mücsarnokban látta)
33 kőmüves (munka közben látta)
33 kis kőmüves és szövőszékes fej

Ha még eszembe jut valami, kiegészitem.

Madonna madarak közt: Emmer Kornélné Bpest. (hogy él-e még, nem tudom, csak a vevőket irhatom)

Teremtés: Iparmüv. Muzeum. Bpest.

Őz nyulakkal: Báró Kohner Adolf

Vénusz születése: (Talán ez sincs a lajstromban?) 1915.

Menekülés előtti, világos kékes, zöldes tenger, rózsaszines akt sárga hajjal piros és zöld virágcsokrokkal mindkét kezében, zöld levelü fehér virágos bordure (Nemes Marcell) meghalt, gobelin ismeretlen helyen)

Nő madarakkal (3 sárga madár, bordure madarakkal) Vágó Rezső Bpest

Menekülés Egyiptomba: Iparmüv. Muzeum Bpest.

Harangvirágos: Oslóban élő iparvállalati tulajdonos, Hoffmanné, talán Viktor is tudja a nevét.

Nővérek: eladatlan, itt a szekrényben

Térdére hajtott fejü piros ruhás alak kör szerü sárga virágokkal: Fazekasné, Pozsony

Ásó ember:

Kertészet:

Korhadt fa: eladatlan, azt hiszem Yvonne mostohaapjánál van.

Kaszás paraszt: eladatlan, itt.

Kis fej lángos bordurrel (máglyát jelképező farakással): Kertész László, Szatmár (azóta talán Temesváron lakik)

Fej madárral és kupával: Wertheimer Temesváron lakik most, azt hiszem Brassóban vette

Fej harkállyal: Jeremiás Nándor, Szatmáron volt, ugy tudom, most Párisban lakik.

Magvető: Schmidek, Bpest. Kicsi kék alak, sárga alap és kévés bordure piros alapon 1924-ből, nem tudom benn van e a lajstormban?

Fahordó nő: Hoffmanné Bréma

Viktor féle, előbb még ébresztés itt van eladatlan.

Női akt: Székesfőváros tulajdona, Bpest. (nemtehetek róla, hogy megvették, elmondanám, ha itt volna Maga, hogyan történt.)

Napraforgó: Goga Oktávián Bukarest (A Viktor féle későbbi mint ez a két utóbbi, de itt nem baj azt hiszem)

Erdőben: Hoffmanné Bréma.

Piros korsós alak: eladatlan

Kévés fej: Witting Ottó, Brassó.

Gyümölcs szedés: Kőnig, lakott Mödlingben, Szilágyságban voltak bányái, ő rendelte a gobelint, mielőtt átvette volna meghalt, Goldstein nevü ügyvédje vette át (nem tudom most kié a gobelin)

Felnéző fej sok virággal (kicsit nagyobb a többi fejnél, inkább virágok fejjel): Márton Eta, Bpest.

Fahordók: eladatlan

Kőmüves: eladatlan

Házépitő: eladatlan

Fej szövőszék részlettel: eladatlan

Teremtés szinei: alap (illetve föld) barna, többi alap kék, (a reprodukción nem látszik, hogy az alap tájszerüen lent barna és fent kék) bordure alapja azt hiszem szintén sötétkék a bordure virágjai hideg rózsaszinek, a zöld levelek mindenütt hidegek, a gyümölcsök sárgák és zöldesek, madarak szürkék, sok rózsaszin és kék szárnyrésszel. Majmok szürkések, szöllő sötét violaszin, a palást is, ruha világosszürkés. Aktok világos rózsaszinüek, ökör fehér, bivaj sötétebb szürke, zsiráf elefánt körülbelül természetes szinüek. Majdnem minden árnyalatok nélkül van szőve, csak a nagyobb állatokban van némi "kasir".

Menekülés: alap feketés szürke (ugy emlékszem, megnézni nem lehet, mert kölcsönadták valami amerikai kiállitásra). Levelek hidegebb zöldek erezéssel, rengeteg részletezéssel. Alak hideg sötétes piros. Állatok barnás zsemleszinüek, részben szürkék és természetes szinüek inkább, illetve határozottan természetes szinüek. Bordure is csupa olyan szinü gyümölcs mint a természetben, persze relative.

KIÁLLITÁSOK: 1916 Ernst Muzeum (családi kiállitás) ezen az összes addig készült dolgok ki voltak állitva, ugyszintén a másodikon is és az 1925 beli kiállitáson is.

1918. Ernst Muzeum (családi kiállitás)

1924. Internationale Kunstausstellung (Nachkriegskunst) Titze rendezése Bécs) A harangvirágos és a nővérek.

1927. Werden eines Kunstwerkes kiállitás Bécs. Az ébresztés összes váziat és rajzaival.

1925. Bénivel együtt itt Nemzeti Szalon

1927. osztrák iparmüvészeti osztályon egy internationális kiállitáson, ahol Austria a nővéreket mint osztrák müvet vitte több német városba.

1928.-ban a nővérek és teremtés a római magyar kiálltitáson.

1929. Berlinben, emlékszik mi volt ott.

1930. Drezdában ugyanez az anyag teremtés és menekülléssel kibővitve, a Kunstgewerbemuseumban.

A "kut" összes kiállitásain itt 1-2-3 darabbal, ami éppen akkor uj volt. Körülbelül 25-30 közt évente.

1931. ősz Ernstben egy teremben nővérektől-korsósig (a két Hoffmanné féle kivételével minden, kivéve még a kis fejeket és a Maga és Reidemeister félét.

1931. Bukarest Jaborul Oficial de toarune" a nővéreket.

Kolozsváron is kiállítottam 1920-ban a harangvirágost, a kiállitás nevére nem emlékszem, és 1926-ban vagy 27-ben pár darabot. Nagybányán is 1–2 gobelint az ottani kiállitásokon, amikor voltak, nem emlékszem mikor.

1933. Nemzeti kiállitás: fahordók és ébresztés. Még velencei nemzetközi kiállitás magyar osztályán és amerikai világkiállitás magyar osztályán nem emlékszem mikor.

Cikk folyóiratban tudtommal nem jelent meg a Dutka Máriáén kivül, csak egy francia folyóiratban 27-ben az osztrák kiállitás részén, de a francia folyóirat cimére nem emlékszem levele vétele után megkérdeztem Alexet, talán ő emlékszik, de erre választ még nem kaptam. De az nem volt komoly dolog, irtak, hogy ha bizonyos számu példányt veszünk, közölnek reprodukciókat és cikket és Alex lelevelezte és tulajdonképen Alex ilyenformán csináltatta, a cikket is elküldték neki és emlékszem, hogy ő a Mamával átirták a cikket.

Tolnay Károly megjegyzése az önéletrajzhoz:

"Ferenczy Noémi: "Curriculum vitae", irta 1933-ban, Tolnay Károly számára, aki közölni akarta "F.N." könyvében, de helyszüke miatt a kiadó nem hozta."

Ars Hungarica 1978/2

FERENCZY NOÉMI ÖNÉLETRAJZA ÉS LEVELE TOLNAY KÁROLYHOZ

Tolnay Károly (Charles de Tolnay) 1964-ben a Művészettörténeti Kutató Csoport elődjéhez, a Művészettörténeti Dokumentációs Központhoz elküldte Ferenczy Noémi 1933-ban hozzá irt levelének és a levél mellékleteként küldött életrajzának fotokópiáját, a következő megjegyzéssel:

"A Művészettörténeti Dokumentációs Központ számára: Ferenczy Noémi levele Tolnay Károlyhoz (1933) és Noémi Curriculum Vitae-je, amelyet 1933-ban Tolnay kérésére és könyve számára megirt és amelyet "helyszüke" miatt, sajnos, nem publikáltak Tolnay könyvében F. Noémiről (1934). (Az eredetiek nálam vannak és később átadom őket a D.K.-nak). Néhány magyarázat a versókon.

1964. dec. 20.

Tolnay Károly."

A dokumentumokat most - Tolnay Károly szives beleegyezésével - folyóiratunkban közreadjuk.

Szombat este.

Kedves Inó!

Gyönyörü! - Kálmán felolvasta nekem. Nagyon jó, hogy megirta. Nekem furcsa róla irni, mégis tul közel áll hozzám. Ha egészen rajtam állna, akkor igérném Magának, hogy jól fogok dolgozni, hogy megérdemeljem azt, hogy Maga igy exponálja Magát az én munkámért. De ezt Maga is tudja, hogy ez rajtam kivül van, legalább részben és hogy amennyiben rajtam áll, mindig egyformán igyekszem jót csinálni. De azért valahogy szeretném ezt az érzést kifejezni. Talán az, hogy mégis Magának dolgozok, mert mégis valakinek dolgozik az ember. Maga teljesen érti a dolgot, ez rém fontos. Sajnos oly nehezen irom ezt a levelet, mert most a pék fejét szövöm és este is mindig megzavarnak. Amig nem felejtem el: a fahordó nő aquarell vázlatot felvette a reprodukálandó dolgok listájába, de a fényképet nem küldte el. Kérjük ezt sürgősen küldje, de nekem, mert Kálmán olyan konfuzus, hogy lehetőleg nem rajta keresztül kellene küldeni. A képek, gobelinek listáját is ujra kellett összeállitani, mert ő addig hozta és megint elvitte, mig

nem hozta el, elrakta. Nagyon kár, hogy egyrészt már Maga is átdolgozta ahogy Kálmán mondja, hogy nekem ne ártson és ezenkivül még a megjelenés miatt ujra ki kellett hagyni belőle, mert nemcsak engem bezárnának, de a könyvet elkoboznák. Ha Magának van a "fej lángos bordurevel"-ről fénykép, akkor azt is kérjük küldje, mert erről nincs fotó és a gobelin hollétét nem tudjuk. A dolog ugy áll, hogy mikor általam Magát kérették, hogy irjon, Pátzay megbeszélte volt Farkas Istvánnal, hogy ő adja a pénzt a kiadásra és ez akkor biztos volt. Most, mikor a kézirat érkezését jelezte Kálmán, egyszerre az egész előbbi megállapodás fiktivnek bizonyult, amibe Pátzay egyszerüen belenyugodott, viszont Artinger (aki addig csak mellék személyiség volt a dologban) lelkiismereti, illetve helytállási kérdést csinált belőle és látva, hogy Pátzay cserbenhagyja, nagy erőfeszitéssel más utonmódon megcsinálta a kiadás lehetőségét, ugy, hogy pénzt kap kölcsön, mig az első száz példányt el lehet adni. – Rém boldog most Artinger, hogy összehozta a dolgot. Tudom, hogy Magát ez a része a dolognak nem nagyon érdekli, de mégis gondoltam meg kell irjam, hogy tudja, ha a kiadás körül Kálmán vagy Artinger irnak Magának, hogyan áll a dolog. Artinger, mint a kiadás létrehozója, bizonyos fölényt érez, Kálmánnal szemben, aki nem is következetesen csinálta, mert először ragaszkodott az egész eredeti szöveghez, később még többet akart törölni, mint Artinger. Az életrajzi adatokkal furcsán csinálta: ide hozta, hogy én dolgozzam át, később Artingert küldte hozzám, hogy adjam neki azt az én csak magának irt "életrajzi adatokat", ami nekem nagyon kellemetlen volt, mert ha Kálmán olvassa és átdolgozza, az egész más, mint ha Artingernek adja, aki kivülálló és semmit sem tud rólam. – Mindegy, ne haragudjon, hogy ennyit irtam erről. – Köszönöm, hogy visszaküldte a rajzokat. A pék-vázlatot szerettem volna, ha megtartja, miután azt irta, hogy szép. Azért nem irtam ezt előbb, mert gondoltam, hogy még kell nekem összehasonlitásra a gobelinnel. Amint tudok egy deklit szerezni, hogy ne gyürődjön (ilyesmi nálam nem könnyü dolog) elküldöm Magának karácsonyi ajándéknak és kérem fogadja jó szivvel, mert nekem ez öröm tudni, hogy Maga szereti és Magánál van. Most rettenetes gondokban vagyok, nem-e mégis szebb az ásó ember, mint a pék. A pék tul szép, mást nem lehet rá mondani, mint hogy tul szép. –Nem jöhetne karácsonyra ide? Addig kész lesz a pék, talán, ha minden jól megy, egy kis ablaküvegfestmény tervezetet is, vázlatot egy nagy ablakhoz, amit jövőre megcsinálnak talán. – A fentiekhez még azt kell megirjam, hogy azért Pátzayra én nem haragszom és nem "bevádolás"-ként irtam, (Kálmánról sem) csak hogy Artinger szerepét megirhassam, aki nagyon jó ember. – Most értem csak, hogy Magának miért volt fontos a "politikai" dolog. Kár, hogy itt kell megjelenjen a könyv, mert itt, még ha velem nem is törődnek, teljesen lehetetlen. Talán egyszer lehet egy olyan országban, ahol szabad irni. Csak Maga érti az egész dolgot igazán.

Szeretettel öleli
Noémi

Rinát is üdvözlöm! hogyan élnek? Jó volna többet tudni. A könyv már csak karácsony után jelenhetik meg, ezt biztosan Kálmán megirta.

Tolnay Károly megjegyzései a levélhez:

"Ferenczy Noémi levele Bp.ről Tolnay Károlyhoz (Paris, 3 rue des Sts-Péres) 1933-ból. Noémi éppen elolvasta Tolnay kéziratát "Ferenczy Noémi", amely 1934-ben megjelent. Kálmán = Dr. Pogány Kálmán. Inó = Tolnay Károly. Rina = = Tolnayné, Bartolucci Rina Ada Clara."

[ÖNÉLETRAJZ]

Firenzébe kerültem legelőször, ott 7 hónapig semmi mást nem csináltam, csak muzeumokat nézni (cél és kötelesség nélkül) ott legjobban Signorelli tetszett, Boticelli is, de Giotto talán mégis legjobban. (Ez 1909-ben lehetett). Aztán egy divatszalonban dolgoztam Bécsben, varrónő akartam lenni. Firenze után Bécs előtt még egy télen Münchenben voltam, ott kezdtem a varrást, illetve szabást tanulni, ott nem voltam "állásban". Ilyen irányu tanulmányok miatt Párizsba jutottam 1912-ben, de ott nem is próbálkoztam már a varrással, elmentem a Gobelin manufakturába, azzal a szándékkal, hogy szőni tanuljak, de nem tetszett, amit ott csináltak és ezért felhagytam ezzel a tervvel. Félévig csak muzeumokat néztem, csak a korai olaszokat néztem mindig ujra, később a korai francia gobelinekhez jártam (az Art Decoratif szép...) és gyors elhatározással visszamentem fél év után a Gobelinbe, szövőszéket csináltattam és órákat vettem szövésből, a manufakturából járt hozzám egy szövő mester, bejártam nézni, hogyan szőnek ők, közben nemcsak néztem a szövést, hanem ott a gobelinben kopiroztam festve a kopt szövéseket, akkor még nem volt gobelin muzeum, egy szobában ülve kopiroztam, a kezembe adták azt a kopt szövést, amit választottam. – Mikor a szövés technikában annyira jutottam, hogy terv kellett, mely után dolgozzak, mesterem azt mondta, hogy a következő órára hoz a manufakturából egy tervet, mire tiltakoztam, hogy addig festek én valamit, nem kell terv onnan. Addig sosem festettem (kevés kopirozástól eltekintve) talán kétszer rajzoltam aktot azelőtti hetekben az esti aktokon. Hiszen azért kezdtem mégis szőni, mert ugy gondoltam: nem kell nekem azért olyan csunya dolgokat csinálni, mint nekik (első tervem valami három nagy madár volt egy egész pici fán).

Ezután Németországban kerestem, nem e létezik valami más jobb szövési technika, ott rájöttem, hogy a párisi az egyetlen szabad szövési mód és próbáltam önállóan szőni. Következő évben rövidebb ideig Párisban voltam ujra, akkor láttam a Chartres-i ablakokat, melyek jobban tetszettek mindennél. – Először csak a szövés technikáját mint mesterséget akartam tudni. olyan "beképzelt" nem voltam, hogy "müvész" akarjak lenni, hiszen csatlakoztam környezetem felfogásához és magamat reménytelenül butának és tehetségtelennek tartottam. Igy nehéz a "fejlődést" figyelni. Senki soha bele nem szólt abba, amit csinálok, technikáját csak én ismertem és a "müvészi" részét a technika követelte, "valamit" kellett szőni és ez segitett át azon a majdnem szégyenérzeten, hogy szégyelltem, hogy én, egy ilyen nyomorult lény mer müvészetet csinálni, mert igy ez mégsem számitott "müvészetnek". Ez a szégyen vagy szemérem még most is megvan és néha nagyon felülkerekedik. Szóval

igazán Chartres is az Art Decoratif-beli gobelinek tetszettek, a koptok nem tetszettek igazán csak szerettem őket azért mégis. Általában nagyon kevés tetszett a sok dologból, amit láttam, nem is erőltettem olyasmit nézni, ami nem hatott rám nagyon. 14-ben még Velencében a Marcianában kopiroztam egész korai miniaturokat (rövid ideig). Ezeket nagyon szerettem és a velencei mozaikokat is. Később nem is láttam semmit, a nézés "ki is ment a divatból", míg aztán 24-ben Magával néztem ujra. 14-től 15 őszéig nem dolgoztam, a nem dolgozás csak külső akadályok miatt volt mindig és egészen kényszeritőek miatt, amelyek eredete persze "erkölcsi." Aztán kezdtem ujra, de tulfinomodottan erőtlenül (de ez nem tartozik ide) dolgoztam ujra 18-ig Nagybányán, aztán Pesten 18-tól 20-ig majdnem nem dolgoztam, mert szövőszék nélkül voltam, 20–21–22-ben Nagybányán sokat dolgoztam, 23–25 is elég zaklatottan, de dolgoztam elég sokat, azóta kezdett a munka egyedüli faktorrá lenni, ami csak ugy értendő, hogy nem járt már gyávasággal vagy "szivtelenséggel" a munka nem abbahagyása. A munka azelőtt is fontos volt éppugy, de ehhez (mint egyáltalában élni) bizonyos dolgok erkölcsileg elengedhetetlenek voltak, mert akkor az a munkának is megártott volna, "hogy jövök én ahhoz, hogy én dolgozni akarjak csak". De ez sem tartozik egészen ide. 28–29 telén Berlinben voltam, előzőleg Nagybányán és 24-ben Bécsben. 29-ben 5 hónapig Brassóban, aztán ujra Bányán 30-ban, 30–31 telén Párizsban, 31–32-ben Bukarestben, 32 május óta itt Pesten.

Az egyetlen "nevelés" a sok nézés volt, még mielőtt egyáltalában rajzoltam volna. Analizálás nélküli nézés, csak majdnem öntudat alatti összehasonlitással.

1912–13	két madaras gobelin (első kisérletek)
13–14	teremtés
13–14	triptichon, 3 királyok teremtés előtt.
18	őz nyulakkal, teremtés előtt
14	szent Maria ökrökkel és madarakkal egész rossz volt, elveszett
16	menekülés
17	nő madarakkal (menekülés testvére)
20	harangvirág
21	nővérek
22	térdére hajtott fejü alak virágokkal (olyan sárga gömbvirág félék). Ehhez tartozik az a hosszu terv, amit Maga Berlinben fényképeztetett.
22	ásó ember
24–25	fahordó nő
25–26	kaszás paraszt, magvető nő kicsi, sárga
26	Viktor-féle "pihenés"
	néhány kis fej, láng bordürös, harkályos madárral és még egy bogánccsal.
27	ébresztés (Mücsarnokban-látta)
28	női akt (rossz, Berlinben kifogásolta, hogy ott volt).
29	Erdőben, Hofmanné féle
29–30	piros korsós (mutattam tavasszal)

29 fej kévés bordurrel (szép nagy fényképe van róla)
29–30 gyümölcsszedés (kemény, valami baja van)
31 bárányos
31 fej virágok közt
32 fahordók (mücsarnokban látta)
33 kőmüves (munka közben látta)
33 kis kőmüves és szövőszékes fej

Ha még eszembe jut valami, kiegészitem.

Madonna madarak közt: Emmer Kornélné Bpest. (hogy él-e még, nem tudom, csak a vevőket irhatom)

Teremtés: Iparmüv. Muzeum. Bpest.

Őz nyulakkal: Báró Kohner Adolf

Vénusz születése: (Talán ez sincs a lajstromban?) 1915.

Menekülés előtti, világos kékes, zöldes tenger, rózsaszines akt sárga hajjal piros és zöld virágcsokrokkal mindkét kezében, zöld levelü fehér virágos bordure (Nemes Marcell) meghalt, gobelin ismeretlen helyen)

Nő madarakkal (3 sárga madár, bordure madarakkal) Vágó Rezső Bpest

Menekülés Egyiptomba: Iparmüv. Muzeum Bpest.

Harangvirágos: Oslóban élő iparvállalati tulajdonos, Hoffmanné, talán Viktor is tudja a nevét.

Nővérek: eladatlan, itt a szekrényben

Térdére hajtott fejü piros ruhás alak kör szerü sárga virágokkal: Fazekasné, Pozsony

Ásó ember:

Kertészet:

Korhadt fa: eladatlan, azt hiszem Yvonne mostohaapjánál van.

Kaszás paraszt: eladatlan, itt.

Kis fej lángos bordurrel (máglyát jelképező farakással): Kertész László, Szatmár (azóta talán Temesváron lakik)

Fej madárral és kupával: Wertheimer Temesváron lakik most, azt hiszem Brassóban vette

Fej harkállyal: Jeremiás Nándor, Szatmáron volt, ugy tudom, most Párisban lakik.

Magvető: Schmidek, Bpest. Kicsi kék alak, sárga alap és kévés bordure piros alapon 1924-ből, nem tudom benn van e a lajstormban?

Fahordó nő: Hoffmanné Bréma

Viktor féle, előbb még ébresztés itt van eladatlan.

Női akt: Székesfőváros tulajdona, Bpest. (nemtehetek róla, hogy megvették, elmondanám, ha itt volna Maga, hogyan történt.)

Napraforgó: Goga Oktávián Bukarest (A Viktor féle későbbi mint ez a két utóbbi, de itt nem baj azt hiszem)

Erdőben: Hoffmanné Bréma.

Piros korsós alak: eladatlan

Kévés fej: Witting Ottó, Brassó.

Gyümölcs szedés: Kőnig, lakott Mödlingben, Szilágyságban voltak bányái, ő rendelte a gobelint, mielőtt átvette volna meghalt, Goldstein nevü ügyvédje vette át (nem tudom most kié a gobelin)

Felnéző fej sok virággal (kicsit nagyobb a többi fejnél, inkább virágok fejjel): Márton Eta, Bpest.

Fahordók: eladatlan

Kőmüves: eladatlan

Házépitő: eladatlan

Fej szövőszék részlettel: eladatlan

Teremtés szinei: alap (illetve föld) barna, többi alap kék, (a reprodukción nem látszik, hogy az alap tájszerüen lent barna és fent kék) bordure alapja azt hiszem szintén sötétkék a bordure virágjai hideg rózsaszinek, a zöld levelek mindenütt hidegek, a gyümölcsök sárgák és zöldesek, madarak szürkék, sok rózsaszin és kék szárnyrésszel. Majmok szürkések, szöllő sötét violaszin, a palást is, ruha világosszürkés. Aktok világos rózsaszinüek, ökör fehér, bivaj sötétebb szürke, zsiráf elefánt körülbelül természetes szinüek. Majdnem minden árnyalatok nélkül van szőve, csak a nagyobb állatokban van némi "kasir".

Menekülés: alap feketés szürke (ugy emlékszem, megnézni nem lehet, mert kölcsönadták valami amerikai kiállitásra). Levelek hidegebb zöldek erezéssel, rengeteg részletezéssel. Alak hideg sötétes piros. Állatok barnás zsemleszinüek, részben szürkék és természetes szinüek inkább, illetve határozottan természetes szinüek. Bordure is csupa olyan szinü gyümölcs mint a természetben, persze relative.

KIÁLLITÁSOK: 1916 Ernst Muzeum (családi kiállitás) ezen az összes addig készült dolgok ki voltak állitva, ugyszintén a másodikon is és az 1925 beli kiállitáson is.

1918. Ernst Muzeum (családi kiállitás)

1924. Internationale Kunstausstellung (Nachkriegskunst) Titze rendezése Bécs) A harangvirágos és a nővérek.

1927. Werden eines Kunstwerkes kiállitás Bécs. Az ébresztés összes váziat és rajzaival.

1925. Bénivel együtt itt Nemzeti Szalon

1927. osztrák iparmüvészeti osztályon egy internationális kiállitáson, ahol Austria a nővéreket mint osztrák müvet vitte több német városba.

1928. -ban a nővérek és teremtés a római magyar kiállitáson.

1929. Berlinben, emlékszik mi volt ott.

1930. Drezdában ugyanez az anyag teremtés és menekülléssel kibővitve, a Kunstgewerbemuseumban.

A "kut" összes kiállitásain itt 1-2-3 darabbal, ami éppen akkor uj volt. Körülbelül 25-30 közt évente.

1931. ősz Ernstben egy teremben nővérektől-korsósig (a két Hoffmanné féle kivételével minden, kivéve még a kis fejeket és a Maga és Reidemeister félét.

1931. Bukarest Jaborul Oficial de toarune" a nővéreket.

Kolozsváron is kiállítottam 1920-ban a harangvirágost, a kiállítás nevére nem emlékszem, és 1926-ban vagy 27-ben pár darabot. Nagybányán is 1–2 gobelint az ottani kiállításokon, amikor voltak, nem emlékszem mikor.

1933. Nemzeti kiállitás: fahordók és ébresztés. Még velencei nemzetközi kiállitás magyar osztályán és amerikai világkiállitás magyar osztályán nem emlékszem mikor.

Cikk folyóiratban tudtommal nem jelent meg a Dutka Máriáén kivül, csak egy francia folyóiratban 27-ben az osztrák kiállitás részén, de a francia folyóirat cimére nem emlékszem levele vétele után megkérdeztem Alexet, talán ő emlékszik, de erre választ még nem kaptam. De az nem volt komoly dolog, irtak, hogy ha bizonyos számu példányt veszünk, közölnek reprodukciókat és cikket és Alex lelevelezte és tulajdonképen Alex ilyenformán csináltatta, a cikket is elküldték neki és emlékszem, hogy ő a Mamával átirták a cikket.

Tolnay Károly megjegyzése az önéletrajzhoz:

"Ferenczy Noémi: "Curriculum vitae", irta 1933-ban, Tolnay Károly számára, aki közölni akarta "F.N." könyvében, de helyszüke miatt a kiadó nem hozta."

FERENCZY Noémi

Kronstein Gábor: Monumentalitás és költészet ; a Ferenczy-ikrek. = Rádió és Televizió Ujság, 1990. 25.sz. XXXV.évf. 3.p.

et	Szöveg	Tartozik				X	K
	Áthozat:						

FERENCZY NOÉMI

Magyar Nemzet 1990. jún 18

...i kertjében

ölték asszonyaikat és gyerekeiket, majd tíz kiválasztott harcos velük és végül magával is végzett. Egy sebesült asszony és gyermeke maradt csak életben — hírmondóul. A Massadába kiránduló fiúkat géppisztollyal fölszerelkezett tanárok kísérték.

E nyugtalanító kép helyett szívesebben gondolnék csak a sok virágra, ami az egykori kősivatagok helyén létesített kertekben nyílik. Az új házakra, a régi tárgyakra. Vagy az izraeli muzeológusok nyitott szellemére. Sokat tanulhatunk tőlük. Nagy baj, hogy a televízió hírei nem engedik feledni a mindig kéznél tartott fegyvereket, amelyek a múzsák kertjeiben is ott vannak.

Taxner-Tóth Ernő

Száz éve születtek a Ferenczy ikrek

Béni és Noémi

SZENTENDRÉN születtek, Münchenben és Nagybányán nevelkedtek, Párizsban tanultak a *Ferenczyi* ikrek — *Ferenczy* Károly festőművész és felesége, a szintén tehetséges festő *Fialka* Olga gyermekei —: Béni és Noémi. Mindkettő oly önálló egyéniség már iskolás korától, hogy a saját művészi kifejezésmódját keresi, *különbözni* akar (nemcsak a szülőktől, hanem ugyancsak festőnek készülő bátyjuktól, Valértól is); Béni hamarosan rátalál a szobrászatban a maga műfajára, Noémi lassabban érő alkat, csak később fedezi fel a gobelint.

Ferenczy Béni Párizsban *Bourdelle*-nél, majd *Archipenkónál* tanult — *„Bourdelle-lel azért nem tudtam kijönni, mert nagyon modernnek talált, Archipenkóval pedig azért, mert munkámat nem találta elég modernnek"* — írta később mestereiről. Hasonlóképpen „két szék között a pad alatt" sokszor érezhette magát Ferenczy Noémi, aki egy ősi technikát kívánt modern mondanivalóval megújítani, amikor a párizsi Gobelin-manufaktúrában szőni kezdett.

Életük később nem haladt ilyen párhuzamos sineken, habár a baloldali eszmékkel való találkozásuk és a politika realitásaival történt összeütközéseik változatlanul rokonítják pályájukat. 1919-ben mindketten szerepet vállaltak a Tanácsköztársaság művészeti irányítói közt, emiatt emigrációba kényszerültek (Ferenczy Noémit ismételten le is tartóztatták). Moszkvába eljutni mindkettejük vágya volt, s míg ikerhúga csak rövidebb látogatást tett, Ferenczy Béni évekig élt ott, s tapasztalnia kellett a sztálini tényt: ő ott *szobrászként* nem juthatott munkához, ellenben megbízták, hogy írjon *könyvet*... így lehet eltéríteni valakit igazi hivatásától.

A második világháború időszakát már Magyarországon igyekeznek átvészelni. A legnehezebb időszakban, 1944 végén, 1945 elején természetes mozdulattal tárják ki az ajtót üldözött barátaik, ismerőseik előtt. Ferenczy Béni felesége, *Erzsike*, akit a művészet barátai megannyi felejthetetlen rajzról, akvarellről, sőt szoborról ismernek, előfordult, hogy egyidejűleg tíznél több „vendéget" rejtegetett, miközben a lakás hátsó szobája még illegális politikai tanácskozások színtere is volt.

A HÁBORÚ romba döntötte műtermeiket, számos művük odaveszett, ám ők külön-külön azonnal bekapcsolódtak a művészeti élet újjászervezésébe. Nem sokáig érezhették magukat „felszabadult"-nak. Ferenczy Béni nagyszerű *Petőfi-szobra* miatt már 1948-ban bekövetkezett a művész kiátkozása, csakhamar lehetetlenné vált a helyzete a Képzőművészeti Főiskolán is, és mert az Epreskertben levő műtermét is elveszítette, nem tudott többé nagy méretű szobrokat alkotni. *„...az utóbbi években főleg könyvillusztrátorként működöm"* — írta magáról 1956 tavaszán (megint átélhette, most már itthon, miként téríthető el egy művész a legigazibb műfajával való foglalkozástól). Ferenczy Noémi számára sem tartogatnak nyugodt munkalehetőséget azok az évek; 1947-ben nyugdíjazták, 1948-ban Kossuth-díjjal tüntették ki, 1950-ben kinevezték az Iparművészeti Főiskola tanárává, 1952-ben már meg akarták fosztani tanítványaitól, 1954-ben ismét nyugdíjazták és még ugyanabban az évben újra kinevezték... Megaláztatásairól 1956. október 20-án, a Petőfi Kör iparművészeti vitáján a nyilvánosság előtt is beszélt.

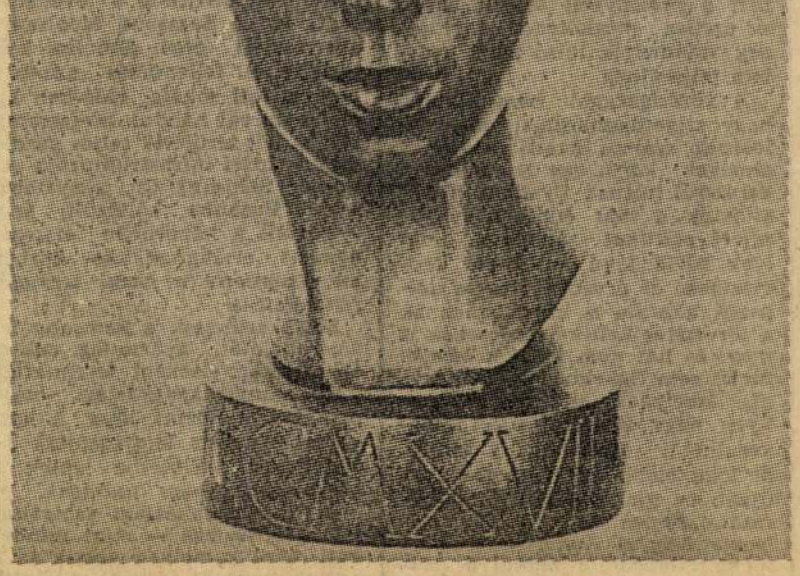

A fivér kezemunkája, a nővér vonásai...
Ferenczy Béni „Noé mi"-szobra 1917-ből

Ferenczy Bénit 1956 novemberében agyvérzés érte, megbénult, szavakat formálni többé nem tudott, az „igen"-en és a „nem"-en kívül. Ikerhúga egy évvel később, 1957. december 20-án meghalt, s őt magát is csupán feleségének szeretete, akarata tartotta életben. Még megtanult balkézzel rajzolni, sőt mintázni, élete végén még pompás, merész akvarelleket is festett. Tíz évvel élte túl önnön tragédiáját, megküzdve minden napért; 1967. június 2-án halt meg.

MŰVÉSZETÜKRŐL egy rövid visszaemlékezés keretében ugyan mi mondható? Századunk magyar művészetének klasszikusai ők. Ferenczy Béni már említett Petőfijében, a keskeny mellkasú, kamaszosan aránytalan testű vándordiákban a művész korábbi, felejthetetlen *kamasz*alakjai teljesednek ki. Szobraiban a korai *Rodin*—Bourdelle-irányzat s a rövid archipenkeszk korszak után a magára talált mester nyugalma, biztonsága, önkéntelen eleganciája hódítja meg a mai nézőt is. Érmeiben a *kézenfekvő* plaszticitást csodáljuk, rajzai külön tanulmányt érdemelnének, például az az 1950-ből való öt lap, amelyek feleségét ábrázolják az alvás és az ébredés pillanataiban...

Ferenczy Noémi a gobelin régebben arisztokratikus műfaját töltötte meg új tartalommal, mondanivalóval, szimbólumokkal. Miközben az egyiptomi művészet monumentalitása is megérintette, ásó férfi, kapáló nő, szőlőkötözők és hasonló típusok váltak ihletőivé. Önmagát, rejtőzködő, magányos lényét nekünk háttal, a szövőszék mellett örökítette meg, s a kárpit tárgya a kárpit készülése...

„A két Ferenczy testvér művészete egyazon érzésvilágból fakad fel, egy gótikus ihletű áhítatból" — írta róluk még 1925-ben egy jószemű író: *Komor* András. Tanítványaikban, sőt immár tanítványaik tanítványainak munkáiban jelen vannak ma is.

Ember Mária

Magyar Nemzet

...hetők-e ...n jogai?

gyes vállalati szándékkal megkeresett svéd JIMM Shipping AB cégnek is. A cég kinyilvánított szándéka, hogy 25 millió dollárt áldozna az óbudai gyár leromlott termelőeszközeinek pótlására, majd azt követően 100 millió dollár értékű, egyelőre öt évre szóló megrendelésről is gondoskodna.

Egy kézben a többségi akarat

Angyal Ádám hét pontból álló javaslatot terjesztett a közgyűlés elé arra az esetre vonatkozóan, ha az óbudai gyár megszűnik. Ebben nézete szerint *„gondoskodnak minden ember jövőjéről"*. De a felszámolási terv természetesen csak akkor lép életbe, ha létrejön a szigethasznosításra vonatkozó szerződés a külföldi tőkésekkel. Erre 120 nap áll rendelkezésre, s ezalatt — a legfőbb részvényes javaslata szerint — korlátozni kell az Óbudai Hajóépítő Rt. piackutatási kezdeményezéseit. Illetve tárgyalhatnak az óbudaiak lehetséges megrendelőikkel, de ezt csak abban a reményben tehetik, hogy az esetleg megkötendő egyezségek valamelyik túlsó parti gyárban teljesülnek.

A vezérigazgató nem titkolta, hogy szigethasznosítási elképzelésének számos akadálya lehet, amelyek közül egy is mindent keresztül húzhat. Ilyennek minősíthetők a már eddig kinyilvánított *politikai* szándékok, amelyek rövid távú érdekeket képviselnek: de érvényesülhet a *dolgozók* akarata is, még ha ennek a törvényes kellékei nincsenek is meg; és hát nem lehet a *bürokráciát* sem figyelmen kívül hagyni, amelynek útvesztőibe egy ilyen nagy értékű project belekerülhet... Márpedig a külföldi tőke előbb-utóbb *megunja* az újabb és újabb akadályok átugrását. *„Éppen ezért* — hangsúlyozta Angyal Ádám — *a kormány támogatása nélkül a szigethasznosítási program nem végrehajtható. Bár jogilag a tulajdonosok döntenek..."*

Az Óbuda Hajóépítő Rt. ügyvezető igazgatója, *Fáy* András a sziget ipari, idegenforgalmi és szabadidős hasznosítása mellett érvelt, s elmondta, hogy a részvénytársaságot a Ganz Danubius eleve *200 millió forintos adóssággal alapította*, vagyis a gyár jelenlegi gazdasági helyzete eleve determinált volt. Az életben maradásnak azonban jók az esélyei, mert a svédeken kívül más nyugati cégek is hoznának megrendelést. Félő azonban, hogy a hosszú *bizonytalanság* tovább csökkenti a létszámot, s így már a meglevő feladataikat sem lesznek képesek teljesíteni. Arról nem beszélve, hogy a felfüggesztés a működőképesség végét jelentené a nagy hagyományú gyárban.

Az ügyvezető igazgató szavai nem hatottak különösebben a részvénytulajdonosokra, annál is kevésbé, mert az óbudai hajógyár nem rendelkezik egyetlen részvénnyel, így természetesen szavazati joggal sem. Egyedül *Mosonyi* Richárd tette szóvá a Magyar Hitelbank színeiben, hogy a vezérigazgató úr előterjesztése csupán *vágyakat tartalmaz rengeteg buktatóval*, amelyek legjelesebbike, ha a Ganz Danubius Rt. egyik napról a másikra állami felügyelet alá kerül.

A szavazás merő formalitás volt, mert hiszen a Ganz Danubius mint az Óbudai Hajóépítő Rt. fő részvényese, 2069 szavazattal rendelkezett, vagyis egymaga többel, mint az összes többi tulajdonos együttesen. Így nem meglepő — miután Angyal Ádám beépítette a maga elképzeléseibe a svédekkel történő tárgyalás folytatását —, hogy a többségi akarat végül *kimondta az óbudai gyár további piackutatásainak 120 napos korlátozását, s a felszámolási terv elkészítését, amely azonban csak akkor lép életbe, ha létrejön a szigethasznosítási szerződés.* S csak azt követően döntenek a részvényesek — kétharmados többség alapján — a terület eladásáról.

Ha pedig bármilyen okból Angyal Ádám vállalkozása kudarcba fullad, az egyszersmind az óbudai hajógyár végét is jelentené. Ezért — ha jogilag ez idő szerint nem is megalapozottan — *sürgető lenne a kormány beavatkozása, hogy ne vesszen minden kárba.* Vagy úgy, hogy kimondják, márpedig marad a hajógyártás a szigeten, vagy pedig a deklarált szerkezetváltás mellett döntenek, s ez esetben akár egyengetik is a valóban nem mindennapi összegű külföldi tőke bejövetelének az útját.

Kertész Péter

Százezer készülé...

Sa... a J...

Számtalan hangzatos kezdőmondat kínálkozik. *Betört a koreai híradás-technikai ipar Közép-Európába! Ázsiai „kis tigris" a Jászságban! Hol csődbe ment a Kalapgyár, felvirágzik a tévégyár!* — és így tovább. Akkor sem érdektelen azonban a dolog, ha megmaradunk a tárgyszerű megfogalmazásnál: a Samsung Electronics Magyar Részvénytársaság pénteken — mint arról hírt adtunk — gyárat avatott Jászfényszarun.

Rizstisztítással kezdődött

Hogy hogyan alakult ki ez a sajátos cégelnevezés? Kezdjük mondjuk a Samsunggal. Még 1935-ben bizonyos *Lee* úr Tageuban, Korea déli részén létrehozott egy kis *rizstisztító üzemet*. Három év múlva már *kereskedelmi vállalat* lett az üzemből, amely a pekingi és mandzsúriai eladási lehetőségek felkutatásától a különféle alapanyagok beszerzéséig mindennel foglalkozott. A japán uralom megszűnése nagy üzleti lehetőségeket kínált Lee úrnak, és ezt azonnal ki is használta: bővítette a tevékenységét és a Samsung Moolsanra átkeresztelt cégét Szöulba költöztette. A fellendülés azonban nem tartott sokáig: 1950-ben kitört a koreai háború, megsemmisült a déli területek teljes gazdasági és ipari infrastruktúrája. Az immár Samsung Co. kényszerűségből Pusanba költözött, árut importált a háborúban elszegényedett országnak, és közben *megteremtette a hazai termelés feltételeit* is.

Sorra születtek a Samsung leányvállalatai, gyártottak cukrot és ruhákat, elsőként teremtették meg a műtrágyagyártást, majd papírgyárat hoztak létre. A hatvanas években felgyorsultak az események. Előtérbe léptek a *technológiaigényes iparágak*, és mellettük a lakossági szolgáltatások fejlesztése — mint mindenütt, ahol komolyan veszik és a nemzetgazdaság érdekében végzik a műszaki és gazdasági fejlődést. Megalakult a *Samsung Electronics Co.*, amely öt év alatt Korea legnagyobb elektronikai cége lett, és az ma is. A nyolcvanas évek a *számítástechnika* és az *űrtechnika* élén találják a Samsungot, és a ma már 37 vállalatot egyesítő csoport jelenleg évi 22 milliárd dolláros forgalmat bonyolít le.

A Samsung filozófiáját még 1973-ban fogalmazta meg Kun-Hee Lee. Ez jelmondatokban így hangzik: az ipar fejlesztésével hozzájárulni Korea gyarapításához; az emberi erőforrásoknak, tényezőknek mindennel szemben elsőbbséget adni; az üzleti stratégiát folyamatosan ésszerűsíteni. Céljaik között pedig ilyenek szerepelnek, mint bekerülni a világ tíz legnagyobb félvezetőtechnikai — elektronikai — cége közé, saját technológiák kifejlesztésével és új kutatóbázisok létrehozásával vezető szerephez jutni a jövő információs társadalmában.

Visszatérve Jászfényszarura: ez a csoport 5, a Samsung Electronics Co. pedig 45 százalék tőkével — készpénzzel — részesedik a Samsung Electronics Magyar Rt., az *első koreai—magyar közös vállalat* alapításában. A teljes alaptőke 3,33 millió dollár, és ezen belül 50 százalék az Orioné — földterület, épület és készpénz formájában. Két év szívós munkája fekszik ebben — mondta az avatáskor *Kovács* László, az Orion vezérigazgatója, hozzátéve, hogy idén január 26-án *már aláírták a következő Samsung—Orion vegyes vállalat alapításáról szóló megállapodást.*

A most gyárat avatott cég bejegyzése egyébként 1989 decemberében történt meg, *gyártás, export, import és elektronikai termékek belföldi értékesítése* tevékenységi területtel. A Budapesttől 70 kilométerre levő jászfényszarui gyár alapterülete több mint négyezer négyzetméter, és egy műszak *egy év alatt százezer tévékészüléket képes gyártani.* Idén április másodikától kezdve termelnek, és idei jövedelmük mintegy 25 millió dollár. Jelenlegi létszámuk nyolcvanhat magyar és négy koreai dolgozó, év végére pedig a létszám megközelíti várhatóan a száz főt.

Együtt az Orionnal

Az ázsiai üzletemberek hagyományosan udvarias mosolya mögött természetesen további elképzelések is szerepelnek. A Samsung Electronics Co. elnöke, Jin Koo *Kang* például elmondta, hogy az Orionnal tervezett újabb közös vállalat mellett egyéb terveik is vannak a magyar partnerekkel. Közösen indulnak három vidéki telekommunikációs beru-

Korhadt fa (1923–24)

Pásztor bárányokkal (1931)

FERENCZY NOÉMI

A száz éve született *Ferenczy Noémi* gobelinjeit, vízfestményeit és rajzait nézve az időtlen nyugalom és a végtelen finomsággal összehangolt színek látványának az öröme hatja át az embert. Ezekben a művekben a külvilág és az ember tökéletes harmóniában él, gyermeki tisztasággal és egyszerűséggel, mindazonáltal igényes formában kifejezve.

„Egyedülvalósága, keserű magánya megdöbbentő méretű volt" – írta alkotójukról röviddel halála után monográfusa, *Cseh* Miklós. Valóban, ilyennek őrzik emlékezetükben azok, akik még találkozhattak vele, a magányát szomorú méltósággal viselő, idős, törékeny asszonnyal. Magányosnak számított művészként is, lévén, hogy nem volt követője senkinek, s jóllehet tanítványok álltak mögötte, igazi folytatója sem akadt.

Valóban ilyen szigetként magában álló jelenség volna Ferenczy Noémi személye és életműve, mint amilyennek most, visszatekintve tetszik?

A művészcsalád

Fiatalsága a *nagybányai művésztelep* közegében telt, olyan bensőséges családi közösségben, amelynek minden egyes tagja művész volt. Az anya, *Fialka* Olga, tehetséges festő, aki azért adta fel a maga alkotói pályáját, hogy a többieknek megteremthesse az alkotáshoz alapot adó kulturált környezetet. Az apa, *Ferenczy* Károly, a nagybányai művésztelep legkiválóbb egyénisége, 1905-től a Budapesti Képzőművészeti Főiskola tanára. Hatása meghatározó erejű volt a századforduló körüli időszak magyar művészeti életében, de gyermekei egyéniségének alakulásában is. Azok – őhozzá hasonlóan – a legnagyobb követelményeket támasztották önmagukkal és másokkal szemben mind a művészet, mind az erkölcs területén. *Valér*, a legidősebb testvér, szintén festő lett; ígéretesen indult el apja nyomdokain, de végül nem vált jelentős művésszé. A legfiatalabbak a családban az 1890-ben megszületett ikrek voltak: *Béni*, a szobrász és *Noémi*, a gobelinszövő. Ők a maguk választotta művészeti ágban kiemelkedőt alkottak. Bár mindketten tulajdonképpen Nagybánya szellemétől elrugaszkodva indultak el – Béni kubista szobrokkal, Noémi egy különleges technikának megfelelő stilizáló stílussal –, alapjában nem lettek teljesen hűtlenek a természetelvűséghez, sőt idővel visszakanyarodtak hozzá.

Magányos Ferenczy Noémi kora kulturális életében sem volt, kivált eleinte. A század első évtizedeiben a magyar szellemi életet megújító értelmiségiekhez számította magát – inkább ösztönösen, semmint tudatosan –, és „később éppen ennek a körnek tagjaihoz fűzték a legbensőbb baráti kapcsolatok" – írta a művészetének szentelt első könyv szerzője, *Tolnai* Károly 1934-ben. Ami pedig a művészetek területén elfoglalt helyét illeti, 1911-ben, amikor váratlan fordulattal egy szokatlan tevékenység, a félig mesterségnek, félig művészetnek számító *falikárpitszövés* – a *gobelinszövés* – mellett kötelezte el magát, tulajdonképpen egy több mint negyedszázados mozgalomnak az áramába kapcsolódott be.

Minthogy a múlt század derekán di-

FERENCZY Noémi
Élet és Tudomány 1990. 41. sz.

adalmaskodó ipari forradalom művészietlen gyári tömegtermékekkel árasztotta el a civilizált világot, ellenhatásképpen Angliától a skandináv államokig, Németországtól az Osztrák–Magyar Monarchiáig sorra alakultak művésztársulások, műhelyközösségek a környezet megszépítésének programjával. Az volt a céljuk, hogy szép tárgyakat alkossanak, s helyreállítsák a kézművesmunka rangját, fölemelve oda, ahol a középkorban volt: a képzőművészetek mellé. Ennek az iparművészeti reformmozgalomnak a részeként alakult meg ez idő tájt a *gödöllői művésztelep*, benne a nevezetes szövőműhellyel, és vállalkozott számos jeles festőnk – közöttük *Rippl Rónai* József és *Vaszary* János is – gobelinkartonok készítésére.

Saját úton

Ferenczy Noémi csak annyiban különbözött tőlük, hogy ő a tervezést és a kivitelezést egyaránt maga végezte. Ez azonban lényegbevágó különbség volt. Az ő művei ugyanis nem szövéssel kivitelezett festmények, hanem eleve kárpitnak elgondolt képek (ami, persze, nem zárta ki a természet után készült, életközeli tanulmányrajzokat és az önmagukban is teljes értékű akvarellvázlatokat). A mesterséget a legjobb helyen tanulta, a párizsi Manufacture des Gobelins-ban. Ámde ott is a saját útját járta: kezdettől fogva nem volt hajlandó mások mintái után dolgozni. Tehát nem elégítette ki a mesterfogások puszta elsajátítása, bár ebben is a legtöbbre törekedett. Nála a szövés jelentette az igazi alkotómunkát, a legösszpontosítottabb művészi erőfeszítést. Munkanaplójában jegyezte fel a következőket: *„...mialatt nézem az orsóra felcsavart árnyalatot (3–5 vékony fonálból összetéve), gondolatban tisztán látnom kell a helyét és hatását... a társaságot, amibe kerül... mindig az egészet látni egyszerre, ez a lényeges."* Továbbá: *„...a szín élete az állandó, óráról órára történő döntés, amit nem is lehet előre még egy másnapi munkanapra sem előkészíteni."* Innen van az, hogy ellentétben a festmények alapján mások által szőtt kárpitok egysíkú mezőivel és rajzos kontúrvonalaival, az ő gobelinjeinek a felülete csupa feszültség, vibrálás, élet. Nincs egyetlen négyzetcentiméternyi „holt" felület még az általában sima vagy ismétlődő motívumokból álló keretsávokban, az úgynevezett bordűrökben sem.

Pedig maguk a kompozíciók – nem tekintve a legelső, még nagyrészt művészettörténeti emlékekre támaszkodó,

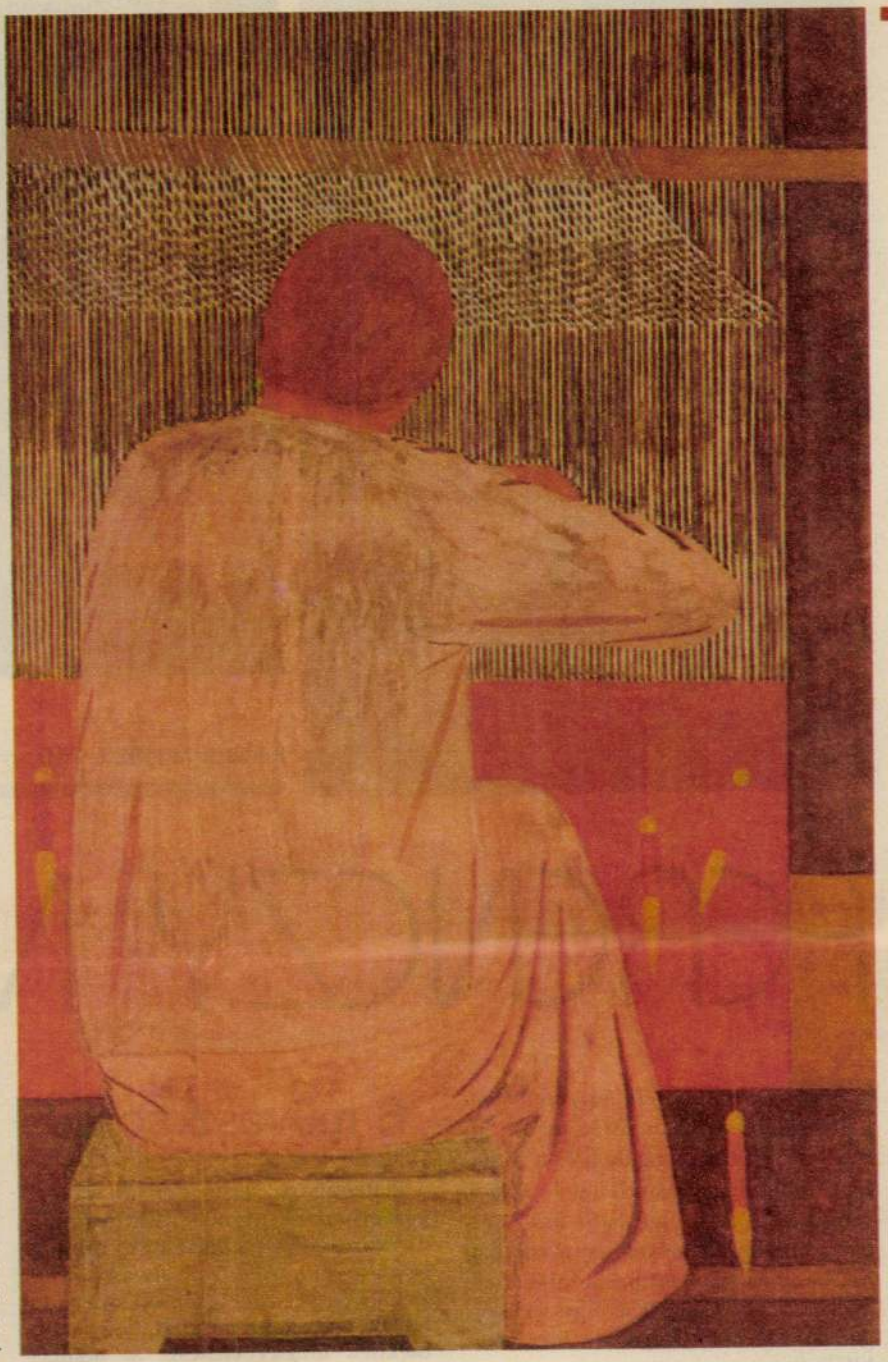

Szövő nő (1932–33)

Irtás (1939 táján)

bonyolultabb munkákat – többnyire végtelenül egyszerűek. Elemeik, amelyekből felépülnek, nem a látvány tükörképei, hanem minden fölösleges részlettől megszabadított képi jelek. A figurák embert megjelenítő hieroglifák*, a minimumra csökkentett egyéniséggel, mozdulatokkal és érzelmekkel. Nem cselekményeket, hanem életérzést közvetítenek: ember és természet, ember és tevékenység, ember és ember összhangját.

Ferenczy Noémi szövött falkárpitjai tehát jóval többet nyújtanak a műfajtól elvárt felületdíszítésnél. Ő maga nem is szerette iparművésznek nevezni magát. És valóban nehéz is volna a kortárs iparművészetben rokon jelenségeket találni. Annál több az összecsengés a festő kortársak munkáival. Ha legeredetibb alkotói korszakának, a húszas évek derekától a negyvenes évek derekáig terjedő időszaknak nagyalakos kompozícióira gondolunk, azoknak inkább jelképes, semmint konkrét tartalmára, akkor számos párhuzam kínálkozik. Gondoljunk például *Egry* József korai korszakából az *Ádám és Évára*, *Derkovits Kivégzés* című művének a

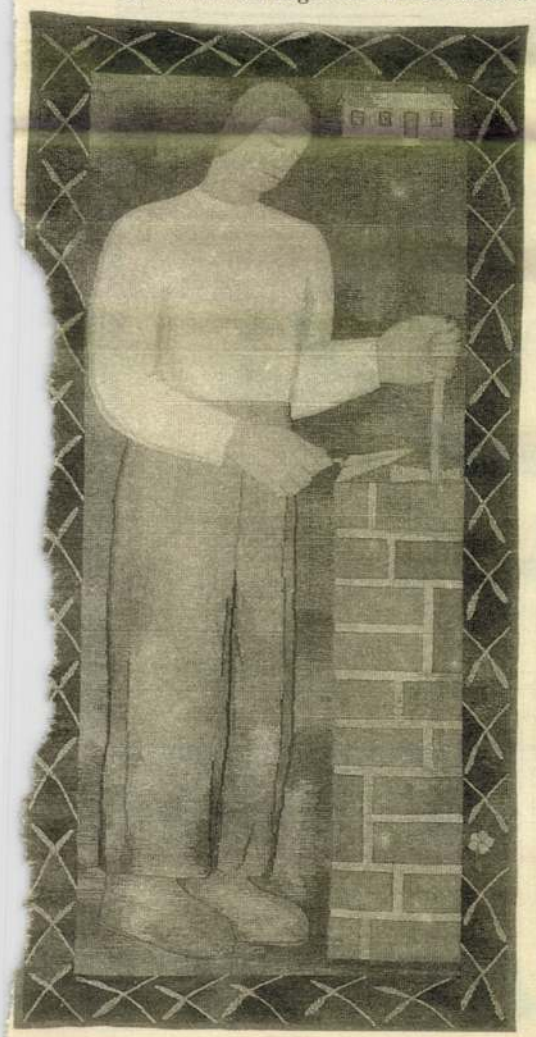

Kőműves (1933)

Múzsa (1937)

szögesdrótok ritmikus sorával keretezett figurájára, vagy a képteret szinte teljesen kitöltő *Téglahordójára* és *Fázó asszonyára*, *Bernáth* Aurél *Aratóünnepre menő leányára* és még sok másra. Legföljebb a gobelin műfaja ad Ferenczy Noémi teremtményeinek valamivel nagyobb áttételességet, távolságot, érzelmi tartózkodást – azok sem megindítani, sem tanítani, sem mozgósítani nem akarnak.

Siker és magány

Életének külső eseményeit tekintve úgy tetszhet, hogy nem szűkölködött elismerésben, sőt sikerekben sem. Már első nyilvános szereplésével feltűnést keltett, amikor 1916-ban apja és fivérei munkáinak társaságában bemutatta néhány korai alkotását a Nemzeti Szalonban. 1923-ban már tanszéket ajánlottak föl neki a berlini Iparművészeti Főiskolán (igaz, nem fogadta el). 1924-ben ő képviselte egyedül a magyar művészetet Bécsben, a *Cézanne-tól Kokoschkáig* címmel megrendezett nemzetközi tárlaton. Ezután is még sok hazai és külföldi kiállításon vett részt, és kapott kedvező kritikákat, egyebek között az 1937. évi párizsi világkiállításon. 1947-ben az MKP Fillér utcai helyiségében összegyűjtött néhány művének bemutatása is emlékezetes volt (a megnyitó beszédet Lukács György mondta). A következő évben az elsők között nyerte el a Kossuth-díjat. 1951-től haláláig, 1957 decemberéig az *Iparművészeti Főiskola* tanára volt.

Ám éppen az utolsó tíz évben, amikorra a dolgok természetes rendje szerint megillette volna, hogy nyugodtan összegezze gazdag munkásságának tapasztalatait, és megkapja a művészi rangjához méltó megbecsülést, légüres tér keletkezett körülötte. Megalkudni nem tudó egyénisége sehogyan sem illett bele a mind merevebbé váló művelődési politika szándékaiba, hiszen az az alkotómunka legbelső kérdéseibe is beleszólt (legutolsó, megfáradt munkái ennek szomorú nyomait viselik magukon). Ekkor sűrűsödött köréje valóban fallá a magány. Ezt jóvátenni már nem lehet. Ahhoz azonban, hogy életművének magányossága feloldódhasson, a centenárium villanófénye talán újabb ösztönzéseket ad.

Havas Lujza

BESZÉLŐ KÉPEK

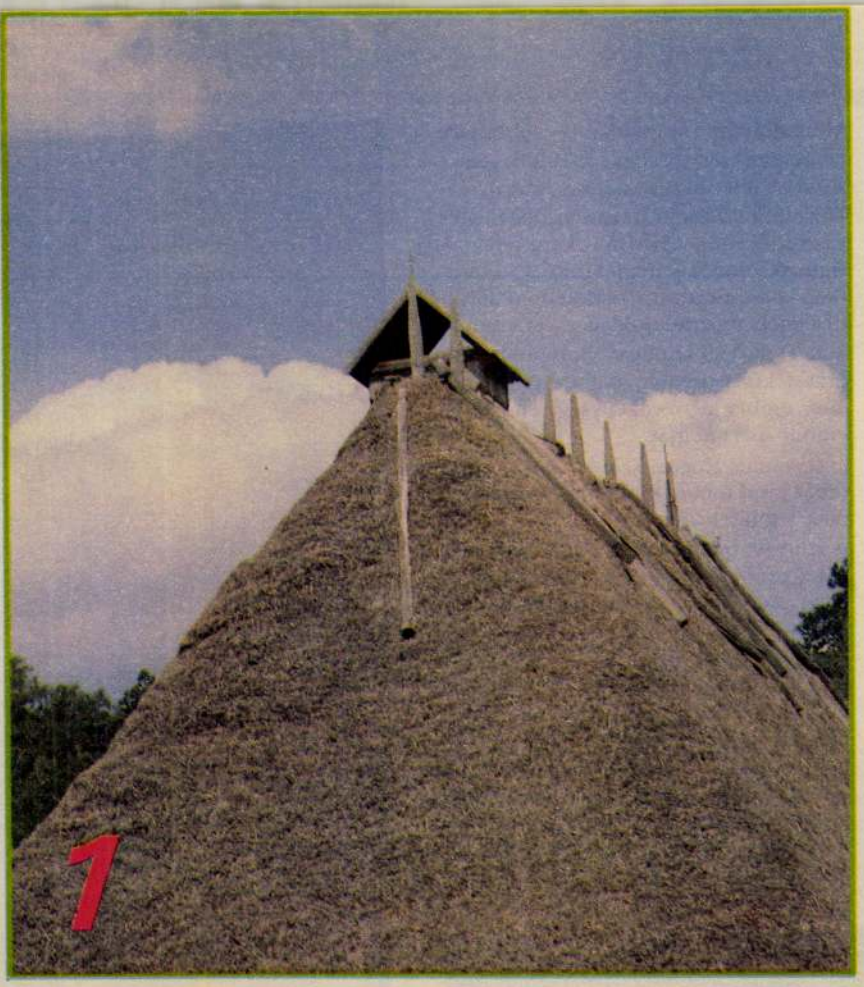

A nád-, zsúpszalma- vagy zsindelyfedésű épületet könnyen meggyújtja a villám, ezért régebben olykor egész falvak égtek le egy-egy vihar átvonulásakor. De a legújabb divat szerinti, náddal fedett épületek is veszélyben vannak, ha nincs villámhárítójuk, vagy ha azt rosszul építették meg. Erre figyelmeztetnek az idén leégett nádtetős csárdák is.

A tűzveszélyes tetejű, főleg mezőgazdasági épületek villámvédelmére több megoldást is kidolgoztak. A gyakorlatban leginkább az a megoldás vált be, amikor a védendő épületek körül – és esetleg közöttük is – magas *felfogóoszlopokat* állítanak fel. Ezeknek a 15–25 méteres fa- vagy betonoszlopoknak a csúcsán van a felfogórúd, amelyet levezető köt össze a földeléssel. Ilyen villámhárítót sokat láthatunk országszerte. Ám az a villámhárító, amely a szokványos mezőgazdasági épületek védelmére megfelel, otrombának tűnhet egy-egy műemlékegyüttes közelében. Hogyan oldhatók fel a biztonsági és az esztétikai követelmények közötti ellentmondások?

Jó példa erre a *Szentendrei Szabadtéri Falumúzeum* most elkészült villámvédelmi rendszere.

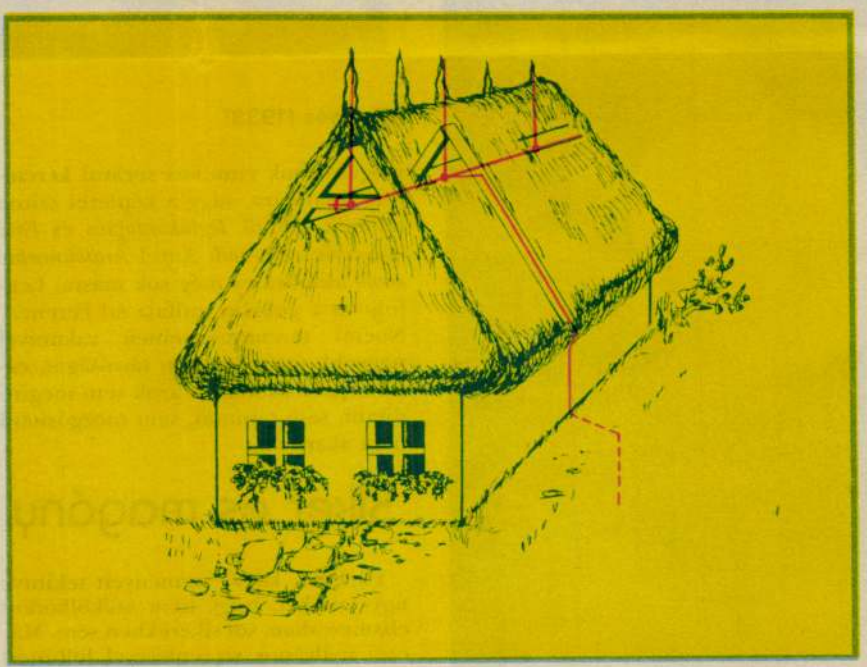

A nád-, a szalma- és zsindelytető fölé emelkedő, fémből készült villámhárító – minthogy a fém sokkal jobban vezeti az áramot, mint a nád vagy a szalma – felfogja a villámcsapásokat. A 20 000–30 000 Celsius-fok hőmérsékletű villám azonban *hősugarakat* bocsát ki, s azok lángra lobbanthatják a közeli gyúlékony anyagokat, ha a becsapódási pont és a tető között túlontúl kicsi a távolság. Ugyancsak tüzet okozhatnak a becsapódási pontból szétrepülő *izzó fémszemcsék* is, hiszen azok csak egy bizonyos hosszúságú repülési út mentén hűlnek le kellőképpen. De mekkora legyen a tető és a becsapódási pont (a villámhárító csúcsa) közötti távolság? Erre nincsenek megbízható kísérleti (mérési) adataink.

A villám hősugárzása – a nemzetközi tapasztalatok szerint – 50 centiméter távolságból már biztos, hogy veszélytelen. Némelyik országban ennél rövidebb csúccsal rendelkező villámhárítókat is építenek, és azokkal sincsenek gondok. Ezért a júniusban Budapesten tartott nemzetközi villámvédelmi tanácskozás résztvevői azt java-

A falumúzeu

Ferenczy Noémi

Nem volt éppen meglepő, de kissé riasztó, teljes tájékozatlanságuk a külvilágról. Fogalmuk se volt arról, hová mennek, s ott mi vár rájuk. Volt, akit a jogos rettegés üzött el, voltak számosan opportunisták, de legtöbbje egyszerűen torkig volt az otthoni állapotokkal — ennél bármi más csak jobb lehet, mondották.

A legmélyebb hatást ránk egy kisebb csoport csepeli szakmunkás tette; ők már a vége felé érkeztek. Öntudatos, értelmes, karakán emberek voltak, akik tudták, miről beszélnek. Az ő történeteikből rajzolódott ki legvilágosabban a forradalom valódi képe, s annak legjelentősebb mozzanata: a magyar munkásosztály szívós, szervezett ellenállása november 4-ike után is, még heteken át.

E többhetes fájó, de nemegyszer fölemelő élménysorozatból mozaikszerűen állott össze az események képe. A kettős tanulság, amit levonhattunk, azt mutatta, hogy 56 páratlanul tiszta forradalom volt, osztálykülönbség nélkül, az egész magyar nép őszinte és jogos forradalma; és hogy a Szovjetuniónak, a népi demokráciák önkényuralmának egytől kell félnie: az öntudatos, szervezett munkásságtól (ezt bizonyította a tragikus lengyel példa is).

Ha még erre szükség lett volna, 1956 eseményei végleg lerombolták Marx és Lenin elméleti tákolmányát. Sok mindenről elmélkedtek ők, de az egyik legfontosabb tényezővel, az utolsó kétszáz év egyik legátütőbb mozgató erejével nem is próbáltak megbirkózni: a nemzeti érzéssel és öntudattal.

Ma ennek több mint huszonöt esztendeje. Egy teljes nemzedék nőtt fel, amely a forradalom után született. Magyarország sorsa is fordult e negyedszázad során, tán nem is a legrosszabbra. A több éves hosszú hadjárat, az akasztások ezrei után Kádár suttyomban megvalósította az 56-os forradalom néhány követelését (kivéve a legfontosabbakat). Magyar földön élni manapság nyilván tűrhető dolog, a viszonylagos jólét és mozgási szabadság ára mindössze a társadalom lezüllesztése és a szellemi torzfejlődés. Egyetértek Faludy Györggyel, amikor Egy helytartóhoz 25 év után című versében azt mondja Kádárnak: „Egy országot toltál át Ázsiába." Akik otthon maradtak, megengedhetik maguknak a feledés fényűzését; a mi dolgunk viszont: őrizni az emlékezés terhét. Számomra — és ebben nem vagyok egyedül — Kádár János ma is, és mindörökké Nagy Imre gyilkosa. Maléter Pál, Losonczy Géza és sok ezer társuk hóhéra.

(Nagy Imre ügyében egy vallomással tartozom: méltatlanul ítéltem meg. 1953-ban a Szabad Európa rádióban azt mondtam róla — abból az alkalomból, hogy Rákosi helyében ő lett a miniszterelnök —, hogy ő is csak a szerepváltás eszköze, épp olyan moszkovita, mint a többi. Ez igaztalan volt, még akkor is, ha Nagy Imre a leghitelesebb tanúk szerint mindvégig hithű kommunista maradt, s csak az események nyomása alatt lett belőle vonakodó hős. Nem vonhat ez le abból az önvádból, hogy egyenes jellemét, emberséges magatartását hamisan ítéltem meg.)

Amit a mai Magyarországon látok, az a történelem iróniája. 1945-ben a Horthy-világ lateiner középosztályának hatalmi rendszere szétesett; helyükben ma kialakult egy új középosztály, munkás és paraszt származásúakból, oppörtunistákból és törtetőkből — s ennek az „új" középosztálynak az arculata, szervilitása, hatalmaskodása, kapzsi előnyhajhászása pontosan olyan, mint elődjéé.

A parasztság helyzete annyiraamennyire kielégítőnek tűnik — ha még lehet parasztságról beszélni. Egyes szakértők szerint ez részben a népiesek szellemi és politikai hagyományának felszín alatti továbbélését és hatását tükrözi. A társadalom terheit továbbra is a munkásosztály viseli; még ma is fizetnek azért, mert 56-ban ők voltak az élcsapat. Az elnyomottak eszközeivel harcolnak; köztudomású, hogy a lopás, csalás, sikkasztás, lógás, normakijátszás a rendszer egyik pillére: nyomtató lónak nem szabad bekötni a száját.

Az értelmiség jelentős része lepaktált a rendszerrel, és egy tál lencséért eladta a kiállás, a tiltakozás jogát. Nem tudom megítélni őket: amin keresztülmentek, attól én megmenekedtem. S ma legalább nem muszáj Brezsnyevet dicsőítő költeményeket írni.

Az értelmiség csekély töredéke belső emigrációba vonult: ez a szamizdat világa. A rendszer eddig törte őket, s csak néha koppint az orrukra, ha kirúgnak a hámból. De talán ez a piciny mustármag rejti magában a jövő reménységét.

A mai világban nem könnyű optimistának lenni. Én annak születtem. Sok mindent megéltem, főleg túléltem. Bízom benne, hogy van jövője az emberiségnek, s ezen belül a „híres kis Magyarországnak" is.

Kettős arckép

Ferenczy Noémi és Ferenczy Béni centenáriumán

Ferenczy Béni: Játszó fiúk.

Máshol ebből nemzeti legenda lesz, családregény és karrierfilm: igaz história az apáról, aki egy egész náció festészetét meghatározta, meg az ikerpárról, akik a plasztika és a szőtt kép egén emelkednek internacionális magasságokba. S ha sikerfilm nem is, gondolkodástörténeti esszé, történelemszociológiai disszertáció bizonyára készülne más hazában Fialka Móric (Moritz?) császári generális meg idősb Ferenczy Károly, a Bach-huszárgyanúba keveredett kormánytisztviselő (később földbirtokos) két unokájáról, akik eljutottak a bolsevizmusig, s tovább, ahol a mozgalom megtagadta őket. S akik ezen az eszme- és sorspályán haladva érvényes remekekből halmoztak fel két példátlan életművet.

Az utóbbin, az *életműveken* töprengünk két nappal a június 18-i, a századik születésnap előtt. Eszmei illusztrációnk ezért a *Kettős portré*, a ferdén eldőlő Béni és a titokzatosan szomorú tekintetű Noémi képmása kilencszáznyolcból, s ezért — *a nagyságrend* miatt — nem választhatjuk az ismertebb Ferenczy Károly-művet, a tizenegyes *Hármas arcképet*, középen Valérral. Szegény Ferenczy Valér: még egyetlen művészettörténet sem mérte meg a becsületes piktúráját, nem mondta k', ami gyanítható, hogy messzebbről látszana, talán csillogna is, ha nem Ferenczy Károly, Noémi és Béni göncölszekerében volna negyedik csillag. De hát determinált a helye, az összehasonlítás nem elkerülhető; olyan festő festő-fiának született, akinek a művét az e századi magyar piktúra egyik fele követte, a másik fele tagadta, de közvetve-közvetlenül mind relációba keveredett vele.

Érdektelen, hogy az öcs és a húg apai hatásra vagy ellenhatásra léptek-e más pályára. A lényeg abban rejlik, hogy azokon a más-más pályákon óriások lettek. A csoda lényege, hogy Ferenczy Béni a pompás magyar plasztikatörténetben hasonlíthatatlan mesterré magasodott, s hogy Ferenczy Noémi egyből világrangra emelte azt, ami alig egy generációval előtte még nem is volt: a magyar kárpitművészetet. Béni klasszikus, majd egészen modern szobrászatot tanult a századelőn, férfikorban kitűnő modernista, majd merész klasszikus lett; Noémi alázatos volt a hagyományok iránt, s türelmesebb a kortendenciákkal az elején, majd mind letisztultabban modern a végén. Ez a csoda. Béni monumentális volt ökölnyi méretben, Noémi káprázatos egy visszafegyelmezett színvilágban. Noémi ragaszkodott a kárpit két dimenziójához, és közben olykor végtelen tereket nyitott; Béni festészetet és architektúrát fogalmazott plasztikában, miközben szigorú szobrász maradt. Béni éremiskolát teremtett, és hasonlíthatatlan grafikaéletművet is; Noémi szövőszéke mögött ott húzódik terv és karton gyanánt egy teljes értékű gvas- és akvarellfestészet.

Noémi és Béni elkötelezett intellektusok, sőt bizonyos korszakokban cselekvő forradalmárok; a világnézetük a művükből kisugárzik, de ez a sugárzás soha nem roncsol: maga a mű öntörvényű, egész, kikezdhetetlen marad.

Az *operát*, az életműveket csodáljuk, említettem, de ez meglehetős akadályokba ütköznék, ha az életrajzokat ignorálnánk. A tizenkilences múltra, Ferenczy Béni direktóriumtagságára és Ferenczy Noémi gödöllői kinevezésére hivatkozni ma nem kötelező, de jó tudni, mert emiatt menekülve mentek vissza a bukás után Nagybányára. S ha büszkék vagyunk arra, hogy a század alighanem legféktelenebb osztrák festőzsenijének, Schielének a síremlékét Ferenczy Béni állította Bécsben, ismerni kell e megbízás egyik úgyszólván nélkülözhetetlen előfeltételét, Avarescu kormányának terrorját is. Kilencszázhúsz októberében általános sztrájk Romániában, vereség, megtorlás, a Ferenczy testvérek Nagybányán alapos gyanúba keverednek, Béninek ismét emigrálnia kell. S minthogy újabb menedékhelyén, a csehszlovák Pozsonyban ugyancsak nem maradhat, Bécsbe költözik, mindmáig kevéssé ismert (mindmáig legjobban a korabeli magyar rendőrség által feltárt) kommunistának és mindjobban foglalkoztatott szobrásznak. Révai József köre és Schiele-momentum: a század első felében a dolgok még ily különösen kapcsolódtak egybe.

E sajátos és mindeddig felderítetlen összefonódások miatt nem tudható az sem, hogy a harmincegyig Romániában maradó, művészetét teljessé érlelő, s külföldi kiállításokon kamatoztató Ferenczy Noémi mikor, melyik németországi útjára indul mind sikeresebb művészként, s mikor kommunista megbízással; továbbá, ha az utóbbival, aktuálisan éppen az illegális román vagy a legális német kommunista párt ágense-e. Tény, hogy huszonháromban két hetet ült Bukarestben, hogy huszonnégyben küldött a moszkvai Internacionálé-kongresszuson, tény továbbá, hogy a bécsi Ferenczy Béniben a művészettörténetírás az első Sztálin-portrét készítő magyar művészt tételezi, s nem feltételezi, dátum szerint tudja, hogy a szobrász 1932 és '35 között Moszkvában dolgozik.

Más kérdés, hogy az akkori Moszkvának Ferenczy Béni szobrászata nem kell. S dehogy más kérdés: *ugyanaz az egzaminálás*, hogy az uralomra jutott mozgalom mindezt később, idehaza, miként folytatja: *„F. B. urat... Főiskolai tanári állásából azonnali hatállyal felmentem és rendelkezési állományba helyezem. Révai József miniszter"*; és *„Sajnos azt kell mondanom: magadna vess. Azt hiszem, nem kell indokolnom, Te magad is tudod, barátunknak számíthatunk-e, vagy ellenkezőleg... Sokszor üdvözöl Józsi"*. Hogy az egyazon napon, 1949. november 7-én kelt két levél közül melyik a kíméletlenebb, azt-ki-ki eldöntheti, a volt barát és elvtárs sorait illusztrációnak szántam. *A Ferenczy Noémi sorsrajzához is:* 1948-ban még egyszerre kaptak Kossuth-díjat.

Az életművek azonban addigra már kiteljesedtek, és kikezdhetetlenek voltak. Tökélyre törekvés, konok mesterségbeli alázat, hit, szuverenitás — azaz a géniusz teljessége — védte ezt a két életművet korábbi jégveréses időkben is a napi intervencióktól. S ha Ferenczy Noémi és Ferenczy Béni művészete nem veszítette el középtengelyét akkor, amikor oly sokan s oly ellentétes irányban hajoltak, dőltek meg e kelet-európai égöv alatt, ha sem ellenséges idegenkedés, sem politikaszövetségesi csábítás nem tántorította el őket céljaiktól (ki tudja, melyik deviációs kísérlet az erősebb), ezt a két életművet, enynyi felhalmozott értékkel a későbbi kisszerű mellőzés sem tudta befolyásolni.

Még ellenszegülésre késztetni sem: ötvenhétig, hatvanhétig, a halálukig rendíthetetlenek maradtak. Ferenczy Noémi áhítatos következetességgel ragaszkodott az emberhez, a munkához, ennek csendes, erős költészetéhez. Derkovits mellett talán az egyetlen volt az évszázadban, aki az elkötelezettség, a szükséghelyzet és a műfajszerűség hármas nyomásából rendkívüli, érvényes, új minőséget kényszerített ki: szövött képei kicsik, méretük határait meg nem sértve, s anyagukat-technikájukat tisztelve intimek, mégis végtelen jóságukhoz illőn rendre monumentálisak. Ferenczy Béni pedig páratlanul egyedül áll a retardált magyar művészetfejlődésnek abban a XX. században, amely első nagy művészgenerációnkat először a szellemében-formájában avantgárd eredményekig elvezette, majd a hagyományosabb útra visszakényszerítette. Látszólag azonos az útja a derékhadéval, ám érett, feszesklasszikus plasztikájának a mélyét felfogva a különbség kitetszik. A Ferenczy Béni klasszikumában mindig ott dübörög vagy tettre készen feszül az a *tartalmi* aktivizmus, a konstruktivista fegyelem, amely kitárulkozott formában a korai műveiből megismerhető.

Ezért nem tudta eddig jó lélekkel egyetlen művészettörténeti összefoglalás sem Ferenczy Noémit és Ferenczy Bénit áramlatokban elrendezni, fejezetcímek alá besorolni. Nagy baj, mert a történetírói kudarcon túl, arról nem is tudva az e tájon uralkodó művészetpolitikák és közízlések (sőt gyakran: szakmai közfelfogások), az ilyen életműveket nem szeretik. Ha szabad úgy fogalmazni, az értetlenség spontán és a mellőzöttség kontinuus. Társadalmi formációktól és ideológiai etapoktól úgyszólván függetlenül. Mert a negyvenkilences levelekhez hasonló manifeszt otrombaságot az évszázad alig tudott produkálni, ám Ferenczy Béni monumentális gondolatai mégis rendre kisplasztikában feszülnek. Ferenczy Noémi szövött kárpitjai pedig olyan tökéletesen illeszkednek az egy négyzetméteres dimenziókba, hogy már-már eszünkbe sem jut, hogy a kárpit eredeti funkciója szerint és normális megrendelői viszonyok között mindig hatalmas, falakat *borít be* és helyiségeket *bélel ki*.

Megszokták ezek az életművek a jól megérdemelt figyelmetlenséget, az avantgárdét is, a klasszikumhívőkét is. Ezért volna méltánytalan, mi több, stílustalan e mostani centenárium hiányosságain merengeni. Mert igaz, hogy egy ilyen ikerportrét, két ilyen rettenetesen nagy teljesítményt a századik évfordulóra illik, s másfelé szokás is, ha nem legendáriumban, ha nem eszmetörténelemben, de *monográfiában* és életmű-katalógusban megörökíteni. Igaz továbbá, hogy az alapvető, a számot adó művészettörténeti feldolgozás mind a Ferenczy Noémi-kárpitok elől, mind a Ferenczy Béni-plasztikák mögül hiányzik. Megint mulasztottunk, úgy tetszik, a rendkívüli teljesítmény most — száz év alatt már ki tudja, hányadszor — megint nem igazán fontos. Jó előre emlékbizottságot alakítottunk, jubileális terveket kovácsoltunk a centenáriumra, aztán a töredékét sem valósítottuk meg a plánumoknak. A dolgunk végezetlen, de ez nemcsak művészettörténészi restséget jelez, nem is csak a mi szétmállott kuratóriumunk tehetetlenségét. Szélesebb a felelősségi kör, mélyebb lehet az ok.

Koszorúzni fogunk. S addig is: a *Menekülés Egyiptomba* a többi kárpittal együtt folyamatosan megtekinthető az Iparművészeti Múzeumban, a *Játszó fiúk* a többi mesterbronz társaságában a Nemzeti Galériában. Valóban ez a fontos: a művek élnek, s mint évtizedek óta, lepörög róluk az aktuális viselkedés.

Hírlik, a szentendrei múzeum szép centenáris emlékkiállítást nyit meg még ebben a hónapban.

Rózsa Gyula

Ferenczy Noémi: Menekülés Egyiptomba, 1915—16.

A szekszárdi Gemenc Volán

értesíti tisztelt kötvénytulajdonosait, hogy a vállalat
1989. évi

árbevétele:	**834 millió Ft,**
nyeresége:	**42 millió Ft,**
vagyona:	**548 millió Ft.**

Az éves jelentés megtekinthető a Gemenc Volánnál, munkanapokon 8 és 16 óra között, cím: Szekszárd, Tartsay u. 4.

A Budapesten

Crosslink Budapest Executive Office Centre

néven működő nemzetközi business centre
jó megjelenésű és jó átfogóképességű,
intelligens és rugalmas
fiatal nőket és
férfiakat keres
titkárságvezetői
munkakör betöltésére.
Alapfeltétel: felsőfokú angol–spanyol nyelvtudás,
felsőfokú angol–olasz nyelvtudás,
felsőfokú angol–orosz nyelvtudás.
A telex- és telefaxismeret előny.
Extra fizetés.
Jelentkezni lehet személyesen, szakmai önéletrajzzal, két ajánlólevéllel és fényképpel a következő címen:
Budapest XIV., Angol u. 22. III. 15. 1149.

Pécs belvárosában,

a Széchenyi téren levő, 80 m² alapterületű

irodahelyiségeink

bérleti jogát átadjuk,

vagy a helyiségeket albérletbe kiadjuk.

Érdeklődni lehet
Gál József műszaki ellenőrnél,
cím: Pécs, József u. 28.,
telefon: (72)-27-380.

MÉDIA

Rengeteg a tanulnivaló.
Az idő kevés, és egyre gyorsabban rohan, de

VAN MEGOLDÁS:

HANGOS IRODALOM

A középiskolák olvasmányaiból összeállított válogatás, hangszalagon. Két, 60 perces kazettán: egy osztály anyaga!

Melyikünk ne idegenkedett volna a középiskolában, amikor a rengeteg feladat mellett kötelezővé tették Szophoklesz és Homérosz műveinek olvasását, megtanulását?

Vajon hogyan reagál a gyerek, ha walkmanje fejhallgatójából egyszercsak megszólal egy neves művész hangján Apollinaire, Eliot vagy Kosztolányi? Az idézeteket és párbeszédeket kísérő, a történeti korokra jellemző zenei aláfestés észrevétlenül hangolja át a tanulók lelkét azoknak az irodalmi alkotásoknak a befogadására, amelyekről eddig csak az volt a véleményük, hogy sok és nehéz megtanulni.

A kazetta elkészítői gondoltak a vakokra, a csökkentlátókra, a fáradt szemű idősebbekre, és azokra is, akiknek nem volt lehetőségük középiskolába járni.

A szemelvényeket Szirtes Tamás, a Madách Színház főrendezője dramatizálta, korabeli hangszerek és dallamok megszólaltatásával. Előadásukban pedig Bencze Ilona, Piros Ildikó, Sztankay István, Dunai Tamás, Csernák János, Székhelyi József működik közre.

Megvásárolható: a Skála Budapest Áruházban, a Művelt Nép, az ÁKV, a Tankönyv Centrum, a TÉKA Könyvesház, a CALDERONI Vállalat és a Keravill boltjaiban, valamint a középiskolákban.

Megrendelhető a kiadónál:
Budapest, Sasadi út 70. 1118. Telefon: 166-5803, 166-7612.

Portásokat, éjjeliőröket felveszünk

belvárosi építkezés őrzésére.

Nyugdíjas is lehet.

Órabér: 50 Ft.

Jelentkezni lehet a 184-5301-es telefonon.

A Bolgár–Magyar Barátság Mgtsz megvételre kínálja az alábbi gépeket:

egy Hesston 5580-as bálázó (1982-es, üzemképes),
egy LK–4-es lennyűvő (1987-es, üzemképes),
egy LK–4/A lennyűvő (1986-os, bontott),
egy SL–2–005-ös lenforgató (1988-as, üzemképes),
egy EO–2621-es kotró-rakodó (1983-as, bontott),
egy Robur LO–3000-es, benzines autóbusz (érvényes forgalmival, 1987-es).
Cím: Jánosháza, Kossuth tér 2.
Telefon: 116 vagy 117.
Telex: 37-295.

Részvénytársaságunk

a tulajdonban levő – hódmezővásárhelyi telephellyel működő – nagy teljesítményű, gépesített

iparvágányának hasznosítására

tőkeerős vállalkozót vagy vállalkozókat keres

Az iparvágány műszaki adatai:
Helye: Hódmezővásárhely, Makói úti ipartelep.
Felszereltsége: egy 7,5 tonnás híddaru,
egy Castor P–603-as rakodógép,
egy 3 tonnás, dízel villástargonca,
egy vagonvontató.
Elméleti teljesítménye: 4000 vasúti kocsi/év.
Rakodóterülete: 6500 nm, szilárdburkolatú.
Az iparvágány és műszaki tartozékainak 1990. június 30-ai nettó értéke: 7 192 000 Ft.
Az iparvágány egyaránt alkalmas egységrakományok, nagy tömegű, szóródó anyagok, terjedelmes áruk, konténerek ki- és berakására.
Területi sajátosságai lehetővé teszik új vállalkozások, szolgáltatások beindítását is.
A hasznosítás történhet: szerződéses üzemeltetés, bérbevétel, kft.-alapítás vagy értékesítés formájában.

HÓDSPED
Szállítási és Szolgáltató Részvénytársaság
Hódmezővásárhely, Makói út (Pf.: 61.)
Telefon: (62)-41-566, (62)-44-255.
Telex: 84-283.

Politikai menedzserek képzése Pest megyében

A Talent Kft.

azok számára, akik
– meg akarják tanulni a közélet ábécéjét
– tanácstagok, önkormányzat tagjai vagy országgyűlési képviselők akarnak lenni
– a politikai pályát választják,

bentlakásos tanfolyamot szervez
teljes ellátással,

július 12-étől 15-éig,
a budai Normafa Hotelben (Budapest XII., Eötvös út 52–54. 1121).

Részvételi díj: 35 éven felülieknek 12 100 Ft
25–35 év közöttieknek 3 000 Ft
25 évesnél fiatalabb felnőtteknek ingyenes.

A jelentkezéseket (név, életkor, lakcím megjelölésével) a Talent Kft. levélcímére (Szeged, Pf.: 2000. 6701) küldjék el.
Részletes felvilágosítás a (62)-12-466-os telefon 229-es mellékén.

A jászberényi MICOOP
Műszeripari Szövetkezet

megvásárlásra felajánlja

a Jászberény belterületén, a 31-es és 32-es út találkozásánál, a benzinkút mellett levő

autószervizét

A jelenleg kft. formájában működő egység 12 000 m²-es, közművesített területen, korszerű épületekben autójavítást, szervizt (kb. évenként 100 000 óra), zárt technológiájú vizsgáztatást, használt gépkocsik értékesítését végzi. Gyorsjavító szolgálat és gépkocsialkatrészeket árusító szaküzlet is tartozik a szervizhez. A korszerű ügyintézést számítógép, telex- és telefonvonalak segítik.

A kb. 35 millió forint forgalmi értékű szerviz megvásárlására az írásos ajánlatokat június 25-éig juttassák el Pádár Pálhoz, a szövetkezet elnökéhez, cím: Jászberény, Táncsics Mihály u. 11. 5100.

Az ajánlatokat a szövetkezet vezetősége június 30-áig bírálja el.

Érdeklődni lehet Nagy Jánosné főkönyvelőnél, telefonon: (57)-12-428, telexen: 23-265, telefaxon: (57)-12-945.

KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI TÜZÉP VÁLLALAT ALAPÍTVA: 1950

A Közép-magyarországi Tüzép Vállalat

felvesz

felsőfokú végzettségű, kereskedelmi gyakorlatot szerzett

számviteli vezetőt

Jelentkezni lehet a vállalat személyzeti osztályán,
cím: Budapest VIII., Práter u. 22. 1082.

A Szarvasi Vas- és Fémipari Szövetkezet 1989. évi mérlegadatai

(Ezer forintban)

Eszközök értéke összesen:	**1 018 311**	**Források értéke összesen:**	**1 018 311**
ezen belül		ezen belül	
pénzeszközök	5 934	vagyonalap	324 275
vevők	178 601	tartalékvagyon	26 000
egyéb követelések	125 987	hosszú lejáratú tartozások	26 200
készletek	494 046	rövid lejáratú hitelek	223 581
befektetett vagyon	12 412	szállítók	177 806
beruházások	1 873	Mérleg szerinti eredmény	76 953
állóeszközök	199 458	Az értékesítés árbevétele	1 510 646
		Az értékesítés elszámolt költsége	1 104 309
		A fel nem osztott költségek összesen	308 422

új írás

IRODALMI, MŰVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

XXX. ÉVFOLYAM
1990. SZEPTEMBER

9

CAROLI FERENCZY
PICTORI AMICI
ATQVE
CIVITAS
MCM
XLIII
† MCM
XVII ANNO
AETATIS LV

FERENCZY Noémi

Uj Irás, 1990.9.

Nem tudok meghatódottság nélkül gondolni Ferenczy Noémire. Személyesen őt magát nem ismertem – egy munkám során nyílt alkalmam arra, hogy riportok, beszélgetések révén hozzá némileg közel kerüljek. Ez azonban már a 70-es évek közepén volt, tehát két évtizeddel halála után. – Filmet készítettünk alkotói munkásságáról a MTV Képzőművészeti Osztályán. Úgy éreztem – s ma is ez a meggyőződésem –, hogy a mű sokat elmondhat alkotójáról, de a műhelymunka személyes háttere, egy ember viszonya a világhoz, kora környezetéhez a mindennapok során – nem lényegtelen mozzanat egy életmű megértésében, hiszen megerősíthet, aláhúzhat dolgokat, felerősíthet és árnyalhat mozzanatokat. – A legfontosabb természetesen az életmű, ezt nem vitatom.

Visszatérve tehát a magam munkájára, igyekeztem rátalálni azokra az emberekre, akik ismerték őt, kapcsolatban álltak vele. Nem kifejezetten vagy kizárólag azokat kerestem, akik érzelmileg erősen kötődhettek hozzá, hanem olyanokat, akik szakmai kompetenciájuk révén tudatosan rögzítői lehettek – kívülállóként is – a művész alkotói és emberi miliőjének. – Meglepő volt e felderítő munkám során, milyen kevesek azok, akik halála után alig húsz évvel, élményként őrizték emlékeiket róla. Művésztársak, főképp a fiatalság éveinek barátai ezek az emberek. Tanítványai, akiknek az Iparművészeti Főiskola textil szakán volt a mesterük, emlékeiket a tanítvány–mester kapcsolatból idézhették fel.

Ha bővében vagyunk a forrásanyagoknak, könnyű a munka során szelektálni, fontos és kevésbé lényeges mozzanatokat elkülöníteni. Akkor azonban, ha ez a forrás nem bőven termő, hanem csak épp csörgedez, egy szinten túl úgy érzi már az ember (a kutató, a monográfus), hogy minden kis emléket, amely valamit is felidéz belőle, őrizni kell. Persze a megítélésnek éppoly szubjektív vonatkozásai vannak, mint a maradandóvá vált élmények önkéntelen kiválasztódásának. – De ez most talán csak annyiban idevágó kérdés, amennyiben Ferenczy Noémivel kapcsolatban feltűnt: az emlékek atmoszférájának azonos tónusa, ami mindenképpen hitelességüket erősíti. Valamint, hogy úgynevezett „sztorikat", amelyekben sok művész utóélete oly nagyon bővelkedik, róla nem is őriznek, vagy ha mégis, az szigorúan munkájához, vagy egyes művekhez kötődik.

E „felderítő" munka másik érdekes, meglepő konzekvenciája lett, hogy a művész életének 1945 utáni korszakából hiteles tanúk csupán a tanítványok voltak. – Életében fokozatosan elszakadt az emberektől, s magányossá vált. Szeretnék tehát ez alkalomból az alkotásokat létrehozó ember felvillantásával emlékezni meg róla. Forrásaim emlékezések, az emlékezet forgácsai, valamint az a néhány írott, hiteles dokumentum, amely részben a művész hagyatékából maradt ránk. Mindenekelőtt műhelynaplója, amelyben választott műfajáról minden lényeges gondolatát, az alkotómunka vívódásait jegyezte fel. A maga nemében magánéleti dokumentum ez is, noha művészeti kérdéseken kívül másról szó sem esik benne. Leghitelesebb bizonyítéka annak, hogy életét teljes mértékben kitöltötte a munkája. Még évszámbejegyzés sem szerepel rendszeresen itt, noha maga az írás tematikája, a kézírás arra engednek következtetni, hogy hosszabb időn át, többszöri nekiüléssel készült. A fellelhető dátumok is ezt mutatják – 1942. októberi az első, és '44 májusában kelt az utolsó. Ez utóbbit a Kékesen írta, de hogy milyen körülmények között, erről nem szól. A napló gondolati összeszedettsége, a tudatos szerkesztői törekvés nélkül is megnyilvánuló felépítettsége mélyen jellemző az életét oly fegyelmezetten és tudatosan élő-beosztó művészre, aki e két, sűrűn teleírt iskolai füzetben eddigi munkája gyakorlati tapasztalatait fogalmazza meg.

A naplón kívül néhány levél és egy-két újságkivágás: kiállítások kritikái alkotják e gazdagnak éppen nem nevezhető írásos hagyatékot. Leveleket tőle szintén csupán néhányat találni az MNG Adattárában: Réti Istvánhoz, Elek Artúrhoz, Wilde Ferenchez címezve, valamint Tolnay Károly hagyatékában. Arról a tágas,

végtelenül szerteágazó kapcsolatrendszerről, amellyel a 20-as, 30-as évek Európájában éppen munkája révén rendelkezett, csak következtethetünk belőlük. Nem dokumentálta műveinek életrajzát, nem jegyezte fel, melyik mikor, hol, milyen körülmények között és indítékból született, mennyi időt fordított rá, mint ahogyan azt sem, mi lett utóélete munkáinak. Nem tartotta fontosnak...

Művei így aztán szerteszóródtak a nagyvilágban – számos külföldi kiállításának időpontját, a kiállított művek jegyzékét megőrizték ugyan a katalógusok, a legfontosabbról azonban: hogy e kárpitok tulajdonosai kik, hiányosak adataink. Hiszen közülük sok külföldre került, magántulajdonba, vagy éppen már eleve ott talált gazdára. Időközben, az eltelt évtizedek során – valószínűleg – gazdát is cserélt nem egy, s Európából a világ bármely tájára elkerülhetett. Képzőművészetünk pótolhatatlan veszteségeként.

Próbáljuk meg tehát – a rendelkezésre álló anyagok alapján – most személyét megidézni.

Életének döntő, meghatározó szakasza volt a nagybányai gyermekkor. Erről legérzékletesebben Réti István A nagybányai művésztelep című könyvéből értesülünk: „Külön kis kultúrkör volt ez, amelynek kialakításában egyforma rész illette az apát és anyát. Délután, az uzsonnaidő volt a társas élet órája. Ilyenkor összegyűlt a család s egy-egy bevetődő látogató. Itt cserélték ki a családtagok legújabb nézeteiket, ítélkezve képek s emberek fölött. – Ferenczyné szellemi csemegeként néha felolvasott a társaságnak Moliére-ből, egy-egy részt, vagy más íróktól, angolul, vagy németül. A nagy, széles körű nyelvismeret volt ennek a házi kultúrának az egyik legjellemzőbb, mintegy alapvető vonása. Ferenczyné tanította őket az idegen nyelvekre..."

Noémi tehát, házi stúdiumok alapfokaként elsajátította a német és francia nyelvet. Tanulmányainak alapfokát jelentette az az eligazodás is a képzőművészetek történetében, amelyet házi könyvtáruk reprodukciókkal teli albumai nyújtottak, valamint az az életvitel, élet- és művészetszemlélet, amelynek a családi életben állandó tanúja, részese volt. Apjának művészi etikája, önfegyelme, komolysága jellemzi a művésszé érett Ferenczy Noémit is. Családi utazások során dőlt el pályaválasztása is, amely a szülők számára igen fontos kérdés volt. Mivel gyermeklányként különösebb vonzódást az alkotói pálya felé nem mutatott, szülei varrásra, ruhatervezésre gondoltak.

A választás döntő pillanatáról – egy későbbi interjú során – így emlékezik. (Figyelemre méltó, hogy az emlékezés, még évek múltán is a szenvedély erejével ragad meg, s idézi fel az élményt, amely majd évtizedek távolából is a legkedvesebb marad számára.) „Anyámmal nagyon sokat utaztunk. Így jutottunk el egyszer Chartres-ba, a híres, XIII. századbeli üvegfestmények katedrálisába... A fényktől ragyogó, gyönyörű, művészi üvegfestmények lebilincselő hatással voltak rám..."

A Musée des Arts Décoratifs gyűjteményének ritkaszép arrasi darabjai, majd Chartres-élménye meglepő erélyű, gyors döntésre késztették: „A jövendő titkok sejtése hajtott, űzött csábító varázserővel – meséli riporterének, Tessitori Nórának 1926-ban. – Most már világosan láttam, hogy a gobelinbe szövendő álmaim és látomásaim ereje volt az a titokzatos valami, ami városról városra vezetett szomjas látnivágyásom ösztönével, és csak a Chartres-i üvegfestmények igéző alkalma kellett hozzá, hogy hirtelen világossággal kigyúljon bennem életem célja és rendeltetése."

Önálló egyéniség, aki szinte ettől a pillanattól tudja, mit akar. Megtanulja párizsi mesterétől a szövés minden szakmai fogását, de a Gobelin Manufactura munkájának szellemét elveti: „Kifogtam öreg tanítómesteremen – emlékezik. Eleinte csak egyszínű pamuttal szőttem, mert hiszen a szorosan vett technikához eleinte nem kellett minta, de mikor már ezzel tisztában voltam, öreg mesterem indítvá-

nyozta, hogy a legközelebbi órára hoz egy színes mintát, amire ijedten tiltakoztam, és kértem, hogy ne hozzon, mert én magam tervezek valamit. Hitetlenkedő fejcsóválással távozott. Én gyermekes komolysággal leültem és festettem három piros madarat egy zöld faágra, és másnap azzal fogadtam. Nevetve nézegette, de láttam, hogy megnyertem tetszését a tervvel, és hozzá is fogtam a szövéshez...".

A munka nagybányai folytatására Pátzay Pál – egy 1973-as beszélgetésünk során – így emlékezett: „Ferenczy Béni elvitt a családjához, és így kerültem ismeretségbe Noémivel. Noémi akkor már a gobelin szövésnek, amit Párizsban tanult, az első fázisán túl volt. Mindenféle, mások által tervezett mintát kellett ott neki szőni. Érthető, hogy az az ember, aki olyan családban él, ahol mindenki valami személyes dolgot művel, nem szereti az idegen motívumot. Így kezdett el Noémi tervezni. Ő tervezte aztán a tanulmányként szőtt gobelinjeit is. Egy ilyen gobelinje az én tulajdonomban van, azt mondta, hogy a földön, mint szőnyeget használjam." (Megjegyzésre méltó, hogy ez a keskeny, hosszú kárpit, amelynek díszítése zöld indafonadék, közte kis piros madarakkal, az első, önállóan tervezett munka lehetett, hiszen a motívumot, ahogyan a riportban később elmesélte Ferenczy Noémi, Párizsban kezdte szőnyeggé formálni.)

„17-ben meglátogattam Nagybányán, és kb. tíz napot a Ferenczy mamával és Noémivel töltöttem el. Noémi csak napnyugtával jelent meg a kis kerek asztalnál a kertben, ahol teáztunk – hajnaltól késő délutánig dolgozott, szinte egyfolytában!" – így emlékezett vissza 1973-ban Firenzében erre a távolbatűnt szép látogatásra Tolnay Károly.

Nagybánya az alkotómunka nyugalmát biztosította számára. (Ezt a nyugalmat, ezt a kiegyensúlyozott alkotói légkört munkája során, életében tán soha többé nem élvezhette.) – De nyújtott valami mást, igen lényegeset még Nagybánya: az élmények valóságos „tárházát" gyűjtötte össze, naponta ismétlődő sétái során. És később, évtizedek múltán, már budapestiként is ebből a tartalékból merít: „Amit az ember gyakran látott, azt tudja jobban felhasználni; amit gyerekkorában látott, az a döntő, abból merít mindig legbiztosabban, öntudatlanul ugyan" – fogalmazza meg műhelynaplójában. „A természeti élmények talán még inkább, mint a múzeumiak, óriási lelkesedést, fellendülést tudnak kiváltani. Viszik az embert előre, és részben megszabják az útját, illetve befolyásolják abban, amit csinálni fog."

Tanúi lehetünk annak is, hogy ezeknek a sétáknak a benyomásai, az élmények hogyan rögzítődnek benne – önkéntelenül is látvánnyá komponálódva: „Nagybánya, 1928. Itt megint és újra gyönyörűszép a természet. Most voltunk a Szent János völgyben, erős, tavaszias napsütés, de téli hideg és hó. A Kereszthegy egészen közelről szemben, minden egyes fa külön látszik, az árnyéka is külön, mint egy szabálytalan kockás minta a hó hátterén, de mégis élő. Egészen valószínűtlen, egészen csodálatos tünemény" – írja egyik kis feljegyzésében.

A leírásban kizárólag az élmény rögzítése a fontos, a megfogalmazás emellett lényegtelen mozzanat: tömör, szűkszavú, a színekre és a kompozícióra orientált.

Nagybányán alakult ki munkatempója és életvitele is, amelyet a következő évtizedek során alapvető vonatkozásaiban mindig betartott. A hosszúra szabott munkanapokat rendszeres séták követték. Szentiványi Lajos, műteremszomszédja a Deák téri házban, ő is megerősítette, hogy e szokását a budapesti idők során is megtartotta. De ahogy tanítványai, Pintér Éva, Prepelicza Katalin, Solti Gizella és Szőke Erzsébet elmesélték, őket is buzdította arra, hogy rendszeres és alapos sétákat tegyenek a természetben. – Munkanapjainak – s talán nem is volt másfajta napja életének – időbeosztása igen puritán módon szerveződött. Szentiványi Lajos, a 30-as évekre emlékezve, így elevenítette fel egy beszélgetésünk során:

„Több, mint két évtizedig laktam Noémi szomszédságában a műtermemben, és ezalatt alaposan megismerhettem. Műterme, akár egy patika. Minden este

munka után végigtörölte a bútorokat, a maradék fonalakat szortírozta. A jelleméről csak azt tudom mondani, hogy rendkívül szigorú és önkritikus volt. Egy példa a sok közül. Korábbra állította az óráját egy órával, és ehhez igazította munkáját, így 'nyert' időt. Így aztán reggel hét óra helyett hatkor kelt, elkészítette a reggelijét, és utána dolgozott fél egyig. Akkor ebédelt – ezt is maga készítette. A délutánok ismét a munkáé voltak. De az estét, azt nem osztotta be ennyire szigorúan. Nem ismert pardont magával szemben, amíg le nem telt a munkaideje, addig dolgozott. Olyan vendéget nem fogadott, aki ekkor ment hozzá. Az esték, azok voltak a vendégek számára, Kmettyék és Pátzay látogatták, olykor el is ment hazulról. Egy alkalommal – mesélte Szentiványi – valami zajra lettem figyelmes. Kimentem, hát a Tasnádi Nagy András államtitkár és legalább négy-öt cilinderes előkelőség jött át a Városházáról valami ünnepélyről, fekete ferencjózsefben. Meg akarták nézni a nyíregyházi gobelint. Noémi dolgozott, tehát nem fogadta őket. Azt mondta, most neki munkaideje van. Jöjjenek máskor. Berény Róbert mondta még a negyvenes évek elején, hogy 'két férfi önuralma veszett el benne'. És ez így is volt. Nem volt ő született zárkózott, csak aki zavarta a munkájában, vagy akit nem szeretett, azzal szemben elzárkózott. Én magam – mesélte tovább Szentiványi – gyakran átmentem hozzá. Leültem, és néztem, hogyan dolgozik. Jóval fiatalabb voltam, és élvezettel néztem a munkáját. Egy szót sem szólt, csendben, a legnagyobb egyetértésben teltek ezek az órák."

Szövésművészete rendkívüli intellektuális és érzelmi összeszedettséget, összpontosítást és koncentrált munkát követelt Ferenczy Noémitől. Sajátos alkotói módszere kívánta ezt meg, amelynek egy-két fontos mozzanatát hadd idézzem naplójából: „Mialatt nézem az épp orsóra felcsavart árnyalatot, három-öt vékony fonalból összetéve – gondolatban tisztán látnom kell a helyét és hatását a gobelinen, a társaságot, amibe kerül, azt, hogy más árnyalatok mellett másképpen fog hatni, vagy egyszeriben megváltoztatja a környezetét azzal, hogy kicsit sötétebb. Mindig az egészet látni egyszerre – ez a lényeges... A véglegesség, a megváltoztathatatlanság felelőssége meggondolttá teszi az embert... Nemcsak, hogy az ember hátulról sző, és azért nem látja pillanatnyilag mit csinál, hanem még le is kell csavarni az alsó hengerre a kész szövött részt, ami annyit jelent, hogy ezt a részt hónapokig nem látom. A véglegesség felelőssége meggondolttá teszi az embert."

Munkája érdekében minden más háttérbe szorult, minden nyűgtől s kötöttségtől szabadulni igyekezett. Életrajzából tudjuk, hogy a húszas évek második felében feleségül ment Krizsán Sándor újságíróhoz, aki a Brassói Lapok munkatársa volt. De házassága nem tartott sokáig. A festő Nagy Imre így emlékezik közös brassói éveiknek erre a mozzanatára: „Különös ember volt, zárkózott, tartózkodó, mintha valóban csak a művészetnek élt volna. Férjétől is úgy vált el, hogy azt mondta: 'keresek neked egy jobb feleséget, mint amilyen én lehettem, mert velem nem sokra mész.' – S ide tartozik egy másik életrajzi adat is: kiállításai nyomán 1923-ban Bruno Paul a berlini Iparművészeti Főiskola igazgatója tanszéket ajánlott fel számára, de ezt Ferenczy Noémi, önállósága megtartása érdekében, nem fogadta el. S hogy később Budapesten ezt mégis megtette, nem ellentmondás. Nyomós indítéka volt. Erre később még visszatérek.

Önfegyelme, szigorúsága mellett puritán vonását őrizték meg az emlékezések. Megnyilvánult ez mindennapi környezetében is. Benamy Sándor a brassói évekre így emlékezett: „Ha visszagondolok, legközvetlenebbül, legotthonosabban úgy jelenik meg előttem, ahogy a harmincas évek legelején brassói, postaréti lakásán láttam. Két nagyméretű szobát bérelt egy kertes villaépület emeletén, kilátással a Cenkre. A széles, magas ablakokon beömlött a Nap s ha az ablakszárnyakat széttárta, éles, immár kárpáti levegő áradt be. – Jól illett ehhez az egészséges környezethez az ő állandó munkaöltözéke. Ha emlékezetem nem csal, egyszerű sötétkék, vagy szürke vászonnadrág és zubbony volt rajta, ehhez a legegyszerűbb

hajviselet. Volt benne valami a legendás orosz forradalmár nőkből. Fokozta ezt a hatást az asztalán égő szamovár, amelyből magának és vendégeinek gyakran utánatöltött. Közben egyik cigarettáról a másikra gyújtott. Beszéde nyújtott, hangsúlytalan, szinte száraz volt, semmiféle érzelmet nem árult el. Annál váratlanabb és meglepőbb kitörésként ért egy-egy bugyborékoló kacaja..."

S így festi elénk a pesti műteremben Tolnay Károly: „Aszkétikusan élt. A 30-as években fehérre meszelt kis szobájában (amely egyben műterme volt) a Deák téren, ahol többször fölkerestem, dolgozott. Ott fogadott csendes mosollyal, finom szerzetesi arcán. Karcsú, disztingvált jelenség volt, angolosan öltözködött. A művészi tárgyalkotás egyfajta istentisztelet volt nála."

Posthumus monográfusa, Cseh Miklós így őrizte emlékezetében: „Lakását tiszta egyszerűséggel rendezte be. Semmi egyebet nem láttam nála: egy biedermeier komódot – amiben színes gyapjúgombolyagjait tartotta –, egy asztalt, amin vázlatait, akvarelljeit készítette, egy heverőt, amin aludt és egy szövőszéket, amin álmait megvalósította. A falakat vakító fehérre meszeltette, és semmit sem akasztott rájuk. Feketekávét hozott egy lepattogzott piros lábosban. Oldalról nézett rám, és egymás után szívta másfél centis, sodort cigarettáit. Komoly volt és fáradt, csak keskeny kezei mozgásán látszott belső elevensége..."

Személyes, közvetlen emlék, az idézetteken kívül, egykori tanítványaié. Kapcsolatuk Ferenczy Noémivel nem baráti, de talán éppen a mesterség révén sokkal intimmebb, meghittebb volt. – 1950-ben Ferenczy Noémi tanári kinevezést kapott és fogadott el a budapesti Iparművészeti Főiskolán. Ekkor már egy-két külföldi tanítványa is volt, – amint ezt Szentiványi Lajos elmondta. – S hogy az a Ferenczy Noémi, aki mindig, egész eddigi élete során tiltakozott minden ellen, ami saját alkotómunkájától időt rabol, miért is vállalkozott arra, hogy fiatalokat tanítson, erre a naplójában írottakból következtethetünk.

„Hogy a gobelin mi, azt senki sem tudja. Más az általános gobelin és más az enyém, mely a régi gobelinből kiindulva, egész nagy utat tett meg... Nem teóriát írok, hanem a gobelint próbálom megmagyarázni, hogy közelebb vigyem az emberekhez. Azokhoz, akiket érdekel... Hogy a műveimen kívül maradjanak magyarázatok is, olyanok, amelyek ezt a művészetet, a készítését, a vele kapcsolatos speciális tapasztalatokat hozzáférhetővé teszik. Mert a munka révén olyan tapasztalatok és lényegi területek tárulnak fel, amelyek csukott ajtók maradnak azok számára, akik nem próbálnak ily módon belemelegedni a dologba."

Tehát ez volt az indok: a szakma jövője iránti elkötelezettség!

Élete legrögösebb korszaka volt az utolsó tizenkét év. Csalódásokban, szakmai meghurcoltatásban volt része. – Eszmei meggyőződése, amely a tízes években baloldali értelmiségi körökhöz vezette, s amely a tanácsköztársaság művészeti életében való részvételre késztette, ahogyan Köblös Elekné, az erdélyi kortárs emlékeiből megtudjuk, a munkásmozgalom felé ívelt. Társadalom és embereszménye azonban, ahogyan ember és környezete kapcsolatát, ember emberhez való viszonyát képzeli, annyira a jövőé, vagy tán csak az ideák világában létező, hogy ő maga ennek a világnak a beteljesülését meg nem érhette.

Lakonikusan szűkszavú, lényegre összpontosítottak curriculum vitae-i, amelyek az 50-es évekből datálódnak; megírásukra az egymást követő munkahelyi zaklatások során kellett időt szakítania. Ezekben kommunista hitét kérték számon a művésztől, aki e kérdésről így ír: „A művészetemmel végeztem pártmunkát... aktívan nagyon kevéssé tudtam bekapcsolódni..."

A lényegük ez, inkább a korra jellemző színezettel. – Művészeti elveit ekkor már szóban-írásban is megfogalmazta, s ezek mit sem változtak: „Regulákat felállítani nem szabad, mert ezek szárazak, ahogy mondani szokás: skatulyázáshoz, teóriafelállításhoz vezetnek, amiből sosem lesz művészet... Borzasztóan kell vigyázni a *művészet szabadságára*. Arra, hogy ne legyen doktriner az ember –

rendszert csináló, szellemi lustaságból, át nem gondolt szabályokra támaszkodva. Végeredményben ezek az elvek a gyávák, és nem igaz, hogy segítik az embert az 'elvek'".

A művészet szabadsága szellemében szólalt fel a Képzőművész Szövetség egyik elnökségi ülésén, az ötvenes évek közepén. Az „absztraktnak" bélyegzett és kiközösített művészek érdekében emelt szót – Martyn, Gadányi, Korniss, Anna Margit, Ilosvai Varga neve merült fel. Visszaélésnek nevezte, ami az ún. szocialista realizmus érdekében történt. Ugyancsak megoldatlan, fontos kérdésként vetette fel a fiatalság vizuális nevelésének kérdését...

S hogy milyennek ismerték a mestert növendékei...? Ezt leghitelesebben ők maguk tudnák elmondani. Beszélgetéseink és a már említett Ferenczy Noémi-film készítése kapcsán legfontosabb emlékeiket magam is lejegyeztem. S most, hogy ezeket átnéztem, a legjellemzőbb vonásokat emelem ki.

Kapcsolatuk igen sokrétegű volt. Amikor tanulni kezdtek Ferenczy Noéminél, telve voltak elfogódottsággal. A közös munka azonban ezt igen hamar feloldotta. Akkor már a gobelin volt az egyetlen szóba jövő fontos kérdés. Igen sokat kívánt tanítványaitól, amint azt Solti Gizella elmesélte –, azt kívánta, hogy állandóan dolgozzanak. Műtermébe is meghívta őket, s ott mesterük vázlatait, tanulmányait, festett kartonjait tanulmányozták, s nézték, hogyan sző. Bőkezű mester volt, mindent át akart adni nekik, amit maga megtapasztalt. Így ők, szinte mindent „készen" kaptak – mint elmesélték. Néhány példa a felidézettek közül, a teljesség igénye nélkül, csupán érzékeltetésként. Arról beszélt például: a kontúr a gobelinen azért fontos, hogy a figurát élővé tegye (s nem, hogy kiíródjék a színkörnyezetből!) De megtanította, hogy nem szabad mechanikusan értelmezni ezt, mert a kontúr színe aszerint kell, hogy változzék, ahogyan a figura fordul. A kompozícióban a figurák egymáshoz kapcsolódását is megtervezte, és ügyelt a köztük lévő negatív részek harmóniájára – valamint arra, hogyan fedik egymást a formák, pl. két összekapcsolódó kéznél. Pedagógiai megnyilvánulásai egyszerűek és közvetlenek voltak. Sokra becsülte az egyszerűséget, mint emberi magatartást.

Tanítványai munkáját igen komolyan vette. Olyan volt neki a tanítás, mint szülőnek a nevelés, amelynek során minden rezdülésnek jelentősége van. De úgy is törődött velük, mintha valóban a saját gyermekei lettek volna. Munkájukon kívül is érdekelte minden, ami velük történt, kritikus volt viselkedésük, öltözködésük dolgában, s ha rászorultak, segített, figyelmes volt. Citromot vett annak, aki beteg volt, ösztöndíja pedig kevés; cipőt annak, aki télen szandálban járt, s keményen összeszidta, amikor az fiatalos önérzetében mégiscsak a sajátjában fagyoskodott. Megtanította őket arra, hogyan kell, s miben lehet megalkudni, ha szükséges.

„Megnyugtató volt a jelenléte. Nézte a munkámat, én a szemét, és abból tudtam, mi a véleménye" – mesélte Szőke Erzsébet. Soha nem javított bele, csak magyarázott. Pártolta egyéni törekvéseiket, nem kívánta, hogy mechanikusan vegyék át tőle a tapasztalatokat.

Diákélmények voltak ezek, de egész életre szóló emberi és művészi tanulsággal szolgáltak; megtanulták, hogy a művészet az magatartás.

Szerettem volna e megemlékezésben felvillantani azt a folyamatot, amelyben művész és mű kapcsolatában oly szoros közösség jött létre, hogy egyik a másikat formálta. A művész és mű tökéletes harmóniája ez, mely az élet ritka pillanatai közé tartozik.

Nem tudok meghatódottság nélkül gondolni Ferenczy Noémire, aki életével is, műveivel is eszméit váltotta valóra; egy olyan eszményt – a szabad, önmagát munkája révén megvalósító ember eszményét –, amely ma még oly távoli! Talán ezért maradt ő maga is magányos, élete végéig. Mércéje igen magas.

S egy utolsó felvétel róla, Cseh Miklós tollából: „Nagy iparművészeti kiállítás készült az 50-es évek elején, az Ernst Múzeumban. A zsűri az egyik oldalteremben

töltötte be tisztségét. Egyszer csak megjelent Ferenczy Noémi. Szerette a hosszú, köpenyszerű ruhákat. Most is ilyenben volt. Gyenge vállán vitte a rúddá csavart szőnyeget. Letámasztotta a fal mellé és elment. Senkire nem nézett, senki nem üdvözölte. Öreges, megtört léptei nyomán egy pillanatra csend támadt. Olyan részvétet érez ilyenkor az ember, hogy szinte fáj."

A mai alkalom is teljes – ünnepélyesebb és méltóbb lehetne, ha a maguk közvetlen hangján a művek szólalhatnának meg. Úgy látszik, nem vagyunk még hozzájuk méltók...

PÁLOSI JUDIT

Ferenczy Noémi alkotómódszere

A különös, zárkózott, munkájának élő, emberi kapcsolataiban önmagának szigorú korlátokat állító, élete utolsó éveire – tanítványainak körén kívül – magányos, szinte teljesen izolált ember Ferenczy Noémi kivételesen nagyszabású alkotószemélyiség, akinek négy évtizedes munkálkodása során kivételes életmű jött létre. A grand art szellemi szférájába tartozó művei évszázados hagyományú kézműves technika által valósultak meg. Szövött kárpitjainak gondolatisága egyetemes érdekű, formanyelve sajátos tapisserie-formanyelv, amelyet egyéni vonásokkal ötvözött. Személyében egyesült a XX. század intellektuális művésze az anyag szeretetében és tiszteletében munkálkodó kézművessel. Munkásságát szilárd következetesség, művészi elveihez való hűség jellemzi. Ezekről az elvekről szeretnék most beszélni, hogy kiegészüljön Ferenczy Noéminek, az embernek a kortársak emlékezetében őrzött képe a művészegyéniség portréjával.

Az életmű hihetetlenül egységes: múzeumok és magángyűjtemények szövött kárpitokat, rajzokat, akvarelleket és kartonokat őriznek. Itt minden szorosan összefügg és egyetlen célt szolgál: rajz – terv – színes karton egy-egy fázisa a szövött kárpit készítésének, s az már az alkotó külön egyedi sajátossága, hogy akvarellterveiben – az esetek többségében – egyúttal önálló értékű műveket alkotott.

Ezerkilencszáztizenhatban jelentkezett először a nyilvánosság előtt, édesapjával és fivéreivel, az Ernst Múzeumban, a Ferenczy család gyűjteményes kiállításán. Öt évvel előbb, 1911-ben Párizsban tanult meg szőni, és jó ösztöntől vezetve azonnal, már tanulmányai idején szembeszegült a Manufactures des Gobelinsben folyó, immár évszázados festménymásolási gyakorlattal. A tapisserie-ben ez a kor az anyag fölötti győzelem bravúrját értékelte, azt, hogy a szövés képes arra, hogy festmény illúzióját keltse. Kétséges, hogy Ferenczy Noémi kiválasztotta-e volna magának a szövött falikárpit műfaját, ha csak ezt a példát látta volna maga

előtt. Ott volt azonban a múzeumok kitűnő középkori kárpitgyűjteménye. Az egészséges művészi elveket hirdető, torzulásokra érzékenyen reagáló családi körben nevelkedett, iskolázott szemű Ferenczy Noémi felfedezte a szövött falikárpit fénykorát. Megérintette a művekből áradó harmónia. Az anyag tiszteletében megteremtett formákon lehetőség és szándék tökéletes megfelelését tapasztalhatta. Megérezte, hogy a középkor mestereinek gyakorlata az idő múlásával nem veszítette el érvényét.

Nem elégítette ki az a lehetőség, hogy a mesterség fogásait elsajátíthatja, Ferenczy Noémi a megszövendő darab tervét is maga akarta elkészíteni. Ismerjük egy 1926-ban készült interjúból eleven megfogalmazásban a történetet: „...öreg mesterem indítványozta, hogy a legközelebbi órára hoz egy színes mintát, amire én ijedten tiltakoztam, és kértem, hogy ne hozzon, mert én magam tervezek valamit másnapra..."[1] Másnapra, és egész életén át maga tervezte és kivitelezte kárpitjait. S amit valaha rajzolt és festett, az mind kárpit számára volt előkészület.

Korai tervei többnyire rajzpapíron és akvarell- vagy (barit-fehér hozzáadásával) fedővé tett akvarell-technikával készültek. Temperával sohasem festett (ezt sokan tévesen feltételezik). Ezt anyagvizsgálat és a művész naplója is megerősíti. Hogy miért nem, annak oka részben munkamódszerében rejlik. Ellenőrizni akarja a gondolat alakulását, ehhez egymás mellett kell látnia a sokszor csak árnyalatnyi eltéréseket mutató terveit. Semmit sem fest át visszahozhatatlanul. „Fontos, hogy nem változtatok egyazon vázlaton semmit, hanem a változtatnivalót egy másiknál csinálom, hogy a fejlődést össze tudjam hasonlítani az előbbivel. Előfordul, hogy tíz-tizenötöt készítek egymás után, mindig csak a változtatandó részt másképpen."[2]

Kézenfekvő a párhuzam Ferenczy Noémi tervezői gyakorlata és Ferenczy Károly késői alkotóperiódusában gyakorolt munkamódszere között, amelyet Valér ismertet édesapjáról írott könyvében: „...készülő, olykor már mondhatni befejezett képeit, ha nem elégítették ki teljesen, átfestette..., amivel számtalanszor tűntek el ecsetje alatt nagy szépségek, értékek... Később, élete utolsó szakában, saját régebbi módszerétől eltért annyiban, hogy mindig tiszta vászonra festett... Ahelyett, hogy újból és újból átfestette volna a képet..., most rajzokat csinált,... azonkívül magát a képet is többször megfestette, vázlatosan, sőt nem is mindig vázlatosan, előtanulmányként a végleges műhöz, amelyhez csak akkor fogott, amikor rajzban, festésben bőségesen tisztába jött mindennel, amit művében meg akart valósítani. Ez az új módszere, a 'más vásznon való előkészítés', 1912-től kelteződik, és mindvégig megmaradt."[3] Idősebbik, festő fiának írt levelében Ferenczy Károly meg is fogalmazza az eljárás okát, lényegét: „Én meg vagyok győződve, hogy egy mozdulat szépségének kiformálására sok idő kell, sok véletlen, átmeneti alakulás..., mit nem a végleges vásznon kell kipróbálni, jobb a próbavászon a végleges előtt... Óvatosan, vékonyan, tisztán és frissen akarok ezentúl dolgozni. A sok ráfestés, örökös javítás, naponkénti újra-megfestés nem ér semmit."[4]

A művészfiúkat nevelő szülői házban csöndesen művésszé érő Noémiben nyilvánvalóan nyomot hagytak az apa új festői módszeréről hallottak, láttak. Maga is felmérte az átfestésből eredő hátrányokat: „A festőknél állandó kérdés a ráfestés által elvesztett előbbi állapota a képnek".[2] Alkotói igényessége és temperamentuma pedig őt magát is elvezette a módszerhez, amely mellett mindvégig ki is tartott.

A művészi gondolat egyszerű, friss, változtatás nélküli rögzítéséhez igen alkalmas volt az akvarell-technika. A kezdetben használt rajzpapírt fokozatosan felváltja, majd teljesen ki is szorítja a selymes fényű, áttetsző hártyapapír. Használata sok előnnyel járt: a már megrajzolt terv fölé helyezve közvetlenül ecsettel, színnel alakítható tovább a kompozíció. Színei pedig tüzesek és áttetszőek maradnak, ez a papír nem tompítja azokat, nem issza fel a festéket. Emellett a vízben oldott festék összeráncolja a selymes papírt, s ezáltal a felület artisztikusan moz-

galmassá válik. Az akvarell-technika mellett való kitartás másik oka tehát esztétikai természetű.[5]

A nagyvonalú, leegyszerűsített formavilágú kárpitokat gondos megfigyelésen alapuló, részletező, természet utáni rajztanulmányok előzik meg. A formák, színek végső rendjére rátalálva kerül sor a motívumok átírására, egyszerűsítésére. A szövést közvetlenül megelőző munkafázis a karton készítése. Itt megy végbe a formai tisztázás: minden apró részletkérdésben döntenie kell a művésznek, mivel a szövés során formai rögtönzés nem lehetséges: „...ahol valami tárgyi ábrázolás szép, de nem világos, ott rajzban, nagyban most már el kell dönteni, milyen legyen a gobelinen. A ritmusán nem szabad változtatni, mert az a kicsin, ahol a szenvedély vitte a dolgot, okvetlenül helyes, de meg kell rajzolni úgy, hogy helyes legyen anélkül, hogy az elrendezés megszenvedje."[2]

A munka koronája Ferenczy Noémi számára azonban maga a szövés. Nyilvánvalóan alkati sajátosságok is közrejátszanak ebben. Gyakorlati szempontból sem véletlen, hogy kiválasztotta a maga számára a gobelin műfaját: művészi temperamentuma a mű lassú érlelésének, s a megvalósítás tempós műgondjának kedvez. Ezzel pedig egybevág a kárpit műfajáról kialakított tiszta elképzelése, s az, hogy a mű keletkezésének folyamatát a tervtől a befejezésig megbonthatatlan egységnek tekinti. Ebben a folyamatban mindvégig jelen van a művészi munka szellemi és manuális összetevője. „Egy festő azt kérdezte, miért nem festem a tervet... temperával, akkor elérhetném azt, hogy ugyanolyan átmeneteket és foltokat fessek a terven, amilyeneket szőve szoktam csinálni. Ebből láttam, mennyire nem érti a dolog újra-átélését és újraalkotását szőve, hogy a terv nem akar pontos előírás lenni a szövésnek."[2] – azaz Ferenczy Noémi gondosan ügyel arra, hogy papíron ne zárja le a fejlesztés lehetőségét. Szüksége van rá, hogy a szövés manuális munkáját a művészi érdeklődés feszültsége töltse meg, a kivitelezés így sosem válik mechanikussá, magasrendű művészi tevékenységgé avatja azt a szüntelen szellemi készenlét. Saját művészi gyakorlatához következetesen ragaszkodik egész életművében, igazáról meggyőződve, okait sokszor átgondolja. A módszert kizárólagos érvényűnek tekinti, más felfogás híveivel keserűen vitatkozik: elsősorban Jean Lurçat-val. Ferenczy Noémi képzőművész-alapállásból szegült szembe azzal a gyakorlattal, amely lehetővé tette a művek sokszorosítását, ráadásul más kéz által való sokszorosítását. A mű egyediségének megóvása, s önmagának a mechanikus másolástól való megvédelmezése vezette művészi munkáját, s alapozta meg érveit.

Éppen mivel formai, rajzi esetlegesség már nem fordulhat elő a kartonon, a színek szövés közben való rögtönzésszerű alkalmazása tartja fenn a kivitelezés alkotói izgalmát: „...a szín élete az állandó, óráról órára történő döntés, amit nem is lehet előre, még egy másnapi munkanapra sem előkészíteni..." A feszültséget maga a mű hozza létre, ami egyszerre diktálni kezd. „Az ember szolgálja a művet, és már el is felejtettem, hogy voltaképpen én kezdtem, én akartam. Hogy lettem mégis én az alárendelt, hol kezdődött ez a szerepcsere? Pedig így van. Parancsol az embernek a megkezdett mű."[2]

Megragadom az alkalmat, hogy most Ferenczy Noémi szövéstechnikájával kapcsolatban oszlassak el egy félreértést: Naplójában ez áll: „A szövés eljárása mindig lentről felfelé, de nem egy vonalban, hanem a rajz szerint egyik oldalon (vagy bárhol) felfelé megy. Meg lehet csinálni egy kezet vagy egy fát úgy, hogy csak a közvetlen környezetét kell vele együtt csinálni."[2] – Ebben többek nagyszerű újítást, saját találmányát látják. De hiszen Ferenczy Noémi szavaiban sem a kitalálás örömét halljuk, hanem a megértését, tudniillik a sok száz éves gyakorlat megértését. Ugyanis a párizsi Manufacture des Gobelins-ben a XVIII. században már hasonlóképpen szőttek. Diderot Enciklopédiája 1770. tájáról több metszetet is közöl, amelyekről világosan leolvasható a munkának ez a mozzanata. 1929-ből

van egy felvételünk, amelyen Ferenczy Noémi a Napraforgók című kárpitját szövi az előbb leírt módszer szerint.

Ahhoz, hogy elképzeléseit megfelelő színvonalon valósíthassa meg, Ferenczy Noéminek a munka rendszeres, mindennapi gyakorlatára volt szüksége, azon túl, hogy a megélhetés szempontjai is ezt követelték: „...az ihlet (inspiráció) biztosan megvan annál, aki mindennap dolgozik – írja –, nincs meg, ha valaki hosszabb szünetek után türelmetlenül be akarná hozni a vesztett időt... Az 'inspirációt' lehetne 'evés közben jön meg az étvágy'-nak is nevezni, mert csak a fokozott munka folytonossága által lehet az igényeket folyton fokozni tudni."[2]

Ferenczy Károly leánya a rendszeres napi munka ideálját követi, s ugyanúgy elveti az ihletre váró művészi magatartást, mint hajdan Ferenczy Károly a kávéházat látogató müncheni, nagybányai festők szertelen életvitelét.

A kárpit létrejötte az első gondolatokat rögzítő tervtől a szövőszékről való levágás pillanatáig tökéletes koncentrációt követel, amely az alkotói izgalommal együtt csak fokozódik a szövés folyamán. A szövőszék hengerei között feszülő felvetőszálakon egyszerre csak 20–30 cm megszövött darab látható a készülő műből, melynek egyenletes színintenzitása a jól megválasztott és következetesen alkalmazott színárnyalatok függvénye. Ebben a munkában a művészt elsősorban (nagy gyakorlattal alátámasztott) belső látása segíti: „...mialatt nézem az éppen az orsóra felcsavart árnyalatot (3–5 vékony fonálból összetéve), gondolatban tisztán látnom kell a helyét és hatását a gobelinen, a társaságot, amibe kerül, hogy más árnyalatok mellett másképp fog hatni, vagy egyszeriben megváltoztatja a környezetét... ez a viszonyítás, és mindig az egészet látni egyszerre, ez a lényeges."[2]

Még a kárpitját maga szövő, nagy biztonsággal dolgozó Ferenczy Noémi számára is szorongással várt pillanat a kész kárpit levágása a szövőszékről. Ekkor látja először együtt a teljes művet. Ferenczy Béni azok közé a kevesek közé tartozik, akik megértették ezt a növekvő feszültséget: „...Béni a gobelint a szüléssel hasonlította össze, egész végig... Más művészetekben a 'szenzáció', ahogy Béni nevezi, nem a végén van, csak a gobelinben fokozódik az izgalom.[6]

Az 1937-ben elkészült *Virágos mező* című kárpittal kapcsolatban Ferenczy Béni két leveléből szeretnék idézni, közülük a második éppen az 'ünnepi befejezésről' szól lelkes, szeretetteljes és a maga részéről is ünnepélyes hangon: „Az akvarell, amit küldtél, nagyon szép. Egész más, mint amilyennek azután a pici rajz után elképzeltem, amit egyszer egy levélhez csatoltál. Szép, hogy a figura és a fatörzs olyan kicsi a nagy naturában – és szép, hogy a sárgák olyan ornamenst alkotnak, ami szinte végigmegy az egész területen, mint csillagok az égen (amelyeket már képekbe foglaltak az emberek) – ki lehetne keresni egy Göncöl szekerét, egy Skorpiót meg Fiastyúkot."[7]

„Ez az ünnepi befejezés valami nagyszerű!... Bízom benne, hogy gyönyörű. Egy csillagos eget még nem gondoltál? – Ezek a sárga virágok vannak úgy elosztva, mint a csillagok az égen, ha összekötné őket az ember, akkor mindenféle néven nevezhetné a keletkező geometrikus configuratiókat, ahogy az embereknek az ősidők óta a csillagokkal tetszett. Az égen is ezer más kombináció volna lehetséges – és más elnevezés. Kívánom neked, hogy ez a gobelin is addig éljen, amíg nagy és kis Oriont ismernek emberek."[8]

Magyarországon voltaképpen nem volt hagyománya a szövött falikárpit műfajának, noha a XV. századtól a várak, arisztokrata otthonok, majd nemesi udvarházak díszei között gyakran előfordulnak flandriai és francia kárpitok, hazai szövőműhely működésére nincs adat. – Szövőműhely alapítására Magyarországon csak

századunk első éveiben kerül sor, Gödöllőn. A gobelin-technikát itt sem az egyetlen, csak az egyik szövési módszerként gyakorolták, de e technika alapjait ők is a párizsi Manufactures des Gobelins-ben ismerték meg. Tevékenységük ugyan kiváltotta a művésztársak és a kritika érdeklődését, mégsem hatott szélesebb körben. Elszigetelt jelenség maradt annak a textilművészeti tanműhelynek a tevékenysége is, amely 1906-tól a Székesfővárosi Iparrajziskolában működött Lakatos Artúr vezetésével. Sem itt, sem Gödöllőn nem festményt másoltak, de nem is oktatták a kárpittervezést. Lakatos Artúr neves festőművészeket kért fel, hogy kartonokat készítsenek a műhely számára (pl. Rippl-Rónai Józsefet[9]). Sem Gödöllő, sem az iparrajziskolai tanműhely nem volt elég ahhoz, hogy valóban felkeltse az érdeklődést a kárpitművészet iránt, s hogy a manuális tevékenység fárasztó és hosszadalmas voltának értékelésén túl egy-egy mű kvalitásainak felismerésére is felkészítse a közvéleményt. Sőt reprodukálási technikának tartja nemcsak a közönség, hanem a művészek zöme is a gobelin-technikát. E torz szemlélet elterjedéséért elsősorban a művészetoktatás a felelős. Két legfőbb hazai fóruma, az Országos m. kir. Iparművészeti Iskola és a Képzőművészeti Főiskola nem fordít komoly gondot a szövött falikárpit műfajának oktatására. A már négy évtizede működő Iparművészeti Iskola 1917-es reformja során, a műhelyoktatás megszervezésének idején sincs szó gobelin-szövő műhely felállításáról (erre csak 1945. után, az Iparművészeti Iskola újjászervezése alkalmával kerül sor). A Képzőművészeti Főiskola arisztokratikus távolságtartással kezeli ugyan a kérdést, de legalább lehetőséget ad növendékeinek, hogy „betekintsenek" a technikába.[10] Erről a pontról kellett volna megindulnia a szakemberképzésnek, csakhogy a megtanulásnak a „betekintés"-nél lényegesen nagyobb igényű lehetőséget biztosítva. Tanműhelyek nyílnak, de a kárpitokhoz művésztanárok vagy kívülállók készítenek terveket, a cél nem a tervezés-oktatás.

A tanulásnak Magyarországon csak egyik akadálya az oktatási rendszer. Ezen kívül tanulmányozható közgyűjtemény sincs, hiszen az Iparművészeti Múzeum textilgyűjteményében a század elején alig egy-két szövött falikárpitot őriznek, a komolyabb gyűjtésre csak a II. világháború után került sor.[11]

Ferenczy Noémi tehát a maga választotta műfajt olyan közegben kezdte el gyakorolni, ahol igen kevesen értették annak lényegét. Nemigen számíthatott segítő észrevételekre, irányt mutató értékelésre, termékeny vitákra, melyek sarkalatos kérdésekben állásfoglalás megfogalmazására késztetnék. Voltaképpen magárahagyottan dolgozott. Nem a szövési munka hosszadalmas technológiája által megkövetelt türelemnek és aszkézisnek kellett volna közönsége csodálatát kiváltania, hanem szilárd hitének és kemény akaratának, amelyek birtokában képes volt kitartani eredeti, helyesnek ítélt művészi felfogása mellett a hiányos műveltségű hazai környezet ellenére.

Van egy pontja a hozzá-nem-értésnek, melytől fogva az már inkább szerencsének, mint hátránynak tekinthető. Ferenczy Noémi, bölcsen, így is értékelte az őt körülvevő értetlenséget: „A gobelin, az más. Ez volt a szerencsém, hogy ezt mondták, illetve munkálkodásom, pályafutásom legelejétől kezdve senki sem tudott belebeszélni, tanácsot adni, 'mintaképül' szolgálni, mert a gobelin, az más. Hogy a gobelin mi, azt senki sem tudta..."[2]

Igazi segítséget egyedül családjától és legszűkebb szakmai baráti körétől várhatott és kapott. A pályán való megindulását apjának gondos figyelme kísérte. Bár a művésszé érő Ferenczy Noémi viszonylag rövid időn át élvezhette a közvetlen apai befolyást és támaszt, Ferenczy Károlynak leánya első műveit kísérő észrevételei, s a művészi magatartásra vonatkozó elvei – megfogalmazottan vagy személyes példáján keresztül – életre szóló, jellemformáló erőként hatottak. – A művészettörténésszé lett ifjúkori barátokkal, a külföldön élő Tolnay Károllyal és Wilde Jánossal fennmaradt eleven kapcsolata, s a szenvedélyesen bíráló építész-jóbarát

Lessner Manó gondolatébresztő véleménynyilvánításai mellett elsősorban ikertestvérétől, Bénitől kapott egyre több biztatást, sőt elméleti vonatkozású segítséget is. Ez a szűk kör erősítette meg abban, hogy a választott műfaj művelésében az egyedül helyes utat követi.

JEGYZETEK

[1] Tessitori Nóra: A Chartre-i üvegfestmények igézete. Ellenzék (Melléklet) Kolozsvár, 1926. V. 31. 9–10. old.
[2] Ferenczy Noémi Naplója
[3] Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Nyugat, 1934. 32–33. old.
[4] Közölve: Petrovics Elek: Ferenczy Károlyról. Magyar Csillag, 1942. II. évf. 6. sz. 341. old.
[5] „Ich möchte Dich jetzt bitten, versuche mir ein Papier nach beigelegtem Muster zu schicken. Ich male die Skizzen immer auf solchen u. jetzt gibt es keines mehr zu kaufen... Mattes bekommt man, aber dan sind die Aquarellen nicht so schön." Ferenczy Noémi levele Rose Viebrock-nak Dobogókőről, 1949.
[6] Ferenczy Noémi levele Tolnay Károlynak, 1937. május 21. Firenze, Casa Buonarroti archívum.
[7] Ferenczy Béni lapja Bécsből Ferenczy Noéminek, 1937. V., 29 MNG Adattár 20150/79 3/46
[8] Ferenczy Béni lapja Pöstyénből Ferenczy Noéminek, 1937. VII. 20. MNG Adattár 20150/79 3/40
[9] Pálosi Judit: Rippl-Rónai József Krisztus születése és halála című szövött kárpitja. Ars Hungarica 1984/2
[10] Megyer-Meyer Antal: A képzőművészeti Főiskola iparművészeti oktatása. Magyar Iparművészet XV. 1922. 14–17. old.
[11] Csermelyi Sándor: Az Iparművészeti Múzeum textil és keramikai gyűjteménye. Magyar Iparművészet XVIII. 1915. 221. old.; László Emőke: Flamand és francia kárpitok. In: Az Iparművészeti Múzeum gyűjteményei. Szerk.: Miklós Pál. Magyar Helikon-Corvina Kiadó, Budapest, 1981. 283. old.

új írás

Ára: 38,– Ft

1990. SZEPTEMBER

Új írás 9

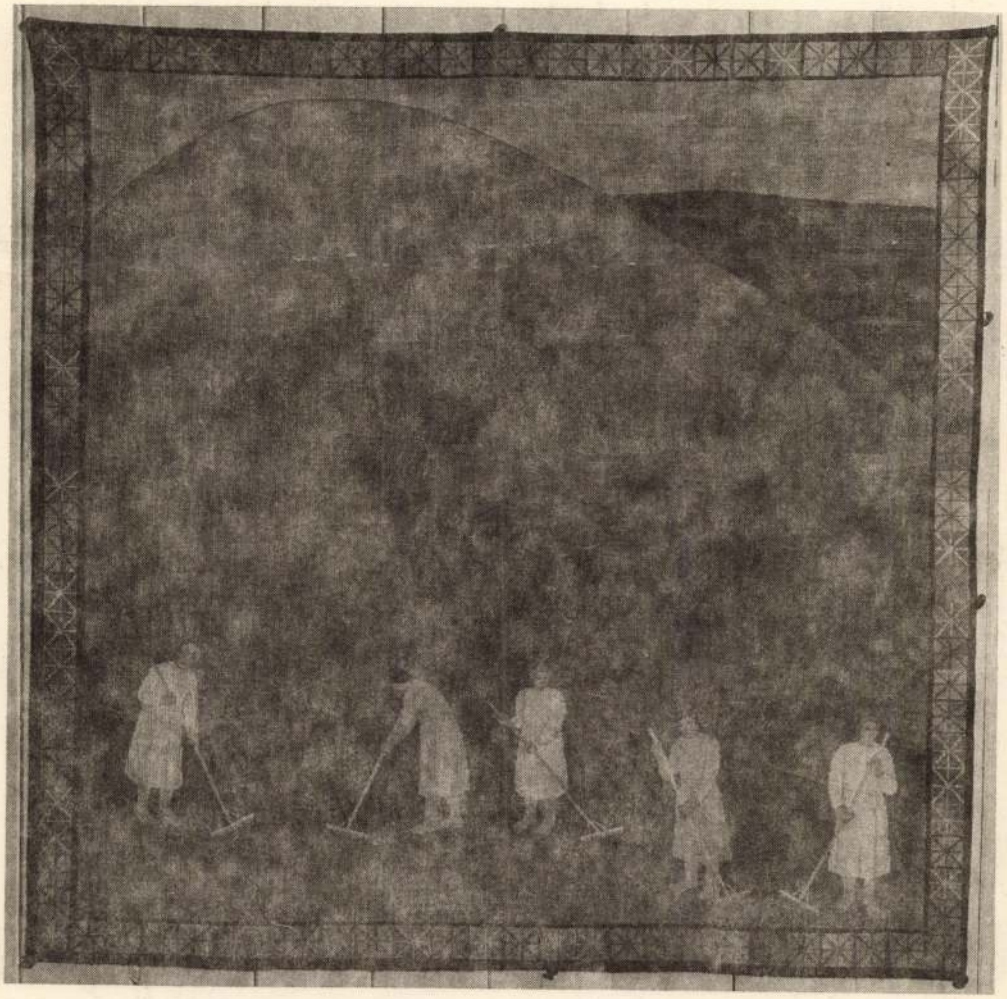

FERENCZY Noémi emlékkiállítás
Székesfehérvár, István király Múzeum
1964.
(Tom: K. Kovalovszky Márta,
Alba Regia VIII–IX. 1968. 185–186.

MURÁDIN Jenő:

Ferenczy Noémi egy. művészpályája erdélyi fejezetei

Művészettörténeti Értesítő, 1976. 3. sz. 242-251; 1 kép

(Jegyzetek és részletes bibliográfia)

CSEH Miklós

Ferenczy Noémi, Bp, 1963. Képzőművészeti Alap, 32 lap, számozatlan sí övegközti képek, 46 tábla /A Művés et Kiskönyvtára/

TOLNAY Károly

FERENCZY Noémi, Bp, 1934. Bisztrai Farkas Ferenc
30 lap, 32 kép, 22 cm. /Ars Hungarica/

Ferenczi Noémi

BORGHIDA István:

Ferenczi Noémi, a felejthetetlen
Utunk, 1973. 36 sz. 11. - 37.sz. 11.

FERENCZY Noémi

Ember Mária: Béni és Noémi. = Magyar Nemzet 1990. junius 18. 6.p. LIII.évf.

Jogszabályok

A Minisztertanács
1051/1990. (III. 23.) MT
határozata

a Tudományos Minősítő Bizottság egyes tagjainak felmentéséről, illetőleg kinevezéséről

1. A Minisztertanács a Tudományos Minősítő Bizottság tagjai közül *dr. Vörös Árpád* miniszterhelyettest és *Pusztai Ferenc* államtitkárt — eredményes munkájuk elismerése mellett — felmenti.

2. A Minisztertanács a Tudományos Minősítő Bizottság tagjaivá

az Ipari Minisztérium képviselőjét

dr. Szabó Imre államtitkárt,

a Művelődési Minisztérium képviselőjeként

dr. Manherz Károly miniszterhelyettest kinevezi.

3. Az 1055/1988. (VII. 12.) MT határozat a jelen határozat rendelkezéseinek megfelelően módosul.

4. Ez a határozat a közzététele napján lép hatályba.

Németh Miklós s. k.,
a Minisztertanács elnöke

FERENCZY NOEMI: MARVETŐ (GOBELINTERV)

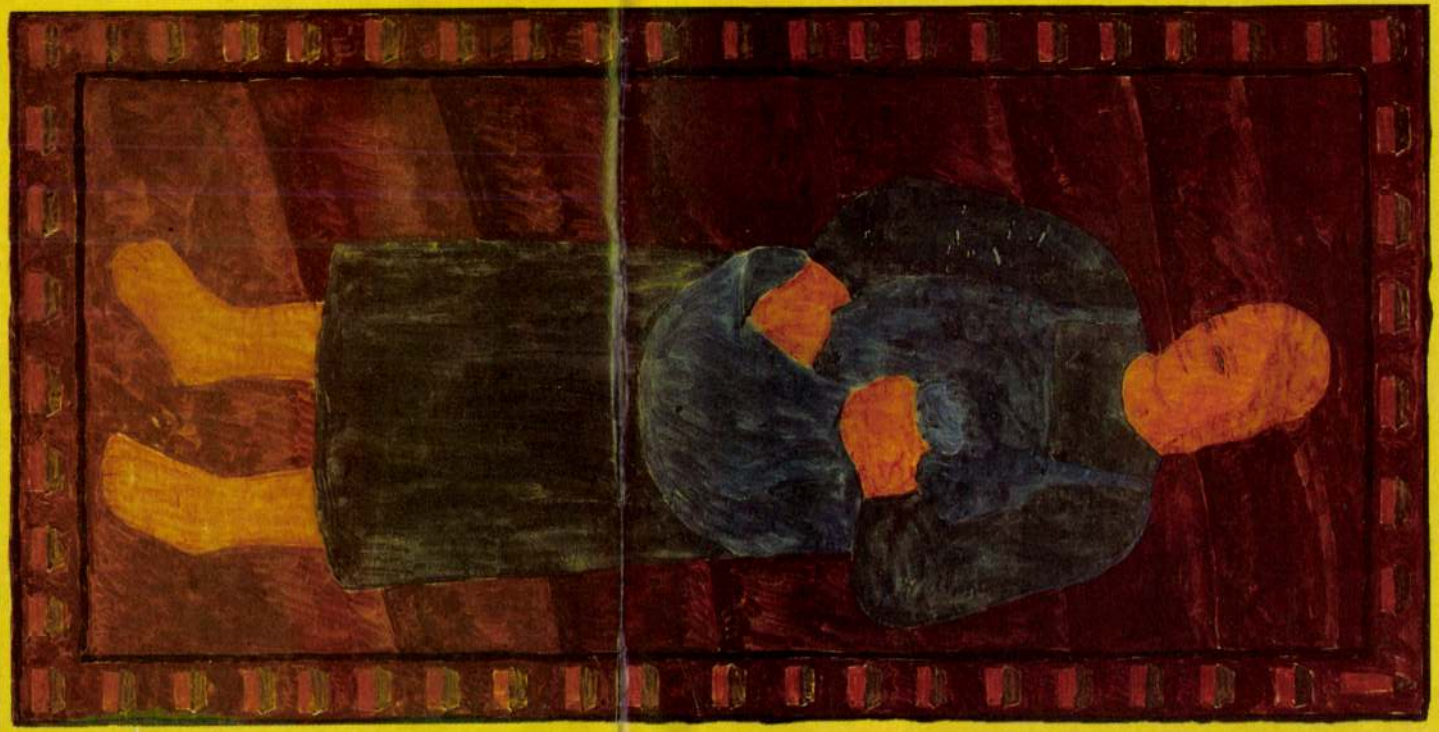

QUALITAS GALLERY
1052 Budapest, Bécsi utca 2.
Tel.: 118-4438

1993/MARCH

PROGRAMME

IN UNGARN IN HUNGARY

YOUR FREE COPY

BUDAPESTER
FRÜHLINGS-
FESTIVAL
12.—28. März 1993

BUDAPEST
SPRING
FESTIVAL
12–28 March 1993

Ferenczy Noémi

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1980 DEC 7

Gördjuncsics

CSONGRÁD MEGYEI HÍRLAP

/1021

FERENCZY NOÉMI: KORHADT FA

eredményeket
gás a kölcsö-
. Itt nemcsak
hanem arról.
apják az első-
én a TOT or-
létrejön. Az
het közömbös
Ebből elsősor-
szeretnénk tá-
z a következő
ebb lesz bank-

vobb szerepet
vényesítésében
Országos Ta-

ben, hiszen a
etségeknek tu-
tuk. Az egyik,
ezeteik (mint
t. tegyék meg
s egyéni érde-
nekünk szak-
lmüket is el
k érvényesíté-
zt veszünk az
eladatok kije-
zer kimunká-
eladatunk úgy
nogy az a ha-
. Ezt a célt
tettem — pél-
etésével, vagy
si termelés-
lterjesztésével.
szűnienek az

gyen megbeci
vetkezeti dem
zati szerveknel
emberi kapcso
gyek nem aut
műszaki, tech
nekünk kell m
ben feszültség

— E mini
gyan látja
szövetkezeti

— Optimista
Az élelmiszer
és nálunk is
azok helyzetét
gazdaságban dolgoznak. Ha hozzáteszem, hogy ez az ágazat ma Magyarországon a legkorszerűbbek egyike, s nemzetközileg is az élen járók közé tartozik, amely már most is nagyfokú szakmai kultúrát igénvel — hiszen a biológiai, technikai, műszaki forradalom eredményeit csak így tudiuk befogadni és hasznosítani —, akkor nyugodtan mondhatom, hogy különösképpen így lesz ez a jövőben. A mezőgazdaság korszerűsödik, munkakultúrája is alaposan megváltozik. Ezek jellemzik, egyúttal igazolják is azt a roppant feilődést, amelynek a mezőgazdaságban dolgozó ember, nem utolsósorban a szövetkezeti paraszt a mozgatója. Nagy jövő vár itt a fiatalokra — és nagy megbecsülés. Ha 20 évvel ezelőtt a mát jósoltuk a tsz-eknek, akkor most azt mondhatom: a mezőgazdasági munka rangja a jövőben felértékelődik és ez maradandó lesz — mondotta befejezésül dr. Czimbalmos Béla.

KOPKA JÁNOS

Ferenczy Noémi, Kossuth-díjas festő-gobelinművész (1890-1957).

B. Turok Margit: A magyar grafika külföldön, 1919-1933, Berlin.

A válogatás azon huszonát magyar művész műveit öleli fel, akiknek az életműve a századelőn valóban jelentős. Ők jelentették a németországi emigránsok legnépesebb csoportját. Számukra a siker felé vezető utat a „Der Sturm" köre jelentette, amelyet e kiállítás alapján a Bauhaus felé vezető átmeneti állomásnak is tekinthetünk. – A 25 magyar művész között szerepel Ferenczy Noémi, Forbát Alfréd.

A berlini időszak bizonyos életművek esetében a bécsi folytatása. Ferenczy Noémi esetében változatlan az expressionista irányultság.

Művészet, 1989., 11-12., 43-old.

FERENCZY NOÉMI

Hubay Miklós: Napló. In. Új Tükör, XXV. évf.29.sz. 1988. 15.p.

Náményi templom 265.
Nándorvállyai gazdag leletek 183.
Nápoly 1146-ban 413; — selyemipar egyik központja 413.
Násfa huszonkilencz gyémánttal 259; — lánczon függő 259; — ötvenhat gyémánttal 258.
Naszály, római vízvezeték 36.
Naupactus területén régészeti ásatások 182.
Nebukadnezár három ifja 369.
Négerfalvi római castellum 378.
Nehézkék 172.
Nemes-Podhragy (Trencsénm.) lelőhely 354.
Nemesvölgy, sír 187.
Németalföldi képirás 77.
Német-bogsáni leletek 49.
Német műirány a felvidéken 214.
Németországi vasbányászat 274.
Német-újhelyi templom tornyai 446.
Nemzeti Muzeum 404; — bronz szobrocskák 355; — delphin-idomú fibulája 375; — elefántcsont dombormű 38; — érem- és régiségosztályának évi jelentései 446; — Georg Rong-féle kehely 124; — kehely-gombja 124; — középkori bronztál 138; — magyar-cseh czímeres Hunyady-érme 45; — nürnbergi serleg 231, 232; — Nyáry Pál-féle kehely 124; — serlegei 42; — térszűke 445; — vendégei 378; — XV. századi sodronyos zománcz 374.
Nemzeti stylus 117; — viselet a XV. és XVI. században 207.

Ferenczy Noémi

a felszabadulás utáni Vállitást

rendezték műveiből a II. részletben.

Magyar Nemzet 1970 február 15

12. old.

– Napló –

(59. old.)

Ferenczy Noémi

Gobelin művész,

Ferenczy Bémiről írt cikkében ten
említést ilyertestvéréről Benedek Katalin

Műcsarnok
88/6

Ferenczy Noémi, festő- és gobelinművész, Kossuth-díjas (1890-1957).

Lóska Lajos: a szál autonomiája.

A Lajos utcai Kiállítáházban látható Salti Gizellának zömmel az elmúlt 12 évben készült munkái. A művész Ferenczy Noéminál tanult, a magyar gobelinművészet egyik legjelentősebb egyéniségénél.

Művészet, 1989, 4., 25-old.

FERENCZY Noémi

Kontha Sándor: Béni és Noémi, a müvészet magyar szentjei. = Élet és Irodalom, XXXIV. évf. 25.sz. 1990. 12.p.

TERVEZET

A Magyar Tudományos Akadémia főtitkárának 2/1990. (A.K.3.) MTA

utasítása

a szolgálati útlevéllel és a szolgálati célú magánútlevéllel történő kiutazásokról szóló 3/1989. (A.K.5.) MTA utasítás módosításáról

1. Az 1989. évi XXVIII. tv. 5. § (2) bekezdésére és a 13/1989 (XII. 29.) BM rendelet 16. §-ára figyelemmel a szolgálati útlevéllel és a szolgálati célú magánútlevéllel történő kiutazásokról szóló 3/1988. (A.K.5.) MTA utasítás (a továbbiakban: Ut.) (2. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A szolgálati célból második magánútlevéllel történő kiutazást (a továbbiakban: szolgálati célú kiutazás) az intézmény vezetője, illetve magasabb vezető állású dolgozó tekintetében a munkáltatói jogkört gyakorló rendeli el."

2. Az Ut. 4. §-a helyébe az alábbi rendelkezés lép:

„4. § A második magánútlevél iránti kérelmet a szolgálati célú kiutazást elrendelő munkáltató nyújtja be az illetékes rendőrhatóságnak."

FERENCY Noémi

Földes Mária: A két Ferenczy. =
Muzsák, 1990.2.sz. 5-7.p.ill

háromezer jellegzetes alakjat, mel
mutat föl", valamint a velük ka
tájakat stb. Számos novellájában
kus alakok között olyan szerep
mindennapi élet típusai közé, kép
valószínűség határait. A balzaci i
szeszélyes önkényének teremtmén
hivatottak sugallni — hanem épp
ségeik által váltak alkalmassá arr
művészileg terméketlen véletlen
a művész által lényegesnek tart
sokat sűrítsék magukba. A fan
művészileg hitelessé, meggyőző ere
jává lesznek a cselekménynek, n
álljanak össze azok az elemek, am
miatt a nem művész számára gya

Fantasztikum és realitás Az isi
fonódik. Cselekménye hiteles tö
század elején — játszódik, művés
alakok. Jelenlétük határolja kör
konfliktusának megértéséhez szük
Frenhofer viszont — akinek sorsá
problematika feltárul — rendkívü

FERENCZY Noémi

A Ferenczy családról rendezett konferencia anyaga meg elent: Uj Irás, 1990.9.sz.

Adatok Szolnok megye történetéből. II.köt.
Szerkbiz.eln. Botka János. Szolnok : Szolnok
m.Lvt., 1989

FERENCZY NOÉMI

említve
ld.Zalai Tóth János

Bárdosi Németh János: Kós Károly vallomásai /1980/4.sz./

UJ TÜKÖR 1980/XVII/16.sz.45.o.

UJ TÜKÖR 1980/XVII/ 36. sz. 3. o.

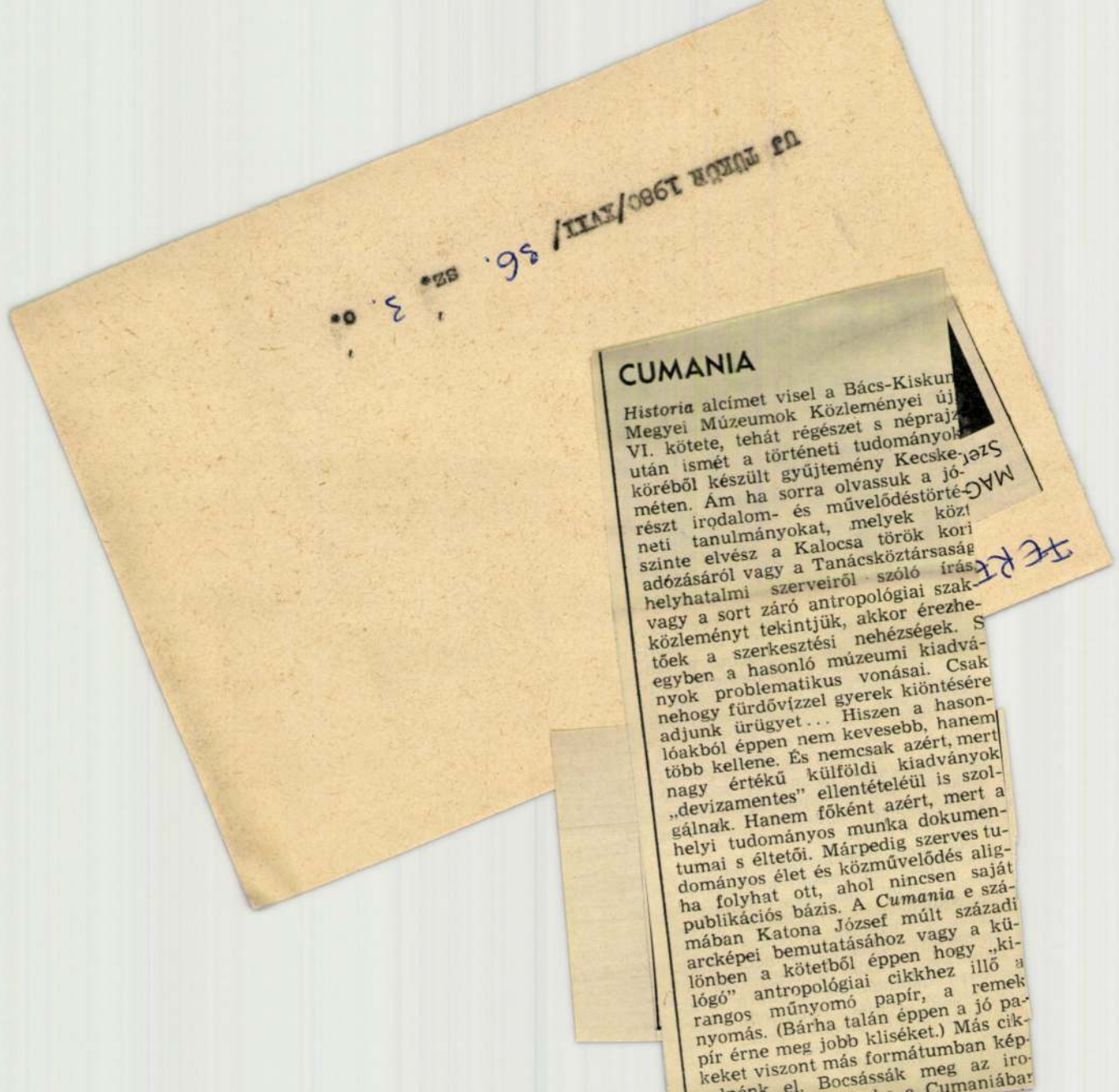

CUMANIA

Historia alcímet visel a Bács-Kiskun
Megyei Múzeumok Közleményei új
VI. kötete, tehát régészet s néprajz
után ismét a történeti tudományok
köréből készült gyűjtemény Kecske-
méten. Ám ha sorra olvassuk a jó-
részt irodalom- és művelődéstörté-
neti tanulmányokat, melyek közt
szinte elvész a Kalocsa török kori
adózásáról vagy a Tanácsköztársaság
helyhatalmi szerveiről szóló írás,
vagy a sort záró antropológiai szak-
közleményt tekintjük, akkor érezhe-
tőek a szerkesztési nehézségek. S
egyben a hasonló múzeumi kiadvá-
nyok problematikus vonásai. Csak
nehogy fürdővízzel gyerek kiöntésére
adjunk ürügyet... Hiszen a hason-
lóakból éppen nem kevesebb, hanem
több kellene. És nemcsak azért, mert
nagy értékű külföldi kiadványok
„devizamentes" ellentételéül is szol-
gálnak. Hanem főként azért, mert a
helyi tudományos munka dokumen-
tumai s éltetői. Márpedig szerves tu-
dományos élet és közművelődés alig-
ha folyhat ott, ahol nincsen saját
publikációs bázis. A *Cumania* e szá-
mában Katona József múlt századi
arcképei bemutatásához vagy a kü-
lönben a kötetből éppen hogy „ki-
lógó" antropológiai cikkhez illő a
rangos műnyomó papír, a remek
nyomás. (Bárha talán éppen a jó pa-
pír érne meg jobb kliséket.) Más cik-
keket viszont más formátumban kép-
[illegible] el. Bocsássák meg az iro-
[illegible] a Cumaniában

MAG Szer.

TERT

FERENCZY NOÉMI

emlitve

Székely András: Van még pénz Magyarországon!

UJ TÜKÖR 1980./XVII/ 6.sz.[illegible] 26.o.

A Ferenczy-testvérek

kiállítanak az Erdélyi

Képzőművészeti Szalonban (1921)

Kishonthy Zsolt – Murádin Jenő: Nagy Oszkár

Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 16.

CSEMADOK-körkép

Mire készül 1980-ban a CSEMADOK (a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúrszövetsége)? A szövetség pozsonyi székházában dr. György István, a CSEMADOK Központi Bizottságának vezető titkára veszi sorra az esztendő tervezett eseményeit.

— Elöljáróban tudni kell, hogy kulturális szövetségünk 72 ezer tagot számlál. Ám rendezvényeinkre és kulturális eseményeinkre rendszerint megmozdul a falvak, városok, járások népe, mindazok, akik hagyományaink hűséges őrzőivé váltak.

A naptár áprilistól novemberig sokféle programot kínál.

— Áprilisban az idei évben már hetedszer indult a *Tavaszi szél vizet áraszt* népdalverseny, amelyben járási és kerületi döntők is lesznek. A XII. Kazinczy-napokat, ugyancsak áprilisban, a *„Hogyan mondják szépen magyarul?"* vetélkedő jegyében rendezzük meg. Május első hetében lesznek az *V. Duna menti Tavasz* döntői Dunaszerdahelyen, amelyben vers- és prózamondók, színjátszóegyüttesek és kisszínpadok vesznek részt. Komárom lesz a színhelye a XVII. *Jókai-napok* eseményeinek, ahol szintúgy az egyes öntevékeny csoportok versenyeznek majd.

A kulturális események igazi időszaka a nyár, amikor még az idő is a gyermek-, ifjúsági és felnőttegyüttesek szabadtéri összejöveteleinek kedvez.

— A gyermekek számára negyedszer tartjuk a *Csengő Énekszó* gyermekkórus-fesztivált a járásokban és a kerületekben, a hagyományos *országos kulturális ünnepséget* az idén a huszonötödik alkalommal tartjuk meg. S szintúgy negyedszázados jubileumhoz érkezett el az *országos népművészeti fesztivál*.

A legközelebbi versenyidőszak novemberben lesz, amikor a *munkásénekkarok* immáron harmadik országos fesztiválját rendezik meg.

Ezek a hagyományos megmozdulások és az egyes falvakban megtartott kisebb rendezvények, előadások mind-mind az anyanyelv ápolásának jegyében történnek.

A nyelv és a gondolkodás viszonyáról, pontosabban összefüggéseiről Kosztolányi megállapításai jutnak eszünkbe: „Csak anyanyelvemen lehetek igazán én. Ennek mélységes mélyéből buzognak fel az öntudatlan sikolyok, a versek. Itt megfeledkezem arról, hogy beszélek, írok! Itt a szavakról olyan régi emlékképeim vannak, mint magukról a tárgyakról. Itt a fogalmak, azok jelei végzetesen, elválaszthatatlanul összeolvadnak. A késről tudom, hogy cutter, couteau, Messer, knife, cotello, navalja. De a késről senki sem hitetheti el velem, hogy nem kés..."

A CSEMADOK vezető titkára, dr. György István komáromi születésű, jogot végzett, s első munkahelye a pozsonyi egyetem volt, ahol a jogelméleti tanszéken tanított. Jogtudori munkásságát a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetségében végzendő teendőkkel cserélte fel.

— 1978-tól a csehszlovákiai magyar nemzetiségi rendezvények szervezése szövetségünk hatáskörébe tartozik. Országos rendezvényeink nemzetiségi életünk fontos eseményei. Jelenleg hatszázra tehető a csehszlovákiai magyar öntevékeny művészeti csoportok száma. Több mint húszezer felnőtt és gyermek tevékenykedik. Szabad idejük tekintélyes részét áldozzák a kulturális munkára. De nemcsak ez az öntevékeny művészeti munka folyik szervezetünkben, hanem jelentős szerepet tölt be a könyvvel való tevékenység, a honismereti munka, a nyelvművelés, vagy a néprajzi gyűjtés. Ebben az esztendőben megalakul a Szlovák Néprajzi Társaság magyar szekciója. Képes hetilapunk, *A Hét* sajátos küldetéséhez méltó feladatokat lát el, s igen népszerű. A népművelés egyik legeredményesebbnek bizonyuló formáját 1980-ban is a klubtevékenységben látjuk, ahol a művelődni vágyó közösségek tevékenykednek. A CSEMADOK nagyobb helyi szervezeteiben, amelyeknek száma 110-re tehető, még elmélyültebb kulturálisnépművelési munka folyik. Mi is megtartjuk a József Attila-emlékesteket, a nagy magyar proletárköltő születésének nemrég múlt 75. évfordulója alkalmából.

TÓBIÁS ÁRON

Dr. György István, a CSEMADOK vezető titkára

KÉKESDY KÁROLY FELVÉTELE

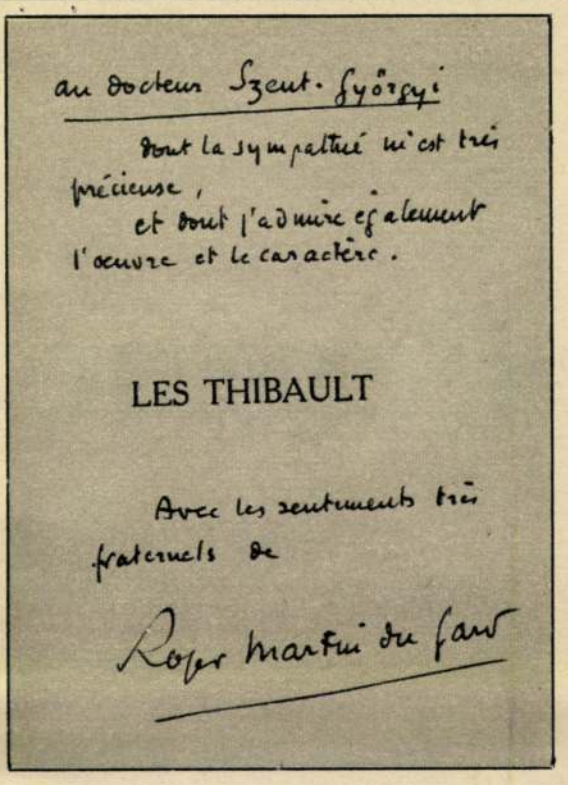

Böngészszerencse

Meglepő szerencsével jártam rendszeres böngésző körutaim egyikén a budapesti antikváriumokban. *A Thibault család* hetedik része, az *1914 nyara* francia eredetijének három kötete került a kezembe a híres párizsi Gallimard-cég kiadásában. Maga a kiadás korántsem ritkaság, annál inkább az volt az első kötet előzéklapján olvasható dedikáció: *Au docteur Szent-Györgyi dont la symphatie m'est trés précieuse, et dont j'admire également l'oeuvre et le caractére. Avec les sentiments trés fraternels de Roger Martin du Gard 1938* — Magyarán: *Szent-Györgyi doktornak, akinek rokonszenve rendkívül becses nekem, és akinek művét, valamint jellemét egyaránt csodálom. Testvéri érzelmekkel Roger Martin du Gard-tól 1938.* A könyvbe ragasztott címke tanúsága szerint a megajándékozott Juhász István szegedi könyvkötővel foglaltatta egybe a három kötetet, amely így igencsak vaskos darabbá lett.

Ugyan ki hitte volna, hogy ilyen jóban volt a két Nobel-díjas, és vajon honnan ismerték egymást? Talán egyszerre kapták a díjat? Persze rögtön megvettem a ritkaságot (az ára meglepően alacsony volt), és siettem utánanézni az ismeretségnek. Az irodalomhoz valamivel többet konyítván a biokémiánál, fejből tudtam a francia író kitüntetésének évszámát: 1937. A lexikon hamarosan fölvilágosított, hogy a C-vitamin fölfedezője is ugyanekkor lett Nobel-díjas. Kézenfekvő tehát, hogy Stockholmban ismerkedtek meg. Van-e azonban nyoma, hogy olyan jó barátokként váltak el, ahogy azt a következő évben küldött könyv dedikációja sejteti? Átnéztem az író immár több kötetben megjelent, de még korántsem teljes levelezését, erre való utalást azonban nem találtam. Ugyanígy jártam a róla szóló magyar könyvekkel. De talán a díjkiosztás alkalmával írt beszámolók többet mondanak. Valóban, a Pesti Hírlap 1937. december 10-i száma tudósítást közölt Pálóczi Horváth György tollából a díjátadás előző napi ünnepségéről, s kiderül belőle, hogy a magyar tudós és a francia író egymás mellett ültek a kitüntetettek pódiumán, és a díjat is közvetlenül egymás után vették át a svéd királytól. Ám ez lehetett a rendezők műve, vagy pusztán véletlen is. Az viszont már semmiképp, ahogyan Martin du Gard nyilatkozott pár nap múlva ugyancsak Pálóczi Horváth Györgynek. Terjedelmes interjúja a Pesti Hírlap december 21-i számában olvasható. Megtudjuk belőle, hogy a Nobel-díj átadását követő banketten az író „a stockholmi városháza aranytermében, a bankettasztal feletti emelvényen, pontosan a svéd trónörökös feje fölött olyan éles kirohanást rendezett a háború gondolata ellen, hogy mindenkit meglepett. Idézte a háború sok millió halottját és még több sebesültjét, kiknek kálváriája az emberiség meddő útjának egyik öngyilkos állomása. Később, amikor Szent-Györgyi professzorról beszélgettünk, lelkesen mondja:

— Csodálom és becsülöm Szent-Györgyit. Igazi nagy pacifista. Rokonszenvet érzek a magyarok iránt. A közeljövőben el szeretnék látogatni Budapestre.

A magyar fővárosba akkor nem vezetett el az útja, noha Stockholm után hosszabb utazást tett, és járt a szomszédos Ausztriában is. De a Szent-Györgyiről mondottak hitelét bizonyítja a dedikáció. S hasonló vallomást várhatunk még az író kiadatlan naplójától is.

SCHWEITZER PÁL

Piros korsós szőlőmunkásnő. 1930

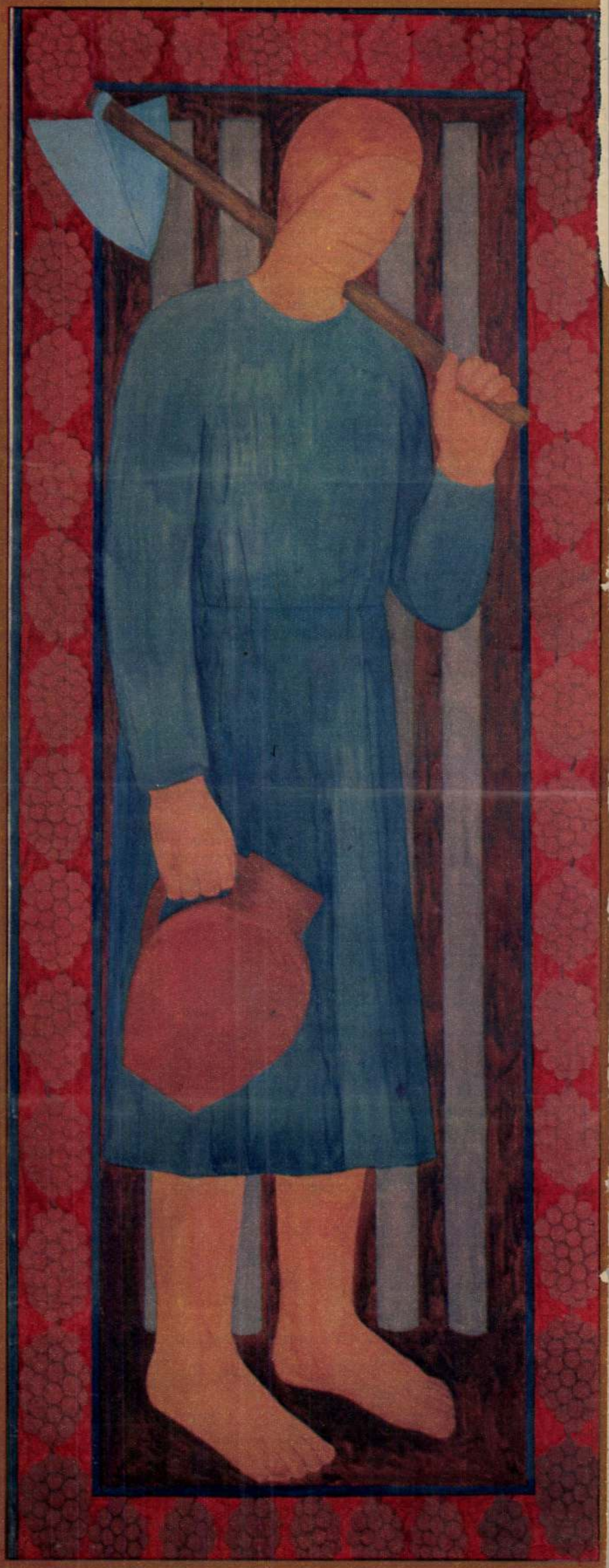

Ferenczy Noémi grafikái

A BÉRI BALOGH ÁDÁM MÚZEUMBAN

Szövőnő, 1932/33

Ferenczy Noémi szekszárdi emlékkiállításán egy kisméretű önarcképet is bemutattak a rendezők. Dátum nincs a rajz alatt, a meditáló, világra csodálkozó arcot formázó vonalak azonban már az érett, egyre egyszerűbb eszközökkel élő alkotóról beszélnek. Arról, akinek gobelinjein a szemlélődő ember mellett a harmincas években a munkában elmélyülő alakja is megjelenik, aki a műfaj kötöttségeit — síkszerűség; részletezés helyett nagy, egynemű felületek, mozgalmasság helyett nyugalom — lehetőséggé változtatva magasztosította fel a munkában önmaga szabadságát megtaláló embert.

A kiállítás egy része a harmincas-ötvenes évek alkotásait mutatja be, pontosabban: rajzokkal, akvarellekkel, kartonokkal kívánja bizonyítani, hogy ezek a tervezés folyamatát jelentő művek a gobelintől függetlenül is a XX. századi magyar művészet példaadó teljesítményei. Ezzel a megállapítással, Ferenczy Noémi alázatára, szüntelen szellemi készenlétére gondolva, nem is vitatkozhatunk.

Mégis — a gobelinek jelentik a végérvényes alkotásokat. S ha már a rendezők egy-egy mű akvarellváltozatából, rajzvázlatából többet is bemutattak, jelezve az alkotás folyamatát, talán nem lett volna fölösleges néhány falikárpitot is kiállítani. Ha nem mellőzték volna (szándékosan?) a gobelineket, akkor például a Körtánc esetében, valóban az első ötlettől a kész műig követhettük volna a perspektíva, a szín, a formarend változását.

P. SZABÓ ERNŐ

Szent István. 1940 körül

Körtánc. 1950 körül

Majális. 1955

Anya gyermekkel. 1955/56

KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

FERENCZY NOÉMI

UJ TÜKÖR 1980/XVII/18.sz.

Traviata

OPERALEVÉL

Hervad-e a Notre-Dame szépsége — így szól Szabó Dezső szónoki kérdése —, ha kiderül, hogy követi éjjelenként egy telekről lopták össze?

A *Traviata* nyersanyaga sem igazán nemes. Ifjabb Alexandre Dumas *Kaméliás hölgy* című sikerszínműve — ez adhatott Verdinek akkora munkakedvet, hogy még a *Trubadur* komponálását is felfüggesztette — a maga romantikus módján megpendít bizonyos szociális kérdéseket, amennyire a kor megengedte, és az érdekeltek élvezni tudták arcképüket. Ám erősebb benne az érzelgősség, az érzelmi közhelyek tarka kaméliája, az emberi kapcsolatok olcsó, vásári szemléltetése, a néző örök könnytartalékainak elővarázsolása.

Csakhogy Verdi más szférába helyezte Gautier Margitnak a Lachaise atya temetőjében máig koszorúzott, ríkató gyászát, az élők természetes örömét a szépen halók iránt. (— Mi még élünk!) S a szomorkás história produkciójellegét, jellemtani, didaktikus zokogását. Ebben a művében is a zenéből kell kiindulni, a muzsika általánosító erejéből; az érzelgősség érzelemmé, az önámítás lényeges, igaz üzenetté nő a kottában. Verdi bekapcsolódik életünkbe, romantikája hozzánk szól. Amit mond, fellelhetjük magunkban. S ez nehéz dolog. „Verdi sosem volt az előadással megelégedve — írja Barbieri-Nini —, s a szerepek egyre tökéletesebb visszaadását követelte a művészektől, akik részben túlzó követelései, részben pedig sajátosan zárkózott és hallgatag természete miatt nem nagyon rokonszenveztek vele." Nem csoda; Verdi szinte minden művében mindennek helye és jelentése van: a *Traviatát* is hajszálfinom szerkezet emeli a nyersanyag fölé.

Az április 13-i előadás — s nem csalás, nem ámítás, nem főpróba, melynek recenzálásáért kritikus elnadrágoltatik — a jók, imitt-amott a legjobbak közé tartozott. „Föl-emelkedett." Kibújt ósdi, „korhű" köntöséből, s a meztelen test gyönyörű költészetét dalolta.

Adyval szólva „érdemelten, szépen" ünnepelte a közönség a szeretetre méltó címszereplőt, Pitti Katalint. Korábbi erényei — például magas pianója — mindig hatásosak. S úgy vélem, immáron arra a színvonalra nőtt, hogy már nem törékeny. Vagyis: nem szorul rá a recenzista hamispénz-adományára, bókolásra, udvariaskodásra. Megvédi magát. Már lehet, kell, érdemes bírálni. Kimondható: a figura mélyebb lélektani elemzése szükségeltetnék még. A perdität, a „rosszlány" nagy fordulatát, a sokat emlegetett „múltat" nemigen hisszük el még neki: inkább egy már-már szecessziós szerelem, egy „jólány" érzelmi szerkezetét kapjuk. Ma az első kép bravúr-koloratúra-vidékén sem volt a legfűtöttebb.

És mégis. Pitti Katalin nagy drámája, egy *ember* teljes önvallomása a III. felvonásban válik döbbentővé. A nagy kitörést hitelesebben, a haldoklást veszedelmesebben még nem énekelték ezen a színpadon. Életkép helyett meg tudta festeni a „halálképet", a normális maszk alatt az ember szép és ijesztő hátterét.

Sajátos módon a legjobb formáját felülmúló Németh Gábor is valamiféle familiáris színt kevert ki palettáján. Az öreg Germont, akárhogy nézzük is a dolgot — ez az öreg Duval szavából még világosabb Dumas-nál —, önző, gőgös, ártalmas, s szentimentális álkönnyekkel locsolgatja Violettát, akinek vesztében nem kevesebb része volt, mint a tüdővésznek. Németh Gábor végül is „korrekt úriember"; eleganciája, jó modora inkább jelzett, mint átütő bűnbánata sajátos, érdekes művészi kérdőjel. Kérdőjel, de magas szinten; a sima, hajlékony hang, a II. felvonás mesterien felépített, s a nehéz kádenciát szokatlanul szépen, pontosan, meggyőzően kibontó áriája, a nagy kettős további és jelentős feladatokat sürgetnek.

Ha a kritikus azt írja, a művész „rokonszenves", rendszerint arról van szó, hogy hangja, mint egy törpének, muxikalitása, mint egy tapírnak, külleme, mint egy vizilónak, de férje vagy felesége ellentengernagy vagy ökölvívóbajnok. Leblanc Győző azonban valóban rokonszenves; ez itt nem fedőszó, hanem a jellemzést szolgálja. Alighanem legjobb szerepében hallottuk — nem régen kapta meg—; szemléletesen mutat be egy értékben, érzelemgazdagságban szélesedő utat. A magas forték is mintha sötétülnének valamelyest, ami a személyiség súlyát is növeli. Kár, hogy a cantilénát mellékzöngék zavarják, s a fojtott, falzettes pianók sem a kifejezés finomságát jelzik, inkább technikai gyöngéket.

A népes epizodistagárdából a hajdani „aranykorszak" egy megmaradt „altmeisterét", Domahidy Lászlót szeretném említeni. Még mindig jó figura, s a zárójelenetben néhány puha, szép pianót hallatott.

A fiatal, tehetséges Koncz Tamás vezényelt. Korrektül, szokatlanul — s a divatból már-már kimenő — „jó kézzel", de valamiféle koncepcióval, ötlettel, átfogalmazással, új rétegvizsgálattal adós maradt. Inkább „halk forték" és „hangos pianók" egyenlítették ki a feszültséget, s az első felvonás báli nagyegyüttesének atomjaira bomlása rontott az illúziókon.

Avagy ki tudja? Lehet, hogy az emlék tovább él, mint a pillanat üzenete, a jelenidő — vélekedett Schopenhauer.

Ő tudta.

ABODY BÉLA

Pitti Katalin Violetta szerepében HORVÁT ÉVA (MTI) FELVÉTELE

ABHÁZIA KÖVETE:

A Saratin táncegyüttes

A Szovjetunió hivatásos és amatőr művészegyütteseinek vendégszereplései alapján eddig is tudtuk, hogy a grúzok népi ihletésű színpadi táncművészete egyedülálló. Az *Abház Állami Táncegyüttes* áprilisi bemutatkozása arról is hírt adott, hogy a Kaukázus fenséges vidékének másik népe, az abház is értékes tánckincset őriz, s hogy a mindössze tíz éve alakult Saratin együttes „fivéréhez", a Grúz Állami Táncegyüttes hasonló feldolgozásmódban élteti tovább a tánchagyományokat. Eduard *Bebija*, az együttest alapító

A Saratin Abház Állami Táncegyüttes

BENKŐ IMRE (MTI) FELVÉTELE

igazgató-koreográfus a budapesti programba nemcsak a kollektív — egynemű vagy vegyes — füzértáncok látványossá tett, akrobatikus szólókkal fűszerezett változatát illesztette, hanem hősi táncjátékot, virtuóz fegyvertáncokat, törökös hangulatú és orosz női szólót, lírai jeleneteket s egy sajátos felfogású magyar páros táncot is.

Az abház együttesnek is fő erénye — ha táncosainak színpadi viselkedése nem is olyan visszafogott, mint a grúzoké — az az Európaszerte ma már szinte ismeretlen előadásmód, mely összehasonlíthatatlanná teszi megjelenésüket. A nők suhanó, kecses járásához, fejedelmi eleganciájához a férfiak villámgyors lépte s rezzenetlen testtartása járul. A pörgő-forgó-ugró-repülő, a késeket lélegzetelállítóan dobáló vagy éppen lábujjhegyre pattanó férfiak elemi erejű érzelmeit a női táncosok lírával telített tónusa lágyabb, gyengédebb színekkel egészíti ki.

Az ötventagú táncegyüttes országjáró körútja során csak tíz városba jutott el, a tévé azonban rögzítette Erkel színházi bemutatójukat, így később is felidézhetjük a táncest hangulatát.

FUCHS LÍVIA

FERENCZY NOÉMI

OLTVÁNYI Imre

Fernczy Noémi,
Revue de Hongrie XXVII-1934. 492-495 lap.

A Belvárosi Aukciósház tisztelettel meghívja
Önt és barátait Karácsonyi Művészeti Árverésére.
Az aukció időpontja:
1999. december 13. 17 óra (festmények, bútor,
szőnyeg, szobor, Ázsia kincsei),
1999. december 14. 17 óra (ezüst, ékszer, műtárgy)
A kiállítás megtekinthető 1999. december 3-tól december 11-ig,
hétfőtől péntekig 10–18 óráig, szombat-vasárnap 10–16 óráig.
Információk: Belvárosi Aukciósház
1056 Budapest, Váci utca 36.
Tel./fax: 266-8374, 267-3539
www.belvarosiaukcio.ini.hu

További decemberi árveréseink:
DEC. 17. KARÁCSONYI AJÁNDÉK
DEC. 20. FESTMÉNY, MŰTÁRGY, AJÁNDÉK

The Belvárosi Aukciósház
cordially invite you and your friends to our 14th Art Auction.
The exhibition can be visited between
3rd December 11th December.
Mon-Fri: 10 a.m.–6 p.m. Sun-Sat: 10 a.m.–4 p.m.
Day of Sale: Monday 13rd December at 5 p.m.
(paintings, furniture, carpets, sculpture, asiatica)
Thuesday 14th December at 5 p.m.
(jewellery, silver, china glass)
For further information and catalogue please contact us.

Belvárosi Aukciósház
H–1056 Budapest, Váci utca 36.
Tel./fax: 036/1/266-8374, 036/1/267-3539
www.belvarosiaukcio.ini.hu

Ferenczy Noémi: Fahordó 188,5x111 cm gouache, papír

KÉSZPÉNZZE BÉRMENTES
1999 11 27

Ferenczy Noémi

Sinkovits Péter
Új Muvészet
BudapestBáthori u. 10.
1054

FERENCZY Noémi

Gobelinek vázlataiként születtek meg *Ferenczy Noémi* Virágporzó és A mezőn című alkotásai, de esztétikai értéküket tekintve önálló alkotásokként értékelhetők – érzékeltette ezt az is, hogy másfél-, illetve kétszeres áron keltek el.

Magyar Nemzet, 2000. 09. 23. 37. o.

0 x 190 cm, 4-es
E., alatta védjegy.
Ágnes, Szentgyör-
al. Helye Újdelhi
ség.

4 x 400 cm, 5-ös
+ védjegy. Szötte
a, Tímár Katalin.
Nyugat-Dunántúli
g.

ok, 1973. 173 x
es. J.j.l. Szily.
szky Erzsébet.
Szekszárd.

):

78. 130 x 195
b.f. HL CM
t
on.

0 x 600 cm, 4-es
4. Szötte Hidvégi

Tibor Kórház.

zsef:

4 cm x 464 cm,
JJ SZE, szötte
lye Kiskunhalas.

sef:

ációit készítették:

-XII., XIV., XVIII.,
XXX.-XXXI., XXXIII.,
y: XIII., XV.
XXIV., XXXVIII.
in Gyula: XXVI.

18., 19., 23.-25., 29.,
tván: 3., 5., 8., 10.,
anosné: 4., 12., 13.,
32. id.
cs Ferenc: 2.
Susits László: 17.
nyi Gyuláné: 35.

Pálosi Judit: A magyar gobelinszövés húsz éve. 1960-1980
Tevan 1994

Ferenczy Noémi

Névmutató

Adnet, Jacques 17
Attalai Gábor 28, 37
Bán István 7, 21, 46, 47
Belmonte, Leo 4, 82, 83, 85
Boucher, Francois 76
Braque, Georges 76
Calder, Alexander 76
Coypel, Charles-Antoine 12
Cságoly Klára 27
Czakó Margit 78
Domanovszky Endre 6, 7, 19, 48, 57-60, 78, 82-86
Erdélyi Eta 27, 28
Estève, Maurice 24
Ferenczy Noémi 6, 7, 25, 76, 82, 83, 85, 86
Fett Jolán 44, 45, 47, 82, 84, 85
Fóth Ernő 60, 63-65
Fürtös Ilona 44, 78, 82, 84, 85
Gadányi Jenő 7
Goubely 12
Goya, Francisco 10
Hajdu László 68, 78
Hajnal Gabriella 12, 19, 37-39, 77
Hartung, Hans 76
Hauser Beáta 77
Hidvégi Valéria 70
Hincz Gyula 7, 57, 58, 61, 66, 82, 84-86
Honty Márta 66, 67, 69, 78
Kádár György 7, 20, 21
Kecskés Ágnes 20, 39, 82, 84, 85
Kórodi György 6
Körösfői Kriesch Aladár 5, 82-83, 85
Korzim Erika 19-20, 39, 43, 46
Kun Sándorné (Luca) 78
Lakatos Artúr 6, 82, 83, 85
Le Brun, Charles 76
Maillol, Aristid 5
Máriási Iván 75
Matégot, Mathieu 27
Matisse, Henri 76
Mizser Pál 18, 69, 70
Nagy Judit 41-42, 77, 82, 84-85
Nagy Sándor 5
Németh József 70
Oláh Tamás 19
Oudry, Jean-Baptiste 76
Pápai Lívia 77
Pécsi László 18-19, 42, 45, 82, 84-85
Pekáry István 6, 82-83, 85
Péreli Zsuzsa 39-40, 77, 82, 84-85
Picasso 76
Pintér Éva 40, 42
Plesznivy Károly 6, 45-46
Polgár Rózsa 77
Prepelicza Katalin 26, 42, 78, 82, 84-85
Redő Ferenc 63-66
Rippl-Rónai József 12, 82-83, 85
Schubert Ernő 6
Solti Gizella 25-26, 77-78, 82, 84-85
Szántó Piroska 70, 75
Széchenyi Lenke 11, 26, 77, 82, 84-85
Szily Géza 68-69
Szkok Iván 68-69
Szőke Erzsébet 41, 43
Szurcsik János 59-60, 62-63, 78
Szurcsikné Sárkány Anna 78
Tassy Klára 65-67
Tury Mária 22-24
Ungár nővérek 78
Vörös Rozália 63, 65, 68, 78

FERENCZY NOÉMI

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

486-487, 552
Szöveg : 55, 345,
Kronológia : 1916, 1918, 1922, 1924, 1925, 1929, 1934, 1937, 1956, 1967, 1968, 1979,

Nők Lapja
1956. IX. 6.

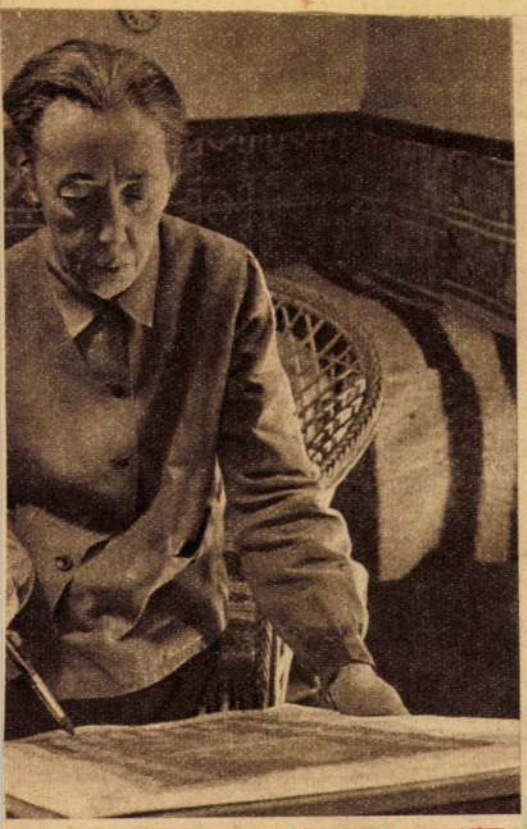

FERENCZY NOÉMI

neve egyértelművé vált évtizedek óta a magyar gobelinművészettel. Mindjárt a bejárattal szemben van egy kárpit, Múzsa a címe. Nőalak ül és végtelen türelemmel, a rózsaszín almafákat észre sem véve, elmélyülten és figyelőn ír. Ilyen ezeknek a műveknek múzsája; amilyen a középkori miniátoroké lehetett, akik egy cella mélyén évekig dolgoztak egy-egy könyv kezdőbetűin, vagy azoké a szövőnőké, akik egy-egy vár alsó termeiben fontak és szőttek, kosztért-kvártélyért és nem volt más örömük, mint az, *amit* szőttek. Maga a brokát, vagy a gobelin, ami mégiscsak tele volt örömmel és játékkal. Akár ezek a mostani gobelinek; ez a leánykoszorú például, ahol barack- és eperszínű lányok játszanak és egészen aprók a hatalmas hegyek között... és a hegyek is játszanak velük. Jókedvű hegyek ezek, csodálatosan valódiak, mintha az ezerféle gyapjúszál pontosabban tudná ábrázolni az ezeregy féle fű és bokor benyomását az emberi tekintetre, mint a festék és ecset. Majdnem megkísért a gondolat, hogy szőni talán könnyebb, mint festeni? Könnyebb? Lehet. A selyemhernyónak is könnyű selyemszálat fonni. De hogyan talált rá ez a művész pontosan erre az anyagra, mint az egyéniségének, tehetségének megfelelő kifejezési eszközre?

— Nem olyan egyszerűen, mint ahogy ezt meg szokták írni — feleli a művésznő kérdésemre —, szobájában, ahol nincs semmi más jóformán, mint a hatalmas szövőszék és a napfény. És ez a sovány, zárt ember: munkaruhában, kordbársony nadrágban és sötétkék zubbonyban — és első pillanatban csak visszautasítással a hangjában, mert hiszen az emberek »csak úgy jönnek és elviszik az időmet«. — Azt talán tudja — mondja később —, hogy apám Ferenczy volt, a festő. És már gyerekkoromban sok szépet láttam. Múzeumokat, kastélyokat Franciaországban. Már elmúltam húsz éves, amikor először gondoltam arra, megpróbálok szőni... de nem azt, amit más rajzolt elő; az unalmas. Akkor kezdtem el rajzolni tanulni. Először szőni, aztán rajzolni: ez a fontos. A szövőszékemet Párizsban, abban a kis manufakturában csinálták, ahol először láttam közelről ezt a munkát. Onnan jött át egy mester és néhány órát adott nekem. Munkásember volt. Nem művész... Eleven művészektől keveset tanultam, sajnos, inkább a réginektől, múzeumokból és magától a természettől... de azt folyton, folyvást, reggeltől estig. Mert az úgynevezett tehetség nem elég. Nem elég hinni az embernek magában, kételkedni is kell tudni. Szigorúnak lenni és nem dédelgetni magunkat. Azt hiszem, én soha nem voltam magamhoz elnéző.

— Nagyon örülök ennek a kiállításnak... hogy a fiatalok megismerkednek a munkámmal. Hiszen ezért csinálom. Hogy más is örüljön annak, aminek én...: Ha fáj valami, legfeljebb az, hogy ha bezár a kiállítás, visszagöngyölik a gobelineket; és szekrények sötétjében porosodnak. Pedig ez a műfaj arra való, hogy részt vegyen az életben. Nemcsak egy-egy hivatali dolgozószobában, ahova kevés ember jut el, és annak is más gondja van. Hanem... olyan helyen, ahol tárgyalnak... talán fontos politikai dolgokról és jó, ha van valami a falon is, ami a légkört kellemessé teszi. Vagy ahol sokan együtt tanulnak valami szépet. Úgy tetszik nekem, amit a Szabad Egyetemről olvasok: hogy öreg emberek jönnek be vidékről, zenéről és művészetről tanulni. Ha például ilyen helyre akasztanának valamit tőlem... Igen, annak tudnék örülni... azonkívül...

A mondat befejezetlen maradt: befejezése már csak egy mozdulat, egy intés, az új munka felé... ahol rózsaszín és sötétlila háztetők és tornyok épülnek ezer egymást keresztező szálból és percből az időben, az idő számára.

F. Á.

Teremtés, 1913

Leánykoszorú, 1952—54

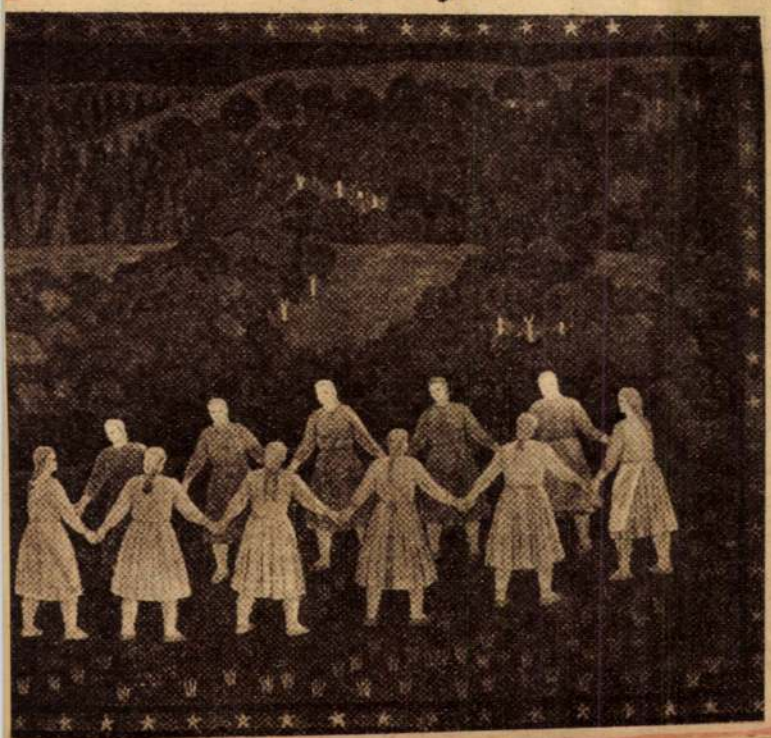

Múzsa, 1937

FERENCZY NOÉMI
A GOBLIN NAGY MŰVÉSZE

Augusztus 20-án, az Alkotmány ünnepén nagyszabású képzőművészeti kiállítás nyílik Budapesten. Erre a kiállításra határtalan lelkesedéssel készülnek képzőművészeink, hiszen az Alkotmány évfordulója számukra is ünnep. Az Alkotmány adta meg nekik a lehetőséget arra, hogy művészetüket anyagi gondoktól függetlenül, a dolgozó nép érdekében tökéletesíthessék.

Ferenczy Noémi, Kossuth-díjas művészünk, magvető parasztot ábrázoló goblinképen dolgozik, fáradhatatlanul. Ferenczy Noémi a dolgozó embert, a dolgozó nőt ábrázolja s minden aprócska öltésén látszik: milyen szeretettel foglalkozik ezzel a témával.

Beszélgetés Ferenczy Noémivel egy gobelin-kép előtt

A parányi teáscsészét szíves kínálással tolja közelebb két finommozgású kéz, amely pár perce még egy szép gobelin-kép gyöngyszínű fonalait szőtte. *Ferenczy* Noémi Kossuth-díjas gobelinművészt munkájában zavartuk meg, pedig takarékosan kell bánnia idejével. Sokfelé szólítja hivatása. Valamikor így nyilatkozott Ferenczy Noémi: »Szövök pirkadattól alkonyatig... futja az időmből«. Ma már nem így áll a dolog. Ferenczy Noémi nem »csak« művész. Sok munkát ad a főiskolai tanárkodás is. A napokban kerülete újabb megbízatással tüntette ki. Megválasztották a *népfrontbizottságba.*

— Talán először rólunk, képzőművészekről szólnék — kezdi a beszélgetést. — Arról, hogy ez a friss mozgalom hogy *szólhat* bele a művészet fejlődésébe. Egységes nemzetet ábrázolni, egységes nép művészi igényeit kiszolgálni lelkesítő, serkentő dolog. Éppen ezért nekünk egyenesen érdekünk, hogy *részt kérjünk* ebből a mozgalomból. A művész is, mint minden ember, a Hazafias Népfronton keresztül kapcsolatba kerülhet a társadalom minden rétegével. Tapasztalatból mondom, ez csak hasznára válhat.

Ferenczy Noémi harmincötéves művészi pályáját a *néppel való kapcsolat keresése és megtalálása* jellemzi. Még kislány volt, amikor édesapjával, a nagybányaiak vezető festőmesterével, *Ferenczy Károllyal* Nagybányára költözött. Akkor még nem gondolt arra, hogy művész lesz. Nem rajzolgat, nem is festeget, pedig testvérbátyjai — Béni és Valér — már művészek.

— A családi légkör arra tanított, hogy a művészi alkotómunka teljesen kitöltheti egy ember életét — idézi fel fiatal éveinek legfontosabb leckéjét.

Családja, művészbarátai körében és a múzeumokban úgy szívta magába a *jót, a szépet, az igazi művészit,* mint porhanyós föld a friss nedveket. És a művészet szerelmese alig húsz éves, amikor elindul külföldi útjára — Münchenbe, Firenzébe, Párizsba — hogy még többet lásson.

Párizs egyik múzeumában találkozik a gobelinnel, életének azzal a *kifejező eszközével,* melyben legtökéletesebben megtalálta önmagát. Még ott Párizsban szövőszékhez ül. Az új mesterségre egy nagy francia gobelin-szövőműhely vezetője tanítja. De Ferenczy Noémi nemcsak pusztán a technikai bravúr virtuóza akar lenni. Más megoldást, új utat keres. Amit akart — el is érte. Ferenczy Noémi a gobelin-művészetnek világviszonylatban is egyik kimagasló, egyénihangú mestere. Falikárpitjainak témáit maga tervezi, maga festi meg és ami a legritkább, *sajátkezűleg szövi.*

Korán megtalálta kapcsolatát a néppel. Művészetében központi helyet foglal el *az ember és a munka.* Egymásután születnek a munkát ábrázoló alkotásai: *Magvető, Kaszás ember, Parasztasszony, Fahordó nő, Szőlőmunkásnő.* Ez az út vezette el Ferenczy Noémit a kommunista mozgalomig. Az illegalitás nehéz éveiben alkotta egyik híres gobelinjét, az *Ébresztést,* amelyben egy vörösruhás ember felébreszt egy alvó szürkeruhást. A kommunisták üldözésekor kénytelen volt polgári címek mögé rejteni képeinek *valódi* mondanivalóit. Ilyen az az alkotása is, amelyik a munkás és parasztösszefogást fejezi ki. Ez a faliszőnyege 1924-ben a XIII. kongresszuson a *Kreml* falát díszítette...

Kapcsolata a néppel azóta is csak erősödött.

— Mindig vonzott az egyszerű emberek társasága. Hozzájuk húz a szívem ma is, mert úgy érzem, képeimről alkotott *bírálatuk* objektív, világos. Ítélőképességüket nem befolyásolja sem merev előítélet, sem az, hogy az illető művésznek voltak-e már sikerei, avagy sem. Örülök annak, hogy az új mozgalomban még több alkalmam lesz érintkezni az emberekkel. Elképzeléseimet talán így *foglalhatnám össze:* Tudatosítani kívánom, hogy mindaz a jó, amit az ember csinál, nem veszhet kárba. Tisztességes, hazájukat szerető becsületes embereken múlik népünk jóléte. Ha valami baj van, azt mindenki megsínyli, még az is, aki három lépés távolságról szemléli. A tokbabújt emberek ideje már lejárt.

Egy gobelin-ráma keretei között rózsaszínruhás lánykák táncolnak, zöldelő, barnás foltokkal ékesített domboldalon. Ferenczy Noéminak nem kell pontosabban meghatározni művészi és emberi hitvallását, terveit, kimondja helyette készülő műve, melynek ezt a címet adta: *Béke!*

Szentgróti Éva

Magyar Nemzet - 1954. XI. 10.

Ferenczy Noémi kiállítása

Kevés művésze van Európának, akinek több mint négy évtizedes munkássága az igaznak és a szépnek olyan következetes fokozását tartalmazná, mint *Ferenczy* Noémi művészete. Kiállítása szakembert és hozzá nem értőt is áhítattal tölt meg és gyönyörködtet, a haladó emberi eszmék és a művészi alkotás erejét hirdeti. Művészete nemcsak azért különleges, mert műfaja, a gobelin sem mindennapos; erős egyénisége szuggesztív módon kelti azt a tudatot, hogy ezt a művészi mondanivalót ebben a műfajban nem is lehetne másként kifejezni.

Sok műve tűnt el szemünk elől, sok került külföldre, ahol már évtizedekkel előbb felismerték művészetének erejét. Egy részüknek akvarellje, kartonja még látható a kiállításon. S ez igen fontos, mert Ferenczy Noéminél a legelső akvarelltől a kész gobelinig szerves egységben bontakozik ki az alkotó folyamat, és a szövött mű elkészültével — minthogy gobelinjeit maga szövi — semmi sem kopik le az alkotó kéz frisseségéből.

A síkdíszítés feladatát magától értetődően tölti meg a friss természeti látványon nevelkedett modern magyar művészet képzeleti gazdagságával és a valóságadta élményekből elmélyülten táplálkozó, érző és küzdő ember mondanivalójával. Jól tudjuk, hogy modern gobelin van másfajta is, mint a Ferenczy Noémié, de a kiállítás élményének hatására újból erősödik az az érzésünk: amit ő alkot, az az igazi modern gobelin.

Gyökerei az európai gobelinművészet hagyományai: a *Teremtés* (1913) zöldjei és dús növényzete, a *Menekülés Egyiptomba* (1915—16) paradicsomi gazdagsága termékenyen formálják át a nagy nyugati gobelinművészet elemeit. De a természeti motívumok már az első művek után átalakulnak, formájuk és értelmük megújul: a művész más módon, tudatosabban választja ki a valóságadta élményekből a számára lényegeset. A *Kertészet* (1923) vagy az *Alvó pásztor* (1932) növényzete már más hangulatú, szűkszavúbb és dekoratívebb, más a rendeltetése is: a természet itt már emberi környezetté válik. És újból más, bonyolult hangulatokat rejtenek magukba látszólag egyszerűsödő későbbi csendéletei és tájai.

Abban, hogy ez a nagyvonalú és változatos fejlődés miért annyira egyenletes, kevés része van a gobelin műfaji sajátosságainak. Elemezni is csak úgy lehetne, ha végigmennénk azon a történeti úton, amely Ferenczy Noéminek, a harcos művésznek fejlődését megmutatná; azon az úton, amelyen a világ minden gazdagságánál fontosabbá lett számára az ember és az emberi munka, és legfőbb művészi problémájává az, hogy a dolgozó ember eszményét a modern síkdíszítés követelményeinek, a szövés különleges felülethatásának megfelelően kifejezze. Az *Összefogás* (1932) munkásai monumentálisan és nyíltan szólnak a kor legfontosabb társadalmi kérdéséről. A *Zsindelyező*-n (1935) épületelemekből konstruálódik meg a színes dekorativitás. Hasonló egyszerűséggel heroizálja a munkást és munkaeszközt a *Szövőnő* (1933). A *Fahordó nő* (1945—46), vagy a *Magvető* (1949—50) gobelinjeiben már maga az alak tölti ki a felületet; a *Múzsa* (1937) szibillaszerű ülő alakja a művészi felelősség nagyszerű hitvallása. A *Madonna* (1932), a *Kis vándor* (1939—40), vagy a *Bárányos* (1935—36) meghittsége egészítik ki e különös, lenyűgöző emberábrázolás alakulását. Sajátos képi és hangulati szerepe van ezekben a gobelinekben a *képszegélyeknek* — akár a *Vándor*-t szegélyező házacskákra, a *Múzsá*-t körülvevő virágos fákra, vagy a *Kőműves* (1933) kalászaira gondolunk —, de mindig maga a nagy felületű, kevésmozgású emberalak az, amelyben a nagy műalkotások egyszerű érthetőségével fejeződik ki a művész állásfoglalása.

A harmincas években oly erőteljesen kibontakozó munkaábrázolás lett Ferenczy Noémi művészetének a gerince és átmenetileg háttérbe is szorította gobelinjein a természeti képet. De meggazdagodott művészi képzelete később újult erővel tért vissza a tájhoz. Alkotásaiban megváltozott a természeti elemek művészi szerepe, a valóságábrázolás és a síkdíszítés feladatai jobban összeolvadtak bennük: mondanivalójuk gazdagabb és sokoldalúbb lett.

A *Kék virágok* (1945) üdesége, az *Őszi szőlőhegy* vöröses-barnás tarkasága, a *Tavaszi szőlőhegy* (1951) nagy foltokra épülő színkompozíciója, az *Irtás* (1939) izgalmas belső szerkezete, a *Havas táj* (1946) dekoratív fehérsége, vagy a legutóbbiak közül a *Leánykoszorú* friss rózsaszínei és gazdagon tagolt, bokros domboldala, az *Anya gyermekével* (1955—56) meghitt hangulata — e dús galérlában úgy érezzük, hogy ennél többet az ember és a táj kapcsolatáról gobelinművész talán nem is mondhat.

Az élet szeretete, az igazság és a szépség öröme ragadja meg a nézőt ezen a kiállításon.

Aradi Nóra

Magyar Nemzet - 1956. X. 4.

POSTHUMUS INTERJÚ

Utolsó látogatás Ferenczy Noéminél

Az itt közölt írás egy tervezett interjúösszeállítás egyik darabja. Két nappal előbb készült, mielőtt Ferenczy Noémi, a nagy művésznő elhunyt.

Itt, a VI. emeleten, a város háztetői alatt, mintha más világba lépne a látogató. Az ajtón nem hirdeti névtábla, s csak kevesen, a művészi gobelinek szerelmesei tudják, hogy itt él és dolgozik Ferenczy Noémi, a nagyszerű művész.

A hatalmas, teremnek is beillő, egyetlen szobából álló lakás, szinte spártaian egyszerű. A főfalat teljesen elfoglalja a menynyezetig érő szövőszék. Aztán egy csergével letakart kerevet a sarokban, egy asztal, három nádfonatú szék — ez minden.

A szövőszéken majdnem befejezett, 172x165-ös gobelin. Nézem a faliszőnyeget. A jellegzetes „Noémis", tompított, meleg barna-terrakotta-kékes színekben játszó gobelin, amelyet a szokásos frízszerű sáv keretez — a mű lényegét kifejező témával — itt kancsókkal. Hat leány, tömör, stilizált formában, egymás kezét fogva, kiegyensúlyozott léptekkel halad a nagy foltokban ábrázolt mezőn. Ez az a kiegyensúlyozottság, ami az ő művészetére oly jellemző, most is megragad, de nem szólok, csak gyönyörködöm benne, hiszen sokszor mondta, nem szereti a látogatók tetszésnyilvánításait.

A teljesen zárt szerkezetű szőnyegből már csak egy darabka égbolt és a felső kancsós keretrész hiányzik.

— *A brüsszeli világkiállításra készül* — mondja Ferenczy Noémi. — *Hazatérő napszámoslányoknak nevezem. Csaknem egy éve kezdtem neki a munkának. Feb-*

ruárra elkészült a vázlat, azóta szövöm, ha néha nem is ragaszkodom szigorúan eredeti elképzelésemhez. Sok munka van ebben a gobelinben, napi 8—10 órát szövök.

Szeretném más szőnyegeit is látni. Sajnálkozva tárja szét orsóktól és fonalaktól cserzett kezét.

— *Sajnos, nem tudok semmit sem mutatni, bármily szívesen tenném. Gobelinjeim egy része külföldön van, egy másik jelentős része a háború alatt elpusztult. Ami pedig itthon van, az múzeumok raktárában fekszik, pontosan magam sem tudom, hol.*

Kopott, faragott dobozt vesz az ölébe, gyakorlott mozdulattal rövid, félcigarettát sodor magának, de hogy mégis tovább égjen —, kisolló két szára közé kényszeríti. Az orvos már régen eltiltotta a cigarettától; most így csapják be egymást: cigaretta és szenvedély.

— *Nemrégiben* — folytatja, miután elnyomja a cigarettavéget —, *egy holland művészettörténész járt nálunk. A magyar képzőművészek munkáit tanulmányozta, hozzám is eljött. Ő is gobelint szeretett volna látni. Neki azonban tudtam három hollandi címet adni, ahol megnézheti a munkáimat.*

Fáradtan közelebb húzza a székét az állványhoz. Aztán megfontolt, halk mozdulatokkal tovább dolgozik.

Tudom: nem szereti, ha munka közben ott van valaki mellette. Csendesen, hogy fel ne riasszam, beteszem magam mögött az ajtót.

Korolovszky Klári

Népszabadság
1956. XII. 25.

Szombaton temetik Ferenczy Noémi festőművészt

A képzőművészek MSZMP szervezete, a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Képzőművészeti Alapja gyászjelentésben tudatja, hogy *Ferenczy Noémi* festőművész, Kossuth-díjas érdemes művész életének 67. évében elhunyt.

Ferenczy Noémi temetése szombaton délután 2 órakor lesz a Kerepesi temetőben a fővárosi tanács által adományozott díszsírhelyen.

Képes Ifjúság 1957. december 22, vasárnap

FERENCZY NOÉMI HALÁLÁRA

Elárvult a szövőszék, amelyen egy művészasszony évtizedeken át a legszebb magyar faliszőnyegeket alkotta. Váratlanul elhunyt Ferenczy Noémi, képzőművészetünk egyik legjelentősebb egyénisége, a művészi lélekismeret feledhetetlen mintaképe. Híréhez, nevéhez, páratlan tehetségéhez képest aránylag kevés szó esett róla a művészeti élet fórumain. Nem tartozott az ágáló, szervezkedő, szerepelni vágyó személyiségek közé. A régi mesterek fajtájából való volt, olyan valaki, akit mindenekelőtt szakmájának dolgai foglalkoztattak. Munkássága cáfolhatatlanul bizonyította azt, hogy a jó műalkotások megteremtése elképzelhetetlen a művészeti technikák teljes ismerete nélkül, a látnoki képzelet is csak az anyagban formát öltve válhat az emberi értelem és ízlés fejlesztőjévé, a lélek legemelkedettebb élményeinek táplálójává. Alakító képesség, mesterségbeli tudás nélkül a legfontosabb mondanivaló is puszta jószándék, tehetetlen igyekezet marad.

Ferenczy Noémi szerzetesi fegyelemmel, fáradhatatlan következetességgel munkálkodott művészi elképzeléseinek valóraváltásán. Úgy készített gobelint, mint a klasszikus korok szövőmesterei, a nemzedékről nemzedékre szálló művesség tökéletesítői. Minden tervét maga vitelezte ki, meseszerű színvázlatai után az eredeti nagyságú kartont saját kezűleg transzporálta gyapjúkárpitokba. Érzékeny ujjakkal sodorta egyénivé a nemes fonalak kifejező erejét, szövés közben érte el művei hamvas festőiségét. Szinte együtt lélegzett a textillel, s meghitt biztonsággal kezelte az élettelen anyagot, átszellemítette szőnyegeit.

Voltak, akik értetlenül nézték erőfeszítéseit, felesleges energiapocsékolásnak minősítették kézműves szorgalmát, különcködésnek tartották azt az áhítatot, amellyel kompozícióit szövőszékén kidolgozta. Egyesek szemében korszerűtlen pepecselésnek tűnt pihenéstelen alaposssága, mert a modern díszítőművészettel szemben támasztott igényeket csak nagyipari módszerekkel vélik kielégíthetni. Ferenczy Noémi éppen azt tette kétségtelenné, hogy az iparművészeti feladatokat nem szabad kevesebb műgonddal megoldani, mint akár a legreprezentatívabb festészeti vagy szobrászati megbízást. Életműve kiállja a legszigorúbb kritikát is, a múzeumi tárgyak mércéjével mérhető, egyetlen gobelinje se avul el a stílusdivatok változásával.

Tévedés lenne azt hinni, hogy művei egyfajta eklektikus örökkévalóság jegyében készültek. Megjelenítő eszközei napjaink legkorszerűbb ízlését tükrözik, de olyan szinten, hogy egyúttal megörökítik korunk formavilágát a legtávolabbi jövőnek is. Összefoglaló nagy foltokkal ábrázolt, biztos szerkezettel építette föl képeit, lényegretörő szűkszavúsággal adta elő témáit. Díszítményező kedvében a tömörség érvényesült, soha nem stilizált a vonaljátékért magáért, mert mindig megtalálta a szépség és igazság formaelemeit. Szakmai felelőssége nem torzult pedantériává, a szövéstechnika nehézkessége ellenére faliszőnyegei nagyvonalúságot, monumentális hangvételt képviselnek. De ezzel se vesztik el textilszerűségüket.

A tájékozatlanabbak azt gondolhatnák, hogy Ferenczy Noémi áldozatos hivatásérzete, fanatikus szakmaszeretete az élettől elforduló magatartással járt. Mint „az anyag gyermeke", igazi mesterként közel került a valósághoz, közelebb, mint sokan, akik programszerűen kutattak a természet és társadalom motívumai után. A dolgozó és alkotó ember mozgásából, tevékenységéből fejlesztette kompozícióit, a szegényekkel és kizsákmányoltakkal vállalt sorsközösséget kora ifjúságától kezdve. Minden műve a népismeret, az intellektuális forradalmiság maradandó és lenyűgöző megnyilatkozása.

Művészetének példája élő, eleven hatóerőként marad közöttünk.

Pogány Ö. Gábor

A művészvilág mély részvéte mellett kísérték utolsó útjára Ferenczy Noémi Kossuth-díjas gobelinművészt

Szombaton a Kerepesi-temetőben kísérték utolsó útjára Ferenczy Noémi Kossuth-díjas gobelinművészt, a magyar képzőművészet egyik legkiemelkedőbb alakját. Temetésén megjelent *Kállai Gyula* művelődésügyi miniszter, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, *Nemes Dezső*, a Politikai Bizottság póttagja, *Mihályfi Ernő* művelődésügyi miniszterhelyettes és a művészvilág számos képviselője.

A koszorúkkal borított ravatalnál *Pogány Ö. Gábor* a Képzőművészeti Szövetség és a Képzőművészeti Tanács nevében, *Prepelica Katalin* pedig a művész tanítványai nevében búcsúzott meghatott szavakkal Ferenczy Noémitől.

A sírnál *Benke Valéria*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja mondott emlékbeszédet.

— Elvtársai, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nevében veszek búcsút Ferenczy Noémitől, a marxista művésztől, a magát egészen egy ügynek szentelt embertől — mondotta. — Ha Ferenczy Noémi életírásának kellene mottót keresnünk, azt — úgy érzem — csak egyetlen szóban találhatnók: Hűség. Megtett útjára ezzel az egy szóval világítva vissza, egyszerre ünnepi fényt kap a látszólag egyhangú, szigorúan egyszerű életút.

Ferenczy Noémi elsősorban művész volt, aki új világot teremtett a maga sajátos művészetében, alkotásának anyagát és annak lehetőségeit egyéni színei szerint választotta és formálta meg. Művészi pályája indulásánál azonnal rátalált arra a kifejezési formára, amelyet egyedül ítélt egyéniségéhez illőnek.

Ha a művészi útja egyenes és töretlen volt, ugyanilyen Ferenczy Noémi emberi útja is,

1919-ben ott van azok között a művészek között, akik a munkásosztály ügye mellé állnak. Ösztönös demokratizmusa segítette a haladás igaz útját megtalálni századunk társadalmi válságában.

A Tanácsköztársaság idején részt vett a művészeti direktórium munkájában és azóta töretlen a kapcsolata a munkásmozgalommal — 1919-től 1932-ig tartó emigrációja alatt csakúgy, mint az itthoni években, a felszabadulás előtt és utána, napjainkig.

Az 1956-os ellenforradalom eseményei sem zavarták meg. Pártunk hűséges tagja maradt haláláig.

Szive a miénk volt és semmilyen hatalom nem tudta megfélemlíteni, megingatni, ha érzései művészi formába kívánkoztak. Az elnyomatás legsötétebb napjaiban sem fogyott el hite, bátorsága. Erről vallanak munkái, amikor 1924-ben és 1944-ben is a *Fahordó lány* című képein megjelenik a hite töretlenségét kifejező szimbólum, a sarló-kalapácsos szegély.

Tisztasága, becsületessége, emberi emelkedettsége — amely oly határozottan jellemezte — vitte a párthoz. Az ő élete is azt példázza, hogy az értelmiség legjobbjainak útja csak a szocializmus útja lehet.

A párt az egyetlen eszmei erő- és fényforrás, amely a kor művészi válságán átsegítheti az igaz embert — mondotta Benke Valéria.

Ezután a hivatalos szervek képviselői, barátok, tisztelők, művésztársak helyezték el koszorúikat Ferenczy Noémi sírján. (MTI)

Népszabadság – 1957. II. 29.

FERENCZY Noémi

Orvosi ügyelet

Az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Megyei Intézetének közleménye:

* * *

Az ügyelet ideje augusztus 20-án, pénteken 7 órától, 23-án, hétfőn 7 óráig tart.

Szolnokon a Hetényi Géza Kórházban (Tószegi út 21., tel.: 421-521) péntek, szombat, vasárnap az alábbi szakrendelések fogadnak betegeket: baleseti általános sebészet a sürgősségi osztályon; szülészet–nőgyógyászat a nőgyógyászati ambulancián; belgyógyászat: – sürgős esetekben –a kórház sürgősségi osztályán.

Központi körzeti ügyelet: Móra F. u. 9. (a volt laboratórium helyén), tel.: 373-373. **Ellátási területe:** Szolnok, Tószeg, Tiszavárkony, Tiszavárkony-Szőlő, Tiszajenő, Zagyvarékas, Szászberek, Szajol, Rákóczifalva, Rákócziújfalu, Vezseny.

Gyermekorvosi ügyelet: Móra F.u.9., tel.: 423-102.

Fogorvosi ügyelet: Hubay úti rendelőben péntek, szombat, vasárnap 8-tól 17 óráig, 17 órától másnap reggel 8-ig a kórház szájsebészeti osztályán (Tószegi u. 21.) fogadják a betegeket, sürgős esetben.

Szolnoki terület: Martfű: Tisza Cipőgyár üzemorvosi rendelője, Lenin u.1. (pénteken, szombaton, illetve vasárnap 7.30 órától hétfő reggel 7.30-ig). Tiszaföldvár: központi ügyelet: Kossuth u. 139. (péntek, szombat, vasárnap 7 órától hétfő reggel 7 óráig). Besenyszög: dr. Elbakour Afif, Damjanich u. 4. (csütörtökön 16 órától az első munkanap reggelén 8 óráig). Nagykörű, Kőtelek, Tiszasüly, Hunyadfalva, Csataszög: dr. Zsótér Gyöngyi Kőtelek, Szent István tér (pénteken, szombaton, illetve vasárnap 8 órától hétfő reggel 8 óráig). Újszász: pénteken: dr. Szóró Magdolna, Kossuth L. u. 1. Szombaton, vasárnap: dr. Ördög Lajos, Damjanich u. 14.: reggel 7 órától hétfő reggel 8 óráig.

Jászberény: szombaton a fogászati szakrendelés 7-től 12 óráig az Erzsébet Kórház-Rendelőintézetben (Szelei u. 2.),. Hét végén több szakrendelés nem működik!

Központi körzeti ügyelet: Tököly u. 13., tel.: 312-226., pénteken, szombaton, vasárnap 8 órától hétfő reggel 8 óráig. **Ellátási területe:** Jászberény, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászjákóhalma, Jásztelek, Pusztamonostor felnőtt- és gyermeklakossága.

Gyermekorvosi ügyelet: pénteken: 9-12-ig és 16-18 óráig, szombaton: 9-től 12-ig, valamint 15-18 óráig, vasárnap: 9-től 12 óráig, és 16-18 óráig.

Jászberényi terület: pénteken, szombaton, illetve vasárnap 7 órától hétfő reggel 7 óráig.

Jánoshida: központi ügyelet: Fő u. 49. **Ellátási területe:** Jánoshida, Alattyán, Jászalsószentgyörgy. **Jászboldogháza:** dr. Kiss Imre, Arany J. u. 4. **Jászfényszaru:** körzeti ügyelet: 20-21-22-én Fürst Sándor u. 12. **Jászszentandrás:** péntek, szombat, vasárnap 7 órától hétfő reggel 8 óráig. Körzeti ügyelet: Posta u. 33. **Jászárokszállás:** pénteken: Móczár tér 7/a., szombaton és vasárnap: Széchenyi u. 18. Ellátási területe: Jászárokszállás, Jászágó – péntek, szombat, vasárnap 7 órától hétfő reggel 7 óráig. **Jászladány**: központi ügyelet: Petőfi u. 1., pénteken, szombaton, vasárnap 8 órától hétfőn 9 óráig. **Jászkisér**: körzeti ügyelet: Ady E. u. 22., pénteken, szombaton, vasárnap 7 órától hétfőn 7 óráig. **Jászapáti:** körzeti ügyelet: 20-án István király u. 4., szombaton, vasárnap Kossuth u. 27. (csütörtök este 19 órától hétfőn 7 óráig). Ellátási területe: Jászapáti, Jászivány.

Karcagon a szakrendelések ügyeleti szolgálatot nem teljesítenek! A Háziorvosi Intézet orvosi ügyelete: Széchenyi sugárút 27., tel.: 311-233. Ellátási területe: Karcag, Berekfürdő.

Kisújszállás: központi körzeti ügyelet: Nyár u. 7., tel.: 321-721. **Ellátási területe:** Kisújszállás, Kenderes, Bánhalma.

Kunmadaras: körzeti ügyelet: pénteken és szombaton: Kunhegyesi u. 41. sz. alatt, vasárnap: Semmelweis u. 9. sz. alatt, reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig.

Mezőtúron szombaton működő szakrendelések: **fogászat:** 8-tól 10 óráig (Kossuth u. 7-11.), pénteken és vasárnap egyéb szakrendelések ügyeletet nem tartanak! Központi körzeti ügyelet: „Pigall" Városi Központi Orvosügyeleti Szolgálatot Ellátó Betéti Társaság: Mezőtúr, Kossuth L. u. 7-11. Ellátási területe: Mezőtúr, Mezőhék, Kétpó, Mesterszállás.

Túrkeve: összevont városi ügyelet: Kálvin u. 3., tel.: 361-258.

Törökszentmiklós: központi körzeti ügyelet: Kossuth L. u. 166. I. 19. **Ellátási területe:** Törökszentmiklós, Tiszapüspöki, Tiszatenyő.

Fegyvernek: központi körzeti ügyelet: Felszabadulás u. 128/a.: csütörtökön 18 órától hétfő reggel 7 óráig. **Ellátási területe:** Fegyvernek, Örményes, Kuncsorba, Tiszabő.

Törökszentmiklósi terület: Kengyel: dr. Lengyel Gyula, Rákóczi u. 26/a.

Kunszentmárton: központi körzeti ügyelet: Mátyás kir. u. 21/a., tel.: 259. **Ellátási területe:** Kunszentmárton, Öcsöd, Szelevény, Csépa, Tiszasas, Tiszaug, Tiszakürt, Tiszainoka, Nagyrév, Cserkeszőlő.

Kunszentmártoni terület: Cibakháza: dr. Litkei Tamás, Hősök tere 10/a.,

Tiszafüred: központi körzeti ügyelet: Nefelejcs u. 2-4., tel.: (59)352-422. pénteken 8 órától hétfőn reggel 8 óráig. **Ellátási területe:** Tiszafüred, –Kócs, –Örvény, Tiszaszőlős, Tiszaigar, Tiszaőrs, Nagyiván, Tiszaderzs, Tiszaszentimre.

Kunhegyes: központi körzeti ügyelet: Dózsa Gy. u. 4., tel.: (59)326-800. **Ellátási területe:** Kunhegyes, Tiszabura, Abádszalók, Tomajmonostora, Pusztataskony, Újszentgyörgy, Tiszagyenda, Tiszaroff.

Állatorvosi ügyelet

Jászberényi kerület: Jászberény, Jászfelsőszentgyörgy, Pusztamonostor, Jászjákóhalma, Jászfényszaru: dr. Csabai Tibor Jászberény, Hunyadi u. 75., dr. Zilahi János Jászfényszaru, Somogyi B. u.

Jászapáti, Jászivány, Jászszentandrás: dr. Rozsi Gábor Jászszentandrás, Haladás u. 17., dr. Galambos Sándor Jászapáti, Hunyadi u.

Jászárokszállás, Jászágó, Jászdózsa: dr. Tibenszky Ferenc Jászdózsa, Bercsényi u. 17.

Jászkisér, Jászladány: dr. Szántó László Jászladány, Kossuth u. 98.

Alattyán, Jásztelek, Jánoshida, Jászboldogháza, Jászalsószentgyörgy: dr. Maczkó Sándor Jászalsószentgyörgy, Fő u. 51. **Export-állami ügyelet:** dr. Szántó László Jászladány, Kossuth u. 98.

Karcagi kerület: I. körzet: Tiszafüred, Tiszaszőlős, Tiszaszentimre, Tomajmonostora: dr. Lőrincz József Karcag, Kacsóh u. 36., tel.: 59/311-644.

II. körzet: Abádszalók, Tiszaderzs, Tiszabura, Tiszaroff, Tiszagyenda: dr. Vörös János Abádszalók, Darvin u. 3.

III. körzet: Kunhegyes, Kenderes: dr. Erdélyi Iván Kunhegyes, Kossuth u. 49/a., tel.: 59/326-793. **IV. körzet:** Kunmadaras, Tiszaörs, Tiszaigar, Nagyiván: dr. Tóth István Kunmadaras, Kunhegyesi u. 41., tel: 59/327-383.

Karcag: nagyüzemben: dr. Domán György, Ady E. u. 58., a **városban:** dr. Füzfői Béla, Eötvös L. u. 3. **Állami-exportügyelet Karcagon:** dr. Füzfői Béla, Eötvös L. u. 3. **Állami-exportügyelet a IV. kerületben:** dr. Lőrincz József Karcag, Kacsóh u. 36.

Szolnoki kerület: Besenyszög, Nagykörű, Kőtelek, Tiszasüly: dr. Sass Zoltán Kőtelek, Kossuth u. 3. Kengyel, Tiszatenyő, Rákócziújfalu, Rákóczifalva, Martfű: dr. Balogh József Rákóczifalva, Déryné u. 28.

Fegyvernek, Kuncsorba, Örményes, Tiszabő: dr. Szűcs Imre Fegyvernek, Hársfa u. 13/a. Zagyvarékas, Újszász, Szászberek: dr. Katona László Szolnok, Retek u. 23., tel.: 373-305.

Szolnok: Szolnok, Szajol: dr. Katona László Szolnok, Retek u. 23., tel: 373-305.

Rákóczifalva, Kengyel, Martfű, Tiszatenyő, Rákócziújfalu: dr. Balogh József Rákóczifalva, Déryné u. 28.

Tószeg, Tiszavárkony, Tiszajenő, Vezseny: dr. Bóné László Szolnok, Dózsa Gy. u. 18.

Törökszentmiklós, Tiszapüspöki: dr. Nagy József Törökszentmiklós, Bethlen u. 12/a. **Export szállítási- és hatósági ügyelet: I. körzet:** Törökszentmiklós, Tiszapüspöki, Fegyvernek, Tiszabő, Kuncsorba, Örményes, Kengyel, Tiszatenyő, Rákócziújfalu. **II. körzet:** Szolnok, Szajol, Besenyszög, Nagykörű, Kőtelek, Tiszasüly, Zagyvarékas, Tószeg, Tiszavárkony, Tiszajenő, Vezseny, Rákóczifalva: dr. Tóth István Kuncsorba, József A. u. 7., tel.: 12. **Kunszentmártoni kerület: I. körzet:** Cibakháza, Tiszaföldvár: betegellátás: dr. Tátrai József Tiszaföldvár, Ónagyballa u. 33/a., hatósági ügyelet: nincs.

II. körzet: Nagyrév, Tiszainoka, Tiszakürt, Tiszaug, Tiszasas, Csépa, Szelevény, Cserkeszőlő, Kungyalu: dr. Boross Gábor Tiszakürt, Rózsa F. u. 10/a. **III. körzet:** Kunszentmárton, Mesterszállás, Öcsöd, Mezőhék: dr. Csernoczki Tamás Mesterszállás, Szabadság u. 1.

Kisújszállás: dr. Szűcs Aladár Kisújszállás, Nagy I. u. 27.

Mezőtúr, Kétpó: dr. Begazy Ferenc, Vörösmarty u. 4., tel.: 344. **Exportügyelet:** dr. Begazy Zsolt Mezőtúr, József A. u. 9.

Túrkeve: dr. Szabó Zoltán Túrkeve, Kenyérmezei u. 2.

Gyógyszertárak

Szolnokon a Fehérkereszt gyógyszertár csütörtök estétől hétfő reggelig zárt ajtós ügyeletet tart. A Korona Patika (Szolnok, Dózsa Gy. u. 26-28.) szombaton 8-tól 13 óráig várja a betegeket. **Szandaszőlősön** a Szent Orbán Patika szombaton 8-tól 12-ig, az Ízisz Gyógyszertár (Szolnok, Jubileum tér 5.) szombaton 8-tól 12-ig tart nyitva.

Karcagon a Berek Patika. **Kisújszálláson** a Széchenyi úti. **Tiszaföldváron** az Belterületi, **Tiszafüreden** a Baross úti, **Törökszentmiklóson** az Almássy u. 2. szám alatti, **Túrkevén** a Széchenyi u. 1.-ben lévő, **Mezőtúron** a Kossuth téri gyógyszertár tart ügyeletet.

Állandó ügyelet éjjel-nappal, a hét minden napján: Jászárokszállás, Postaköz u. 1., Jászberény, Apponyi tér 2., Kunszentmárton, Kossuth u. 4., Martfű, Higiénia Gyógyszertár, Lenin u. 3., Szolnok, Baross u. 5. szám alatt.

Autómentés

A Magyar Autóklub Jász–Nagykun–Szolnok Megyei Szervezete hétköznap, valamint ünnep- és vasárnap éjjel-nappal segélyszolgálatot tart. Nappal 8-tól 20 óráig városi indítószolgálat is van.

A segélyszolgálat és a városi indítószolgálat mindennap 8-tól 20 óráig hívható a 088 segélykérőn, valamint a 420-801 telefonszámon. Az ügyelet helye: **Szolnok, Thököly u. 48-56., műszaki állomás.** Hétfőtől péntekig a **tiszafüredi műszaki állomás** is hívható a 088-as és az 59/352-355 telefonszámon, 7-től 16 óráig. Autómentés és szállítási ügyelet éjjel-nappal: **Szolnokon**: Forró Ferenc (Gábriel Taxi 16), telefon 344-111 és 420-677; **Kunhegyesen** Faragó Imre, telefon: 59/326-442 és a 06-60-386-583 rádiótelefon; **Jászberényben** Szabó László, telefon: 57/311-179.

MAGYAR ÁLLAMKÖTVÉNY

Ogilvy&Mather

Miért jó befektetés Önnek a Magyar Államkötvény?

Sohasem volt nagyobb biztonságban

● **A MAGYAR ÁLLAMKÖTVÉNY KAMATAIT ÉS VISSZAFIZETÉSÉT AZ ÁLLAM SZAVATOLJA.**

Az állami garancia mindig érvényes marad. Ha tehát nemcsak megfelelő kamatot vár, de a pénzét is biztonságban szeretné tudni, akkor az Ön befektetése: a Magyar Államkötvény.

● **A MAGYAR ÁLLAMKÖTVÉNY GYORSAN MOBILIZÁLHATÓ.**

A futamidő nem azonos a lekötéssel. A Magyar Államkötvénybe fektetett pénz a futamidő alatt – a tájékoztatóban megadott feltételek szerint – bármikor mobilizálható.

● **MINDEN BEFEKTETŐ MEGTALÁLHATJA A NEKI LEGKEDVEZŐBB KAMATOZÁSÚ ÁLLAMKÖTVÉNYT.**

Az Államkötvények többsége fix kamatozású, mely azért előnyös, mert a kamat előre kiszámítható. Egyes kibocsátásoknál mozgó kamatot alkalmaztunk, ami pedig azért kedvező, mert bármi történik a gazdaságban, a befektetőt nem érheti meglepetés, kötvényének kamata értékálló. **Forgalmazóhelyek: MNB Főpénztár (Budapest V. Hold utca 4.) és az MNB Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatósága (5000 Szolnok, Magyar u. 8.).** A forgalmazóhelyeken az itt felsorolt, korábban kibocsátott Magyar Államkötvények – a helyszínen rendelkezésre álló feltételek szerint – folyamatosan megvásárolhatók:

Elnevezés	Kamat	Kamatfizetés	Lejárat
1994/A	18,74%	'93. XII. 1.	'94. XII. 1.
1994/B	17,5%	'93. XII. 18.	'94. XII. 18.
1995/A	21,0%	'93. X. 6.	'95. X. 6.
1995/B	21,0%	'93. XI. 12.	'95. XI. 12.
1995/C	17,5%	'94. II. 1.	'95. II. 1.
1995/F	17,0+1,5%	'94. VII. 2.	'95. VII. 2.
1996/A	16,5%	'93. XII. 28.	'96. XII. 28.
1996/B	17,5%	'94. I. 22.	'96. I. 22.
1996/C	17,5%	'94. II. 10.	'96. II. 10.
1996/F	17,5+1,5%	'94. V. 17.	'96. V. 17.
1997/C	18,0%	'94. III. 1.	'97. III. 1.
1998/A	17,8%*	'94. III. 10.	'98. III. 10.

* változó kamatozású, féléves kamat

Az 1995/F Államkötvény kapható még az OTP és a Kereskedelmi Bank kijelölt fiókjaiban.

MAGA A BIZTONSÁG

Ferenczy Noémi alkotta

Falikárpit Szent Istvánról

1938-ban a XXXIV. nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusnak helyet adó Magyarország egyúttal államalapító királya halálának 900. évfordulóját ünnepelte. A vallási ünnep egész országot megmozgató előkészületei során számos művészeti pályázat kiírására, egyházművészeti tárlat szervezésére került sor.

A Szent István kárpit

Nyíregyházára, a polgármester fogadószobáját díszítő kárpit tervezésére 1939-ben Ferenczy Noémi kapott megbízást. A kárpit tárgya: Jövevének és magyarok Szent István udvarában. A tárgyválasztás alapja István király intelmeinek a jövevény és vendégnépek megbecsülésére vonatkozó részlete" „...nagy haszon vagyon bennük, különb-különféle szót, szokást, fegyvert és tudományt hoznak magukkal, ami minden országnak ékességére szolgál, a király udvarát nagyságosabbá teszi és igen megrettenti az idegenek magahitt szívét." A megbízás nagyméretű kárpit tervezésére szólt.

Az 1940 februárjában bemutatott és elfogadott karton alapján Ferenczy Noémi megszőtte és 1941 márciusában, műtermi bemutatása után átadta nagyszabású kompozícióját.

Ferenczy Noémi Szent István-kárpitja a művész '30-as években kibontakozott konstruktív alkotókorszakának jelentős állomása: a számára szokatlan feladat tematikai és formai követelményeinek magas fokon való teljesítése, amelynek során egyéni hangú, munkásságába következetesen beleillő, önmagában harmonikus egységet képviselő mű született.

Ferenczy Noémi 1941-ben elkészült kárpitját, a Jövevének és magyarok Szent István udvarában című művét ma a nyíregyházi Jósa András Múzeum gyűjteményében őrzik. A hozzá készült vázlatok, tanulmányok jelentős része a Magyar Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményét gazdagítja, közvetlenül a szövés számára készült kartonja és számos akvarell magángyűjtemények része. **P. J.**

Arcok a képernyőről

Judit férjével forgat

- Kis időbe beletelt, amíg rájöttem: mégsem akarok az ország Juditkája lenni, mert nem is lehetek - mondja Endrei Judit, és magyarázatul hozzáfűzi:

- Nincs olyan ember ugyanis, akit mindenki egyformán szeret. Ahogy nekem is vannak különböző vonzásaim és választásaim, s akit én különösen szeretek például a képernyőn, a kollégáim közül, azt másvalaki éppenséggel nem kedveli, vagy fordítva. Ugyanúgy, nyilvánvalóan, akadnak hűséges nézőim, szinte „előfizetőim" nekem is, de feltehetően olyanok is találhatók a nézők között, akik azonnal más csatornára váltják át készüléküket, ha engem látnak feltűnni a tévében.

A magyarázat logikus és tárgyszerű, de nem igazán hiszek benne. Abban hiszek, hogy ha kevesen is, de vannak általános népszerűségnek örvendő, úgyszólván mindenkinek tetsző tévés személyiségek, és meggyőződésem, hogy Endrei Judit eme kevesek közé tartozik.

Pedig soha nem készült tévésnek, mint a képernyőn láthatók közül oly sokan. Már kezdő felnőtt korában is más pályát képzelt el magának, amikor francia-orosz szakos hallgatója volt a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolának. Csak mellékkereset szerzése céljából (az ösztöndíj mindig kevés) vállalta el, hogy bemondója legyen a szegedi körzeti stúdiónak, amikor az 1976-ban megalakult. „Nem önálló tévéstúdió az olyan, amelynek nincs saját bemondója" - ezt a felfogást vallották akkor a szegedi vezetők. Az utóbbi években viszont éppen a tévé berkeiben uralkodik sokhelyütt el az a felfogás, hogy nincs is szükség főállású bemondóra, hiszen a nagy példaképnél, a BBC-nél sincs.

Még nem oldódott meg a dilemma, a Magyar Televízió továbbra is bemondókkal dolgozik, bár közülük az idők során jónéhányan váltottak át más területre. Köztük Endrei Judit is, aki annyira megszerette az eleinte csak zsebpénzszerző foglalatosságnak tekintett mikrofont és kamerát, hogy 1977-től már valóságos, belső munkatársa lett a Magyar Televíziónak. És a „csak" bemondói munkakörben eltelt időszak is régen elmúlt, Judit immár részlegesen sem az. Önálló műsorai vannak.

- A Homokórával kezdődött, abban a negyvenperces élő adásban próbáltak ki először, és próbáltam ki magamat én is, mint önálló műsorvezetőt - meséli - aztán jött a Hétvége, közös maratoni műsorvezetésünk Horvát Jánossal, amikor csakugyan egy teljes, negyvennyolcórás hétvégét csináltunk végig a stúdióban. Csak azt sajnáltam, hogy ketten csináltuk Jancsival, izgalmasabb, érdekesebb és változatosabb lett volna, ha kívülünk legalább még egy pár hétvégézett volna, a maga stílusában, a maga koncepciója szerint.

A Paraván két éve indult, Endrei Judit első és mindmáig rendkívül sikeres önálló műsoraként. Ő szerkeszti, ő csinálja benne az érdekes riportokat, izgalmas beszélgetéseket, sokoldalú portrérajzolással felérő interjúkat különböző híres emberekkel, eredeti személyiségekkel, akik valamilyen okból aktuálisak is éppen. A műsor rendezője Judit férje, Sütő Péter. Közös forgatásuk után szentendrei otthonukban a másfél éves Nóra vár rájuk, aki később majd - ki tudja - műsoraik részese vagy fő kritikusa lesz. **B. T.**

Szelet vetett, vihart aratott

Az 1945 utáni évtizedek irodalmáról Kulcsár Szabó Ernő lendületes áttekintést készített A magyar irodalom története 1945-1991 címmel. Már folyóiratban megjelent részlete is kiélezett vitát kavart, s erre alkalmas a műegész is. A szerző a modern irodalomelméleti iskolák legavatottabb művelője hazánkban, s e munkája is elméleti és történeti szemléletű. Mivel az elméleti tételek többnyire a nagy nyugati nyelvek irodalmaihoz kötődően születtek meg, érthető, ha a szerző szemléletében a mérték nemcsak elméletileg, hanem a művekre figyelve is maga a világirodalom, annak legújabb törekvései.

Kulcsár Szabó Ernő nemcsak tudós, de okos és irodalomértő személy is, vizsgálódásaiban és értékeléseiben tehát ritkán nevezhető kirekesztőnek, túlzottan egyoldalúnak. Befogadói magatartása visszavetítve is „posztmodern", s ennyiben szakít a történetiséggel. Korábban a közfelfogás szerint magasra értékelt műveket ugyanis gyakran kizárólag a maga választotta mai értékrend szerint lát, s így a posztmodern lesz a mércéje Illyés Gyula vagy Nagy László munkásságának is. Ahhoz hasonlatos ez, mintha a klasszicizmust mai napig a romantika kritikája felől látnánk csak, s így állapítanánk meg egyrészt nagyfokú értékszegénységet, másrészt sajnálkoznánk filozófiai-eszmetörténeti „naivitásukon", valamint esztétikai elveik konzervatív voltán.

Mert ennek az okos könyvnek ez a legnagyobb - s nyilván tudatosan vállalt - egyoldalúsága. Mint Janus Pannonius a római búcsúsokat, „kikacagja" szinte azokat, akik a közösségi, a szolgálati elvű alkotásmódokhoz kötődtek. S nem csupán ezt tekinti múlt századiasnak, hanem minden következetes célelvűséget, rendezettséget, átideologizáltságot. Korszerűtlen a személyesség, és ásatag a nyelvi kifejezhetőségbe vetett hit. Ezen az alapon sorolódik át egy sor alkotó a félmúltból a befejezett múltba, állítódik tehát folytathatatlannak nemcsak Illyés, hanem Déry Tibor vagy Sánta Ferenc is. S furcsa módon így válik epizódikussá annak a Vas Istvánnak a munkássága, aki a modernség hullámainak egyik közvetítője volt, s már csak ezért is kiiktathatatlan lenne a portréfejezetek sorából.

Például a kulturában, művészetben

Mi maradt a Monarchiából?

Létezik-e egyáltalán közép-európai film, közép-európai televízió? A kérdés annál indokoltabb, mivel Klaus cseh miniszterelnök még a Közép-európai Kezdeményezés nevű politikai alakulatot is megkérdőjelezte. Igaz, mégis eljött Budapestre, hogy részt vegyen a KEK tárgyalásain.

A kulturában mindenesetre már több is történt, mint közös közlemények kiadása; Megrendezték Keszthelyen az I. Balaton Fesztivált, amelyre majdnem pontosan ugyanazoknak az államoknak a televízióí kaptak meghívást - és jöttek el -, mint a politikusok csúcstalálkozójára. Itt volt Ausztria és Horvátország, Szlovénia és Szlovákia, Magyarország és Olaszország, Csehország és Lengyelország. Némi túlzással azt is mondhatnánk: itt volt a Monarchia. (Olaszországból például pontosan az a regionális televízió jött el - a trieszti - amelyik földrajzilag, államjogilag valaha a Monarchiához tartozott.) A kérdést tehát úgy is fel lehet tenni: maradt-e valami közös hagyománya a Monarchia kultúrájának?

Nehéz válaszolni. Egyrészt, mert a Monarchia szétesése óta több mint hét évtized telt el, s azóta már a harmadik generáció él ezeken a tájakon. Másrészt: már a szétesés pillanatai előtt az volt az egyik legfontosabb feszítőerő, hogy minden náció jelezni, megmutatni kívánta a maga különbözőségét. Harmadrészt, még két-három évtizeddel ezelőtt is, ha valaki megérkezett Pozsony, Zágráb vagy éppen Debrecen vasútállomására, azt érezhette: ugyanabban az országban jár. Azóta viszont a közös emlékek kőbe formált nyomait, az épületek nagy részét is elbontották.

Nehéz hát a régi - közös - emlékek után kutatni, s talán nem is mindig célszerű. A Monarchia lehetett ugyan egymást kiegészítő gazdaságok hasznos közössége, mint most sokan állítják, de azért nem lehet vitatni azoknak a történészeknek az igazságát sem - mint mondjuk Jászi Oszkárét, aki az elsők között elemezte a széthullás okait -, hogy ez a birodalom a népek börtöne volt. S még a sikeresnek mondható gazdasági együttélés is számtalan hátránnyal járt a résztvevők számára. Az egyenlőtlen, egyoldalú fejlődés nyomait még mi magyarok is nagyon érezzük, pedig mi kedvezőbb helyzetben voltunk 1867 után, mint a többiek.

Dehát mindez a múlt. Mit mutat a jelen? A keszthelyi találkozó inkább véletlenszerű mint tudatos válogatás, s ahogy az országokat 2-3 tévéjáték és dokumentum, meg kulturfilmm reprezentálta, még nem nagyon alkalmas távlatos igazságok megfogalmazására. Egy-két felszínes észrevételre azért, a nagyobb szabású félrehallás (félrelátás) kockázatával is vállalkozhatunk.

Az egyik ilyen feltűnő jelenség például: a sűrű határok nyomasztó jelenléte a térség lakóinak életében. Ezen a tájon ugyanis minden nagyobb nekirugaszkodás nyomán országhatárokba ütköznek az emberi szándékok, törekvések. És ezek a határok - legyenek azok külsők vagy belsők, lelkiek - mindig korlátozó érvényűek. Magyarul: megsínyli ez a világ, hogy az egykor nagy birodalom útjain ma minduntalan útleveleket, sőt vízumokat kell felmutatni, s volt idő - nem is olyan régen - amikor vas- és egyéb függönyök fogadták a határok mentén még az egymás között közlekedni kívánó „keletieket" is. A határok átjárhatóságának vágya egyértelműen kiolvasható volt a Keszthelyen látott munkákból.

Egy másik tünetegyüttes. A romantikára, az érzelmek feltupírozására való hajlam. A nagy indulatok néha még különleges látványban is kifejezést kapnak, ami elég természetes, ha filmről van szó. Jellemző példáját adta egy szlovák film, amelynek üldözött, antifasiszta ifjú hőse úgy hal meg a film utolsó kockáin, hogy kínjában tótágast áll egy dunai határhídon - már megint itt a határ! -, s az egyik oldalon szlovák határőrök, a másikon magyar csendőrök eresztik belé a puskalövedékeket. (Ez az érzelmes, romantikus világ tettenérhető volt egy trieszti olasz filmben is, ahol a gyermekrablóknak nagy nehezen összegyűjtött pénzt a szenvedélyes atya elkártyázza.) Az osztrák versenyfilmben - ezt már vetítette a televízió, mint ahogy valamennyi keszthelyi filmet be fog mutatni - a szerelemre gyulladt vidéki parasztfiú trágyás traktorával furikázza Bécsben az olasz turistalányt.

Végül - talán a romantikus túlzások ellenhatásaként - továbbra is jellemző e tájék művészeire az erős kísérletező, absztraháló hajlam. Igaza lehet Berend T. Ivánnak, aki egy nagy művészettörténeti munkájában kimutatja, hogy e század legjelentősebb avangard kísérleteinek nagyobb része az orosz Chagalltól a magyar Kassákig, a román Brancusiig, Európa elmaradottabb, keleti feléből indult világhódító útjára.

Nos, ennek az avantgarde-nak nemcsak élő hagyománya, hanem új, meg új nekirugaszkodása volt megfigyelhető abban a kísérletinek nevezett kategóriában, amely külön díjazott csoportot képviselt Keszthelyen is. (Közötte például a Magyar Televízió egy jobban sikerült Közjáték sorozata is elismerést kapott.)

Akkor most van szellemi utóélete a Monarchiának vagy nincs? Magának a Monarchiának valószínűleg nincs. Az elmúlt hét évtized azonban nagyon sokszor azonos helyzeteket teremtett a sok tekintetben azonos starthelyzetből induló országokban. (Olaszország és Ausztria persze inkább a kivételek közé tartozik.) Ezért aztán a művészeti törekvésekben is sok rokon vonást fedezhetünk fel.

A törekvésekben és nem a művekben. Mert az egyes műalkotásokon félreismerhetetlenek a nemzeti jegyek. Dehát így, ettől kerek a világ. S ettől még nagyon jó kezdemnyezés a keszthelyi fesztivál. Remélhetően jövőre több idő jut az előkészítésre, és akkor az ideinél körültekintőbb válogatás ezt még inkább igazolni fogja. S talán biztosabb képünk lesz arról is: mi maradt a Monarchiából. **B. L.**

Iránytű

Székelyföld (egyik) gyöngyszeme

A székelyföldi Korond elsősorban fazekasremekeiről híres messzeföldön. A *korondi Firtos Művelődési Egylet* szellemi műhelye ehhez képest kevésbé látványos.

Az általuk kiadott A4-es formátumú, 32 oldalas *HAZANÉZŐ című folyóirat* azonban a határontúli magyar kultúrkincs gyöngyszeme. A Székelyföld, Sóvidék néprajzi, történelmi, irodalmi hagyományápolásáról tanúskodik a negyedik évfolyam második száma is.

Az *Ambrus Lajos* szerkesztette kiadványban olvashatunk a Görgényi-hegység átjáróiról, a Sóvidék 17 templomában található 36 harang történetéről, a környék – II. világháború után is honos(!) – nehéz fizikai munkájáról, a kézierővel végzett kőtörésről, a parajdi cserge (gyapjúpokróc) szövésről.

A lapot gyermekirodalmi melléklet – Kicsinéző –, mesék, versek gazdagítják. Így többek között *Farkas Árpád*, Sepsiszentgyörgyön élő költő Dúdoló című költeményének szép sorait ízlelgethetjük:

„Lennék mindenség ingecskéje,/ öltözködnék a szegénységre,/ ne üssön át az éjszakákon/ vacogó lélek, fázó álom."

Kedves meglepetés, irodalmi csemege olvasni Székelyföld nagy szülöttének, az Amerikába szakadt *Tamási Áronnak* 1937-ben írott vallomását művéről, az Ábel-trilógiáról. A megjelentetés apropója, hogy film készül Ábelről.

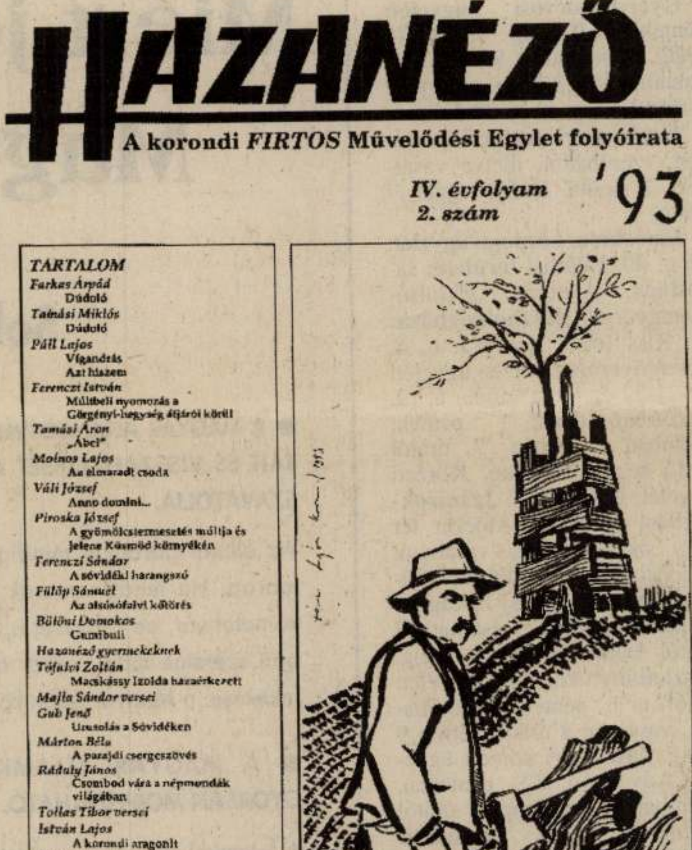

HAZANÉZŐ

A korondi *FIRTOS* Művelődési Egylet folyóirata

IV. évfolyam 2. szám '93

TARTALOM

Farkas Árpád
Dúdoló
Tamási Miklós
Dúdoló
Páll Lajos
Vigandás
Azt hiszem
Ferenczi István
Múltbeli nyomozás a Görgényi-hegység átjárói körül
Tamási Áron
„Ábel"
Molnos Lajos
Az elmaradt csoda
Váli József
Anno domini...
Piroska József
A gyümölcstermesztés múltja és jelene Kúsmőd környékén
Ferenczi Sándor
A sóvidéki harangszó
Fülöp Sámuel
Az alsósófalvi kőtörés
Bölöni Domokos
Gumibuli
Hazanéző gyermekeknek
Tófalvi Zoltán
Macskássy Izolda hazaérkezett
Majla Sándor versei
Gub Jenő
Unatolás a Sóvidéken
Márton Béla
A parajdi cserge szövés
Ráduly János
Csombod vára a népmondák világában
Tollas Tibor versei
István Lajos
A korondi aragonit
Dokumentum
Ambrus Lajos versei

Nagy kár, hogy a Székelyudvarhelyen megjelenő Hazanéző a nagy hazába csak esetlegesen jut el (jobbára csak túristautazás során lehet rábukkanni odaát). Pedig a határontúli magyar irodalomban, kultúrában való megmártózás kedvéért a többszörösét megadnánk sokan az ottani 75 lejes – kilenc forint körüli – árának. Mit kívánhatnánk mást az ötödik évfolyam előtt, mint hogy: Nőj nagyra, Hazanéző!

Simon Cs. József

Forencz Noémi

Az Isten ügyét képviselem

Beszélgetés Bosák Nándorral, a Debrecen—Nyíregyházi Egyházmegye első püspökével

Balogh József

Szent Istvánt ünnepeljük. Az államalapítót, aki ezer éve nem csak letelepítette a vándorló magyarokat, megszervezte az államot, nevéhez fűződik a magyar egyház megszervezése is. Az eltelt évezredben sok minden változott, s most, június 15-étől megváltozott a Magyar Katolikus Egyház szervezeti felépítése is. Ennek része, hogy a Szentatya létrehozta a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyét. Első püspökével, Bosák Nándorral az átszervezésről, a rá váró feladatokról beszélgettünk.

✦ *Kérem püspök úr, adjon rövid áttekintést az átszervezés egyháztörténeti múltjáról!*

— A katolikus egyháznak az egész világra szóló szervezete azt jelenti, hogy az egész világon élő katolikus hívek egy egységet, egy közösséget alkotnak, aminek a római pápa a feje. Az egyházmegyéknek a létrehozása és alapítása a római pápa feladata, ő gondoskodik arról, hogy egy terület megfelelő módon el legyen látva lelkipásztorilag. Köztudott, hogy Magyarországon Szent István idejében a pápa jóváhagyásával alakították ki az egyházmegyéket. Most a mai időhöz és a mai követelményekhez alakította át Magyarországon az egyházmegyéket a pápa. Így született meg ez a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye. Azért volt erre szükség, mert az Egri Egyházmegye — amely Szabolcs-Szatmár-Bereget és Hajdú-Bihar megye egy részét magában foglalta — olyan nagy volt, hogy annak kormányzása egy püspök számára nagy nehézséget jelentett.

✦ *Milyen konkrét feladatokat jelent püspök úr számára az egyházmegye megszervezése?*

— A konkrét feladata a püspöknek egy egyházmegyében az, hogy a lelkipásztori munkát, a hívek lelkipásztori ellátását irányítsa, szervezze, s a papokat egy közösségbe összefogja. Ennek vannak lelkipásztori részei, amelyeket igazában nem kell elölről kezdeni, hanem a már meglévőt kell folytatni, illetve hatékonyabbá tenni, mert a lelkipásztori munka folyt eddig is. A másik feladat az egyházmegye szervezeti felépítése. Létre kell hozni az egyházmegye intézményeit. Ez azt jelenti, hogy megfelelő munkatársak között kell szétosztani a feladatokat, s ehhez meg kell keresni a megfelelő embereket. Szükség van helynökre, aki helyettesíti a püspököt, ha az valamilyen oknál fogva nem tud valahol jelen lenni, az adminisztratív rész vezetője az irodaigazgató, és általában egy titkárt is szoktak alkalmazni, aki a püspök mellett a személyes ügyintézésben segít. Különböző hivatalok is vannak egy egyházmegyében, például föl kell állítani a papi szenátust. Ez olyan testület az egyházban, amely a papság képviselőiből áll és a lelkipásztori munkában tanácsadó szerepe van a püspök mellett. Feladatot jelent a gazdasági, a hitoktatási ügyek intézése, ezekhez ki kell választani a megfelelő embereket, akik az egész egyházmegyében koordinálják és irányítják ezt a munkát.

✦ *Hogyan fogadta a két város a püspökséget?*

— A város vezetőitől kapott jelzések alapján úgy gondolom jó szívvel és készséggel. Ott volt Nyíregyháza alpolgármestere is Debrecenben a szentelésen, s kifejezte jókívánságait. Találkoztam a polgármester úrral is. Debrecenben is jártam a polgármesternél, a köztársasági megbízottnál, részükről jó akaratot tapasztaltam.

✦ *Milyen együttműködést képzel el püspök úr a többi egyházzal?*

— A Szentatya intézkedését más egyházak is pozitíven fogadták, ez egyértelműen kiderült a beiktatásomkor elhangzott köszöntésekben. Ez bátorítást és reményt ad arra, hogy tényleg szépen és eredményesen lehet együttműködni. Azt nagyon fontosnak tartom a mai világban, hogy a keresztények energiájukat ne egymás ellen használják fel, hanem előrehaladjanak. Minden egyháznak és keresztény közösségnek megvan a saját feladata befelé is, önmaga megújítására, önmaga megerősítésére és magvan a feladata, hogy megtalálja megbecsült helyét ebben a mostani társadalomban. És ezt a feladatot — akár a belső megújhodást, akár a társadadalomban való szerepvállalást — csak úgy lehet igazán hatásosan és eredményes végezni, ha nem egymás ellen, hanem egymást kölcsönösen támogatva létezünk. Ez nem azt jelenti, hogy mindent egyformán kell tenni mindenkinek, az önazonosságát nyilvánvaló minden közösségnek meg kell őrizni katolikusként, vagy reformátusként, ez a történelmi örökség. De biztos, hogy eredményesen munkálkodni csak úgy lehet, ha nem adunk helyet a féltékenységnek, irigykedésnek, a rivalizálásnak.

✦ *Egy püspökség nemcsak a főpap személyéből áll, hanem a papok valamilyen mértékű koncentrációjával jár. Megyénkben kevés a pap. Nem jelenti a püspökség azt, hogy még kevesebb lesz?*

— Kevesebb nem lesz, mert akik itt vannak, azok közül kell a püspökséget megszervezni. Azzal, hogy én idejöttem, s van irodaigazgató, titkár, mindjárt három embert összekapcsolt. Ugyanakkor az irodaigazgató továbbra is ellátja a plébániáját, a titkár is besegít majd a lelkipásztori munkába. Ilyen értelemben tehát attól nem nagyon félek, hogy a püspökség sok embert elvonna a lelkipásztorkodástól. Az biztos, hogy éppen azért, mert kevesen vagyunk, egyes embereknek még több feladatot kell elvégezni.

✦ *A hívek minden bizonnyal örülnek, hogy van püspökük és gondolom természetes vágyuk, hogy gyakrabban találkozzanak vele. Van-e, lesz-e lehetőség a rendszeres találkozásra?*

— Minden vasárnap fogok az egyházmegyében valahol misézni. Ha bérmálás, vagy más alkalom lesz, akkor látogatom a vidéket. Amikor viszont ilyen feladat nincs, akkor Nyíregyházán, vagy Debrecenben misézek. Azt nem tudom mondani, hogy minden vasárnap a tízórás misét mondom, de amikor alkalom lesz rá, jövök. Az viszont természetes, hogy a nagy ünnepeken — karácsony, húsvét — a püspök a székesegyházban misézzen. Mivel

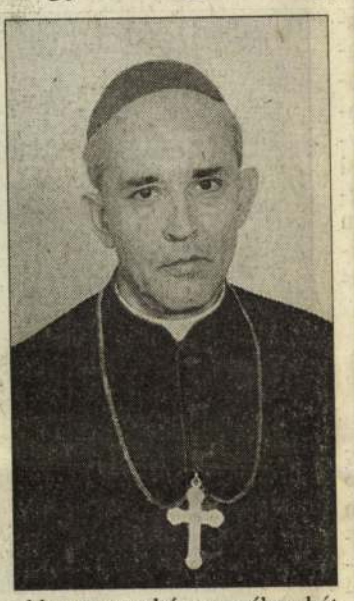

ebben az egyházmegyében két székesegyház van, meg kell osztani. Karácsonykor például van éjféli mise és van nagymise, egyiket itt, a másikat ott mondom.

✦ *A teológia rektoraként a fiatalok pappá nevelésével foglalkozott püspök úr. Püspökként lesz-e módja és ereje azért is dolgozni, hogy több fiatal válassza a papi hivatást?*

— Remélem lesz és kell is hogy legyen, hisz egyik feladata éppen az a püspöknek, hogy a papok utánpótlásáról is gondoskodjék. Valóban ennek az új egyházmegyének a jövője függ attól, hogy sikerül-e a papok létszámát gyarapítani, sikerül-e új hivatásokat felkutatni. Az a meggyőződésem, hogy sok fiatal foglalkozik a hivatás kérdésével, de a körülmények miatt az nem tud kifejlődni bennük. Ezért már az első találkozásunkkor azt kértem papjainktól, hogy nagy gondot fordítsanak a hivatások ápolására. Ez összetett feladat. Egy papi hivatás nem úgy alakul ki, hogy toborzunk, hogy kampányt szervezünk, hanem ez a vallásos nevelés következménye. Mennél inkább sikerül egész fiatal kortól az ifjúságot vallásos szellemben nevelni, annál több remény van arra, hogy közülük többen fogják választani a papi hivatást. Ezért tartjuk nagyon fontosnak az egyházi iskolák létezését és a hitoktatás rendszeres, következetes végzését. Csak így remélhető, hogy új hivatások születnek, és ezzel oldható meg a hívek lelki ellátása. Most is napról napra találkozom azzal a gonddal, hogy több helyre papot kérnek, de megoldás csak akkor lehet, ha növekszik az új papok száma. Erről a vidékről korábban viszonylag szép számmal jöttek a fiatalok, de azt gondolom, még több bátorításra, lelkesítésre lenne szükség nemcsak a papok részéről, hanem a közgondolkodásban, hogy a papi szolgálat fontos, olyan szolgálat, amire érdemes egy fiatalnak feltenni az életét.

✦ *Az elmúlt hetekben három pap haláláról szerezhettek tudomást a hívek. Gávavencsellőn, Aranyosapátiban, Leveleken maradtak pap nélkül haláleset miatt. Betölthetők ezek a plébániák, pótolhatók valamilyen módon az elhunytak?*

— Valamilyen módon igen. Gávavencsellőre például nem tudtunk papot küldeni, s ennek elfogadásához a hívek nagy megértésére van szükség. Természetes, hogy egy-egy egyházközség hívei csak a maguk gondját érzik, az egész egyházmegye ügyével a püspöknek kell törődni. Neki kell úgy eloszatni a papokat, hogy arányos legyen, ezért néha azt kell mondani, hogy most még nem tudunk adni, fogadják el azt, hogy egy ideig a szomszédos faluból jár át a pap. A mai világban és a mai szituációban, akkor, amikor az egyház számára a feladatok és a tennivalók egyre szaporodnak, ugyanakkor a papság létszáma nem szaporodik ennek arányában, a papok munkája megsokszorozódott. Ebben nagy segítségére lehet a papságnak a hívek megértése és támogatása, ami azt jelenti, hogy egyrészt elfogadják a papok szolgálatát olyan beosztásban, ahogyan azt el tudják végezni, másrészt pedig az olyan munkákból, amit nem kifejezetten a papi feladat, a világi hívek több részt vállalhatnának. Gondolok itt elsősorban az anyagi természetű feladatokra: építkezés, épületek rendbehozatala, különböző ügyintézések, stb. Ha ezeket levennék a papok válláról, több energiájuk maradna a kifejezetten papi szolgálatra. A hitkoktatás, a fiatalok vallási képzése sok helyen még nem olyan hatékony, amilyennek igazán szetnénk. Az egyház képez erre világi embereket, Nyíregyházán is, Debrecenben is színvonalas a hitoktatóképzés, tehát aki elhivatottságot, bátorságot érez, képezze magát.

✦ *A két megye számára nyilvánvaló kedvező a szervezeti változás, hiszen közelebb a főpap. Vajon a lelki életben is kedvező változást gerjeszt a püspök közelsége?*

— Föltétlenül. Igazában ez a célja az egésznek, hogy a lelki életet pezsdítsük és elmélyítsük. Hogy hol és mikor lesznek érezhető eredményei, az más lapra tartozik. Bízom abban, hogy az átszervezés eredményez majd ilyen előreléptet. Maga az a tény, hogy közvetlenebbül, közelebbről tudja a püspök az egyházmegyét irányítani, eredményt hozhat. Ez a papok számára is szükséges, hogy ne érezzék magukat elhagyatva munkájukban, hanem kapjanak nagyobb támogatást. Reméljük, hogy a hívekre vallási életében is gyümölcsöt hoz.

✦ *Milyen útravalóval indult el a püspök úr főpapi munkájában?*

— Amikor pap lettem, akkor is azzal az útravalóval indultam el, hogy éreztem: az Isten hívott egy feladatra, és ezt a feladatot én szívesen vállalom és ellátom. Ez a feladat a papi szolgálat, az evangélium hirdetése, meg az Isten ajándékainak szétosztása az emberek között. Én úgy érzem, hogy ebben nem történt semmi változás, csak a munkaterület tágult ki. Továbbra is azzal a hittel szeretném végezni a munkámat, amivel a papi hivatásomat, a papi szolgálatomat betöltöttem, ami mindig megadta azt az önbizalmat, azt a bátorságot, hogy nem a magam ügyét, hanem az Isten ügyét képviselem. Az a krisztusi igéret van mögötte, hogy aki titeket hallgat, engem hallgat, vagyis hogy amit szolgálunk, az Krisztus ügye, az evangélium ügye, ennek a sikere pedig biztosítva van. Ez adja meg azt a bátorságot, amivel az ember végzi ezt a szolgálatot. Ilyen értelemben a „Törd meg az éhezőknek kenyeredet" jelmondatomnak az a része valósul meg, hogy azt szeretném szétosztani, odaadni az embertársaimnak, amit az Istentől kaptam. Ez az evangélium gazdagsága.

Hajszálgyökerek

Részlet Pozsgay Imre készülő könyvéből

Október 6-án, viharos előzmények után megkezdődött az MSZMP utolsó kongresszusa. A megelőző hetekben már nem igen volt együttműködés a párt vezetői között, formálisan szervezeti, szervezési ügyeket intéztünk. A rutinos pártgépezet ehhez teljesen elegendő volt. A kongresszusi helyszín kiválasztása, a küldöttek szállása, a sajtóközpont rendben volt, látszólag minden ment, mint a karikacsapás. A Központi Bizottság teljes önfeladással, beletörődéssel minden ügyben egyhangú, vita nélküli döntést hozott, vita nélkül vette tudomásul a legnagyobb horderejű megállapodásokat, mint akiknek minden mindegy. Bevallom, ez engem nem rendített meg, ellenkezőleg, megkönnyebbülést okozott,

Ám korai volt egy kissé az öröm. Elszámítottam magam, mert igaz ugyan, hogy a Központi Bizottság vert seregként viselkedett, de nem így a párt konzervatív erői, amelyek a kongresszus előtti napokban nagyon is aktivizálódtak. Az első napon még úgy tűnt, hogy nincs akadálya a radikálisabb reformerők győzelmének. Egyetértés alakult ki a párt feloszlatásáról, az újonnan szerveződő párt nevéről, a kongresszus lebonyolításához szükséges ügyrendről. A reformerők első napi győzelme órák alatt elbizakodottsággá változott. Kétségtelenül, magam is hatása alá kerültem ennek a látszatgyőzelemnek. Németh Miklóssal, Horn Gyulával együtt én is beléptem a refomrszövetségnek nevezett platformba és arra gondoltunk, hogy a Grósz és Berecz által vezényelt rendpárti oldal nem jelent majd ellenfelet az alapkérdések meghatározásában. Ezt tulajdonképpen jól is gondoltuk, a baj nem innét jött. Népi demokratikus platform címén újjászerveződtek a kongresszuson azok a konzervatív állampárti erők, amelyek jelszavakban elfogadták a reformot, tudomásul vették a párt feloszlatását, beleegyeztek, hogy Magyar Szocialista Párt néven új párt alakuljon, tudomásul vették a politikai egyeztető tárgyalások záródokumentumát, egyszóval látszatra megfeleltek a fordulat követelményeinek, valójában egy olyan anakronisztikus baloldaliságot fogalmaztak meg, amely a kongresszusi küldöttek többségének szívevágyát kifejezte: úgy beleegyezni és beletörődni a pluralizmus és a jogállam körülményeibe, hogy közben ne kelljen feladni a revans gondolatát, a párt hegemóniájának gondolatát.

Mikor előretörésük felismerhetővé vált, s kiderült, hogy a refomerek előző napi győzelme csupán néhány jó beszédű küldött érzelmi hatásokat kiváltó produkciója volt, ettől kezdve csak arra gondoltam, mentsük, ami menthető. Érjük el, hogy törvényesen, saját kongresszusán mondja ki az MSZMP önmaga feloszlatását. Tegyünk szabaddá hétszázötvenezer párttagot. (Addigra annyi maradt a korábbi nyolcszázhatvanezerből.) Szabadságukat visszanyerve alakítsák meg a szocialista pártot azok, akik elfogadják annak lényegében szociáldemokrata tartalmú programját és demokratikus alapszabályát, a többi szabadságolt párttag pedig készítse el magánstratégiáját, s próbáljon meg beilleszkedni az eljövendő új rendszerbe.

Hogy a reformerőket mennyire gyengén képviselték a kongresszuson, az akkor derült ki igazán, amikor nagy horderejű alapvető politikai kérdésekben kellett döntést hozni. A legjellemzőbb példája volt ennek az a döntés, amelyet a pártszervezetek munkahelyi kivonulásáról kellett meghozni. Ez volt az az ügy, amelybe már a nyár folyamán, a politikai egyeztető tárgyalásokon belebuktam, amikor is a párt vezetői dezavuáltak engem álláspontom miatt. Itt, ebben a kérdésben most szavazni kellett.

Németh Miklós, Horn Gyula meg én a munkahelyekről való kivonulás mellett voltunk. Nyers Rezső makacsul kitartott nyáron hangoztatott álláspontja mellett. Én arra kértem, hogy akkor legalább ne szóljon a kongresszushoz, de indulatai erősebbek voltak, meg elkötelezettségei is, mert szavazás előtt felrohant a szónoki emelvényre, és tőle szokatlan szenvedélyességgel kikelt a javaslat ellen. A szavazás eredménye siralmas volt. A mintegy ezerkétszáz küldöttből alig valamivel több mint száz tartott velünk, a többiek Nyers Rezső álláspontjára szavaztak.

Mindezek ellenére a szociáldemokrácia jövőjében bizakodva, szerepet vállaltam az új párt vezetőségében, megválasztottak alelnöknek, óriási ünneplés közepette az egész kongresszus felállva megerősítette köztársasági elnökjelöltségemet. A belső vereségek ellenére hittel, meggyőződéssel láttam hozzá új feladataimhoz, reméltem, hogy belátható időn belül az európai baloldal követelményei, és a szociáldemokrácia tapasztalatai szerinti pártot tudunk alkotni Magyarországon.

Ugyanakkor támogattam Németh Miklóst abbeli törekvésében, hogy az eddigieknél is nagyobb mértékben, lényegében teljesen függetlenítse a kormányt a párt tevékenységétől. Szakértői kormányként, a sarkalatos törvények előkészítőjeként, önön korlátaink tudatában tegyük felelősen a dolgunkat.

Megegyeztünk abban, hogy bár a pártkongresszus sem a pártvagyon, sem a munkahelyi pártszerveződés, sem a munkásőrség dolgában nem hozott elfogadható határozatokat, a politikai egyeztető tárgyalások szellemében, azok követelményei szerinti törvényeket terjesztünk elő ezekről a kérdésekről is a parlamentbe. Ez a tervünk használhatónak, jónak bizonyult. Az október 23-a előtti időszakban, az 56-os évfordulóra készülődve a magyar országgyűlés jóváhagyta az alkotmánymódosítást, a köztársasági államformát, s a döntések után lélekben az egész ország október 23-ára, a köztársaság kikiáltásának napjára készülődött.

Szent István korának falusi templomai

Ki ne hallotta volna Szent István egyházszervező munkája kapcsán törvényéből az alábbi idézetet: „Tíz falu építsen templomot, amelyet lássanak el két telekkel és ugyanannyi szolgával, továbbá lóval és igásállattal, hat ökörrel és két tehénnel, harminc apróállattal. A ruhákról és oltártakarókról pedig a király gondoskodjék, papról és könyvekről a püspökök." De néhány évtizeddel a király halála után, Szent Lászlónak már törvényben kell intézkednie a pogány felkelés miatt elpusztult vagy leégett egyházak helyreállításáról, valamint „a régiségük miatt elpusztult" egyházak újjáépítéséről.

Fából ácsolt, sárból tapasztott

Többnyire fából ácsolt, sárból tapasztott és rakott paticsfallal épített kicsi épületek lehettek ezek a legkorábbi, a XI. századeleji templomocskák. E feltevés mellett szól, hogy a középkorban — de később is — az újonnan létesülő falvak először ilyen igénytelen, ideiglenes templomokat emeltek, s csak később került helyükre kőből rakott, állandónak szánt szentegyház. Középkori okleveleink egész sora tanúskodik arról, hogy településenként fatemplomok álltak, amelyeket olykor szétszedve elvittek vagy elvontattak. Az ormánsági Kiscsány lakói 1754-ben kerekeken, ökrökkel húzatták arrébb fatemplomukat. Mindezek után az is érthető, hogy a XI. századból, tehát Szent István idejéből nem maradt ránk egyetlen falusi fatemplom sem.

Kerek templomok, mutatós épületek

Annál becsesebbek azok a kicsi, kőből rakott templomocskák, amelyekről feltehetjük, hogy valóban a XI. században rakták le fundamentumaikat. Ha némileg átalakítva, bővítve is, esetenként nagyobb templom magvát alkotva, de áll még közülük néhány. Ezeknek egyik típusa, amely egész Magyarországon elterjedt, a kerek templomoké. A kerek templom aránylag egyszerű építéstechnikát kívánó forma, ugyanakkor szilárd, mutatós épület. Kedvelték, mert a kerek templomhajó — ahol a hívek tartózkodtak — jól elkülönült a hozzá csatolt szentélytől (íves apszistól), ahol az oltár állt. Emellett a kör alaprajz gazdaságos volt: a legkisebb kerület mellett a legnagyobb az alapterülete, befogadó képessége, és ezt lehet belső támaszték nélkül a legkönnyebben befedni kupolaboltozattal vagy sátortetővel. Fennmaradt jellegzetes példányai a *hidegségi*, a *kisnánai*, a *kallósdi* és a *szalonnai* templomok belső épületei.

A tornyot később illesztették hozzá

Hasonlít a kerek templomokra néhány olyan kör alaprajzú szentegyházunk, amelyeknek körformájából nem nyúlik ki — vagy amelyhez nem csatlakozik — apszis, mert a kerek rész maga a szentély és a hajó egyszerre. Ilyen a *karcsai*, *kiszombori* és a határon túli Kárpátalján a *gerényi*. Mindhárom kívül hengeres fallal s abba mélyedő hat félköríves fülkével épült. A belső fülkéket elválasztó pillérek felett hatszögű kupoladob és kupola volt valamennyin, amely valóságos középteret teremtett.

Falusi templomaink nagyobbik hányada azonban hosszanti elrendezésű volt. Egyszerű, kisebb teremszerű, boltozatlan, síkmennyezetes térből állt a hajó. A hozzá csatlakozó szentély lehetett egyenes vagy félköríves záródású. A szentélyt többnyire boltozták. Ilyen egyenes záródású az *egregyi plébániatemplom* négyzetes szentélye, és kissé megnyújtott hajója, vagy a vegyes kőből falazott, ikerablakos tornyú *mánfai* templom. E templomok szentélye és hajója között olyan a kapcsolat, mint a román kor nagy monostorainak, székesegyházainak hasonló térrészei között: nyeregtetővel fedett kisebb kocka a szentély, föléje magasodó nyeregtetős fekvő hasáb a hajó, és felállított négyzetes hasáb a piramissal fedett torony. Az ilyen szerkezetű templomok nagy részéhez a tornyot később illesztették hozzá. Ugyanez vonatkozik a félköríves záródású szentélyekkel épített templomokra is, mint amilyen a *magyarszecsődi* vagy a *nagyborzsönyi* Szent István templom.

Megkapó színhatás megyénk két templománál

Kerek templomot a XIII. század után nemigen építettek. A hosszanti elrendezésű templomtípus uralkodott ezután az egész középkoron át. Közkedveltségét alighanem liturgikus értelemben vett tisztaságának, jól tagolódó elrendezésének köszönheti. Érdekes, hogy e falusi templomok közül sokat építettek téglából. A tégla dekoratív szerepe feltűnik a XII. századi *karcsai templom* külsején, a *kiszombori* belső ívein. *Szamostatárfalván*, *Baktalórántházán* is a vörösre és feketére égetett téglák ornamentális rakásával értek el megkapó színhatást.

A mánfai templom AMATŐR FELVÉTEL

Falikárpit a Józsa András Múzeumban

Nyíregyházától Ferenczy Noémi kapott megbízást ● Szokatlan volt a feladat

1938-ban a XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusnak helyet adó Magyarország egyúttal államalapító királya halálának 900. évfordulóját ünnepelte. A vallási ünnep egész országot megmozgató előkészületei sorában számos művészeti pályázat kiírására, egyházművészeti tárlat szervezésére került sor.

Jövevények és magyarok Szent István udvarában

Nyíregyházára, a polgármester fogadószobáját díszítő kárpit tervezésére 1939-ben Ferenczy Noémi kapott megbízást. A kárpit tárgya: Jövevények és magyarok Szent István udvarában. A tárgyválasztás alapja István király intelmeinek a jövevény és vendégnépek megbecsülésére vonatkozó részlete. „... nagy haszon vagyon bennük, különb-különféle szót, szokást, fegyvert és tudományt hoznak magukkal, ami minden országnak ékességére szolgál, a király udvarát nagyságosabbá teszi és igen megrettenti az idegenek magahitt szívét." A megbízás nagyméretű kárpit tervezésére szólt.

Harmonikus egységet képviselő mű

Az 1940 februárjában bemutatott és elfogadott karton alapján Ferenczy Noémi megszőtte és 1941 márciusában,

műtermi bemutatása után átadta nagyszabású kompozícióját. Ferenczy Noémi Szent István-kárpitja a művész 30-as években kibontakozott konstruktív alkotókorszakának jelentős állomása: a számára szokatlan feladat tematikai és formai követelményeinek magas fokon való teljesítése, amelynek során egyéni hangú, munkásságába következetesen beleillő, önmagában harmonikus egységet képviselő mű született.

Megőrzött vázlatok, tanulmányok

Ferenczy Noémi 1941-ben elkészült kárpitját, a Jövevények és magyarok Szent István udvarában című művét ma a nyíregyházi Jósa András Múzeum gyűjteményében őrzik. A hozzá készült vázlatok, tanulmányok jelentős része a Magyar Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményét gazdagítja, közvetlenül a szövés számára készült kartonja és számos akvarell magángyűjteményének része.

István király intelmei (részlet)

X. A kegyességről és a hazugságról, valamint a többi erényről

Az erények mértéke teszi teljessé a királyok koronáját, és a parancsok közt a tizedik. Mert az erények ura a királyok királya, miként égi serege áll kereken tíz karból, úgy életed vitele kerekedjék ki tíz parancsból. Kell hogy a királyt kegyesség s irgalmasság díszítse, de a többi erény is hassa át és ékesítse.

Mert ha a királyt istentelenség és kegyetlenség szennyezi, hiába tart igényt a királyi névre, zsarnoknak kell nevezni. Ennek okából hát, szerelmetes fiam, szívem édessége, sarjam jövő reménysége, kérlek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédokhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul.

Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz.

Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben mindig az isteni intést: „Irgalmasságot akarok és nem áldozatot."

Lény türelmes mindenekhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz.

Azután légy erős, nehogy a szerencse túlságosan felvessen, vagy a balsors letaszítson.

Légy alázatos is, hogy Isten felmagasztaljon most és a jövőben.

Lény majd mértékletes, hogy mértéken túl senkit se büntess vagy kárhoztass. Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen.

Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázattal ne illess.

Légy szemérmes, hogy elkerüld a bujaság bűnét, valamint a halál ösztönzőjét.

Mindez, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni.

Ámen.

Gárdonyi Géza:

Ebéd a

Az aratógazda körültekintett, és megszólalt:

— Dél van.

Csak a körülötte állók hallották meg. De azért megállott az egész munkástábor. Mert nem is kell oda kiabálás. Ahogy a gazda megáll, a közelében lévők felé fordulva fölemeli a mutatóujját, meglátják azt az egész földön. A kaszák és a sarlók leereszkednek. Mindenki a nagy vadkörtefához igyekszik. Annak az árnyéka kerek szőnyeg gyanánt terül el a gyepen. A nyári tüzes délnek egyetlen enyhe sátora. De nincs is olyan hűvöse semmiféle fának!

Megnéztem az órámat. Éppen tizenkettőt mutatott.

— Illés bácsi — mondom a gazdának —, honnan tudta meg, hogy dél van?

A nagy, erős ember mosolyogva vont vállat:

— Tudj az Isten. Megérzem én azt, uram, mint Paizs a szelet.

— Sohase hibáz öt perce se — jegyezte meg az ispán, aki a határkövön ülve hírlapot olvasott. — Beállhatna akármelyik városba toronyórának.

A körtefa alatt már akkor ott volt a szép Szabó Magda is az ura mellett. Ők a szomszéd földről jöttek ide által. Csak négyen aratnak ott, de a magukét aratják. A szép Szabó Magda kihozta az urának az ebédet. Láttam, mikor jött. Egyik karján a gyerek, másik kezében a fazekat lógatta. Tizenhat éves gyönge kis teremtés, és már asszony és már anya.

Csík Imre először is a fiáért nyúl. A fia csak kis inges, ölbeli gyermek; még nincs egyesztendős. Aki megnézi, semmi különöset nem lát rajta: se járni nem tud, se beszélni, és még csak szépnek sem mondható, mert a feje hosszú. De azért Csíkék nagyra vannak azzal a kis poronttyal. Ha valaki egy tarisznya gyémántot kínálna a kis tudatlan féregért, bizonyára komolyan és határozottan visszautasítanák. Mert Csíkék azt tartják, hogy olyan gyerek, mint a Fercsi, nincs több sem a faluban, sem az egész világon.

Lám, hogy leemeli Csík Imre az anyja karjáról, olyanokat csókol a kis pufitos pofácskáján, hogy szinte csattan; és nevetve nézdegéli, mintha most találta volna a bokorban.

— Nézd csak milyen fekete a szeme! — mondja selypítve.

És a szép Magda mosolyogva nézi, hogy milyen fekete a szeme a fiának.

— Mondjad, fiam: apa!

A kis féreg együgyű képpel nézi az apját. A szájacskája megmozdul:

— Hapapap.

Ez tetszik Csíkéknek.

— Mondjad, fiam: apa!

— Hapapap.

Elmondatják tízszer–húszszor. A Fercsi gyerek mindig csak azt feleli: hapapap, de ez mindig új és mindig meglepő. Az apa úgy véli, hogy a szó kimondása kifogástalan, sőt kellemesen is hangzik. Olyan büszkén néz a fiára, mintha az máris valami generális volna. Az anya nem olyannak látja. Az azt mondja neki:

— Jaj, te kis angyal!

Eközben odatelepednek az uraság aratói is. Hej, ti királyok, királykisasszonyok és királylegények, ti pápák, bárók és grófok és egyéb aranykanalú nagy urak, ha a ti magatok drága tálaiban ilyen jó falatokat találhatnátok! Ha a ti jégbe hűtött cifra üvegeitekből olyan jóleső italt tudnátok húzni, mint ezek húznak itt a csöcsös korsóból vagy a csobolyóból! Ha a ti szmirnai és lyoni művészettel puhított dívánaitokon és hentergőiteken olyan édes nyugalmat tudnátok találni, mint ezek itt a vadkörtefa kétujjnyi kis gyepén, mikor ebéd után egy rövid félórácskát szenderegnek!

FERENCZY NOÉMI
2002. 081

71. ▲
Ferenczy Noémi (1890-1957)

Bőség, 1951.
(eredeti nagyságú gobelin terve)
Akvarell, papír, 221x123,5 cm
Jelzés nélkül
Hátoldalán autográf kézírással: „Eredeti nagyságú gobelin terv."
Pauszváltozata **reprodukálva:**
• Pálosi Judit: Ferenczy Noémi. 87. oldal, 68. ábra, katalógus: 486. tétel
Proveniencia:
• Egyik növendékének gyűjteménye

Kikiáltási ár: 750 000 Ft

72. **Kádár Béla** (1877-1956)

Virágcsendélet pohárral és szőlővel

Tempera, papír, 84x59,5 cm
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla

Kiállítva:
- Kádár Béla életmű-kiállítás, Mű-Terem Galéria 2002. Budapest, június–július

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

M.D.K.

Ferenczi Péter
festő

Simó Pallal a Tekerőpatakiak oltárát 1623-
ban készitették el.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok 61 l.
A barok kor oltárai.

19 Fészek Galéria
kedd d.u. 6 óra

FERENCZFY KOVÁCS ATTILA

építész
kiállításának megnyitása

Megtekinthető: május 3-ig,
szombat-vasárnap kivételével,
naponta délután 2-8 óra között.

26 Székely terem
kedd d.u. 6 óra

KARSAI ZSÓFIA

keramikus
kiállításának megnyitása

Megtekinthető: május 6-ig,
szombat-vasárnap kivételével,
naponta délután 2-7 óra között.

ENCZY Róbert garfikus

KIÁLLÍTÁS

Óbudai Pincegaléria

EGY MAGYAR ÉS HÁROM HOLLAND

RENCZI RÓBERT RAJZA

Az 1945 utáni művészet nyzatait igen gyakran tuda- visszatérés jellemzi vala- lyen korábbi jelenséghez. lytatják, feleleventik a szá- i eleji expresszionizmus és urizmus, konstruktiviz- us és dada problematikáját, érő hangsúlyokkal és szel- ni töltéssel igazodva a meg- ltozott körülményekhez. egymást követő avantgárd gy, ha úgy tetszik, neoa- ntgárd hullámok jól ismert ldái ennek a törekvésnek, a jelenség a posztmodern szakban sem tűnik el, leg- ebb a feltétlen azonosulást szabados eklektizálás és sziflázsba hajló irónia vált- fel. Pályakezdő fiatal- ernek éppúgy lehet kiin- pontja a már meglévőbe kapaszkodás, mint egy észeti áramlatnak, külö- n pedig akkor, ha ez a ma- rtás a korszellemből is lik. Nincs tehát semmi ki- abban, hogy az óbudai egaléria kiállító Fe- zi Róbert a maga 23 évével aképet keres magának, az ont már alkatát és szemé- gét minősíti, hogy hova ul. Nem a figuratív exp- ionizmust, amelynek ex- ionista festői gesztikulá- néhány éve megtöltötte a ítőtermeket, hanem az év- lekkel későbbi absztrakt zatot választja.

renczi rajzai organikus szerek. Térbe hajló vona- halmozódó egyeneseket cakkokat természetes di- ka élteti, az áramló erők ergiák szakadatlan belső ással vágódnak a puha ú, satírozott felületbe, a e, lágy anyagba, amely és atmoszférát jelez. A ület csak esetleges met- ennek a partalan ul ára- mpölygő világnak, ahol érendeltség s egyen- ér- g uralkodik. Ez a n é- érzékeny, érzéklete s szénrajz remeklés a maga nemében. Változik a helyzet viszont, amikor az egyenletesen ritmizált, ismétlődő vonalnyalábok a vásznakon színt és testet öltenek. Az egymásra torlódó formák itt már kevésbé transzparensek, a foltok elnehezülnek, a nyers gesztusok és élénk színek mozgalmassága lefékeződik. Az apró képelemek erőtlen halmaza mintha valami másfajta rendező elvet keresne, egy nagy zárt színtömegbe, illetve pörgő színpropellerbe kapaszkodik, megnyitva ezzel az utat az alárendeltségre, a hierarchiára építő, motívumcentrikus képépítés kontrasztosabb, drámaibb világa felé.

Az Óbudai Művelődési Központ galériájában bemutatkozó három holland – Norbèr van Herwaarden, Tim Driessen és Marc Niessen – más szellemi pozícióból indul. Ők már túl vannak a hagyományos értelemben vett képen és rajzon, s legfeljebb alkotóelemként használják a különféle összetevőkből szervezett kiállítási enteriőrben, amely voltaképpen egységes, közös műként viselkedik. Ebben a homályba boruló, irányított megvilágítással tagolt pincetérben a rajzok függesztett installációvá rendeződnek, a talált tárgyakkal megtűzdelt fehér vászon relieffé alakul, s a festett-vésett fatábla intarziatöredékként, tárgyszerűen viselkedik. Bár mindenféle anyag és forma felhasználható, mégis az artisztikum és kifinomultság közös mázavonja be a dolgokat, feledtetve az alkalmazott eszközök eredeti nyerseségét. A mobilkerék lassú mozgása és megpendülő hangja, a szitaszerű lyukakból pislákoló csillagfény és a harmonikusan egybehangolt színvilág határozza meg az alaphangulatot.

NAGY ZOLTÁN

IRODALOM

Írótábor Tokajban

HATTYÚNYAKÚ GÖRÉNY

A 18. Tokaji Írótábor csupán abban emlékeztetett elődeire, hogy írók helyett főleg filoszok alkották e nemes symposion derékhadát, és a meghirdetett témák (az „irodalompolitika" anatómiája, folyóirataink helyzete) az irodalom belső, szakmai kérdéseinek felvetésére ismét nem adtak lehetőséget. A szervezők *irodalom* és *politika* viszonyának középpontba állításával – akarva vagy akaratlanul – igazodtak az Írótábor vállalt tradíciójához, az ún. közéletiség eszményéhez. Az eszmecsere jelképévé (és egyben értelmezendő kulcskategóriájává) az „irodalompolitika" torz lényegét, irrealitását érzékeltető – illyési – HATTYÚNYAKÚ GÖRÉNY vált. Írók (Radnóti Sándor, Petőcz András, Mezey Katalin), pártok (Kiss Gy. Csaba, Pozsgay Imre, Bretter Zoltán) és kormányzat (Fekete György) párbeszéde azonban – ahogy Radnóti Sándor hangsúlyozta – korántsem tekinthető „hattyúk" és „görények" viadalának. Már csak azért sem, mert – mint kiderült – írók és politikusok között nincsen lényegi véleménykülönbség, azaz az írók (önérzetesen) kinyilvánították autonómiaigényüket, a politikusok (megfontoltan) deklarálták az irodalom korlátlan szabadságát. A protokollszövegekkel, kampánybeszédekkel, közhelyekkel szürkített találkozó iránt így a hallgatóság érdeklődése meglehetősen megcsappant. Az alapvetően megváltozott politikai helyzetet mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy már csak valamiféle nosztalgiával idézhettük föl azokat a legendás időket, amikor egy-egy hasonló összejövetel alkalmával az „írók" keményen „odamondogattak" a „hatalom" jelenlévő (vagy jelen nem lévő) képviselőinek. A „hatalom", illetve az „írók", a „társadalom" szembeállításának (már akkor is) leegyszerűsítő, hamis képlete felett azonban eljárt az idő. A szerkesztők táborává vált Írótábor (szinte teljes számban képviseltették magukat a magyar irodalmi folyóiratok: a *Látó*tól, az *Életünk*ig, a *Hatodik Sípt*ól az *Árgus*ig, az *Új Symposion*tól a *Forrás*ig) éppen azoknak az irodalmi „funkcionáriusoknak" biztosított találkozási lehetőséget, akik folyóiratok, lapok szerkesztőiként – akár tetszik, akár nem – a „hatalom" részesei. Bemutatkoztak a hazai „új szerveződésű" folyóiratok, lapok (*2000, Holmi, Orpheus, Nappali Ház, Holnap, Magyar Napló, Hitel, Múlt és Jövő, Magyar Narancs, Beszélő*) szerkesztői is. A folyóiratvita néhány fontos tanulsággal szolgált: szinte minden működő irodalmi folyóiratunk finanszírozási, terjesztési és lapszervezési gondokkal küszködik, így nem csoda, hogy egyre több szerkesztőség felismeri a menedzserek alkalmazásának, a vállalkozások beindításának szükségességét. A kultúra, az irodalom, a lapkiadás területén is nélkülözhetetlenek a jól képzett jogi-gazdasági szakemberek. Bebizonyosodott, hogy a vállalkozások, az új típusú mecenatúra, a pályázati szisztéma lehetőségeit kihasználó, a kiadási és terjesztési struktúrákat átalakító új (és egy-két „régi": pl. a *Jelenkor*) folyóiratok lényegesen jobb helyzetben vannak, mint a „hagyományos" orgánumok. A véleménycsere mindenesetre a lapszervezési, terjesztési, finanszírozási kérdéseken nem lépett túl, illetve nem kívánt túllépni, azaz a résztvevők a „lapcsinálásnak" csupán az anyagi és szervezeti oldalával foglalkoztak, az esetleges tartalmi, szerkesztési problémákról nem esett szó. Gyurgyák János, a *Századvég* főszerkesztője meg is jegyezte, hogy – úgy látszik – az irodalmi folyóiratok szerkesztőinek nem jelent gondot színvonalas anyaggal megtölteni a rendelkezésükre álló oldalakat. Végül a jelenlévők fölhatalmaztak egy négytagú bizottságot az irodalmi folyóiratok helyzetének fölmérésére, és az állami támogatás elosztásának normatív rendszerére vonatkozó javaslat kidolgozására. Ekkor a tábor már kettészakadt: a többség az út túlsó oldalán, a Leskó-féle borkimérésben kötötte az (irodalmi) kapcsolatokat és barátságokat. A két-három nap tanulságait összegezve egy ilyen rendezvénynek éppen a személyes találkozások adják meg a jelentőségét. Az Írótábor sorsát a megváltozott viszonyokhoz való igazodás kényszere, illetve a politikai rendszerváltás teremtette lehetőségek kihasználása alapvetően meghatározza. A *kényszer:* a Tokaji Írótábor létrehozójának és egyik fő szervezőjének, támogatójának, a Hazafias Népfrontnak a széthullásával ismét a tábor léte került veszélybe. (Korábban politikai, most pénzügyi, szervezési okok miatt.) Azoknak, akik a tokaji összejöveteleket fontosnak érezték – a folytatás és változtatás érdekében – el kellett végezniük a számvetést a múlttal, és a jövőre vonatkozó elképzeléseknek is irányt kellett szabniuk. Mindezek mellett a pénzszerzés és a szervezés robotját is vállalniuk kellett. A *lehetőség:* önálló jogi személyként (Tokaji Írótábor Egyesület) „az irodalom önkormányzata szellemében" való működés („A Tokaji Írótábor az egyetemes magyar irodalom fóruma, nem rendelődik alá sem politikai pártoknak, sem egy-egy folyóirat, szellemi műhely, irányzat vagy földrajzi régió igényeinek. Nemzeti kultúránk irányzatos sokszínűségét szolgálja az irodalom önkormányzata szellemében" – idézet az egyesületi alapszabályból.). Az Írótábor gyökeresen szakítani kíván (ezt látványosan demonstrálja a kuratórium „népfrontossága" és a meghívottak névsora) azzal a „népi-nemzeti" irányultsággal, amely saját fórumának tekintette az összejövetelt. „Szekértábor" helyett minden irodalmi irány és ízlés számára nyitott Írótábor körvonalait láthattuk kirajzolódni. Ugyancsak a változtatás szükségességét indokolta a 80-as években egyre fokozódó színvonaltalanság és érdektelenség. A szervezeti keretek átalakítása (egyesület), a funkcióváltás (az egyetemes magyar irodalom fóruma), valamint az igénymódosítás (a színvonal emelése) lehetőséget teremtett arra, hogy szellemi életünk egy újabb értékes „intézménnyel" gyarapodjék. Az Írótábor létrejött, működött. Úgy tűnik: fennmarad.

Mikes Kelemen Kör

TANULMÁNYI NAPOK HOLLANDIÁBAN

A nyugat-európai magyarság egyik legrégebbi kulturális szervezete, az 1951-ben alapított Mikes Kelemen Kör idén is megrendezte szokásos Tanulmányi Napjait (immár a harmincadikat) szeptember 6–9. között a Hollandia keleti részén lévő Efde-ben. A konferencia összefoglaló címe a következő volt: *Magyarság Európában – A szellem útjain.*

A megváltozott politikai helyzetnek köszönhető, hogy most először sikerült a Kárpát-medence öt országából egyszerre meghívni előadóként a magyar szellemi élet jelentős képviselőit. A tanácskozás meghívott előadói voltak: Balla D. Károly Ungvárról, Dobos László Pozsonyból, Esterházy Péter és Kodolányi Gyula Budapestről, Lászlóffy Aladár és Cs. Gyímesi Éva Kolozsvárról, Végel László Újvidékről. Fellépett a marosvásárhelyi előadóművésznő, Illyés Kinga is. A Nyugat-Európában élő felkért előadók a következők voltak: Czigány Imre, az Európai Közös Piac szakértője Brüsszelből, Fejtő Ferenc politikai kommentátor és történész Párizsból, Jászay Antal közgazdász és politikai filozófus Franciaországból, Kibédi Varga Áron, a francia irodalom egyetemi tanára és a Királyi Holland Tudományos Akadémia tagja Amszterdamból, Péter László, a Londoni Egyetem történésze és Tóth Miklós biztosító és teológus Hágából.

EZREDVÉG

Új folyóirat Temesváron

Új, negyedévi folyóirat indult Temesváron, első száma nemrégiben került ki a nyomdából. Célja az, hogy a bánsági vagy onnan elszármazott szépíróknak, humán értelmiségieknek rendszeres közlési lehetőséget biztosítson, s ezzel tovább vigye azoknak az egykét évfolyamot megélt igényesebb közművelődési szemléknek, illetve antológiáknak a hagyományát, melyek az idők során ugyancsak Temesváron láttak napvilágot. Az első számból Kányádi Sándor beköszöntője és Egyed Péternek Balla Zsófia költészetét elemző tanulmánya mellett, a temesvári forradalomról szóló összeállítás emelhető ki, valamint Szekernyés János interjúja a decemberben utolsó útjára kísért német íróval, Franz Liebharddal, aki Reiter Róbert néven a húszas évek magyar avantgárd irodalmában is szerepet játszott.

AJÁNLAT

TÁTRAI ANIKÓ zongorahangversenyére kerül sor szeptember 22-én, szombaton a Régi Zeneakadémia Liszt Ferenc Kamaratermében. Az esten Liszt, Chopin, Bartók és Kurtág György művei hangzanak el.

KARL-HEINZ KLOPF osztrák képzőművész kiállítása november 17-ig tekinthető meg a Liszt Ferenc téri Knoll Galériában. Nyitva hétfőtől péntekig 11–18, szombaton 10–13 óráig.

A BUDAPESTI ZENEI HETEK nyitóhangversenye szeptember 25-én, kedden fél 8-kor lesz a Kongresszusi Központban. A Magyar Állami Hangversenyzenekart Fischer Ádám vezényli, közreműködik Komlósi Ildikó és Polgár László (ének). Műsoron: Bartók *Két kép, op. 10, Táncszvit* és *A kékszakállú herceg vára.*

BECK JUDIT festőművész életmű-kiállítását szeptember 9-én nyitották meg a Szentendrei Képtárban (Fő tér 2–5.). Megnyitotta Bálint András színművész. A kiállítás október 14-ig tart nyitva.

MOLNÁR VERA Franciaországban élő festőművész kiállítása október 14-ig tekinthető meg a Vasarely Múzeumban (Budapest III., Korvin Ottó tér 1.).

ANDREJ GAVRILOV hangversenye szeptember 27-én, csütörtökön este fél 8-kor lesz a Zeneakadémián. Az 1955-ben Moszkvában született zongoraművész már 19 éves korában aranyérmet nyert a nemzetközi Csajkovszkij-zongoraversenyen. Mostani műsorában Mozart-, Haydn- és Beethoven-művek szerepelnek.

PÓCS PÉTER plakátjainak eddigi legátfogóbb kiállítása látható a Pécsi Galériában szeptember 12. és október 7. között. Pócs Péter legjobb plakátjaiból nemrég album is megjelent, ez egyúttal a mostani kiállítás katalógusa.

A PETŐFI IRODALMI MÚZEUMBAN tekinthető meg az *Alekszander Blok kora* című vándorkiállítás, melyet a Moszkvai Állami Irodalmi Múzeum állított össze. Az irodalmi relikviák mellett látható a századelő orosz festőinek, pl. Vrubelnek, Baksztnak és Goncsarovának néhány képe is.

RÉVÉSZ LÁSZLÓ LÁSZLÓ festőművész kiállítása szeptember 15-én nyílt meg a székesfehérvári István Király Múzeumban (megnyitotta Beke László), megtekinthető október 14-ig, hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Magyar Napló est Bécsben

. szeptember 20-án 1/2 8-kor a bécsi Pazmaneumban a
i Napló meghívására bemutatkozik a Magyar Napló.

GYAR NAPLÓ

gyar Írószövetség irodalmi hetilapja. Főszerkesztő: Reményi József Tamás.
s: Kis Pintér Imre. A szerkesztőség tagjai: Csiki László, Fodor Katalin,
áspár, Lázár Ervin, Lencsó László, Marosi Gyöngyi, Mátyás Győző,
Rudolf, Pályi András, Sárdi Anikó, Tripolszky Dóra. Külső munkatársak:
András, Bojtár B. Endre, Károlyi Csaba, Mélykuti Attila, Szörényi László.
tervező: Lajta Gábor. A szerkesztőség címe: Bp., Bajza u. 18. 1062. Posta-
6 Budapest, Pf. 108. Telefon: 142-1168, 142-1520. Fogadóóra: kedden 14–16
iadja a Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat, Budapest, Erzsébet krt. 9–11.
elelős kiadó: Horti József vezérigazgató. Szedés: 90–38, Omigraf Kft.,
t. Felelős vezető: Rusznák János ügyvezető igazgató. Grafikai előkészí-
rgraf GM. Nyomtatás: Apollo Kft. Budapest XVI., Zsemlékes út 25. Felelős
Hupján József. Kéziratokat, egyéb anyagokat nem őrzünk meg és nem
vissza. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely hírlapkézbesítő
atalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Hírlapelőfizetési és Lapellátási Irodá-
LIR) Budapest XIII., Lehel u. 10/A. 1900. Telefon: 112-8860, közvetlenül
stautalványon, valamint átutalással a HELIR Postabank Rt. 219–98636;
99 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj: éves: 960,– Ft, féléves:
1 példány ára: 18,50 Ft. HU ISSN: 0865–2910. Külföldön terjeszti a Kultúra
skedelmi Vállalat (Bp., Fő u. 30–32. 1011). Előfizetési díj: éves 35 USA-dollár,
agy ennek megfelelő deviza.

Elválaszthatatlan tulajdonod

RÓZSA ENDRE

Az idők messzibe vesző kezdeteitől az óraszerkezetek önismétlő és önmagát unó forgásáig. Végtelen idő, kozmikus idő. Negatív idő; mikor az óra úgy jár, mint hogyha folytonosan kivonna valamit a már létezőből.

Nagyképűek és felemásak ezek a fogalmaink. A világmindenség, a mi bolygónk, az élet megjelenését, a gerinces állatok és az emberszabásúak (satöbbi!) kialakulását törzskönyvezik. Hol marad akkor az emberiség – legalábbis egyelőre – véget nem érő története, a népek, nemzetek eredete?

Megszülettél egyszer, tehát attól kezdve kikerülhetetlenül szülöd a világot te is. Tudnod kell: amit átélsz, elszenvedsz vagy vétót mondasz rá, a legszemélyesebb ügyed. Egyszersmind a legméltóbb és legbagatellebb források összessége: az egyszemélyes történelem.

Mondjuk, 1848. március 15. Volt-e Petőfinek erős gyomorégése, amikor a múzeumnál összegyűlt tömeg előtt a Nemzeti dalt szavalta el? Jókai milyen „tengerszemű hölggyel" álmodott aznap éjjel? Széchenyi milyen baljóslatú lázálmokkal viaskodott? Hajnalban, amikor ásítozva és kialvatlanul Vasvári Pál fölkelt, végül is melyik zakó és nadrág fölvétele mellett döntött – tekintettel az esőre álló, borongós, szemerkélő időre?

Mindezeknek a dolgoknak a leírt történelmen kívül óriási szerepe van. Most egy hirtelen ötlettel és váltással: gondolnál-e arra, hogy tegnapelőtt Csiki Zolival összefejeltetek, és három kapoccsal fogták összse a bal homlokod – most, amikor október harmincadika van, 1956 (mellesleg éppen a születésnapod!), és Nagy Imre ünnepélyesen komoly hangját hallgatod a rádióban „Magyarország örökös semlegességéről és függetlenségéről"? Tudod-e, mit jelent az, hogy Szabó Palival sírva fogadkoztok egymásnak, hogy „ezt az oroszok egyszer megkeserülik", mert ugyancsak ötvenhat van és november negyedike, s a Rákóczi Katonaiskolára szegzett lövegtoronnyal három Joszif Sztálin-tank is áll Mátyásföldön? Nektek, akik alig értitek meg, hogy az iskolát távollétetekben – a kislányoknál jártatok elbúcsúzni – egyszerűen szélnek eresztik, „davaj, davaj" hangzik mindenfelől? Emlékszel, hogy a néni, aki eddig csak „pizsamások"-nak nevezett benneteket, most aggódva és féltve figyelmeztet: „ne menj, kisapám, ne menj az iskolába vissza", s te ennek ellenére bemégy; egy árva lélek sincs sehol, csak a kifosztott kantin árválkodik temérdek zöld, piros és fekete színesceruzákkal, mert minden mást elvittek? Máig is érzed a sors keserű fintorát abban, hogy 56 november kilencedikén az iskola termékraktárában Burián növendékkel találkozol, s ő azt mondja: „lopok az alesnek egy kis krumplit vacsorára" – az ales akkor iskolaparancsnokunk; Oláh Istvánnak hívták. Altábornagy már, amikor kinevezik honvédelmi miniszterré... Meghalt azóta. Különben tőle hallhattuk a szovjet egyenruhafajták leglakonikusabb apológiáját: „Elvtársak, a gimnasztyorka nem szép, nem elegáns, csak roppant katonas." (Így beszélt az „öreg", á hang nélkül, és rendkívül gyorsan...)

Mindenkihez hozzászegődik, lerázhatatlanul és minden pillanatában vele van a személyes történelem. Ki hiszi el például azt, hogy október 23-án – szintén 56-ot írtunk – körülbelül úgy fél öt tájt, már halálraítélt is voltál? Saját iskolátokban G., a géhás alezredes hozta ezt a döntést. A felsorakozott nyolc szakasz – ennyi volt az évfolyam létszáma, több mint kétszáz ember – zúgolódva és felháborodva tiltakozott a döntés ellen. A magas rangú katona végül is eltekintett a képviselők, az öt rákóczista kivégzésétől... (Mindez ma torokszorító, feledhetetlen élmény a szolidaritásról.)

Sajnos, a mi egyszemélyes történelmünkhöz az a képzet fűződhet leginkább, hogyan lehet történelmet *nem* csinálni. Pedig... 1962 márciusában az Eötvös Kollégiumban, a Ménesi úton négyünket bíztak meg azzal, hogy március idusáról megemlékezzünk. „Volt egy ország valaha, régen,/ Negyvennyolcnak szép idejében,/ S ez a szép ország elveszett" – csengnek fülembe vissza Ady szavai. Én is szavalok – magnóról persze: „Emléke vak ünnep, s e mái napoknak / Szűk folyosóin a lámpák úgy lobognak, / Mint az olcsó gyertyák." (Babits: Petőfi koszorúi)

Aztán már egyre karikaturisztikusabb formákat ölt az életedben az, ami önmagában véve szigorúan emberi és lényegi. 1968. augusztus 21-e van. A rádió reggeli hétórás híreiből értesülsz róla, hogy bevonultak a magyar csapatok Csehszlovákiába „testvéri segítségnyújtás" címén. A döbbenet és a felháborodás minden addiginál magasabbra csap. „Tennünk kell valamit!" – határozzuk el magunkat a barátaimmal, s ki is megyünk délután a Népstadion útra tüntetni. Persze még egyszerű ceruzát és papírt se viszünk, hogy valamivel odafirkantsuk, mi és kik ellen tiltakozunk. Tüntető azonban nincs egy szál se a közelben a csehszlovák nagykövetség előtt. Legföljebb egy-két gyanúsan éppen arrafelé nyüzsgő melegítős alak... elkeseredésünkben aztán a Thököly úton lévő Stefánia cukrászdába megyünk be. Természetesen – sörözni... A szabad ég alatt, a kerthelyiségbe telepedünk le. A nyakáná és a mandzsettájánál fekete – egyébként fe hér kámzsaing van rajtam. Élénken vitat kozunk, amikor se szó, se beszéd, csúny pontot ejt rám az egyik galamb. Bemegyel a mosdóba, s mivel úgyis meleg van oda kint, le a kámzsainggel, kimosom. Alig hogy amúgy vizesen visszatérek, még szá radni se kezd az ing –, a galambok másod szor is leszarnak. A természet csúfondáro kajánságát érzed ebben. Elkeseredésedbe már azért imádkozol, jöjjön az a bizonyo harmadik pont is, így legalább visszaá valami jogfolytonosság a jövőre nézve...

Kádár Jánosnak három halálos bűr volt. Először: belügyminiszterként ő írt alá Rajk László letartóztatási parancsát. második: szovjet szuronyokkal maga m gött támadt a védtelen országra. A ha madik: a Nagy Imre-per lezárása az i mert kimenetellel. Még jobban elszö nyedsz, és negyedik, égbe kiáltó halál bűnéül rovod fel Kádár Jánosnak a amit csak 88 kora őszén tudsz meg te is „halálra érlelt" magyar fiatalemberek akik úgy töltötték be felnőtté válás szép évfordulóját, hogy egyszerűen puffantották őket.

A mi korosztályunknak is hasonló „kedvezett" a sors, a pálya. Hallgatva hangosan kimondva vádoltuk minda ami harsogóan agresszív volt velü szemben. Tudtuk: ez a nép olyanfajta n ció, aki nem enged a 48-ból, s nem enge het egy szikrát se 56 örökéből. Ki gond ma már arra, hogy honnan származik a hogy sörrel nem koccintunk? Haynau h hérjai kedélyesen kvatergázgattak a búf lejtő sör mellett. Haynau emlékét toro meg mindmáig a magyar hagyomán amely – úgy látszik – minden huszad századi tragédiánkat is át- meg átszöv létezik és van, csodálatosan.

Megszülettél egyszer, és te naponta s löd magadban a világot. Óráról órára, lanatról pillanatra. Ez a legprivátabb s e szersmind a legközösségibb ügyed – egyszemélyes történelem.

Elválaszthatatlan tulajdonod.

A Nagy Fehérvári Árvíz

Hegedűs 2 László képei

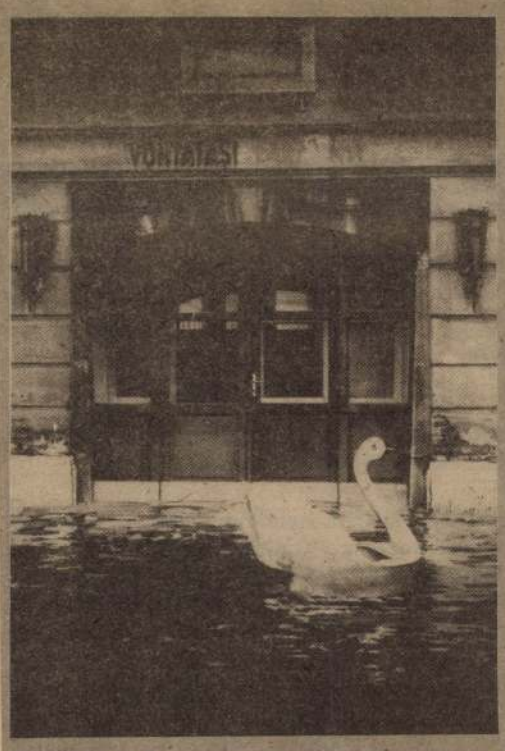

Fűtőház u. 1.

Lenin u. 50.

Csúcshegy

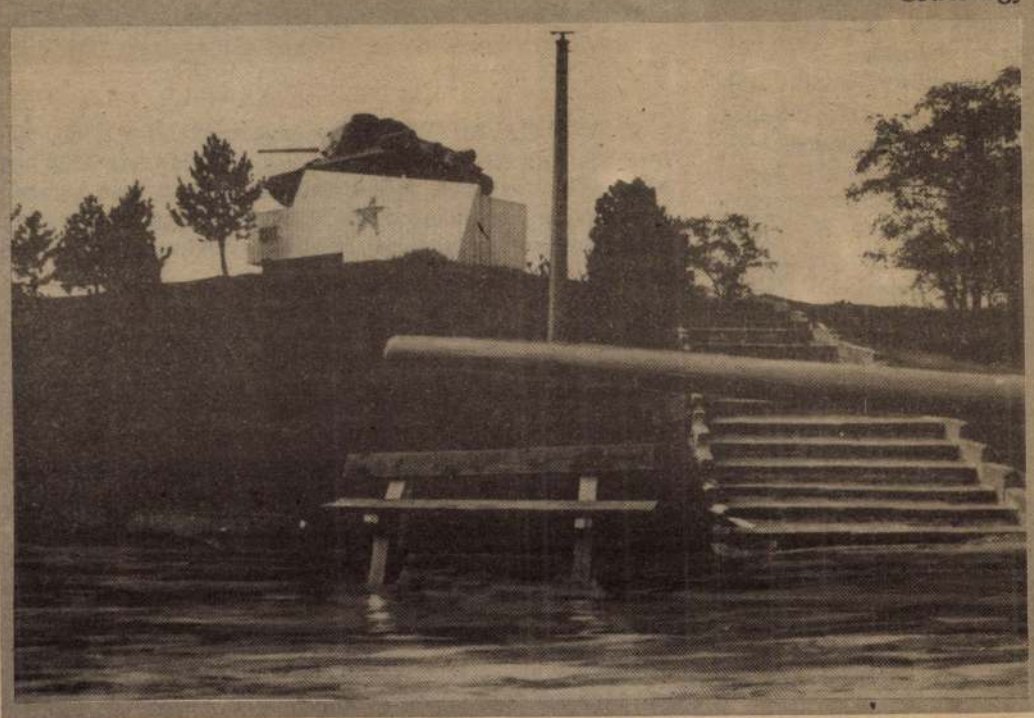

István tér 8.

Martinovics u. 10.

FERENCZY ISTVÁN emlékezete szülőföldjén

Gy. Műv. 1993/6

Szatmári Gizella

1992. november 13—14-én Rimaszombat városa és a rimaszombati Gömöri Múzeum Ferenczy István születésének 200. évfordulója alkalmából ünnepségsorozatot rendezett. A múzeumban kiállítást nyitottak (rendezte *Farkas Veronika*), majd a résztvevők megkoszorúzták Ferenczy síremlékét a református templomnál. A kétnyelvű tudományos tanácskozáson előadások hangzottak el a szobrászművész munkásságának egyes kérdéseiről: a Mátyás-emlékműről (Timár Árpád), a Nagyváradra tervezett Szent László-emlékszobor kapcsán Szent László lovas ábrázolásairól (Kerny Terézia), Ferenczy István emberi és művészi tulajdonságairól (Szatmári Gizella), illetve — a kört szélesítve — Gömör, Kishont, valamint Szlovákia klasszicista építészetéről (Erdélyi Gejza, Ladislav Sasky), Magyarország klasszicista építészetéről és annak európai kapcsolatairól (Sisa József). A portál eszméjének fejlődését a klasszicista építészet emlékeiben Ladislav Beskid előadása tárgyalta. Végül Edita Kusnierová a gömöri vasöntődék XIX. századi művészi irányú tevékenységéről beszélt.

* * *

Id. Sándy Gyula: Ferenczy István portréja, 1864, olaj

„Ferenczy ‚a' Művész" — kétszáz évvel ezelőtt született Rimaszombatban és ugyanoda is vonult vissza 1846-ban, miután Budán a megbízások hiánya miatt anyagi helyzete tarthatatlanná vált, művészi becsülete pedig a *Mátyás-emlékszobor* körüli, olykor nem is egészen fair vita következtében megingott. Szülővárosa befogadta, építési biztossá választották. Első dolga volt, hogy tervbe vegye a város összes (!) háztetőinek cserepezését a tűzvészek megelőzése céljából. A szabadságharc eseményei során is kitüntette magát. Naplójegyzeteiben rögzíti, hogy a gerillatámadás miatt felbőszült „muszka generális" haragjától miképpen menti meg városát. Dolgozik is valamelyest, késői munkái közül említésre méltó a jelenleg felújítás alatt álló rimajánosi Szatmári Király kúria Ceres istennő alakja köré csoportosított, szántási és aratási jelenetet ábrázoló homlokzati timpanon-domborműve. 1856-ban azonban meghal. Testvére, József, a kassai esperes, akivel egész életében rendszeresen levelezett s aki gondosan ápolja bátyja emlékét, gyászjelentésében így fogalmaz:

„...a hitet megtartotta, hogy jönni fog s jönni kell egy boldogabb kornak, mely feledni fogja ugyan harcait a művésznek, ki első tört utat, a korunkban kevéssé is-

mánybiztosával is tárgyalnak a hagyaték átadásáról, de eredménytelenül. A mulasztásokat végül a lipótújvári születésű — majdnem földi — *Stróbl Alajos* szobrászművész igyekezik jóvátenni. Véleménye szerint a Kazinczy- és a *Rudnay*-szobrot, valamint az *Euridiké*t a Szépművészeti Múzeumban kellene elhelyezni. A művek együtt-tartásának gondolata már eltűnik...

Nem ismeretes, hogy Stróbl hathatós közbenjárásának köszönhető-e, de 1902 végén Rimaszombatban leltározzák a hagyatékot, s ez részben a Nemzeti Múzeumba kerül. Itt őrizték ugyanis a József nádornak ajánlott *Pásztorlánykát*, *Kölcsey ülő szobrát*, valamint a Mátyás király lovasszobrához tervezett két bronz domborművet, amelyeket „több műbarát" 1835-ben ajándékozott a múzeumnak. Más alkotások *özv. Jánosdeák Andrásné*, a művész unokahúga adományképpen — fényképekkel, levelekkel, apróbb személyes tárgyakkal együtt — a Szépművészeti Múzeumnak jutottak. Jelenleg mindez a Magyar Nemzeti Galériában található, kiegészülve magángyűjtőktől vásárolt, árverésekről megszerzett darabokkal. A korábban már említett, Itáliában vásárolt, 80 reneszánsz és manierista kisplasztikát tartalmazó bronzgyűjteményt — melynek értékéről és ritkaság voltáról Wilhelm Bode is elismerően nyilatkozott — 1914-ben megvette a Szépművészeti Múzeum. Kiállítására a háborús események miatt csak 1917-ben kerülhetett sor.

Sírja 1899-ben még jeltelen. Ismertetője mindössze a fejtől álló két akácfa, s szüleinek közeli emléke, az 1831-ben faragott szarkofág. Rimaszombati helytörténészek úgy tudják, hogy *Beöthy Zsolt*, aki 1902-ben a *Holló Barnabás* által mintázott *Tompa Mihály-szobor* felavatására érkezett Rimaszombatba, kereste Ferenczy sírját. (A hagyaték ekkor már budapesti múzeumokban volt.) A régi temetőt eddigre már benőtte a bozót, a sírt nem találták. Így végre megindult az emlékkiállítás meglehetősen lassú, közel hét esztendeig tartó folyamata.

A legkülönbözőbb javaslatok születtek, de abban megegyeztek, hogy mindegyik tartalmazta az *Euridiké*-szobor rekonstrukcióját is. Ferenczy ezt tartotta legjobb művének, szülővárosában, közterületen kívánta felállítani.

Végül a református templom előtti raktárakat lebontották, s a templom falában elhelyezték a *Sándy Gyula* építész által tervezett neoklasszicista, timpanonos emléképítményt, fülkéjében *Vaszary László Ferenczyt* ábrázoló portrészobrával. Az ünnepélyes avatásra 1909. szeptember 26-án került sor. A carrarai márvány mellszobor nyitott nyakú ingben ábrázolja a művészt, nyakában VII. Pius pápa emlékérmével. Fejét félrefordítja, a nézővel (műértők? kritikusok? közvélemény?) nincs kapcsolata, a távolba tekint, a jövőtől remélt elismerés felé. Kezét melle előtt keresztbe teszi, baljában vésőt tart. A képmás gipszmásolatait egyébként Lévai Izsó helyi könyvkereskedő boltjában 20, ill. 15 koronáért

árulták. A koporsó, tetején a tűzvész következtében megsérült *Euridiké*-szoborral — apró darabokból rakosgatták össze a Sróbl-mesteriskola növendékei: *Hevessy Pál* és *Székely Károly* — a templom kriptájában nyugszik.

Ferenczynek számos *arcképe* ismeretes, a családi hagyomány úgy tudja, mintegy 20, különféle technikájú mű (dagerrotípia, rajz, metszet stb.). Most először közöljük *id. Sándy Gyula* (1827—1894) 1864-ben festett olajképét, amely a Történeti Képcsarnok tulajdonában van (Ltsz: 928). Sándy a művész rokona volt, Jánosdeák Andrásné, Ferenczy unokahúgának veje. Nem tudjuk, találkozott-e személyesen a szobrásszal, nem tudjuk, milyen mértékben idealizálta a talán csak egyéb műalkotásokról, *Monti* 1820—24 között készült olajképéről vagy *Kaergling* rajzáról ismert vonásokat. A felhős háttér elé helyezett romantikus hangvételű portrén legalább a barna haj és a kék szemek színe meg kell, hogy feleljen a valóságnak, hiszen erről a rokonság tájékoztathatta. A képmás Ferenczyt idősebb korában, talán már a rimaszombati visszavonulás éveiben ábrázolja. A magyaros díszruha sötét foltját arany gombok, díszlánc és pirosköves nyakkendőtű csillogása élénkítik.

Ferenczy István: Csokonai Vitéz Mihály, mellszobor

Ferenczy István: Pásztorlányka (Magyar Nemzeti Galéria) (Fotó Petrás István)

mert képző művészet pályáján, de azért a nyomokat biztosan feltalálandja".

Hogyan is állunk e „nyomok" megörökítésével? 1859-ben *Berecz Károly* szögezi le először a Vasárnapi Újság hasábjain — elmarasztalva a szülővárost a kegyelet hiánya miatt —, hogy a műteremben megőrzött 14 márvány mellszobor a Nemzeti Múzeumba való, de ott külön „Ferenczy-csarnokot" kell belőlük kialakítani. *Fáy András*, a hű barát véleménye szerint az állam mintegy 10—12 ezer forintért ezt a műtárgyegyüttest megszerezhetné. Múzeumba helyezésük megakadályozná az esetleges külföldre kerülést is!

Hivatalos, állami vásárlásról még évtizedekig nem esik szó, *hagyatéka* mégis erjesztőleg hat szűkebb hazája közművelődési viszonyaira. Valószínű, hogy a családnak az együtt tartott műtárgyak publikálására s a neves rokon emlékének megörökítésére tett erőfeszítései eredményeként nyílhatott meg 1882-ben a *Gömörmegyei művészeti és régészeti kiállítás*. Itt néhány márvány mellszobor (*önarcképe*, valamint *Kazinczy-* ill. *Pólya József-portréja*), továbbá a *Pásztor leányának* egy példánya kerül bemutatásra néhány XV. századi ill. G. R. Donnertől származó ólomöntvény társaságában, melyeket a művész itáliai tanulmányútja során vásárolt.

Várnánk, hogy 1892-ben, születésének centenáriumán munkái sorsáról döntés születik. Ez azonban egyelőre késik. A család ugyan felajánlja a mellszobrokat előbb csekély térítésért, később ajándékképen a Nemzeti Múzeumnak, ott azonban nem találnak kedvező fogadtatásra. *Kammerer Ernővel*, az Országos Képtár kor-

SZERESSÉTEK Stefan Lindforst

Mozaikképek a finn designról • *Varga Vera*

A világ design- és stúdió-tárgy-termését szemlélve Finnország már kétségtelenül nem tölti be azt a vezető szerepet, amit az ötvenes-hatvanas években, kiemelkedő művészegyéniségeivel azonban jelenleg is jelentős helyet foglal el a világ művészeti életében. Főként súlyponteltolódás történt, a funkcionális, „alkalmazott" design sérelmére, az önálló koncepciójú „művészi" design javára. Ezt a folyamatot kísérhetjük figyelemmel egy nemzetközileg is elismert művész, *Stefan Lindfors* munkásságában.

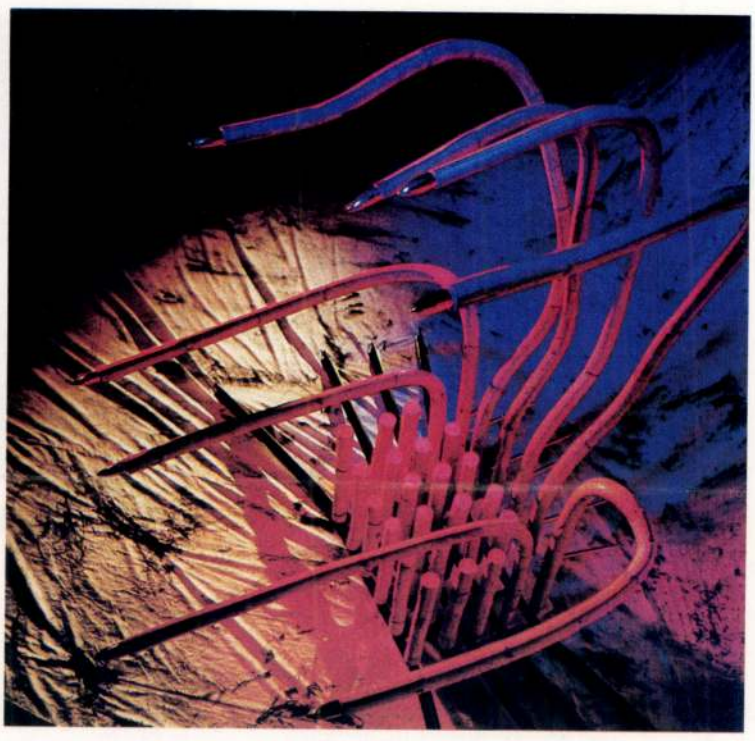

Stefan Lindfors: Reagan. A skorpió, nád, acél sárgaréz, 160×90×200 cm

Stefan Lindfors bútortervezőként és belsőépítészként diplomázott a helsinki Iparművészeti Akadémián, 1988-ban. 1985—1989-ig több széksorozatot — *Donc, String, Flamingo, Kung fu, Latta di rauta* — tervez, eloxált alumínium, acél, textil, fa, rétegelt lemez, bőr felhasználásával, ezek formai megoldásai mozgalmasak, eruptív, magabiztos művészi egyéniségről árulkodók. A finn televízió (YLE) éjszakai hírműsorának bemondói számára asztalt tervez, mely fekete, csővázas konstrukció, „lapjára" mágnessel az adott háttérnek megfelelő színű műanyag borítás rögzíthető, s az asztal alján egy betétrészen egy pohár víz is elhelyezhető. Hasonló esztétikai és szerkezeti megoldásokra épül az Iparművészeti Akadémia fotó szakának galériája számára tervezett „kiállítóasztal"-együttes.

Lindfors funkcionális bútorsorozatainak szintézisét jelenti a helsinki Iparművészeti Múzeum számára 1989-ben tervezett *Museum* belsőépítészeti együttese, melynek darabjai üveg, lakkozott fa és feketére festett krómacél kombinálásával készültek. A székformák tökéletesen megfelelnek az ergonómiai követelményeknek, szerkezeti felépítésükkel rovarokra emlékeztetnek.

Ennél a pontnál érkeztünk el Stefan Lindfors művészi magatartásának kulcsproblémájához, a *Reges Insectorum*hoz. Lindfors 1991-es maga tervezte, önálló műalkotásnak minősülő katalógusában a Bibliából idéz, nem optimista az emberiség sorsának megítélésében, állandó, fátumszerű túlélőknek tartja a rovarokat. Lindfors Reges Insectoruma különleges, gyakran mágiát idéző neveket viselő — *Attacus, Zygonyx, Ixodes, Demodex, Azteza, Goliathus, Ogyris, Xantophan X* — krómacél, acél, réz és üveg kombinációjával létrehozott, grandiózus méretű rovarok együttese. Elődeik — a bibliai sáskák mellett — többek között Kafka bogárrá változott Gregorja, az Ilmarinent segítő méh, de a művész által tudatosan vállalt irodalmi előképek mellett erősen érezhető a szecesszió művészeinek, különösen *Emile Gallé* rovarábrázolásainak a hatása is. Lindfors formái

FERENCZY ISTVÁN emlékezete szülőföldjén

Új Műv. 1993/6

Szatmári Gizella

1992. november 13—14-én Rimaszombat városa és a rimaszombati Gömöri Múzeum Ferenczy István születésének 200. évfordulója alkalmából ünnepségsorozatot rendezett. A múzeumban kiállítást nyitottak (rendezte *Farkas Veronika*), majd a résztvevők megkoszorúzták Ferenczy síremlékét a református templomnál. A kétnyelvű tudományos tanácskozáson előadások hangzottak el a szobrászművész munkásságának egyes kérdéseiről: a Mátyás-emlékműről (Timár Árpád), a Nagyváradra tervezett Szent László-emlékszobor kapcsán Szent László lovas ábrázolásairól (Kerny Terézia), Ferenczy István emberi és művészi tulajdonságairól (Szatmári Gizella), illetve — a kört szélesítve — Gömör, Kishont, valamint Szlovákia klasszicista építészetéről (Erdélyi Gejza, Ladislav Sasky), Magyarország klasszicista építészetéről és annak európai kapcsolatairól (Sisa József). A portál eszméjének fejlődését a klasszicista építészet emlékeiben Ladislav Beskid előadása tárgyalta. Végül Edita Kusnierová a gömöri vasöntődék XIX. századi művészi irányú tevékenységéről beszélt.

* * *

Id. Sándy Gyula: Ferenczy István portréja, 1864, olaj

„Ferenczy „a' Művész" — kétszáz évvel ezelőtt született Rimaszombatban és ugyanoda is vonult vissza 1846-ban, miután Budán a megbízások hiánya miatt anyagi helyzete tarthatatlanná vált, művészi becsülete pedig a *Mátyás-emlékszobor* körüli, olykor nem is egészen fair vita következtében megingott. Szülővárosa befogadta, építési biztossá választották. Első dolga volt, hogy tervbe vegye a város összes (!) háztetőinek cserepezését a tűzvészek megelőzése céljából. A szabadságharc eseményei során is kitüntette magát. Naplójegyzeteiben rögzíti, hogy a gerillatámadás miatt felbőszült „muszka generális" haragjától miképpen menti meg városát. Dolgozik is valamelyest, késői munkái közül említésre méltó a jelenleg felújítás alatt álló rimajánosi Szatmári Király kúria Ceres istennő alakja köré csoportosított, szántási és aratási jelenetet ábrázoló homlokzati timpanon-domborműve. 1856-ban azonban meghal. Testvére, József, a kassai esperes, akivel egész életében rendszeresen levelezett s aki gondosan ápolja bátyja emlékét, gyászjelentésében így fogalmaz:

„...a hitet megtartotta, hogy jönni fog s jönni kell egy boldogabb kornak, mely feledni fogja ugyan harcait a művésznek, ki első tört utat, a korunkban kevéssé is-

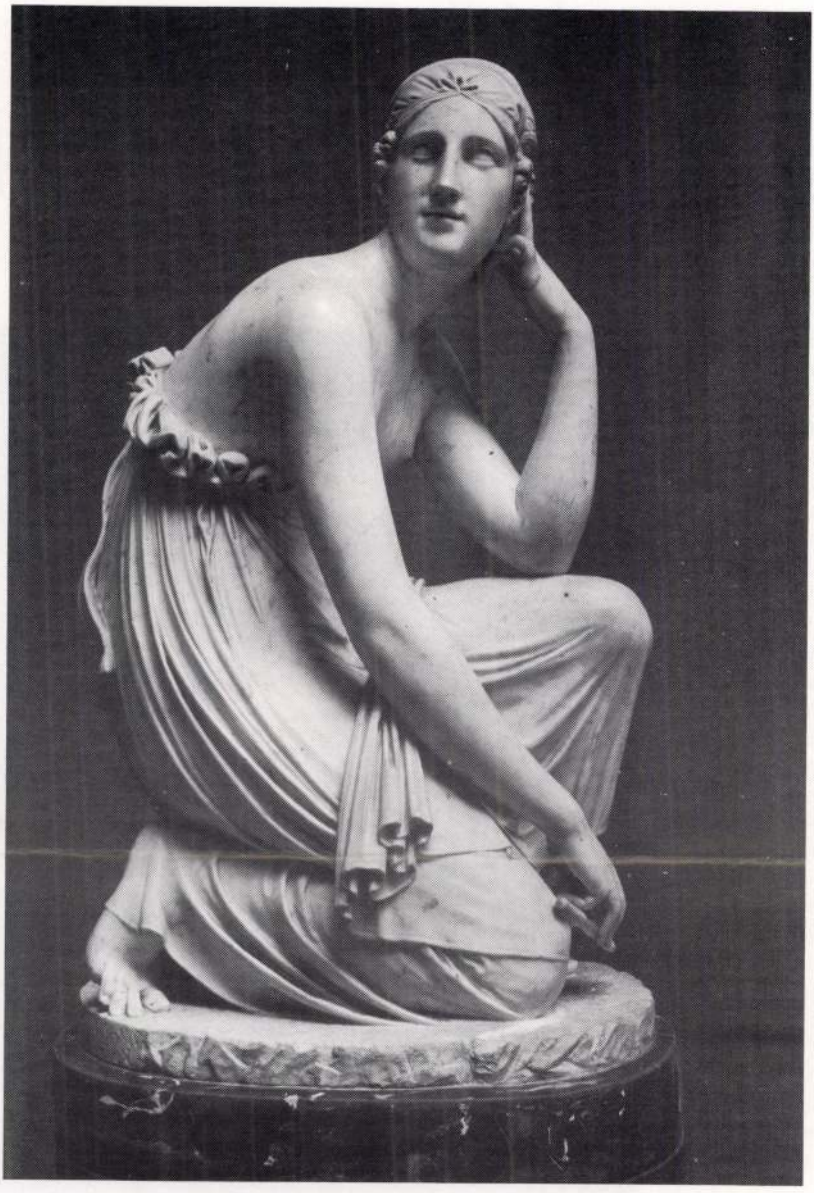

Ferenczy István: Csokonai Vitéz Mihály, mellszobor

Ferenczy István: Pásztorlányka (Magyar Nemzeti Galéria) (Fotó Petrás István)

mert képző művészet pályáján, de azért a nyomokat biztosan feltalálandja".

Hogyan is állunk e „nyomok" megörökítésével? 1859-ben *Berecz Károly* szögezi le először a Vasárnapi Újság hasábjain — elmarasztalva a szülővárost a kegyelet hiánya miatt —, hogy a műteremben megőrzött 14 márvány mellszobor a Nemzeti Múzeumba való, de ott külön „Ferenczy-csarnokot" kell belőlük kialakítani. *Fáy András*, a hű barát véleménye szerint az állam mintegy 10—12 ezer forintért ezt a műtárgyegyüttest megszerezhetné. Múzeumba helyezésük megakadályozná az esetleges külföldre kerülést is!

Hivatalos, állami vásárlásról még évtizedekig nem esik szó, *hagyatéka* mégis erjesztőleg hat szűkebb hazája közművelődési viszonyaira. Valószínű, hogy a családnak az együtt tartott műtárgyak publikálására s a neves rokon emlékének megörökítésére tett erőfeszítései eredményeként nyílhatott meg 1882-ben a *Gömörmegyei művészeti és régészeti kiállítás*. Itt néhány márvány mellszobor (*önarcképe*, valamint *Kazinczy*- ill. *Pólya József-portréja*), továbbá a *Pásztor leányá*nak egy példánya kerül bemutatásra néhány XV. századi ill. G. R. Donnertől származó ólomöntvény társaságában, melyeket a művész itáliai tanulmányútja során vásárolt.

Várnánk, hogy 1892-ben, születésének centenáriumán munkái sorsáról döntés születik. Ez azonban egyelőre késik. A család ugyan felajánlja a mellszobrokat előbb csekély térítésért, később ajándékképen a Nemzeti Múzeumnak, ott azonban nem találnak kedvező fogadtatásra. *Kammerer Ernő*vel, az Országos Képtár kor-

mánybiztosával is tárgyalnak a hagyaték átadásáról, de eredménytelenül. A mulasztásokat végül a lipótújvári születésű — majdnem földi — *Stróbl Alajos* szobrászművész igyekezik jóvátenni. Véleménye szerint a Kazinczy- és a *Rudnay*-szobrot, valamint az *Euridiké*t a Szépművészeti Múzeumban kellene elhelyezni. A művek együtt-tartásának gondolata már eltűnik...

Nem ismeretes, hogy Stróbl hathatós közbenjárásának köszönhető-e, de 1902 végén Rimaszombatban leltározzák a hagyatékot, s ez részben a Nemzeti Múzeumba kerül. Itt őrizték ugyanis a József nádornak ajánlott *Pásztorlányká*t, *Kölcsey ülő szobrá*t, valamint a Mátyás király lovasszobrához tervezett két bronz domborművet, amelyeket „több műbarát" 1835-ben ajándékozott a múzeumnak. Más alkotások *özv. Jánosdeák Andrásné*, a művész unokahúga adományképpen — fényképekkel, levelekkel, apróbb személyes tárgyakkal együtt — a Szépművészeti Múzeumnak jutottak. Jelenleg mindez a Magyar Nemzeti Galériában található, kiegészülve magángyűjtőktől vásárolt, árverésekről megszerzett darabokkal. A korábban már említett, Itáliában vásárolt, 80 reneszánsz és manierista kisplasztikát tartalmazó bronzgyűjteményt — melynek értékéről és ritkaság voltáról Wilhelm Bode is elismerően nyilatkozott — 1914-ben megvette a Szépművészeti Múzeum. Kiállítására a háborús események miatt csak 1917-ben kerülhetett sor.

Sírja 1899-ben még jeltelen. Ismertetője mindössze a fejtől álló két akácfa, s szüleinek közeli emléke, az 1831-ben faragott szarkofág. Rimaszombati helytörténészek úgy tudják, hogy *Beöthy Zsolt*, aki 1902-ben a *Holló Barnabás* által mintázott *Tompa Mihály-szobor* felavatására érkezett Rimaszombatba, kereste Ferenczy sírját. (A hagyaték ekkor már budapesti múzeumokban volt.) A régi temetőt eddigre már benőtte a bozót, a sírt nem találták. Így végre megindult az emlékkiállítás meglehetősen lassú, közel hét esztendeig tartó folyamata.

A legkülönbözőbb javaslatok születtek, de abban megegyeztek, hogy mindegyik tartalmazta az *Euridiké*-szobor rekonstrukcióját is. Ferenczy ezt tartotta legjobb művének, szülővárosában, közterületen kívánta felállítani.

Végül a református templom előtti raktárakat lebontották, s a templom falában elhelyezték a *Sándy Gyula* építész által tervezett neoklasszicista, timpanonos emléképítményt, fülkéjében *Vaszary László Ferenczy*t ábrázoló portrészobrával. Az ünnepélyes avatásra 1909. szeptember 26-án került sor. A carrarai márvány mellszobor nyitott nyakú ingben ábrázolja a művészt, nyakában VII. Pius pápa emlékérmével. Fejét félrefordítja, a nézővel (műértők? kritikusok? közvélemény?) nincs kapcsolata, a távolba tekint, a jövőtől remélt elismerés felé. Kezét melle előtt keresztbe teszi, baljában vésőt tart. A képmás gipszmásolatait egyébként Lévai Izsó helyi könyvkereskedő boltjában 20, ill. 15 koronáért

árulták. A koporsó, tetején a tűzvész következtében megsérült *Euridiké*-szoborral — apró darabokból rakosgatták össze a Stróbl-mesteriskola növendékei: *Hevessy Pál* és *Székely Károly* — a templom kriptájában nyugszik.

Ferenczynek számos *arcképe* ismeretes, a családi hagyomány úgy tudja, mintegy 20, különféle technikájú mű (dagerrotípia, rajz, metszet stb.). Most először közöljük *id. Sándy Gyula* (1827—1894) 1864-ben festett olajképét, amely a Történeti Képcsarnok tulajdonában van (Ltsz: 928). Sándy a művész rokona volt, Jánosdeák Andrásné, Ferenczy unokahúgának veje. Nem tudjuk, találkozott-e személyesen a szobrásszal, nem tudjuk, milyen mértékben idealizálta a talán csak egyéb műalkotásokról, *Monti* 1820—24 között készült olajképéről vagy *Kaergling* rajzáról ismert vonásokat. A felhős háttér elé helyezett romantikus hangvételű portrén legalább a barna haj és a kék szemek színe meg kell, hogy feleljen a valóságnak, hiszen erről a rokonság tájékoztathatta. A képmás Ferenczyt idősebb korában, talán már a rimaszombati visszavonulás éveiben ábrázolja. A magyaros díszruha sötét foltját arany gombok, díszlánc és pirosköves nyakkendőtű csillogása élénkíti.

SZERESSÉTEK Stefan Lindforst

Mozaikképek a finn designról • *Varga Vera*

A világ design- és stúdiótárgy-termését szemlélve Finnország már kétségtelenül nem tölti be azt a vezető szerepet, amit az ötvenes-hatvanas években, kiemelkedő művészegyéniségeivel azonban jelenleg is jelentős helyet foglal el a világ művészeti életében. Főként súlypont eltolódás történt, a funkcionális, „alkalmazott" design sérelmére, az önálló koncepciójú „művészi" design javára. Ezt a folyamatot kísérhetjük figyelemmel egy nemzetközileg is elismert művész, *Stefan Lindfors* munkásságában.

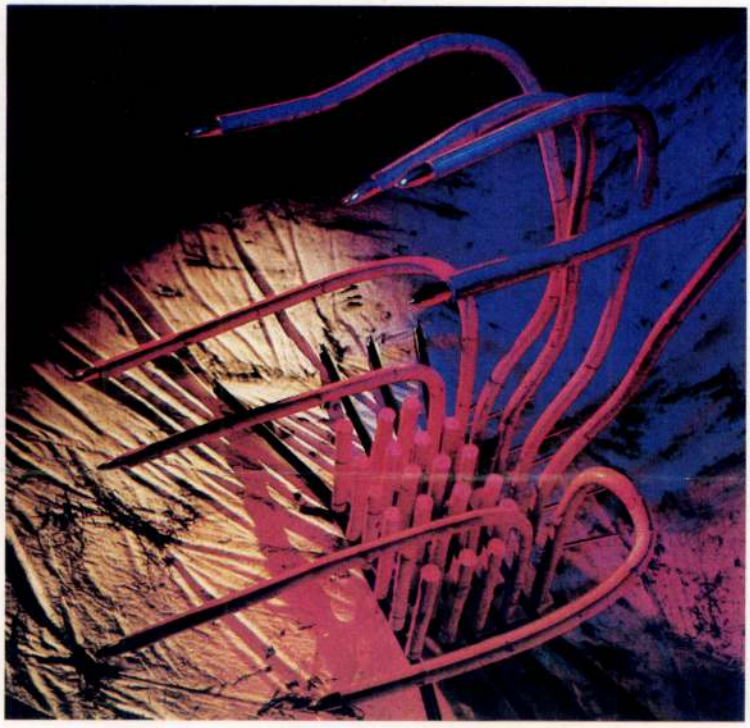

Stefan Lindfors: Reagan. A skorpió, nád, acél sárgaréz, 160×90×200 cm

Stefan Lindfors bútortervezőként és belsőépítészként diplomázott a helsinki Iparművészeti Akadémián, 1988-ban. 1985—1989-ig több széksorozatot — *Donc, String, Flamingo, Kung fu, Latta di rauta* — tervez, eloxált alumínium, acél, textil, fa, rétegelt lemez, bőr felhasználásával, ezek formai megoldásai mozgalmasak, eruptív, magabiztos művészi egyéniségről árulkodók. A finn televízió (YLE) éjszakai hírműsorának bemondói számára asztalt tervez, mely fekete, csővázas konstrukció, „lapjára" mágnessel az adott háttérnek megfelelő színű műanyag borítás rögzíthető, s az asztal alján egy betétrészen egy pohár víz is elhelyezhető. Hasonló esztétikai és szerkezeti megoldásokra épül az Iparművészeti Akadémia fotó szakának galériája számára tervezett „kiállítóasztal"-együttes.

Lindfors funkcionális bútorsorozatainak szintézisét jelenti a helsinki Iparművészeti Múzeum számára 1989-ben tervezett *Museum* belsőépítészeti együttese, melynek darabjai üveg, lakkozott fa és feketére festett krómacél kombinálásával készültek. A székformák tökéletesen megfelelnek az ergonómiai követelményeknek, szerkezeti felépítésükkel rovarokra emlékeztetnek.

Ennél a pontnál érkeztünk el Stefan Lindfors művészi magatartásának kulcsproblémájához, a *Reges Insectorum*hoz. Lindfors 1991-es maga tervezte, önálló műalkotásnak minősülő katalógusában a Bibliából idéz, nem optimista az emberiség sorsának megítélésében, állandó, fátumszerű túlélőknek tartja a rovarokat. Lindfors Reges Insectoruma különleges, gyakran mágiát idéző neveket viselő — *Attacus, Zygonyx, Ixodes, Demodex, Azteza, Goliathus, Ogyris, Xantophan X* — krómacél, acél, réz és üveg kombinációjával létrehozott, grandiózus méretű rovarok együttese. Elődeik — a bibliai sáskák mellett — többek között Kafka bogárrá változott Gregorja, az Ilmarinent segítő méh, de a művész által tudatosan vállalt irodalmi előképek mellett erősen érezhető a szecesszió művészeinek, különösen *Emile Gallé* rovarábrázolásainak a hatása is. Lindfors formái

Laszti a szentélyficakban

(Ferenczi Róbert munkáiról)

Még a legrosszabb Schwarzenegger-filmben is (melyik nem az?) felbukkan néhány másodpercre valami más, amire felkapjuk holtnak hitt fejünket és megkérdjük, hogy kerül ez ide?

Ez akkor is élményszámba vehető, ha rájövünk: mellső moziszomszédunk fürgemintás zakóját láttuk az imént.

Ferenczi Róbert is ilyen idegen közegbe tévedt, oda nem illő, kívülvált dolgokat kutat és elemez, legyen az a véletlen szeszélyéből közkeletű anekdotikum színterére keveredett kvantumteológiai tárgy, vagy éppen liturgikus szférában rekedt barbarus bőrgolyó. Vektori példázatai *szabály* és *felrúgás* relatív egységét tükrözik valamely múltbeli időpontban létrejött feltételes jellegű viszonosság alapján.

Konceptuálos szemléletének terjedtség nélküli matekpontja oly küszöb, hol békében telel változást rejtő szándék és reformált feszélyű obstruktív kádencia.

Valójában felfüggesztett cselekményekbe avatnak Ferenczi jegyzései s önkéntelen húrozott idegeink a sófürdetlen fényképlemez atomi szintű reakcióit, méginkább a magrittánus antipipa füstjeleit, s leginkább a tárgyszerűség rovására felszaporult ciklizált mértékű darukezelési ballisztika piktográfiáját sejtetik az eltüntető operátor pengő híre mögé, ki palléros tárgypszichologizmussal langyhutára küldi a feledségbe hasadt kliensreményt s nemkülönben absztraktív módon példázza, hogy pogány szertorna manapság a metafizikus alkotó élete.

Szemethy Imre

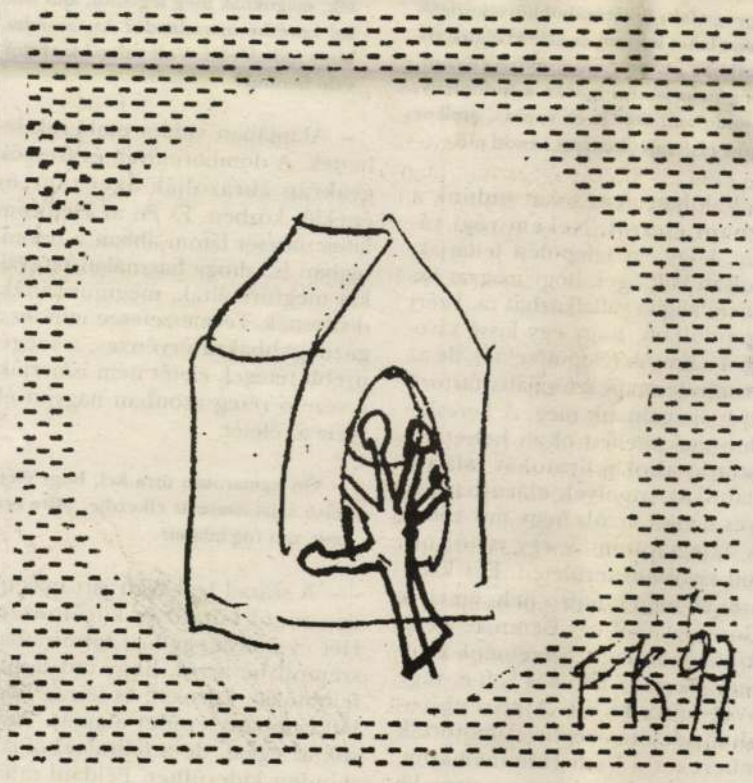

... A nagy dolgokat már föltárták, alaposan szét is túrták, mert amit kiástak, elvitték a világ nagy múzeumaiba. Afféle végkiárusítás lehetett...

– Óriási mennyiségről van szó, és már a rómaiak elkezdték a leletek széthordását. A XVIII. század végén aztán a napóleoni expedíció vitt el sok mindent, majd jöttek a gyűjtők. Minden – könnyen és nem könnyen elérhető – műtárgyat összeszedtek, ezekre épülnek a nagy egyiptomi gyűjtemények.

– Melyek voltak régen a gyűjtés szempontjai?

– Főként a szépen formált szobrokat gyűjtötték, és sok szépen írott *halottak könyvét* vittek magukkal a gyűjtők megbízásából. Bemásztak a sírokba, és kihozták az eladhatónak látszó tárgyakat. A Dzsehutimesz-sírból például – amelyet magyarok tártak fel – a múlt század elején elvittek egy súlyos gránit szarkofág-fedelet.

– Homályos emlékeim vannak még egyetemi történelem-tanulmányaimról. Az volt mindig a benyomásom, hogy rengeteget tudnak a szakértők a halottkultuszról, a hitvilágról, az uralkodókról. A sírok informálnak, ahogy egy-egy falu feltárásából következtetéseket lehet levonni az akkori életre vonatkozóan, azt, amennyire tudom, még nem ismeri igazán a tudomány. Gondolom, Önt is ez vonzza, amikor most első saját ásatását készíti elő.

– Valóban nem sokat tudunk a köznapi életről. Nekem régi vágyam, hogy egy települést feltárjak. Ez olyan költséges, hogy magyar expedíció aligha vállalkozhat rá. Ezért is gondoltam, hogy egy kissé távolabb a nagyobb településektől, de az élet mindennapi szférájába tartozó helyet vizsgálnánk meg. A kereskedelmi utak mellett olyan helyet kerestünk, ahol feliratokat találni, olyanokat, amelyek elárulhatnak egyet s mást arról, hogy mit kerestek az egyiptomiak egy víztől nagyon távol eső területen. Egy karavánút mentén van ez a hely, amely a Nílus-völgyéből egy Berenike nevű kikötőhöz vezetett. Szeretnénk kideríteni, hogy ez állomás volt-e, vagy követ fejtettek itt. A középbirodalom idején tízezrével hajtottak embereket a Vádi Hammamatba, ahonnan szobraikhoz és a síremlélni, ugyanis városaikat téglából építették.

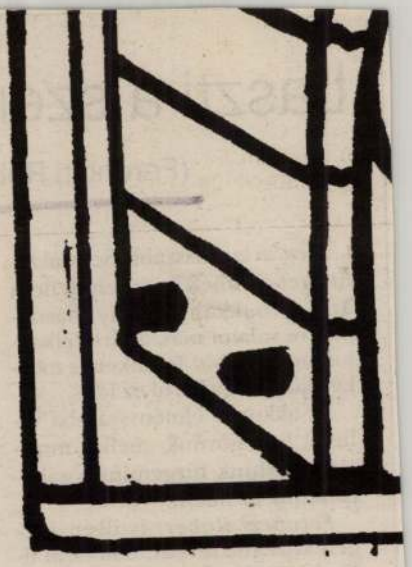

– Vályogból?

– Igen.

– Tehát a halottkultuszt azért ismerjük, mert halottaiknak kőből építkeztek, maguknak meg téglából, ami sokkal kevésbé maradandó? Azt mondta, hogy tudtak élni. Volt valami szeretnivaló bennük?

– Alapjában vidám emberek lehettek. A domborművek és freskók gyakran ábrázolják őket tánc és éneklés közben. És én az életöröm kifejeződését látom abban a finomságban is, ahogy használati tárgyaikat megformálták, megmunkálták, díszítették. Természetesen mindez a gazdagabbakra érvényes, a szegényebb rétegek életét nem ismerjük, a vezető réteg azonban nagyon élvezte az életet.

– Ön hamarosan útra kel, hogy élete első saját ásatását elkezdje. Mire számít, mit fog találni?

– A század legelején járt már ott egy angol kutató és körülnézett. Hét év múlva egy brit folyóiratban számolt be arról, hogy mit látott: feliratokat, rajzokat, és leírta, hogy látta néhány épület alapját. Nem sok az egész, de a feliratokból sok minden kiderülhet. Például miért

Na most a fő szörnyetegem volt nekem az Acherontia atropos. A Halálfejes lepke. Berepült vacsorakor a lámpára, ott vergődött szerencsétlenül, ütötte magát ablaknak, konyhaszekrénynek. Szürkésbarna volt az egész, és a tor tetején, esküszöm, még előttem van most is, a domborművű halotti maszk. Nagyanyám alighogy meglátta, kis híján összeesett. Rossz vége lesz ennek, ha ilyen megbélyegzett ördögi teremtményekkel mulattok, azt mondta. Drága nagyanyám szerint mindennek rossz vége kellett, hogy legyen. Föltalálták a mozgófilmet, az automobilt, a repülőgépet, de ő csak rázta a fejét, megisszuk még ennek a levét meglátjátok. Aztán mikor megszólalt a szobában a rádió, elment a templomba, meggyónt, megáldozott, hazajőve pedig el nem lehetett vonszolni a készülék mellől, várta, mikor mondja be az Isten, hogy vége a világnak.

Haha. Most már jót röhög az ember, pedig az idő kibabrál mindannyiunkkal. A Miholka országos cimborám volt, de neki meg belepiszkált a fejébe a kor. Kikattantak a fogaskerekek. Ha nem az italboltban volt, akkor a temetőben, figyelte a temetéseket áhitattal, utána meg szomorkodott, hogy mennyi mindenki hullik el, akivel csak egy szót se válthatott.

Én a magam részéről nem panaszkodom, azt mondja Márton partjelző, elsétafikálok öregségemre, idemegyek, odamegyek, egyedül vagyok, nem szól rám senki. Csak ezt a lakást rühellem, mert a magányosság megcsap itt engem, mondom is az Annuskának a múltkor, amikor megkérdi, mi rengeteg dolga van, Márton bácsi, hogy alig jár haza, mondom neki, szeretem az embereket. Ha valakivel szóba tudok elegyedni, megtárgyaljuk, hogy így meg úgy, csak külön öröm. Mert tőlem sok mindent lehet tanulni. Én megjártam az élet sűrűjét, de be nem sározódtam. Fontos belügyi személyiség voltam annak idején, titkos megbízatással, nem csalódhattak bennem. Korrekt játékvezetőnek ismertek, amikor még volt magyar foci, nem csak pilinckáztak a pályán, mint manapság. Ha raktárosnak irányítottak, elláttam becsülettel. Ha lepkét kellett gyűjteni, gyűjtöttem egyhuzamban négyszázhuszonegyet. Az esti iskolában tátott szájjal hallgatták a vizsgafeleletem. Apám vasesztergályos létére olyan művelt volt, hogy lámpással lehetett keresni hasonlót. Nem adhattam én se alább. A nejem dolga bánt egyedül. Mert az rút dolog volt.

Egyébként nem bántottak. Az esti iskolában, az ötvenes évek derekán akkurátus ember hírében állt az igazgató, ezt még elhadarom gyorsan, mielőtt elbóbiskolok. Kihorgászta, kérem szépen, a földről meg a szemetesből az elszórt morzsákat, kenyérdarabokat, gyűlést hívott egybe, és mindenki szeme láttára leszámolta őket az asztalra, hogy aszongya egy, kettő ... negyvenhárom! Negyvenhárom ellenség van közöttünk! Elvtársak! Hát át akarják játszani demokráciánkat az imperialistáknak? És igaza volt. A pazarlás bűn. Ezt magam is mindig hangoztattam, Denise meg rámfogta, hogy fukar vagyok. Egy a sok közül. Rámfogott mindent, ami létezik. Csoda, hogy kijöttem a sodromból, Annuska? Maga is dobozokkal foglalkozik, és nem látja az összefüggést. Tizenkilenc évig voltunk házasok, és amikor legutoljára hazamegyek, ugyanígy szeptember vége volt, csak harminchárom év lezajlott azóta, mit látok, szó nélkül csomagol. El akart tőlem menni, tudja, faggatom, mi lelte, nem válaszol. Pedig mindene megvolt. Nem szenvedett hiányt. Fogta, elindult az ajtó felé, és mit is mondott utoljára? ... semmit.

Akkor már inkább mondtál volna valamit, mered előre Márton partjelző a házak között felderengő hajnali fények felé, hallgatja az ébredező verebek lármáját a parkban, az első esőcsöppek neszezését a zörgő levelek közt és az ablaküvegen, miközben szeme le-lecsukódik, és fölkapja előrebukó fejét, megrázkódik a válla; akkor még aludhattunk volna egyet az egészre, és talán ha megérjük együtt a következő reggelt, ment volna minden, mint a karika-

csapás, nemcsak ilyen nyögve-nyelősen, hogy várom, várom a vitrinem alatt a második csodát, kopogtatja meg az öreg hümmögve orra előtt az ablakot, mert azt már a jóisten se tudja ennyi év után, hogy kettőnk közül ki szúrta át a másikat, de akárhogy volt vagy nem volt. Denise, én szeretlek téged, míg világ a világ.

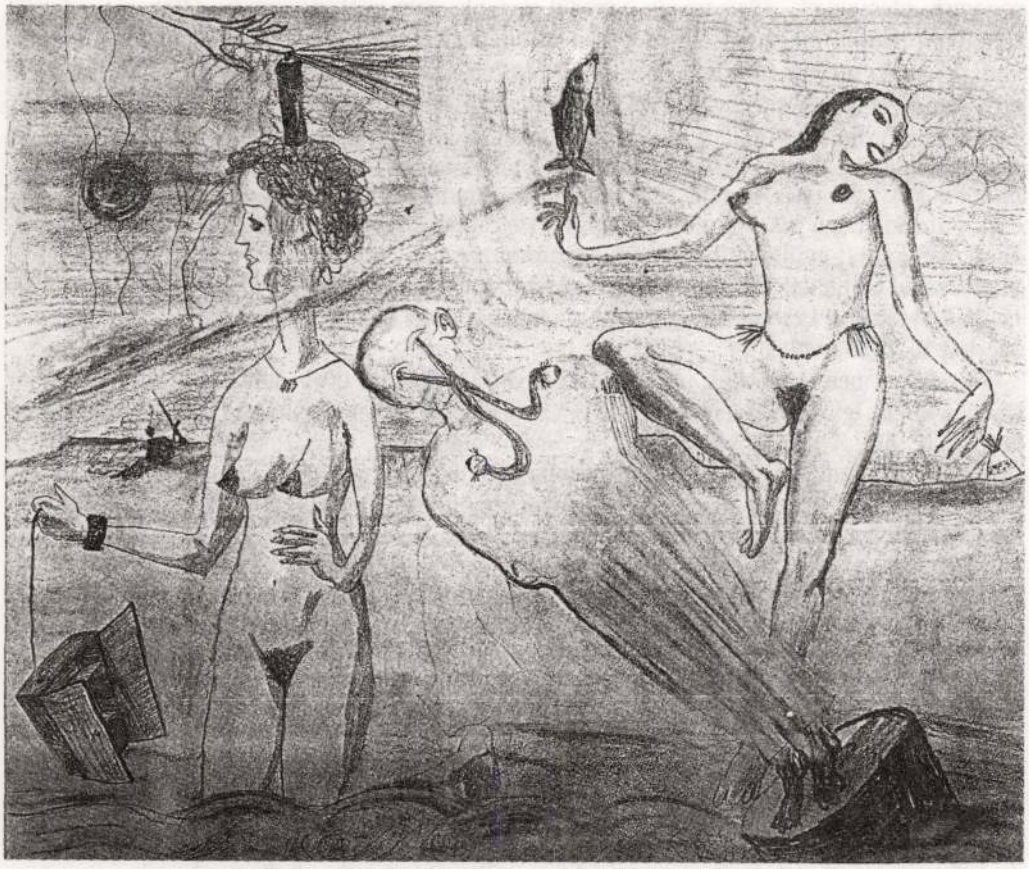

Ferenczi Róbert: Cím nélkül

közül az egyiket a mindenség (karma) sújtja halálos betegséggel, a másikat a fent elemzett önzárodó rendszer állampolgárai gyilkolják meg, ő maga pedig az őrület határmezsgyéjére sodródik. „ ... *a modern ember bizonyos fokig kibernetikusként, agyhipochonderként jellemezhetjük, akit őrületbe kerget az üzenetek megállíthatatlan körforgása.*" — Baudrillard, i.m.34. old.

Összefoglalva az mondható tehát, hogy a posztmodern tulajdonképpen ugyanannak a paradigmának a része, mint a modern, csak a világ bekebelezésének és új gyarmatosításának egy érettebb fázisát képviseli. Míg a modernizmusban gondolkodó szerző (korai Baudrillard), idegenkedve, és nem titkolt ellenszenvvel igyekszik megragadni a kor lényegét a tárgyakban (és ezzel egyúttal a posztmodern lényegéhez is elér), addig a posztmodernt ünneplő szerzők már ugyanezeket a folyamatokat magától értetődőnek véve, a új ideológia pozitív, kreatív és szabad jellegét hangsúlyozzák (de: *„Mivel a tárgy csupán funkciójában szabadult fel, az ember is csak mint e tárgy haszonélvezője válik szabaddá."* <Baudrillard, i.m. 21. old.>).

A tekintélyelv elvetése, a játékos irónia a szabad asszociáció, stb, valóban tetszetős elvei azonban nyilvánvalóan nem a posztmodern találmányai, hanem korábbi koroknak (pl. barokk, romantika, stb) is határozott jellemzői, és ha lehet, sokkal mélyebben megvalósított és átélt formában. Éppen abban látszik eme elveknek a történelmi korokban megélt mélysége (egészen az archaikus, törzsi mintákig), hogy ezek akkor nem pusztán kilúgozott ideológiák képében voltak jelen, és nem voltak kizárólagos támpillérei a kor belső biztonságának.

Amitől a posztmodern az, ami — mint láttuk —, az a rendezkedés, és az ellenőrzés mintájának felelőtlen és alázat nélküli hangsúlyozása: valójában a fogyasztás ördögi körének mozgatórugója, az ember és a mindenség viszonyának perverz variációja és annak teoretikus agyonmagyarázása, szentesítése. Magát a bibliografikus gondolkodást, és a rendezkedő, fészkelődő posztmodern hérosz alakját már elég pontosan megrajzolja ez a hatvanas években, a „nagy narratívák" fénykorában megírt „etnográfia" is, tehát korunk ebben az értelemben sem nevezhető maradék nélkül eredetinek. Persze, az eredetiség maga sem lehet már szervező erő az idézetek birodalmában. A posztmodern alkotásai ezért legjobb pillanataikban és a legbrilliánsabb kivitelben sem mentesek egyfajata „blöffveszélytől", mely a pszeudovalóságért való gyermeteg rajongás óhatatlan velejárója lett. A dolgok rémálomszerű egyenértékűsítése[10], a különféle szférák egymásbaolvadása végül egyfajta közös, öntudatlan cinizmushoz vezet: Eco, i,m.,275. old.: *„Szigorú alapelv szerint dolgoztam, úgy, ahogy — szerintem — a titkosszolgálatok is: egyik információ sem jobb a másiknál, az a fő, hogy mind meglegyen, s hogy azután megkeressem az összefüggéseket. Összefüggések mindig akadnak, ha meg akarja találni az ember.*

Úgy kétévnyi munka után már elégedett *voltam magammal. Élveztem a dolgot. És időközben megismerkedtem Liával." (Casaubon)*

[10] Egyfajta áldemokrátikus diskurzuls előállítása: *„a hatalom megtelepedése, mely a ravaszul kifundált egyenlőség megmerevítője"* — írja Crapanzaro (i.m.,434. old.), mikor a kultúraközi diskurzusról beszél.

FERENCZI Róbert

Törökszentmiklós 1993/1

Felhasznált vagy megemlített irodalom:

— Baudrillard, Jean: A tárgyak rendszere, Budapest, 1987, Gondolat
— Crapanzano, Vincent: The Postmodern Crisis: Discourse, Parody, Memory in Cultural Anthropology, November, 1991, 431. – 447. old.
— Eco, Umberto: A Foucault–inga ,Budapest, 1992, Európa
— Featherstone, Mike: Consumer Culture and Postmodernism. London,1991, Sage
— Hoppál Mihály: Etnoallegória vagy életnográfia in: BUKSZ, VI.évf.,II.szám, 196.-203.old.
— Pearce, Chilton,P.: The Crack in the Cosmic Egg. New York,1971, Julian Press
— Vay Tamás: A posztmodern Amerikában. Budapest,1991, Plato

(Az idézetekben szereplő kiemelések tőlem származnak. — F.B.)

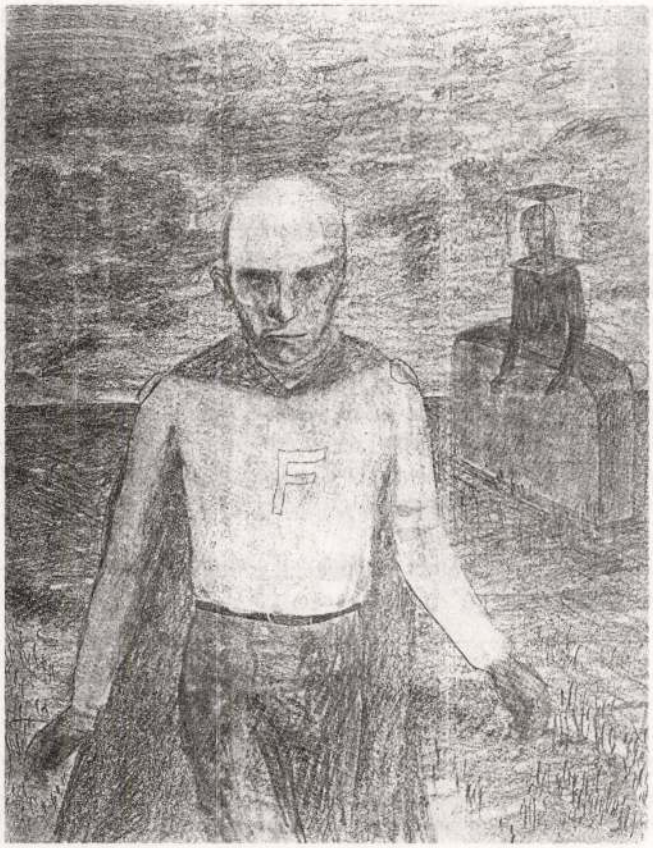

Ferenczi Róbert: Fantomas

BUDAPEST
WIEN

CHILF MÁRIA

FERENCZI RÓBERT

KORONCZI ENDRE

ULRIKE BERNHARD

BARBARA PIPAN

BEATE SANDOR

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA
Budapest, III., Fő tér 1.
ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA
Budapest, III., Kiskorona u. 7.
Kiállításmegnyitó: 1993. 8. 7. 19 h
Megtekinthető: 1993. 8. 29-ig
Hétköznap 14-18 óráig
Szombat-vasárnap10-18 óráig
Hétfőn zárva

FERENCZI RÓBERT

Ferenczi/Friedmann/Sándor, iparművész

Művészek, tervező, akik az Orsz.M.Kir.Iparművészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1896-és 1919 közt
Ferenczi/Friedmann/Sándor, bútortervezés szakon 54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparműv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

Műv.Tört.Írt. 1975.XXIV. 1.sz. 8p

M.D.K.

Ferenczi Sándor

A Vigszinház diszlettervezője, Ruttkay György:-„A nagyvilági nő" c. darabjához készitett diszlet-terveket.

Vigszinház előadása.

Szinházi Élet. Bp. 192o. január 18-24. IX. évf. 3. sz. 4. l.

Ferenczy Sándor ?

M.D.K.

és Káldory Lajos 1000 K-ás első díjat nyertek a Gellért szálló bútorzati pályázatán szalon- és hétszeges szoba-tervűtekkel

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

jan. 27. sz. 6. old. +
febr. 17. " 4. "

M.D.K.

Ferency Sándor

Az Albatros filmgyár magyar diszlettervezője. Bus Fekete László Vértes Marcellről irott cikkében ir róla.

Estély Vértes Marcellnél Párisban.. c. Szinházi Élet. Bp. 1928. dec. ~~16-22~~ 23.-tol XVIII. évf 51. sz. 49-53. lap

MDK Ér

Ferenczi Sándor

Főuri lakás fogadótermének részlete, repr.

" " " kandalló részlete, repr.

Szálloda éttermének ablakfala, repr.

Érmisk. 1914–15. 18,19,21.1.

MDK

Ferenczy Sandor

A Gellértfürdő és szálló berendezésére hirdetett palyázat. Kaldory Lajos és Ferenczy Sándor 1000 korona I.dijjal jutalmazott 5000 koronas szalontermének székei és pamlaga. Repr.

Magyar Iparművészet, 1915, 110.l.

Terence Mendor

M.D.K.

Ferenczy Sándor

"Jeles iparmüvész a Vigszinház szcenikai főfelügyelője.." tervezte a Vigszinház és a Városi Szinház előadásainak diszleteit, melyeket a kritika magasra értékel.

„Hollandi diszletek a Vigszinházban" c. Szinházi Élet. Bp. 1919. nov. 9-15. VIII. évf. 47. sz. 12. lap.

MDK

Ferenczy Sándor

vallás és közokt. minisztérium, államsegély
loo kor.

Limisk 1914-15. 83-84 l.

MDK

Ferenczy Sándor

Szt.Gellért-fürdő és szálló berendezésére hird. pályázaton I.dijat, looo kor.t nyert

Építész 1914-15. 83-84 l.

M.D.K.

Ferenczi Sándor iparmüvész

Ékes Árpád festőművésszel együtt tervezték és festették Gábor Andor: "Princ" c. vigjátékához a diszleteket.
Zách Felicián: "Őfensége a Princ szereplői nyilatkoznak és "Szinház és Divat"-nak" c.

Szinház és Divat, Bp. 1918. márc. 1o. III. évf 1o. sz. 34. lap

M.D.K.

Ferenczy Sándor

Arcübasev: "Szenvedély" c. darabjához tervezett
diszleteiről ir elismeréssel a "Szenvedély" c.
kritika.
Vigszinház előadása.

Szinház és Divat. Bp. 1918. dec. 1. III. évf.
47. sz. 8-13. lap

MDK

Ferenczy Sámdor

évvégi isk. pályázaton belső épitészeti szakon dicsérő okl. kapott

~~xxxx~~ Éimisk. 1914-15. 83-84 l.

M.D.K.

Ferenczi Sándor

"Milyen a modern müvész müterme?" c. irását illusztrálja saját müveinek fényképfelvételeivel. A lap megirja a cikk mellékleteként, hogy a müvész nemrég még a Bp.-i Vigszinház és a Renaissance szinház diszlettervezője volt, azután Berlinbe utazott "..s ma egyike a legnagyobb nevü tervezőknek." A cikk felsorolja a világhirü filmmüvészek neveit, akik vele épittették, illetve terveztették villáikat. Nemcsak Németországban, hanem külföldön is dolgozik, Montreux-ben tervezett egy amerikai hajóstársaság részére villát, "..amelynek..csodájára járnak."- irja a lap.
Szinházi Elet. Bp. 1929. dec. 22.- XIX. évf. 52. sz. 194-195. lap.

M.D.K.

Ferenczi Sándor

Korda Sándor: Sámson és Delila c. filmjéhez készitett terveket, amelyekről a kritika azt irja, hogy olyan feltünést keltett müvészi munkájával, hogy egy amerikai pénzcsoport uj filmek tervezésére hivta meg a magyar müvészt.

Sámson feltámadt és megismétli a bibliai csodatételt Budapesten c.
Szinházi Élet. Bp. 1923. január 21-27.
XII. évf. 4. sz. 97. lap.

MDK

Ferenczy Sándor és Káldory Lajos

A Gellért-fürdő és szálló berendezésére hirdetett pályázaton 1000 K. I. dijjal jutalmazott szoba székei

Érmisk. 1914-15.

M.D.K.

Ferenczi Sándor

A "Matuska" c. darab II. felvonásának diszletét tervezte. Rajz-repr.
A darabot Szomory Dezső irta.

Szinházi Élet Bp. 1918. okt. 20-27. VII. évf. 42. sz. 4. l.

Ferenczy Sándor

A "Hóvirág" c. operett szinpadképeit tervezi Ékes Árpád társával együtt, "aki a figurálisok elkészitését vállalta magára."
Fényképefelvételen a két müvész munkaközben, amint a "Prince" diszleteit tervezik.

A beszámoló megemliti, hogy Ferenczy Sándor nevét Németországban már rég ismerik, itthon ez az első nagyobb munkája.

Szinházi Élet. Bp. 1918. márc. 17-24. VII. évf. 12. sz. 11. alp.

M.D.K.

Ferenczy Sándor iparmüvész

A "Princ" c. Gábor Andor darab diszlet/tervezését bizták a fiatal iparmüvészre, akit a Góth-pár fedezett fel. "A Princ diszletei" c. közlemény beszámol arról, hogy milyen szinadképeket tervez a müvész.

Szinházi Élet. Bp. 1918. márc.3.-10. VII. évf. 10. sz. 27-28. lap.

Ferenczi Sándor

Liptai Imre: "Pesti asszony" c. darabjához készitett szinpadképterveit a kritika kiemeli.
A I. felvonás szinpadképének fénykép-repr.-ját
a III. " " " " "
a lap a 2. és a 16. oldalán mutatja be.

A Renaissance megnyitó előadása.

Pesti Asszony c. kritika
Szinházi Élet. Bp. 1921. ápr. 24-30. X. évf. 17.sz.
2., 3., 11. és 16. lap.

M.D.K.

Ferenczi Sándor

Külön cikk foglalkozik egyrészt a "Pesti asszony" diszletterveivel másrészt egyéb müveivel. Nagy sikerei voltak a Vigszinház diszletterveivel, ezenkivül tervezte a Renaissance szinházat és a Renaissance éttermeit.
„A"Pesti asszony" három diszlete ma beszéd tárgya egész Budapesten"- irja végül a beszámoló. A darab II. felvonásának diszletét, illetve annak fénykép-repr.-ját közli a lap.
/Az I. és a III. felv. szinpadképét az előbbi lap közölte. Másik cédulán szerepel/

A Pesti asszony diszletei. c.
Szinházi Élet. Bp. 1921. ,ájus 1-7. X. évf.
18. sz. 25. lap.

M.D.K.

Ferenczy Sándor

butorterve első díjat nyert az Orsz. Iparművészeti Társulat rendezésében a Gellert-fürdő berendezésére kiírt pályázaton

Építőipar - Építőművészet, Bp.1915. 39.évf. 5. sz.
28. old.

M.D.K.

Ferenczy Sándor

Tervezte a Renaissance Szinház nézőterét.

- - -

Az 51. szám /192o. dec.19-25./ "Megnyilt a Renaissance" cimmel közli a Szinház halljának és páholysorának fényképét s kiemeli "a zseniális tervező" müvész munkáját.

- - -

A Renaissance megnyitója c.
Szinházi Élet. Bp. 192o. dec. 12-18. IX. évf.
50. sz. 22. lap.

Ferenczi Sándor, festő

MDK.

1919-ben május 1-re Ferenczi Sándor
tervei szerint készült el az a díszkapu,
mely a Margitszigeten a gyermekek nóra kosztá-
tását szolgáló területre nyílott.

-: 40 évvel ezelőtt — A Margitsziget a gyermekeké volt

Népszabadság, bp. 1959. ~~[illegible]~~ május 1. 12. l.

M.D.K.

Ferenczy Sándor

A Belvárosi Szinházban bemutatott -Rákosi Jenő bohózatához- A báróné levelei c. előadáshoz készitett diszletterveket Feiks Alfréd tervező müvésszel együtt.

A báróné levelei c.
Szinházi Élet. Bp. 192o. május 3o.- junius 5.
IX. évf. 22. sz. 17. lap.

M.D.K.

Ferenczi Sándor iparmüvész

A Vigszinházban előadott "Nagyvilági nő" c. darab szinpadképeit a kritika kiemeli.

Szinházi Élet. Bp. 192o. febr. 22-28. IX. évf. 8. sz. 9. lap.

M.D.K.

Ferenczy Sándor

"Az ezüst sirály" c. operett "festői diszleteit" tervezte. Földes Imre a darab irója, Buttykay Ákos a zeneszerző.
Városi Szinház előadása.

Az ezüst sirály c. kritika.
Szinházi Élet. Bp. 192o. febr. 15-21. IX. évf. 7. sz. 11. lap.

M.D.K.

Ferenczi Sán dor

Sidney Garrick: „Szerelem vására" c. darabjának Vigszinház-i előadásához készitett diszletterveket. A Szinpadképeket a kritika kiemeli.

Szinházi Élet. Bp. 1920. január 4-10. IX. évf. 1. sz. 8. lap.

Ferenczy Sándor

Székely Jenő: "A Faun" c. kritikájában nagy elismeréssel ir a müvész diszletterveiről, melyek "a legmüvészibb tökéletességgel" készültek a Renaissance Szinház Faun előadásához.

Szinház és Divat, Bp. 1921. juni 15.
VI. évf. 25. sz. 2-6. lap

Ferenczy Sándor

Forró Pál: "Az őrgróf diszlete" cimmel ir a müvész diszletterveiről: "a legötletesebb szinpadi interieur-tervező egy hallt épitett fel, amelynek épitészeti és dekorativ megoldása külön tanulmányt érdemel."
A diszlet Harsányi Zsolt: "Őrgróf" c. vigjátékához készült, amelyet a Renaissance Szinház mutat be.

Szinház és Divat, Bp. 1921. május 24.
VI. évf. 22. sz. 3-8. lap

Ferenczy Sándor

"A Corvin Filmgyár bemutatói" cimmel ir a lap a müvészről, mint "a rutinos, szakavatott szcenikusról," -akit legmagasabb elismerés illet szinpadképeiért.

Szinház és Divat, Bp. 192o. szept. 11.
V. évf. 32. sz. 27-28. lap

Br2 931. Divald graf. müint.

Ferenczy Sándor

Genthon szerint
müvész; épitész?
Könyve

Ferenczy, Alexander:

Die Bauperiode der
Burgkirche der Bra-
sovia-Burg auf der
Zinne bei Kronstadt.
Kny. Siebenbürgische
Vierteljahrschrift.)
8-r. 24 l. Magyzeten,
1935
Gent (671)

Ennek több müvét is feld.
Laisd nyilván [illegible]

nek kintalvanyi
a nyomdaréz rezvat
fogok infeżkedni.
áltatásaka, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~

pest 1932 júl. 28.

Szentiványi.

Ø Ferenczy Sándor

diszlettervező

1895 – 1931

l.

Filmlexikon

148. l.

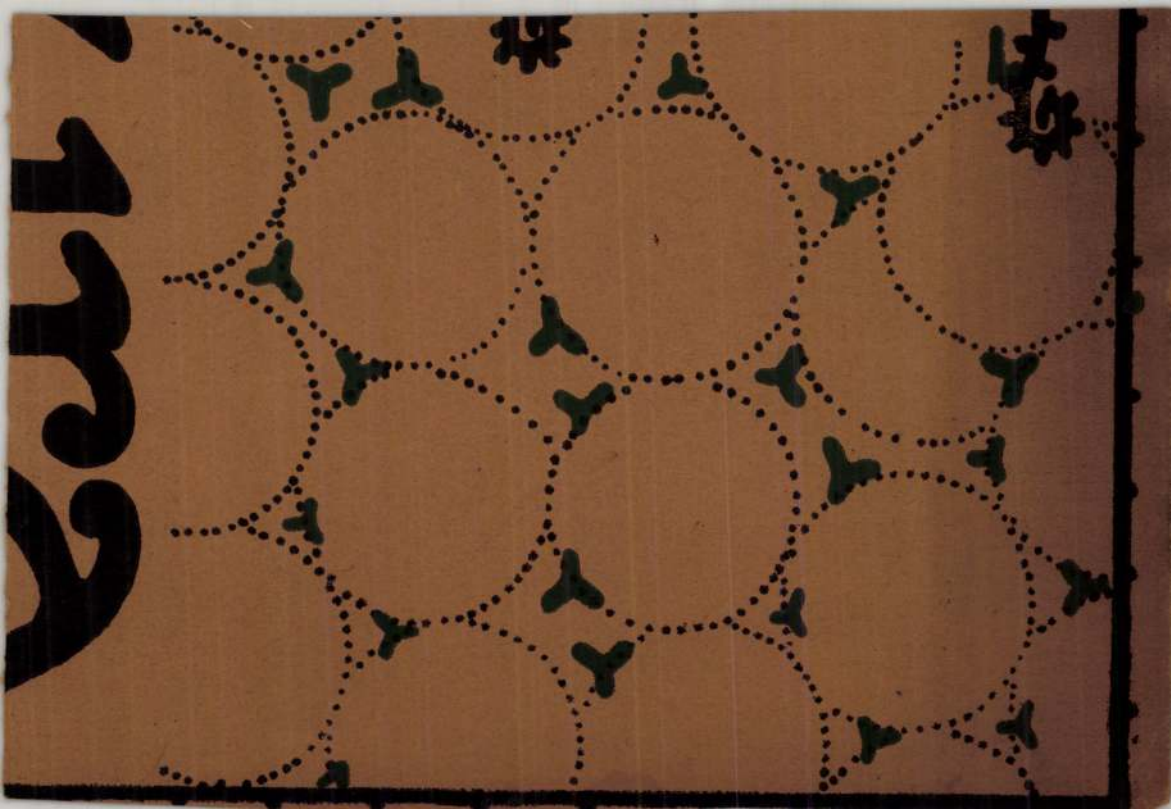

Ferenczyné Sárossy Eta

Balatoni tájkép, paszt.

Balaton Borusban, "

Balatoni hajnal, "

Balatonalmádi, "

Balatoni Társ. 3. N.Szal. 595. kiáll. 1928. ápr. 14. 1.

Ø Ferentzi Péter

Kolozsvári ötvös 1649.

ötvös mesterhez méltatlan eljárása miatt a ich vádat emelt ellenre, és bírságra ítélte. Ferentzi vemsokára bekövetkezett halála meggátolta abba, hogy a ich határozatának eleget tegyen.

Nokolötvich 63. l

La traite

Rouen, le

Le 11 av

de change à l'

la somme de

Valeur

suivant avis

4 mois

Accepté

Rouen, le 15 janvier

1934

Louis Klein

Ferenczyné Gaál Hermin

MDK

Imre, gipsz

Műcsarnok 1944 Tavaszi tárlat

Ferenczyné Gaál Hermina

Kislit

Pécs. 1942. IV. 18.

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gy
Megrendelés esetén az összeg MNB 1
ciós Központ számlaszámára utalandó
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból

mely a terület épitészeti állagának a

Ferenczyné Gaál Hermin MDK

Imre, gipsz

Műcsarnok 1944. márc.-ápr.
Tavaszi Tárlat

Ferenczyné Gaál Hermin MDK

Csongor, gipsz

Mücsarnok 1942-43 téli kiállitás

Ferenczy Ödönné Gaál Hermin MDK

Éva, gipsz

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállitás

Ferenczy Ödönné

Kiékit

NÚ. 1942. IV. 18.

T. Cim!

A Müvészettörténeti Dokumentációs Kö
ráskiadvány-sorozatát. A sorozat első

"Magyar Tanácsköztársaság Ké
cimü levéltári publikáció jelent meg, a
Müvészeti Osztályának iratanyagát és a
iratanyagának a képzőmüvészetre vonat

Értesitjük, hogy ezenkivül intézetünk k

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete, mely a Dokumentációs Kö

Továbbá kapható

"Müvészettörténeti Tanulmányo
cimü kötete. Ára: 45.- Ft.

A felsorolt kiadványok megvásárolhatól

MDK

Ferenczy Sándor.

Beck Zsuzsanna Mária: Arany bárkán, ezüstös vizeken
Bp.Pallas.1918.

Dr. Szemlér Lőrinc gyüjteményének aukciója. Bp. 1936.
Könyvdiszek - Könyvillusztrációk.
Árv. Közl. 1936. 5.rk.sz. 67.l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-297

Ferenczy Tiborné

KÖZNEVELÉS

1965 11

1021

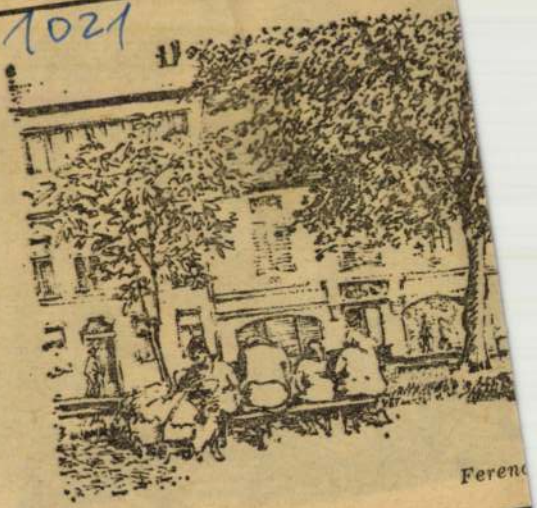

Ferenc

AZ ISK

zy Tiborné rajza

ajza

Ferenczi Tiborné Bacho Zsuzsa

A Studió tagja

A Budapesti Pedagógusok Képzőművész Stúdiója 1953-1963
Bev. Vajkai Aurél Gy. 1963
37-0.

Ferenczy Tiborné Bachó Zsuzsi, sz.
1923 jul. 10. Bp. Benkhardt

Képzőmův. tőrsk
anyak.
Rónai M.

Ferenczy-Tomasowsky

hegedükészítő Rotterdam Cm.

Schüler von W. J. Schunda in Budapest. Er hatte ein hübsches Quintett auf der Jubiläums-Ausstellung im Haag 1900 und erhielt schon auf der Millenniums-Ausstellung in Budapest einen Preis als Gehilfe. Um 1889 soll er in Berlin gearbeitet haben.

Lütgendorff

175. l.

ALAPÍTVA: 1577

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA KÖNYVES-BOLTJA

BUDAPEST IV,
KOSSUTH LAJOS-UTCA 18.
TELEFON: 18-95-40.

•

BUCHHANDLUNG
DER KÖN. UNG.
UNIVERSITÄTSDRUCKEREI

•

LIBRAIRIE
DE LA PRESSE
DE L'UNIVERSITÉ
ROYALE HONGROISE

•

BOOK-SHOP OF THE
ROYAL HUNGARIAN
UNIVERSITY PRESS

•

POSTACSEKK :
BUDAPEST 37.473,
LEIPZIG 29.165,
PARIS 160.010.

UTÁNVÉT: ...

SÚLY: ...

Tartalma: Köny

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos Dr Sze

XI.

35.785. — K. M. E. Ny

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Ferenczy György
Kerámiái

PEST MEGYEI HÍRLAP
1982 JAN 27
1021
PEST MEGYEI

Élő jelenben

Az állatvilág megannyi figurája: elefántok, zsiráfok, vízilovak, kutyák jelennek meg *Ferenczy György* pomázi műtermében. A Munkaterápiás Intézetben élő és alkotó művész mint a fecske a fészkét, úgy építi fel *vázaállatait*. Ősrégi a technika, ahogy dolgozik, ám közel sem múltidéző egy-egy alkotása: a védettséget keresi, támaszra akar lelni alakjaiban.

Ebből következik: *plasztikái nem annyira állatjellegűek, sokkal inkább emberszabású vágyak, helyzetek, állapotok hordozói.* Békája talán azért tátja ki hatalmasra a száját, hogy egy rossz pillantásért egy légy helyett a világot kapja be. Kutyái viszont az idomítás csodájaként sem lehetnének ennyire szelídek: úgy örülnek az életnek, mintha az egész föld egy nagy éden lenne.

Másfél évtizede, amióta a művész kerámiával foglalkozik, szinte valamennyi munkájában fellelhető a támadást és a védekezést művé oldó ellentétpár, miként nyitottságot igénylő akarása is. Ferenczy ösztönösen alkot. Ez megkíméli őt a napi művészet deformálódásaitól. Kezét nem a raffinéria, hanem az *„önmagából kilépő ember"* feltárulkozása hajtja.

A készségszint Ferenczy György agyagmintázásában előbbre munkál, mint a gondolatok papírra vetésében. A térszemlélet, a plasztika körüljárhatósága számára magától értetődőbb, mint a rajzi elvontság. A művész elsősorban *az anyaggal azonosul.* Modelljei azáltal válnak hús-vér figurákká, mert mindennapi álmai, rezdülései átélőiként mintázza meg azokat. Ötvenhét évesen archaikus módszerekkel dolgozik. A fatüzelésű kemencében kiégett vázaállatai a kor természetes megnyilvánulásait hordozzák. Szorongásaiban önmagát tudja megvalósítani: *álmok, víziók között — az élő jelenben.*

A kecskeméti Magyar Naív Művészek Múzeumában azért állították ki március végéig szobrait és rajzait, hogy ne csak *a képzőművészetnek a gyógyításban betöltött szerepéről* elmélkedjenek és mutassanak be példát, hanem fontosságot tulajdonítsanak annak *a hidnak is,* amely a mindenkori társadalomhoz köti a kiszakadásra hajlamos embereket.

M. Zs.

felelősség

is legyen

jó részt még megoldatlan, s ma az a cél, hogy *e kérdésben is erősödjék* a szakszervezetek szerepe. A munkavédelemhez kapcsolódó, megelőzés, felvilágosítás, az ellenőrzések megszigorítása hozott eredményt 1981-ben. Laza a fegyelem, az ágazati végrehajtási utasítások sem készültek el. Nem várathat magára a megoldás, mert az ilyen gyakorlat szüli a lazaságot, az említett fegyelmezetlenséget.

A beszámolóban a szakszervezeti nevelőmunka is fontos hangsúlyt kapott, csakúgy, mint a bizalmi testületeké. Az utóbbiak ma már véleményezik az első számú vezető s helyettesének tevékenységét. S például a DHV-ban, a Nagykőrösi Konzervgyárban alakult ki ennek a jó gyakorlata. Arra kell azonban törekedni, hogy a megalapozott véleményt alakítsák ki a bizalmi testületek, s a bírálat mellett ne szégyelljék a pozitívumokat, az elismerő szót sem megfogalmazni.

Döntő a képzés

A sokrétű beszámolót követő vitában hangsúlyt kapott a cselekvési egység mellett a személyes felelősségérzet fokozása, s az, hogy az alapszervezeteknek nemcsak lépést kell tartaniuk az eseményekkel, hanem fel is készülni azokra. A főbizalmi rendszer bevált, s felkészítésük mellett a bizalmiak oktatása, képzése a döntő. S ahol felteszik a kérdést: *mit csinál a szakszervezet,* ott vagy nem dolgozik, vagy nem látszik munkája. S ilyenre is oda kell figyelni, s változtatni az állapotokon.

Az SZMT ülése ezt követően jóváhagyta az elnökség idei munkaprogramját, ülésrendjét, s a titkárság első félévre megfogalmazott cselekvési programját.

V. E.

És akkor az alkal

Mit tesz

A határt, ha csak néhány hónapra is, de visszahódította a hóbundás természet a traktorhadakkal, kombájncsapatokkal támadó embertől. A hószagú végtelen csendet csak az éhes varjak károgása veri

megerva

Ferenczy Sándor

Hegedükészítő Debrecenben
wib. 1859 pil. 14. Budapest
Schüler von Adolf Mönnig.
Als Gehilfe kam er zu Thomas
Zach in Wien, bei dem er fünf
Jahre lang blieb. Hier schloss
er erst seine eigentliche künst-
lerische Ausbildung ab, so
dass er sich mit Recht als
einen Schüler Zah's betrach-
ten kann. Er liess sich hier-
auf in Debrecin als Meister
nieder und blieb sechs Jahre
dort; 1893 ging er zunächst
nach Budapest und dann
nach Wien, wo er seinen blei-
benden Wonsitz aufschlug.

Fordito.

Er ist ein geschickter Geigenmacher und erhielt 1898 auf der Jubiläums-Ausstellung eine Medaille.

Lütgendorff

175. l.

Ferenczy Sándor, hegedükészítő; sz. 1859. jul. 14
Debrecenben. Mönnig Adolfnál Bpesten tanult,
majd ~~azután~~ öt évig Becsben
mint segéd Thomas Zach
műhelyében dolgozott.
Ezután 6 évig Debrecenben, 1893-tól Budapesten ~~dolgozott~~ működett.
Utóbb Becsben telepedett le, hol 1898. a
kein jubileum kiállításon
érmet nyert.

Ferenczy Valer:

Ki ért művészethez?

E cikk tervbe vett, a festészetről irandó munka egyik fejezete.

Miért oly nehéz képzőművészethez érteni? Hogy van az, hogy a festészet, mely pedig lényegében annyira közel áll — vagy állhatna — az emberekhez, mégis a valóságban annyira ezoterikus, olyasmi, amihez igen kevesen értenek? Mindenesetre olyan kérdés, mely mellett érdemes megállanunk.

A festők maguk rendszerint nem állnak meg mellette; ők már rég hozzászoktak, hogy „a laikus nem ért a piktúrához" és legfeljebb egymás közt, élcelődve, ironikusan, ha olykor szóvá teszik egyes laikusok baklövéseit, értetlenségét munkájukkal szemben. Valóban, ha a festő olykor mármár azt érezheti, hogy szinte fal veszi körül, hogy hézag, űr tátong közte s a többi ember közt, ez igen nagy részben arra vezethető vissza, hogy munkásságát, törekvéseit, egyéni érdemeit munkájában csak egy elenyésző kisebbség tudja igazán érteni, méltányolni.

Laikus és kultúrsznob

Igaz, azt is mondhatnók, általában minden művészetnél így van ez, nemcsak a képzőművészetnél, hanem ugyanúgy a zenénél vagy akár az irodalomnál is. Ízlés, ítélőképesség, kultúra: nem túl általános adományok a zene vagy színház közönsége vagy a könyv olvasói között sem. Mégis azt hiszem, kétségtelen, hogy sokkal többen értenek zenéhez, mint festészethez (vagy akár szobrászathoz), nem is beszélve az irodalomról. Az író olyanyagban dolgozik, oly médiumban fejezi ki magát, amely mindenki számára érthető; a zenei hang, a dallam nem idegen még a legprimitívebb emberek előtt sem. Bár tudjuk, vannak botfülű emberek, akiknek semmi zenei hallásuk nincs; állítólag van, aki egy zenedarabot se tud a másiktól megkülönböztetni, ha százszor hallja is. Hogy valaki egy regényt, egy színdarabot helyesen ítéljen meg, voltaképpen csak intelligencia kérdése; a zenénél már más az eset, lehet valaki igen intelligens, amiből még éppen séggel nem következik, hogy zeneértő. Még fokozottabb mértékben így van ez a képzőművészetnél. Bár érthetetlennek látszik, de tény, hogy a zenének sokkal szélesebb körű műértő, műélvező közönsége van, mint a festészetnek. Vagy talán helyesebb, ha azt mondjuk: a zeneélvezők közt igen nagy réteg az, amely ért is; a festészetnél sokkal kevesebb a hozzáértő és alighanem a műélvező is. Ami nem is csoda, hisz bajos volna bárkitől is azt kívánni, hogy élvezetet találjon olyan valamiben, amiben képtelen tájékozódni. Bizonyára sokan vannak, akik vonzódnának a festészethez; de kedvüket szegi, ha nem találják meg az utat hozzá. Akad ugyan nem egy olyan „műbarát" is, akit ez nem riaszt vissza, aki, bár a leghalványabb sejtelme sincs, nem is konyít a művészethez s mégis váltig adja a műértőt. Ez a művészet területén a sznob.

Tiszta tenyészetében a kultúrsznob — és ennek alfaja, a *piktúrasznob* — igen ellenszenves paránta; de valljuk meg, ha sznobizmus nem is, de bizonyos tekintélytisztelet és az ebből eredő óhaj, hogy értsünk, hogy tájékozottak legyünk, csaknem mindanynyiunkban, a legtöbb kultúremberben megvan. Sőt ez így nagyjából helyes is: csak az esztetikai gyönyörre képtelen, izig-vérig prózai ember tud mindennemű tekintélytisztelet elől elzárkózni; akinek a szemében, teszem azt, egy Michelangelo remekművei semmivel sem válnak vonzóbbakká az által, hogy előtte már a művészetért lelkesedő kultúremberek nemzedékei rajongtak érte, az rendszerint maga nem is tud lelkesedni művészetért. A lelkesedő hajlandósággal pedig természetszerűleg velejár, ha az ember azt szeretné, hogy a szépérzéke, a fogékonysága helyes mederbe terelődjék. Aki még soha, képtárnézés folyamán nem vetett egy futó pillantást a képek alatt lévő névtáblára, mielőtt elhatározná, hogy a képet hosszabb figyelemre méltassa, akit nem befolyásolt nagyobb érdeklődésre, ha azon a kis aranyozott cédulán híres, nagy név pompázik: az vesse az első követ a kultúrsznobra, aki nagyobb hozzáértést mímel, mint aminővel rendelkezik.

Azt tartják, a művész születik. Ugyanígy többé-kevésbbé jogosult az a felfogás is, hogy a hozzáértés, a helyes ítélő- s műélvezőképesség is öröklött, az emberrel veleszületett tehetség, adottság, diszpozíció eredménye. Már más helyen érintettem azt, hogy általában a művész képességeiben túlértékelik a veleszületett tehetség szerepét. Helyesebben figyelmen kívül hagyják, hogy a legnagyobb lángelme sem képes érett művészetet produkálni alapos, céltudatos, szorgalmas tanulmány nélkül. Amikor megtudtam, hogy Beethoven éveken át rendszeresen tanult komponálni, mielőtt mesterműveinek megalkotásához fogott volna, megvallom, meglepődtem, amit nem is lehet tőlem, zenei laikustól, rossz néven venni. Éppen az impulzív zsenialitású Beethovent az ember önkéntelenül úgy képzelné, hogy a veleszületett lángelme tört magának utat szerzeményeiben. Ugyanígy szokta a képzőművészeti laikus a festőnél alábecsülni azt, amit, legyen mégoly született zseni, hosszas tanulmányi korszak folyamán sajátított el. Ugyanígy felmerül az a kérdés is, hogy a művészethez való értés menynyire született adomány s mennyiben függ a neveléstől, a művészettel való foglalkozástól, szóval szerzett kultúrától.

A vizualitás

Ami azt a diszpocíciót illeti, melyet az ember magával hoz a világra, azt tartják, vannak vizuális típusok, akik ösztönszerűleg inkább látási benyomásokra reagálnak s viszont akusztikusok, akiknél a hallási élmények s emlékek játszanak nagyobb szerepet. Hanslick Ede, a híres zenekritikus és esztétikus, főművében, a „Von Musikalisch-Schönen"-ben, mely bizonyos vonatkozásaiban annak idején nagy polémiákat is váltott ki, egy helyen idéz egy régebbi írót, aki valami ma már rég elfeledett munkában fellengősen ír a művészetekről és magától értetődőleg fölényt ad a képzőművészetnek a zene fölött. Ugyan ki ne akarna, ha választása lehetne, inkább egy Tizian vagy Michelangelo lenni, mintsem egy Mozart vagy Beethoven? — így kiált fel az a bizonyos csodabogár, akit Hanslick persze cáfolni igyekszik, kifejtve, hogy ez teljesen attól függ, vajon inkább a zene áll-e közel az illetőhöz vagy a képzőművészet; ő maga például habozás nélkül azt választaná, hogy nagy zeneszerző legyen, miután sokkal inkább van *fülre organizálva*, mintsem szemre (auf's Ohr organisiert). Az orvostudomány és pszichológia is megkülönbözteti ezt a két típust s egy idegorvos barátom egyízben beszélt nekem arról, hogy a tudomány „eidetikus" névvel jelöli meg azokat, akiknél kivételesen erős a vizualitás. Ezek lelki szemeik előtt folyton gyönyörű képeket látnak, pazar színeket, szóval tobzódnak vizuális elképzelésekben. Magam, bár festő vagyok, de ilyen emberekről se azelőtt, se azután nem hallottam, sőt az orvos barátom is, ideggyógyász létére, csak tankönyvből tudott ezekről az „eidetikusokról", akik ezek szerint nyilván igen-igen ritkák. Sajnos, magam se vagyok ilyen típus, sőt — bár a képzőművészet összehasonlíthatatlanul fontosabb számomra, mint a zene — még azt se tudnám egykönnyen eldönteni, vajjon születésileg inkább vagyok-e vizuális, mint akusztikus, jóllehet mindkét szülőm festő volt. Ami e tekintetben némi habozásra késztet, látszólag csekélység. Valaki egyszer, amikor az emlékezőtehetségről volt szó, azt kérdezte tőlem: hogyan jegyzek meg pl. egy telefonszámot, hallom-e magamban vagy pedig látom-e a számjegyeket? Nos tehát, látom is és hallom is, de egy fokkal inkább hallom. Tehát nyilván eredetileg akusztikus képzetekre is elég érzékenyen reagálok. Viszont nevelésem, korai életkörülményeim mindenképpen egész kivételes mértékben kedveztek a vizualitásomnak, míg zeneileg elenyészően csekély lehetőségeim voltak arra, hogy fejlődjem, úgyhogy csak későn s mondhatni, céltudatosan tudtam elérni azt, hogy némileg értsek a zenéhez, hogy az ne legyen számomra terra incognita.

Műértő és zeneértő

Tudomásom szerint még senki se tette vizsgálat tárgyává azt, hogy a zenéhez annyival többen értenek, mint a festészethez.

Az okok eléggé bonyolultak. De amit elsőként kell hangsúlyoznom, az, hogy egész nevelésünk, kultúránk általában nem kedvez a vizualitásnak. Hiszen gondoljunk csak mindenekelőtt arra, hogy maga az iskolai tanulás is túlnyomó részben szavakra, tehát végeredményben ugyancsak — nagy részben legalább — akusztikus elképzelésekre támaszkodik. Hosszú volna végigvezetni és a pedagógusra váró feladat volna kibogozni, de kétségtelen, hogy a gyermek s az ifjú egész nevelése folyamán aránylag igen kevés ösztönzést kap arra, hogy látása, vizualitása fejlődjék. Mindenekfölött pedig mindaz, amit a mai ember, főleg a városi ember, maga körül lát, a sivár bérkaszárnyáktól a tarkabarka, nagyrészt tehetségtelen, üzletdiktálta plakátok tömegéig, oly reménytelenül ronda, hogy mindenki magától értetődőleg csak szórakozottan, únottan halad el mellette egy életen át és természetszerűleg inkább hallási képzetekben igyekszik valami örömet lelni, zenében vagy akár irodalomban — hisz ne feledjük, a irott szó művészetében is — legyen az vers vagy próza — tagadhatatlanul van egy igen fontos zenei elem. Persze mindez nem vonatkozik azokra, akiknek alkalmuk volt rendszeresen foglalkozni festészettel, akik otthon szép reprodukciós könyvekkel, sőt esetleg kiváló festményekkel vannak körülvéve, akik akár szülővárosukban, akár utazásuk folyamán a képtárakban otthonosakká lettek — szóval, akik a festőművészet bűvkörébe kerültek. De kétségtelen, hogy ezek jelenlegi kultúránkban igen kis hányadot képeznek. Ha egy felnőtt, egy szülő vagy nevelő az elé a feladat elé van állítva, hogy a gyermekéből műértőt neveljen, zavarba jöhet. Ha arról van szó, hogy a gyermek zenei fogékonyságát fejlessze, százszorta nagyobb lehetőségek vannak kéznél.

Egy másik fontos ok, gátló körülmény a mai műbírálat és művészeti irodalom fogyatékossága, legszívesebben azt mondanám, csődje. Ez is igen nagy és művelődéstörténetileg életbevágóan fontos téma. Kétségtelen, hogy a mai festészet példátlan szétágazása, a sokféle felfogás, irány, izmus képtelenül nagy mértékben növelte a káoszt, amelyben a laikus tehetetlenül áll szemben s reménytelenül nem ismeri ki magát. Ne feledjük, ez régen nem létezett, sőt aránylag igen újkeletű jelenség. Aki körülbelül harminc évre vissza tud emlékezni, még jól emlékezhet arra, hogy akkoriban kezdtek csak ezek a merészebben újító, sőt aztán a merő újszerűséget hajszoló irányok felbukkanni a művészetben. Elvi ellentétek azelőtt is voltak; de ilyen mérvű kilengések, szélsőséges újítási láz nem létezett azelőtt soha. Egyízben már rámutattam arra, hogy ezek az iránybeli szélsőségek és a műítélkezés ezzel kapcsolatos ellentmondásai, következetlenségei mennyire kedvét szegték a laikusnak, akiben pedig megvolna az érdeklődés, a vágy, hogy festészetben gyönyörködjék. Mert, amikor máról-holnapra kiderül, hogy amit addig nagy művészetnek kiáltottak ki, az túl volt becsülve, túlhaladott álláspont lett: ugyan hogy érezhetne kedvet ahhoz a laikus, hogy érdeklődést szenteljen a festészetnek, hogy belemerészkedjék ezekbe az útvesztőkbe. („A művész és bére", Napkelet, 1936 december.) Hiszen még a divat is belejátszik ezekbe a kérdésekbe; az izmusok, felkapott újszerűségek pedig egyenesen melegágyai a kultúrsznobizmusnak, melyről fentebb volt szó. Így az okok, melyekre a műértés fejletlenségét, illetőleg visszafejlődését, elcsökevényesedését vissza kell vezetnünk, mind összefüggnek egymással.

Művészeti irodalom

Ami a műkritika és művészeti irodalom fogyatékosságait illeti, erről is sok mindent kellene leszögezni. Más vonatkozásban is hangsúlyoztam már, mily reménytelenül unalmas a legtöbb könyv, mely festészetről szól! Egész ifjúságom művészeti olvasmányainak emlékei ilyen emlékek, hogy nem hírtam, vagy alig birtam elolvasni a művészettörténeti könyveket, akár „népszerű" kiadványok voltak, akár „magasabb" tudományos munkák. Melyek, valljuk meg, sok esetben többé-kevésbbé a „műtörténeti halandzsa" kategóriájába sorolhatók. Így a művészet iránt érdeklődő olvasó gyakran nem is a szöveg, hanem a reprodukciók kedvéért veszi meg a műtörténeti könyveket és ebben teljesen igaza is van, hisz a szép reprodukció legalább olyan fontos eleme a művészeti irodalomnak, mint a szöveg. Bár az is igaz, hogy ez sokszor kényelmes alibit, mentséget is szolgáltathat a rossz íróknak, ha a legsilányabb szöveg mellé pár remekmű reprodukcióját biggyesztik, ezzel elnézést nyernek a könyv szövegének minden hibájáért, gyatra voltáért — hisz azt a könyv vevői közül legfeljebb ha minden tizedik olvassa, vagy próbálja olvasni. Nem is éppen csak az író, a kiadó is nagyban felelős ezért: az ő részéről az a legkönnyebb, neki az a „legjobb üzlet", ha akármilyen csapnivaló szöveget kihoz, mely mentelevelet nyer azáltal, hogy híres, elsőrangú festmények reprodukcióit adja enyhítő körülményül, illetve a vevő számára csalétekül melléje.

Az ember azt gondolná, aki műtörténésznek megy, az alighanem már eredetileg is valami belső hajlamot érzett a művészethez. Sajnos, mégsem mindig az az eset, hogy az illető tehetség volna ebben az irányban; láttunk már igen tanult műtörténészeket, akik minden tudós képzettségük mellett egyet mégsem tanultak meg igazán: látni. Hogy ez nemcsak az én állításom, annak bizonyságául nem hozhatok fel jobb példát, mint Monsieur Tapir esetét Anatole France élesen szatírikus, kíméletlen könyvében, a Pinguinek-szigetében. Az író, akit Anatole France első személyben beszéltet s aki a „Pinguinek" történetét írja, e nép művészetéről is szeretne adatokat szerezni s ezért felkeresi Monsieur Tapir-t, a híres műtörténészt, aki a szakmájában mindent tud. Monsieur Tapir arról nevezetes, hogy a szeme rendkívül kicsi, fejletlen, alig lát valamit, ellenben rendkívül fejlett, nagy orra, mondhatnók orrmánya van, mellyel minden tudnivalót kiszaglász. Az író egy nagy, magas helyiségben találja Tapir urat, ahol körös-körül csupa polc van, fel egész a mennyezetig, valamennyi roskadásig tele a műtörténelmi adatokat tartalmazó papírlapokkal. A tudós kis szemével pislogva tekint fel a látogatóra íróasztala mellől s mindjárt megmondja: ott fönt, a legfelső polc ennyi és ennyedik számú irathalmazában megtalál minden adatot a pinguinek művészetéről. Az író felmászik a létrán, kotorászni kezd az adathalmazok közt, közben azonban véletlenül mozgásba jutnak a papírtorlaszok, az iratok áradata kezd potyogni lefelé — hiába próbálja megállítani, egyre több és több adat esik, zuhan a mélybe, már-már elárasztják, ellepik Tapir urat, aki kétségbeesetten kapkod rövid, ügyetlen karjaival a levegőbe. Nincs menekvés! a papírzuhatag végleg maga alá temeti a kiváló tudóst, aki így adataiba fúl, az adatáradatban leli halálát, a tudomány pótolhatatlan veszteségére, míg az író, aki így akaratlanul a nagy műtörténész vesztét okozta, maga is csak nagynehezen, sietve tud egy tetőablakon át menekülni az egyre tovább zuhanó adatáradat elől.

A festészet „szakértői"

Tudjuk, hogy a műtörténész igen sokszor nem a kép jellege, annak sajátos művészi minősége, *kvalitása* szerint ítél, nem ezen az alapon dönti el, hogy a festmény, melynek eredetére nézve nincs megbízható adat, milyen korból, országból, „iskolából" származik, sőt azt, hogy melyik festő művét kell látnunk, illetve gyanítanunk benne; inkább másodlagos, apró, önmagukban jelentéktelen részletek vagy tisztán mesterségbeli ismérvekre támaszkodik, teszemazt, hogy valamelyik régi mester vagy iskola hogyan szokta festeni a körmöt vagy a ruha bizonyos részleteit, vagy hogy milyen anyagokat használt, milyen vászonra vagy fára, deszkára festett, stb. Szó sincs róla, ezek az ismertető jelek is fontosak, sőt olykor döntőek, esetleg még perdöntőek is lehetnek bizonyos vitás kérdésekben. De mégsem pótolhatják azt, ami a legfontosabb: a kép egészének hozzáértő szemléletét, egyéni jellegének, művészi sajátságának, kvalitásainak helyes meglátását. Hogy itt is a zenével vonjunk párhuzamot, egész biztos, hogy nemcsak hivatásos zenei emberek, hanem igen nagyszámú, zeneileg művelt laikus is akad, aki rögtön, már egy-két taktus után, habozás nélkül, szinte csalhatatlanul meg tudja mondani, hogy valamely zenemű, amit hall, például Beethoven-e. Ugyanígy kell vagy kellene a képzőművészeti műértőnek is a kép sajátos művészi, illetve festői jellegét meglátni és felismerni tudni, ebben a tekintetben pedig egyenesen fantasztikus botlásoknak, baklövéseknek vagyunk tanui lépten-nyomon, akár a műtörténészek, akár a műbarátok és vált műértők részéről.

Itt azonban meg kell állnunk és hangsúlyoznunk kell valamit, ami nélkül lehetetlen erről a sajátságos ferde helyzetről, erről az anomáliáról teljes, hiánytalan képet nyernünk. Ha a rádión forgatom a gombot s egyszerre valami elragadó zene hangjai jutnak hozzám az éteren át, akkor semmi anyagi érdekem nem fűződik ahhoz, hogy kitaláljam, helyesebben, hogy megérezzem, kihalljam a zenéből, vajjon Beethoven-e vagy teszemazt, Mozart. A festészet terén azonban igen sokszor az a helyzet, hogy sokaknál anyagi szempontok is játszanak közre abban, ha „tévesen" ítélnek meg egyes képeket, sőt olyan mérvű tévedéseknek vagyunk olykor tanui, amilyenekre, mint fentebb jeleztem, a zenebarátok közt nincs példa! Ez pedig annál ferdébb helyzet, mert hiszen az ilyen odaítéléseket, „attribuálásokat" rendszerint nem is teszik vita tárgyává. Sokszor képtárakban is egyszerűen csak X. Y. mester műve gyanánt szerepel valamely kép s a kívülálló nem is sejtheti, hogy ez mindössze feltevés, melyet valamely műtörténész véleménye támaszt alá, semmi egyéb bizonyíték nincsen rája. De igazán súlyos a helyzet a műkereskedelemben (erre már más helyen is volt alkalmam rámutatni). Hogy ezekkel az odaítélésekkel mily visszaélés folyt és folyik, az nemcsak nálunk, de a nagy nyugati kultúrnemzeteknél is már joggal hívta ki a megrovást. Így nemrég egy német füzet került kezembe, ismertnevű, tekintélyes szerző tollából, mely ezekről a sokszor ingatag, megbízhatatlan odaítélésekről, állítólagos szakértőadta „igazolvány"-okról, „*Attest*"-ekről szólt és a példátlan visszaélésekről, melyeket velük űznek. E terjedelmes röpirat tehát végre egyszer belevilágított kissé ebbe az *Attest-dzsungelbe*, a sok csalásba, mely műértői bizonylatok, igazolványok mögé rejtőzik, hogy a kereskedő semmi körülmények közt nem vonható felelősségre az esetleges csalásért — vagy illetve azért, hogy hamis szerzőségű festményt adott el, teljes mentelevelet kapott az attest által. Aki ezt kiállította, az viszont szintén nem vonható felelősségre. Miért? Hisz ő legjobb szakértői tudása, meggyőződése szerint állította s most is állítja, hogy a szóbanforgó kép, mely mint Rembrandt cserélt gazdát s amelyről most a szakértői ellenvélemény azt állítja, hogy szó sincs róla, nem Rembrandt műve. Az egyiket éppúgy nem lehet hiánytalan módon bizonyítani, mint a másikat. Vagy legalább is a törvény szempontjából nem lehet bizonyítani. A kép büszke tulajdonosa pedig legfeljebb kezd egy fokkal kevésbbé büszke tulajdonos lenni, miután a kép eredetisége ily váratlan kétségbevonást szenvedett; azonban mindamellett ő is váltig kitart amellett, hogy Rembrandt! hiszen vissza úgyse tudja vetetni a kereskedővel. Tehát — a vágy a gondolat szülője — ő most is azt gondolja, sőt hiszi, hogy Rembrandt. Senki se szereti azt bevallani, még önmagának se, hogy becsapták. Itt tehát egy igen fontos, gyakran szem elől tévesztett lélektani rúgóhoz jutottunk: a hiúságon kívül az anyagi szempont is igen erősen esik latba ilyenkor. A képgyüjtő, akármennyire tetszik is neki a kép, ezenkívül arra is gondol, hogy pénzét értékálló objektumba fektesse; akár az, aki ékszert vásárol, ő is, mégha nem is vallja be, titkon valahol a rejtett agytekervényeiben arra is gondol, hátha még valamikor oly nagy áremelkedést ér el a birtokában lévő kép, hogy, ha fájó szívvel is, de idejét láthatja annak, hogy busás haszonnal tovább adja. Közben persze, amíg a falán lóg, addig presztízst, bizonyos érvényesülési vágy kielégítését is jelenti számára a kép: íme, az ő Rembrandtja, kinek van még rajta kívül ilyen? Itt tehát valóban a híres La Rochefoucauld-féle axiona nyer igazolást, mely szerint az emberi magatartás két sarkalatos rúgója: önzés és hiúság. Pontosabban a jelen esetben kapzsiság és sznobizmus.

Szinházi hírek

* **Operaház.** A felújított *Trubadur* esetében azt vártuk, hogy *Rossi Mario* alapos beállítását dalszínházunk olasz karmestere, a mi *Failoni* Sergiónk fogja átvenni. Mindenesetre az lett volna logikus, hogy az egyik olasz dirigens munkáját a másik kanalatoztassa s a maga elragadó musikus temperamentumával megtöltve a jól megalapozott kereteket, egy nagyszerű Trubadur-előadással gazdagítsa a repertoárt. Nem így történt. A színház választása, egész értetlenül, nem az olasz darabokban különösen otthonos olasz karmesterre, hanem *Rubányi* Vilmosra esett, aki annak ellenére, hogy egyik karmester sem kopírozhatja le a másik tempóit s Rossi felfogásának helyessége nagyon is vitatható, igyekszik azt fenntartás nélkül átvenni. Persze, az nem sikerül s a sok időt és energiát felemésztő új betanulás építményén máris repedések mutatkoznak. Hová lett például Rossi zenekarának csiszolt hangzása s a darab biztos kézbentartása? Az önmagával elfoglalt Rubányi Vilmosnál nemcsak a nagyobb együttesek, kórusos részletek, hanem két-három szólista együtteneklése esetén is állandó ingadozások támadtak. A mélabúval hallatott előadás legfőbb erőssége *Palló Imre*. *Laczó* Imre is igyekezett kienni magáért s bár nála még mindig nélkülözzük az igazi mezza vocekat, derekasan helytállt. *Németh* Anna hangja mintha fölfelé, a mezzo regiszter felé hajlana, de ezen kellő tanulás még segíthet. A hősnőt venéig, *Németh* Mária énekelte, akinek illítólag ez volt kétszázötvenedik Trubadur-előadása. Ilyen nagy tolmácsolási szám, különösen egy emeri torkot annyira igénybevevő szerep, mint Leonora esetén, nem múik el nyomtalanul egy művész felett sem. A magunk részéről azonban, mindentől függetlenül, úgy lélekzet technikában, mint fráziképzésben, szövegkiejtésben és intonációban pontos tolmácsolást, kótahű megoldást kívánunk, vendégtől pedig, még ezen felül maradandó zenei élményt is. Az előadás folyamán Németh Mária a magas hangoknál hol fisztulázott, hol feszített, jellegzetes szövege táj szólásos, intonációja mélyebb s a gyors részleteknél gyakran késik. Miután a közönségnek nincs fogalma arról, hogy ezt hogyan is kell előadni s kedvenc operájáról volt szó, a karzatról indított tapsokat átvette. *(G. E.)*

* **Az Opera műsorváltozása.** *Báthy* Anna betegsége miatt szombaton, január 9-én, a *Don Juan* helyett a *Così fan tutte kerül* színre, változatlanul F-bérletben, félhat órai kezdettel.

— **Szörmemodellek Feketénél Madách I.-u. 7**

* **Szirénák a címe a legújabb** színész-könyvnek. *Básti* Lajos, a tehetséges fiatal színész ilyen címmel foglalta össze kisebb karcolatait. Az intelligens írás jó megfigyelőképességről, választékos stílusról és nem mindennapi lélektani tudásról tesz tanuságot. A színészírók rendjébe — mely csak nálunk tetszik oly szokatlannak — Básti is belépett és pedig rögtön, az első próbálkozásra, sikerrel.

* **A „Babatündér" — hétszázadszor.** Ritka szinházi jubileumot ültek Bécsben. Most került színre hétszázadszor *Hassreiter* egykori bécsi udvari balettmester, *Gaul* festőművész és *Bayer* József: *Babatündér* című balettje. A balett hetven év előtt került először színre a bécsi császári operában, majd Pesten is sokszor adták. A magyar Operaház a jubileum alkalmából ünnepi előadásra készül.

* **Máral Sándor,** akinek *Kassai polgárok* című nagysikerű drámája még mindig táblás házakat vonz, új színdarabon dolgozik. *Párbaj* című elbeszéléséből írja az új darabot, mely egyik magánszínházunkban kerül színre.

* **A Világirodalmi Ciklus harmadik** estjét szombaton fél 7 órakor rendezi a Zeneakadémián *Gobbi* Hilda. Az előadóest ezúttal a *Szerelem* témáját variálja és *Illés* Endre bevezetője után a legkiválóbb színészek szólaltatják meg a világirodalom örökszép szerelmes verseit.

* **A Pesti Színház** következő bemutatójával *Illés* Endre: *Méreg* című új darabjával kapcsolatban érdekes tervet vetett fel *Hegedüs* Tibor, a rendező. A darab keretében külön pódiumon dr. *Ember* Nándor, a kiváló hegedűművész tartana hangversenyt, a darab témájának kiemelésére. Az újszerű és merész terv elé szakmai körökben érthető kíváncsisággal tekintenek.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ: HEGEDÜS GYULA

Napirend

SZOMBAT, 1943 JANUÁR 9.

Róm. kat.: Julián vt. — Görögkat.: Polyeukt vt. — Protestáns: Marcell. Ó-görög 27.: István.

A nap kel 7 óra 31 perckor, nyugszik 16 óra 12 perckor, a hold kel 9 óra 28 perckor, nyugszik 20 óra 8 perckor.

VERA KOZMETIKA
SZEMALATTI RÁNCTALANITÁS
Telefon 137-801

— **Új államvasuti igazgatók.** Mint a *Magyar Távirati Iroda* jelenti, a minisztertanács a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetésével megbízott iparügyi miniszter előterjesztésére dr. *Tarkőy* Miklós, dr. *Alszeghy* Béla, dr. *Eszláry* István és *Szalóky* Géza m. kir. kormányfőtanácsos, igazgatóhelyetteseket magyar királyi államvasuti igazgatókká kinevezte.

Fej-

és derékfájás, idegesség, émelygés, tisztátalan teint gyakran csak az emésztési zavaroknak következménye. Ilyenkor is kell a DARMOL

Mozik műsora

Ebben a rovatban megjelenő hirdetések közlési díja havonként:

BEMUTATÓ FILMSZÍNHÁZAK	60.— P
UTÁNJÁTSZÓ „	45.— P
TOVÁBBJÁTSZÓ „	30.— P

(Sz. = szombat, v. = vasárnap, ü. = ünnep.)

ADRIA. Estélyiruha kötelező. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
ALKOTÁS. Beszélő köntös. (¼4, ½6, ½8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
ANDRÁSSY. Füszer és csemege. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: Damaszkuszi oroszlán.
ÁTRIUM. Szerető fia, Péter. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
BARLANG. Prol.: Bécsi vér. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
BELVÁROSI HÍRADÓ (181-244). Halászok. Ukrajna Európa gazdaságában. Légi támadás. Magyar, Ufa- és Luce-híradók. Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.
CAPITOL. 3. hétre prol.: Enyém vagy (½2, 3, 5, 7, v. és ü.: 11-kor is.)
DAMJANICH. Két lányt szeretek. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
DUNA. Házasság. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
FORUM. Szép csillagok. (3, 5, ½8, v. és ü.: 11-kor is.)
GLÓRIA. Katja. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2 órakor is.)
HÍRADÓ FILMSZÍNHÁZ (222-499). Mozgásmű vészek az állatvilágban. Ukrajna Európa gazdaságában. Légi támadás. Magyar, Ufa- és Luce-híradók. Folytatólagos egyórás előadások 9—21 óráig.
HOMEROSZ. Hulló csillagok. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.)
IPOLY. Estélyiruha kötelező. (¼4, ½6, ½8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: Toprini nász.
JÓZSEFVÁROSI. Zoro és Huru, a két örömapa. (¼4, ½6, ½8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
KAMARA. 2 hétre prol.: Férfihűség. (11, ½2, ¼4, ½6, ½8.)
KASZINÓ. Katyi (¼4, ½6, ½8, sz.: ½2, ¼4, ½6, ½8, v. és ü.: d. e. 11-kor d. u. ¼4, ½6, ½8.)
KORZÓ. Szerető fia Péter (¼4, ½6, ½8 v. és ü.: 11-kor is.)
NEMZETI APOLLÓ. Bengázi. (3, 5, 7, sz.: 1, 3, 5, 7, v. és ü.: 11, 1, 3, 5, 7.)
NYUGAT. Estélyiruha kötelező. (¼4, ½6, ½8, sz.: ½2-kor is, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
OMNIA. Szakítani nehéz dolog (¼4, ½6, ½8 sz.: ½2-kor is v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)
ORSZÁGOS TISZTI KASZINÓ zártkörű film színháza. 10.: Őrségváltás. — 12.: Barlettia párviadal. (¼5, ¾7.)
PEST PALACE. Alkalom (11, ½2, ¼4, ½6, ½8.)
PETŐFI. Estélyiruha kötelező. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: Szervusz, Péter.
SCALA. Egy szív megáll (¼4, ½6, ½8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
SZÉKELY. 3. hétre prol.: Fagyos. (11, ½2, ¼4, ½6, ½8.)
SZITTYA-CITY. A sors beleszól. (¼4, ½6, ½8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.)
SZIVÁRVÁNY. Estélyiruha kötelező. (¼4, ½6, ½8, sz., v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: Matiné.
TISZA. Nevadai hajtóvadászat (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: ½2-kor is.) Vas. d. e. 11-kor: Miniszter barátja.
TOLDI-RIALTÓ. Estélyiruha kötelező. (10, ¾12, ½2, ¼4, ½6, ½8.)
TURÁN. Estélyiruha kötelező. (11, ½2, ¼4, ½6, ½8.)
ÚJBUDA. Őrségváltás. (¼4, ½6, ½8, v. és ü.: 11 és ½2-kor is.)

Fontos tudnivalók a tojásról, babról, hűtőházi húsról, húskonzervről és szappanról

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a budapesti és a Budapest környéki 1943. évi közellátási szelvényívek „A" betűs szelvényeire a január 11-étől 24-éig terjedő két hétre szelvényenként 4 darab tojást kell kiszolgáltatni. *Ezáltal a Budapest környéki közönség tojásellátása a budapestihez hasonlóan megtörtént.*

Mivel a tojás vásárlásra jogosító „A" szelvények két hétig beválthatók, ezért a Budapest környéki közönség ne nyugtalankodjék, ha esetleg a helybeli tojáskereskedő január 11-ére még nem tudná kiszállítani a szükséges tojásmennyiségeket.

Közli továbbá a közélelmezési ügyosztály, hogy az 1942. évi budapesti közellátási szelvényívek „U" betűs szelvényei, melyekre fél kg bab vásárolható, január 15-éig még beválthatók.

Felhívja az ügyosztály az érdekeltek figyelmét arra, hogy a hús forgalmának szabályozása tárgyában kiadott és utcai hirdetményekben is közzétett rendelet szerint a hűtőházakban elhelyezett húsfélék és a bárhol továbbadás céljából raktározott, illetőleg tárolt hús (húsos) konzervkészleteket 1943 január 4-éig az előírt módon az élelmiszerjegyközpontnál (III., Lajos-utca 34.) be kellett jelenteni.

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy mindazok, akik a bejelentési rendelkezésnek eddig nem tettek eleget, azonnal pótolják mulasztásukat, mert különben ellenük az élelmiszerjegyközpont büntető feljelentést tesz, amelynek következtében árukészleteiket is el fogják kobozni.

Közli végül az élelmiszerjegyközpont, hogy az 1942. évi budapesti közellátási szelvényívek „M", „N" és „O" betűs szelvényei, melyekre szappanféleségek vásárolhatók, a közellátásügyi miniszter rendelkezésére január 31-éig még beválthatók. *(MOT.)*

Budapest nem hagyja magát

Bécsből jelenti a *Magyar Távirati Iroda:*

A *Wiener Mittag* „Budapest nem hagyja magát" címmel első oldalon riportot közöl a magyar fővárosról. A riport leírja az elsötétített magyar főváros életét és megállapítja, hogy *Budapestnek egész Európában közismert éjszakai élete meglehetősen egyhangúvá vált.* Este 11 órakor minden nyilvános szórakozóhelyet be kell zárni és kevéssel utóbb elhal a villamos csilingelése is. Taxit alig lehet látni. Ennek a külső képnek megfelel az élet belső változása is. Inség nincs ugyan, de *sokminden hiányzik,* ami azelőtt természetes tartozéka volt az életnek. A kenyéradagot 16 dekára szállították le. *Szász* Lajos közélelmezési miniszter, akinek komoly, tárgyilagos és őszinte beszédei a közvéleményt erősen megragadták, ezt az intézkedést azzal indokolta, hogy mintegy ötmillió métermázsa hiány mutatkozik az aratási eredmények számításszerű becslésével szemben. Egyébként *a legnagyobb hiány tűzifában és szénben érezhető.*

A hangulatról a lap azt írja, hogy a pestiek derűs vérmérsékletét a legsúlyosabb idők sem tudják lehűteni. A jelentéktelen szovjet légi támadások annakidején erősebb izgalmat váltottak ki, mint egyebütt, de ez hamar elmúlt. Budapest nyugodt város. Mindenki érzi, hogy a háború Magyarország érdekeiért is folyik, az országnak azért a területi állagáért, amelyre az 1919/20. évi borzalmas megcsonkítás után mostani szövetségeseinek segítségével felküzdötte magát. De a háború teljes mértékben felfogott komolysága sem némította el a magyar kedélyt.

A pesti ember ma is szívesen nevet és *gúnyosan szeret felülemelkedni* a mindennapi bajokon. A szellemi élet ezért nagy lendületet mutat. Jellemző, hogy Gerhart *Hauptmann* 80. születésnapja Budapesten önkéntes és ezért kétszeresen értékes színpadi ünnepi hét rendezésére szolgált alkalmul. Németországon kívül német költőt sehol sem ünnepeltek úgy, mint itt minden hivatalos színezet nélkül, a közönség szívből fakadó, meleg együttérzéséből történt.

Jellemző az is, hogy most a háborúban irodalmi kongresszust rendeztek, még jellemzőbb, hogy a kongresszuson *Kállay* Miklós miniszterelnök és *Nagy* Vilmos honvédelmi miniszter is részt vett, sőt beszédet is mondott. A tanácskozás egyik legfőbb tárgya az volt, hogyan járulhatnak hozzá az írók az ország háborús erőfeszítéseihez, amiről a honvédelmi miniszter szép és meleg megértéssel fogadott szavakat mondott.

Magyarország így megy az újabb háborús tél elébe teljes tudatában annak, hogy a háború az egyénektől áldozatokat követel, de annak is, hogy milyen döntések függnek tőle.

Az államháztartás költségvetési vitáján kitűnt, hogy minden társadalmi réteg képviselői teljes megértéssel ítélik meg a mai eseményeket igaz természetét és ebből a megértésből fakad a szilárd elhatározás, hogy folytatják a harcot szövetségeseik oldalán a közös ügy végső győzelméig.

A légvédelmi elsötétítés időpontja szombaton este 8 óra

Vizállás

A *Duna* Regensburgnál, Aschachnál, Esztergomnál és Paksnál árad, máshol apad, igen alacsony vízállású. *A pénteki dunai vízállások:* Schärding 198, Passau 323, Aschach 131, Struden 128, Krems 155, Bécs 153, ma 147, Pozsony mínusz 21, Komárom 122, Esztergom 118, Budapest 142, ma 140, Paks 142, Baja 190, Mohács 204, Bezdán 248, Gombos 181, Palánka 68, Újvidék 242. A *Dunán* Oroszvár és Dunaremete között gyengén zajlik, Budapesttől Palánkáig 75—90 százalékban zajlik a jég. — A *Rába* Szentgotthárdnál mínusz 56. — A *Dráva* Barcsnál 30, Drávaszabolcsnál 33, Eszéknél 50. — A *Tisza* Visk és Tiszaújlak között, Tokajnál és Csongrádnál árad, máshol apad, igen alacsony vízállású. *A pénteki tiszai vízállások:* Máramarossziget 26, Visk 72, Tekeháza 58, Tiszaújlak 70, Vásárosnamény 112, Tokaj 188, Tiszafüred 118, Szolnok 68, Csongrád 74, Szeged 129, Zenta 62, Titel 115. A *Tiszán* a jég Tekeházáig, Záhonynál és Csongrádnál zajlik, máshol áll. — A *Szamos* Désnél mínusz 54, Szatmárnémetinél mínusz 125. — A *Bodrog* Bodrogszerdahelynél 76. — A *Sajó* Bánrévénél 36. — A *Hernád* Hidasnémetinél 7. — A *Berettyó* Margittánál 8. — A *Körösök* Csucsánál 28, Nagyváradnál mínusz 130, Békésnél 2, Gyománál mínusz 28. — A *Maros* Marosvásárhelynél mínusz 66, Makónál mínusz 16. — A *Balaton* Siófoknál 52. — A *Velencei-tó* Agárdnál 105.

— **Átkelési hajójáratok beszüntetése.** A MFTR közli, hogy jégzajlás miatt a budapesti Dunán, valamint a Nagymaros—Visegrád között fenntartott átkelési hajójáratokat csütörtökön beszüntette.

— **Az OTI jutalomdíjai.** A balesetek és foglalkozási megbetegedések megelőzése tárgyában kifejtett eredményes frásbeli tevékenységért az OTI a következőket részesítette jutalomdíjban: *Fock* Géza műszaki főtanácsost, dr. *Teszársz* Géza, *Széll* József, *Komondi* László és *Simó* Béla műszaki tanácsosokat, *Lehrmann* József főmérnököt, dr. *Pályi* Márton dr. *Pacséri* Imre és dr. *Lerch* Jenő orvosokat.

A Tuberkulózis Társaság ülése Balatonkenesén

A Magyar Tuberkulozis Társaság Balatonkenesén ülést tartott, amelyen a fővárosból és az ország különböző helyeiről 216 orvos jelent meg. A kongresszuson képviseltette magát a belügyminiszter, a főváros, az egyetemek, orvosi kamarák és több közület is. Dr. Sz. *Kováts* Ferenc elnöki megnyitójában többek közt rámutatott arra, hogy a háborúval kapcsolatban a tuberkulotikus megbetegedések és halálozások számának növekedése várható, amely ellen fel kell készülnie az orvostársadalomnak. *Johan* Béla államtitkár a balatonkenesei orvoskongresszus jelentőségét méltatta, majd *Salamon* Géza tanácsnak megállapította, hogy a főváros mindent elkövet a maga hatáskörében az egészségkultúra érdekében. Az első nap előadói dr. *Angyán* János, dr. *Göttche* Gusztáv voltak.

BRILIÁNST
aranyat ezüstöt a legmagasabb árban vesznek
SCHWARCZ DÁNIEL ékszerész, IV. Károly-krt 16

Rádióműsor

BUDAPEST I. (Szombat.) **5.40:** Üzen az otthon. — **6.40:** Ébresztő. Torna. — **7:** Hírek. Reggeli zene. — **10:** Hírek. — **10.15** Országos Postászenekar. — **11.10:** Vízjelzőszolgálat. — **11.15:** Kamarazene. — **11.40** A szárított főzelékek elkészítése. (Keresztély Jánosné.) — **12:** Harangszó. Fohász. Himnusz. — **12.10:** A folyamerők szalonzenekara. — **12.40:** Hírek. — **13.20:** Időjelzés, vízállásjelentés. — **13.30:** Honvédeink üzenete. — **14:** Rácz Berci cigányzenekara muzsikál. — **14.30:** Hírek. — **14.45:** Műsorismertetés. — **15:** Árfolyamhírek. — **15.20:** Háborús dalok. — **15.45:** A jó államterület (Dr. Rónai András.) — **16.05:** Ifj. Jahn Antal harmonikaegyüttese. — **16.20:** Hírek idegen nyelven. — **16.45:** Időjelzés, hírek. — **17:** Könnyű zene. — **17.35:** Egy üveg tokaji. (Thurv Lajos.) — **17.55:** Rádiózenekar. — **18.50:** Hírek. — **19.05:** Hangképek innen-onnan. — **19.30:** Orlay-dalenzenekar. — **20:** A színész nem ember. Játék egy felvonásban. — **20.25:** Bura Sándor cigányzenekara. — **21:** Lukács Margit verseket mond. — **21.15:** Indulók. — **21.40:** Hírek. — **22.10:** Szórakoztató zene. — **23.10:** Filmdalok. — **23.45:** Hírek.

BUDAPEST II. **17:** Ruszin hallgatóknak. — **17.35:** Szórakoztató hangszerszólók. — **17.55:** Régi bányász-babonák. (Varró István.) — **18.10:** Kamaravonószenekar. — **18.40:** Perényi Gabriella énekel. — **19.05:** Mezőgazdasági félóra. — **19.30:** Magyar Női Vonósnégyes. — **20.20:** Fonó-élet. (Dr. Szendrey Ákos.) — **20.40:** Filmdalok.

Családi Értesítő

Ebben a rovatban megjelenő közlemények díjszabása 3 sorig 10.80 pengő, minden további sor 3.60 pengő.

Clementis Erzsébet és *Győrbíró* László m. kir. páncélos főhadnagy január 9-én délután ½6 órakor tartják esküvőjüket a Ludovika Akadémia kápolnájában.

Királyfi Spányi Mária Magdolnát eljegyezte dr. *Szentkirályi* György királyi járásbíró. (Minden külön értesítés helyett.)

A hidegrázás leküzdése gyógyszerrel

Münchenből jelenti a *TP:* F. *Corelli* orvos, a müncheni orvosi hetilapban beszámol azokról a kísérletekről, amelyeket úgy a fertőző betegségeknél, mint tüdőgyulladásnál, maláriánál, szepszisnél és a mesterségesen előidézett gyógyláznál jelentkező hidegrázás leküzdése céljából végzett. A kísérletek arra az eredményre vitték, hogy morfiumnak vagy hasonló gyógyszereknek a vérpályába való befecskendezése néhány perc alatt megszüntette a hidegrázást, anélkül, hogy a láz további emelkedését megakadályozta volna.

Fínom férfiruhák
szakszerű JAVITÁSA VASALÁSA és FORDITÁSA. WIDDER férfiszabónál IV., VÁROSHÁZ-U. 20. Tel.: 188-020

Gyorsíró-rekord

Berlinből jelenti az *NST:* Az ismert német gyorsíró, *Paucker* György, aki jelenleg főhadnagyi rangban a német hadsereg tagja, szabadságot kapott és résztvehetett a beireuthi nagy gyorsíróversenyen. Paucker a nemzetközi gyors- és gépíróegyesület igazgatójának jelenlétében és ellenőrzése mellett három egymást követő napon végzett teljesítményével a következő új világrekordot állította fel: mindegyik nap 10 percig írt 400 szótagos sebességgel, öt percig 440 szótagos, három percig pedig 480 szótagos sebességgel. Sztenogrammját a legrövidebb időn belül visszaolvasta és írógéppel leírta. A nemzetközi gyorsíró- és gépíróegyesület vezetőségének megállapítása szerint eddig senki sem ért el a Paucker Györgyéhez hasonló teljesítményt.

HALÁLOZÁS

Dálnoki és Mezőmadarasi dr. *Medvé* Zoltán ny. főispán, v. kormánybiztos elhúnyt. Temetése január 10-én vasárnap délután fél 4 órakor lesz a kerepesiúti temető halottasházából, a református egyház szertartása szerint.

— **Meghalt Rozsnyó volt polgármestere.** Dr *Posch* József, a megszállás előtti Rozsnyó utolsó polgármestere, a gömöri evangélikus egyházmegye felügyelője, hatvanhét éves korában csütörtökön meghalt. Szombaton délelőtt temetik. Huszonnyolc évig állt a város élén és a város fejlesztésében nagy érdemeket szerzett. A cseh megszállás ideje alatt a magyar kisebbségi mozgalmak lelkes támogatója volt. Feleségén és három gyermekén kívül előkelő rokonság gyászolja, köztük Posch Gyula, a Pénzintézeti Központ vezérigazgatója.

— **Kilenc nagyobb építkezésre adott engedélyt a polgármester.** A polgármester legutóbb a következő nagyobb építkezésekre adott engedélyt. m. kir. honvéd építés igazgatóság II., Olaszfasor 7—9., kétem. uzemi épület, Deák Béla, XIV., Szentes-utca 71., egyem. lakóház három lakással. Magyarországi Könyvnyomdai Munkások Egyesülete, XIV., Hungária-körút 147., kétem. bérház 10 lakással. Építőipari gép- és anyagkereskedelmi Rt., XII., Istenhegyi-út 9635/1. hrsz egyem. lakóház hat lakással. Hirmann Ferenc, XIII., Váci-út 117., kétem. műhelyépület egy lakással. Molnár Sándor, XIV., Kassai-út 5/b., egyem. lakóház hét lakással. Pallos Károly, III., Mátyáshegyi-út 15., egyem. ikerház nyolc lakással. Kalocsay László, XI., Kelenföld 3208. hrsz. kétemeletes lakóház öt lakással. Klotild Első Magyar Vegyipar és Acetic Vegyiművek Egyesített Rt., X. Ujhegyi-út 42.444/2. hrsz. üzemi épület. *(MOT.)*

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTEZET RT. KORFORGOGEPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS: VITÉZ MARGITTAY ANTAL IGAZGATÓ

hogy az ábrázoltra jellegzetes mondás, de nem lehetetlen, hogy a mester kézjegye.

Bár a mű létrejöttével nincs összefüggésben, mégis érdekes lenne kibetűzni azt a török írásra emlékeztető bekarcolt szöveget is, mely az előbbi minuskulák fölött vízszintes irányban halad.

*

Nagyértékű műemlékek restaurálásánál kerülni kell azt a régi módszert, melynek művészi vagy művészietlen kiegészítéseivel, átfestéseivel meghamisították s legtöbbször kvalitásukban is lofokozták a műveket. Jelen esetben tartózkodtunk attól, hogy ilyen hibába essünk és az új rendelkezés puritán elvei szerint végeztük feladatunkat: oly helyeken, ahol csak kisebb sérülések voltak, de a szín- és formafolytatódás a magától érthetődően adva volt, aprólékos, polychrom „összehozással" pótoltuk a hiányokat. Míg azokat a teljesen elkopott részeket, melyek már semmi pozitív támpontot nem nyujtottak a rekonstruáláshoz, konzerválás után érintetlenül hagytuk. A nagyobb hiányfelületeken, melyeknél a síkbahozófeltöltés előtt csak a téglák látszottak a lelet napvilágrahozatalakor, olyan módszerrel dolgoztunk, mely minden pótlást bevall. A kompozíciót csak mintegy műszaki továbbszerkesztéssel egészítettük ki, egy semleges színnek különböző árnyalataival. Ez a szín pedig kézenfekvően a trencento-festészet klasszikus aláfestő színe — a veronai-zöldföld — volt. Összhatásában az egész freskófelület most olyan, mintha legfelső (sokszínű) rétegéből már sok elpusztult és lehullott volna a falról és ezek helyén ma már csak az alsó, zöldfölddel modellált chiaroscuro-szerűen kiképzett aláfestési réteg látszana. Ezt, a régiségekkel foglalkozó és arra beállított szemlélő előtt oly ismerős állapotot, különösen a korai-középkori táblaképeknél tapasztalhatjuk s ez, némi eszmetársítással, indokolttá teszi ezen megoldást.

Ez a szerény és semleges s az eddigi eljárásoktól sok tekintetben eltérő módszer mindenesetre kiválóan alkalmas arra, hogy az eredeti mesterműi kvalitásai tökéletesen érvényesülhessenek ott, ahol azok még tényleg fennmaradtak. Viszont alkalmasnak ígérkezik arra is, hogy a laikus szemlélőnek segítségére legyen a mű eredeti állapotának visszaálmodásánál, miközben nyiltan megvallja, hogy minden behelyettesítés csak a restauráló viziója.

NIKÁSSY LAJOS

BESZÉLGETÉS A RÉZKARCRÓL

Ezerkilencszáztizennégy óta karcolok, azóta változatlanul szenvedélyem, vesszőparipám maradt a réz karc; így tán az is érthető s megbocsátható, ha nem tudom teljesen elkerülni a személyes vonatkozásokat, az emlékeket, ha rézkarcról írok.

A rézkarchoz kevesen értenek, kivált nálunk Magyarországon. Ez nem is csoda, hisz nálunk a rézkarc aránylag új palánta. De hogy miért hanyagolódott el annyira egyébként virágzó művészi kultúránk közepette, a mult század utolsó évtizedeiben s még azután is: ez nem egészen érthető. A rézkarc hazánkban csak az 1920-as években kezdett kissé kevésbbé terra incognita lenni: akkor kezdtek iránta többen érdeklődni, fiatalabb, tehetségesebb, jelentősebb festőink egész sora kezdett vele foglalkozni. Ez, igaz, akkor világjelenség volt; a háborúutáni évek művészi életében a sokszorosító grafikának, főleg a rézkarcnak, s azonkívül a fametszetnek is, igen jelentős szerep jutott. Viszont ne feledjük, hogy a rézkarcnak, mondhatni valamennyi többi kultúrországban igen tiszteletreméltó multja van; az egész Nyugaton — Olaszországtól Angliáig — a rézkarc, feltalálása óta, tehát a XVI. század eleje óta soha nem vesztette el jelentőségét, töretlen vonalban haladt a rézkarc fejlődése első mestereitől, a reneszánsz-kor művészeitől egészen a mai napig.

Inter arma silent musae — a fegyverek között hallgatnak a múzsák, ezt tartja a közmondás. Igen érdekes volna tüzetes vizsgálat tárgyává tenni, mennyiben és mennyire igaz ez. Tény, hogy a művészet elmult nagy századai, kezdve mindjárt a reneszánsszal, korántsem voltak békések. Azonban ne feledjük, a totális háború akkor még nem létezett. És még egy másik szempont, melyet igen nagy tévedés volna alábecsülni: a rézkarc és édes testvére, a rézmetszet, akkor régen, az elmult századokban nemcsak művészet volt, de emellett kimondottan gyakorlati célt is szolgált. Így a háborúk dacára is szükség volt rá. A rézkarcnak ez a gyakorlati — mondhatnók hírszolgálati — célja ma a technika közbejött óriási arányú fejlődése folytán csaknem teljesen veszendőbe ment. Igen vonzó feladat volna, mely azonban e soraim kereteit túlhaladná, vizsgálat tárgyává tenni azt a sarkalatos fontosságú és aránylag kevés figyelemre méltatott fejlődési folyamatot, amint a művészet ágai, nemcsak a sokszorosító művészi grafika, de a festészet is, fokonként elvesztették a hajdan élvezett gyakorlati jelentőségüket és a tiszta művészet, a merő esztétika, a „fényűzés" szféráiba tolódtak el. De

Szépművészet
1941. 1. szám

gondoljunk csak arra, hogy például az arcképfestészetet, ha nem is szorította ki, de lényegesen szűkebb keretek közé szorította a fénykép, hisz régen, még nem is olyan nagyon régen, nagyatyáink, dédatyáink idejében is, a híres arcképfestők mellett egész hada létezett a szerényebb, de nem kevésbbé keresett arcképfestőknek, akik — ha olcsóbban is —, de nem kevésbbé sűrű egymásutánban festették a portrékat, falura jártak — kastélyokba, kúriákba —, a rendelők kézről-kézre adták, egymásnak ajánlgatták ezeket a jobb-rosszabb, de egyformán szükséges, nélkülözhetetlen portretistákat, akiket ma, mondhatni, teljesen kiszorított a fényképész. Ma pár felkapott, joggal vagy jogtalanul favorizált portretista mellett vannak művészek, akik szeretnének arcképrendelésekhez jutni; meg is volna ehhez a tudásuk, tehetségük, de legfeljebb csak gyéren, egyre gyérebben jutnak munkához. Ezzel persze karöltve haladt az, hogy fényképhez, hivatásos fényképészek többé-kevésbbé szörnyű, ízléstelen, agyonretusált portréfelvételeihez az emberiségnek sokkal nagyobb hányada jut. Viszont régen, ha nem is volt meg az olcsó, „demokratikus" fénykép, de sokkal többen foglalkoztatták az arcképfestőt.

Teljesen párhuzamos volt a rézkarc és rézmetszet fejlődése. Csakhogy itt még gyökeresebb volt az átalakulás. Régebben még egy fokkal inkább volt a rézkarc nélkülözhetetlen gyakorlati találmány, ma viszont méginkább elvesztette ezt a jellegét, mint a festészet, még nyomatékosabban eltolódott a tiszta művészet régióiba. És tegyük hozzá: a gyüjtőszenvedély birodalmába is egy kissé. Legalább is külföldön; nálunk nemigen jutott odáig, hogy a szenvedélyes rézkarcgyüjtő típusa kifejlődhessék.

Így a rézkarc területén igen erősen kísért a mult. Egy alkalommal meglátogatott valaki, akiről tudtam, hogy nemigen érthet a rézkarchoz és érdeklődéssel tekintett szét műhelyemben. Az illető hírlapíró volt, tehát a gyors fogalmazás embere; ez engem is arra sarkalt, hogy hamar, két—három szóval ismertessem előtte ezt a műfajt. Amint egy kézmozdulattal odamutattam szerszámaimra, a réznyomógépre, s a falon függő rézkarcokra, ennyit mondtam: „ez egy anakronizmus, mely azonban még tartja magát". Ebben valami mentegetődzésféle is volt a „modern" emberrel szemben: íme, ilyen ósdi dolgoknak is vannak még ma hívei, akik — mitsem törődve a világ sorjával — még ehhez a 400 éves, avult műfajhoz vonzódnak, a rézkarchoz. Ez olyanféle, mintha valaki nem villannyal, nem is petróleummal világítana, hanem csak gyertyával és pedig azért, mert az annyival szebb.

A látogató, aki végignézi, amint a rézkarcoló nyomógépén nyomja lapjait, mindig elámul azon, milyen lassan megy a rézkarcnyomtatás. Ez is jellemző, ez is illusztrálja, mennyire tiszteletreméltóan hagyományos eljárás a rézkarcolás. Lassú, mint a vitorláshajó, vagy a lovaskocsi — a repülőgép és sínautó idejében.

A vitorlázósport híve is célját vesztett, hagyományos dolog művelője, kedvelője sem cserélné el a vitorlást egy motorcsónakért.

Hasonló kedvtelés a rézkarcolás is — a művészet területén. Az ellentét talán még nagyobb a rézkarcnál a mult és jelen közt; épp ezért csodálkoznak mindig annyira az ismerőseim, akik olykor asszisztálnak, ha rézkarcaimat nyomtatom: a mai ember önkéntelenül megszokta azt a szédítő, boszorkányos sebességet, mellyel a modern nyomda ontja magából a nyomtatványt, zúgva, zakatolva fut ki belőle elképzelhetetlen tömegtermelése a betűnek és nemkevésbbé a nyomott képnek. Ezzel függ össze az is, hogy a rézkarc hajdani szerepéről általában oly hiányos a mai ember elképzelése, hisz ma megszoktuk, hogy a nyomott kép szinte értéktelen, eldobjuk az újságpapírral, s el sem képzeljük már, mily határtalanul nagy jelentősége volt annak, amikor legelőször született meg a nyomott, sokszorosítható kép. A képnyomás pedig, ez a páratlan vívmány a kultúra történetében, legelső alakjában fametszet volt, a másodikban rézmetszet s a harmadikban, mely ezeket hamarosan nyomon követte, s a rézmetszettel annyira rokon, hogy csaknem azonosnak kellene mondani: a rézkarc.

Itt közbevetőleg hadd jegyezzem meg, hogy a rézmetszet és rézkarc elnevezések se valami világosak. Sok félreértésnek forrása a rézkarc és válfajai körében uralkodó reménytelen terminológiai konfuzió. Helyesebb volna a rézkarcot és rézmetszetet egy gyüjtőnévvel jelölni, ahogy teszi például a francia, aki a gravure szóban foglalja össze ezeket a rokoneljárásokat. Így a zavaros elnevezések is még nehezítik azt, hogy az érdeklődő laikus fogalmat alkothasson ezekről a művészi eljárásokról, főleg, mert hisz nem csupán kettő van, hanem egész sor, melyek jóformán azonosak, legalább is ami az eljárás alapvető elvét illeti: rézmetszet, rézkarc (ezt „rézmaratás" névvel is jelölték, ami helyesebb volna, de a „rézkarc" szó annyira átment a köztudatba s ami fő, annyira jóhangzású, hogy ösztönszerűen ragaszkodunk hozzá, nem cseréljük el a „rézmaratás" szóért, amelyhez valahogy a tudákosság mellékíze tapad); aztán rokoneljárás még a hidegtű, az aquatinta, a vernis mou, a mezzotint és még vagy féltucat eljárás, melyeket a századok folyamán találtak fel s amelyeket a művész egészen egyénileg variálhat, keverhet, kombinálhat. Ugyan, hogy ismerné ki magát ezek közt a laikus?

Ami ezeket mind összekapcsolja, a nyomóeljárás. Ez volt éppen az a hajdan korszakalkotó találmány: hogy rézlemezről (általában fémlemezről) megfelelő nyomóeljárással le lehet nyomtatni azt, amit igen sekély vonásokban belemélyítettünk — karcoltuk,

marattuk vagy metszettük, véstük. Itt tehát — ellentétben a betűnyomtatással és a fametszettel — *nem* a felszín nyomtat, ez épp ellenkezőleg, fehér marad és csupán a mélyedések közvetítik a papirra azt, ami hordozója a nyomófestéknek. A rézkarc és rokoneljárásai tehát mélynyomás-technikák, ami persze nem tévesztendő össze a modern, nagyipari, fényképsokszorosító „mélynyomással", amellyel ma a nagy nyomdák dolgoznak s amely az utóbbi években oly erős versenytársa lett a fénykép utáni képnyomás másik, drágább, de szebb, tökéletesebb eljárásának, az autotípiának.

Fentebb azt mondtam, aránylag oly kevesen értenek rézkarchoz. Ez tehát igen lényegesen összefügg azzal, amire rávilágítottam, hogy a rézkarc jelentősége annyira eltolódott, eltávolodott hajdani gyakorlati rendeltetésétől. De más momentum is van itt, ami ezt a rendkívüli tájékozatlanságot okozza. A rézkarcot elejétől végig a műteremben szoktuk csinálni vagy legalább is a munka nagy része múlhatatlanul ott történik a műhelyben illetőleg műteremben, szóval az otthon szentélyének zárt ajtaja mögött. Mellesleg szólva, nem egészen helyes, hogy sok rézkarcoló kizárólag otthon karcol, kétségtelen, hogy a legszebb karcok úgy születnek, hogy a művész nem rajz után karcolja, hanem magával a lemezzel áll oda a természet elé. Igaz, vannak esetek, amikor ez nem lehetséges; az is kétségtelen, hogy előzetes vázlatok, tanulmányok alapján is születhet remekmű a rézlemezen; de mindenesetre megvan a veszélye annak, hogy a közbeiktatott rajzolás, előtanulmány lemorzsol valamit a végleges mű közvetlenségéből.) Így hát a rézkarcolás általában a legnagyobb rejtély marad a laikus előtt. Festeni majdnem mindenki látott már és ezzel adva van az, hogy valami fogalmat, elképzelést tud összekötni a festészettel; nem így áll a dolog a rézkarccal. A festés különben is sokkal egyszerűbb ténykedés, egészen egyszerű, primér folyamat; a rézkarc már relatíve komplikáltabb, már találmány, a „technika vívmánya". Vagy legalább is az volt hajdan. Ne feledjük, a rézmetszet és rézkarc az újkor hajnalán született, akkor, amikor a feltalálói lelemény, a felfedezés vágya és izgalma kezd úrrá lenni az emberiségen. a XVI. század, a reneszánsz, de egyben a reformáció, a gondolat felszabadulása, betűnyomtatás, merész hajósok tengerentúli felfedező útjai... A régi, statikus, hierarchikus középkori keretek fokozatos lebontása, társadalmi harcok, Dózsalázadás, kezdődő kapitalizmus, kereskedelem, Hansa, Fuggerek, Mediciek, a szabad vállalkozás, a nemzetközi kapcsolatok kifejlődése. Ebbe a sokrétűen érdekes, nagy horderejű, sokban borzalmas, véres, kegyetlen korba esik a képnyomtatás feltalálása is. Ez is fontos fejezete ennek a kornak, az Újkornak, fontos állomás az emberi leleményesség felébredésében, mely aztán feltartóztathatatlanul rohan tovább...

Láttuk tehát, hogy a rézkarc a képnyomtatás feltalálásának volt egyik alfejezete, egyik mozzanata. És aztán igen sokáig nem jön utána más lényegbevágó találmány, mely a képnyomást, képsokszorosítást új alapokra fektetné, gyorsabbá, „praktikusabbá" és olcsóbbá tenné. Szinte hihetetlen, hogy ebben a tekintetben mennyire megállt a fejlődés (persze csak ami a technikai találékonyságot illeti); a reneszánsztól a XIX. századig, Michelangelótól Goethéig nem érezte szükségét senki annak, hogy a képsokszorosítás módszereiben lényeges újítást létesíthessen; kerek 300 éven át a fametszet mellett csupán a rézkarc-rézmetszet szolgált erre. Ebből is kiviláglik, mily szép, szerencsés találmány volt ez, mily tökéletesen oldotta meg a maga nemében a kép nyomás útján való sokszorosítását. Csak a XIX. század, az ipari forradalom százada hozott itt is változást: Senefelder (nem művész, hanem nyomdász) feltalálta a litografiát, mely aztán nemcsak az írás, de a kép, illetőleg rajz sokszorosítására is kiválóan alkalmasnak bizonyult.

A kőrajz, a litografia technikáját tekintve megint egész új nyomási mód: nem mélynyomás, mint a rézkarc-rézmetszet, nem is magasnyomás, mint a betűnyomtatás és a fametszet, hanem síknyomás, melynél vegyileg kezelik a sík nyomófelületet, a követ, úgyhogy a kívánt részeken tapad a nyomófesték, máshelyt pedig, ahol fehérnek kell maradni, nem fog rajta. Ez az ötletes eljárás is rendkívül életképesnek bizonyult, egyrészt gyakorlati szempontból, másrészt művészileg is, úgy egyszínű, mint színes alakjában.

A rézkarc is lehet többszínű, bár ez ritkább. A színes rézkarc is gyönyörű technika, a művészi kifejezés lehetőségeinek igen bő skáláját hordja magában. Van ugyan egy kevésbbé művészi készítési módja, az egy lemezről nyomott színes rézkarc. Hogy ez technikai nonsens, megkapóan igazolja az, hogy az egy lemezről nyomott színes karcok sose igazán szépek, meg sem közelítik a másikat, melynél több lemezt használunk. Ugyanúgy, mint ahogy a színes kőrajzot is több kőről nyomják. Hogy a színes rézkarc, főleg többlemezes válfajában, meglehetősen ritka, hogy aránylag igen kevesen művelik, kétségtelenül azzal is össze függ, hogy ez a technika annyira kényes, oly nagy felkészülést, türelmet, műgondot kíván. Pedig azokat a hatásokat, melyekre a színes rézkarc lehetőséget nyujt, semmi más eljárással nem lehet elérni.

Ez azonban épúgy áll a fekete-fehér, azaz egyszínű, monochrom rézkarcra is. Ennél is van magának az eljárásnak valami egészen sajátos varázsa, mely valósággal megejti, a rézkarc rabjává teszi azt, aki belekóstolt, aki rájött az ízére — akár mint művész, akár mint műbarát.

FERENCZY VALÉR

KIÁLLÍTÁSOK

Az Eskü-téri földalatti múzeum. Az Eskü-tér északi részén, a Petőfi és Erzsébet királyné szobrok között, a közeljövőben nyílik meg Budapest első földalatti múzeuma. Az Eskü-tér mai felszíne alatt átlagban 4—6 m-re a középdunai római védőrendszer *(limes)* egyik fontos erődítménye *(castellum)* fekszik. Az északi táborfal egyik 10 m átmérőjű, patkó alakban kiugró közbenső tornyát, mely ma a Piarista-utca 6. sz. ház bejáratával szemben fekszik, 1932-ben — az Eskü-tér átrendezése alkalmával — tárták fel, majd konzerválták és ilymódon a földalatti múzeumban a nagyközönség számára is hozzáférhetővé tették. E toronytól keletre 50·40 m távolságra, a Piarista Rendház Galamb-utcai frontja előtt ugyanekkor az északi táborfal egy másik toronyfalát is sikerült megtalálni. Ez a falrész a *porta principalis sinistra* kapuépítményéhez tartozhatott. Ez esetben a Galamb-utca vonala megőrizte a *via principalis* irányát. A két principalis oldalon azonban a kapuzat el is maradhatott, minthogy a közbenső, kiugró tornyok kitörő kapuval rendelkeztek. A tábor déli frontján már régebben — 1898-ban —, az Erzsébet-híd pesti hídfőjének alapozásakor, rátaláltak a *porta decumana* északi kaputornyára, s onnét 28 alakos és feliratos sírkövet szedtek ki. Ezek részben eredeti, részben gipsz- és műkőmásolatban a földalatti múzeumban, illetve annak bejárata körül, az Eskü-téren nyernek elhelyezést. — A három említett torony csupán hozzávetőleges támpontot nyujt a tábor nagyságára nézve. A keleti front a Váci-utca vonalában keresendő, míg a déli oldalon a táborfal a Petőfi-szobor—Irányi-utca vonalától pár méterre keletebbre futott. A tábor déli fala az Irányi-utca északi házsora mögé helyezhető. Táborunk nagyságban így elérné az aquincumi limes-szakasz északi és déli sarokpilléreinek, a szentendrei *(Ulcisia castra)* és nagytétényi *(Campona)* táborok kiterjedését. A pesti római erőd belső építményei közül mindössze egy hypocaustumos épületrészt ismerünk az Erzsébet-szobor vonalában, mely lehetséges, hogy a tábor főépületéhez, a praetoriumhoz csatlakozott. — Az Eskütéri castellum annyiban különleges helyet látszik elfoglalni a középdunai hasonló erődök között, hogy minden előzmény nélkül, császári parancsra épült a III. sz. végén, 294-ben. A táborépítkezésnek semmi nyoma sem került még elő ezen időpont előttről, vagy pedig későbbről.

Az előkerült kőemlékek között egy sincs, amely a tábor történetére, vagy a megszálló csapattestre vonatkozna. A II—III. századból való sírköveket, oltárokat a Duna-jobbparti korai temetőkből hurcolták át és építették be Diocletianus alatt a tábor falába és tornyaiba. Különösen szépszámmal kerültek elő II. századi sírkertek kőfal-részei. Ezek közül az egyik sarokrészen a pásztorbotra *(pedum)* támaszkodó, szomorkodó Attis durva kivitelű álló alakját látjuk, íves lezárású fülkében, míg a kődúc másik oldala meztelen nő elnagyolt alakját mutatja, fején gyümölcsös kosárral *(kalathos)*. A többi kőemlékek művészi színvonala sem emelkedik a provinciális átlag fölé. A szebb darabok közé tartozik egy szárnyas genius mellképét ábrázoló sírkő felső része. A gondos hajkezelés, a hajviselet, a finom metszésű száj, orr, a kifejező szemek darabunkat az Antoninusok korába utalják.

A tábor a honfoglalás idejében még elég épen állhatott fenn; Taksony vezér a bolgár fajú, mohamedán vallású izmaelitáknak engedte át, kik apró javításokat végeztek a táboron. Az így továbbélő római erőd körül alakul ki a középkori Pest, mai fővárosunk őse. *a. N. T.*

Az Iparművészeti Múzeum új Egyházművészeti kiállítása. Az Országos Magyar Történeti Múzeum Iparművészeti Tára ismét új, állandó jellegű kiállítással lepte meg a látogató közönséget. A múzeum földszintjének egyik termében gyüjtötte össze azokat az egyházi jellegű műtárgyakat, amelyek a gyüjtemény más részében — az új interieureszerű rendezés következtében — ki nem állíthatók. Az új egyházművészeti terem egyrészt még egyáltalában ki nem állított, sőt a nyilvánosságnak sehol be nem mutatott, másrészt körülbelül egy évtizede raktárilag kezelt műtárgyakat gyüjtött egybe, a már ismert darabok pedig a múzeumban eddig szétszórva és rendeltetési értelmüktől megfosztva álltak. A tárgyak között több nemzetközi értelemben ismert és publikált darab van. Így a gróf Andrássy Dénes ajándékozásából a Nemzeti Múzeumba került trébelt ezüst domborművekkel díszített ébenfa házioltárka Mathaeus Wallbaum holsteini származású augsburgi ötvösmester műve 1600 tájáról. Wallbaum, aki a híres berlini „pomerániai szekrényen" is dolgozott 1588-ban lett Augsburgban céhmester és körülbelül 40 ismert műve maradt fönt az utókor számára. Szintén Andrássy Dénes ajándékozta azt az 1630 körül Firenzében, különböző féldrágakövekből készült, kálvária-domborművet, amely a család monoki kastélyának kápolnájából származik. A Pulszky-Radisics-Molinier Chefs-d'ouevre d'orfevriere-ben közreadott Révayféle szárnyasoltárka is itt nyert elhelyezést. A mű ötvösjegye ismét Matheus Wallbaum szerzőségére utal. A szárnyak képecskéit az 1595—1620. között Breughel és Finckenboom modorában működő Anton Mozart festette. A terem szekrényeiben elefántcsont és bronztárgyakon kívül több körmeneti kereszt, szentségmutató és kehely került kiállításra, ez utóbbiak főképen a XVIII. századból. Kiemelkedő szépségű darab itt egy 1694-ben készült bécsi ereklyetartó feszület. Az egyházi butorok között különös érdekű a tüskevári pálos kolostor figurális faragványú szószéke, a trencséni jezsuita rendház refektóriumának egyik asztala és faragott díszű ajtaja, valamint az egri minorita templom érdekes felépítésű sekrestyeszekrénye. Az egyházi textiliák sorában a középkorból származó ú. n. „kölni bortnik", a XVIII. században széltében használt bőrkazulák, majd különböző főpapi keztyűk, infulák stb. kerültek kiállításra. A miseruhák sorában kétségkívül legérdekesebb az a teljes papi ornátus, amely a sümegi Szt. Ferenc zárdából származik s amelynek egyes darabjait Liptay Ferenc címere díszíti. Egy asztali tárlóban a Vay-féle főpapi ékszerek nyertek elhelyezést. A terem egyik legmegkapóbb dísze az a nem régen megszerzett műkincs, amely Layer Károly elhunyt múzeumi igazgató emlékének megörökítését célozza. E tárgy egy trébelt, aranyozott rézlemez, amely hajdan a krakkói Mária kongregáció egy, valószínűleg anyakönyvének fedőlapját képezte. Az 1632-ős évszámot viselő ötvösmű még gotizáló szellemben készült és Krisztus kínszenvedéséből vett jelenetek díszítik.

A különböző korokból származó különféle anyagú és rendeltetésű egyházi műkincseket a világos és ízléses rendezés teszi a műértő közönség számára élvezetessé. *Voit*

A Magyar Képzőművészek Egyesületének kolozsvári kiállítását az Erdélyi Nemzeti Múzeum helyiségeiben 1940. december 8-án nyitotta meg Keledy Tibor polgármester.

Ferenczy Valér

Művészettörténeti Értesítő 1979/1.

FERENCZY VALÉR ÉS AZ ERDÉLYI RÉZKARCMŰVÉSZET

Nem lett zseni, ahogy apja, Ferenczy Károly remélte. Alkotásai eredetiségében is más mértékkel mérik, mint testvéreit.

Méltánytalan azonban az a lexikoni tárgyilagosság és szűkszavúság, mellyel a legidősebb Ferenczy-testvért emlegetni szokták. Ferenczy Valér életművének értékelésében *tárgyi és szellemi hagyatékával* egyaránt számot kell vetni. E teljesség, a munkálkodásáról alkotott kép ilyen egységbe foglalása mutathatja fel érdemeit, segíthet hozzá egy valósabb, igazabb, tárgyilagosságában is hitelesebb portré megrajzolásához.

Festészetében kimagasló teljesítményekre is képes volt, lehetőségeket csillantott meg; nem borítanak el mindent *szürke korszakainak* erőtlen kísérletei. Revelációja volt és kudarcaiért bizonyosan kárpótlása *a rézkarc lehetőségeinek* felismerése. Népszerűsítője, szinte újrafelfedezője lett a rézkarcnak az erdélyi művészetben. Írásban, előadásokon és személyes példaadással terjeszti a grafikának ezt a lassan nagykorúvá érő, de műveléséhez hozzáértést, technikai jártasságot kívánó műfaját.

Kora egyik legműveltebb alkotója volt. Nem mindennapi nyelvtudása, ízlése teszi lehetővé, hogy utazásai során mindig az érdemest és lényegest lássa meg, íráskészsége pedig élményeinek tolmácsolásában segíti. Könyvet ír apja életéről. Ez a Ferenczy Károly portré pedig nagyszerű háttérrajzával kortörténeti képpé szélesedik. Ritka vallomássá lesz, szinte egyedivé művészetünk történetében, amit a kritika nem is késett tudatosítani — képzőművész fiú írt képzőművész apáról.[1]

A húszas évek végéig élt Nagybányán; törzstagja volt a kolóniának. Művészképzésünk történetében szabadiskolai tanári működését is számon tartjuk.

*

A művészpályán tett első lépéseit Ferenczy Valér egy anekdotikus ízű, ám valóban megtörtént epizódtól számítja. 1896-ban, a kolóniaalapítás évében, a szüleivel jött Nagybányára. Gimnazista volt már, a művészi szépre és a táji szépségekre ráérző élénk és gyorsan rögzítő alkat, akit lenyűgöz és fogvatart az első nagybányai nyár lázas-lelkes hangulata. Nagyobbik fiát Ferenczy Károly a Hollósy iskola festőtársaságába is magával viszi. Szerette Valér felnőttes komolyságát, az ügy iránti lelkesedését. — „Na, Károly, nem adod be a kisfiadat az iskolába?" — kérdezte egyik festőbarátja kötekedve. „Apám — emlékezik Valér —, mit tehetett mást, megkérdezett, hogy akarok-e az iskolába járni, én pedig vállaltam... Ez a pár szó, ez a kis ugratás lendített bele festőpályámba..."[2]

Tízéves volt, ikertestvéreinél, Noéminél és Béninél öt évvel idősebb, mikor tanúja lehetett *a nagybányai táborverésnek*. 1885. november 22-én született Körmöcbányán, és születése helyét akár „véletlennek" is tekinthetnénk. A Ferenczy családnak vajmi kevés köze volt a felvidéki városkához; Szentendre és München, majd Nagybánya lesz állandó megtelepedésük helye. Münchenі élményei keltik fel érdeklődését a művészi munkálkodás iránt. Szépérzéke egészen korán kifejlődik, hiszen édesanyja nem mulasztja el, hogy kiállításokra, képtárakba elvigye. A bajor főváros egyik villanegyedében, Neuwittelsbachban laknak, innen járnak be tárlatokra, mindenekelőtt a Sezession bemutatóira, melynek Ferenczy Károly is tagja és rendszeres kiállítója volt. Münchenből Nagybányára kerülni — olvassuk a Nyugatban, 1931-ben megjelent emlékezéseiben — „akkora ugrás volt számomra, hogy nagyobbat bajos volna képzelni".[3] Egészen más a táj, a környezet, de a közösség is, amibe itt kerül. A Ludwigs-Gymnasiumot a nagybányai városi gimnázium második osztályára cseréli fel. S míg Münchenben német diáktársai, úgy most a bányaiak vették észre és rótták fel idegenségét.[4] Jó rajzos már ezekben a korai években. „Egyik első iskolai rajzomat, amiért megdicsértek — emlékezik nagybányai iskolai élményeire —, Antiról csináltam, egy cigányfiúról, aki a groteszkségig csúnya emberpéldány volt."[5]

Gimnáziumi tanulóéveivel párhuzamosan jár a Hollósy-iskola korrektúráira, majd megalakulásától kezdve a Ferenczy, Réti, Thorma és Grünwald vezette szabadiskolába. Az iskola látogatási névsorai 1902 és 1906 között egy év kimaradással (1905) említik a szabadiskola növendékeként, majd 1907-től az iskolán kívül dolgozó művészek csoportjában. Réti István feljegyzi, milyen komoly segítséget jelentett a szabadiskola megalakulása idején, hogy számíthattak a festészet elméletében és gyakorlatában már jártasabb növendékek támogatására. Tőlük is függött (Ferenczy Valér, Krizsán János és Maticska Jenő nevét említi), hogy a Hollósy iskola távozása után a teljesen tanulatlan növendékekkel egyáltalán meg lehetett kezdeni a tanítást. A nagyobbik Ferenczy-testvér tudásban, tájékozottságban messze kimagaslik pályatársai közül. Sikereket, elismerést is hamar maga mögött tudhat. Őt és Mikola Andrást éri a kitüntetés, hogy a tízes évek elején elnyerik a nagyösszegű (4200 koronás) Andrássy Dénes-féle külföldi tanulmányi ösztöndíjat. A nagybányaiak második nemzedékéből pedig egyedül Ferenczy Valér és Czóbel Béla lesznek a MIENK művészeti csoport tagjai.

Fejlődését azonban korántsem csak a nagybányai iskola tapasztalatai, de még ösztöndíja elnyerése előtt, *rendszeres külföldi tanulmányútjai* biztosítják. Életrajzi adatai, melyeket Börtsök Samunak mondott tollba, dátumszerűen sorolják fel e tanulmányutak állomásait. Érettségi után minden évben egy-egy félévet tölt külföldön. Előbb Münchenbe megy az akadémiára (1903-ban), majd a berlini Lovis Corinth magániskolát látogatja (1904). Festői szemlélete kialakulásában ez talán a legfontosabb állomás. Itt jegyzi el magát az impresszionista szemlélettel, mely a nagybányai késő naturalista alapról indulva, fejlődésében logikus továbblépésnek látszik. Párizsban (1905—1906-ban) Colarossinál és (mint Nagybánya alapító művészei is!) a Julian Akadémián tanul. Az 1907-es esztendő ismét Párizsban találja, de azután Itália művészvárosai következnek. Akárcsak testvéröccse, Béni, ő is Firenzében ismerkedik a klasszikus olasz művészettel (1908—1909-ben), majd Velencében tölt egy nyarat. Valósággal lenyűgözi az Adria szépsége. Korábban és később is megfordul itt; képei egész sorozatát festi a tenger melléki olasz tájakról. Nyilvánvalóan kétszer egymás után elnyert ösztöndíjából telik arra, hogy 1909-től 1911-ig Münchenben tartson fenn

műtermet. Ismételten bejárja az olasz városokat (Rómát sem hagyva ki); Hollandiában és Belgiumban ismerkedik a németalföldi művészet remekeivel.

Ferenczy Károly körültekintő gondoskodással egyengeti fia pályáját. A család anyagi lehetőségei határán igyekszik biztosítani tájékozódását, művésszé érésének feltételeit. Mint a budapesti főiskola tanára talán ő látja szükségesnek, hogy fia az ottani művészeti hagyományokkal is megismerkedjék. Így iratkozik be (jóllehet külföldi tanulmányai „felsőbb osztályba" érdemesítenék) a Képzőművészeti Főiskola I. évére, ahol az 1911—1912-es tanévben jegyzik a növendékek névsorában.

A nagybányai kolóniához szorosabb szálak fűzték mint testvéreit. Részt vesz a fiatalok kiállításain, részese *a telep megújulása körüli harcoknak is.*[6] 1911-ben az új műtermek felépülésekor Ziffer Sándorral, Komoróczy Ivánnal és Börtsök Samuval kap műtermet a festőtelepen.

1906 augusztusában a Hollósy távozása utáni első kiállításon mutatkozik be először Ferenczy Valér Nagybányán. Nem az első kiállítása volt ez (korábban a budapesti Nemzeti Szalon tárlatán is láthattak munkáiból), de fontos a részvétele, mert a kolónia fiataljaival vállalt közösségét példázza. Kiállító társai — a modernek és hagyományokhoz ragaszkodók közti villongás kritikus éveiben — Perlrott-Csaba Vilmos, Czigány Dezső, Mikola András, Krizsán János, Börtsök Samu voltak. Kritikát a festő Plány Ervin ír a tárlatról. Ferenczy Valér tájképén alkotójának „tudását, valőrérzékét, diszkrécióját" emeli ki, de színtelenségéért (e vád, mint látni fogjuk, ismétlődik) elmarasztalja.

Nagyobb kollekcióval, 11 festménnyel mutatkozik be azon a tárlaton, melyet az új műtermek felavatására 1911 májusában nyitottak meg a kolónián. Ezt követi azután, még az említett esztendő októberében, egy másik csoportkiállítás, ahol első ízben láthatták együtt a két Ferenczy-testvér, Valér és Béni alkotásait. Ezt a bemutatót nyomban a Nagybányai Festők Társaságának megalakulása után szervezték meg, hogy az — szemléltető szándékkal — a kolónia életképességét bizonyítsa. Ferenczy Valér kapja a legjobb kritikát. És festményeivel valóban kiérdemli a kritika meleg, méltató hangját, hiszen müncheni tanulmányéveit követő korszakának legjobb portréi készültek ez idő tájt. E portrék közül édesanyjáról, Ferenczy Károlynéról készült ismert arcképét és a rokoni-baráti kör tagjairól festett képmásait állította ki. Utóbbiak között volt apja testvéréről, az író Ferenczy Ferencről készült két portréja és Schönherr Antalné arcképe. Ezek mellett négy tájképét említik, feltehetően a nyári nagybányai tájképezések során készült friss munkáiból.

A háborús évek beköszöntése előtt a kolónia életében is jelentős 1912-es jubiláris tárlaton jelentkezik ismét. A tárlat recenzensei *Fuvolás bányász* és *Szabadban ülő lányok* című alkotásait emelik ki Ferenczy Valér — „a művésznek művész fia" — festményei közül.[7]

*

Apja nyomdokain haladva Ferenczy Valér pályája első szakaszában a festészettel jegyezte el magát. Példaképe volt számára Ferenczy Károly klasszikus művészi értékké érett piktúrája, éppúgy, mint apjának erkölcsi tartása, szemlélete és világképe. Réti István, de mások is, akik a nagyobbik Ferenczy fiú fejlődését követték, nem győzik hangsúlyozni, mennyire *elhatározó szerepe volt* pályája alakulásában *apja útmutatásainak.* (Ám kiderült csakhamar az is, hogy e jótékony hatásnak ellenpontozata van, apjának erősebb egyénisége, eredményei visszafogták alkotói önállóságát.)

Kétségtelen azonban, hogy bemutatkozása a század első éveiben egészen ígéretesnek sikerült. Festményeiről, a korai képekről, átsugárzott Ferenczy Károly színkultúrája, kompozíciós felfogása, de rokonvonásuk az a mélyreható alkotói műveltség, mely apját is kortársai fölé emelte. Tájékozódásának másik forrása kitartó és áhítatos érdeklődése a múlt hagyományai, a festészet történelmi korszakai és nagyjai iránt. Szerencsésnek is mondhatta magát. Anyagi körülményei, szülei segítsége, majd ösztöndíja lehetővé tették számára, hogy ne csak könyvekből, albumokból ismerkedjék a művészet egyetemes értékeivel. Külföldi tanulmányai igazi dokumentációs utak lehettek. Nemcsak az akadémiák korrektúráin tanul, de múzeumok, gyűjtemények remekei előtt fejleszti látáskultúráját. Talán éppen klasszikus ismeretei tartják vissza attól, hogy a modern művészetben az élvonal, a mindenkori avantgarde felé tájékozódjék. Nagybányán naturalista alapról indul, s amit tanulmányútjai során magáévá tesz: az impresszionizmus eredményei, Lovis Corinth példája, a berlini évek tapasztalata — *kereteit és korlátait* szabják meg tájékozódásának. A modern művészet programszerű megnyilatkozásai, az „izmusok" korának kiáltványai közömbösen hagyták. A nagybányai neósok forradalmával sem rokonszenvezett túlságosan. Felfogásukkal persze nem visszahúzó, konzervatív alapon vitatkozik, de a fejlődésben Ferenczy Károly példáját látja ígéretesebbnek — a töretlen és saját eredményeken továbblépő öntörvényű művészetet. Míg öccsére, Ferenczy Bénire köztudottan hatottak a századelő formabontó irányzatai, ő kívül kerül e hatásokon. A művészet klasszikus alkotóit, vagy a modernebbek között Whistler művészetét többre értékelte kora lázadóinak eredményeinél.

Ha tájékozódása útjait követjük, természetesnek kell vennünk, hogy az *arcképfestészet* annyira mélyen foglalkoztatta. Pályakezdésének legszebb eredményei, mint ezt már említettük, a *portrék és portrékompozíciók.* Modelljeit rendszerint enteriőrben ábrázolja, ritkábban statikus, háttér nélküli képben. Ám a háttér, a szobabelső csakis a hangulati elemek hangsúlyozására szolgál. Képmásait, bármilyen környezetben, premier planba vetíti ki. Ilyen képei az édesanyjáról festett portrék vagy a Ferenczynét és Noémit ábrázoló 1909-es keltezésű festménye. Nagybányán családjuk baráti és ismerősi köréből választ modelleket. Így festi Schönherr Antalné arcképét vagy Erdődy Gusztáv nagybányai katonaorvos portréját (mindkettőt 1910 körül). Közgyűjteményekben és magántulajdonban maradt meg két fiatalkori önarcképe, lánytestvéréről készült portréja *(Noémi rózsaszín ruhában)* és *Cigánylány* című félprofilban festett képmása. A sajtóban olvasható méltatásokból tudunk *Ferenczy Ferenc* (apja testvérbátyja) két portréjáról, a mecénás Fraknói Vilmosról festett arcképéről[8] és több más olajfestményben készült képmásáról.

Festészete korai korszakának művei ezek. Hagyatékának jogosan a legtöbbre értékelt alkotásai. Képein a Ferenczy Károly műveket jellemző *komolyságot és klaszszikus hangvételt* fedezzük fel. Későbbi alkotásaiban ezt a szintet többé már nem sikerült elérnie.

Nagybányán és külföldi tanulmányai során számos tájképét festett. Csodálója volt *Nagybánya és környéke táji szépségeinek.* Erről a nagy természeti élményről, mely oly sokáig éltetője volt a kolóniának, nemcsak képeiben állított emléket, de írásban is vallomásos sorokat hagyott reánk. Már idősebb korában írott visszaemlékezéseiben a másutt nem látható, különösen dús vegetációt, alföld és síkság találkozását mondja e táj fogvatartó festői értékeinek. A Kereszthegy kúp alakú, vulkánikus eredetű erdőborította tömbje „a nagybányai Fudzsijáma" kínálkozik témaként minden itt megforduló festőnek. Míg magában a városban az „egyes számú motívum" a helyi tájszólásban a *minc*nek (Münze) nevezett pénzverde, e XVIII. századi műemlék épület, ódon falaival és maszszív egyszerűségével. Felsőbányát, ahol egy korai rézkarca készült, még szebbnek látja; építészetileg érdekesebbnek is. „Felsőbánya — írja — ebben [ti. építészetében] túltesz a testvérvároson, Nagybányán: ott sokkal régiesebb az összbenyomás, sokkal több a figyelemre méltó mansarde-tetejű ház vagy érdekes régi kapu."[9]

Nagybányán készült tájképei között van rálátásos kép; madártávlatból tekintett és mégis meghittnek ható urbánus táj. 1923-ban készült *Nagybányai táj* című olajfestménye[10] domboldalról tekintett felülnézetből ábrázolja a második szülővárosának tekintett máramarosi bányászvárost, patinás tornyaival, kiemelt szépségű festői részleteivel. Egy rézkarcán a Zazar patak—Nagybánya folyója — tükrében ismétlődik a megfestett város-

rész, a tornyok és hegyvonulatok. És megfestette ő is a tipikus, már-már kötelezőnek tekintett bányai motívumokat, a Kereszthegyet, a Virághegy körüli gyümölcsösöket, a Zazar-partot, a Ligetet, az annyira festői (ám kismesterek sokasága által elkoptatott) boglyás tájakat, vagy a távolabbi, zordonabb Kárpát-csúcsokat.[11]

Tájképeinek egyike-másika a családi krónika lapjait idézi. Nemcsak a nagybányai képek egy része tekinthető ilyennek, de azok is, amiket Gavosdián, családjuk bánsági birtokán vagy Münchenben festett. A Ferenczy család 1968-as gyűjteményes kiállításán mutatták be egy kis méretű olajfestményét, melyet *Gavosdiáról* festett, a terebélyes bánsági faluról, ahol apja gyermekéveit és ifjúságát töltötte, s amiről ő még egy-két látogatás emlékét őrizte. Münchenben 1909-ben készült *Wittelsbacher Palais* című festménye, mely családjuk egykori müncheni éveit idézi. (A Ferenczy család 1893 és 1896 között a neuwittelsbachi villanegyedben lakott.)

Itáliában az Adriai-tenger partján készült tájképeit számos kiállításon bemutatta. Míg Münchent — vallomása szerint — soha sem tudta megszeretni, annál inkább elbűvölte az északolasz táj, Velence, az adriai partok szépsége. Kanálisok felett feszülő hidakat, műemlék palotákat rajzol, a velencei hétköznapok pillanatképeit rögzíti.

Festészetében *a hanyatlás jelei* sajnos egészen hamar megmutatkoznak. Mintha az a nagy szellemi megerőltetés, mellyel korai portré-remekeit létrehozta, kimerítette volna életerejét. A húszas évek képtermését tekintve terméketlennek egyáltalán nem mondhatjuk (egy-egy tárlaton 50—60 munkát is bemutat!), de egyre több a vázlatos mű, a kidolgozatlan téma. A négyzetes képformát kedveli, és ezek e korszakában megfigyelhetően egyre kisebbek lesznek. Több csendélete, igénytelen tája maradt meg két világháború közötti nagybányai képterméséből. Tompa elmosottság jellemzi e festmények egy részét, a felvázolt, de ki nem dolgozott motívum, és a fényét vesztett felület, a nagybányai színességben oly szokatlan szürkeség.

*

A háborús évek *sorsfordító változásokat* hoznak a Ferenczy család életében. Fontos események alakítják a nagyobbik Ferenczy-fiú, Valér pályáját is. Éppen a háború kirobbanásának évében, az 1914-es esztendő elején utazott ismét Párizsba és ottani tanulmányai *a rézkarcművészettel* ismertetik meg. Grafikusi pályáját számítja innen; ettől kezdve lesz egyre elkötelezettebb híve a művészi rézkarcnak és rokontechnikáinak. Még ugyanez év nyarán rangos képzőművészeti fórum, a Lyka Károly szerkesztette *Művészet* közli három rézkarcát (az 1914. év júliusi számában), jelezve ezzel, hogy számon tartják grafikusi próbálkozását e technika felújítói sorában. Két évvel később, a Ferenczy család Ernst Múzeum-beli közös kiállításán Valér is eddigi legjobb alkotásaival jelentkezik. Olajfestményeket mutat be és akvarelleket, valamint rézkarcaiból — első ízben — nagyobb kollekciót.

Ferenczy Károly halálakor egyedül ő maradt a súlyosan rokkant, egyre inkább járásképtelen édesanyjuk mellett. A nagybányai Petőfi utcai ház továbbra is otthonuk lesz. Míg azonban Béninek 1920-ban menekülnie kell a letartóztatás elől, Valér és Noémi még sok éven át hosszabb megszakítás nélkül a kolónián él és dolgozik.

Ferenczy Valér 1927-ben költözik Nagybányáról Budapestre. Munkásságát a húszas években leginkább kiállítások tükrében, a róla írt számos kritika és méltató írás összegyűjtésével követhetjük nyomon. A háború végétől 1927-ig mintegy húsz kiállításáról tudunk (!) közös jelentkezésekről, illetve több erdélyi városban rendezett egyéni tárlatairól.

1920 januárjában a nagybányai festőtelep háború utáni történetében a legelső kiállítások egyike volt Ferenczy Valér műtermi bemutatója. Csüggesztő társadalmi és gazdasági viszonyok között kerül sor e tárlat megszervezésére. Már létrejöttének is merőben más indítékai vannak, mint általában a képzőművészeti kiállításoknak. A *Nagybánya és Vidéke* című hetilap azévi első száma arról ad hírt, hogy Ferenczy Valér festőtelepi műtermében rendezi meg rézkarc kiállítását, és annak bevételét „a veresvízi bányász-árvaalap javára" ajánlja fel. Ugyancsak e lap tudósításából értesülünk arról, hogy a január 8-ig tartó kiállítás két koronás belépő díjaiból (és nyilván az előadások bevételéből) 278 korona gyűlt be, amit a veresvízi munkásnegyed gyűjtési alapjának át is adtak.

Itt jegyezzük meg, hogy Ferenczy Valér, testvéreitől eltérően, nem vállalt szerepet a munkásmozgalomban. Apjától örökölt tartózkodó, arisztokratikus modora, polgári felfogása és ennek megfelelő életmódja visszatartotta ettől. Néhány szolidaritási akcióban azonban, mint amilyen az említett segíteni kész felajánlás is volt, az ő részvételére is számíthattak. Más példa: egy alkalommal ő lép kapcsolatba a szervezett kolozsvári munkásság képviselőivel és ajánlja fel kiállításának kedvezményes megtekintését.

Még ugyanebben az évben, 1920 tavaszán, a kolónia művészeinek nagyváradi kiállításán vesz részt. E tárlatot a nagybányai festők már ismertebb alkotói és a középnemzedék képeinek felvonultatásával rendezték meg. A kolóniaalapítók közül a nemrég elhunyt Ferenczy Károly munkáiból is bemutattak e tárlaton, s a két Ferenczy-festmény feltehetően éppen Valér közreműködésével jutott el a váradi vendégkiállításra.

Bemutatásunk szempontjait követve különösen érdekesnek tekinthetjük a kolónia festőinek 1920. évi őszi tárlatát, valamint az Erdélyi Szalon 1921-es kolozsvári kiállítását. E két tárlaton ugyanis erdélyi városokban első ízben láthatták egymás mellett a három Ferenczy-testvér alkotásait: Valér képeit, Béni szobrait és Noémi faliszőnyegeit.

Az előbbi bemutatón, a festőiskola nagytermében rendezett tárlaton Ferenczy Valér négy (közelebbről meg nem nevezett) festményével szerepelt. Ennél fontosabb volt jelentkezése az *Erdélyi Szalon*, a Collegium Artificum Transsylvanicorum tárlatán. A Kolozsváron rendezett összerdélyi — román, magyar, szász — képzőművészeti kiállításon a katalógus *Adria, Akt, Maison en Sol* és *Női arckép* című alkotásait említi. Kritikái többnyire elismerőek. Dienes László letisztult vonalvezetésű aktját dicséri.[12]

A húszas évek elejétől Ferenczy Valér rendszeresen részt vesz a Nagybányai Festők Társasága tavaszi, őszi vagy téli csoportos kiállításain, éppúgy, mint a más városokban rendezett közös „nagybányai" tárlatokon. Amennyire a sajtóban megjelent kritikákból követni tudjuk, e bemutatókon festményeivel és, egyre sűrűbben, rézkarcaival jelentkezik.

A művésztelep 1921-ben fennállásának negyedszázados jubileumát készült megünnepelni. Erre az alkalomra nagyobb szabású kiállítást rendeztek, mely — az alapítás naptári dátumát lekésve — az esztendő őszén nyílt meg. A jubileumi tárlat érthetően nagyobb visszhangot kap, mint a szokásos évi képzőművészeti bemutatók sorozata. Kolozsvári lapok, a *Napkelet* és az *Ellenzék* tudósítása Ferenczy Valér két festményét, *Utcarészlet* és *Női arckép* című alkotását említi a tárlaton.[13]

1922 októberében a nagybányaiak szatmári csoportkiállítására küldi el képeit, a következő év elején pedig az NFT (a Nagybányai Festők Társasága) tavaszi tárlatán mutatja be *Esős táj* és *Izvora lovakkal* című festményeit. A nagybányai tárlaton az Izvorai táj tűnik érdekesebbnek; témája és inspirációja miatt is. A várostól nem messze eső hegyi kiránduló helyre, a ma üdülőteleppé kiépült Izvorára Ferenczy Károly számos alkalommal kijárt festeni. Festőútjaira pedig, ha csak tehette, gyermekeit is magával vitte. Több számon tartott Ferenczy-kép készült itt, és nyilvánvaló, hogy idősebbik fia, Valér is akkor kedvelte meg e csábító, hegyi motívumokat kínáló tájat. Annál furcsább, hogy az éles levegőjű, erdővel, tisztásokkal váltakozó vidéket nem abban a tobzódó színpompában ragadja meg, mint amilyennek a Ferenczy Károly festményein látjuk. Erdélyi lapokban megjelent kritikák e festménye láttán említik ismét „szürke tónusú színeit".[14]

Az 1923-as esztendő decemberében néhány nemzedé-

kebeli nagybányai művésszel (Ziffer Sándor, Pászk Jenő, Jándi Dávid, Klein József, Sárossy Éta és mások társaságában) Temesváron mutatkozik be. Az esztendő telén, illetve a következő év tavaszán ismét otthoni, nagybányai bemutatón vesz részt. Az NFT 1923. december 24. és 1924. január 15. közötti téli tárlata számára azért is fontos lehetett, mert már nem egyedül képviselte rajta a grafika feléledő műfaját, a rézkarcot. Fel kell figyelni a kiállítás tárgyainak műfaji megoszlására és arányára. A 62 festmény mellett 21 rézkarcot mutatnak be. A rézkarcok készítői: Boldizsár István (10), Pászk Jenő (2) és Ferenczy Valér (9).

Az 1924. június 4—17. közötti tárlatot a művésztelep visszatekintő jellegű kiállításának szánják. Ezen az alapító tagok alkotásai mellett a telepen dolgozó művészek egész közösségének munkáiból láthattak. A festőiskola nagy- és kistermét megtöltő, szigorú zsűrivel válogatott 136 festmény, szobor és grafika között Ferenczy Valér munkásságát tekintélyes számú alkotás, öt festmény és egy sorozat rézkarc képviseli. A kolónia törzstagjának, a művésztelep állandó lakójának kijáró tisztelettel a rendezők a nagyterem bejárati falsíkján helyezik el az öt olajfestményt. Közöttük van Itáliában készült tájkép *(Csónak az Adrián)*, nagybányai táj *(Zazar partján, Esti Zazar-part)* és portrék is. Hangsúlyos a modern szemléletű festők (Ziffer Sándor, Pászk Jenő, Perlrott-Csaba Vilmos, Patkó Károly, Mund Hugó) jelenléte. Rézkarcaiból hoz a kiállításra Pászk Jenő (kiváló *Gyümölcsszedő* című lapját például) Ferenczy Valér és Patkó Károly. A szatmári *Szamos* című napilap három részből álló bemutató írásban számol be a kiállítás értékeiről. Ferenczy Valér rézkarcai között a Romain Rolland versét illusztráló *Ara pacist* méltatja. Ugyanakkor a *Nagybánya* című helyi lap arról értesít, hogy a kiállító több rézkarcát megvették a tárlatról. [15]

A húszas évek közepének közös nagybányai kiállításain még három alkalommal találkozunk Ferenczy Valér nevével. 1924. október 30. és november 9. között a kolónia vendégtagjaival, Kmetty Jánossal és Perlrott-Csaba Vilmossal rendez közös kiállítást a Nagybányai Festők Társasága. Az NFT törzstagjait Krizsánné Csikos Antónia és Ferenczy Valér képviselik. Az 1925. december 20. és 1926. január 10. között téli tárlat sajtókrónikája azzal az adattal gazdagítja a Ferenczy Valér életrajzot, hogy hírt ad az Adriai-tenger partján tett újabb festő körútjáról és friss élményinek feldolgozásáról. Ennek ismeretében keltezhetjük erdélyi folyóiratokban megjelent velencei tájképeit újabb itáliai utazása képtermésének. 1926 őszén (november 7. – december 18.) egy Szatmáron rendezett vendégkiállításon még egyszer — utoljára — együtt találjuk a nagybányai festőközösség tagjaival. Ezután következett be a sajtóban is élénk visszhangot keltő összekülönbözése a kolónia vezetőivel, mely Nagybányáról való távozásához vezetett.

*

Ferenczy Valér műveinek népszerűsítéséhez, festményeinek és mindenekelőtt rézkarcainak megismeréséhez minden bizonnyal *egyéni kiállításai* járultak hozzá leginkább. Erdélyi városokban, mint említettük, a húszas évek elején több egyéni bemutatóra vállalkozott. Előbb *Temesváron* és *Nagybányán*, majd *Kolozsváron* és *Nagyváradon* mutatkozik be —; majdnem bizonyosan azonos kép- és grafikai anyaggal. Kiállításának nagyszámú sajtóvisszhangját idézhetjük. Kolozsvári és nagybányai lapok szinte kötelességüknek tudják, hogy az eseményre való tekintettel életrajzi bemutatóval ajánlják a tárlatok látogatóinak e nagyszabású — 70 festményt és rézkarcot bemutató — visszatekintő jellegű kiállítást.

Érthetően a legjelentősebb erdélyi kultúrközpontban, Kolozsváron aratja a legnagyobb sikert. Itteni lapok, az *Ellenzék* és *Keleti Újság* a megnyitás előtti napon (1922. november 25-én) adatgazdag pályarajzot közölnek a Nagybányáról érkezett művészről. Nyomban ezután az ugyancsak kolozsvári kiadású *Újság* (november 26.) és *Nagybánya* című lap (november 30.) tesz közzé hasonló életrajzi összegezőt. Végül a *Pásztortűz* folyóiratban (1922. december 31.) Finta Zoltán rajzol életes portrét a nagybányai művészről. E közlések adatai annyira egybecsengenek és annyira megbízhatóak, hogy bizonyosnak kell vennünk, az adatközlő maga a kiállító-művész volt. Megemlítik, hogy a festő egészen fiatalon indult el a művészpályán; 16 éves korában már kiállításon szerepel. Hangsúlyozzák (amit a Börtsök Samu által lejegyzett életrajzi vázlatban ő maga is annyira fontosnak tartott,) hogy berlini tartózkodása idején (1904—1905) kapcsolatba került az impresszionizmussal és ez, valamint apja művészetének hatása döntően befolyásolják pályája alakulását. „Utolsó párizsi tartózkodása alkalmával (1914) kezdett foglalkozni rézkarccal — írja az *Újság* 1922. november 26-i száma —. Ezek közül első helyen áll, szimbolikus irányú művei között is, a béke eszméjét és a békevágyat kifejező három rézkarca, az Ara pacis."

Kolozsvári kiállítása a vármegyeház egyik emeleti termében november 26-án nyílt meg, és az érdeklődésre való tekintettel, a tervezettnél később, december 11-én zárult. Festményei között, mint ez természetes is, többségben a nagybányai tájak vannak. Több mint huszonöt éve, hogy a kolónia-alapítók társaságában szüleivel Nagybányára jött és hosszabb-rövidebb külföldi tanulmányútjait leszámítva e városban élt, e vidék motívumait festette. A sajtókritikákban említett képek nyomán „bányai témák" a *Vasárnap a Ligetben*, a *Bányászházikó*, a *Nagybányai színes házak* és nyilvánvalóan számos más festménye is, melyek azonosításában azonban a túl általános címek *(Napos országút, Napos patak, Őszi táj)* nem segítenek. Legfrissebb nagybányai festményei, mint a *Pásztortűz* kritikusa megjegyzi „az akvarell könnyedségére emlékeztetnek".

Adria-parti (velencei) tájképei között *Kikötő, Csónak a tengeren, Tengerpart* című festményeit említik. Portréművészetének jobb képeiből is hozott; több méltatás is kiemeli *Piros köpenyes lány* című festményét, illetve feleségéről festett arcképét. Néhány festményéről biztosan megállapíthatjuk, hogy régebbi munka; bemutatásukkal a tárlat visszatekintő jellegét kívánta hangsúlyozni. Ezek közül *Lómosás* címmel több alkalommal bemutatott vászna lehet a legkorábbi — 1905-ös keltezésű. Az 1907-ben festett *Vasárnap a Ligetben* című festménye stockholmi és amszterdami kiállításokon aratott sikert éppen ez idő tájt. Müncheni éveit idéző plein air képe, a már említett *Wittelsbacher Palais*, 1910-ben készült. Festményeiről olvassuk a kolozsvári *Ellenzék* (1922. december 1.) kritikájában: „Képeit általában a borongós, hűvös hangulatok jellemzik, amelyeknek visszaadásában sok helyen felismerhetők atyjának és első mesterének, Ferenczy Károlynak érdekes, hűvös tónusú, zöld színei."

A rézkarcnak nem is egy technikájával van jelen egyéni tárlatain. Régebbi és újabb karcai felsorakoztatása mellett találunk *aquatintában* és *vernis mou*-ban készült lapokat. Rézkarcai: az *Ara pacis* lapjai, a még korábbi *Felsőbányai vásár*, továbbá a *Napos utca* című friss vonalritmusú karca, az *Odüsszeusz* című szimbolikus rajza.

Kolozsvárról Nagyváradra vitte át kiállítását, ahol a vármegyeház nagytermében 1923. január elejétől mintegy két hétig, 21-ig tekinthették meg.

Újabb egyéni kiállítását fél év múlva ismét Nagybányán, a kolónián levő „intim, barátságos kis műtermében" *(Nagybányai Hírlap)* rendezi meg. Festményei és rézkarcai e műtermi bemutatón alighanem csupán egymás fölé helyezve férhettek el a falakon. Így kellett lennie, mert szűkebb hazájában a legtöbb alkotását bemutató tárlata lett ez. Mint a helyi sajtó tudósít róla[16] mintegy hatvan festményével (!) és az 1914—1923. közötti évek terméséből válogatott ötven rézkarcával ismertette meg műterme látogatóit.[17] Nagybányai lapok az 1923. augusztus 12. és szeptember 2. között megtekintett kiállításról érthetően a helyi képmotívumokat, a bányai témákat megörökítő műveit emelik ki. A *Kereszthegy*ről festett képét említi mindkét helyi lap, azt a jelképpé magasodó motívumot, melyet egyik idézett írásában maga nevezett el nagybányai Fudzsijámának. És újra meg újra Zazar-parti tájaival

találkozhattak, azzal a témával, melyet változatosságában kimeríthetetlennek érzett. Rézkarcai közül (a korábbi gyűjteményes tárlatokon említettek mellett) *A sebesült kötözése* című lapja (még háborús emlék), a *Cintermi részlet* (ismét egy kedvelt bányai motívum), továbbá *Szilágysomlyói piac*, valamint mitológiai tárgyú kompozíciója a *Bacchus és Ariadné* című munkáiról olvashattak a lapokban.

*

A húszas években Nagybányán, Szatmáron, Temesváron rendezett tárlatokon Ferenczy Valér, több alkalommal is, *feleségével közösen* állított ki. Felesége, *Sárossy Eta*, a nagybányai festőiskola növendéke volt, és későbbi férjével feltehetően itt, a kolónián ismerkedett meg. Tipikus művészházasság tehát az övék, melyre a nagybányai művésztelep történetében nem is egy példát találunk. A fiatal lánykorától festőnek készülő Sárossy Eta (családjuk érmihályfalvi származású és egy ideig talán Szilágysomlyón éltek) 1920-ban iratkozik be a kolónia szabadiskolájába. Egybekelésük a mindenkori művészházasságok érdekességét kínálta, s a húszas évek sajtójában olvashattunk is riportokat a Ferenczy művészpárról. Reismann Irma a szatmári *Szamos*ban közös emlékekeket idézve mutatja be a művész feleségét. „Tíz éve — írja —, hogy utoljára láttuk egymást. Szőke, kékszemű, nyurga kislány volt, Sárossy Etának hívták, és nagy, komoly művészi ambícióval festőnek készült. A Magura alján komoly terveket szőttünk.[18] Ő színes csendéleteket festett, én verseltem. Aztán elsodródtunk, külön-külön. És a napokban meghívást kaptam Ferenczy Valérné Sárossy Etától Nagybányáról. . ." „Ferenczyné Sárossy Eta még csak öt évvel ezelőtt került a bányai festőiskolába, Thorma mester mellé. Itt kezdte tanulmányait, de tehetsége tulajdonképpen férje irányítása mellett alakult ki és kél szárnyra, az impresszionizmus szellemében."[19]

Ferenczy Valér és Sárossy Eta 1921-ben kötnek házasságot.[20] Egy riportban (Verő Janka írása a *Nagyvárad* című lap 1922. szeptember 11-i számában) arról olvashatunk, hogy hosszabb budapesti tartózkodásuk után a kolóniabeli műterem felett levő egyszobás lakásban rendezkednek be. Házasságuk azonban, közös festői munkálkodásuk, érdeklődési körük azonossága ellenére, korántsem bizonyult harmonikusnak. Ferenczy Valér különcködő természete és ideggyengeségben megnyilatkozó betegsége, másrészt a megértés hiánya rombolta szét házaséletük összhangját. A feleség részéről egyre gyakrabban jelentkező türelmetlenség, fékezetlen indulat családi életük széthullásához vezetett.

Nagybányáról való elköltözésük előtt azonban, mint említettük, közös kiállításokon jelentkeznek. Mindkettejük számára egyéni kiállításnak vehető 1926-os szatmári bemutatkozásuk. Valószínű, hogy e jelentkezésüket a művészkörökben otthonos, mozgékony és jó szervezőkészségű Reismann Irma, a *Szamos* újságíró munkatársa készítette elő.[21] Erre a tárlatra pár héttel a fentebb idézett riport, Reismann Irmának a Ferenczy-pár műtermében tett látogatása után került sor. 1926. október 7. és 15. között a szatmári Kereskedő Ifjak Köre székházának nagytermében rendezik meg a mintaszerűen előkészített tárlatot, melynek ezúttal katalógusa is készült és amelyről a vásárlók sem maradtak el. A helyi sajtó gyors és előzékeny bemutatója nem maradt hatástalan. A *Szamos* Ferenczy Valér rézkarcainak, „bányai tájainak, velencei részleteinek és kis fejeinek [portréinak] megkapó könnyedsége, finomsága és tiszta hangulata" dicséretével mutatja be a nagybányai művészt.[22] Sárossy Etának (kinek képeiről és későbbi fejlődéséről tárgyi dokumentumok híján nem mondhatunk véleményt) alkotói kiforratlanságát emlegetik fel.[23]

Kettejük közös bemutatója lesz végül Ferenczy Valér búcsúzónak szánt utolsó kiállítása is Erdélyben. Tárlatukat Temesváron rendezik meg és nem Nagybányán. A szándékosság nyilvánvaló, hiszen Ferenczy Valér a kolóniáról sértve és sértetten távozott.

A temesvári Weisz-palotában 1927. november 6-án megnyílt kiállításon a művészpár 42 rézkarcot, illetve 85 pasztellképet mutatott be. Meleg fogadtatásuk az Erdélyből távozó, szűkebb hazájától búcsúzó művésznek kijáró tisztelet jele volt. Olyan alkotóval lett szegényebb a hazai művészek közössége, aki a patinás Ferenczy nevet viselte. A *Temesvári Hírlap* két ízben is visszatér a tárlat méltatására. A november 8-i számban megjelent írás pályaképet nyújt az olvasónak a „csodagyermekként indult" alkotóról. Méltatja leheletfinom technikájú rézkarcait, melyeket a grafikai eljárás tökéletes ismerete tesz művészivé. E kiállításra Ferenczy Valér ismét összegező szándékkal hozta el rézkarcait. Láthattak itt Párizsban, Velencében vagy Münchenben készült lapjaiból és Ara pacis illusztrációiból.

*

Nagybányán töltött utolsó éveiben vállalt Ferenczy Valér aktívabb szerepet a kolónia munkájában.

Thorma János visszavonulni készült. Meggyengült egészségére hivatkozva fokozatosan kívánta másokra átruházni a korrektúrák mind terhesebb feladatát. Mint egy Réti Istvánnak írott Thorma levélből kiderül[24] a festőiskola vezetője már 1925 augusztusában bejelenti (egyelőre bizalmas formában), hogy a korrigálást legfeljebb a jövő évben vállalja még. Az 1926-os esztendőt valóban úgy kezdik a kolónián, hogy Thorma próbaképp Mikola Andrást és Krizsán Jánost veszi maga mellé. Ám *az utódlás kérdése* korántsem volt simán megoldható. Az iskolának több mint 110 növendéke volt abban az évében, köztük a román akadémiák ösztöndíjas hallgatói. Utóbbiak ragaszkodtak Thorma korrigálásához, és bizalmatlanul fogadták az új tanárok jelentkezését. Mikola megsértődött, mivel egy alkalommal Thorma állította be helyette a modelleket, és visszavonul a tanári működéstől. Új tanárok után kell tehát nézni, komolyan mérlegelni az utódlás kérdését. Thorma nagyon is tudatában volt annak, hogy az iskola léte, meg nem szakadó művészpedagógiai munkássága forog kockán. „Sajnos ezen elővigyázatosságra nagy szükség van az iskola fennmaradása érdekében — írja Réti Istvánnak, a fentebb idézett levélben —, ugyanis Ziffer és Valéron kívül a többi törzstagjai a kolóniának soha mélyebben nem foglalkoztak a figurális festészettel." S mint ahogy ez ilyenkor történni szokott, ha korábban egy rátermett ember egymaga megbirkózott a feladatok dandárjával, a helyébe állítottak csak nehezen pótolják. Ám ha csalódást okozott is az új tanárok toborzása, a kísérletről Thorma nem mondhatott le. „Megismertetni óhajtotta velük ezt a munkát és egyszersmind megismerni hozzá való kedvüket, diszpozíciójukat" — olvassuk Réti István Nagybánya-monográfiájában. Ősszel már három új tanár bevonásáról ad hírt a sajtó. A tudósítások hangsúlyozzák, hogy a választottak — Ferenczy Valér, Krizsán János és Ziffer Sándor — „az első tanítványok, akik élére kerülnek annak az iskolának, amelyben nevelkedtek".[25] A festőiskola vezetésében ilyenformán *a nagybányai második nemzedék* képviselői is szót kapnak. Életbe lép a régebbi gyakorlat, a szabad tanárválasztás elve. A növendékek tetszés szerint kérhették fel korrektúrára az 1926. szeptember 15-től munkába álló három művészpedagógus bármelyikét. Valamivel korábban (augusztus 14-én) Thorma János tanári működésének huszonöt éves jubileumát ünnepelték meg a kolónián. Ez az alkalom nagyon is kapóra jöhetett a folyamatosság kérdésének napirenden tartására, a kölcsönös bizalom helyreállítására. Az ünnepségen a kinevezendő tanárok egyike, Ferenczy Valér köszöntötte az NFT nevében a jubiláló Thorma Jánost.

Egy esztendeig, 1927 szeptemberéig vállalta tanártársaival közösen Ferenczy Valér a szabadiskolai korrektúrát. Munkásságáról, művészpedagógusi eredményeiről közelebbi adataink nincsenek. Közvetett tapasztalatai bőségesen voltak, s ezeket bizonyosan kamatoztatta is. Emlékeztetünk rá, hogy egészen korán növendéke lett a festőiskolának, közvetlen közelből szemlélhette apja ilyen irányú munkásságát, végül segítették külföldi akadémiákon szerzett tapasztalatai.

Tanári státusa úgy szűnik meg, hogy egyben kapcsolatai is megszakadnak a kolóniával.

1927. szeptember végén lát napvilágot a sajtóban az a levél, amelyben a legidősebb Ferenczy-testvér bejelenti lemondását a Nagybányai Festők Társaságában viselt tisztségéről és tanári állásáról. Milyen összeütközések váltották ki e drámai szakítást, arról Réti István könyvében sem találunk közelebbi utalást. A kegyelet hiányát veti a kolónia vezetői szemére, apja emlékének ápolását kéri számon. Ennyit árul el a sajtóban is közzétett nyilatkozata. Ennek szó szerinti idézésével kell beérnünk, távozása okait vizsgálva.

„A »Nagybányai Festők Társaságá«-ból való kilépésemet követőleg szükségét éreztem, hogy a sajtóban nyilatkozzam erről a lépésről, néhány szóban összegezve azt, ami rábírt, hogy kiváljak egy társaságból, melynek megalakulása óta törzstagja voltam. Magam részéről el akarom kerülni azt, hogy e lépésemhez esetleg téves kommentárok fűződhessenek, főként pedig hogy bárki is netalán a kegyelet hiányának tekinthesse azt részemről. Éppenséggel nem tagadom meg azt a régi kolóniát — a régi »Nagybányát« —, amelyben keletkezésétől fogva, a »Nagybányai Festők Társasága« formális megalakulását megelőző évek során, édesatyám, Ferenczy Károly mellett festővé nevelkedtem, sőt éppen ama régi kolónia iránti kegyelet volt az, ami megnehezítette számomra már régóta az együttműködést a »Nagybányai Festők Társaságá«-val, amely hosszú éveket és évfordulókat hagyott elmúlni anélkül, hogy legnagyobb mesterének, Ferenczy Károlynak emlékét akárcsak a kegyelet egy szavával is ápolta volna, és amelyben egyre jobban érezni kellett hiányát annak a jóhiszeműségnek és kollegialitásnak, mely az egyesülés alapja volt s amely egybe kapcsolva a szétágazó művészi törekvéseket is, a kolónia további fejlődését biztosította volna.

Sajnos a zavartalan munka és a »Társaság«-gal való harmónikus együttműködés feltételeit oly kevéssé találtam meg, hogy végre f. hó 3-án kelt, Thorma János kezéhez küldött levelemben közöltem a »Nagybányai Festők Társaságá«-ból való kilépésemet és egyben a »Nagybányai Szabad Festőiskolá«-ban viselt tanári tisztségemről való lemondásomat.

Nagybánya, 1927 szeptember havában"

Ferenczy Valér[26]

Ferenczy Valért, aki pár évvel később kiváló életrajzi műben állított emléket apjának, joggal érinthette érzékenyen a kegyelet hiánya. Az évfordulókat számonvéve nyilvánvaló, hogy 1927-ben Ferenczy Károly halálának tizedik évfordulója volt az az alkalom, amikor megemlékezhettek volna az alapító nemzedék kiváló mesteréről. Nem így történt. Mennyiben volt ez Thormának felróható vagy mennyiben hibáztathatók a kolónia más művésztagjai, ez ideig eldöntetlen. Thorma éppen akkoriban határoz véglegesen a visszavonulás mellett. 1927. szeptember 15-én az NFT rendkívüli közgyűlésén lemond elnöki és iskolavezetői tisztségéről. A festőiskola Mikola András, Krizsán János és Börtsök Samu irányításával alakul újra.

Ferenczy Valér még az 1927-es eszendő végén elköltözik a kolóniáról és feleségével Budapesten telepedik meg.

*

Kiemelt hely és szerep illeti meg a legidősebb Ferenczy-testvért *az erdélyi rézkarc újraélesztésében.*

Grafikánk ezen ágának művelésére, nevezetesen a rézmetszésre korai példákkal éppen az erdélyi művészet szolgált. Nagy Sámuel kolozsvári rézmetsző (1783—1845) Bécsben tanulta a metszetkészítés technikáját és munkássága (bár művészileg nem túl jelentős) mind illusztrációs technikánk, mind folyóiratkultúránk fejlődésében úttörő fontosságú. Ám a kezdeti eredmények feledésbe merültek. Századunk művészetének jószerint újra fel kell fedeznie a sokszorosító grafikai technikák lehetőségeit. A lehetőségek pedig egyúttal sokkal biztatóbbak. A grafikai művészetek megjelenését attól az időponttól számítjuk, amikor a metszettechnikák felszabadulnak egykori alárendelt helyzetükből. Amikor már nem arra szolgálnak tehát, hogy segítségükkel *festményeket reprodukáljanak,* de maguk lesznek az alkotás kézenfekvő eszközei, *a művészi ábrázolás hordozói.* Ferenczy Valér, aki elméletileg is behatóan foglalkozott a rézkarc és rokonágai fejlődéstörténetével, hazai elterjedésének körülményeire is kitér. „A rézkarc aránylag új palánta — olvassuk egyik írásában. — De hogy miért hanyagolódott el annyira egyébként virágzó művészi kultúránk közepette a múlt század utolsó évtizedeiben s még azután is; ez nem egészen érthető."[27] A rézmetszet és rézkarc fejlődését „teljesen párhuzamosnak" tekinti, amennyiben mindkettő igen hosszú ideig a reprodukció-készítés eszköze volt. A fénykép szorította ki végképpen ilyen funkciójukat és segítette át a technikát „a tiszta művészet régióiba". Rézkarc és fametszet térhódítása — a mély- és magasnyomású technikák legkedveltebb válfajainak térnyerése — *a húszas évek elejére* válik világjelenséggé. Nagykorúsodásukat már senki sem tagadja. Gyűjtők szenvedélye lesz értékes grafikai lapok megszerzése és e gyűjteményekből gyakran rendeznek kiállításokat is.

Erdély művészetében *Kós Károly* próbálta meg először a modern grafika fejlődését legalább nagy áttekintésben összefoglalni.[28] A rézkarc művelőiről szólva a kolozsvári Papp Lajos és a nagybányai *Ferenczy Valér* fellépését tartja fontosnak. Az előzmények felderítése, a korábbi „nyomok", hatások és próbálkozások kimutatása továbbra is izgalmas feladata marad művészetírásunknak.

Nagybánya művészete köztudottan a színlátó, a természetelvű festészetet részesítette előnyben. Olyannyira azt, hogy a rajzművészetnek, de még a rajzos piktúrának is csak kényszeredetten adott teret. A korai nagybányai évek történetét vizsgálva az itt megfordult igen nagyszámú művész pályája alakulásában is követhető ez a képlet. *Glatz Oszkár* festői fejlődésében évek kitartó munkáját követelte, hogy szabadulhasson eredeti rajzos valóságlátásától, mert ezt összeférhetetlennek mondták az újat hozó nagybányai szellemmel. *Kubinyi Sándornak,* a Münchenben később festőiskolát alapító kiváló grafikusnak, festményei rajzos jellege miatt hely sem jutott a nagybányaiak első együttes kiállításán. Mindez így igaz, de csupán a kolónia történetének kezdeti éveiről szólva. Ferenczy Valér 1914-től műveli a rézkarcot és munkáinak itthon is sikere van. A két világháború között élvonalbeli grafikusok fordulnak meg Nagybányán; itt készítik és itt állítják ki rajzaikat, metszeteiket és karcaikat. *Aba-Novák Vilmos, Pathó Károly, Pászk Jenő* (Eugen Pascu), *Mund Hugó, Boldizsár István* foglalkozik rézkarccal nagybányai és felsőbányai tartózkodásuk idején.

A századelőn számos erdélyi művész tanul a budapesti képzőművészeti főiskolán, ahol Olgyai Viktor, majd Varga Nándor Lajos ismerteti és szeretteti meg velük a sokszorosító grafika technikáit. Többen német városokban (mindenekelőtt Münchenben) szerzik meg technikai ismereteiket a rézkarc műveléséhez.

Ferenczy Valér Párizsban tanulta meg a rézkarc technikáját. Az említettek között az ő fejlődésében követhető legtisztábban a grafikusi elkötelezettség útja.

*

A Kolozsváron kiadott *Vasárnapi Újság* 1923. szeptember 9-i számában érdekes riportképet tett közzé. A felvétel Ferenczy Valért ábrázolja nagybányai műtermében. Festményekkel és metszetekkel sűrűn teleaggatott falsík előtt nagyméretű, régi típusú *rézkarcnyomó gépet* látunk, s a művészt, amint (kicsit beállított tartásban) éppen egyik levonatát emeli ki a présből. Ritka dokumentum erejű kép ez, szemléltető adat grafikai művészetünk fejlődéséhez. Majdnem bizonyos, hogy ez volt *az első metszetnyomó prés,* melyet Nagybányán, illetve Erdélyben grafikusaink használtak. Ferenczy Valér minden bizonnyal még párizsi tanulmányútja évében, 1914-ben szerezte be, s ezen készítette legkorábbi levonatait is. Pár évvel később, de már csak a háborút követő években kapunk híreket arról, hogy külföldi tanulmányútjaikról grafikusaink ilyen felszereléssel térnek haza. Nagyváradra 1921-ben Váradi Albert hozott Münchenből rézkarcnyomó gépet. Papp Lajos 1922-ben ugyan-

csak Münchenből hozza haza (Kolozsvárra) műtermének teljes felszerelését. Nagy Imre rézkarcművészetének friss lapjaival a húszas évek közepén találkozunk erdélyi városokban.

Ferenczy Valér rézkarckészítő munkásságáról életrajzi jellegű írásait és tanulmányait olvasva kapunk egészen tiszta képet. ,,Ezerkilencszáztizennégy óta karcolok, azóta változatlanul szenvedélyem, vesszőparipám maradt a rézkarc" — olvassuk egy 1941-ben megjelent írásában.[29] Korábbról (1932) tanulmányútja eseményeiről vall. ,,Amikor Párizsban időzve, hozzáláttam a rézkarcoláshoz, az eljárások elemeit egy rokonszenves fiatal amerikai művésztől sajátítottam el, aki rendszeresen tanította a rézkarcot, s akire a Boulevard Montparnasse egyik festékes boltjában elhelyezett hirdetése révén bukkantam. Elsőrangú technikus volt és öt órán, amelyből tanfolyama állott s amelyért az átlagos montparnasse-i piktor erszényéhez mért árat kért, igen sokat tanultam tőle."[30]

Ki ne felejtsük végül vallomásos sorait arról, hogy az őszintén megkedvelt technikán túl milyen más indítékok cseréltették fel vele az ecsetet a karcolótűvel. Pályájának vízválasztójáról árul el titkokat a kegyetlen őszinteséggel leírt gondolatokban. Nem kétséges, hogy Ferenczy Károly biztatta: próbálkozzék rézkarccal. Ily módon kívánta azt a területet biztosítani fia számára, ahol — művészetük találkozópontjaitól távol — Ferenczy Valér nem érezheti a legyűrhetetlen szellemi fölényt. ,,Őt [ti. Ferenczy Károlyt] nem sikerült rábírnom, hogy rézkarcot készítsen — olvassuk vallomásaiban —, pedig ez eléggé kézenfekvő lett volna, hiszen én Nagybányán alaposan berendezkedtem rá, nyomógépet hozattam, teljes felkészültséggel adtam rá magam a rézkarcolásra. [. . .] Kétségtelenül nagy szeretete, jósága bírhatta rá, hogy ne lépjen erre a területre, hogy ezt meghagyja nekem (valamint öcsémnek is, akit én vezettem be a rézkarcba). Bizonyára nem akarta saját presztízsével, nevének súlyával ezen a téren is megnehezíteni érvényesülésemet, amely annyira szívén feküdt neki."[31]

Ferenczy Valér alkotó művészetének *megújulását* remélte a grafikától, a rézkarctól és rokon technikáitól. Nincs olyan művészünk, aki nagyobb lelkiismeretességgel tanulmányozta volna a technikák sokféleségét, s ezen is túl a művészi kifejezés rajzi esélyeit, a rézkarcban elért eredményeket.

A rézkarc klasszikus technikáján kívül lapjai készültek *aquatintában*, *vernis mou*-ban, kipróbálta a legegyszerűbb eljárást, a *hidegtűt*, végül a legbonyolultabbat is, *a színes rézkarcot*.[32] ,,Legszebb a színes rézkarc", emlékezik apja egyik megjegyzésére: ám e technikában csak pályája jóval későbbi szakaszán próbálkozik.

Párizsi tanulmányútját újabbak követik. A háború utolsó éveiben a budapesti Szépművészeti Múzeum gazdag rézkarc gyűjteményét tanulmányozta. A francia fővárosban szinte otthonosan mozgott már a Bibliothéque Nationale Cabinet des Estampes-jában. Münchenben a húszas évek végén is visszatér, hogy a Neue Pinakothek metszetgyűjteménye, a Kupferstichkabinett művészi lapjait tanulmányozza. (,,Csak rézkarcot nézek; ez érdekel elsősorban" — írja a *Nyugat*ban megjelent élménybeszámolójában.) Kiállításokon, ugyancsak Münchenben a német expresszionisták rézkarcművészetét ismeri meg. Beckmann brutalitása taszítja, Noldénél már több kifinomultságot lát; Barlach rézkarcai közül egyetlen lapról mondja el, hogy igazán tetszett. Ám rajongani csak Whistlerért tud, aki apjának is eszményképe volt, s akit ,,a modern rézkarc arisztokratájának" nevez.[33]

*

A rézkarcművészet iránt érzett *egyre nagyobb elkötelezettsége*, mint előbb bemutattuk, kiállításain is lemérhető volt.[34] Ezek anyagának válogatásában a festményekkel szemben szemléletesen kapnak egyre nagyobb részt grafikai lapjai. Kritikai írások egybehangzóan állapítják meg e hangsúlyváltozást. ,,Rézkarctanulmányai — olvassuk például a *Pásztortűz* 1922-es bemutatójában — mindinkább ennek a nagy művészi szabadságot engedő, de nagy tudást, föltétlen rajzbeli készséget megkövetelő művészetnek hódították meg Ferenczy Valért." A XX. századi magyar grafikai művészetről írt összegező tanulmányában Elek Artúr 1937-ben Ferenczy Valért az úttörők között említi. ,,Gazdag munkásságában — írja — a rézkarc minden válfajára példát találunk."[35]

Rézkarcait népszerűsítette (és egyben az erdélyi grafikai művészetek terjedésének tett szolgálatot!) sajtónk a nagybányai művész grafikai lapjainak reprodukálásával. Romániai magyar lapok és folyóiratok a húszas évek elejétől közölnek rendszeresen karcaiból, illetve festményeiből. A *Vasárnapi Újság*, melyben a korábban említett műtermi felvétel is megjelent 1923-ban egy festményét és két bibliai tárgyú rézkarcát *(Sámson a szárazmalomban, A bosszúálló Sámson)* reprodukálja.[36] Munkáival szinte állandóan jelen van a *Pásztortűz* hasábjain. 1923-ban sűrűvonalas, jó megépítettségű *Önarcképét* ismerik meg e lap reprodukálásában; az 1926 és 1927-es évfolyamokban újabb itáliai utazásának emlékeit feldolgozó lapjaiból mutatnak be: velencei képeket *Rézmetszetek* címen.[37] Ismertebb rézkarcai egyikét *Tájkép* címmel az *Erdélyi Helikon* folyóirat közli egész oldalas műmellékleten.[38]

Rézkarcaiból (de festményeiből is) *sokat adott el* Nagybányán és erdélyi városokban, ahol kiállításai voltak. A sokszorosító grafika nagy előnye — olcsósága — teszik kapóssá rézkarcban készült lapjait. A sajtóban követhető adatok bizonyítják, hogy még a válságos háború utáni években is milyen sok munkáját vásárolják meg. 1926-os szatmári egyéni kiállításán, már a megnyitó utáni első napokon nyolc-tíz rézkarca talált vevőre, nem is szólva arról, hogy a kiállítás végén az eladott katalógusok száma alapján a látogatók sorshúzáson is hozzájuthattak karcaihoz.[39] Magánosok birtokában máig megőrződtek e lapokból. (Előbukkant például édesanyját, *Fialka Olgát* öreg korban ábrázoló rézkarc-portréja, valamint *Felsőbányai vásár* című, 1914-es keltezésű, tehát legkorábbi karcai egyike.[40] Rézkarcaiból és festményeiből néhány a nagybányai és kolozsvári múzeumok birtokába került.

Mint korábban említettük, Ferenczy Valér arra is vállalkozott, hogy *a legközvetlenebb kapcsolatteremtéssel* népszerűsítse a lassan életre kapó erdélyi rézkarcművészetet. 1922-es kolozsvári kiállításán, mint erről a *Romániai Népszava* (az Erdélyi Szocialista Párt magyar nyelvű hetilapja) tudósít, a művész ,,a tartományi szaktanács titkárságának felajánlotta, hogy kiállításának megtekintését a szervezett munkásság részére igen csekély belépődíj mellett lehetővé teszi".[41] A lap tudósítása szerint a szakszervezeti igazolvánnyal felmutatott 3 lejes belépődíj a rézkarcról tartott előadása megtekintésére is jogosított.

December 9-én kiállítása vármegyeházi termében tartja meg előadását, melyre igen sok érdeklődő jött el. Maga a kiállítás a legjobb illusztrációja lehetett e bemutatónak, de az előadó felkészült arra is, hogy a helyszínen, gyors rajzokkal kísérje a mondottakat, magyarázza a technikák sokféleségét. Ahogyan a *Keleti Újság* beszámolójában olvassuk, beszélt a rézkarc eredetéről is, bemutatta Dürer és Rembrandt rézkarcművészetét. Magyarázzák az előadása iránti érdeklődést az említett esztendő szokatlanul mozgalmas művészeti eseményei. Júniusban a kolozsvári *Műgyűjtők Körének* kiállítása nyílik meg, melyen többek között rézkarcokat és rézmetszeteket, régi és újabb lapokat mutatnak be. Októberben pedig Papp Lajos nyitja meg gyűjteményes kolozsvári tárlatát — szemléletes példáját nyújtva a grafikai technikák sokféleségének. (Tárlatán vonalkarcot, aquatintát és mezzotintát, valamint kőnyomatos lapokat is láthattak.)

*

A rézkarc népszerűsítésében Ferenczy Valér *írásaival* is különösen nagy szolgálatot tett. ,,Finom tanulmányokat írt" folyóiratokban és napilapokban, jegyzi meg Réti István. S ezek között, már csak elkötelezettségét tekintve is, a rézkarcokról értekezőket kell kiemelnünk. Követhetően a legelső népszerűsítő írása erdélyi napilapban, a

Brassói Lapokban jelent meg. Aligha kétséges, mi indította ennek a már-már elfeledett, könyvészeti összeállításokból kimaradó tanulmány-igényű cikknek a megírására. — „Hogyan csinálják a rézkarcot? (Ezt kérdezi kivétel nélkül mindenki, aki a rézkarcolót műtermében felkeresi") — A lap 1924. november 30-i és december 7-i számaiban megjelent kétrészes írása valóban a fogalomtisztázásra teszi a legfőbb hangsúlyt. Értekezése leíró, magyarázó és bemutató. Nemcsak a rézkarcot és technikai sokféleségét ismerhette meg belőle az olvasó, de gyakorló képzőművész, jól odafigyelve, akár meg is tanulhatta a technikai gyakorlatot. Kiérezzük bemutatásából, hogy olyan alkotó művész írását tartjuk kezünkben, aki mesterségi szinten is értette és művelte a rézkarc technikáit. Néhány ilyen sorát idézzük itt. „Munka közben tehát az intencionált műnek csak a negatívját látjuk. Ezért olyan várakozásteljes pillanat az, amikor a megkarcolt és megmaratott lemezről az első nyomatot lehúzzuk." „... Míg a laikusok általában nem tudják, mily nagy szerepet játszhatik a rézkarcolásnál az átdolgozás, a művészre nézve nagy varázsa van ennek a hosszas, babráló javítgatásnak, melyet Whistler, korunk legnagyobb rézkarcolója, így nevezett: »caressing a plate into form«, magyarul: a lemezt cirógatni, dédelgetni addig, amíg »formába jön«".

Szakfolyóiratokban, irodalmi lapokban, tehát rangosabb helyen megjelent tanulmányai ismertebbek. A *Magyar Művészet* 1932-es évfolyamában tesz közzé hosszabb írást a modern rézkarcról. Leírásai, még a tisztán technikaiak is (például a hidegtű eljárásról), ugyanúgy, mint fennebb bemutattuk, a rézkarccal elmélyülten és szenvedéllyel foglalkozó alkotó műhely-vallomásainak hatnak. Vagy ugyanebben a tanulmányban élvezetes olvasmánynak találjuk szellemesen megírt „recenzióját" Abraham Bosse könyvéről, egy párizsi rézkarcoló mester 1645-ben kiadott munkájáról. A *Szépművészet*ben (1941) *Beszélgetés a rézkarcról* címmel teszi közzé egyik írását, melyben a színes rézkarcról elmondottakat emeljük ki. Több közlésének ad teret a kor legtekintélyesebb irodalmi folyóirata, a *Nyugat*. 1929-ben e lapban számol be már említett müncheni tanulmányútjáról, melynek során a német expresszionizmus mestereinek rézkarcait is megismerte. 1931-ben *A régi Nagybányáról* ír nosztalgiás emlékezéssel, beleszőve önéletrajzi vallomásokat, korrajzot és pályarajzokat.

Írásaiból, ideértve apjáról írt kitűnő életrajzi munkáját *(Ferenczy Károly*, 1934.), egy rendkívül művelt, európai látókörű, több nyelvet tudó és nyelvtudását olvasottságában messzemenően hasznosító értelmiségi szellemi arca bontakozik ki.

*

Ferenczy Valér *erdélyi éveinek epilógusaként* elevenítjük fel itt kapcsolatát *Romain Rolland-nal*, melynek erkölcsi haszna, egyebek között rézkarcművészetének határon túli elismerését is meghozta.

A világháború éveiben történt. Írók, művészek tiltakoztak az évekig elhúzódó háború borzalmai ellen. A kor legnevesebb alkotói közül többen is emigrációba kényszerültek, hogy tiltakozásuk vissza nem fogottan messze hallatszódjék. Romain Rolland és Henri Barbusse írásai Európa lelkiismeretére apelláltak. Masereel fametszetei és metszetkönyvei a háború elleni mozgósítás vizuális eszközei lettek. Rolland ismert verse, nevezetes prózai költeménye, az *Ara pacis* (A béke oltára) több nyelvre lefordítva hirdette a békére esdeklők szavát „a gyűlölet szakadékából". E vers írójához jutnak el a svájci emigrációba Ferenczy Valér rézkarcai — az *Ara pacis* illusztrációi. Az erdélyi művész gesztusa, a vers illusztrálása és kijuttatása szerzőjéhez, sokak együttérzését fejezte ki. Ha testvérei, Béni és Noémi, a háború éveiben a baloldali, radikális eszmék elkötelezettjei lesznek, az ő politikumtól távol álló természetétől — de meg nem tagadott humánumától! — erre a szelíd tiltakozásra tellett.[42]

Romain Rolland és Ferenczy Valér kapcsolata nem kerülte el az irodalomtörténeti kutatás figyelmét. Dobossy László 1961-ben könyvet jelentetett meg Romain Rolland életéről és munkásságáról,[43] s ebben a monografikus összegezőben külön fejezetrész foglalkozik levélváltásuk bemutatásával. A magyar közvélemény, mutat rá a könyv szerzője, azután kezdett érdeklődni a nagy francia író munkássága iránt, hogy 1916-ban neki ítélik az irodalmi Nobel-díjat. A Pester Lloydban ez idő tájt jelenik meg az *Ara pacis*, ahonnan (persze ez csak feltevés) Ferenczy Valér is megismerhette.[44]

Romain Rolland és Ferenczy Valér levélváltásának dokumentumai (két Rolland-válaszlevél 1926-ból és egy 1928-ból) az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában maradtak meg. Nincs tudomásunk azonban arról, hogy a kapcsolatfelvételüket bemutató első levél közgyűjteménybe (levéltári megőrzésre) került volna. E levél szövegét Dobossy László is csak a Hatvany Lajos kiadásában megjelent *Esztendő* című folyóirat 1918. márciusi számának közlése nyomán idézi. Nem érdektelen azonban, hogy e levél egy erdélyi napilap hasábjain is megjelent — feltehetően a művész tulajdonában levő eredetiből fordítva. A kolozsvári *Ellenzék* 1925 augusztusában kétrészes riportban mutatott be Nagybányán és Felsőbányán dolgozó művészeket. E riport részeként, a Ferenczy Valérről szóló méltató sorok közé épül be Romain Rolland levele. Mivel az eredeti levél holléte ismeretlen, mindkét fordítást, melyben csak jelentéktelen, inkább stiláris eltérések vannak, *eredetinek kell tekintenünk*. Szövegét, mely jól magyarázza kapcsolatfelvételük történetét, a kolozsvári lap 1925. augusztus 18-i számából idézzük.

„Uram

Szívből köszönöm két szép rézkarcát, — nagy örömet szereztek nekem. Elsősorban a nagyot szeretem, árnyék és fényellentéteit, egét, a térben lebegés benyomását, melyet hangsúlyoz az oltár körívének és a fölébük omló nőalakok körtáncának hirtelen fordulása. A kisebbiken a domborművet szeretem, a fölemelt két karjával a fejét körülfogó alakkal. A kettő közül ez a finomabb s egyöntetűbb. A felirat: Ara pacis és az évszám a rézkarcon úgy van elhelyezve, hogy mint címkép is könyvbe illenék. Én arra gondoltam, hogy majd nyugalmasabb időben ezen a címen: »Ara pacis« cikkek vagy költemények sorozatát könyvbe gyűjteném, talán engedélyt kérnék öntől, hogy metszetét reprodukálhassam.

Kérem, legyen meggyőződve igaz rokonszenvemről"

Romain Rolland

Az *Ara pacis* szimbolikus rajzai különösen kedvesek lehettek a művésznek. Bizonyíték rá, hogy azokat egyéni kiállításain mindannyiszor bemutatta. Kritikái is emlékeztetnek arra, hogy e lapokat Romain Rolland tervezett könyvének címlapjául kérte el. Kapcsolataik kezdetét 1917 végéről vagy 1918 legelejéről keltezhetjük. A háború után Rolland Hatvany Lajostól érdeklődik (egy 1921. május 3-án hozzá írt levélben) a magyar grafikus művészről, aki olyan „figyelemre méltó rajzokat" készített az *Ara pacis*hoz.[45] Sor kerül végül személyes találkozásukra is.

Ugyancsak egy romániai magyar napilap, a szatmári *Szamos* (1926. szeptember 18-i írásában) arról értesít, hogy „pár hónappal ezelőtt svájci útján, honnan [a nagybányai festő] hófödte, csodálatosan szép tájak meglátásait hozta, az írás nagy művésze, Romain Rolland vendégül látta az ecset művészét, Ferenczy Valért". A személyes beszámoló hitelével mondja tovább e látogatás történetét Ferenczy Valér. „Gyakran kell gondolnom egy, számomra más vonatkozásban is jelentős esetre, arra, amikor néhány évvel ezelőtt Romain Rolland-nal beszélgettem, nevezetesen ennek a párbeszédnek egyik fordulatára, amikor atyámról esett szó. Romain Rolland érdeklődése már előzőleg nyilvánult volt irántam, néhány személyesebb természetű levelet váltottunk és aztán, Schweizben járva, alkalmam volt meglátogatni a kiváló férfiút és néhány órát zavartalan beszélgetésben tölteni vele. Így jutottunk ahhoz, hogy elhunyt atyámról is beszéljünk és az ő művészi jelentőségéről, amelyről Romain Rolland mit sem tudott."[46]

Ferenczy Károly művészetének a szűk nemzeti határokon túli megismertetése foglalkoztatta ekkoriban

egyre kitartóbban és szenvedélyesebben Ferenczy Valért. Az a fájdalmas tény, hogy a Nyugat jószerint semmit sem tudott e nagy festő alkotásairól, arra ösztönözte, hogy Petrovics Elek monográfiáját francia nyelvre ültesse át, és hogy megírja máig alapvető forrásmunkának számító művét apja életéről és életművéről. — Minderre már Nagybányáról való távozása után került sor.

Murádin Jenő

JEGYZETEK

1 *Erdélyi Helikon*, 1935. 3. sz.

2 Ferenczy Valér: *Ferenczy Károly* Bpest., é. n. 16. o.

3 Nyugat, 1931. I. köt. 301. o.

4 A nagybányai gimnáziumban nemcsak furcsa „dialektusa" miatt hatott idegennek; különbözött a városi polgárok gyermekeitől abban is, hogy apja másként öltöztette és más normák szerint nevelte. Tanulmányait végül bejárási joggal, magánúton végezte el.

5 Magyar Nemzet, 1940. szept. 24.

6 Testvérével, Ferenczy Bénivel együtt aláírója annak a nyilatkozatnak (1911. okt. 16.), melyben a fiatalok csoportja — a szemléleti különbségektől eltekintve — megvédi a telep vezetőit a személyüket ért igazságtalan támadásoktól.

7 Nagybánya és Vidéke, 1912. aug. 11.

8 Utóbbiról az Osvát Kálmán szerkesztette *Erdélyi Lexikon* (1928) tesz említést, a kép hollétének és technikájának közelebbi meghatározása nélkül.

9 Magyar Nemzet, 1940. szept. 24.

10 Budapesten a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában.

11 Egyik legkorábbi képe, a *Máramarosi hegyek*, 1905-ben készült; a budapesti Szépművészeti Múzeum vásárolta meg.

12 Napkelet, 1921. 4. sz.

13 Utóbbi festményének, a *Női arcképnek* modellje — mint Krizsán P. Pál írja — a művész felesége volt.

14 Krizsán P. Pál cikke a Nagybányai Hírlap 1923. ápr. 10-i számában.

15 Szamos, 1924. jún. 15; Nagybánya, 1924. jún. 12.

16 Nagybányai Hírlap, 1923. aug. 13; Nagybánya, 1923. aug. 23.

17 E műtermi kiállításon a fentebb említett legkorábbi festményei kerültek ismét a közönség elé. E felsorolást egészíti ki a *Séta* vagy *Vörös napernyő* címmel ismert ugyancsak igen korai, 1908-as keltezésű festménye.

18 A Magura: festői panorámát kínáló, részben szőlővel beültetett magas dombvonulat Szilágysomlyó határában.

19 Szamos, 1926. szept. 18.

20 Réti István Nagybánya-monográfiájának névsoraiban még 1922-ben és 1923-ban találkozunk felesége nevével (már F. Sárossy Eta néven).

21 Reismann Irma a jónevű romániai grafikus, Erdős Imre Pál édesanyja; művészpályára lépett fia első bemutatkozásait is ő szervezte meg.

22 Szamos, 1926. okt. 9.

23 Ferenczyné Sárossy Eta egy pasztellképe *(A Duna Újpestnél)* került közgyűjteménybe, a budapesti Magyar Nemzeti Galéria tulajdonába.

24 Thorma János levele Réti Istvánhoz, kelt Nagybányán, 1926. aug. 11-én. — Közli Radocsay Dénes A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyvében (1953).

25 Szamos, 1926. szept. 28.

26 Keleti Újság, 1927. szept. 24.

27 Szépművészet, 1941. 1. sz.

28 Erdélyi Helikon, 1929. 5. sz.

29 Szépművészet, 1941. 1. sz.

30 Magyar Művészet, 1932. 332. o.

31 Ferenczy Valér: *Ferenczy Károly* i. m. 149. o.

32 Sokszorosító grafikában ex libris-eket is készít.

33 Nyugat, 1929. II. köt. 654—656. o.

34 Karcaival legelőször talán a Ferenczy család 1916-os Ernst Múzeumbeli közös kiállításán mutatkozott be. Ezt követte a háború után erdélyi tárlatsorozata.

35 Elek Artúr: *Az újabb magyar grafikai művészet* Magyar Művészet, 1937. 202 és 212. o.

36 A reprodukciók illetve a műtermi felvétel a lap 1923. szept. 9-i számában jelent meg; festményét *(Nő a csokorral)* újraközli az 1924. máj. 18-i szám.

37 Karcai illetve metszetei a Pásztortűz 1923. márc. 4-i, 1926. nov. 7-i, 1927. febr. 13-i számaiban, egy festménye pedig *(Csendélet)* az 1927. okt. 9-i számban jelent meg.

38 Erdélyi Helikon, 1929. 4. sz. Ugyanez a kép a Szépművészet, 1941. 1-es számában Ferenczy Valér: Beszélgetés a rézkarcról c. írását illusztrálja (hibásan 1932-ből keltezve a lapot).

39 Szamos, 1926. okt. 12.

40 *Fialka Olga portréja* nagybányai magántulajdonban (illetve a kolozsvári Művészeti Múzeum birtokában), *Felsőbányai vásár* c. lapja kolozsvári magántulajdonban maradt meg. Olajfestményei közül kis, négyzetes alakú vásznaiból lehet leginkább látni, melyeket — mint érdekességet említjük — Nagybányán sokan Ferenczy Károly képeinek vélnek.

41 Romániai Népszava, 1922. dec. 10.

42 Ferenczy Valér irodalmi műfordítói munkássága is igazolja háborúellenes-humanista érzelmeit. Nem lehet véletlen, hogy ő vállalkozott egy, a második világháború vízióját előrevetítő angol regény magyar átültetésére (S. Fowler Wright: Prága nincs többé, Genius kiadás, 1937.). Ferenczy Béniné közlése szerint lefordította angol nyelvre Kuncz Aladár könyvét, a Fekete kolostort, de ennek kiadására, sajnos, nem került sor.

43 Dobossy László: Romain Rolland, az ember és az író. Bpest. 1961.

44. A vers később Franyó Zoltán fordításában erdélyi folyóiratban is megjelent (Napkelet, 1921. II. évf. 1220—1222. o.) E nagy hatású prózai költemény nemcsak Ferenczy Valért ihlette meg, egy másik magyar művész, Hubay Jenő kantátát írt a szövegére.

45. Dobossy, i. m. 219. o. — Ferenczy Valér 1928-ban meg akarta festeni az író arcképét, de Rolland elzárkózott a kérés elől, arra hivatkozva, hogy elfoglaltsága miatt más művészeket is el kellett utasítania.

46. Ferenczy Valér: *Ferenczy Károly* i. m. 122. o.

IRODALOM

Plány Ervin: *A nagybányai festők kiállítása* Nagybánya és Vidéke, 1906. szept. 2.

— *A nagybányai festőkolónia életéről* Nagybánya, 1911. okt. 19.

— *A nagybányai festőkolónia megalakulása* Nagybánya, 1911. okt. 26.

— *A mi festőink* Nagybánya és Vidéke, 1911. okt. 29.

Sumi Nona [Réti István] *A képkiállításról* Nagybánya és Vidéke, 1912. aug. 11.

— *Romain Rolland levele egy magyar művészhez* Esztendő, 1918. I. évf. 3. sz.

— *Rézkarc kiállítás* Nagybánya és Vidéke, 1920. jan. 4.

(H.): *Nagybányai festők kiállítása Nagyváradon* Nagyváradi Estilap, 1920. márc. 21.

R. J. [Révész János]: *Impressziók — Őszi tárlat Nagybányán* Nagybánya és Vidéke, 1920. dec. 5.

Collegium Artificum Transsylvanicorum — katalógus, 1921.

Sz.: *Az erdélyi képzőművészek tárlata* Ellenzék, 1921. márc. 3.

Eugeniu Est: *Expoziția de pictura din palatul prefecturei* II. Patria, din 3. mart. 1921.

Dienes László: *Az erdélyi képzőművészeti szalon* Napkelet, 1921. II. évf. 4. sz.

Kós Károly: *Collegium Artificum Transsylvanicorum* Napkelet, 1921. II. évf. 5—6. sz.

— *Élet a festőtelepen* Nagybányai Hírlap, 1921. júl. 16.

— *A nagybányai művésztelepen* Ellenzék, 1921. júl. 19.

— *Őszi tárlat Nagybányán* Nagybányai Hírlap, 1921. okt. 24.

— *Megnyílt a nagybányaiak őszi tárlata* Ellenzék, 1921. nov. 1.

— *Őszi tárlat Baia-Maren (Nagybányán)* Szamos, 1921. nov. 10.

k. m.: *Őszi tárlat Nagybányán* Keleti Újság, 1921. nov. 11.

Mohalyi P. Pál: *A nagybányai jubiláris tárlat* Ellenzék, 1921. nov. 24.

Krizsán P. Pál: *Jubiláris tárlat Nagybányán* Napkelet, 1921. II. évf. 22. sz.

Verő Janka: *Látogatás a nagybányai festőknél* Nagyvárad, 1922. szept. 11.

— *A nagybányai festők kollektív kiállítása* Szamos, 1922. okt. 15.

— *Ferenczy Valér kiállítása elé* Keleti Újság, 1922. nov. 25.

— *Ferenczy Valér gyűjteményes kiállítása Kolozsváron* Ellenzék, 1922. nov. 25.

— *Ferenczy Valér kollektív kiállítása* Újság (Kolozsvár), 1922. nov. 26.

Székely Béla: *Két kiállítás Kolozsváron* Keleti Újság, 1922. nov. 28.

Krizsán P. Pál: *Ferenczy Valér* Nagybánya, 1922. nov. 30.

-fz-: *Ferenczy Valér gyűjteményes kiállítása* Ellenzék, 1922. dec. 1.

— *Ferenczy Valér előadása a rézkarc-művészetről* Keleti Újság, 1922. dec. 6.

— *Ferenczy Valér képkiállítása* Romániai Népszava, 1922. dec. 10.

— *Ferenczy Valér előadása a rézkarcról* Keleti Újság, 1922. dec. 12.

Szopos Sándor: *Gondolatok a Meczner- és Ferenczy-képkiállítás alkalmából* A Hírnök, 1922. dec. 15.
Finta Zoltán: *Decemberi képkiállítás — Ferenczy Valér* Pásztortűz, 1922. VIII. évf. 52. sz.
— *Ferenczy Valér képkiállítása* Nagyvárad, 1923. jan. 11.
— *Ferenczy Valér nagyváradi kollektív képkiállításáról* Nagybánya, 1923. jan. 18.
Krizsán P. Pál: *Tavaszi tárlat és iparművészeti kiállítás* Nagybányai Hírlap, 1923. ápr. 10.
Kertész Mihály: *Tavaszi tárlat Baia-Marén (Nagybányán)* Szamos, 1923. ápr. 11.
— *A festők tavaszi tárlata* Nagybánya és Vidéke, 1923. ápr. 15.
Kristóf Sándor: *A nagybányaiak tavaszi kiállítása* Ellenzék, 1923. ápr. 17.
(sz. j.): *Képzőművészeti seregszemle* Pásztortűz, 1923. IX. évf. 33. sz.
— *Képkiállítások* Nagybánya és Vidéke, 1923. aug. 12.
— *Ferenczy Valér kiállítása* Nagybányai Hírlap, 1923. aug. 13.
— *Ferenczy kiállítás* Nagybánya, 1923. aug. 23.
Krauszt Albert: *Nagybányai festők tárlata* Temesvári Hírlap, 1923. dec. 15.
— *Képkiállítások* Nagybánya, 1923. dec. 23.
— *A festőkiállítás* Nagybánya és Vidéke, 1923. dec. 30.
— *A képkiállítás* Nagybánya és Vidéke, 1924. jún. 8.
— *Vásárlások a festők képkiállításán* Nagybánya, 1924. jún. 12.
— *A baia-marei (nagybányai) festők kiállítása I.* Szamos, 1924. jún. 13.
— *A baia-marei (nagybányai) festők kiállítása III.* Szamos, 1924. jún. 15.
Gara Ernő: *A festőkolónia kiállítása Nagybányán* Keleti Újság, 1924. jún. 15.
(r.): *Képkiállítás Nagybányán* Ellenzék, 1924. jún. 15.
(k-r.): *A „Nagybányai Festők Társaságá"-nak a kolónia vendégtagjaival együttesen rendezett kiállítása* Nagybánya, 1924. nov. 2.
— *Képkiállítás* Nagybánya és Vidéke, 1924. nov. 9.
Ferenczy Valér: *A rézkarc* (I. és II. rész.) Brassói Lapok, 1924. nov. 30.; dec. 7.
(o. e.): *Nagybányán és Felsőbányán I.* Ellenzék, 1925. aug. 18.
— *„Megnyílt a »Nagybányai Festők Társasága« téli kiállítása"* Nagybánya, 1925. dec. 20.
(k. s.): *A Nagybányai Festők Társaságának karácsonyi kiállítása* Szamos, 1925. dec. 25.
Dr. Hohmann Sándor: *Látogatás a nagybányai Művésztelepen* Temesvári Hírlap, 1926. febr. 21.
— *Thorma János 25 éves tanári jubileuma* Szamos, 1926. aug. 18.
Reismann Irma: *Látogatás a Ferenczy-pár műtermében* Szamos, 1926. szept. 18.
— *Új tanárok a nagybányai szabad festőiskolában* Szamos, 1926. szept. 28.
K. A. [Krausz Albert]: *Új tanárok Nagybányán* Temesvári Hírlap, 1926. okt. 6.
— *Ma este nyílik meg Ferenczy Valér és F. Sárossy Eta képkiállítása* Szamos, 1926. okt. 7.
— *A nagybányai művészet elhanyagolta Szatmárt* Szamos, 1926. okt. 9.
— *A Ferenczy-kiállítás sikere* Szamos, 1926. okt. 12.
— *Az egészséges művészeti élet szolgálatában . . .* Szamos, 1926. nov. 7.
— *Ferenczy Valér kilépett a Nagybányai Festők Társaságából* Ellenzék, 1927. szept. 18.
— *Ferenczy Valér kegyeletsértő feledékenységgel vádolja a nagybányai kolóniát* Keleti Újság, 1927. szept. 24.
(-jos.): *Válságban a nagybányai festőkolónia* Ellenzék, 1927. nov. 6.
— *Ferenczy Valér és Ferenczyné Sárossy Etus kiállítása elé* Temesvári Hírlap, 1927. nov. 6.
K. K. A.: *Ferenczy Valér és F. Sárossy Eta kiállítása* Temesvári Hírlap, 1927. nov. 8.
Erdélyi Lexikon (Szerk.: Osvát Kálmán), Nagyvárad, 1928.
Ferenczy Valér: *Egy grafikusi tanulmányút jegyzetei* Nyugat, 1929. XXII. évf. II. köt. 654—656. o.
Ferenczy Valér: *A régi Nagybányáról* Nyugat, 1931. XXIV. évf. I. köt. 301—307. o.
Ferenczy Valér: *A modern rézkarc* Magyar Művészet, 1932. VIII. évf. 325—334. o.
Ferenczy Valér: *Ferenczy Károly* A Nyugat kiadása. Bpest., é. n. (1934)
Gy. Szabó Béla: *Ferenczy Károly (Ferenczy Valér könyve)* Erdélyi Helikon, 1935. VIII. évf. 3. sz.
Elek Artúr: *Az újabb magyar grafikai művészet* Magyar Művészet, 1937. XIII. évf. 201—228. o.
Ferenczy Valér: *Nagybánya* Magyar Nemzet, 1940. szept. 24.
Ferenczy Valér: *Beszélgetés a rézkarcról* Szépművészet, 1941. II. évf. I. sz.
Réti István: *A nagybányai Művésztelep* Bpest., 1954.
Radocsay Dénes: *Thorma János* A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve, Bpest., 1954.
Dobossy László: *Romain Rolland, az ember és az író* Akadémiai Kiadó, Bpest., 1961.
Murádin Jenő: *Nagybányától Kecskemétig — Egy művészeti különválás történetéhez* Cumania. Bács-Kiskun megyei múzeumok közleményei, Kecskemét. 1975.

1939 márc 5

a Magyar Nemzet reklámtanácsadója

A művészi plakát multja

Irta Ferenczy Valér

Ma már annyira hozzászoktunk ahhoz, hogy plakátokkal vagyunk körülvéve — amely plakátok többé-kevésbbé igényt tartanak — (joggal vagy jog nélkül) — a „művészi" jelzőre —, hogy szinte furcsán hat, ha *multról* beszélünk ezzel kapcsolatban. Hisz kétségtelen, hogy ez nem nagyon régi mult; más művészeti ágakhoz képest a plakát igen fiatal. Hogy ne essünk abba a hibába, amely anyira gyakori, hogy t. i. a történelmi visszapillantásokat egyesek szeretik Ádámon és Éván kezdeni: állapítsuk meg, hogy plakát a szó igaz értelmében a régi kultúrákban nem volt; még a betűnyomtatás és képsokszorosító eljárások (rézmetszet, fametszet) feltalálása után is nagyon váratott magára a plakát. Legjellemzőbb, ha bizonyos hivatalos jellegű közléseket tettek ki falragasz alakjában: így a régi francia királyok proklamációit nyomtatásban függesztették ki, az azonban, hogy magán ember is hirdethessen valamit, még a XVII. században is szigorúan tiltva volt. Hogy időnknek ez a markáns, feltűnő jellemzője, a plakát, megszülethessék, több tényezőnek kellett együttműködnie. Az egyik tényező egy újabb, modernebb, képsokszorosító eljárás feltalálása volt, a másik a kereskedelemnek és általában az életnek gyorsabb üteme, az „amerikai" tempójú verseny, amely magával hozta a feltűnő képes hirdetést, a plakátot.

Az a nyomótechnikai eljárás, amely lehetővé tette képeknek nagyobb arányú, gyorsabb és olcsóbb sokszorosítását, mint amit előbb ismertek: a kőnyomat, a litográfia volt, amelyet a mult század legelején találtak fel. Ne feledjük: ez még a fénykép feltalálása előtti időben történt; a kép sokszorosítását azelőtt csak két eljárásban, rézmetszetben (illetve rézkarcban) és fametszetben ismerték. Mindkettő bármilyen szép, művészi eljárás, de nem olcsó és nem gyors, főleg pedig nagyméretű képek sokszorosítására nem olyan alkalmas, mint a litográfia. Figyelemreméltó, hogy a plakátok ma is litográfiában készülnek, még a sokszorosító ipar óriási fellendülése — amely a mi időnket jellemzi — sem tudta kiszorítani ezt, a maga nemében gyönyörű, sokszorosító eljárást.

Érdekes, hogy a mai értelemben vett plakát mennyire később követte nyomon a litográfia feltalálását; sokáig tartott, amíg a technikája annyira tökéletesedett, főleg a színes litografálás dolgában és amíg akadtak újítók, akik nagyobb méretű, élénk, színes hirdetésekkel — az első igazi plakátokkal — merészkedtek ki az utcára. Ez az újítás, amely megváltoztatta az utca, sőt mondhatni, a világ képét, Franciaországból, Párizsból indult ki és itt is elsősorban egyetlen ember, egy francia művész műve volt. Jules *Chéret* volt ez a művész, aki elsőül népesítette be Párizs utcáit, élénk, színes falragaszokkal. *Chéret* a hatvanas években tűnt fel, első plakátja *Sarah Bernhardtnak*, az akkor ugyancsak fiatal színésznőnek egyik fellépését hirdette; *Chéret* aztán csaknem félszázadon át változatlanul szerepelt, mint nagyhírű plakátfestő. Nem is kell olyan idősnek lenni, hogy jól emlékezhessünk *Chéret* plakátjaira, amelyek olyanok, ahogy ma is közmondásszerűen képzeljük a „franciás" jelleget: könnyedek, légiesek, szellemesek... Ezeken a plakátokon rendszerint karcsú, lenge öltözetű, erősen dekolletált nők lebegnek a térben, bizonytalan, meghatározhatatlan háttér előtt, a ruhák fodrainak is dekoratív térkitöltő szerep jut, hozzá nem kevésbbé a hajukrek ezek is lebegnek, röpködnek, játszi könnyedséggel fodrozódnak végig a plakáton; valami könnyed, csaknem Watteau szerű légiesség, rokokó esprit van bennük, vagy ha úgy tetszik, párizsi farsangi hangulat. Talán a Montmartre-rak, a híres művésznegyednek hangulata az, ami végigvonul számtalan plakáton, amelyeket Chéret és utódjai, epigónjai festettek.

A XIX. század nyolcvanas, még inkább kilencvenes évei, aztán a századforduló voltak igazában a modern művészi plakát fellendülésének évtizedei; ami pedig különösen fontos, a szecesszió stílusa, amely a századforduló idején annyira rányomta bélyegét mindenre, ami szemünk elé került, épületekre, festészetre, szobrászatra s nemkevésbbé iparművészetre — ez a szecesszió-stílus uralkodik a korai művészi plakátokban. Ez pl. igen jól volt észlelhető a Műcsarnokban rendezett multévi nyomdatechnikai kiállításon, amelynek keretében a maga nemében igen érdekes plakátgyűjteményt láttunk. Nagyjából fogalmat kaptunk itt erről a mindenképpen érdekes korról — ami a plakátokat illeti — az első komoly művészi eredmények kora volt, annyira, hogy túlzás nélkül a modern művészi plakát hőskorának is nevezhetnők. Ma sokak szemében divattá vált a szecesszió stílusának lebecsülése. Ez azonban előítélet, amelybe rendszerint azok esnek bele, akik ezt a maga nemében igen szép, művészi stílust csak legocsmányabb fattyúhajtásaiban, utánzataiban ismerik, amely hajtásai, igaz, mindenütt terpeszkednek. Amint néhány tehetséges, tiszta szándékú művész csinál valami jót, mindig nyomukban van az utánzók hada, akik sietnek a „jól bevált" mintát kevesebb tehetséggel és kevesebb művészi lelkiismeretességgel kiakrázni.

Egyébként, amikor stílusokra vonatkozó elnevezéseket említünk — a művészetnek bármely ágával kapcsolatban —, mindig tanácsos bizonyos fenntartással élni, mert különben könnyen esünk túlzott általánosításba. A szecesszió nem volt mindenütt egyformán domináló folyamat; így Párisra, Franciaországra egy fokkal kevésbé ütötte rá bélyegét, mint Németországra, Ausztriára s nem kevésbé Magyarországra. Hogy a szecesszió korántsem olyan silány művészi mozgalom volt, mint ahogy egyesek ma tudni vélik, sőt inkább a legjobb, legtehetségesebb művészek összefogását, friss megmozdulását jelentette, ezt más összefüggésben is kifejtettem már: atyámról, *Ferenczy* Károlyról írt könyvemben, ahol művészi pályájában olyan fontos mozzanatként szóltam a századfordulóról, valamint a müncheni *„Secessio"* művészegyesületről, melynek atyám tagja s kiállítója volt.

Ami tehát a művészi plakátot illeti, Párizsból indult világgá; a két ország pedig, ahol ugyancsak magas fejlettséget ért el, ahol valóban a művészet egyik nyilvánulása volt, mindenekelőtt Anglia és az amerikai Egyesült Államok. Úgy Franciaországban, mint később Angliában is a tehetséges, meg nem alkuvó, haladó irányú művészek egész sora kezdett plakátokat festeni illetve rajzolni. Csaknem mind olyan, aki más területen, a tiszta, minden „üzleti", hirdetési céltól elvonatkoztatott művészetben is jelentős volt. Említhetők a franciák közül *Steinlen*, *Willette* (kissé Chéret-utánzó, később, a világháború idején is szerepelt a legvadabb soviniszta uszító-plakátok rajzolójaként), *Boutet de Monvel* (egyébként rézkarcoló, főleg gyönyörű, színes rézkarcok művésze); továbbá, akit elsőként kellett volna említenünk: *Toulouse-Lautrec*, ez a dekadens, különc francia rajzolóművész, akinek páratlanul elmés és eredeti színes rajzai, kőrajzai és festményei a karikatúra határán mozognak. Az angoloknál ugyancsak a legjobb, komoly tudású művészek vállalkoztak arra, hogy ezt, az akkoriban merőben újszerű művészeti ágat műveljék, így elsősorban már az 1860 as éveknek, ennek az angol művészetben híres, termékeny kornak — a „sixties"-nek — egyik legnevesebb művésze, *Frederick Walker* is. Az angol plakát további nagy mesterei *James Pryde* és *William Nicholson*, akikre a *Studio* olvasói emlékezhetnek s akik *„Brothers Beggarstaff"* furcsa álnév alatt együtt készítették a századforduló legszebb angol plakátjait. (Brothers Beggarstaff = koldusbot fivérek.) Ezeknek plakátművészetét, mint általában a kor legjobb plakátjait, hallatlan leegyszerűsítés jellemzi, olykor csak 2—3 szín az egész, egy alaknak csak árnyékai láthatók, helyenként az alak teljesen beleolvad a háttérbe. Ezt a hatást, amelyre — ha úgy tetszik — azt is lehetne mondani: „impresszionisztikus", mert valóban egy benyomásra, egy impresszióra egyszerűsíti le a képet — nagyon kedvelte *Aubrey Beardsley* is. *Beardsley* nálunk sem ismeretlen a művészi illusztráció amatőrjei között, pl. több rajzán — szinházi foyer frakkos urakkal, nézőtér dekolletált hölgyekkel — fekete tus-hátteret alkalmazott, amelybe a sötét ruhák teljesen beleolvadnak, úgyhogy jóformán csak a arcok, kezek, továbbá a nők ledtelen válla, keble és az urak ingmelle látszott; ezekből alakított ki materien *Beardsley* és a hozzá hasonló törekvésűek, egységes rajz-, illetve képhatást. Ez a *folthatás* kiemelkedő, mindennél fontosabb szerepet játszik főleg az angol plakátokon. Ak képekben akarja maga előtt elvonatkoztatni ezt az érdekes kort, a századfordulót, a művészi plakát hőskorát, legjobb, ha a *Studio* akkori évfolyamait nézegeti, amelyekben jelentős hely jut, mindenféle grafikai művészet mellett, a plakátnak is; vagy pedig még jobb fogalmat ad erről a időről, kifejezetten a plakát szempontjából, a *„Das moderne Plakat"* c. könyv (írója Spoorsel) 1897-ből vagy az angol *„A Book of the Poster" W. S. Rogers-től*, 1901-ből. E könyvek szerzőjének neve egyébként alig érdemli meg a följegyzést; egyszerű kompiláció mind a kettő, fontosabb az, hogy igen sok, jó, részben színes reprodukció van bennük; jóformán az is elég, ha ezeket végignézzük. Fontos még megemlítenem az amerikai plakátművészeket, akik közül kettő tett szert valamennyinél nagyobb jelentőségre: *Will Bradley* és *Louis Rhead*. Mind a kettő rendkívül jellemző képviselője ennek a századvégi kornak; egyik sem ereeti művész, inkább ügyes felhasználója a legjobb francia és főleg angol tradicionak. *Bradley* főleg *Beardsley* utánérzője, már ittott valósággal utánzója; *Rhead* is hasonló, kissé emlékeztet a preraffaelitákra is — akiknek különben Beardsley maga is folytatója volt. Ő benne is megvan az a szelid báj, amely erősen az ógörög mintákra támaszkodik, főleg ami az embertípust illeti. Ez a *görögös szépség* rendkívül jellemző sajátsága a századvégi angol művészetnek: ez tükröződik a kor plakátjaiban is.

Nem áll elég hely rendelkezésemre, hogy a magyar plakát fejlődését is vázoljam: de meg kell állapítanom, hogy itt is sokban hasonló hatások, hasonló stiláris törekvések mutatkoznak a századforduló táján. Nem hagyhatom azonban említetlenül *Ferenczy* Károly plakátjait, annál kevésbé, mert ezeknek keletkezésére magam is jól emlékszem és mert — bár atyám később abbahagyta a plakátfestést — mégis azok a stiláris törekvések, amelyek plakátjaiban megnyilvánultak, rendkívül jellemzőek egész művészetének stílusára, főleg pedig annak régebbi, müncheni és korai nagybányai korszakára. Így 1897-ben, amikor a nagybányai festők első ízben készültek Pesten gyűjteményes kiállításban bemutatkozni, atyám szívesen vállalkozott a kiállítás plakátjának elkészítésére. Ez az, amelyről *Petrovics* Elek a gyönyörű életrajzi tanulmányban azt állapította meg, hogy ez volt „az első művészi plakát Magyarországon". Ezt követte a második nagybányai kiállítás plakátja, amely — akár csak az egész nagybányai festőművészet — akkoriban rengeteg támadásnak, együgyű bírálatnak, élcnek és gúnynak volt céltáblája. Ez az utóbbi plakát, amelyen ugyancsak nagyon erősen érvényesült a fentebb említett leegyszerűsítésre való törekvés — úgy látszik elkallódott, sehol se akadtam újabban nyomára sem a festményének, sem a nyomásnak. A sok értetlenség, süketten támadás nem kedvetlenítette el atyámat; 1903-ban, első, nagy hordcrejű gyűjteményes kiállításához ugyancsak szép plakátot készített.

Itt végül még egy érdekes párhuzam is kínálkozik. A franciáknál *Toulouse-Lautrec*, az angoloknál *Beardsley* volt egy-egy, a maga nemében kiváló, főleg rendkívül eredeti, egyéni művész, akinek nagyon megfelelt a plakát, mint művészi kifejezési lehetőség. Mind a kettőben van valami beteges: az eredetiség a különcségig megy náluk. Egyébként egyik sem volt egészen egészséges ember. *Beardsleynek*, aki korán meghalt tüdőbajban, műveiben is megnyilvánult valami lázálom-szerűség, olykor csaknem borzadály. *Ferenczy* Károly, bár robusztusabb egyéniség, de mégis párhuzamba állítható velük annyiban, hogy ő benne is rendkívül erősen megvolt a különcség, a különösnek szeretete. Ez a sajátsága, ez az *„őszinte különlegesség"* — ahogy atyám maga nevezte — éppúgy megnyilvánult plakátjaiban is, akár csak egyéb műveiben.

Aki másnak vermet ás...

Szín: a Keleti-pályaudvar indulási oldala. A gyorsvonat már indulóban van, amikor Kovács kiér a perronra. Ijedten rohan a már mozgásban lévő vonat után és nagy erőfeszítéssel sikerül végre az utolsó kocsira felkapaszkodnia. Lihegve támolyog be egy másodosztályú fülkébe és kimerülten rogy le a bőrülésre. Melle zihál a szokatlan rohanástól, lábai remegnek. „Azért is sikerült!" — mormogja magában. Amikor egy kissé már kifújta magát, odafordul a fülke másik oldalán ülő útitársához: „Ön is Szegedre utazik?"

Amire az utitárs elmosolyogja magát. „Dehogy! Miskolcra!"

Kovács agyán szörnyű gondolat villan át: „Hát nem Szegedre megy ez a vonat!?"

— Egy kis kerülővel Szegedre is eljuthat Uraságod, — feleli az utitárs, — de helyesebb lett volna mingyárt a ceglédi vonatra ülni!"

— Szörnyű! — kiált fel kétségbeesetten. — Eltévesztettem a vonatot! Pedig ma még feltétlenül Szegeden kellene lennem!

Ebben a pillanatban megállott a vonat a kőbányai pályaudvaron. Az utitárs kárörvendve biztatta Kovácsot:

— Vegye gyorsan a böröndjét és szálljon le. Talán ha visszamegy, még eléri a szegedi vonatot! Kovács nem tétovázott sokáig, hanem gyorsan levette böröndjét a hálóból, odaköszönt utitársának és leszállt a vonatból.

Az utitárs pedig egy darabig még elgondolkozott azon, hogy milyen elővigyázatlan emberek is vannak a világon! Felszállnak a vonatra és meg se mnézik, hová megy! Ejnye, ejnye... Azután elunta magát, végigheveredett az ülésen és — elaludt. Alaposan kialudta magát. Mikor felébredt, megnézte az óráját és látta, hogy néhány perc multva céljához ér. Lassan, kényelmesen tette meg előkészületeit a kiszálláshoz. A vonat tényleg lassított és egyszerre, egy zökkenővel megállt a szegedi pályaudvar előtt!

Most derült ki, hogy nem Kovács, hanem ő tévesztette el a vonatot. És ráadásul még Kovácsot is leszállította...

*

Így van ez néha a reklámban is. A reklámhoz mindenki ért és így mindenki szakértőnek képzeli magát. Tehát nemcsak önmaga fejt ki reklámtevékenységet helytelenül, hanem még másnak is ad tanácsot annyira, hogy amaz könnyen eltéveszti — a vonatot.

Tanulság: mielőtt vonatra szállsz, kérdezd meg a vonatkísérő.! Mielőtt reklámot csinálsz: fordulj a reklámszakemberhez!

Támadás

Az egyik *napilapban* jelentek meg a következő figyelemreméltó sorok:

— *Támadás* jelent meg az egyik gyógyszerészeti hetilapban egy hirdetés ellen, amely nem annyira a hirdetést, mint inkább a hirdetőt részesíti egészen indokolatlan céltévesztő és hamis kritikában. Felesleges talán azt a régi igazságot hangsúlyozni, hogy minden áru forgalomba hozásánál az eladó a legkönnyebb és legközvetlenebb kapcsolatot a vásárlóközönséggel a hirdetés útján találja meg s ennek a kapcsolatnak a megkeresése nemcsak helyes az eladó üzleti számítása szempontjából, hanem sokszor szükséges a vásárlóközönség szempontjából is. Az is régi igazság, hogy maga a hirdetés igen sokszor nemcsak közvetlenül a hirdetőnek, hanem a hirdetés tárgyát képező cikk összes forgalombahozóinak egyaránt használ. Arról lehet beszélni, hogy valamely hirdetés mennyire ötletes és mennyire ízléses, de maga a hirdetés ténye ellen szót emelni egyszerűen igen idejétmult dolog. Annyira idejét mult, hogy akaratlanul is azt a gondolatot ébreszti, a valóságban egész másról van itt szó.

KÉT TANÁCS

Könyvkereskedő, Bp.: Az még nem ok a kétségbeesésre, hogy nyakán maradt egy csomó főzőkönyv. Van még olyan ötlet, amellyel hamarosan túladhat rajtuk. Vegyen elő egy ilyen főzőkönyvet és szedje szét lapokra. Egy-két ilyen lapot csúsztasson bele más eladandó könyvek fedele alá. Természetesen kis szöveg utalás legyen rajta, hogy ez csak egy-két recept abból a sok százból, amiket a kitűnő XY főzőkönyv tartalmaz.

Cipőszalon: Elhisszük, hogy a jól öltözött vevő leszélyezve érzi magát, amikor az üzletben lehúzzák lábáról a cipőt és harisnyáján egy kis lyuk látható. Ilyenkor legcélszerűbb, ha kéznél van néhány képes újság és az eladó átnyujtja azt a vevőnek, hogy figyelmét más irányba terelje.

Tipp a cipészmester számára

Az iparos általában idegenkedik a reklámtól. Pedig számos példa igazolja, hogy az iparos is eredményesen fejthet ki reklámtevékenységet anélkül, hogy ez nagyobb fáradtságba vagy anyagi megerőltetésbe kerülne. Ime, egy példa a sok közül:

Egy cipészmester bádoglemezből csinos, cipőalakú perselyeket csináltatott. A perselyen különleges zár volt, amelyet nem lehetett egykönnyen kinyitni. Egy-egy perselyt küldött minden vevőjének (kulcsot, persze, nem küldött hozzá) és használati utasítást mellékelt hozzá. A használati utasításban felkérte vevőit, hogy naponta dobjanak néhány fillért a perselybe és ilyen módon megerőltetés nélkül összegyűjthetik a pénzt a cipőtalpalásra vagy új cipőre. Ha pedig majd sor kerül erre, látogassák meg a műhelyt és hozzák magukkal a perselyt is. A cipészmester jól számított. A vevők egy része megfogadta a jó tanácsot és amikor összegyűlt a cipőjavításra vagy cipőrendelésre szánt összeg, ellátogattak a találékony cipészhez. Sokszor még előbb is, mint számították. De szívesebben is rendeltek, mert nem kellett az áráért a zsebükbe nyúlniok. Még egy előnyt jelentett az ötlet a cipészmester számára: a hitelre vásárlókból készpénzvevők lettek, mert a számla ellenértéke már jóelőre összegyűlt a cipészmester által ajándékozott perselyben. Utánzásra érdemes példa!

Eladó-iskolában

Az előadó éppen arról tart előadást az áruház alkalmazottainak, hogy más és más eladástechnikai fogásokat kell alkalmazni akkor, ha a vevő ő és megint mást, ha a vevő férfi. Amikor már részletesen vázolta az eltéréseket, odafordul az egyik eladóhoz:

— Meg tudná mondani, mi a különbség, ha egy hölgyet vagy egy urat szolgál ki?

A talpraesett eladó:

— Csekély *három* óra!

A jó rajznál csak egy fontosabb: a jó klisé
SZÁLLÍTJA KÖNIG és BAYER KLISÉGYÁR
VII. CSENGERY U. 1. TEL: 135-991

Kirakat állványokat gyárt minden szakma részére: Révész, Király-u. 25. (az udvaron)

KIRAKAT DEKORÁCIÓ? COMPACTOR!
Budapest, IV. Magyar-u. 27. Tel.: 384-283, 185-763

HEGYI ISTVÁN fémbetűk SPECIÁLIS KÉSZÍTŐJE
Budapest, VII., Izabella utca 38. Telefon: 141-126. Speciális fényes fémbetűk blok, antiqua, groteszk szinór írások és lapidár betűk stb., szakszerű készítése. — Fémbetűk rozsdamentes chrom fémből készülnek. Költségvetés díjmentes.

MINDEN REKLÁMKÉRDÉSBEN SZÍVESEN AD FELVILÁGOSÍTÁST A REKLÁMTANÁCSADÓ SZERKESZTŐSÉGE: VI., VILMOS CSÁSZÁR-UT 65. TELEFON: 120—130.

Képfaragó juhászlegény, kalocsai pingáló asszonyok, lovasbemutató

és más érdekességek a mezőgazdasági kiállításon

Az *Országos Mezőgazdasági Kiállítás* előkészületei lázasan folynak. Érzék, ész, technika és minden ötletesség összefogott, hogy minél felejthetetlenebbé, díszesebbé tegye az 1939-es kiállítást.

Idén újra felvonul a sokszínű anyagban pompázó magyar vidék és magyar népművészet. Évről-évre az a törekvés, hogy fokozatosan *az összes magyar tájak népi jellegzetességeit* megismerhesse közvetlen közelről a közönség. A *kiállítási falu* területén néhány nap mulva hat magyar vidékről *hat miniatür falu költözik fel Budapestre.*

Csipke-ház, kun-ház, matyó-ház

Idevarázsolja az ötletes rendezőség a *halasi csipkeház* mását. A csipkeverő halasi leányok bemutatják a világhíres magyar kézimunka készítését is. Itt lesz *Mezőkövesd* matyónépe a matyó-házban. A gazdag himzések százait állítják ki és az ügyeskezű asszonyok a helyszínen rajzolják szélsebesen a fekete klottra fantáziadús mintáikat, majd hozzáfognak a himezéshez.

Pest vármegye hivatalos tényezői és előkelőségei versenyezve hozták össze a népi művészet dísz-darabjait, hogy a *kun-házat* minél élethűbbé varázsolhassák. A tornácos előrészben a *híres kalocsai pingálóasszonyok* dicsekednek majd festőügyességükkel és remek ruháikkal. A belső kúnszóba minden bútordarabja évszázados fafaragás-művészeti remek lesz. A bútorok közt egy híres, régi rokka.

Zala megye egy teljes *göcsej házat* állított össze szétszedhető darabokból. Így szállítják Pestre s itt újra összeállítják a kiállításon. A legérdekesebb zalai nevezetesség azonban egy juhászlegény lesz, aki *istenáldotta tehetséggel csodálatos állatfigurákat farag fából.* A képfaragó juhászlegény szobrocskáinak bizonnyal sok bámulója lesz. — Egy-egy házikóval képviseli magát még a *palóc-vidék* és *Csanádpalota* népe. Minden házban a legszebb leányok árulják a népművészeti munkákat s elkíséri ide őket „a legények eleje".

A programtervek szerint a népi ruhákban pompázó színes csoportok *lakodalmas menet* mintájára pántlikás lovakkal, szekerekkel vonulnak el a tribünök előtt.

A kiállítás rendezőségének hű gondja a magyar népművészet kincseinek bemutatása és fokozatosan az összes vidékek felvonultatják nevezetességeiket. Jövőre már tervezik a *sárköziek* szerepeltetését is. Ha már egy nagyobb és kontúrokban bőségesebb népművészeti anyagot tud összeállítani a rendezőség, akkor a következő években *egy teljes magyar falut épít fel,* templommal, házakkal, gazdasággal stb. Ez a terv, megvalósulása estén, igazán különleges és nagy „száma" lesz az eljövendő kiállításoknak.

Megy a juhász szamáron...

A mult alkalommal adtuk hírül, hogy a kiállítás főnevezetességeként egy *szilaj ménest* hajtanak fel Túrkevéről. A 2—3 éves, bozontos, remek csikókból álló ménes csikósai részére *élethű Ecseg-pusztai cserények készülnek.* Felvonul különben az egész hortobágyi pásztorélet s a ménes „nevelői" ott főzik majd a birkapaprikást a többi pásztorokkal.

Külön *nagyszabású lovasmutatványok* várják a közönséget március 22-étől 27-éig. A *ménes kettészelését, megfordítását, a lófogást, pányvázást, csikósrohamot* is bemutatják a lobogó ingujjú csikósok. Ritka látványosság lesz pesti embernek.

Szép bemutatót tervez a *Nemzeti Lovarda* is. Emellett fogat- és akadályversenyek is szerepelnek a szórakoztató programban.

A versenyek között legnépszerűbb lesz mégis — a jelek szerint — a *juhászok szamárversenye.* Itt dől el, ki a leggyorsabb szamaragoló. Nehéz verseny, mert hiszen minden juhásznak földig ér a lába és bizony minden csacsi — makacs.

Lesz kacagás bőven. A csacsik gondoskodnak róla. Futnak — már amelyik meg nem csökönyösödik — míg csak a juhász nagy bánatában nem üt egyet botjával a szamár fejére...

ESŐKABÁT BALLON- LÓDEN- RAGLÁNOK
SALAMONOVITS MANÓ esőkabátgyár, V., Sas-utca 25.

Rágalmazásért elítélték Hajtó-Hahn nyilas vezért

Szombaton tárgyalta a büntetőtörvényszék *Hajtó-Hahn* Henrik nyilas vezér egyik bünpörét. Ezúttal dr. *Usetty* Béla országgyülési képviselő tett bünvádi feljelentést *Hajtó-Hahn* ellen, aki egy nyilas hetilapban éles támadást intézett ellene és a Magyar Labdarúgó Szövetség vezetősége ellen.

A vádlott azzal védekezett, hogy a Magyar Labdarúgó Szövetség kiengedte Prágába a magyar csapatot abban az időben, amikor Csehszlovákiában a csehek az ottani magyarokkal a leggyalázatosabban bántak. *Usetty* jogi képviselője előadta, hogy az OTT engedélyezte a mérkőzést és hogy az elutazás előtt egyetlen lap sem emelt kifogást a meccs lejátszása ellen. Egyébként sem gondolhatták, hogy a szudétaföldi események a magyarok ellen irányulnának.

A törvényszék rágalmazás és becsületsértés vétségében mondta ki bűnösnek a nyilas vezért s ezért *100 pengő pénzbüntetésre ítélte,* egyben kötelezte arra is, hogy az ítéletet egy napilapban közzétegye.

— **Budaörs uj főjegyzője.** Budaörs község képviselőtestülete szombaton délután tartott közgyülésén dr. *Ghéczy* István nagytarcsai főjegyzőt egyhangú lelkesedéssel a község főjegyzőjévé választotta.

— **Nagy érdeklődés az egyesült Baross női tábor magyar kiállítása iránt.** A Baross Szövetség múzeum-utcai székházában március 15-én megnyíló nagyszabású magyaros divatkiállítás iránt országszerte nagy az érdeklődés. Tömegesen jelentkeznek a magyar ruházkodási ipar és a vidéki háziipar legjelesebb képviselői. Az egyesült Baross női tábor keretében valamennyi számottevő nőegyesület lelkes együttműködéssel vesz részt a rendezés sokoldalú és nagy körültekintést igénylő munkájában. A magyaros divatkiállítást megelőzően, március 12-én általános nagy ruhaszépségverseny lesz a Baross-székházban, amelyen a legszebb magyaros ruhák mellett a világviszonylatban is versenyképes férfi és női modellruhák is felvonulnak. Az ünnepélyes megnyitásra március 15-én korlátolt számban meghívókat bocsát ki a rendezőség. A kiállítás április 1-ig marad nyitva, az Országos Mezőgazdasági Kiállítás egész tartama alatt megtekinthető.

Azidö

Európa legnagyobb részén tart a leszálló légáramlás uralma és a vele kapcsolatos csendes, derült és száraz idő. Az oroszországi hideg léghalmaz erősödése, valamint a nyugatról előretörő enyhébb levegő találkozása következtében hazánban a délután folyamán kisebb lecsapódások jöttek létre. Békéscsaba, Baja, Szeged és Budapest csapadékhyomot, a Dobogókő 2 mm havazás jelentett este 7 óráig. A hőmérséklet nyugaton 7—9, keleten 6—8 fokig emelkedett. A Kékesen 9 cm, a Dobogókőn 1 cm hóréteg fekszik, amelynek felülete porhó.

Budapesten szombaton délben plusz 5 fok, este kilenc órakor plusz 4 fok Celsius volt a hőmérséklet, a tengerszintre átszámított légnyomás 772 milliméter, gyengén emelkedő irányzatú.

Várható időjárás a következő huszonnégy órára: *Gyenge keleti-délkeleti szél. Néhány helyen, főleg nyugaton és északon gyenge eső, a hegyeken kevés hó. Azészakkeleti és délnyugati megyékben erősebb éjszakai fagy és reggel köd. A nappali hőmérséklet alig változik.*

MOST FÁSITSON
erdősítsen, díszítse kertjét. **Gyümölcsfát, bogyósokat, rózsafát** stb vegye
KOLAUCH faiskolától **Szeged**

Vizállás

A *Duna* Dunarenetc—Újvidék között árad, máshol apad, alacsony vízállású.

Szombati *dunai* vizállások: Schaerding 72, Passau 109, Aschach 96, Struden 153, Stein minusz 54, Bécs minusz 74, Pozsony 85, Komárom 241, Budapest 181, Paks 68, Baja 144, Mohács 164, Gomlos 239, Újvidék 164, Zimony 124.

A *Rába* Szentgotthardnál minusz 39.

A *Dráva* Barcsnál minusz 115, Drávaszabolcsnál 1, Eszéknél 26.

A *Száva* Bródnál 174.

A *Tisza* Szolnok—Csongrád között árad, máshol apad, alacsony vízállású.

Szombati *tiszai* vizállások: Tiszaujlak minusz 84, Vásárosnamény minusz 74, Tokaj 44, Tiszafüred 38, Szolnok 34, Csongrád minusz 23, Szeged 26.

A *Szamos* Csengernél 26.

A *Körös* Körösszakálnál minusz 10, Békésnél 22, Gyománál 24.

A *Maros* Makónál minusz 12.

A *Balaton* Siófoknál 77.

A *Velencei-tó* Agárdnál 37.

Eredetivel teljesen azonos fehér okmánymásolatot **FOTÓKÓPIÁT KÉSZITEK** szab. legmodernebb gépemmel. **Megvárható!** Telefonhívásra díjtalan küldönczolgálat. Postai rendeléseket 24 óra alatt szállítjuk. **SCHULMAN LAJOS,** Kádár-utca 4. (a Nyugatinál) Telefon: 113-901.

— **Kitüntetés.** A kereskedelmi és közlekedésügyi miniszter a Felvidék visszacsatolása alkalmával kifejtett működésükért — többek között — *Koller* Pál, *Lőte* Pál, *Ramaseder* Tibor és dr. *Szakmáry* Dénes m. kir. külkereskedelmi hivatali előadóknak elismerését fejezte ki.

ING HARISNYA NYAKKENDŐ ÉS ALSÓRUHÁZAT mérték szerint is **BAZSÓ, VIII, Baross-u. 66**

— **A célszerűség jegyében** alakult ki az idei tavaszi divat. A László és Fekete cég (IV., Petőfi Sándor-utca 14—16.) ennek megfelelően a külföldi és hazai tavaszi köpeny-, kosztüm- és ruhakelmék hatalmas szín- és minőségskáláját bocsátja a vásárlóközönség rendelkezésére. László és Fekete többévtizedes üzleti multja garantálja az anyagok feltétlen kiválóságát és versenyen felüli olcsó árait.

Antik bútorok, garniturák, márkás festmények és dísztárgyak eladók. Megtekinthetők a **Magyar Vacuum Cleaner Beraktározó Vállalat** helyiségeiben, V. ker., **Visegrádi utca 62.** Forgalmi Tel.: 290-698 és 290—699.

x **Az aranyér keletkezése** gyakran a rendszertelen, kemény székelésnek köszönhető. Ezért, ha ilyen kellemetlenségeket tapasztalunk, időnként igyunk 1—1 pohár Mira keserűvizet, hogy a nagyobb bajt megelőzzük.

Földbirtokos és soffőr autókarambolja

Még a mult év szeptember 12-én történt, hogy az esti órákban a Bálvány-utca sarkán két autó összeütközött és az egyiknek utasa: *Berényi* Arnoldné súlyos sérüléseket szenvedett. Az ügyészség mindkét gépkocsi vezetője: *Jeszenszky* Ferenc földbirtokos és *Dózsa* Antal soffőr ellen vádiratot készített, amiért — a vád szerint — mindketten a megengedettnél nagyobb sebességgel vezették kocsijukat. Szombaton került az ügy a törvényszék elé, ahol a földbirtokos és a soffőr egymást okolta a szerencsétlenségért. A törvényszék a tanuk kihallgatása után *Jeszenszky Ferenc földbirtokost mondta ki bűnösnek és 100 pengő pénzbüntetésre ítélte, míg Dózsát felmentette.*

Université de Lausanne
Le PROGRAMME DES COURS du SEMESTRE D'ÉTÉ 1939 sera envoyé à toute personne qui en fera la demande au Secrétariat.
Prix: 80 centimes. Le Semestre d'été s'ouvre le 12 avril 1939.

Hazaárulásért halálra ítéltek egy hamburgi zsidó ügyvédet

Hamburgból jelentik: A hamburgi néptörvényszék pénteken hirdette ki ítéletét dr. *Michaelis* Izrael volt hamburgi zsidó ügyvéd hazaárulási bünperében. A volt ügyvédet a néptörvényszék *halálra ítélte.*

Michaelis egy nagyszabású kommunista kémkedési bűnügy fővádlottja volt. A vádirat szerint a volt ügyvéd kommunista szervezetet létesített, amelynek az volt a célja, hogy kikémleljen hadititkokat és mindenekelőtt *a hamburgi hajógyárak titkait akarták ellesni.*

A többnapos főtárgyalás után pénteken este hirdettek ítéletet a hazaárulási perben. A halálraítélt volt ügyvéden kívül öt vádlottat 5—12 évig terjedő fegyházbüntetésre, két vádlottat kisebb fegyházbüntetésekre, egy vádlottat kétévi börtönbüntetésre ítéltek és két vádlottat felmentettek.

HALÁLOZÁS

Janovich Miklós nyugalmazott MÁV főfelügyelő 74 éves korában március 3-án elhúnyt. Temetése vasárnap, március 5-én délután 3 órakor lesz a kerepesiúti temetőben. Az elhúnytat felesége, gyermekei: dr. *Janovich* Tibor táblabíró és Adrienne állami elemi iskolai tanítónő, valamint kiterjedt rokonsága gyászolják.

Nagyszöllősi *László ffy* Ferenc, Kolozsvár volt magyar állomásfőnöke 87 éves korában Kolozsváron meghalt.

Lengyel Jenő, a Konvallin cég helyi képviselője meghalt. Temetése vasárnap délután ½3 órakor a rákoskeresztúri temetőből.

Zilahi *Zilahy-Sebess* Aladár életének 80. évében március 3-án Marosvásárhelyen meghalt. Az elhúnytban Sajóhelyi István nyug. miniszteri tanácsos felesége édesapját gyászolja.

Pénteken délután temették el Egerben nagy részvét mellett és teljes katonai pompával *Mészáros* Géza repülőhadnagyot, aki a sopronmegyei Csapod község mellett *halálos baleset áldozata lett.* A temetési szertartást *Novák* Sándor apátkanonok, plébános végezte. A gyászszertartás alatt repülőraj keringett a Fájdalmas Szűzről elnevezett temető felett.

Dobrovics Mihály nyug. körjegyző Győrött elhúnyt.

Kozmáry László abauji földbirtokos 50 éves korában meghalt. Gyöngyösön a család sírboltjában helyezték örök nyugalomra.

Imre Éva, dr. Imre Lajos kolozsvári ref. teológiai tanár leánya, 18 éves korában elhúnyt.

Özv. *Bocsor* Lajosné szül. Szentkirályszabadjai Baditz Mária, néhai Bocsor Lajos ref. esperes özvegye, 90 éves korában Nyárádon elhúnyt.

Özv. *Világhy* Ferencné szül. Nagybecsi és Bodobári Mészáros Mária 79 éves korában Bodahon meghalt.

Ekhamp Béla vendéglőtulajdonos 65 éves korában Zalaegerszegen meghalt.

Bálint Pál szőlőbirtokos 79 éves korában Szegeden elhúnyt.

Kászony Jenő nyug. postatanácsos életének 75. évében Budapesten meghalt.

x **A mai kornak** teljesen megfelelően berendezett tökéletes és megbízható garázs, illetve service a Lövőház-utca 5. szám alatt. Telefón: 355-955.

x **Az elegáns öltözködés** egyik legfontosabb feltétele a jó szabás és az elsőrangú anyag. Ezeknek a követelményeknek tökéletesen megfelel a régi jóhírnevű Blum és Testvére szabócég, akiknek mühelyéből kikerülő öltönyök, felöltők a jól öltözködő férfiközönség minden igényét kielégítik. Az árak a mai viszonyoknak megfelelnek. IV., Váci-utca 33.

Barbara Hutton békésen elválik férjétől

Londonból jelentik: Gróf *Haugwitz-Reventlow* és felesége, született Barbara *Hutton* között hosszú idő óta tartó háborúskodás után egyezség jött létre egyetlen gyermekük, *Lance* nevelése ügyében.

Barbara Hutton tudvalevően Amerika egyik leggazdagabb asszonya, a Woolworth áruházkonszern örökösnője. Ügyével hónapok óta foglalkoznak az angol és az amerikai lapok. Férje, a dán származású gróf Reventlow-Haugwitz a mult év elején összeveszett vele, *otthagyta őt és kisfiukkal, Lanceval együtt Svájcba szökött.* A grófné akkoriban kijárta, hogy férje ellen elfogatóparancsot adjanak ki, később azonban visszavonta a feljelentést, mert gróf Haugwitz-Reventlow hajlandónak nyilatkozott a válásra.

Miután a válópert *a dán házassági jog* alapján kell lefolytatni, amely igen hosszadalmas eljárást ír elő, a házastársak most megegyeztek egymással abban, hogy a válóper befejezéséig különváltan élnek s a gyermek neveléséről az apa gondoskodik. A kisfiú évente csak bizonyos időig tartózkodik édesanyjánál.

London és Budapest szövetújdonságai megérkeztek **BLUM ÉS TESTVÉRE** angol úri szabóság **IV, Váci-utca 33,** Piarista-palota

— **Kinevezés.** A belügyminiszter *Szalay* Gyula dr. tiszteletbeli főügyészt Esztergom vármegye tiszti főügyészévé kinevezte.

— **A főméltóságú asszony segélyakciójára** 1939 március 2-án a következő adományok érkeztek: Fabinyi Tihamér ny. pénzügyminiszter márciusi nyugdíja 758.41 P, m. kir. honvédség utólagos adománya 309.36 pengő, m. kir. légiforgalmi kirendeltség tiszti- és altisztikara 79.10 pengő, Imre Sándorné 10 pengő, Kiss József 6.50 pengő, dr. Vámossy Zoltán, Baumann Jenő 5—5 pengő, Kiss Józsefné 3.50 pengő, Kiss József 2.80 pengő, Hardy Sándor 2 pengő, Olaszy Gábor, Sipos Béla 1—1 pengő.

— **Az ülő életmód következtében jelentkező bajoknál,** különösen renyhe bélműködésnél, aranyeres bántalmaknál és emésztési zavaroknál, reggelenként éhgyomorra 1—1 pohár természetes **„Ferenc József"** keserűvízzel gyakran igen jó eredményeket lehet elérni. Kérdezze meg orvosát.

ELŐADÁSOK

Michnay László és *Veszelovszky* Gyula: *Ördögi hit — a szívben.* Gresham klubhelyiségben (Mérleg-utca 2.) március 5-én este 6 órakor.

A művész létfeltételei régen és ma. Ez lesz a tárgya *Ferenczy* Valér utolsó előadásának *A művész helyzete a társadalomban* című előadássorozatának keretében, holnap, hétfőn este ½7—8-ig, Múzeum-körút 6—8. alatt.

Ferenczy Valér:

Rubens

Háromszáz éve az idén, hogy *Rubens* Péter Pál, egyik legnagyobb a festészet régi mesterei közül, meghalt (1577—1640). Ez az évforduló csak egy okkal több, hogy Rubensről megemlékezzünk.

Rubens kapcsán egyéni emlékeim, festő- és műélvező-élményeim különös jelentőségűek számomra; sokat foglalkoztam Rubens művészetével. Nyilván ragyon is szűk itt a lapterjedelem-szabta keret arra, hogy méltóképpen jellemezhessem Rubenst; legfeljebb szaggatott, rapszódikus modorban mondhatok róla egyet-mást.

Németalföld kettéválása

Ha egy-két szóba igyekszünk sűríteni azt, ami Rubens egyéniségében legfontosabb, a tankönyvek, képtári katalógusok nyomán a *„flamand"* jelző tolul fel mindenekelőtt; de éppoly fontos kihangsúlyozni, hogy a *barokk* kor nagy művésze volt Rubens. Így térben és időben van determinálva ez a páratlan festőzseni. Valamikor egy könyv került kezembe, szép reprodukciókkal és kissé dagályos szöveggel, melynek címe ez volt: *Rubens, génie occidental* — Rubens, nyugati lángelme. Ez kétségtelenül jól hangzik, mégis már akkor is kissé túl hatásvadász könyvcímnek éreztem ezt. És valóban nehéz volna átlátni, miért állna épp Rubens közelebb ahhoz, amit nyugati léleknek nevezhetnénk, mint teszemazt Michelangelo, ugyancsak egyik legnagyobb lángelme az elmúlt századok művészei, nagy alkotói között, pusztán azért, mert véletlenül néhány szélességi fokkal nyugatabbra született, Flandriában, míg Michelangelo bölcsője valamivel délebbre s keletebbre esett, valahová Firenze közelébe. Mellesleg szólva, a történelmi pontosság szerint meg kell állapítanunk, hogy Rubens *Siegen*-ben született, Németországban, Kölntől nem messze, mert atyja, előkelő antwerpeni polgár és jogtudor, kálvinista érzelmei miatt emigrációba kényszerült. Ez volt a korszakalkotó, annyi mindenben sorsdöntő idő, amikor Németalföldön a vallási és politikai harc érlelődött, mely aztán elszakította az északi részt, a mai Hollandiát, míg a déli Németalföld, Flandria (nagyjából a mai Belgium) a katolikus Spanyolország fennhatósága alatt maradt. Ez a történelmileg páratlan érdekességű szakadás aztán kulturális vonatkozásokban is hallatlan mértékben érvényesült, Hollandia művészileg is igen eltérő lett Flandriától. Kötetekre menne behatóan ismertetni ezt a vallásilag, politikailag, egész társadalmi struktúrát tekintve, valamint művészileg is páratlan jelentőségű folyamatot, mely szinte áthághatatlan lelki határt vont az északi és déli Németalföld közé. Ha lehet ily sokrétű folyamatot pár szóba összefoglalni, azt kellene mondanunk, hogy Hollandia kultúrájában, művészetében is a sallangmentesen emberi — ha úgy tetszik, polgári — irányban haladt, míg Flandria inkább előkelően reprezentáló, hagyománytisztelő és külsőségesen csillogó művészetet produkált. Éppenséggel nem véletlen, hogy Rubens, a 17. század legnagyobb flamand művésze, előkelő udvaronc volt, polgár, de egyben arisztokrata, nagysikerű festőfejedelem, sőt aktív diplomata, aki sem művészetében, sem egyéb téren soha a tekintéllyel nem került összeütközésbe. Minden volt, csak nem forradalmár; mégis kitörölhetetlenül rányomta egyénisége bélyegét a nyugati kultúrára; irányt szabott alkotásaival még az utódok művészetének is.

A barokk kultúra

Hogy a művészet nagy alkotói közül tulajdonképpen ki volt az, aki legjobban kifejezésre juttatta a nyugatnak, az okcidensnek szellemét: ez olyan akadémikus kérdés, mely fölött bízvást napirendre térhetünk; ehelyett inkább a barokk jegyében szemléljük kissé Rubenst. A barokk szó említésénél leginkább építészetre szokás gondolni, esetleg belső berendezésre; pedig éppoly helytálló a stílusmeghatározás a festészet tekintetében is. Rubens az első prononszáltan, százszázalékosan barokk festő; megvan benne a barokk fő sajátsága, a legömbölyített, csavaros formák és az égbetörő lendület. A barokk ég felé lendülő mozgalmasságához mérten az előző kornak, a renaissance-nak művészi karaktere a nyugalom és kiegyensúlyozottság. Nevezetesen a korai renaissance-ra, a quattrocentóra (15. század) felettébb jellemző ez az idillikus nyugalom. (Ezzel részletesebben foglalkoztam a nagyjelentőségű londoni olasz kiállítás kapcsán 1930-ban.) Így például *Piero della Francescá*-ra, egyik legérdekesebb korai renaissance művészre azt mondták, „nem tudott mozgást festeni". Rubensre ugyanilyen alapon és joggal azt lehetne mondani: nem tudott nyugalmat festeni! Vagy, hogy túlzásba ne essünk, inkább így fogalmazhatnók: Rubens a mozgás ábrázolásában valóságos virtuóz volt és alig van képe, mely nem mozgalmas, hanem nyugodt jelenetet ábrázolna. Kivéve persze portréit (bár akad ezek közt is, melynek teszemazt a hátterében, a kor ízlésének megfelelően, géniuszok, lobogó öltözetű nemtők röpködnek). Megkapóan nyugodt hangulatú képe Rubensnek az a nagy kettős arckép, önmagáról és első feleségéről, a müncheni régi képtárban. Páratlanul szép kép, de nem par excellence jellemzően Rubens.

Michelangelo és Rubens

A renaissance nagy mesterei közül Michelangelo volt az első, aki kifejezetten nem nyugodt; az ő alkotásaival jött először előtérbe valami heroikus magasbalendülés, valami lázongó, azonkívül valami ellami elvont, transzcendens elem. És Michelangelo emberi lényében is döbbenetesen tükröződik ez, kiviláglik leveleiből, verseiből, életrajzaiból. Örökösen tépelődő, békétlen, nyughatatlan jellemnek ismerjük őt, akinek művészete teljesen ezt a lelki égbetörést, transzcendens lendületet fejezi ki s ennyiben Michelangelo nemcsak határkő, mérföldjelző a renaissance és barokk határán, hanem valósággal előfutárja, előkészítője a barokk stílusnak. Michelangelo nélkül nincs az a barokk stílus, melyet ismerünk s amelynek az építészetben sokban az olasz Bernini, a festészetben pedig a flamand Rubens volt legjelentősebb művelője.

Hogy a barokknak mennyire fontos jellemző sajátsága ez a magasbatörés, arra jellemző, hogy egyenesen a gótikával is állították párhuzamban, szemben a renaissance kiegyensúlyozottságával. Ily értelemben úgy a gótika, mint a barokk transzcendens stílusok, szemben a renaissance-szal, mely a klasszikus ókor nyugalmára törekedett. De itt mindjárt meg kell jegyezni, hogy Rubens, bármennyire barokkosan nyugtalan és lendületes, azért mégsem transzcendentális, nincs meg benne elődjének, Michelangelónak démonisága, elvontsága, túlvilágbatekintése. Sajátságos, hogy Rubens, akiről tudjuk, hogy minden nap korán reggel, munka előtt misét hallgatott, mégis oly kifejezetten a pogánynak mondható életöröm festője, akinél a test és lélek semmiben sem ellentétek, akinél minden életnyilvánulás mintegy közös forrásból fakad. Nem is lehetett volna akkora életművész, ha nem oly harmónikus egyéniség, mint amilyennek élete adataiból ismerjük. És ezt a harmóniát, ha úgy tetszik, problémamentességet tükrözik alkotásai is.

A mai laikus közönség körében hallottam már olyan megjegyzéseket: nem szeretem Rubenst, „csúnya kövér nőket fest" stb. Amire aztán a szokásos ellenérv az, hogy „hja, a flamand típus" ... Ez mind igen szép, azonban ne feledjük, hogy ugyancsak Flandriában 1—2 emberöltővel előbb a festőknél még nyoma sincs ennek a túlerős embertípusnak, teszemazt a Van Eyck testvérek híres genti oltáránál inkább szögletesen sovány szerepel vagy még a gyönyörű Pieter *Brueghel*-nél (az idősebbnél), aki igazán nem sokkal korábbi, mint Rubens (élt az 1500-as években) születési évét nem tudjuk, mint számos más régi mesterét sem (meghalt 1569-ben). Ennek az ugyancsak vonzó mesternek pl. a mi Szépművészeti Múzeumunkban, mint Batthyány-féle letét látható képén, ahol nagy tömeg hallgatja Keresztelő Szent János prédikációját, semmi nyoma nincs ennek az állítólag jellemzően flamandos, testes embertípusnak. Messzire vezetne részletezni, hogyan hódított tért a képzőművészetben a rendkívüli testi erő, a masszívnál-masszívabb, atlétikus formák kultusza; de tény, hogy ezt az olasz mestereknél éppúgy megleljük, mint a flamandoknál; Tiziannál, Raffaelnél, Michelangelónál is megvan ez a **rendkívüli testierejű embertípus.** férfiban, nőben egyaránt, amely még korántsem volt meg a korai renaissanceban — a gótikáról, középkori művészetről nem is beszélve. Kétségtelen azonban, hogy ez a testes típus aztán még némiképp átalakult a flamandoknál, nem annyira a „flamand típus", mint inkább a művészi realizmus jegyében. Hogy erről meggyőződjünk, elég elmenni a Szépművészeti Múzeumba és megnézni Rubens egy kiváló honfitársának és a rubensi hagyomány folytatójának, az ugyancsak kitűnő Jacob *Jordaens*-nek ott függő „Ádám és Éva" képét. Ez a húsfestés netovábbja. Megjegyzendő, hogy ebben sem Rubens, sem Jordanes nem állt egyedül, ezek a 17. századi festők hihetetlenül, szenzációsan tudtak húst festeni. Jordaens képére azonban ráillik, hogy a fenségestől a nevetségesig csak egy lépés: mondhatnám túl jól van megfestve, főleg az Ádám és amennyire bámulhatjuk a meztelen test mesteri megfestését, annyira szórakozhatunk azon, hogy a derék Jordaens „Ádám"-ként egy kidolgozott izomzatú, bütykös kezű, de amellett petyhüdt, lottyadt, a testkultúrát hírből sem ismerő, jó 45—50 éves antwerpeni munkást vagy raktárszolgát festett meg a képen.

Mester és tanítványok

Itt említendő, hogy eredeti Rubensben hazai gyűjteményeink igen szegények; a Szépművészeti Muzeumban csak két jelentéktelen tanulmányfej szerepel Rubens neve alatt. De annál páratlanabb kincsünk a nagyszerű Van Dyck kettős arckép, melyben ugyancsak a rubensi hagyomány folytatódik. Van Dyck Rubensnek nemcsak tanítványa volt, de segéde is, legjobb munkaerő Rubens műtermében, aki mestere számos képénél közreműködött. Rubens ugyanis valóságos nagyüzemet tartott fenn, hisz tudjuk, hogy annyi kép szerepel neve alatt, amennyit egy ember fizikailag képtelen lett volna megfesteni. Itt közbevetőleg meg kell jegyezni, hogy általában hallatlanul alá szokták becsülni a festészetet, mint munkateljesítményt. Lehet, hogy egyes mai festők némi tápot is adhattak ennek a balhitnek; mindamellett sajátságos, mennyire begyökeresedett ez, hogy a festő valamikor 11 óra tájban felkel, kicsit pacsmagol a vásznon és kész a „remekmű". Rubensről feljegyezték, hogy rendszeresen hajnalban kelt, mise után festeni kezdett, ebédre csak keveset evett és rögtön ebéd után tovább dolgozott. Estefelé fogadta barátait, esetleg a diplomatákat, akikkel hazája, valamint fél Európa politikai ügyeiben, mint fejedelmek bizalmasa sűrűn tárgyalt vagy olykor kilovagolt antwerpeni palotájából. Érdekes, hogy Leonardo és Michelangelo is lovakat tartottak, az öreg, embergyűlölő és munkájába temetkező Michelangelónak is az volt az egyetlen üdülése, hogy estefelé kissé kilovagolt a Vatikán környékén.

Rubens a mai művész szemében

Azt hiszem, megállapíthatjuk, hogy a mai művészekhez aránylag kevésbbé áll közel Rubens. Ennek okát kétségtelenül főleg abban is kell keresnünk, hogy Rubenst oly sokat utánozták. Nem beszélve arról, hogy századokra kimenőleg a festők egész nemzedékei támaszkodtak Rubens szellemi hagyatékára, köztük oly kiválóak is, mint a 18. században pl. *Watteau* és a korai 19-ben *Delacroix*, újabb időkben egész sor banális, művészietlen akadémikus festő émelyedésig elposványosítva ismételgette, külsőségeiben utánozta Rubens képeit. Így aztán nehezebbé válik elfogulatlan szemmel gyönyörködni Rubens remekeiben. Egy másik ok, hogy épp Rubensnél, aki valóságos gyárat tartott fenn, képnagyüzemet, igazán nem könnyű tájékozódni abban, mely képei vannak teljesen saját kezétől, melyek tükrözik leghívebben egyéniségét. Magam sem voltam ebben kivétel, fiatal festőéveimben eleinte aránylag kevéssé vonzott a régi nagy mesterek közül Rubens. Hogy a továbbiakban aztán mégis annyira kezdett foglalkoztatni, annak oka, magyarázata eléggé egyszerű: igen jól megismertem. Mindenekelőtt azzal, hogy egy Rubens-képet másoltam Párizsban. Helyesebben egy Rubens-vázlatot; Rubensnek főleg a vázlatai azok, amelyekben hiánytalanul van meg igazi festő-lénye, bár vannak nagy, monumentális képei is, melyeken felismerhető a kezevonása, melyeket — valami oknál fogva — kivételesen nem bízott tanítványokra. A másolás révén a festő igen mélyen be tud hatolni valamely mester művészetébe; olyanforma folyamat ez némileg, mintha az író egy irodalmi remeket más nyelvből lefordít. Evés közben jön meg az étvágy: nemsokára kedvem támadt Firenzében egy másik Rubenst, IV. Henrik monumentális diadalmenetét másolni és ezt az őrült munkát el is végeztem. (Másolatom persze kisebb volt az eredetinél, melyen 22, nagy részben életnagyságon felüli alak van.) Aztán végül alkalmam volt Brüsszelben egy páratlan érdekességű kiállítást látni, a flamand mesterek történelmi kiállítását, melyen kölcsönadományként voltak a világ minden tájáról a kiállítás tartamára összegyűjtve Rubens, Van Dyck és Jordaens legremekebb mesterművei. Terem terem után, melyeken végigmenni hallatlan élmény volt, reveláció, páratlan, talán soha többé vissza nem térő alkalom ennek a nagy festő-triásznak, Rubensnek és két legkiválóbb utódjának életművét igazán jól megismerni.

A művész a világégésben

Rubens festő-életműve oly nagyszerű, oly imponáló, hogy emellett a róla szóló könyvekben rendszerint eltörpül jelentősége, mint diplomatáé és politikusé. Ez pedig külön tanulmányt érdemelne. Nagyszámú levele maradt. Négy nyelven levelezett: flamandul, franciául, olaszul és spanyolul, de tudott latinul is. Sűrű levelezésben volt pl. *Olivarez* herceggel, a mindenható spanyol államminiszterrel, *Izabella* infánsnővel, Flandria kormányzójával és más politikailag prominens egyéniségekkel; sokat utazott diplomáciai küldetésben, igaz, hogy ezeket az útjait is rendszerint felhasználta arra, hogy ott, ahol épp időzött, pl. Londonban vagy Madridban, mindjárt egész sor nagyszabású képet is festett. Szörnyű idők voltak ezek. Európában széltében háborúk dúltak, a 30 éves háború, melynek végét Rubens már nem érte meg (1618—1648), azonkívül pedig a németalföldi háborúság sem ért véget, a spanyolok *Breda* várát (a mai Hollandiában) ostromolták, melynek átadásáról aztán *Velasquez*, e kor nagy spanyol festője, festett egy híres képet, mely a madridi Pradoképtárnak dísze. Velasqueztől ugyancsak a Pradóban van egy lovasportré Olivarezről is. Rubensnek egész életében mondhatni minden sikerült; komoly, tekintélyes vagyont szerzett művészetével, hírnevet, a fejedelmek, hatalmasok kegyét, bizalmát, nemesi rangot, mindent, amit fényes siker dolgában valaki álmodhatott. Mindenki becsülte, ellenségei úgy látszik nem voltak; kétízben nősült, mindkét házassága boldog volt, mindkettőből szép, jól sikerült gyermekei születtek, akik több gyönyörű festményén vannak megörökítve. Csak diplomáciai működése nem mondható teljesen sikeresnek. Ez is egyénileg alig hozott neki kellemetlenséget, mégis csalódást keltett benne; élete vége felé kezdte feladni az udvarokat, mint független ember, családjának és művészetének élt. Főleg pedig az nem sikerült neki, hogy békét hozzon létre az államok között, pedig ezen fáradozott. Leveleiben olvasható ily nyilatkozat, hogy utálja az udvarokat. De ennél is jobban utálta a háborút. A békéről úgy álmodozott, mint „remekműről, melyet végre már látni szeretne". De ezt a remekművet még Rubens sem tudta megalkotni.

Villiers de L'Isle-Adam emlékezetére

— *Paul Verlaine* —

Elhagytál minket, mint a sárga nap,
mikor bíbor-függönybe rejtezik
s nehéz árnyéka resten szétesik
a szótlan földön, mely vak s bágyatag.

Elmentél tőlünk, így hallottam én,
mert jól hivéd, keresztény lelkedet
ünnepre várja Isten s nem feled
feloldani a végső tiszta Fény.

Mi még itt állunk és rád gondolunk.
Emlékedtől lázas a homlokunk,
mint jó haldoklóé a Szent Olajtól

s vágyunk a napra, mely lélekké éget —
Villiers, hidd el, csak irigylünk téged,
kit már az Úr megmentett minden bajtól!

József

— *G. K. Chesterton* —

Ha csillagok hullnának, éjszakám
áldott és kárhozatos álmai
valóra válnának ez éjszakán
s egyek lennének lelkünk vágyai.

Ó, könnyű kéz és hulló, barna haj
s te szem, te lelkes és tüzes világ,
merészkedjem hát közelebb feléd —
s ha megégeti ujjam glóriád?

Igen, kicsit bolondos óra ez...
Az Úr ád néha különös erőt:
mindent megkap, ki mit se érdemel
s gazdagon jutalmazza a merőt.

S nem kelt majd egykor bennem borzadályt
e vad vágy, ha a násznak vége lesz
s a langyos tűz mellett majd Mária
hosszan nézi, hogy Fia ébredez?

Fordította: RAICS ISTVÁN

Ferenczy Valér

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Valuta- és devizapiac

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Angol font 10.50—10.70, kanadai dollár 301—306, cseh-morva korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.45—11.80, dinár (500 és 1000 dináros címletek kivételével) 7.60—7.90, dollár 356—360, leu (érme kivételével) 3.20—3.40, líra (csak 10 lírás bankjegyek és érmék vásárolhatók) 17.40—17.90, svájci frank 77.95—78.95, svéd korona (100 koronásnál kisebb címletek vásárolhatók) 81.70—82.70, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.55—11.90.

Devizák: Athén 3.025—3.055, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.70—136.70, Bukarest 3.41—3.44, Isztanbul 268—271, London 13.16—13.32, Milánó 17.66—17.8864, New York 344.10—347.10, Prága 11.79—11.93, Szófia 4.11—4.15, Stockholm 81.90—82.70, Zürich 78.15—78.95, Pozsony 11.79—11.93.

Devizakompenzációs felárak: A magyar—német 18—19½%, a magyar—jugoszláv 46—47½%. A török font felára 38—39½%.

Zürich, augusztus 1. (Zárlat.) Párizs 9.70, London 17.50, New York 440, Milano 22.20, Madrid 40, Berlin 175.62, Stockholm 105, Szófia 5.25, Belgrád 10, Athén 3, Isztanbul 3.50, Bukarest 2.30, Helsinki 9, Buenos Aires 96 3/8, Yokohama 103.

Zágráb, Belgrád, augusztus 1. (Zárlat.) Milano 223.42—226.52, London 169.02—172.22, New York 4425—4485, Párizs 149.75—151.25, Zürich 1008.06—1018.06, Berlin 1775.34—1793.10.

London, augusztus 1. (Zárlat.) New York 4.02½—4.03½, Montreal 4.43—4.47, Zürich 17.70—17.80, Stockholm 16.85—16.95, Buenos Aires 16.90—17.13. — Nemhivatalos jegyzések: Madrid 37.70 áru, Helsinki 186, Belgrád 157 áru, Szófia 309 áru, Bukarest 840 áru, Lisszabon 99.80—100.20, Isztanbul 515 áru, Athén 525 áru, Riga 19.12 névleg, Kaunas 21.37 névleg, Rio de Janeiro 3.25, Montevideo 23, Kobe 14.93, Bangkok 22.15.

New York, augusztus 1. (Zárlat.) London 3.87½, Berlin 40.05, Madrid 9.25, Milano 5.05, Zürich 22.73, Stockholm 23.87, Montreal 87.75, Buenos Aires 22.15, Rio de Janeiro 5.10, Yokohama 23.48, Sanghai 6.03.

Értéktőzsdék

A *budapesti értéktőzsdén* csütörtökön több részvény árnyereségre tett szert. A zárlat egyenetlen volt.

A *budapesti értéktőzsdén* csütörtökön a következő árfolyamokat jegyezték:

N. Bank	176.5	176.5	176.5
I. M. Bizt.	—	3.35	3.35
Concordia	2.50	—	2.50
I. Bp. Mal.	12.1	12.75	12.9
Bauxit	174.—	171.5—178.5	178.—
Beocsini	13.8	13.9—13.7	13.9
Kohó	—	18.5—18	18.25
Aszfalt	—	5.95—5.80	5.75
Kőszén	378.5	375.5—378	379.—
N.-bátonyi	42.25	42.5—43	42.75
Salgó	40.5	40.3—39.6	40.15
Urikányi	34.25	34—35	34.4
Fegyver	—	38.5	38.5
Ganz	16.3	16.2—16.7	16.6
Acél	36.—	35	35.—
Rima	90.25	88—89.9	89.75
Guttmann	5.—	—	5.20
Nasici	57.—	57.25	57.25
Duna-Száva	—	—	6.50
Levante	0.25	—	0.25
Tröszt	44.5	44—44.5	45.—
Délcukor	83.75	83.75—84.25	83.75
N. cukor	92.5	92.5—91.75	92.—
Georgia	22.75	—	22.75
Izzó	—	119	119.—
Gschwindt	910.—	—	910.—
Gyapjúmosó	4.10	—	4.10
Pamutipar	36.5	—	37.—
Chinoin	14.—	—	14.—
Danica	0.95	0.95	0.95
Diana	125.—	—	125.—
Klotild	—	—	9.75
Brassói	29.—	—	29.—
Gumi	52.5	52.5	52.5
V. forgalmi	17.5	18—17.7	17.7
Telefon	8.—	—	8.—

Államadósság, kötvények, záloglevelek: 1940. évi pénztárjegy 100 (100) VI—VII. hadikölcsön 6% 0.01—0.02 (0.01), 1910. évi fővárosi kötvény 4% 150 (150), 1914. évi fővárosi kölcsön 4.5% 296—298 (297), 1927. évi fővárosi kölcsön 6% — (100.125).

New York, augusztus 1. (Zárlat.) Allied Chemical 148 7/8, Americ. Can 95¼, Americ. Smelting 38¼, Americ. Tel. & Tel. 162, Americ. Tobacco 76, Anaconda Copper 20 5/8, Atchinson Topeca 15 5/8, Baltimore & Ohio 3¾, Betlehem Steel 79, Can. Pac. 3, Chrysler Corp. 73¾, Consol. Gas 29, Delaware & Hudson 11 1/8, Eastman Kodak 124, Gen. Electric 33 7/8, Gen. Motors 45 3/8, Hudson Motors 3¾, Internat. Tel. 2 5/8, New York Central 12, Internat. Nickel 22, Pennsylvania R. 19¾, Radio Corp. 4 5/8, Standard Oils 33 1/8, Union Pac. 83, U. S. Rubber 19½, U. S. Steel 53½, Westinghouse El. 99½, Woolworth Co. 33 5/8, Brasilian Traction 3, Wright Aero 100, Curtiss-Wright 7, Douglas Aircraft 71.

Budapesti vágómarhavásár. Felhajtás 571, eladatlan 21 darab. A vásár irányzata tartott. Július 26-tól augusztus 1-ig közvetlen a vágóhidra 420 darab szarvasmarha érkezett 36—120 filléres kg becslési árakban. — Árak: tarka bika Ia 95—99, kivételesen 102, IIa 80—94, IIIa 70—74, magyar ökör IIa 75—78, tarka ökör IIa 80—108, IIIa 54—76, magyar tehén IIa 70—86, IIIa 56—64, tarka tehén Ia 98—105, kivételesen 108—110, IIa 70—96, IIIa 54—69, magyar bivaly 42—54, növendék 54—102, kicsontozni való 26—53 fillér kilónként, élősúlyban.

Terménytőzsdék

A *budapesti terménytőzsde* árai csütörtökön nem változtak.

Hivatalos árfolyamok: Árpa: 78 kg-os sörárpa, kiváló 22.60—22.85, sörárpa, elsőrendű 21.60—21.85, sörárpa 20.60—20.85, takarmány, 65—66 kg-os 18.60—18.85, takarmány, középminőségű 18.10—18.35 pengő mázsánként.

Winnipeg, augusztus 1. *(Zárlat.)* *Búza* okt. 73 5/8, dec. 74 5/8. — *Rozs* okt. 45¾, dec. 46½. — *Zab* okt. 29, dec. 27 3/8. — *Árpa* okt. 34, dec. 34 3/8. — *Lenmag* okt. 133 cent per bushel.

Chicago, augusztus 1. *(Zárlat.)* *Búza* szept. 76—75 7/8 (pengőben 9.63), dec. 76 5/8—76½ (9.71), máj. 77¼—77 1/8 (9.79). — *Tengeri* szept. 61½ (8.37), dec. 58½ (7.96), máj. 60 5/8 (8.25). — *Zab* szept. 30 (7.14), dec. 30 1/8 (7.17), máj. 31 (7.38). — *Rozs* szept. 43½ (5.92), dec. 46 (6.26), máj. 49 (6.67) cent per bushel.

A jövő héten kezdődnek a magyar—orosz kereskedelmi megbeszélések

Elsőként adott hírt a *Magyar Nemzet* a magyar—orosz kereskedelmi tárgyalások előkészítő munkálatainak megindulásáról. A hetek óta Moszkvában tartózkodó magyar megbizottak, valamint a kereskedelem- és iparügyi minisztérium illetékes osztályai már teljesen elkészítették a tárgyalások anyagát és összeállították az orosz áruk ellenében szállítható magyar iparcikkek lajstromát. A helyzet már nagyjában kialakult s a magyar küldöttség így teljes felkészültséggel kelhet útra pénteken a szovjetfőváros felé. Az árucsereforgalmi megbeszélések a jövő héten kezdődnek. A magyar küldöttség vezetője *Nickl* Alfréd meghatalmazott miniszter.

A megbeszélések anyaga tekintélyesnek mondható s szőnyegre kerülnek majd a *vám-, hajózási és egyéb tarifális, valamint a határforgalmi kérdések is.*

A szovjet, mint egyéb országok, rövidesen *kereskedelmi képviseletet állít fel Budapesten.* A jövőbeni magyar—szovjet árucsere üzletkötéseit ez nagyban megkönnyíti majd. Értesülésünk szerint magyar részről is hasonló lépés történik a moszkvai kereskedelmi képviseletünk közeljövőbeni felállításával. Így azután remélhető, hogy a két ország közötti gazdasági kapcsolat a szükségleteknek megfelelően alakul.

Zuhan a petróleumrészvények ára

Románia felemelte a petróleum kiviteli díját

Bukarestből jelenti az *NST:* A bukaresti tőzsdén *a petróleumrészvények ára rendkívüli mértékben esik.* Az *Astra Romana* vállalat részvényei, amelyek legalacsonyabb árfolyama áprilisban 1250 lei volt, most 700 leire estek le. A *Steaua Romana* részvényeit áprilisban még *680 lei-jel jegyezték, ma csak 390 lei az értékük.* A *Concordia* részvényeinek árfolyama 675-ről 370 leire zuhant, a *Creditul Minier* részvényei 600 leiről 375 leire, a *Redeventza* részvényei pedig 275 leiről 180 leire estek.

A román kormány ravasz módszerhez folyamodott, hogy a külföldi vásárlóktól még magasabb összegeket kapjon a petróleumért, anélkül, hogy árát emelné. *A petróleum kiviteli díját a petróleum árának 13 százalékáról 20 százalékára emelte fel és az erre vonatkozó rendelet kimondja, hogy ezt a többletet akkor is a vásárlónak kell fizetnie, ha a vételi szerződésben kikötötték, hogy a kiviteli díj felemelésének esetleges terheit a szállító fedezi.* Ez másrészt a petróleumvállalatokat is sujtja, mert amúgyis nehezen adják már el a kőolajat, az állam viszont nagyobb jövedelmet húz, mert a kiviteli díjat az államvasutak szedik.

Vámhivatali változások Kárpátalján

A központi vámigazgatóság a pénzügyminisztériumtól kapott felhatalmazás alapján a munkácsi fővámhivatal működését ezévi augusztus 10-i hatállyal megszüntette s ugyanakkor a ugyanakkor a Kárpátaljára érkező vámárut tartalmazó postacsomagok vámkezelésére az *ungvári* fővámhivatalt hatalmazta fel. A *munkácsi* fővámhivatal és kirendeltsége elintézetlen függő ügyeinek végleges rendezésére, azonkívül az ideiglenesen megszüntetett alsóvereckei vámbemondóőrs felügyeletére az ungvári fővámhivatal kapott megbízást.

Erdély szénkincse

Bukarestből jelenti az *NST: Protescu* román geológus kimutatást közöl a román szénkincsről, amelyet a tőzegkészlettel együtt *hárommilliárd tonnára* becsül.

Protescu megállapítja hogy egész Romániában *a leggazdagabb barnaszén-előfordulások a Zsil völgyében Petrozsény és Lupény környékén találhatók.* Ennek a szénforrásnak tartalékait 1752 millió tonnára becsülik. A lignit-előfordulások között szerepel *Brassó,* amelynek környékén 23.5 millió tonna lignit van. Kőszén a legnagyobb mennyiségben *Stájerlak-Anina* környékén található, mintegy 42 millió tonna, de nagyobb kőszénelőfordulások vannak *Resica* környékén is. Tőzeg legnagyobb mennyiségben *Nagykároly* (38.5 millió tonna), *Csikszereda* (15 millió tonna) és *Fogaras* (3.5 millió tonna) környékén található.

Lisztpiac

A **Budapesti Lisztárjegyzőbizottság hivatalos árfolyamai:** Búzaliszt: Dara 39.49—40.49, 0GG, 0G, 0F 38.49—39.49, EB, EB1 33.11—34.41, SB 26.11—26.81. Rozsliszt: FR: 28.55—30.50, SR 22.55—24.50.

Az árak aranypengőben 100 kg-ként a szokásos malmi feltételekkel helyt Budapest, legalább 60 zsákra értendők.

Az orosz—bolgár tárgyalások

Szófiából jelenti az *NST:* A szófiai szovjetorosz kereskedelmi küldöttség vezetője, *Dimitriev* megbetegedett és a küldöttség vezetését helyettese, *Kotov* vette át. Kotov a sajtónak tett nyilatkozatában kijelentette, hogy *legfőbb gondja gyors vasúti összeköttetés megteremtése Bulgária és a szovjetunió között,* mert a Szovjet-Oroszország által Bulgáriában nagy mennyiségben vásárolt élősertések szállítása a tengeren nehéz.

Élelmiszerpiac

Kiskereskedelmi árak rostélyos, felsál 200—280, leveshúsok 140—220, júhhús, hátulja 160—210, eleje 130—180, sertéskaraj 240—300, tarja, comb, lapocka 220—240, oldalas 170—180, szalonna 190, háj 204, zsír 198, tyúk 250—450, csirke 140—340, lúd, hizott 200—260, ruca hizott 220—260, teatojás 190—210, főző és apró 180—200, tejföl 130, teavaj 390, pasztőrözött 410, tehéntúró 70—80, száraz lencse 48—96, borsó 80—112, burgonya: Gülbaba 15—16, nyári rózsa 15—16, Ella 14, zöldborsó 40—60, karfiol 60—120, vöröshagyma, új 15—20, fejeskáposzta 12—20, kelkáposzta 10—20, savanyúkáposzta 36—46, kalarábé 1.5—4, sóska 18—26, paraj 26—40, zöldbab 24—50, tök főző 4—8, uborka 8—28, zöldpaprika 40—76 zöld tengeri cső 4—12, paradicsom 24—40, alma, közönséges 32—90, körte, nemes 80—140, közönséges 50—90, málna 80—120, őszibarack 70—240, kajszinbarack 56—120, szilva nem magvaváló 36—56, sárgadinnye 40—90, mák 196—210, dióbél 300—440. fillér kilónként.

Magpiac

A budapesti magpiacon csütörtökön a következő árakat jegyezték ab feladóállomás: Kék mák 150—155, borsó, Viktória sterilizált 44—46, zöld (expressz', steril 39—42.50, bibirheremag 130—140, csillagfürt, fehér, lapos 22.70—23 pengő mázsánként.

Gyapotpiac

Liverpool, augusztus 1. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling aug. 7.43, szept. 7.32, okt. 7.23, nov. 7.13, dec. 7.03, jan. 6.98, febr. 6.94, márc. 6.90, ápr. 6.86, máj. 6.83, júl. 6.79, okt. 6.76. — *Giza* szept. 11.08, nov. 10.73, jan. 10.53, márc. 10.33, máj. 10.21. — *Upper* szept. 10.91, nov. 10.51, jan. 10.23, márc. 10.01, máj. 9.94 penny per libra.

New York, augusztus 1. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling loko 10.10, aug. 9.54, szept. 9.39, okt. 9.39, nov. 9.32, dec. 9.25, jan. 9.14, febr. 9.09, márc. 9.04, ápr. 8.94, máj. 8.84, jún. 8.74, júl. 8.64 cent per libra. Az irányzat nyugodt.

Állatpiac

Budapesti sertésvásár. Szerdai maradvány 11 csütörtöki felhajtás 2399, összesen 2410, eladás 2410. A vásári állományból angol hússertés-felhajtás 413 darab. A vásár irányzata kedvező. — Árak: uradalmi zsirsertés páronként 340 kg-on felül 141—142, 340 kg-on alul 138—140, szedett sertés elsőrendű 130—138, kivételes 139, középrendű 121—128, silány minőségű 110—118, öreg sertés elsőrendű 122—130, kivételesen 132, másodrendű 100—120, angol tőkesertés 128—135, kivételesen 136, angol sonkasertés Ia 126—134, IIa 108—120, fillér kg-ként élősúlyban.

Vállalati hírek

A *Kőbányai Polgári Serfőző és Szent István Tápszerművek Rt.*-nál dr. *Vinnay* Géza igazgatósági tagságát bejegyezték.

*

A *Gazdasági Termelők Szövetkezeténél Tóth* Antal és *Horváth* Ernő igazgatósági tagságát bejegyezték.

*

A *Danubia Fakereskedelmi Rt.* legutóbbi közgyűlése gróf *Zichy* János Gézát, báró *Mattyasovszky* Zoltánt és dr. *Zsámboky* Lászlót választotta a társaság igazgatósági tagjául.

*

A *Fővárosi Jéggyár Rt.* dr. *Erdőhegyi* Lajost és *Hajós* Józsefet igazgatósági tagjaiul választotta. Dr. *Kleiner* Arthur igazgatósági tagságát a vállalatnál törölték.

*

A *Magyar Brown-Boveri Művek Villamossági Rt.* új cégvezetője *Rosztóczy* Rezső lett.

*

A *Tribon Ruházati Rt.*-nál dr. *Bor* László igazgatósági tagságát bejegyezték.

*

A *Tudor Accumulatorgyár Rt.*-nál *Hermann* Kurt társasági tisztviselő cégvezetői minőségét törölték.

*

A *Bertex Textilgyár Rt.* új cégvezetője *Péterffy* József lett.

*

A *Carrarit Műkőipari Vállalat kft.* *Schweitzer* Zoltánt választotta ügyvezetőjévé.

*

A *Bőrforgalmi- és Ipari Rt.*-nál *Lajta* Pál igazgatósági tagságát törölték.

*

A *Mira Gyógy- és Keserűvizforrás Rt.*-nál dr. *Manninger* Vilmos igazgatósági tagságát törölték.

*

A *Termény- és Nyersanyagkereskedelmi Rt.* új igazgatósági tagjai herceg *Hohenlohe* Ferenc, *Puch* János, vitéz *Bátorffy* Vilmos, dr. nemes Deési *Bartha* József. *Bunzl* Hugó, *Bunzl* Emil, *Bunzl* Georg és *Bunzl* Félix igazgatósági tagsága a társaságnál megszűnt.

*

A *Standard Villamossági Rt. Furtkovits Bélát, Douglas Brooks* Bakert és dr. *Vörös* Sándort választotta igazgatósági tagjaiul. *Détsy* Károly Frigyes, Jammer Jacob *Sutter* és *Jekelfalussy* Zoltán igazgatósági tagsága a vállalatnál megszűnt.

*

A *Meinl Gyula Kávébehozatali Rt.*-nál ifj. *Meinl* Gyula igazgatósági tagsága megszűnt.

*

A *Magyar Divatcsarnok Rt.*-nál *Turner* Márk és *Pollen* Hungerford igazgatósági tagságát törölték.

*

A *Magyar Szellőzőművek és Gépgyár Rt.*-nál *Koncz* István cégvezetői voltát bejegyezték.

*

A *Pápai Pamutfonógyár Rt.* gróf *Teleki* Józsefet választotta igazgatósági tagjául.

*

A *Palatinus Építő és Ingatlanforgalmi Rt.*-nál báró *Perényi* Zsigmond igazgatósági tagsága megszűnt.

Változatlan az angol bankkamatláb

Londonból jelenti a *Reuter-iroda.* Az angol bank a leszámítolási kamatlábat változatlanul 2 százalékban állapította meg.

Fémpiac

London, augusztus 1. *(Zárlat.)* Ónban az irányzat alig tartott. Standard ón 267¾—268, három hónapra 267½—267¾, lesz. árf. 267¾, straits 278.

Nyilt tér

Szombaton és ünnep előtti napokon nyilttéri hirdetést csak délután négy óráig fogadhatunk el.

Ablaktisztítást, karbantartást, lakástakarítást pontosan, olcsón végez Gelb Sándor tak. vállalat, IX., Boráros-tér 6. szám. Telefon: 130-192.

Széchenyi (Svab)-hegyen beköltözhető 40 luxus **öröklakásainkból** még két darab egyszobás, előszobás, erkélyes lekötbetők a Fogaskerekű végállomásánál. Agancs-út 26. Telefonérdeklődés: 3-tól 5-ig **367-687.**

BUDAPESTI 5 HOLDAS GYÜMÖLCSÖSBEN BAROMFITELEP, SERTÉSTENYÉSZETTEL, olcsó moslékbérlettel (7 hasas anyakanca, 1 kan), villalakással sürgősen átadó. Telefon: 142-884.

Használt műbútorok: Ungel féle HÁLÓK, műbútor EBÉDLŐK, CRISZOBÁK, GARNITURÁK, olcsóbb használt hálók és egyéb bútorok **VI., JÓKAI-UTCA 36.**

Perzsaszőnyeget (zálogjegyet is) **veszek.** Tel.: **189-148.** Faragó, Váci-utca 21.

GYERMEKKOCSI gyermekágy, csőbútor legolcsóbban **Prohászka gyárból.** Gróf Zichy Jenő-utca 46. Fióküzlet: Üllő út 7.

Nagy Zsigmond Lázár-utca 3. 1 **lakás- és irodai bútorok**

Átadó főbérlet új házban **KÉTSZOBÁS** utcai, modern, fafűtéses első emeleti lakás azonnali beköltözéssel. Uszály-utca 12. (III., Kolozsy-térnél). Telfon: 164-798.

KÖZPONTI PENZIÓ *Balatonlelle* A fürdőhely központjában, modern, folyóvizes szobák, Árnyas kert. Napi négyszeri étkezés. Díjtalan strand. **Heti 35 pengő. Telefon: 117.**

Angolt, németet, franciát tanít nagy gyakorlattal külföldön élt úrilány. Külföldi lapt udósító. Keresk. levelezés. Különórák egy pengőtől. T.: Kettőszázkilencven - százhatvannyolc.

Kitűnően ciánoz PAX T.: **11-88-22, 125-114.** Vilmos császár-út 17.

FŐZELÉKSZÁRÍTÓÜZEM keres teljesen jártas **művezetőt** vagy elsőrangú **előmunkást.** Ajánlatok eddigi működési kör megjelölésével és igényekkel „Állandó állás 5458" jeligére **Blocknerhez,** Városház-utca 10.

Háromszobás komfortos családi ház eladó Pestszenterzsébeten, villamosmegállónál, Klapka-tér 6. sz. Érdeklődni délelőtt 10-től 5 óráig.

„FIXUM" **rovarirtó szer** hatása egyedülálló csótány, ruszni, hangya, stb terjedése ellen **„FIXUM" Vegyipari Művek, XIII., Reitter Ferenc-u. 56 Telefon 291-816**

Perfekt gyors- és gépírónő őskeresztény, irodai munkában is **gyakorlott,** azonnal **felvétetik.** Szabómesterek Termelő Szövetkezete, Kinizsi-utca 8.

Zongorahangolást olcsón, jól, szakszerűen végez **BLAU DEZSŐ,** Bécsben végzett hangoló. Lauberger és Gloss tanítványa. VI., Eötvös-utca 28. Telefon: **112-842.** Vétel-eladásnál szakbírálat.

Közp. fűtéses, hallos garszonlakás Pozsonyi-úton azonnali beköltözéssel átadó. Telefon: 116-068 (8—11-ig).

Svábhegyi Victoria-penzió Mátyás király-út 29. Telefon: 165-183. Gyönyörű nagy park, szép szobák, tökéletes nyugalom, pazar ellátás, diéta.

Elegánsan bútorozott, összkomfortos **EGYSZOBÁS LAKÁS** budai Margithídfőnél **KIADÓ.** Telefon: 421-942, d. u. 2—5-ig.

Öröklakások öröküzlet Attila-utca 33. sz. augusztusi beköltözésű, valamint **Árpád fejedelem-útján** (Dereglye-utca sarok, Margitszigettel szemben) épülő 25 évig adómentes társasházainkban. Ia kivitel, minden komforttal. Leköthtők **Hoffer J.** mérnök, V., Géza-utca 4. d. e. 10—12 és d. u. 4—6 Telefon: **127-978.**

Kettő és három szoba hallos új lakás Király-utca 51. számú sarok-bérpalotában kiadó.

Erdei málna gyümölcsöt minden mennyiségben vásárol Hazai Likőrgyár, Budapest, XIII., Forgách-utca 9b.

Többnyelvű önálló levelező jelenleg is vezető állásban, belső és külső munkálatokban egyaránt jártas, őskeresztény, **DISZPOZÍCIÓKÉPES** szervezőerő **állást keres** azonnalra mint **UTAZÓ** vagy **ADMINISZTRÁCIÓS TISZTVISELŐ** Jelige: „Értékes munkatárs" kiadóba.

Ügyvédi iroda **FELVESZ** azonnal keresztény **GYORS- és GÉPÍRÓT** (nőt) délutánra. „Perfekt 850" jeligére a kiadóba.

Keleti szőnyeget (hibásat is) magas árban veszek. Telefon: 142-813.

Háromszobás lakrész utcai, elegánsan berendezve, főútvonalon, Bazilika közelében, lakás, vagy iroda céljaira **kiadó.** Megkereséseket „Kifogástalan" jeligére Patak hirdetőirodába, VI., Vilmos császár-út 29.

NYOMATOTT A NYOMDÁSZAT 500. ÉVÉBEN A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS VEZETŐ: ERDÉLYI GYÖRGY

Ferenczy Valér:

Séták a Szépművészeti Múzeumban

A látásra való képesség

„Was oft der Verstand des Verständigen nicht sieht, Das sieht in der Einfalt ein kindlich Gemüt."

Nem tudom, ki a szerzője ennek a régi versnek, de sokszor eszembe jut, valóban sokszor az a helyzet, hogy valamely ponton a tudás csődöt mond s „az ész nem látja meg, amit a maga egyszerűségében meglát a gyermeki lélek". Bizonyos vonatkozásban ezt alkalmazhatjuk a művészet értésére és élvezetére is. Vagy talán leghelyesebb volna úgy fogalmazni: a szakértelem és tudás bizonyos kvantuma, sőt nagy kvantuma sem elég, *még* nem elég: az igazi hozzáértésig csak akkor jutottunk el, ha ösztönszerűen tudunk naivak lenni, spontánul engedni érzéseinknek. Ezzel, azt hiszem, körülbelül meg is kaptuk a magyarázatát annak a sajátságos jelenségnek, hogy oly nehéz művészethez, képekhez érteni. Hogy az emberek, a kultúrszomjas, művészetre vágyó emberek oly sokszor nem tudják ezt a vágyukat kiélni, hogy gátlásaik vannak e tekintetben. Ki ne látta volna szánalommal azokat az únott ábrázattal múzeumnézö utasokat, akiknek kolosszális tömegei járják végig (illetve járták, amíg lehetett) Európa képtárait, műgyüjteményeitÍ *„Sight-seeing"* = látvány-látás, így nevezi az angol ezt a foglalkozást, mely oly sokszor inkább teher az illetöknek, nyüg, robot, mintsem gyönyörüség. És az ok is eléggé kézenfekvö. Először is ahhoz, hogy benyomásokat magunkba felvegyünk, bizonyos kulturális tréning is kell, enélkül a befogadóképesség hamar elfárad; a „látványnézök" túlnyomó többsége pedig telhetetlen, túlsokat akar a pénzéért. Azonfelül pedig gyakran szégyelli, még önmagának sem meri bevallani, hogy ez vagy az nem érdekli, nem vált ki belső választ, reakciót belőle. Vagy azért, mert fáradt, vagy mert érdeklödési körét túlhaladja, vagy, ami különösen súlyos: egyáltalában nehezen reagál látási benyomásokra. Külön fejezet kellene ahhoz, hogy kimutassuk, mennyire nem kedvez nevelésünk, egész mai civilizációnk a látási kultúrának, sőt elsenyveszti a látásra, a vizuális benyomások felvevésére való képességet — arra, hogy a „látványnézü" látvány-*látó* is legyen.

A nűi élet ösztönszerűsége

A képekhez igazán érteni: részben bizonyára hajlam kérdése is, részben pedig hosszú fejlödési folyamat eredménye. E fejlödés legmagasabb foka, amikor már ismét merünk igazán közvetlenek, elfogulatlanok lenni ítélkezésünkben, azzal a mondhatni gyermeki érdeklödéssel, mely épp a tájékozottságnak, a müvelödésnek egy bizonyos közbeeső fokán megy igen könnyen veszendőbe. Amikor az ember már tud sokat, csak nem eleget. Az ember ilyenkor esetleg attól félhet, hogy bakot lő; vagy ha nem is, mindenesetre sokat vívódik önmagával, amíg eljut odáig, hogy spontán, ösztönszerű benyomásait helyesnek érezze, sőt, ami még nehezebb, meg is indokolja. Régen, amikor Rómában jártam, a vatikáni képtárban hosszasan álltam Raffael híres képe, „Krisztus megdicsőülése" előtt (Transfiguráció). Nem tudott föllelkesíteni, akárhogy igyekeztem magamból lelkesedést kicsiholni; a híres nagy mű hidegen hagyott; mesterkéltnek, kiagyaltnak, pózszerünek éreztem. Egy magamkorú fiatal mütörténésznek azt akkor beszélgetés folyamán elmondtam, mire az illető enyhe iróniával ezt jegyezte meg: kár volt nekem e rossz Giulio Romano iránt annyira igyekezni tetszést kipréselni magamból! Én t. i. mindig mint Raffaelről tudtam a képről, a könyvekben így hozzák, ahol sokszor láttam reprodukcióban, mielőtt az eredeti elé kerültem. A képtárban is Raffaelként szerepelt, időközben azonban egyes mütörténészek azt sütötték ki, vagy gyanították, hogy talán nem is Raffael maga festette e képet, hanem tanítványa, Giulio Romano. Les extrèmes se touchent = a végletek találkoznak. A müértésnek a legalsó és a legmagasabb fokát is az jellemzi, hogy az ember nincs tekintettel — még nincs vagy már nincs — arra, ami a kép alá, arra a bizonyos sárgaréz cédulára van ráírva.

★

Sokszor el szoktam látogatni a mi gyönyörü Szépművészeti Múzeumunkba, hogy felüdüljek, újult erőt merítsék s mintegy megfürödjek e szépségekben, akár Siegfried a sárkány vérében. Ezúttal azonban az esztétikai gyönyörüségen kívül még egy egyéni szempont is adódott számomra. Főleg kezeket akartam nézni, mert a magam munkájánál, egyik készülő képemnél a kéz különösen nehéz problémát jelentett, tehát így, a régi képekkel való kontaktus révén reméltem a magam problémáját is tisztázni; meg akartam figyelni, hogy egyik-másik régi mester hogyan festett kezeket. Nem mondhatnám, hogy speciell e tekintetben túl gazdag volna a képtár, mégis igen érdekes megfigyeléseket tettem, melyek eddig bizonyos mértékig kijátszották figyelmemet s amelyek, mint látni fogjuk, általánosabb tanulságok felé is utalnak. Egyébként egyedül erről, a kézről a müvészetben is sokat lehetne mondani, külön tanulmány témája lehetne, melynek mottója ez volna: mutasd meg, hogyan fested a kezet s megmondom, milyen festő vagy.

Régi képtárunk mesterei

Régi képtárunk, ha nem is vetélkedhet a világ leghíresebb nagy képtáraival, mégis világviszonylatban is jelentős és igen sokoldalú gyüjtemény. Itt két fontos kérdés merül fel: képviselve vannak-e a legnagyobb mesterek, teszem azt a régi olasz és németalföldi festészet nagyjai, másodszor pedig hogyan vannak képviselve, jelentős, elsőrangú művekkel vagy pedig kevésbbé fontosakkal, esetleg olyanokkal, melyeknél joggal merül fel a gyanú, hogy tanítványmunkák. A felelet: ad egy: igen, vannak képeink nagyok legtöbbjétől; ad kettő: egy pár esetben a legjava képeikből való, amivel dicsekedhetünk. Így, hogy mindjárt az egyes képekre térjek: egy remek *Vermeer*-ünk van, a nagy fehér-galléros női arckép, még hozzá ne feledjük, oly mester műve, akitől összevissza is igen kevés, ami az utókorra maradt. Hogy folytassam az egész nagy nevek szemléjét: a hollandok közül még két igen érdekes Frans *Hals* van; *Rembrandt* gyengébben van képviselve. A flamandok közül *Rubens* gyengén, tanítványmunkával vagy ha úgy tetszik, *tanítványgyanús* munkával (!) a Mucius Scaevola öncsonkítását ábrázoló nagy képpel; *Jordaens* több képpel igen jól és a harmadik a nagy triászban, *Van Dyck*, egészen elsőrangúan a nagy kettős arcképpel, mely — szinte azt mondhatnók *a* legjobb, de mindenesetre egyik legszebb, legkiválóbb remekműve. Hogy az olaszoknál folytassam: olasz gyüjteményünk igen gazdag, sok jó másodrangú kép közt van nem egy a maga nemében egészen elsőrangú. Valahogy nem is szeretem az ilyen rangfokozat-megállapításokat, túl Baedecker-szerüen hangzik, túlkevéssé csendül ki belőle az *alázat a téma iránt*, a hódolat, mellyel a régi müvészet mestereiről szólni szeretnék. Mégis, ha a véleményem szerint legkiválóbb olasz képeket kell említenem: ott van mindenekelőtt a magas renaissance gyönyörü standard work-je díszpéldánya: a nagy *Sebastiano del Piombo*, egy ismeretlen fiatal férfi képmása. Aztán a *Giorgione*, ugyancsak férfi arckép; *Tizian* nincs oly elsőrangúan képviselve. *Tintoretto* se éppen ragyogóan, a komikus, sokalakos kompozíció, ahol az ember nem tudja mi történik (a felirat felvilágosít: Herkules egy szatírt kidob a hitvesi ágyból!), nyilván tanítványmunka, ennél sokkal fontosabb egy-két férfiportréja; *Raffael* egy-két képét, mely nálunk van, megvallom, nem tartom túl izgatóan érdekes müveinek (még ha nem is derítette ki róla, mégcsak nem is rebesgeti a mütörténelmi tudomány, hogy nem ő festette). Ha nem csalódom, ezzel nagyjából végeztünk egész nagy „háromcsillagos" mester-neveinkkel az olaszok közül; de hány van a, mondjuk, „másodrangú" egyéniségek közt, aki viszont elsőrangúan van képviselve! Itt első helyen említendő a *Boltraffio*, véleményem szerint kimagaslóan a legkiválóbb *Leonardo* iskolájából, mely igen jól van nálunk képviselve. Van két képünk *Bernardino Luini*-től; ezeket, igaz, kissé, hogy őszinte legyek, unom. Túl édeskések, mint nem egyszer történik, a tanítvány itt bizonyos értelemben „túltett" mesterén, annyiban tudniillik, hogy ami Leonardo-nál mély, bensőséges érzéstartalom, Luini-nál csöpögő, mézédes érzelgősséggé válik, amelytől egyébként, valljuk meg, oly nagy művésze, mint Raffael, sem maradt mindig egészen mentes. Van még egy kedves, egészen *Leonardeszk* kép, egy Madonna, melyet a felirat *Salaino*-nak tulajdonít. Leonardo egyik leghívebb kísérője volt, akiről a mester leveleiben számos helyen tesz említést, nem is annyira mint tanítványáról, hanem inkább mint inasáról. Ne feledjük, a kettő abban a korban nem állt oly távol egymástól, nem jelentett szöges ellentmondást. *Boltraffio* két műve közül magasan kiemelkedik a Madonna a gyermek Jézussal (egyes autoritások szerint Leonardo műve volna, melyet Boltraffio csak befejezett); ezenkívül van egy nagyobb, sokalakos kompozíciója, az úgynevezett lodi Madonna, mely első pillanatra alig nyügöz le, csak ha a másik képpel összehasonlítva, igyekszünk közös nevezőre hozni (érdekes például, hogy alkalmazta mind a kettőn kedvenc színösszeállítását a drapériákban: a cinóbervöröst barnával s mellette egy szelíd pasztelkéket).

Az idő hatása régi képeken

Érdekes, hogy a színösszeállításban is mennyire felismerhető a művész egyéni ízlése: itt is, ott is visszatér a téglavörös tompa sárgával kombinálva; ehhez jön a kisebbik képnél a pasztelkék több árnyalata s a fekete háttér, a nagy lodi Madonnánál tengerkék, tintazöld, még egy zöld és a leondreszk sziklák szürkéi.

Ennél a képnél az a nagy baj, hogy nyilván erősebben megváltozott. Hisz sajnos a régi képek közt alig van, amelynél jelenlegi állapotát ne kellene valami kis részben legalább az idő rovására írni. A régiek tudvalevőleg a legnagyobb mesterségbeli gonddal festették képeiket, nemzedékeken keresztül átöröklődött technikai előírások, tradíciók biztosították a képek maradandóságát, amennyire lehetett. De a színtartó festékanyagok skálája sokkal kisebb volt, mint ma; így például a tájképfestőnek nem voltak meg azok a megbízható zöldjei, mint nekünk, mai festőknek. Mert alaposan tévedne, aki azt hinné, hogy a régi tájképfestők netán kedvtelésből, különcködésből festették tájaikat barnára! Vermeernél viszont itt-ott, ahol zöld fordul elő a képeken (ami ritkább eset, mert ez a nagy holland festő sose festett tájképet), ott tiszta kék lett az idők folyamán; a zöldből, melyet kékből és sárgából kevert, a sárga kiveszett, kifakult. Így a bécsi Cernin-képtárban lévő híres Vermeer-képnél, amelyen egy díszes korabeli öltözetű, kövér festő fest egy holmi allegorikus géniusznak öltözött leányt, ennek az élőmintának a fején *kék* babérkoszorú van. Egy másik képén pedig, amely holland udvart ábrázol (ha jól emlékszem az amszterdami Six-gyüjteményben), az udvarban egy ugyanilyen kékszínü fa áll! A mi Boltraffio-képünknél pedig — a lodi Madonnánál — a hússzínek árnyalatai vesztek ki majdnem teljesen, az arcokban s meztelen részekben, így a Szüz Mária mellett álló Szent Sebestyén alakjánál, stb., úgyhogy ezzel az alakok valami „papírból kivágott" jelleget kaptak, ami semmi körülmények között nem lehet szándékos.

A régi képek fakult színeit a későbbi korban, a XVII. és XVIII. században, tehát a barokk s belőle folyó későbbi, rokokó manirizmus idején, a festők állítólag készakarva is csinálták, merő modorosságból utánozták, nevezetesen a drapériákban. Ugyanis a drapériák igen sok régi képnél csak a redők mélységeiben őrizték meg eredeti színüket, a megvilágított részekben pedig olykor csaknem tiszta fehérek. Ez abból eredt, hogy a nem színtartó festékanyagok vékony rétegben — tehát a világosabb árnyalatokban — sokkal inkább fakultak az idő folyamán, kevésbbé álltak ellent az időnek (pontosabban: a fény szívó, fakító erejének), mint a ráncok mélységeiben, ahol ugyanez a festékanyag vastagabban van felkenve. Ezt például igen jól figyelhetjük meg egyik *Greco*-képünknél, az angyali üdvözletnél, ahol a Madonna alakján leomló redős ruha a fényekben tiszta fehér s csak a mély árnyékokban színes, ami persze optikai abszurdum. Sok-sok ilyen optikai abszurdum, melyről a tájékozatlan netán azt hinné, hogy azoknak a festőknek így tetszett, egész egyszerűen a kevéssé színtartó festékanyagokban leli magyarázatát, melyeket a régiek olykor kénytelen-kelletlen használtak, mert nem volt jobb. (Újabban pedig, mint jeleztem, a mütörténészek azt gyanítják, hogy ilyen véletlenségeket a későbbi maniristák készakarva is csináltak.) „Il temp dipinge" = az idő fest, ezt tartja egy régi olasz közmondás. Ehhez valaki azt az ugyancsak fontos, megszívlelendő axiomát fűzte hozzá a festők számára: „Sovvenitevi che non a mai disegnato" = gondoljatok arra, hogy az idő ezzel szemben soha nem rajzolt. Ne feledjük azonban, hogy a magas renaissance után, a hanyatlás, a modorosság, manirizmus idején, amikor a művészet bizonyos mértékig kommercializálódott, a régi, hagyományos műtermi előírások, a technika szilárd fegyelme is sokban lazult, nem egy festő csak arra törekedett, hogy hamar összecsapja képeit. Ennek az időnek emléke csendül ki például igen jellemzően abból, hogy egyik akkori festő, Luca *Giordani* oly boszorkányos gyorsasággal ontotta képeit, hogy elnevezték „Fapresto"-nak (gyorsancsináló!). Nekünk is van egy képünk ettől a gyorsképgyártó festőtől — amint a tárgymutatót böngészve látom. Nekem, megvallom, eddigi múzeumi sétáim folyamán elkerülte a figyelmemet, illetve nincs emlékemben. Egyet azonban ennek a kornak minden modorossága, hanyatlása mellett sem szabad elfelejteni: tudtak ezek az emberek, szenzációsan tudtak. Bármily gyors, felületes, sőt léleknélküli volt is sokszor a művészek termelése a XVII. században: képeiken az alakok anatómiailag hihetetlenül korrektek, az emberi test hű visszaadását a vásznon (ami a festészetben mégis csak a legnehezebb) hallatlan tökélyig vitték. Ez a kor nálunk meglehetős kvantumban van képviselve; kevésbbé jut szóhoz *Tiepolo*, aki a barokk és rokokó határmesgyéjén áll, mint kiemelkedő zseniális festő. Helyesebben ketten vannak, apa és fiú; a fiútól, Giandomenico Tiepolótól egy igazán szép kis képünk van, egy „Pihenés az Egyiptomba való menekülésen", gyönyörü egykorú eredeti rokokó keretben (néhai Beer müzeumi restaurátor ajándéka). Ez már a XVIII. századból való, ahogy az olasz nevezi, a settecentóból (az ezerhétszázas évekből).

Konvenció a régi művészetben

Körsétámat, mint máskor, úgy ezuttal is Van Dyck kettős arcképénél végeztem. Részben mert ezen valóban mesteriek a kezek, aztán mert oly remekmű, hogy újból és újból vissza lehet hozzá térni. Régen, még a világháború előtt, Brüsszelben jártam, amikor épp állt a régi flamand festészet eseményszerü kiállítása: Rubens, Van Dyck, Jordaens java müvei, nagyjelentőségü festmények, valamint festett vázlatok hosszú sora. Talán soha vissza nem térő alkalom arra, hogy e triász egész nagyságában ismertté váljék a szemlélő előtt. Van Dyck ragyogó képeinek sorában kettő tünt fel különösen, ez a mi gyönyörü kettős portrénk, melyet múzeumunk adott kölcsön Brüsszelnek és egy másik, egy hármas arckép a szentpétervári, akkor még cári Eremitage-képtárból. Mind a kettő különösen a kifejezés megkapó bensősége révén vált ki az együttesből, melyben egyébként ugyancsak gyönyörüen érvényesültek azok az inkább külsőséges, reprezentáló jellegü képek, melyeket Van Dyck élete utolsó szakában (mindössze 42 éves lett!) festett I. Károly angol király udvarában (akit később Cromwell vérpadra küldött). Ezekben Van Dyck a külsőséges csillogás nagy mestere, nem lelhető fel bennük az az intimitás, az a mély művészi igazság a kifejezésben, mely az említett két képet jellemzi. A szentpétervári egy flamand festőt ábrázolt nejével s gyermekével; az itteniről is úgy tudják, hogy Van Dyck egyik festőkortársa, Frans Snyders, feleségével. Nyilván itt fenntartás nélkül adhatta a művész azt a mély kifejezésbeli tartalmat, mely érthetőleg háttérbe szorult a förangú társaság reprezentatív képmásainál.

Ami pedig a kezeket illeti: e képen ezek is bizonyos mértékig konvencionálisak (mint ahogy összhatásában sem nélkülözi a kép azt a bizonyos hamisítatlan Van Dyck-szerü előkelőséget), itt is hosszúnak és igen hegyesek az ujjak, kidomborodó izületek nélkül. Ez azonban csodálatosképpen mit sem von le a kezek kifejező voltából, sőt még abból sem, hogy egyénileg jellemzőnek érezzük. Ami pedig általában megkapott véges-végig a kezeknél: több századon át, a középkori vallásos képektől a barokk XVII. századig állandóan ezek a hosszú kezek divatoztak, pálcikaszerü vékony, végük felé hegyesedő ujjakkal, melyeken izületnek nyoma sincs. Hisz nagyjából ma is ezt tartjuk szép kéznek; de sok régi képnél ez a szépségideál már-már a túlzásig, a szépség karikatúrájáig megy. Így például azon az egyébként igen szép, csak színben erősen fakult, a névmutatón kérdőjellel Tiziannak adott, valamelyik Farnese-hölgyet ábrázoló portrén már valósággal tűhegyesek az ujjak. A középkori képeken, amelyek pedig egy egész más világot tükröznek, a kéz ugyancsak ilyen, ez igen jól látható például Naddo Ceccarelli Madonnáján, mely az 1300-as évekből való, de még primitívebbnek hat és misztikus hangulatában sokban egy másik, még korábbi sienai festőre, az egészen kiváló Simone Martinire is emlékeztet (aki eredeti képpel nálunk nincs képviselve). Hogy a kéz ábrázolásában korszakokon, mondhatnók világnézeteken túl, ennyire tartotta magát egy régtől fogva elfogadott típus, ezt nevezhetnök talán modorosságnak is bizonyos fokig, főként azonban a *konvenció* hihetetlen maradandóságát illusztrálja a régi művészet terén. Ezt a szót itt nem kell okvetlen gáncsnak venni — hisz ne feledjük, „konvenció" eredetileg megegyezést, megállapodást jelent. A festők tehát valamikor az idők mélyén megállapodtak, még ha csak hallgatagon is abban, hogy a kezet pedig így és nem másképp fogjuk festeni és ezt a megállapodást, konvenciót csaknem kivétel nélkül, rendületlenül betartották. Csak igen későn, egyes hollandok, főként Rembrandt, szakítottak nagyobb mértékben a konvenciókkal, mint addig bárki s így ami a kezeket illeti, épp Rembrandtnak volt meg a bátorsága s inkább nagyon is bütykös, kidolgozott, pórias kezeket szokott festeni. De ne feledjük (ez most nem akar sem dicséret, sem gáncs lenni), Rembrandtnak hallatlanul kevés érzéke volt az emberi szépség vagy éppenséggel elegancia iránt, hisz nála még az angyalok vagy mitológiai szimbolikus alakok is egyszerű, tenyerestalpas holland paraszt- vagy munkástípusok. Ez tehát, amennyiben a régi művészetet nagy általánosságban vesszük, inkább csak kivétel, mely megerősíti a szabályt. Úgy érzem, általában felállíthatjuk a tételt, melyet a régi képek megértéséhez mindig szem előtt kell tartani: a régi korok művészetében igen nagy, le nem kicsinyelhető szerep jut a konvenciónak, még az egész nagy művészek alkotásaiban is.

Ferenczy Valér

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Valuta- és devizapiac

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Kanadai dollár 250—300, dollár 345—350, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.45—11.75, leu (érme kivételével) 2.70—2.80, líra (csak érmék és 10 lírás bankjegyek vásárolhatók) 17.40—17.90, svájci frank 79.60—80.60, svéd korona (csak 100 koronásnál nagyobb címletek vásárolhatók) 81.70—82.70.

Devizák: Amszterdam 180.07½—181.40, Berlin 135.70—136.70, Pozsony 11.64—11.78, Brüsszel 54.28—54.68, Bukarest 2.75—2.82, Isztanbul 268—271, Kopenhága 65.49—65.97, London 13.85½—14.01½, Milánó 17.66—17.8864, New York 344.10—347.10, Oslo 77.10—77.67, Párizs (Vichy) 6.78½—6.83½, Prága 13.57—13.67, Szófia 4.14—4.17, Stockholm 82—82.80, Zürich 79.80—80.60.

Amszterdam, Brüsszel és Oslo a magyar—német devizakompenzáció keretében történő fizetéseknél érvényesülő árfolyam. Párizs a meg nem szállt Franciaországgal szemben nem árutermészetű tartozások és követelések, továbbá az 1940 június 15-éig bezárólag történt áruszállításokból keletkezett követelések elszámolásánál érvényesülő árfolyam.

Zürich, május 16. (Zárlat.) Párizs 9.67½, London 17.27½, New York 431, Brüsszel 69, Milánó 21.75, Madrid 39.50, Amszterdam 229, Berlin 172.50, Lisszabon 17.27, Stockholm 102.75, Oslo 98.50, Kopenhága 83.50, Szófia 4.25, Prága 17.30, Isztanbul 3.37½, Bukarest 2, Helsinki 8.70, Buenos Aires 102¼, Yokohama 101.

London, május 16. (Zárlat.) New York 4.02½—4.03½, Montreal 4.43—4.47, Zürich 17.30—17.40, Stockholm 16.85—16.95, Lisszabon 99.80—100.20, Buenos Aires 16.95¾—17.13. — Nem hivatalos árfolyamok: Madrid 40.50, Helsinki 196.50, Athén 525. — Leszámitolási kamatlábak: Bankváltó 3 hóra 1.03—1.06, Ia ker. váltó 2.50—3, napipénz 0.75—1%.

Értéktőzsdék

A *budapesti értéktőzsdén* egyenetlen volt az áralakulás és a pénteki árfolyamok a csütörtökiek szerint alakultak. A forgalom vontatott volt, de a zárlat barátságos maradt.

A *budapesti értéktőzsdén* pénteken a következő árfolyamokat jegyezték:

	Előző zárlat	Kötések	Zárlat
N. Bank	227.—	—	227.—
I. M. Bizt.	—	680	675.—
Conc. Mal.	8.—	—	8.40
I. Bp. Mal.	24.8	23—24	23.5
Hung. Mal.	57.—	—	57.—
Bauxit	376.—	375—380	378.—
Beocsini	28.3	28 7—28.9	28.7
Borsodi sz.	19.—	19.8—19.5	19.5
Szentlőrinci	16.5	17—17.5	17.5
Cementia	118.5	—	119.—
Kohó	32.75	31.25	32.25
Aszfalt	11.—	11.1	11.1
Kőszén	668.—	661—670.5	669.5
N.-bátonyi	58.5	58—59	58.5
Salgó	53.6	52—53.8	53.6
Urikányi	57.—	55.25—57.25	57.—
Globus	19.5	—	19.5
Rigler	75.—	—	75.—
Stephaneum	9.50	—	9.75
Csáky	—	—	9.25
Fegyver	91.25	90.1—92	92.—
Ganz	32.—	31.8—33	32.8
Láng	110.—	—	112.—
Acél	81.75	78—80	81.—
Vegyipari	5.—	—	5.75
M. vagon	62.—	—	65.—
Rima	153.5	151—154.25	153.—
Soproni v.	—	21.5—22	21.5
Guttmann	9.30	10.5	10.5
Nasici	91.75	92.75—92.25	92.5
Levante	1.75	1.70—1.85	1.75
Nova	28.75	28.5	28.5
Tröszt	83.5	81—83	82.5
Délcukor	153.—	153.4—153.6	153.4
M. cukor	181.—	178.5—183	182.—
Georgia	39.—	38.25—39	38.75
Gschwindt	1630.—	1630	1630.—
Királysör	5.—	—	5.75
Polg. sör	500.—	—	500.—
Royal	201.—	—	200.—
Gyapjúmosó	24.—	24.5—23.75	24.—
Goldberger	85.—	—	87.—
M. kender	44.5	—	44.5
Pamutipar	62.—	61.25—61.75	61.25
Chinoin	—	—	28.—
Danica	—	8	8.—
Műtrágya	72.—	71—73	73.25
Klotild	28.5	29.25	29.—
Brassói	38.5	—	38.5
Felten	300.—	—	315.—
Gumi	75.—	74.75—75.25	75.—
V. forgalmi	42.—	43—43.75	43.5
Telefon	14.9	14.6	14.6

Államadósság, kötvények, záloglevelek: 1914. évi fővárosi kötvény 4½%-os 434 (436), 1927. évi fővárosi kötvény 6%-os 128 (128).

A *londoni tőzsdén* a hangulat kifejezetten hétvégi volt. Kezdetben az árak tartottan alakultak, minthogy azonban a kereslet teljesen hiányzott, a tőzsdeidő későbbi folyamán az áralakulás, különösen ipari részvényeknél, inkább lanyhulásra hajlott. Ennek ellenére nagyobb árváltozások a tőzsdeidő végéig sem következtek be.

New York, május 16. (Zárlat.) A tőzsdén tartott irányzattal és csekély forgalommal indult meg az üzlet. A tőzsdeidő későbbi folyamán az áralakulás egyenetlenné vált. A tőzsde tartott irányzattal zárt. — Allied Chemical 148½, Bethlehem Steel 68⅞, Gen. Electric 28½, Gen. Motors 37¼, Standard Oils 36, U. S. Steel 52.

Kijelölték a szénnagykereskedőket

A kereskedelmi minisztérium a közellátási minisztériummal egyetértve a hét folyamán döntött a szénnagykereskedői kijelölésekről. *A fővárosban 120, vidéken pedig 130* szénnagykereskedő kapott jogosítást.

Ez a szám jóval felülmúlja az eredetileg tervezett létszámot, de még így is szigorú és alapos rostálásról beszél, hiszen *több mint 1500 kérvényező közül* választották ki a kijelölteket. Elsősorban a szakképzettség és a kereskedelmi szempontok befolyásolták a döntést, amely a *Széngazdálkodási Bizottság* javaslatainak megfelelően történt.

A körzeti beosztások változatlanok maradnak. A bányák eddigi körzeti képviselői jórészt megszüntetik működésüket s az a terv került előtérbe, hogy nem kereskedőket bíznak meg képviseletükkel, hanem *sajátmaguk állítanak fel tisztviselőik kezelésében képviseleti irodát*

A gazdák megkönnyítik a lósorozást

Az OMGE, az Országos Mezőgazdasági Kamara és a lóvásárlásokat ellenőrző központi bizottság, a lótenyésztő és törvényhatósági gazdasági egyesületek nagyszámú részvételével gyűlést tartott. A törvényhatósági gazdasági és lótenyésztő egyesületek vállalkoztak arra, hogy a sorozásokra szánt lóanyagot előkészítik, vásárokat rendeznek és minden módon igyekeznek a lóvásárló bizottságoknak azt a törekvését alátámasztani, hogy *minél több és jobb lovat* vásárolhassanak.

Terménytőzsdék

A *budapesti terménytőzsde* árai pénteken nem változtak.

Hivatalos árfolyamok: Búza 78 kg-os 24. — *Rozs* 71 kg-os 20. — *Zab* 41 kg-os 22.70. — *Árpa:* Sörárpa, kiváló 27, sörárpa, elsőrendű 26, sörárpa 25, ipari, 68 kg-os 24, takarmány 65—66 kg-os 22, takarmány, középminőségű 21. — *Kukorica* 21.20 pengő mázsánként.

Ismét emelkedett az arany ára Törökországban

Isztanbulból jelenti az *NST:* Isztanbulban az arany ára május 13-án ismét javult. Egy Napoleon-aranyért 27.10 török fontot, egy gramm tört aranyért 3.33 török fontot adtak.

Állatpiac

Budapesti sertésvásár: Csütörtöki maradvány 35, felhajtás 1244, összesen 1250 drb. Eladás 1156, eladatlan 103 drb. A vásári állományból angol hússertés felhajtás 198 drb. Az irányzat élénk. — Árak: Uradalmi zsírsertés páronként 340 kg-on felül 202, alul 198, szedett sertés elsőrendű 194, középrendű 190, öregsertés elsőrendű 186, középrendű 178, angol sonkasertés elsőrendű 190 fillér kilónként.

Új német gépek és eszközök a többtermelés szolgálatában

A Magyar Racionalizálási Bizottság pénteken délután rendezte *Sass Gábornak*, a Mezőgazdasági Gépkísérleti Állomás vezetőjének előadását, akit a földművelési miniszter korszerű mezőgazdasági gépek gyártásának tanulmányozására küldött ki Németországba. Az előadó értékes tapasztalatokra tett szert és érdekes előadásban számolt be a nagyszámú érdeklődőnek.

Különösen feltűnt ezek közül a németek erős törekvése a kisebb fogyasztású traktorok használatára; így kétkerekű traktorokat és közvetlenül a traktorra kerék nélkül akasztott eszközöket mutatott be, amik a kisebb tapadás okán kevesebb erőt igényelnek. A traktorokat *mindig gumikerékkel* használják a németek, nedves földön pedig talpakat szerelnek rájuk. Németországban jelenleg körülbelül 100.000 traktor dolgozik és rövid idő alatt 300.000-et akarnak a termelés szolgálatába állítani. Problémájuk az üzemanyag, de nagy probléma a végleges kistraktor is. A kettős termelés érdekében kísérletezenek egy egészen újszerű talajművelő eszközzel, mely a tarlót feltöri és egyszersmind beveti. Érdekes a trágyakezelés gazdaságosságát szolgáló *trágyadaru.* A 3—4 méter magas trágyatelepre a targoncának megfelelő trágyakocsit felemeli és a tartalmát kiönti.

Legnagyobb sikere azonban talán a „Vielfachgerät"-nek volt, amit „mindenes"-nek lehetne nevezni. Kapásoknál nagyon szép eredménnyel dolgozhat ez a gép. *Elvégzi a vetést, a behúzást, a töltögetést és a kapálást.*

Nagyon tetszett a répavetés és egyezés körül elért német eredmény. Ezt több úton érték el. Először a vetőgép egyenletességét fokozták, így a kelés is egyenletes lett. A jól elvetett répához azután egy kisgazda szerkesztett jól működő egyező gépet. De nem ért volna el ő sem teljes eredményt, ha egy titkolt zúzó módszerrel a három-négy csírázású répamagot át nem változtatták volna egycsírázásúvá. Most már nagyon nagy munkamegtakarítással tudnak dolgozni, a zúzás az új vetőgép és az új egyezőgép segítségével. Több új burgonyaszedőgép hívta magára a figyelmet, de igazán a répaszedő tetszett.

Most nagy súlyt helyeznek a tengeri termesztésre. A kéziszedést teljesen ki akarják küszöbölni. Új, sokcsövű tengerifajtát tenyésztenek ki s aratógéppel vágják a termést és cséplőgéppel választják le a magot a csutkáról. Nehézséget okoz a tengeri szárítása, mert a német klíma alatt bizony sokszor nem érik egészen be. Az aratógépek Németországban is teljesen amerikai rendszerűek. A kendert is czekkel aratják. A szakaszos legeltetést is az igen olcsó egy szál villanydróttal, az amerikai módszerrel csinálják.

Egészen rendkívüliek jól dolgoztak az anyagmegtakarítás terén. Saját kijelentésük szerint húsz-, sőt többször nyolcvan százalékos az eredményük. A háztartási munkáknál pedig a munkamegtakarítás és a könnyítések érdekében külön bizottság folytat nagyon alapos tanulmányokat, mert *beigazolódott, hogy a faluból való menekülésnek egyik legfőbb oka, hogy a parasztasszony túl van terhelve majori és háztartási munkával.* A vízvezeték, a villany, a major elhelyezése, beosztása s más ilyen vívmányok, javítások lényegesen megkönnyítik a német parasztasszony munkáját. A háború után pedig át akarják építeni ebben az értelemben az összes majorokat.

Több helyen újzélandi és ausztráliai mintára fejőgépeket alkalmaznak. Sőt szerkesztettek a tejgazdaság számára egy olyan gépet, mely egyesíti a vajgyártás különböző fázisait. Beleöntve a tejet, kész vajat lehet nyerni a géppel. Az előadó mind jó konjunktúra, mind gazdasági depresszió esetén szükségesnek tartja a magyar mezőgazdaság gépesítését. Kiemelte végül azt a nagy szívélyességet, mellyel tanulmányútja folyamán fogadták.

MINDENKIT ÉRDEKEL!

Magyar-német levelező . . . 1.—
Szuggesztió és önszuggesztió . . 1.80
Asztrológia 1.60
Házi és kispari vegyészet . . . 1.20
A rokonszenves fellépés művészete 1.—
Az érvényesülés művészete . . 2.—
Gyorsírás 20 nap alatt . . . . 2.—
Kis magyar nyelvtan és helyesírás 1.80
Angóranyúltenyésztés . . . . . 3.—
Baromfitenyésztés 7.20
Grafológia 2.40

Kapható az **Universum könyvkereskedésben,** Erzsébet-krt 18
Telefon 422-777.

V. főkönyvelő
nagy szervezési, átírókönyvelési, **adóügyi** gyakorlattal, németben perfekt, elhelyezkedést, esetleg **órakönyvelést** vállal. „Szakember 4908" jeligére.

4-szobás LUXUS-KIVITELŰ **lakás**
teljes komfortos új házban, azonnal beköltözhető. Amerikai-út 75/a. Telefon 497-701. Délután 3—6-ig.

Angolt, németet,
franciát tanít nagy gyakorlattal, külföldön élt, angol rádióban szerepelt úrilány. Külföldi lapok tudósítója. Keresk. levelezés. Korrepetíció. Különórák egy pengőtől. T.: Kettőszázkilencven-százhatvannyolc.

Előkelő FŐVÁROSI NAGYSZÁLLODA keres gyakorlattal bíró keresztény
tisztviselőt és tisztviselőnőt
Részletes ajánlatok „Állandó 30" jeligére Blockner hirdetőbe, IV., Városház-utca. 10. szám.

Nyolc darabból álló
hálószoba, íróasztal
ELADÓ. Megtekinthető 3—7-ig Pozsonyi-út 33/a. Hajdu.

60.000 pengőért ELADÓ BUDA LEGSZEBB HELYÉN nagy telken épült
bérvilla
36 m-es utcai fronttal. Közvetlen érdeklődőknek felvilágosítást ad: dr. Robitschek Iván ügyvéd, IV., Mária Valéria-utca 1. T. 381-518. D. u. 4—6-ig

FORNAGYKERESKEDŐI őskeresztény budapesti RT-, vagy KFT-keretet, esetleg meglévő üzlettel vennék. Ajánlatok „Működő cég 99" kiadóba.

Vásároljon a forrásnál!
Az ország egyetlen zongoragyára
MUSICA
VII., Erzsébet-körút 43. sz. (Royal) Zongorák, kispianinók garanciával Kedvező fizetést feltételek Csere vétel, javítás, hangolás. Kérjen díjmentes ajánlatot. 273

51
Briliánsokat
minden nagyságban VESZEK és ELADOK. ÉKSZERMŰTEREM, Kristóf-tér 2. I. 3. (12—2 között). T. 182-647.

DUNA-penzióban
Nógrádverőcén nyaralók részére szobák kiadók. Tel. 141-681

KIS SZOBA
idősebb hölgynek vagy úrnak teljes ellátással jutányosan KIADÓ. Délelőtt 11—12-ig. Damjanich-utca 35. ajtó 18.

Gőzlokomobilt
6-os, 8-as, 10-es, 25 éven alul, jó állapotban megvételre keresek. Diamant, Váci-út 43.

Kétutcai szoba
irodának is alkalmas, KIADÓ. Aradi-utca 16. I. 4. vagy a házfelügyelőnél.

1—2 szoba hallos és garszon
luxuskivitelű
öröklakások
Budán (Marcibányi-térnél). **Káplár-utca és Kisrókus-utca sarok,** központi fűtéssel, meleg vízzel, rugusztusi beköltözéssel, mérsékelt árak mellett leköthetők. Önálló telekkönyv. Felvilágosítás helyszínen. Tel. 222-242.

Üzletek, egy-két szobás **lakások**
Horthy-körtérnél, Ulászló-u. 17. alatti napsütéses, központi fűtés, melegvízszolgáltatásos bérházban azonnalra kiadók. Telefon: 269-440.

VIDÉKIEK, KÜLFÖLDIEK **idegenvezetését** vállalja, pesti szórakozásaikhoz **társaságot** nyujt úrileány. „Cicerone" jeligére a kiadóba.

ELADÓ ritka fényű, nagy,
hibátlan briliáns függő
privátnak. Ajánlatokat „Komoly vevő 4905" jeligére kiadóba.

A biblia története
Mai nyelven, népszerű elbeszélő formában. Átírták Radó P. és Varga O. áldozópapok. Ajándéknak rendkívül alkalmas, albumalak díszkötésben, 80 oldalnagyságú képpel 20 P helyett 12 P. **FISCHER SÁNDOR könyvkereskedésében, V., Vilmos császár-út 58. sz.** Postacsekk 26.460.

Üdülni, nyaralni, pihenni
jöjjön Parádra, a **JUTKA-penzióba.** Kitűnő ellátással. Előszezonban mérsékelt árak. 267

Taxigépírás
minden időben, idegen nyelvek is. Sokszorosítás. Dr. Balláné. T. 121-075.

KORABELI NAGYMÉRETŰ SZEKRÉNYEK, SUBLÓDOK, FOTELEK, SZÉKEK nagy választékban. RÉGISÉGBOLT, Bank-utca 4.

Vendéglői berendezések:
sörkimérők, pohárállványok, székek, asztalok, evőeszközök, tálak, tálcák, biliárdasztalok és kellékek. HEXNER, VII., Király-utca 25. 362

KERTI BÚTOROK székek, asztalok,
fából, vasból, fonott is; evőeszközök, tálak, tálcák. HEXNER, Király-u. 25.

HASZNÁLT RUHÁKÉRT
legtöbbet fizet „PATRIA" ruhaház VIII. Népszínház-utca 13. T. 131-864

SVÁBHEGYEN, a Fogasnál háromszobás, verandás NYARALÓ teniszpályával, pazar kilátású parkban esetleg megosztva is KIADÓ. T. 316-571.

SVÁBHEGYEN
2 és 3 szobás nyári lakás berendezve, gyönyörű parkban, kiadó. Érdeklődés 125-191. 9—11, 2—5.

Keresek nyári lakást
július—augusztus hónapokra, egy szobát, veranda- és konyhahasználattal, nagy kertes házban, erdő közelében. Szíves megkereséseket kérek ármegjelöléssel „Magaslati hely" jeligére a kiadóhivatalba.

Elcserélném
háromszobás, olcsóbérű második emeleti, utcai, teljes komfortos, bellerületi LAKÁSOMAT kettő darab 1 szobás, komfortos, V—VI. kerületi, olcsóbérű lakásra. „Azonnal R." jeligére a kiadóba.

BECSERÉLEM RÉGI **CSILLÁRJÁT**
Kadelburger
V, SZENT ISTVÁN-KÖRÚT 5.

Lakást keresek
BÁRHOL, FESTÉST, KÖLTÖZÉST TÉRITEM. Telefon: 224-111.

KIADÓ, fiatal, elfoglaltsággal bíró hölgynek BÚTOROZOTT KIS SZOBA. Nyugatinál. Közp. fűtés, meleg víz. Cím a kiadóban. 269

Kert gondozásához értő fiatal házaspár villában
házmesterséget keres
vagy különbejáratú üres albérleti szobát. Jelige „Június 1-re" a kiadóba.

Fa- vagy szén **gyorsfőző**
pótolja a jó petróleumfőzőt. Fogyasztása óránként ¼ kg szén. Ára 22.50 P. UNIPON, Károly király-út 5. T. 227-954

Keveset fogyó, kislogyasztású Tátra vagy más
túrakocsit vennék
priváttól. Esetleg újat is. „Jó gumival" jeligére Patak hirdetőirodába, Vilmos császár-út 29.

ELEGÁNSAN BERENDEZETT
szoba úr részére
azonnalra is kiadó. Meleg víz, telefon van. Érdeklődés szombaton és vasárnap egész nap, a többi napokon délután 5—6-ig: V., Légrády Károly-utca 50/a. földszint 1.

Családi házat
vagy kis BÉRHÁZAT KERESEK megvételre belterületen, villamossal könnyen megközelíthető helyen. Tulajdonosok ajánlatát ármegjelöléssel kérem „Készpénz 4918" jeligére a kiadóba.

Villa
Várban, Bécsikapu-térnél 150 öles díszkertben, öltözős (egy sikban) komfortos úrivilla, alápincézve, házmesterlakással, rendkívül olcsón. 45.000-ért sürgősen ELADÓ. T. 139-683

SZÉP, alig használt
ezüst- és kékróka
180 P-ért ELADÓ. Bezerédy-utca 19. III. 3. Kereskedő.

A XI. kerület
BOCSKAY-ÚTON
déli fekvésű
„PÉTER-UDVAR"
társasházunkban, már épülő 4 darab társasházunk mellett, egy és kettő szoba hallos, valamint garszon
öröklakások
jegyezhetők. Terv, felvilágosítás ÉPÍTÉSI IRODÁBAN XI., Lenke-tér 8. 271

VESZEK
használt ruhát, egyenruhát, cipőt, tollat, szőnyeget, bútort. Szalayné, Dobozi-utca 7—9. Telefonhívó 133-152 Hívásra házhoz megyek. 502

Elsőrendű
masszázs, pedikűr
Hajós-u. 32. II. lépcső, félem. 2. 455

Jókai-tér melletti nagyméretű, olcsóbérű LAKÁSOMAT ELCSERÉLNÉM Hitler- és Mussolini-tér közötti részen lévő háromszobás lakással. Telefon 167-311.

Ház komfortos lakásokkal
Belváros
legjobb helyén 4.5% tiszta hozammal, 235 000 P-ért sürgősen eladó. Iroda: Jókai-utca 18. Telefon 127-040.

Olasz tangóharmonikák
részletre is
Unifon, Károly király-út 5. T. 227-954

Szabadalmazott nagyjövőjű
textilgép-találmányomat
megfelelő tőke hiánya miatt eladnám. Kozmajer Sándor, Nógrádsipek.

Kétszobás hallos
vagy háromszobás komfortos LAKÁST KERESEK aug. 1-re, lehetőleg V. kerületben. Leveleket „Költségmegtérítéssel 4882" jel. a. kiadóba kérek.

Kiadó
bútorozva egyszobás komfortos családiház Érden, a vasút mellett. Esetleg teljes ellátással is. CSIBRÁK ISTVÁN, ÉRD.

Betonvasért, téglaért
cserébe adok lakatos vasanyagot, szerelési anyagot, berendezési tárgyakat. Telefon 228-200.

Svábhegyi VICTORIA-PENZIÓ
Mátyás király-út 29.
Telefon 165-183.

CASINO PENZIÓ, Erzsébet-körút 19. Telefon 222-716. Tökéletes komfort. Állandó lakóknak nagy kedvezmény, elegáns kétszemélyes szobák.

BÉRHÁZ
Nagykörútnál, modern, masszív, háromemeletes, adómentes, csupa komfortos, erkélyes lakásokkal. Úri környezet. Ovóhely. 5.5 nettóra pár napig 150.000-ért eladó.
Csendes
Horthy-körtér 1. T. 259-842, 269-087

Illatszertárba jómegjelenésű, gyakorlott, fiatal, nemzsidó **elárusítónő** (vizsgázott kozmetikus) kezdőfizetéssel **ajánlkozik.** Cím Haasenstein és Voglernél, Dorottya-utca 8. Tel. 382-322.

MAGASLATI
gyermeküdülőnkbe
Rózsavölgy, Magyar-utca 14., felveszünk 2—12 éves egészséges gyermekeket. Tizedik év. Elsőrendű ellátás. Felvilágosítás, prospektus: Török Ruth, Deutscher Kindergarten. Bálvány-utca 19. szám. Telefon 111-423.

Üzlethelyiséget
KERESEK V. kerület textilnegyedében. „Berendezést átveszek" jeligére a kiadóhivatalba.

SÜRGŐSEN KERESEK fő-, esetleg albérleti régibérű üres
szoba-konyhás lakást
V., VI., VII. kerületben. Sándor Lajosné, V., Géza-utca 5. IV. 1.

TELEK
Stefánia-úton, harmincezerért tulajdonostól ELADÓ. T. 222-091

Szőnyegjavítás
olcsón, garanciával Pick Klára, Visegrádi-utca 11/a. I. 2. Telefon 129-820.

KRISZTINÁBAN földszintes MAGÁNHÁZBAN elegánsan
bútorozott 2-3 szoba
külön előszobával és fürdőszobával, előkelő bérlőnek kiadó. Tel. 355-834. (11—3-ig.)

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS VEZETŐ: ERDÉLYI GYÖRGY.

16. Budafoki-ut. 20— P.
17. Margit-körut. 20.— P.
18. Ujpesti gyárak. 20.— P.
19. Dunapart gőzhajóval. 8.— P.
20. Gőzhajó az Erzsébet-híddal. 8.— P.
21. Dunapart zászlótoronnyal. 8.— P.
22. Erzsébet-híd a Gellértheggyel. 12.— P.
23. Rakodómunkások. I. 20.— P.
24. Rakodómunkások. II. 20.— P.

C) **Egyéb rézkarc:**

25. Napos nagybányai utca. 32.— P.
26. Meztelen nő karosszékben, aquatinta. 30.— P.
27. Vetkőző nő. 25.— P.
28. Canal grande, Venezia. 25.— P.
29. Palazzo Loredan. Venezia. 25.— P.
30. Nagybányai gyümölcsös a Kereszthegygyel. 30.— P.
31. Őszi táj, Nagybánya. 25.— P.
32. Nagybányai utca gesztenyelombbal. 27 P.
33. Vásár Felsőbányán. 25.— P.
34. Vásár Szilágysomlyón. 10.— P.
35. Place Denfert-Rochereau, Páris. 12.— P.
36. Fekvő meztelen nő, vernis mou. 25.— P.
37. Wittelsbacher Palais, München, aquatinta. 30.— P.

SZINES RÉZKARC:

38. Felhős vizpart, aquatinta. 50.— P.
39. Cigánynő. 40.— P.
40. Székely kancsók. 40.— P.

RAJZ:

41. Miss M. C. arckép, ceruzarajz. (Magántulajdon.)
42. Lánchid a Várral, ceruza. (Eladó.)
43. Lánchid a Várral, tollrajz (tanulmány rézkarchoz).
44. Lelátás a Margit-körutra, ceruza. (Eladó.)
45. Budai gázgyár, ceruza. (Eladó.)

A rézkarcok ára keret nélkül értendő. (Szabott árak.) A mappában meglévő karcokat a vevő mindjárt átveheti.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 8
TELEFONSZÁM: 82—1—22

FERENCZY VALÉR

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

A SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK HELYISÉGEIBEN

NYITVA:
1935 MÁJ. 12-TŐL MÁJ. 22-IG
NAPONTA 9 ÉS 6 ÓRA KÖZÖTT
ÜNNEPNAP DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG

Europa rt., Budapest.

KIÁLLITÁSOKON való szereplésem évtizedekre megy vissza; ami pedig gyüjteményes bemutatkozásaimat illeti, első 1916-ban volt az Ernst-muzeumban. Ezt az évek folyamán még több ilyen, külön teremben való szereplés követte az Ernst-muzeum kiállitásain (legutolsó alkalommal 1931-ben).

Teljesen különálló, egyéni kiállitásaim közül ez Budapesten a második. Az első volt nagy gyüjteményes kiállitásom a Nemzeti Szalonban, 1928-ban.

Jelen kiállitásom nem retrospektiv jellegü; mindössze a rézkarcok közé vettem fel néhány régebbit is, amelyek jól voltak az együttesbe beleilleszthetők. 1914 óta müvelem a festés mellett a rézkarcolást is. Festett oeuvre-emet csak egy terjedelmes retrospektiv kiállitásban lehetne némiképen hiánytalanul bemutatni. Egy ilyen visszapillantó bemutatón, ha létrejön, még gondos válogatás mellett is nagyszámu képnek kellene felvonulnia magántulajdonból, valamint jó egy néhánynak köztulajdonból.

FERENCZY VALÉR.

—o—

TÁRGYMUTATÓ.

FESTMÉNY:

A) **Arckép:**

1. Néhai gróf Klebelsberg Kunó. (Tulajdonos: a berlini Collegium Hungaricum.)
2. Dr. R. P. egyetemi tanár. (Tulajdonos: a gyógypedagógiai és orvospsychológiai m. kir. laboratórium.)
3. Női arckép. (G. K. urhölgy tulajdona.)
4. Női arckép. (P. E. ur tulajdona.)
5. Női arckép. (Dr. Balogh Károly tul.)
6. Férfiarckép. (Dr. Balogh Károly tul.)
7. Férfiarckép. (Dr. Klinger István tul.)
8. Kisfiu arcképe. (G. A. ur tul.)
9. Köpesdy Elemér vezérigazgató ur képmása. (Tulajdonos: az állami vas-, acél- és gépgyár.)
10. Prihradny Kálmán igazgató ur képmása. Tulajdonos: a MÁV-igazgatóság.)
11. Horánszky Gyula igazgató ur kémása. (Tulajdonos: a MÁV-igazgatóság.)

B) **Egyéb festmény:**

12. Ablakom. (Eladó.)
13. Cortina d'Ampezzo. Tre Croci. (Magántulajdon.)
14. Szent Márk-templom, Venezia. (Eladó.)
15. Borus lelátás Budapestre. (Eladó.)
16. A Margithid és az óbudai part. (Eladó.)
17. Meztelen nő. (Eladó.)
18. Csendélet: teáskanna, kerámia, szőttes. (Eladó.)
19. Budapesti háztenger. (Eladó.)

RÉZKARC:

A) **Rézkarc-portré:**

1. Miss Gertrude M. Tuckwell, C. H., London, 1930.
2. Mr. J. B. Dulanty, C. B., C. B. H., az ir szabadállam „High Commissioner"-je; London, 1930.
3. Mr. Stephen Gwynn iró, London, 1930.
4. S. O.-né urnő, Budapest, 1932.
5. Dr. R. P. egyetemi tanár. (Eladó.)
6. Arcképtanulmány (Zdenkó bácsi). 20 P.
7. Női arckép, mezzotint. Nagybánya, 1927.

B) **Budapesti motivumok:**

8. Batthyány-utca, 30.— P.
9. Batthyány-téri rokokó ház, 25.— P.
10. Pesti megyeháza, 25— P.
11. Törökfejü ház a Fortuna-utcában, 25 P.
12. Budai Lánchidfő, 25.— P.
13. Erzsébet-hid, közelről, 20.— P.
14. Ferenc József-hid vásárosokkal, 20.— P.
15. Lágymányos, 20.— P.

Ferenc Valér

tudta, hogy unokaöccse milyen kiváló jogász. Másrészt igazán fösvény ember volt és szeretett volna ingyen jogi tanácsot kapni.

A bonyolult peres ügy elég bonyolult volt. A fiatal jogtudós nekifeküdt az aktáknak és csak egy kis pihenőre nézett szét a birtokon. Ebédnél, vacsoránál figyelmes fiatal lány látta el az asztalt. Vacsoránál hozzájuk telepedett. Csupa egyszerűség, szerénység, dolgos természet. Valami árván maradt távoli rokonleány volt, aki itt talált fedelet és kenyeret. Terkának hívták.

Egyik délelőtt kemény lármát hallott Kerekes a folyosóról. Felfigyelt. Az öregúr káromkodott, Terka sírva szabadkozott, semmit se használt, az öreg kegyetlenül tovább szidta. A leány zokogva fakadt ki:

— Inkább verjen meg, de ilyeneket ne mondjon!

— Meg is verlek, adta haszontalanja!

Az ügyvéd felrántotta az ajtót. Ott állt a küszöbön a leány, szemben vele az öreg. A fiatalember keményen mondta:

— Ne bántsa ezt a szegény lányt. Reggeltől estig robotol azért a falat kenyérért.

— Mi közöd hozzá?

— Az, hogy ember vagyok, hát nem tudom nézni ezt a kegyetlenséget.

megtörülte a szemét kötényével csücskével.

— Miért sír?

— Mert elmegy.

Kerekes megint nem tudta, hogy miért mondta ki, amit mondott:

— Eljönne velem?

— Hogyan lehetne az?

— Ha arra kérném, hogy legyen a feleségem.

Most aztán megint meg akarta csókolni a férfi kezét a leány, de nem tudta, mert a férfi megölelte és úgy nézett a szemébe. Terka is megértette, hogy most meg kell csókolniok egymást.

Kerekes ügyvéd úr elhozta csendes házába a fiatalasszonyt. A házasság semmit sem változtatott a ház életén. Az öreg gazdasszony tovább főzte az egyszerű ételeket.

Ez az egyszerű élet felelt meg mindkettőjüknek.

Nyár vége felé, ebéd után a verandán ültek. A megérkezett ujságot olvasták. Terka megszólalt:

— Mennyit hirdetik ezeket az olcsó társasutazásokat! Például itt is Bécs, München, Páris, Svájc. Nem olcsó, hatszáz pengő.

— Pedig olcsó. — Elgondolkoztak. — Terka, mit szólnál hozzá, ha elmennék?

— Annyi pénzt kiadni!

— Hiszen még nászúton se voltunk. Tehetjük, Terka.

Az asszony belepirult:

— Nagyon szép lenne.

És elmentek. Mint valami filmmese, úgy pergett le Terka előtt

tuk.

A csata most már mintha várostrommá alakult volna át. A palánkok mögött egymás hegyébe mászva védekeztek a janicsárok, s némelyik olyan magasra hágott, mintha torony lett volna alatta. Mindenfelé emberfürtök gyúrták és kaszabolták egymást, mintha tenger hullámzott volna a palánkok mögött. S az elsők után egyre újabb és újabb gyalog keresztes sorok rohantak a palánkokra, s az ostromlóknak itt-ott már arra is volt ideje, hogy a palánkot felgyujtsák, úgyhogy egyszerre négyfelé is fehér füst gomolygott rézsutosan elfeküdve az égig.

A trombitaharsogások és tízezernyi torkok üvöltése közben néhány ágyúszó is eldördült, de ez alig hallatszott és látszata se volt semmi. Senki se tudta volna kitalálni, hogy az ozmán ágyúz-e, vagy az kapja a golyót.

A palánk már a franciáké s a janicsárok hátat fordítottak és rohantak a pallosok előtt, közepébe annak a török lovasságnak, amelyik most vágtatott fel a domb tetejére. Az ozmánok lovai egyszerre kétlábon jártak, amikor az üldözött gomolyag betört a soraik közé, nyomukban a pallost suhintó franciákkal.

Megint felhangzott:

— Coucy a merveille!... —

laj roham, nyilak és lándzsák repültek és körbe forgott a sok harcoló, ahogy mint régi ismerősök szokásuk szerint összecsaptak.

Stiborici uram is előrelendült a lengyeleivel, s alig látszott már a porban, pedig ott kiáltozott kőhajításnyira.

Aztán kezdtek visszahúzódni a magyar seregek, lépésről-lépésre, előretörve, megint hátralva, s az izzadt, közelebbi, véres arcokon itt-ott már kiült a vesztésre álló csata dühös, nyomorult keserűsége.

Hogy Zsigmondus merre forgolódik, valahol középen a viharban, sejteni se lehetett volna, legfeljebb csak arról, hogy ott sűrűbben villantak fel az ozmán főurak aranysisakjai és gyémántforgói. Hogy Bajazet egész vezérkarával már itt tombol valahol a közvetlen közelben, azon már tünődni se kellett. Minden perc egy órának tünt fel most és minden perc elhullatott a magyar seregből sűrű sorokat. Néhol látszott egy-egy szerecseny, meztelen felsőtesttel, ahogy kétkézre fogott bárddal, vérben forgó szemekkel taglóz .

Pétert a bocskorosaival már a hideg rázta a mennyköves zivatarnak ilyen közelségére. Futni szerettek volna, vagy előre menni, vagy valamit csinálni legalább, de lenyűgözte őket Matyi

hogy Stiborici valamit a fülébe ordít, majd forogni kezdett vele a ló, mert egyszerre tágasabb lett. A csákányos bocskorosok elnyomták a lengyelekről a rácokat, akik most hátrább a szabad téren vágtattak át a magyarok felé, mint a fekete ördögfiak, a bocskorosok pedig ott víjjogtak félkörívben csoportba verődve.

(Vége következik.)

HÄCKEL

szerint tanulj nyelveket!

Az angol és a német nyelv alapos elsajátításának könnyű és gyors módszere mindenki számára.

TANULJUNK KÖNNYEN GYORSAN ANGOLUL!

Irta: **dr. Szenczi Miklós**, az Aberdeen-i egyetem (Nagybritannia) Magisztere a báró Eötvös József Collégium tanára. A helyes kiejtés pontos megjelölésével, szójegyzék és a feladványok mellett, dr. Ernst Häckel tanár már ismert és közkedvelt módszere szerint feldolgozva és összeállítva. Ára fűzve 6.—, kötve 7.— P

TANULJUNK KÖNNYEN GYORSAN NÉMETÜL!

Irta: **dr. Ernst Häckel**, a Pázmány Péter Tudományegyetem előadója, a báró Eötvös-kollégium tanára. A kiváló szerző sokéves tanitási gyakorlat gazdag tapasztalatai alapján irta meg fenti valóban újszerű művét, amelyből mindenki — öreg, fiatal — egyformán könnyedén, játszva és a legrövidebb idő alatt sajátithatja el legtökéletesebben a német nyelvet.

350 oldal ára fűzve 6.—, kötve 7.— pengő. Kapható a MAGYAR NEMZET könyvosztályánál, Budapest, VI. Vilmos császár-út 65. — Telefon: 120-130

Kedvezményes-árú jegyek Budapest összes fürdőibe

a Magyar Nemzet jegyirodájában

VI., VILMOS CSASZÁR-UT 65. TELEFONSZÁM: 120-130

Bécs császári emlékeivel, München művészeti alkotásaival és sajátos, derült életével, Páris csodás szépségű utcáival, műemlékeivel, Svájc gyönyörű hegyeivel, völgyeivel, tavaival. Hazajöttek tele emlékekkel.

Terka még mindig úgy volt, mintha álomban élne. Egyszer azzal jött meg a piacról:

— Az Arany Bolt kirakatában ugyanaz a kimonó van kitéve, amit Párisban megcsodáltunk a Louvre-áruházban.

— Vedd meg, fiam, — felelte a jókedvű férfi.

Terka csakugyan kívánatosan csínos volt az új kimonóban. Lépése bátrabb, tekintete csillogóbb, karja erősebben ölelte meg az urát. A férfi gyönyörködött benne.

Aztán jöttek a fogadószobába csínos bútorok. A csínos bútorokhoz jókedvű ismerősök. Jó bor az asztalra, nevetés a szobába. Kerekes doktort bevitték feleségével a város életébe. Felek is jöttek az ügyvédi irodába. Egy pompás védőbeszédének híre ment. Jogi tudása közismertté lett.

Az öreg nagybácsi meglátogatta őket:

— Sokat költötök az életre.

— Megkeresem, amit költünk.

— Nagyon felébred a pénzed, öcsémuram. Vigyázz, mert ha a pénz ficánkolni kezd, kirúgja a ház oldalát.

Hanem azért Kerekesnére hagyta birtokát az öreg.

SZÍNHÁZI FRISS HÍREK

A *Nemzeti Színház* szombati bemutatóján, az *Amphitryon* előadásán *kilenc hónap óta első ízben tűnt fel* a miniszteri páholy bársony háttere előtt *Hóman* Bálint, a *Teleki*-kormány kultuszminiszterének alakja. A bemutatóest közönsége lelkesen megtapsolta a minisztert, aki régebben állandó alakja, valóságos törzsvendége volt a Nemzeti Színház bemutatóinak, de az utóbbi hónapokban ritkán mutatkozott szokott helyén, a miniszteri páholyban pedig egyáltalán nem. A minisztert a páholy bejáratánál *Németh* Antal igazgató üdvözölte, míg a színészek nevében *Abonyi* Tivadar, a bemutatóest játékmestere köszöntötte. Németh Antal igazgató azután a szünetben is meglátogatta Hóman Bálint kultuszminisztert, akinek erős és szakavatott színházbarát szellemétől a színházi világban általában a mostani áldatlan feszültség enyhülését várják. — A *Vígszínház* e hét szombatján mutatja be *Harsányi* Zsolt „Grófkisasszony" című háromfelvonásos vígjátékát. „Január elsejétől január közepéig, tizenöt nap alatt írtam a vígjátékot" — mondja Harsányi Zsolt —, „amelyből a béke levegője árad. Egy ugratás áll a cselekmény középpontjában, de emögött azután a naivság győzelme a körmönfont ravaszság, a *linkség fölött.*" — A *Magyar Színházban* szerdán döntik el, mi lesz a következő darab. *Heltai* Jenő verses, zenei alá festésű, Ezeregyéjszaka-ízű keleti vígjátéka és *Szilágyi-Eisemann* „Tokaji aszú" című, a dzsentrivilágban játszódó operettje van kombinációban. De lehet, hogy egy harmadik darab viszi el a pálmát. — A *Pesti Színház* soron következő újdonsága magyar bohózat: *Békeffy* István és Stella Adorján „Az angol bank nem bízik" című vígjátéka. A női főszerepre *Mezey* Máriát vagy *Turay* Idát tippelik. Döntés még nincs a vezetőszerepről. — A *Városi Színház* valósággal újjáéledt a forró sikerben, amit a „Katinka" című huszároperett, *Máté* István és *Bihary* Nándor zenés játéka jelent a színház számára. Szombaton és a vasárnapi két előadáson táblás ház jelezte a trópusi időjárást s a színház, merész elhatározással, *é hét minden estjére* műsorra tűzte az operettet. — *Buday* Dénes, a népszerű zeneszerző elutazott Bécsbe. Innen Berlinbe megy, ahol *Bolváry* Gézával fog tárgyalni új filmjéről, majd Párizsban lesz tárgyalása egy francia film kísérőzenéjéről.

—

A művész helyzete a társadalomban

Hétfőn este az egyetem bölcsészeti fakultásán *Ferenczy* Valér „A művész helyzete a társadalomban" című előadássorozatának harmadik előadását tartotta, nagyszámú hallgatóság előtt. Az előadó teljes tájékozottsággal, teljesen szabad előadásban adta elő témáját, melynek keretében kitért a művelődéstörténet számos fontos mozzanatára és problémájára. Összehasonlította a művész szempontjából a régi, kötöttebb társadalmakat, az ókort és középkort az új és legújabb korral, amelyek „progreszszív" korok, legalább is a technikai találmányok egyre nagyobb arányait illetően. Ebben a változó világban a művész szerepe és helyzete szűkebbre szorult, nehezebben jut közös nevezőre egyéb társadalmi funkciókkal, mint a régi kultúrákban. Az előadássorozatnak még két folytatása lesz, február 27-én és március 6-án.

—

* **Hangverseny a Tűzoltóbálon.** A többezer vendéggel dicsekvő *Tűzoltóbál* nagy sikerrel lezajló hangversennyel kezdődött szombat este a MÁV Gépgyár Golgota úton lévő termében. *Magyar* László Dénes karnagy állította össze a hatásos műsort s dirigálta is énekkarát és fúvószenekarát tomboló tetszés kíséretében. A műsort saját Tűzoltó-indulója nyitotta meg, mely a különböző tűzoltói jelzéseket s tipikus zajokat fogja igen sikerült zenei rendbe. Ezt követte egy kitűnő karéneke Tompa: „Gólyához" című versére. *Cserfalvy* Eliz művészi hegedűszámai estek a műsor közepére, *Kéler* Magyar ünnepi nyitány-a és ügyes tűzoltógyerekek bájos tánca zárta a műsort s vezette át az estét a kivilágos kivirradtig tartó mulatságba.

V. Múzeumi matiné

Kresz Géza kamaraegyüttese népszerű matiné-sorozatában most a nagy magyar mester, *Dohnányi* Ernő szerzeményeire került a sor. A komoly muzsikára szomjas közönség vasárnap délelőtt a Nemzeti Múzeum márványtermében Dohnányi nemes és a természetes muzikalitás varázsával áradó kamarazene szerzeményeiben gyönyörködhetett. Őszinte gyönyörűséggel hallgattuk a vonóstrió-szerenádot, a hegedű-zongora szonátát és a zongora-sextettet. *Kresz* Géza, *Jotischsky* Leó, *Hütter* Pál, *Váczi* Károly és *Romagnoli* Ferenc jól összeválogatott együtteséhez most dr. *Böszörményi Nagy* Béla kiváló muzsikus egyénisége is társult. Ez a fiatal pianista a maga értékes és csodálatosan leszűrt művészetével elsőízben szerepelt közönségünk előtt mint kamarazenejátékos. Rokonszenves egyénisége otthonosan mozog a kamarazene szigorúbb korlátai között is és valóban értékeset produkál. A hegedű-zongora szonátában Kresz Gézával együtt igazi muzsikusként oldotta meg a vállalt feladatát. Sajnos, játéka, rajta kívül álló okok miatt, nem érvényesülhetett eléggé a zongora-sextettben, pedig itt feltétlenül a zongoráé a vezető szerep és Böszörményi átszellemült zongorahangja valóban predesztinálva is van a vezetésre. A hangversenynek nagy sikeréből minden előadó méltán kivette a részét.

—

* **Oktatófilm-bemutató az Urániában.** A székesfővárosi iskolákban rendszeresített filmoktatással kapcsolatban február 23-án délelőtt 11 órakor az Uránia Filmszínházban bemutatásra kerül néhány oktatófilm. Így többek között: *Horthy Miklós fővezér és a nemzeti hadsereg bevonulása Budapestre, Színes film az eucharisztikus kongresszusról. Rádióelőadás. Budapest hegyei, Tanuljunk meg babanyelven* és a *Hortobágy*. Bevezetőül dr. *Felkay* Ferenc tanácsnok a főváros filmoktatásáról tart ismertető előadást.

—

* **Ungár—Thomán szonátaest ma,** Z. ½9.

tolmácsolására vállalkozott. Ezek a szonáták a beethoveni hegység hatalmas hegyláncai, végigvonulnak a nagy germán zenetitán egész alkotóművészetén és ez a meg nemesedett zongorahang átöleli Beethoven egész zeneszerzői munkásságát. Backhaus a maga mélyrehatóan tárgyismeretével és rengeteg művészi tapasztalatával bizonyára maga tudja a legjobban azt, hogy egyes szonáták távolállanak tőle. Éppen ezért a legteljesebb elismerést érdemli az a cselekedete, hogy az összes szonátákat műsorára tűzte. Egyéni és művészi hiúságon felülemelkedő önmérséklete és eszmeszolgálata odáig ment, hogy még a szonáták csoportosításával sem akart semmi alanyit kifejezni. Tisztán műsortechnikai szempontokra volt tekintettel s szinte kínosan kerülte az önkényes és külsőséges esztétizálásnak még a látszatát is. Backhaus a műveket akarta előtérbe helyezni s mikor a tárgy olyan gigászi, mint a *Waldstein*-szonáta, vagy a *Hammerklavier*, akkor felépítésben és formálásban egész kiemelkedőt nyujtott.

Befejező hangversenye bevezető két száma a *c-moll* és az *F-dur* szonáták (10. mű) azt mutatták, hogy Backhaus egész kiválóan volt diszponálva. Valóban nyoma sem volt az addig tapasztalható fáradtságnak. Frissen játszotta a *Fis-dur* szonátát (78. mű) és a Waldstein-szonáta meg az utolsó zongoraszonáta (c-moll 111. mű) tolmácsolásával méltóképpen fejezte be hangversenyét. Csodálatos volt a Waldstein és a Fis-dur szonáták utolsó tételének lelkes éneke és megragadott a végső szonáta apollói szépsége. Mindnyájunkat lenyűgözött az a csodálatos szabadság, ami a végső mű minden taktusából áradt.

Backhaust a hangverseny kezdetén igen lelkesen fogadta, a koncert befejezése után pedig valóban megérdemelten ünnepelte perceken át tombolva a közönség. Előadása nemcsak nagy tanulság, de mély élmény volt s benne megragadott a beethoveni művészet csodálatos zenei gazdagsága. Mintha az élet és a mindenség végtelen és kimeríthetetlen teljessége tükröződött volna élesen megvilágító játéka együtthullámzásában.

ismertette az amerikai sorsát, méltatta a kivándorolt magyarság által életrehívott gazdasági és kultúrintézmények munkásságát, melyek messze földön a magyar nemzeti érzés ébrentartását szolgálják. Előadása során kitért az amerikai élet különböző problémáira, így az indián- és négerkérdésre, a nőkérdése és a tengerentúli világ egyéb kérdéseire. Az előadás előtt dr. *Perényi* Zsigmond v. b. t. t., koronaőr, a Magyarok Világszövetsége elnöke mondott beszédet.

—

A Kisfaludy Társaság Shakespeare-matinéja

A *Kisfaludy Társaság* Shakespeare-bizottsága vasárnap délelőtt Shakespeare-matinét rendezett a Tudományos Akadémián. *Radó* Antal elnök megnyitó beszédében megemlékezett arról, hogy *éppen száz évvel ezelőtt jelent meg az első magyar Shakespeare-fordítás* (Vörösmarty: „Julius Cézár"); majd az újabb Shakespeare-átültetések jogosultságáról értekezett. Utána *Harsányi* Zsolt tartott előadást a *Makrancos hölgy* magyarországi elterjedtségéről, N. *Tasnády* Ilona, a Nemzeti Színház örökös tagja pedig a *Makrancos hölgy*-ből mutatott be részleteket. Befejezésül *Kiss* Ferenc Shakespeare-szerepeiről olvasott fel tanulmányt és előadta *III. Richárd* két jelenetét.

—

Három korszak divatja

Párizsban három hónap óta fut a *Három keringő* (Trios valses) című francia filmremek, amelyet Ludwig *Bergère* rendezett. A nagy sikerrel színrekerült film szenzációja, hogy a film zenéjét Oskar *Strauss* szerezte, a másik érdekessége pedig, hogy a ruhákat és kosztümöket Párizs divatdiktátora, *Lanvin* tervezte. A film három korszakot ölel fel: Napoleon, Ferenc József és Roosewelt korát, ami alatt mindenkor megmarad az elnyűhetetlen keringő. Az első részben Yvonne *Printemps* krinolinban táncolja *Oskar Strauss* bűbájos valcereit, a második részben Ferenc József korszaka alatt mint operettdiva arat babérokat, míg az 1939-es jelenetben Lanvin a mai modern kor legdivatosabb toalettjeit vonultatja fel a nézők előtt. A ragyogó kiállítás, a grandiózus rendezés és zene egész Párizst meghódította.

MN. 1939 febr. 21 – Magyar Nemzet
Febr. 21
A művész helyzete a tár

A nagyváros, a metropolis nemcsak szépségével tart fogva. Budapest, ez a közmondásszerűen gyönyörü város, tud szivettépően csunya is lenni — építészetileg és egyébként, az egész hangulatában. „Ville tentaculaire" — a polipkaru város: nem rossz meghatározás, sokszor eszembe jut... a polip ölelése... elhárithatatlan, dermesztő, undoritó. Ezt érezhetjük pl. a Keleti pályaudvar környékén, ahol sokféle emberanyag sodródik, torlódik, szippantja őket befelé a nagyváros, a reményt, csalódást keltő, a nagy emberelnyelő. Építészetileg is a legkorcsabb ez a része Pestnek. Nem tul régen olvastam a lapokban, hogy egy politikai menekült, akinek nem tudom, milyen vádpontok álltak terhére irva, nem birta tovább az emigráltak életét és hazajött, mire nyoymban letartóztatták már a vonatnál. Este, egy téli estén érkezett ekként az illető és meghatottan a várossal való viszontlátás érzéseitől, arra kérte az őt bekisérő detektivet, amint villamoson utaztak befelé: szabadjon kimenni a perrónra, *látni szeretné a várost*. Megkapó példája a honvágynak, a megszokásnak, mely még a legsivárabb környezetet is megkedveltetj az emberrel, az otthonosság érzéseivel övezi. Ez, ha ugy vesszük, jó, szép; de másrészt baj is, mert neheziti a higgadt itéletet, kerékkötője lehet a haladásnak. Ha egy eljövendő nemzedéknek leirják majd, milyen volt az 1930-as években a nagyváros, milyen volt, teszem azt, Budapest: el fog szörnyüködni azon a sok avult szokáson, berendezésen, mely mellett mi még bambán, sőt csökönyösen kitartunk. Illetve kitartottunk, mert ne feledjük, már iti-ott kezd mutatkozn egy kis friss szellem, ujitási vágy.

„Rontott, mert épitni akart Palladio s benne
Csak rontót látott százada jó ideig".

Azt hiszem, Kazinczy irta (ugyan ki más irhatta volna?) ezt a disztichont, mely a gimnázium ideje óta alig jutott eszembe, de most feltör emlékemben. Tervgazdálkodás, programszerü rombolás és épités: ez mindenképpen a levegőben van manapság. Emlékezésem óta most van először, hogy valami tervszerüs g, egységesebb elgondolás mutatkozik Budapest kiépitésében. Bár szerintem nagyon egyoldalu elgondolások alapján. Kétségtelen, hogy az idegenforgalom emelésére való törekvés is belejátszik ezekbe a kérdésekbe, ez is előtérbe hozta a városrendezést. Ez pedig olyasmi, amin mi, idevalók, igénytelen, szerény magyarok joggal felháborodhatnánk. Azt bezzeg senki se kérdezte, mi az, ami *nekünk* nem tetszik, ellenben, ha azt mondják valamire, ez nem fog tetszeni a külföldieknek, ez mindjárt nyomósabb érvnek számit. Még hozzá igen egyoldalu elképzelés szerinti külföldi az, akire ilyenkor gondolni szoktak, akinek állitólagos igényei szerint igyekeznek eljárni, akinek a kedvéért csinálnak, mit tudom én, aluljárót, pazar pesti kivilágitást, stb. A dusgazdag idegenekre gondolnak főleg... maharadzsa kisérettel, Dunapalota, lakosztály, Rolls-Royce, stb. Nem tehetek róla, van itt-ott valami „fenn az ernyő, nincen kas"-szerü jellege a városrendészeti elképzeléseknek minálunk; mutatni mindenáron az előkelőséget, „reprezentálni", ez az uralkodó szempont. Évekkel ezelőtt, pontosan tiz éve történt, hogy felszólaltak a Ferenc József-hid alatti vásár miatt, melyre azt mondták, idegenforgalmi szempontból káros. Azóta

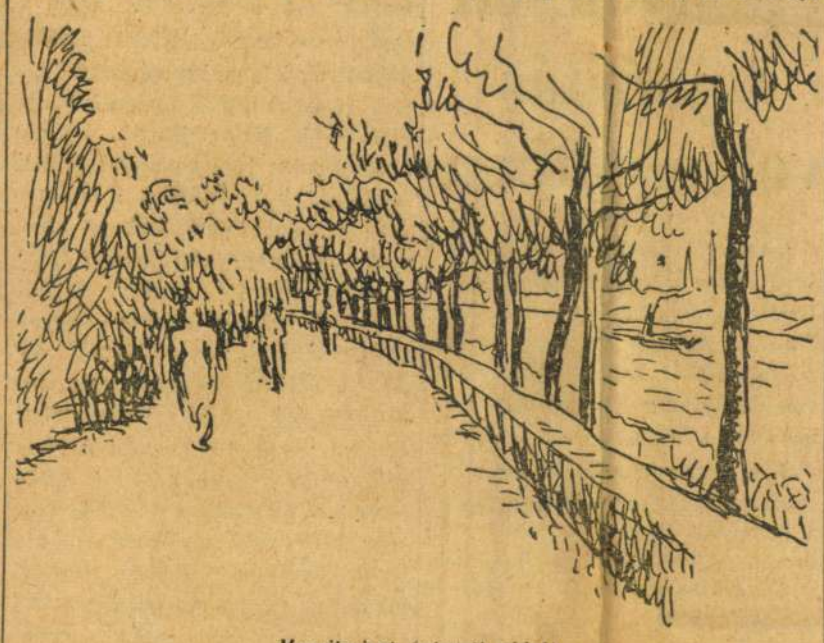

Margitsziget (ujpesti oldal)

el is tünt és a Dunapart egy festői, szines, nyüzsgő, mozgalmas jelenséggel lett szegényebb. Ugyanugy a Margithid budai hidfőjétől az óbudai parton elhelyezkedő homokdombokat és kotrógépeket is eltávolitották. Nem mondom, szép a hidfő uj kiképzése, de nem tehetek róla, sajnálom azt az eleven, mozgalmas képet, melyet többizben festettem is és számtalanszor elnéztem: lovak, szekerek, kotrógépek, közte a sétálók, akiket nyilván épugy vonzott ez a miliő mint engem — gyerekek, akik a homokdombokon játszottak és felnőttek, akik, ha nem is a festő tudatosságával, de bizonyára elgyönyörködtek a homokdombok szép, halvány sárgás-szürkés árnyalataiban, napsütésben, esti vagy kora reggeli napban vagy naplemente után, a napnyugta enyhe visszfényében, a Duna andalitó tükrével mint háttérrel. Óriási tévedés azt hinni, hogy a városrendezés ideálja az emberi munka, tevékenység, sürgésforgás jeleneteinek számüzéséből áll. A Dunapart épp eléggé kihalt amugyis; szinte érthetetlen, hogy ily nagy, milliós városnak ily gyönyörü folyó mellett ily kevéssé legyen vizi és parti élete s ahol ily kivételt találnók nyomát a vizzel való, számtalan apró vonásban megnyilvánuló kapcsolatnak, amely általában minden nagy viz mellett, legyen az ember vagy folyó, rányomja bélyegét az emberek életére.

A sorrend, melyben Budapestünk motivumait emlitettem, önként adódott számomra. A Városliget közelében lakom s igy, amikor a Duna felé igyekszem, gyakran visz el utam a Keleti pályaudvar és Rákóczi-ut felé. Engem is bizonyos otthonias emlékekkel vonz, minden sivársága mellett, ez a vidék: édesatyámnak valamikor a Rottenbiller-utcában volt müterme, én is laktam itt vele rövid ideig még gyerekkoromban. Bár az is igaz, hogy akkor még nem csuszott le annyira ez a vidék, mint ma. A Városliget szomszédsága ma is vonzó; külön fejezete pesti barangolásaimnak egy-egy séta a Ligetben; de legvonzóbb mégis csak a Dunapart s hogy oda eljussak, ahhoz át kell vergődnöm ezen a sivár negyeden, melyet a pesti humor, isten tudja miért, „Csikágó"-nak nevezett el: Aréna-ut, Hernád-utca, Thököly-ut, Baross-tér, külső Dohány-utca stb. Helyesebben tán nem is humor, hogy igy hivják, lehet, hogy egyszerüen a Csikágó-nevü mozi adta eredetét ennek az elnevezésnek. Nem kimondottan proletárvidék, inkább valami szörnyü felemás, nagyon leesuszott, leplezett nyomor, mely a polgári lét némi külső mázát próbálja mutatni, megőrizni kifelé — keverve persze a kültelki,

Margitsziget (óbudai parti sétány)

munkanélküli, munkakereső vagy munkakerülő jassz elemmel. Építészetileg is szörnyü ez a vidék, igazi bérkaszárnya-rengeteg, bár ebben nem áll mögötte a város igen nagy része, hiszen — legyünk őszinték — a modern nagyváros zöme általában mindenütt izléstelen és ebben Budapest sem kivétel. Ezt, az igaz, nem mindenki szokta észrevenni, csak az látja meg, akinek érzéke van az építészeti szépség iránt, a stilus iránt. Építészetileg egységesebb, harmónikus képe csak azoknak a városoknak van, ahol igen nagy az építészet történelmi multja és ahol aránylag kevesebb szerepe volt a XIX. század nagy gazdasági fellendülésének, mely építészetileg a legvegyesebb, korcs, felemás stilust, tarkabarka, talmi stilusutánzatokat, stilustalanságot hozta a világra. Ilyen ódon város, ahol az építőművészet nemes régi termékei az uralkodók, pl. Velence, Firenze már kevésbé. Középeurópában pedig Prága, aztán Nürnberg. Igaz, hogy ezeket csak régebben, még a háboru előtt láttam s igy nem számolhatok be arról, mivé fejlődtek ujabban. Nürnberg, amikor ott voltam, hamisitatlan Dürer-korabeli város képét mutatta, az ember csak azon csodálkozott, hogy nem németruhás alakokat látott az utcákon; Prágában a nemes barokk építészet dominál, egész városrészek állnak, mint a barokk kor egységes stilusu, kompakt építészeti emléke s emellett az én időmben aránylag igen kevés volt a modern épület, de ami volt, az nagyobbára szörnyü volt, épp oly szörnyü művészileg, mint Husz János sokalakos szobor-emlékműve, mely elékteleniti a gyönyörü ódon Vencel-teret, a legrosszabb századvégi plasztikát képviselve. De ebben nagyjából egyforma minden nagyváros vagy akár kisváros, sőt falu: alig van helység, ahol ne látnánk valami förtelmes szobrászati szörnyszülöttet, mely joggal kelt felháborodást mint egy-egy köztér eléktelenitője. Sőt az a sajátságos, hogy mennél nagyobb igényü, rendszerint annál pocsékabb — mintha épp a tulzott igyekezet hozna létre valami sajátságos gátlást és okozná azt, hogy elvetélt, bántó képződmények születnek. Bár azért akad az igénytelenebbek közt is elegendő számban sikerületlen, gyatra. Igy Londonban, nem messze a gyönyörü Trafalgar Square-től és National Gallery-től látható a nemzeti hősként tisztelt Edith Cavell szobra, melyre joggal mondják, hogy ez már a nonplusz-ultrája annak, amit rossz szobor tekintetében produkálni lehetséges. Nálunk is lehet válogatni és nyugodtan az olvasóra bizhatom, melyik budapesti emlékműnek adja a pálmát — negativ értelemben. A Városligetben is, megvallom, sokáig azért nem szerettem sétálni, mert itt is lépten-nyomon egy rossz szoborba botlunk, főleg az Iparcsarnok előtti kut az, amelynek megpillantása már valósággal fáj... A Washington-szobor ellenben kivételesen vonzó emlékmü (ime, ez is mintha igazolná elméletemet, hogy rendszerint a nagyigényü, tulméretezett szoboremlékek szoktak legkevésbé sikerülni). Ennél csak az a sajátságos, hogy inkább elmélázó, fáradt vándort mutat, mintsem acélkemény, győztes hadvezért és államalkotót. Ez annyiban is különös, mert Washington testi erejéről is hires volt, a szobrászok pedig általában tobzódni szoktak abban, hogy azt is, akire ezt nem lehetett ráfogni, hatalmas testalkattal ábrázolják az emlékműveken igy hát Washington relative már csaknem erőtlennek hat a bronzban ábrázolt többi nagy férfiuhoz képest. Itt nem állhatok ellentmondani egy igen elmés adomát, ill. angol szójátékot Washingtonról. Azt beszélik róla, hogy amerikai otthona közelében virtusból szokta többször is megtenni, hogy egy folyóviz partjáról egy ezüst dollárt dobott keresztül a vizen. Amennyiben pedig valaki, a helyi viszonyokat ismerve, netán kétségbevonná, hogy azon a bizonyos vizen bárki át tudna hajitani egy dollárt, a kételkedőnek ezt kell felelni: Hogyne tudott volna Washington akkorát dobni, hisz ő még az Óceánon is átdobott egy „sovereignt." (Sovereign t i. az angolban jelent egy 20 shillinges aranypénzt és jelent koronázott uralkodót is.)

Fentebb arról volt szó, hogy a városképnek bizonyos egységes el-

Férfiszövet-
különlegességek és bélésáruk
rendkivül olcso áron
Pogány és Társa
Deák Ferenc ucca 21

gondolások szerint való, céltudatos megtervezése mennyire korszerü program s mennyire megkivánja, hogy a cél érdekében azt, ami avult, elhibázott épitkezés, kimélet nélkül leromboljuk. Hogy ez mennyire a levegőben van ma,

Washington szobra

arra nézve jellemző, hogy Aldous Huxley, az angoloknak ez a páratlanul szenzibilis irója, aki mindig mintegy a kor ütőerén tartja kezét s érzékenyen regisztrál minden korszerü kérdést, „Antic Hay" c. regényében (magyarul „Légnadrág és társai" (!) cimmel jelent meg), az egyik fejezetben egy öreg épitészt mutat be, aki lakásán modellt, plasztikus mintát készitett

Margitsziget (óbudai oldal)

azokról a kivitelre soha nem került tervekről, melyeket Christopher Wren, az angolok nagy épitésze, a Szent Pál székesegyház megteremtője alkotott annakidején, ahogy Londont a nagy tüzvész után fel szerette volna épiteni. A minta egy elbájoló, képzeletbeli Londont ábrázol, az öreg épitész látogatói elragadtatva szemlélik, mig ő maga elmélázva beszél Wrenről, aki nyomban a tüzvész után füstölgő romok közt, élete kockáztatásával járkált s tervelte ki ezt a szebb, tágasabb, egészségesebb Londont, melynek megvalósitását azonban London urai nem engedték meg, nem tették lehetővé. „És miért nem engedték?", kérdezi az egyik jelen-

Építőanyaggyár keres
központi irodája részére 40 éven aluli keresztény, kereskedelmileg képzett
vezetőt
Ajánlatokat „Elsőrangu erő" jeligével Zwmz hirdetőiroda IV. Ferenc József rkp. 13. továbbit

lévő. „Főleg azért", feleli az építész, „mert nem tudták, hogyan kell a tapasztalatokból okulást meríteni. Wren szabad térségeket akart nekik adni, széles utcákat, levegőt, napsütést és tisztaságot; szépséget akart, rendet, nagyvonalúságot. Ők azonban ehelyett jobbnak látták, hogy ujból felépitsék a szük, zeg-zugos, piszkos sikátorokat; ők előnyben részesitették azt az elgondolást, hogy változatlanul megmaradjon a középkori félhomály, a girbe-görbe utcák, a rossz szagok, a tüdővész és a görvélykór... mert ezekhez az elképzelésekhez hozzászoktak fiatal koruk óta s nem tudtak többé szabadulni tőlük... Ma már nagyon változtak s változnak ezek az elgondolások, ma már ott tartunk, hogy nem is kell várni valamely elemi csapásra, tüzvészre vagy földrengésre, hanem rombolni kell, hogy szebb, jobb, céltudatosan megtervezett városkép alakulhasson ki.

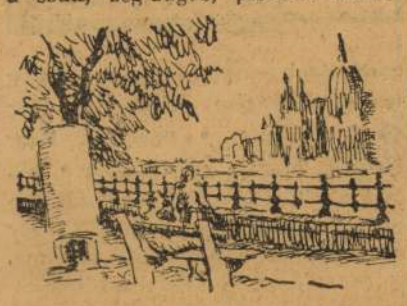

Margit-rakpart

Igy kis és nagy vonásokban alakul, fejlődik a város ábrázata. A legnagyobb operáció a Tabán eltüntetése volt. Hát éppen ideje volt ezt a piszoktanyát lerombolni, itt nem volt helye érzelgősségnek a Tabán állitólagos „festőisége" miatt. Gyönyörű lesz a Tabán-park, ha kinövi magát; most is bájosak a nagy diófák, melyek még azelőttről maradtak meg a Tabán helyén és a Várhegy tövében... Valami mélabu ömlik el a Tabán-parkon, ugy látom, a sétálókat is általában nem nagyon vonzza. Sokáig nem tudtam magam rászánni, hogy rálépjek erre a területre, de hogy honnan ez az idegenkedés, nem tudnám megmondani. Lehet, tán az a tény, hogy itt tömegestül lakoltattak ki embereket, önudatlanul kedvünket veszi attól, hogy most, e sok egzisztencia további sorsával mitsem törődve, sétáljunk, andalogjunk ott, ahol lakóhelyüket a föld szinével tették egyenlővé... Szó sincs róla, rohamosan kezdik csinositani Budapestet. Mily kedves az uj, szoanyirt Alagut s ahogy kijövünk belőle, este, a Lánchid körvonala, amint sok apró lámpa rajzolja ki a félhomályban. Aztán mennyivel szebb most az Erzsébet-tér, a József-tér a korlát, keritès nélkül! Most csak az van hátra, hogy a Dunaparton is megcsinálják ezt, dobják le azt a ronda vasrácsot, ne csak a pesti oldalon, ahol már mindenféle átalakitás készül s tán ezzel együtt erre is sor kerül, de a budai rakparton is, ahol ugyancsak elrontja a Duna szemlélésének örömét ez a vasrács, mely a kőkorlátra ráduplázik és ketrecként tolakszik szemünk és a Duna gyönyörködtető viztükre közé. Hogy ez a vaskorlát mi célt szolgálhatna, arról sejtelmem sincs. Mert ha netán a gyerekek védelmére szánták, nehogy esetleg, a kőkorláton átmászva, lepotyogjanak az alsó rakpartra: akkor, aki ezt kieszelte, már beteges aggodalomtultengésben szenvedhet és nem lehet egy nyugodt perce sem, hisz ennél aztán ezerszer nagyobb veszélyek fenyegetik a város gyermeksokadalmát a nap minden percében.

Még egy helyen sikerült a Duna perspektiváját a sétáló számára nemcsak elrontani, de a szó szoros értelmében láthatatlanná tenni és pedig a gyönyörü Margitszigeten, ahol az óbudai oldalon a Fedett uszodától kezdve a Felsősziget csucsáig jegenyesort ültettek. Az ujpesti oldalon is fasor szegélyezi a sétányt a viz partján; itt azonban másfajta fákból áll, ezeknek lombkoronája bizonyos magasságban, embermagasságon felül kezdődik csak, ugyhogy a sétáló szeme ellát a lombkoronák alatt, végig csaknem a láthatárig érvényesül a Duna tükre, mely nagyvonalu jelleget ad a tájnak és mágneses erővel vonzza, fogva tartja a tekintetet. Az óbudai parton ugyanez volna a helyzet, csakhogy a jegenyék lombja földig ér, illetve az alacsony, sürü sövényig, mely a sétány mellett elhuzódik; a jegenyesorral, tehát a látkép el van zárva, közvetlenül a Duna mellett sétálunk és nem látjuk (legfeljebb egy kis darabon, ha háttal a szigetnek állunk s derékszögben nézünk az óbudai part felé). Szép fa a jegenye, tagadhatatlan, csak ott nem, ahol van valami, amit látni szeretnénk s aminek eltakarására a jegenye volt az egyetlen eszköz: a Duna viztükrének perspektivája. Adva volt a következő feladat: Hogyan lehet egy páratlan szépségü nagy folyóban fekvő, hosszukás, enyhén elliptikus hajlásu sziget mentén kb. két kilométer hosszuságban fasort ültetni ugy, hogy minden egyes fa közt a távolság 6—7 méter és mégis a sétáló, amint maga elé tekint, ne lásson csak fákat, egy lombparavánt, a viztükörből semmit. A megoldás: Jegenyéket kell ültetni. Meg kell adni, hogy ezt a nehéz feladatot, ezt a fejtörő rejtvényt ragyogóan oldották meg.

Súlyos jogi ellenvetések a budapesti tejellátás reformterveivel szemben

Ismeretes, hogy a mostani tejellátási rendszer, amely három év óta van érvényben, a korábbi helyzettel összehasonlítva, lényeges javulást eredményezett és ezzel a rendszerrel szemben sem a tejtermelők, sem a fogyasztók, sem a főváros vezetősége, sem a tejvállalatok részéről komoly kifogás mindeddig fel nem merült. Annál nagyobb meglepetést keltettek azok a hirek, amelyek szerint a földmüvelésügyi kormány a tejellátás mai rendjének lényeges megváltoztatására készül. Az eddigi rendszer szerint a termelő annak adott el, akinek akart és a vállalatoknak a tej forgalombahozatalánál is szabad kezük volt.

Az elterjedt hirek szerint tervezett reform ezzel szemben *két csúcsszervezetet kiván létesiteni, amelyek közül az egyik kizárólagossági jogot kapna a budapesti foggasztás céljaira szükséges tej megvásárlására, a másik szerv pedig egyedárusitási jogot kapna a budapesti tej forgalombahozatalára.* Az első csúcsszervezet a Tejtermelők Országos Szövetsége keretében alakulna meg a másik pedig az Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ és néhány magánvállalat egybeolvasztása útján létesülne. Lényeges része a tervezetnek, hogy *a Budapesten fogyasztásra kerülő tejmennyiség 50%-át az OMTK kapná, természetesen a magánkézben levő vállalatok rovására,* amelyek tejmennyiségéből 30—35%-ot valaminő módon elvennének. Azt is tervezik, hogy a termelői és fogyasztási ár közötti különbséget, az úgynevezett *Spannung*-ot, amely Budapesten jelenleg 12.45 fillér, 10 fillérre csökkentenék. Súlyosbítja a helyzetet, hogy a tejvállalatoknak a viszonteláru sitói jutalékot, a rezsit, szóval a forgalombahozatallal kapcsolatos összes költségeket *ebből a csökkentett Spannungból kellene fedezni.* Hogy az eladási csúcsszervezet ki tudjon jönni a fenti 10 fillérből, úgy tervezik, hogy *bizonyos racionalizálást hajtanak végre, csökkentik a viszonterárusitói jutalékot, valamint a viszonterárusitók és a fiókok számát és még egyéb szükitéseket is végrehajtanak.*

A termelő nem kap nagyobb árat!

A termelői ár a mai 16.5 fillér maradna, tekintet nélkül arra, hogy a tejtermelő gazdák az ár emelését kérik, főleg a takarmányárak emelkedése miatt. Azt is tervezik, hogy általános tejgazdasági célok szolgálatára külön alapot létesitenek, amelybe minden liter tej után bizonyos hozzájárulást kellene befizetni.

A reformtervekkel kapcsolatban számos aggodalmat hangsúlyoznak a tejtermelő gazdák is, akik attól tartanak, hogy a reform következtében *végeredményében teljesen ki volnának szolgáltatva egy új mammutvállalatnak, mig ma annak adják el a tejet, akinek akarják.* Aggodalmakat hangoztatnak a tejvállalatok, valamint a főváros vezetősége is, miután a mai rendszer megingatásától tartanak és veszélyeztetve látják a fogyasztóközönség érdekeit, nem utolsósorban közegészségügyi és népélelmezési szempontból. A vállalatok exisztenciális alapjukban érzik magukat megtámadva, mert a rezsi fedezésére szolgáló Spannung csökkentése, mindenképpen a vállalatok tönkrejutását eredményezné, *annál is inkább, mert a Spannung csökkentésével egyidőben tejmennyiségük egy részét is elvennék és az OMTK-nak biztositanák.*

A jogi szempont

Súlyos aggályok merülnek fel azonban a reformtervvel kapcsolatban *jogi* szempontból is. Értesülésünk szerint ugyanis a földmüvelésügyi kormány a reformot az 1931. évi XXVI. t.-c.-ben és az azt kiegészitő egyéb törvényekben kapott felhatalmazás alapján kivánja megvalósitani. *Jogászi szakvélemény szerint vitássá tehető, hogy a kérdés olyan módon való megoldásának, ahogy az az eddigiek szerint tervbe van véve, megvan-e a kellő jogi alapja.* E szakvélemény szerint ugyanis az 1931. évi XXVI. t.-c. 2. §-a *„a gazdasági és hitelélet rendjének megóvásához szükséges"* intézkedések megtételére hatalmazza fel a kormányt, az indokolás szerint kifejezetten azért, hogy az 1931. év nyarán reánk szakadt válságból *„a gazdasági élet minden megrázkódtatástól mentesen legyen a normális mederbe visszavezethető".* Ugyanaz a szempont volt a döntő a kormány részére a jövőt illetően biztositott felhatalmazás megadásánál is. Senki sem állithatja ellenben, hogy a tejkérdésnek az ismertetett módon való rendezésénél *akár a gazdasági és hitelélet rendjének megóvásáról, akár bármiféle megrázkódtatás elkerüléséről volna szó.*

Hangsúlyozzák jogászi körökben, hogy az 1931. évi XXVI t.-c. hatályát fenntartó és bizonyos mértékig szélesebb körre kiterjesztő, 1938. évi XV. t.-c. meghozatalánál, amint ez a törvény szövegéből is kitünik, *a termelés folytonosságának biztositása volt az irányadó szempont.* Az utolsó három év alatt azonban egyáltalán nem merült fel olyan mozzanat, ami arra engedne következtetni, hogy a tejgazdálkodás körében a termelés folytonossága veszélyeztetve van és annak biztositásához a tervezett intézkedések elengedhetetlenül szükségesek. Épp ellenkező a helyzet, mert minden hozzáértő megállapithatja, hogy ezek az intézkedések a termelés és értékesités mostani nyugalmának és zavartalanságának megbolygatását eredményeznék.

Jogi szempontból aggályosnak tartják azt a tervet is, hogy a Budapestre kerülő tej felét a földmüvelésügyi kormány rendeleti intézkedéssel az OMTK részére kivánja biztositani. Ez azt jelenti, hogy a magánkézben lévő vállalatok üzleti forgalmának 30—35%-át kitevő része, *közhatalmi intézkedéssel átkerülne az állam tulajdonában lévő szövetkezeti szerv kezébe.* Magántulajdonban lévő üzlet és vagyon szocializálásáról van tehát szó. Jogászi körökben veszedelmes precedenst látnak ebben a szocializálási tervben és azon a véleményen vannak, hogy *a szocializáláshoz külön törvényes felhatalmazás kell* és kártalanitás nélküli elvételhez még a törvényhozás sem adhat felhatalmazást az ország gazdasági és társadalmi rendjének legfőbb tartópilléreit jelentő jogi elvek meglagadása nélkül.

Anglia telepit

Londonból jelentik a *Magyar Nemzet*-nek: Malcolm McDonald, a gyarmatügyi miniszter még dominium-államtitkár korában akciót indított az ausztráliai és kanadai néptelen telepek angol telepes-családokkal való betelepitésére. Most tizezer angol telepest Kanadába, tizezret Ausztráliába irányitottak s az angol kormány viseli az összes költségeket. Ugy látszik, az eviani határozatok, illetve elnapolás megelőzésére Anglia a zsidó osztrák és német menekültek előtt igen okosan saját véreivel népesiti be dominiumait.

Szerkesztői üzenetek

M. Gy. *Szeptemberi éjszaka.* Még ünnepi számunkba se férne be. — **J. J.** *Ősz.* Nem elég erős. — **Ö. J.** *Lehetetlen.* Besorozva. *Esti eső.* Finom ékszer, szépirodalmi lapba való. — **G. G.** *Szerenád.* I—III. Vannak szépségei, de nem elég sikerültek. A hírt közöljük. — **H. I.** *Újra Mohács?* Nem elég egyszerű, nem eléggé költemény. — **Ö. I.** *Meghalt a nyár* és régebbről *Vasárnap délután,* besorozva. — **G. F.** *Cséplés után.* Elfogadtuk. — **Cs. P.** *Szonett.* Távoli finomkodó világ. — **F. L.** *Ez a sors, Az északi fény.* A papirosnak csak egyik oldalára kell irni. — **A. B.** *A föld.* Nem üti meg a mértéket. — *Velasquez.* A módja az, hogy valamely képzőművészeti kiállitás keretében mutatkozzék be. Jó képeknek nem kell protekció. Enélkül nem állhat módunkban a közönség látatlanjába méltányolnunk müveit, misden más festő méltán méltatlanságnak találná maga iránt. — **Vándorbot.** *Édesanyám.* Besorozva. *Eső* túlságosan rövid. — *És eljött érte! Találkozás, Hajnali beszélgetés.* Nem érik el a közölhetőség színvonalát. Fontoskodók és túlságosan terjedelmesek is.

P. P. *Naplemente, Egy könyv, Kert a városban, Elszáll, mint az illat, Udvari szoba.* Sok erőltetettség és nehézkesség van bennük.

Nyilt tér

Szőnyeg takaró * paplan vászonáruk stb.
legolcsóbb bevásárlási forrása
Grünfeld Testvérek, Bálvány-u. 8

ZSOLDOS legjobban készit elő magánvizsgákra, érettségire.
VII., DOHÁNY-UTCA 84. TELEFON: 142-447.

Gábor FIÚNEVELŐ INTÉZET
Bentlakóknak, bejáróknak * Budapest, Munkácsy Mihály utca 21 * Telefon: 129-000

Fiúinternátus — korrepetáló
Nagyatádi Szabó utca 48. Tel: 336-715. Bentlakók, bejárók. Alacsony díjak. Angol- és németnyelvű társalgás. Iskolai beiratásokat elintézünk

Használt autók:

Alfa Romeo	B. K. W. Front
Fiat Balilla	Lancia Lambda
Fiat Topolino	Opel Kadett
Fiat 1500	Opel Olympia
Ford Köln	Opel Six
Ford Eiffel	Hanomag Sturm
Ford A	Steyr 30

keveset használtak nagyon előnyös árakon.
OPEL KÉPVISELET TELEPE
V., RÉVÉSZ-UTCA 4. SZ.

Úrinőknek, úrleányoknak
teljes ellátás havi 56 pengő, csak lakás havi 18 pengő. Tel.: 14—25—70. Teréz-körút 18, III. 1. — Rákóczi-út 59, III. 2. — Szent István-körút 1, III. 5. — (Szept. 15-től József-körút 55, II. 8 alatt is.)

TISZTVISELŐ
vagy tisztviselőnő gyors- és gépiró, fiatal, textilvállalatnál felvételre. Sajátkezüleg irt ajánlatok, eddigi működés és fizetési igény megjelölésével „Keresztény 100" a kiadóba kéretnek.

Angolt tanit
Londonban élt úrilány. Angol lap tudósitója. Különóra egy pengő. Telefon: 220-168.

TEXTILSEGÉD
fiatal, keresztény felvételre. Sajátkezüleg irt ajánlatok a kiadóba kéretnek. „Nagykereskedés IV" jeligére.

Külföldi nyelvtanárnőknél
50 filléres angol, francia, német, olasz különórák. Teréz-körút 18. III. 1. — Rákóczi-ut 59. III. 2. — Szt. István-krt 1. III. 5. T.: 142-570.

Legszebb kiállitás modern, színes
BÚTOROKBAN
Werbner asztalosmesternél, Baross ucca 11. Fizetési kedvezmény. Jó munkákért kitüntetve.

Kitűnő bőrgarnitúra
biedermeier könyv-, ruhaszekrény, remek sublód, ebédlőkredenc, tálaló, neobarokgarnitúra olcsón. SIEGLER, Andrássy út hatvanhat.

ELŐLEGNÉLKÜLI
hosszu részletfizetésre szőnyegek, szezontakarók, futók, magyarperzsák.
KRAUSZ SZŐNYEGKERESKEDÉS, BPEST, BÁLVÁNY-UTCA 15.

GRAMOFONLEMEZEK
használt tánc és művész-felvételek **80 fill.-től** Gramofonok legolcsóbban
Lemezcsere. Árjegyzék. — **Központi Gépraktár,** Rákóczi-út **80** (az udvarban)

Vásártól 10-es villamossal kisszakasz!
KIRÁLY-U. 112. Jöjjön hozzánk, meglá ja, érdemes!
1100 négyzetméteres szuterénünkben használt és uj különleges márkás mübutorok. Hálók, ebédlők, uri szobák, szalonok, kombinált szobák, antikvitások, irodabutorok, egyes darabok utólérhetetlenül olcsón.
Butorüzlet, Király-utca száztizenkettő. (Lövölde-térnél.)

Bútorvásárlás előtt
okvetlen tekintse meg Budapest egyik legnagyobb butorüzletét. Mindenféle modern és egyszerűbb butorok legolcsóbb árban. Óriási választék. Részletre is. Balassa, Baross-utca 11. Címre ügyelni.

Soroksári út 42.
sz. bérházban **4 szobás** összkomfortos **lakás** november 1-re **kiadó.**

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér: Édesanyám
Ferenczy Valerio: Mia madre

JÓZSA J.

KURZ IDA
KENCEI ENDRE
JEGYESEK

LOSONC
1914 JUNIUS HÓ

GOMASZ GÉZA

DÓSAI JÓZSEF

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér: Fuvolás.

A M. I. É. N. K. KIÁLL

Vas. Ujs 1909. 174. l.

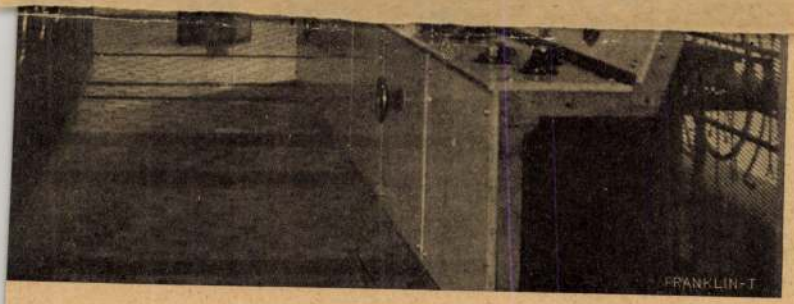

LT EREJŰ ÁRAM KAPCSOLÓ TERME AZ ÚJPESTI FŐTELEPEN.

VILLAMOS VASÚT ÚJ ÁRAMFEJLESZTŐ TELEPE.

Ferenczy Valér

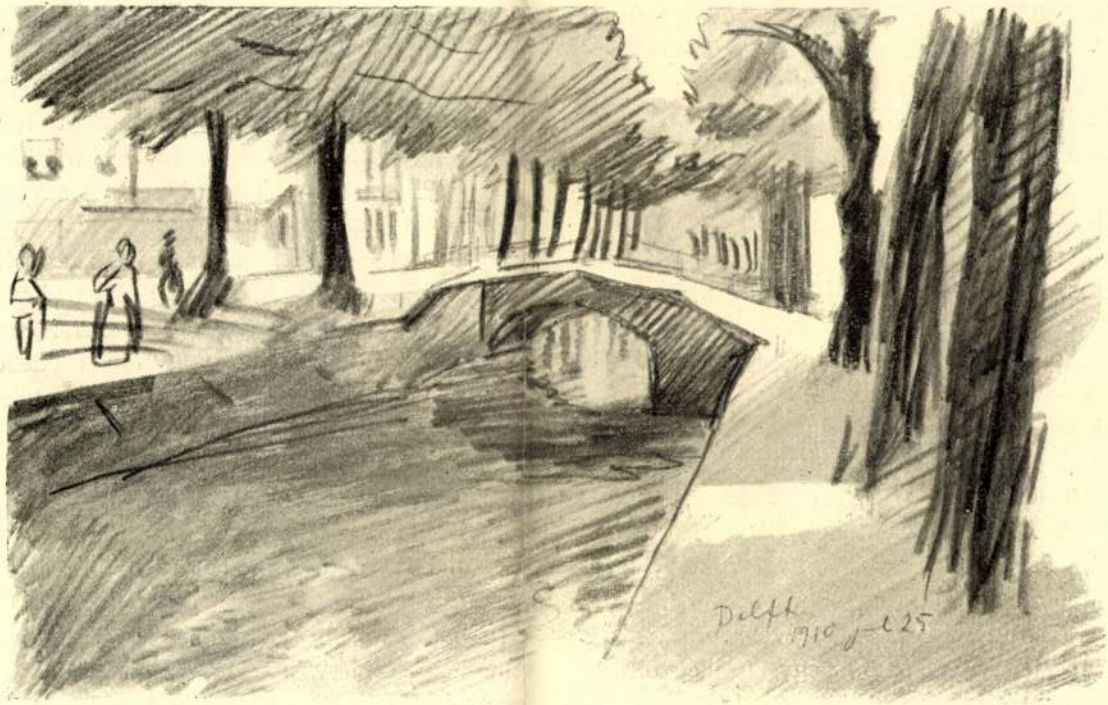

DELFTI RÉSZLET
FERENCZY VALÉR RAJZA

Művészet 1912, 184. l.

II. 3460. Gyárfás Jenő, 20 éves, prot., szül. Sepsin, Magyarországon, atyja főpénztáros, gyakorlati festőosztály, 1877 okt. 12.

II. 3483. Pörge Gergely, 19 éves, kath., szül. Újpesten, Magyarországon, atyja elhalt, antik osztály, 1877 okt. 25.

II. 3484. Eisenhút Ferenc, 26 éves, kath., szül. Palánkán, Magyarországon, atyja vendéglős, antik osztály, 1877 okt. 25.

II. 3495. Vágó Pál, 23 éves, kath., szül. Jász-Apátiban, Magyarországon, atyja elhalt, antik osztály, 1877 nov. 6.

II. 3508. Mankovich Mihály, 26 éves, gör. vallású, szül. Schiden, Magyarországon, atyja kereskedő, antik osztály, 1877 dec. 19.

II. 3509. lovag Montbach Sándor, 20 éves, kath., szül. Budapesten, atyja földbirtokos, antik osztály, 1877 dec. 23.

II. 3511. Reif Gyula, 20 éves, prot., szül. Budapesten, atyja elnöke egy testképzőiskolának, antik osztály, 1878 jan. 14.

II. 3594. Langfeld Rudolf, 20 éves, prot., szül. Iglón, Magyarországon, atyja műmalom igazgató, antik osztály, 1878 okt. 16.

Budapesten, atyja kereskedő, antik osztály. 1879 okt. 25.

II. 3756. Köllő Mihály, 17 éves, kath., szül. Gyergyón, (Ószterreich?), atyja földmüves, szobrászati osztály, 1879 okt. 31.

II. 3763. Margitay Tihamér, 20 éves, prot., született Budapesten, Magyarországon, atyja ügyvéd, gyakorlati festőosztály, 1879 nov. 18.

II. 3767. Hollósy József, 20 éves, kath., szül. Máramarosszigeten, Magyarországon, elhalt atyja földbirtokos volt, élő modelles osztály, 1880 jan. 20. Az Akadémia tulajdonában van rajztanulmánya: férfifej. Vételár 20 márka. 1880.

III. 3789. Kimnach László, 22 éves, kath., szül. Budapesten, Magyarországon, atyja adóhivatali ellenőr, élő modelles osztály, 1880 ápr. 9.

II. 3809. Rosenberg Adolf, 20 éves, izr., szül. Eperjesen, Magyarországon, atyja terménykereskedő, szobrászati osztály, 1880 máj. 19.

II. 3823. Jendrassik Jenő, 20 éves, kath., született Budapesten, Magyarországon, atyja

A MŰVÉSZ ÉS AZ ÍRÓ SORSA

Írta: FERENCZY VALÉR

A MŰVÉSZ ÉS ÍRÓ PÁLYÁJA sokban analógiákat mutat. A közhit is így tartja, általában mind a kettőt a hálátlan pályák közé szokták sorolni, tömören elintézik azzal, hogy „nem pálya". Amikor a nagybányai gimnáziumban érettségit tettem, s szokás szerint valamennyi maturandusnak be kellett diktálnia, milyen pályára megy, óriási feltűnést keltettem azzal, hogy a festőművészetet mondtam be. Akkor már javában festő voltam, tudták is rólam, hogy el vagyok kötelezve pályámnak; mégis hallatlan volt s bizonyos fokú szenzációként hatott, hogy ily szokatlan pályaválasztás is szerepeljen a gimnáziumi évkönyvben a rendes lateiner-pályák mellett. Azt pedig, hogy valamelyik gimnazista történetesen „írói" pályát mondana be, egyenesen rossz élcnek vennék tanárok, osztálytársak egyaránt. Íme, ez a kis példa is eléggé illusztrálja, hogy az író és a művész bizonyos mértékig kívül látszik állni a társadalom rendes keretein. Ami pályájuk hálátlanságát illeti: ez annyira közmondásos, hogy talán inkább az ellenkezője volna, ami bizonyításra szorul: az, hogy mégsem mindíg és minden körülmények között mártírium írónak, költőnek, festőnek vagy szobrásznak lenni. Hisz a közhit egyenesen megalázó módon könyveli el a festőt például mint éhenkórászt, az írót, költőt pedig el sem tudja képzelni másképp, mint hogy annak valami más, tisztességes foglalkozása is van, amiből megél. Ezek a közkeletű elképzelések természetesen tudománytalanok, történelmietlenek; voltak kultúrák, melyekben a festő előkelő, mondhatni abszolút biztos megélhetésű patrícius polgárembernek számított, amikor a „könnyelmű, rongyos bohém" művésznek még hírét sem ismerték. Sőt éppen a leglabilisabb társadalmakban volt ez így: a renaissance-ban, amikor például Olaszországban évről évre harcok dúltak, a vér patakokban folyt az utcán — közben ehhez az általános ziláltsághoz, bizonytalansághoz képest hallatlanul nyugodt mederben folyt a művészek élete. A művész mesterember volt akkoriban; működése ugyan kinőtt a céhek keretei közül, épp a renaissance-ban kezdték mint egyéniséget, mint a szellemi elit bajnokát nagyrabecsülni; ez azonban mindössze egy plusz volt, amely hozzájött azokhoz a megállapodott, egyszerű, de biztos polgári keretekhez, amelyek közt a művész, a festő és szobrász akkoriban élt. A mesterember-polgárból — aminő volt pl. az olasz régi mesterek egész sora Giottótól Paolo Ucellóig és Boticelliig — úr lett; Michelangelót, Raffaelt istenítették, mint lángelméket, ezzel kapcsolatban mind a kettő komoly vagyont is szerzett pályája folyamán. Így folytatódott ez — nagyjából — még századokon át, egész a XIX. századig. A XIX. század volt aztán, mint annyi másban, úgy ebben is sorsdöntő: a XIX. század rúgta ki a művész alól a biztos megélhetés talaját. Itt is óvakodni kell a túlzásoktól: sok művész talált megélhetést, sőt ragyogó jólétet a XIX. században; de a bizonytalanság, az, hogy a művész megélhetésre többé nem számíthatott, hogy pályája mondhatni lutri lett: ez az állapot kétségtelenül csak a XIX. századtól kelteződik.

Magyar Könyvbarátok Diáriuma 1939. 2 m.

Ha az író helyzetét vesszük szemügyre, *nem szabad az analógiákat túl messzire vinnünk.* A párhuzamok erőltetése a tudománytalanság, az írói felületesség egyik halálos bűne. Nyomban látni fogjuk, hogy az író helyzete, bármennyire is mutat hasonlóságokat a képzőművészével, mégis — szociális szerepét tekintve — gyökeresen más természetű. Épp a régi kultúrákban, így a renaissance-ban, melynél az imént időztünk, míg a festés, a szobrászat a legteljesebben a társadalmi keretek közé illesztett, hivatásszerű vagy helyesebben céhszerű pályák voltak, melyeknél igen gyakran követte a fiú az apa mesterségét: az íróra, a költőre éppenséggel nem állt ez. Ők is „hivatás" alapján alkottak, ha ezt a szót a magasabb értelmében, mint elhivatottságot, mint küldetést értjük; ellenben írói hivatás, abban az értelemben, ahogy e szót ma, mint a „pálya" szinonimáját használjuk: alig létezett. A középkorban, amikor a hivatásrendiség elvei szerint nagyon is szervezetbe, céhbe tömörült minden polgári pálya, az írók mint olyanok nem tartoztak semmiféle céhbe; a költők pedig, a regösökkel együtt, a csepürágókkal, bohócokkal kerültek egy kalap alá! Valóban lealázó a költő hivatására, ha olvassuk, hogy pl. Róbertnek, IX. Lajos francia király (a keresztes hadjáratok Szent Lajosa) fivérének esküvőjén a nagy esküvői lakomához a terem négy sarkában helyezték el a regösöket, piros ruhába öltöztetett ökrökre ültetve őket (!), az ő tisztjük volt minden fogáshoz trombitát fújni s végül aztán, a desszertnél sor kerülhetett arra, hogy lakodalmi verseiket elszavalják. Általában a költő, az író, még a legjobb esetben is, egy nagyúr szolgálatába tartozott; teljesen az adott esettől függött, hogy mennyire tudta ezt a szolgálati viszonyt önmagára nézve kellemessé tenni. Ehhez nem volt más eszköze, mint a pozíciója, a tekintélye, hírneve — hisz, ne feledjük, az írói munkát közvetlenül értékesíteni nem lehetett, nem volt betűnyomtatás, a kéziratot nem lehetett eladni egy könyvkiadónak vagy lapszerkesztőnek.

Amikor Gutenberg végre feltalálta a XV. század közepe táján a könyvnyomtatást: valóban oly nagy horderejű esemény történt, amelynek korszakalkotó voltát nem lehet elég nagyra értékelni; de ennek a kihatása nem mutatkozott egyik napról a másikra; lassú folyamat volt ez, mely századokra terjedt, sőt még ma sem fejeződött be. A könyvnyomtatás első idejében még aránylag kevés volt az olvasó, az analfabétizmus is nagy volt, a könyv előállítási költsége aránylag magas; az újság, a napi és időszaki lap, mely mai életünknek jóban, rosszban annyira kiemelkedő, életbevágó kelléke, egyelőre nem is létezett. Így, ezzel kapcsolatban érthető, hogy írói pálya se igen létezhetett; az író a társadalom igen különböző rétegeiből került ki, de hivatottsága nem jelentett számára társadalmi állapotot, *státuszt.* Sem jövedelmi vagy kenyérkereseti forrást. Ha nem volt otthonról, származásánál, családi rangjánál fogva független, akkor létkérdés volt számára, hogy egy, vagy esetleg több protektorra tegyen szert, aki ellátja javadalmakkal, szinekurával, szóval udvaronc minőségében biztosítja létét. Ne feledjük, a középkor nem tartotta lealázónak a szolgálati viszonyt, hisz az annyira alapja volt az egész társadalmi szervezetnek, hogy a nagyúr gyakran egy még nagyobb úr szolgája volt; a király szolgájának lenni pedig egyenesen főrangot, irígyelt pozíciót jelentett. Ezt megkapóan illusztrálja pl. az a jelmondat, melyet az angol király még ma is címerében hord s amely a dinasztia német származásának megfelelően, németnyelvű: „ich dien". Így szolgálta tehát az író, a szellemi alkotás feje-

delme a herceget vagy királyt, mint a kardnak, a tényleges fizikai hatalomnak birtokosát, aki persze ily minőségben az élet anyagi javai fölött is diszponált és sokszor a legnagyobb anyagi függetlenséget biztosította kegyeltjének.

Már az ókorban is megvolt az írónak ez a társadalmilag nem determinált helyzete: Thukydides gazdag, előkelő athéni polgár, Livius római patrícius; Horatius igen szegény ember, amíg aztán nem akad össze Maecenassal, aki fejedelmi módon ellátja mindennel, amit egy római ember elképzelése a földi jóléttől kívánhatott; Epiktetos, Aesopus rabszolgasorban éltek. Hisz még a rabszolgát is esetleg megbecsülte a gazdája; ez a megbecsülés azonban, valljuk meg, nagyon labilis volt — mint ahogy labilis volt általában az író helyzete, hacsak nem tudta kiépíteni a tekintélyét, hírnevét, pozícióját.

Kétségtelen, hogy a tekintély és hírnév a kulcsa ma is az író helyzetének; de mégis nagyon sokban más a helyzet. Régen lehetetlen volt a szabadkereskedelem, a kézirat felkínálása egy üzleti vállalat céljaira, amely esetleg egy ismeretlen szerzőt is egy csapásra híres, felkapott, busásan fizetett íróvá avathat. Még a XVIII. században is nehéz volt az írónak közvetlenül kéziratai árából vagy könyvei eladásánál kikötött százalékos részesedéséből megélni. Általában Voltaire-t szeretik idézni, mint olyan írót, aki vagyont keresett. Ez azonban — ahogy D'Avenel vicomte, a francia gazdaságtörténész kifejti — egyáltalában nem jó példa, mert Voltaire vagyonát nem közvetlenül, hanem legfeljebb közvetve köszönhette írói munkásságának: hírnevének fénye és ügyes hízelgés, a fejedelmek kegye és nem kis részben példátlan üzleti ügyesség, furfang, spekuláció volt az, ami a ferney-i bölcs hallatlan vagyonosodását létrehozta. Ezzel szemben Jean-Jaques Rousseau, aki pedig hírnév dolgában vetekedhetett Voltaire-rel, hisz nevét egész Európa visszhangozta — és aki, mint megmaradt levelek tanúsítják, váltig igyekezett megfelelő, létének biztosítására elegendő ellenszolgáltatást kikötni kiadóinál: alig-alig tudott írásaiból megélni, oly siralmasak voltak a honoráriumok. Igaz, erre sem lehet normákat felállítani, hisz pl. Diderot a lexikonával ugyancsak vagyont keresett; később Goethe és Schiller idejében is általában elég magasak voltak — legalább is a mi magyar fogalmaink szerint — az írói honoráriumok.

Nem szeretnék a túlzott materializmus látszatába keveredni s ezért e szerény vázlatomat inkább nem az anyagi javak emlegetésével zárom. Viszont helytelen volna az anyagi lét kérdéseiről hallgatni az írókkal és az irodalommal szemben. Sok remekmű született azért, mert az író — élni akart. Példa és elmélkedés igen nagy számban kerülne elő, ha az irodalmat gazdasági oldaláról vizsgálnánk meg egyszer. Meg kell tenni ezt egyszer, mert a gazdaságtörténészek rendszerint csak az élet gyakorlati területén mozognak és ki szeretik hagyni a szellemi munkát, az irodalmat és művészetet. Pedig ezek is gazdasági tényezők — amellett, hogy egyben szellemi erők is. Sőt, minden igazi író vagy művész szemében, elsősorban és mindenekfölött szellemi erők.

MINDEN

MAGYAR KÖNYVBARÁTNAK ÉRDEKE, HOGY ÚJ ELŐFIZETŐKET SZEREZZEN!

KÖNYVEK SZEMLÉJE

A TERMÉSZET VILÁGA

I. kötet: »A CSILLAGOS ÉG« — II. kötet: »A LÉGKÖR«

Fennállásának századik évfordulójára a Természettudományi Társulat nagyszabású kiadványsorozatot jelentet meg, hogy bemutassa a természettudományok összességének mai állását. A 15—16 kötetre tervezett enciklopédia első két kötete *A csillagos ég* és *A légkör*. A hatalmas vállalkozás célja részint az, hogy teljes tudományos hűséggel és felkészültséggel mutassák be a mű írói az egyes tudományágak minden eredményét, részint, hogy lehetőleg kielégítsék a tudományok iránt érdeklődő nagyközönség igényeit is. A két cél bizony meglehetősen messze esik egymástól és nagyon nehéz az összeegyeztetésük. A nagyközönség inkább csak olvasmányt szeretne, és elengedné a teljességet és a tudományos pontosságot minden részletben, viszont a tudós lelkiismeretes részletességgel akarná megismertetni a tudományok eredményeit. A két szempont összeegyeztetése egyikmásik tudományágban még könnyen megy, de vannak tudományok, melyekben szinte keresztülvihetetlen. *A természet világa* szerkesztői és írói tehát nehéz feladatra vállalkoztak, de az első két kötet tanusága szerint megtalálták a megoldást.

*

A *Csillagos ég* kötetet *Wodetzky* József szerkesztése alatt a fiatal magyar csillagászok kitűnő gárdája írta. Az égi fizika az utolsó két évtized alatt teljesen újjá született a modern atómfizika és a modern műszertechnika hatalmas fejlődése nyomán. Azelőtt nem is álmodott eredményeket értek el a csillagászok. Távcsöveikkel el tudtak hatolni olyan égitestekig, melyekről százötven millió esztendő alatt ér hozzánk a fény, és a matematikával kiderítették a csillagok szerkezetének, életének ezernyi titkát. Ezt a munkát természetesen nehéz figyelemmel kísérni alapos matematikai és fizikai tudás nélkül, de az eredményeit mindenki megértheti, áttekintheti és csodálkozhat rajtuk.

A kötetben az általános csillagászati rész *Tolmár* Gyula tollából származik. A Földről, a naprendszerről, az égi távolságok meghatározásáról és a gömbi csillagászatról szóló fejezetek könnyűek és egy kis figyelemmel mindenki megszerezheti belőlük a tájékozódást a csillagászat területén. A csillagászati műszerekről szóló fejezet, melyet *Móra* Károly írt, megismertet a csillagászati megfigyelés módszereivel. A modern égi fizikát *Lassovszky* Károly és *Detre* László dolgozták fel. Ezek a fejezetek olvasmánynak már sokkal nehezebbek, de annál érdekesebbek. Ha az olvasó nem ijed meg túlságosan tőlük, és csak átfutva a szakember számára való adathalmazokat, gondolatmeneteket, megkeresi bennük az eredmények összefoglalását, megtalálja azt, ami őt is érdekli és amit ő is megért. Mindenki számára érdekes és teljes egészében áttekinthető *Wodetzky* József két befejező cikke, az égitestek mozgásáról és a világegyetem rendszeréről. Itt tárul az olvasó elé a világegyetem térbeli és időbeli végtelensége, itt kap feleletet azokra a kérdésekre, amelyek minden tudásra vágyó emberben felmerülnek a mindenséggel szemben.

TANULMÁNY
FERENCZY VALÉR RAJZA

Művészet 1912 86. l.
kép

BENKŐ KÁLMÁN

1843 szept. 16—1912 március 1.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat ötvenéves fennállásának megünneplése nemzeti művelődésünk történetének egyik legörvendetesebb fejezetét elevenítette fel. Túlzás nélkül lehet állitani, hogy a nemzeti munkásság egyik ágazata sem vívta ki függetlenségét oly rövid idő alatt és oly csodálatraméltóan dús, önálló fejlődést egy sem ért el, mint a magyar művészet. Ötven év előtt a Pesti Műegylet még mint a bécsi képkereskedők fióküzlete hanyatlott a kimúlás felé. Néhány lelkes hazai művészünk akkor alakította meg a Társulatot azért, hogy szervezkedve kiemeljék a magyar művészetet provinciális helyzetéből és felszabadítsák a bécsi befolyás nyügétől. Szerencsére, ennek a bátor, hazafias szervezkedésnek idején aratta a magyar művészet első fényes sikereit. A kedélyek akkori hangulatának a történeti képek, Székely és Madarász legelső nagy alkotásai teljesen megfeleltek s fellelkesítették a magyar közvéleményt. A művészek sikere nélkül hiábavaló lett volna minden erőlködés. Mert a társulatok és egyesületek nem teremthetnek művészetet. Művészetet teremteni csak a művészek tudnak. A társulatok és egyesületek csak külső keretek. Szint, életet és tartalmat a művészek teremtő képessége visz beléjük. A társulatok és egyesületek társadalmi szervek, arra valók, hogy a művészi erőket egyesítsék, a művészek érdekeit ápolják, a művészet és az élet, a művészek és a közönség között a kölcsönös megértést és a bensőbb érintkezést közvetítsék.

A mi Társulatunkat megalakító hazai művészek ezeken a szempontokon kívül messzebbre is tekintettek. A személyes érdekek fölé tudtak helyezkedni s kezdettől fogva az a legfőbb cél lebegett előttük, hogy a Társulat szervezésével a magyar művészet ügyét a nemzet ügyévé avassák.

A Társulat évtizedeken át pusztán a maga erejéből volt kénytelen ellátni azokat a fontos művészeti érdekeket, melyek gondozására más országokban régi hagyományok jogán az állami hatalom bőséges forrásokkal rendelkezik. A Társulat tisztán és egyedül a hazai közönségnek alig ébredező, szórványos művészetkedvelésére volt utalva s mégis képes volt magára vállalt nemzeti feladatának érdekében szervezni és tömöríteni a társadalmi tényezőket s meg tudta szerezni a szükséges feltételeket, hogy a magyar művészet itthon és külföldön — a nagy nem-

TÁRLATOK

LENGYEL REPREZENTATIV KIÁLLITÁS

A lengyel reprezentativ kiállitás kettős meglepetéssel szolgált a magyar müvészetkedvelő közönségnek. Meglepetés volt mindenek előtt a kiállitás egységes magas szinvonala, az anyag általános értéke s a bámulatos ügyességü rendezés, amely lehetővé tette a gyors és biztos tájékozódást a meglehetősen változatos és eltérő irányok közt s amely a lehető legelőnyösebben emelte ki a kiállitás legkiválóbb értékeit. De meglepetés volt maga az egész gazdag kiállitás, a modern lengyel müvészet, amelyről ugyszólván semmit sem tudott a magyar közönség, a lengyel történelmi festészeten kivűl, amelynek két jeles képviselőjét *Matejkót* és *Grottgert* a Szép-

Ferenczy Valér: AKT

A Nemzeti Szalon Tárlatáról

müvészeti Muzeumból ismerjük. Ezenkivül csak homályos emlékeink élnek az egyetlen lengyel pikturális kiállitásról, amelyet a *Sztuka* 1910.-ben rendezett Budapesten s amely a naturalizmus s a kezdődő impresszionizmus törekvéseit mutatta be. A lengyel grafika legujabb fejlődéséről igen tiszta és bőséges képet adott a két évvel ezelőtt rendezett lengyel grafikai kiállitás. Ennek folytatása volt most ez a reprezentativ kiállitás a *Nemzeti Szalonban*, amely ha nem is kimeritő, de legalább jól tájékoztató képet adott a modern lengyel piktura törekvéseiről, irányairól és legkiválóbb tehetségeiről. Arról mindenesetre meggyőzött, hogy az ujra szabaddá lett, hatalmas lengyel népnek életerős, bővénáju müvészi élete, számos jelentős tehetsége s müvészetének nem csak friss nyugati elanja, hanem mély tradiciókban gyökerező nemzeti karaktere is van.

fordít

A kiállitás a modern lengyel pikturát és szobrászatot mutatta be. Ez a modern piktura a naturalizmussal s az első impresszionista törekvésekkel indult el. Folytatódott az enyhén stilizáló

Képzőmüvészet 1928. 11. 27

képek

szimbolikus irányokkal s a kiállításon képviselve vannak a párisi progresszív irányok hatása alatt fejlődő forradalmi koloristák, az expressziós stilusban komponáló figurális festők, a tiszta forma kultuszának hódoló kubisztikus irányzatok s a formákat és vonalakat felbontó fényfestők. A kiállitás alapkaraktere azonban ebben az egy szóban tömörül: *naturalizmus.* Akármilyen messze mennek el a kiállitás összeállitói a modern törekvések honorálásában, zsinórmértékül szolgált nekik, hogy csak olyan művésznek alkotásait mutassák be, akik, ha lazán is, megtartották összeköttetésüket a természettel. A kiállitáson csak olyan kép vagy szobor szerepel, amelynek alapja, bármilyen stilizált is a kivitel, végeredményében mégis csak természetszemlélet. Azok az irányok, amelyek absztrakciók, tiszta szin és vonalharmoniák festésében merülnek ki, amelynek tehát semmi pozitiv meglátás alapul nem szolgál, a kiállitáson képviselve nincsenek. A legmerészebb fiatalok, az ugynevezett »vadak«, akiknek néhány tipikus képviselőjét a belga reprezentativ kiállitás bemutatta, hiányoztak erről a kiállitásról.

A kiállitás katalógusához Mieczyslaw *Treter* dr. a varsói egyetem docense igen kitünő előszót irt, amelyben tömör és mégis világos összefoglalásban ismerteti Polonia művészetének történelmi fejlődését és tájékoztat a modern irányzatokról s a mai törekvések fővonalairól is. Lengyelországban, amely éppen ugy a nyugati kultura védőbástyája volt a keleti barbárság rohamai ellen, mint Magyarország, éppen olyan nehezen fejlődött a nemzeti művészet, akárcsak nálunk. A lengyel művészet is nyugati hatások alatt virágzott ki. Először az olasz művészet, majd a németalföldi iskola, legutóbb pedig a XVIII.-ik századtól kezdve a francia művészet gyakorolt rá hatást. Ez a hatás a mai napig is tart, mert a fiatal lengyel művészek csaknem kivétel nélkül Párisban szivják tele magukat impressziókkal. Viszont azonban ezeket a külföldi hatásokat teljesen átformálja a szláv karakter, a nemzeti tradició, különösen a gazdag népmüvészeti motivumoknak éltető, megtermékenyitő beszivárgása a legmodernebb nyugati irányokba. Igy az egész kiállitásnak legváltozatosabb stilusai mellett meg van az az egységes karaktere, mely csak egy nyugat és kelet, Európa és Ázsia határmesgyéjén levő ország kiállitásán lehet, amelyben a keleti temperamentum és keleti kolorit dolgozza át a nyugati izlést s amely bizonyos rokonvonásokat hoz létre a lengyel és a magyar piktura közt tekintve, hogy a mi földrajzi helyzetünk s a mi történelmi fejlődésünk ugyanazokat a lehetőségeket és diszpozicióka teremti meg a művészet számára.

Ferenczy Valér: UCCARÉSZLET

A Nemzeti Szalon Tárlatáról

A modern lengyel művészet, akárcsak a magyar a naturalizmussal kezdődik. Nálunk *Nagybánya* jelenti a modern piktura elindulását, Lengyelországban *Falat* Julián a havas tájak, a kárpáti erdőségek kitünő festője, akinek hatalmas méretü akvarelljeiből a kiállitás is ad mutatót, a 90-es években alakitotta át a naturalizmus jegyében a krakkói festőakadémiát. Ezt a naturalizmust rajta kivül még *Mehoffer* (Májusi est) képviseli a kiállitáson. Közel áll a naturalizmushoz *Jaraki* Wladyslaw, akinek élénk szinei néha kissé kemény és éles vonalai finn és svéd piktorokra emlékeztetnek, továbbá *Sichulski* Kazimierz, akinek gazdag, népies motivumokból táplálkozó koloritja és finom vonalritmusa sokszor ellentétben is van az egyes részletek szigoru naturalizmusával.

Maupassantnak van egy rémes novellája, melynek címe „La nuit" — az éj és alcíme „cauchemar" — rémlátomás: éjjel, nem tudom már milyen előzmények után, arra döbben, hogy Páris kihalt, nincs egy lélek se sehol, a lámpák (akkor még nem igen volt villany, főleg az utcákon nem) kialudtak s végül rájön, hogy a Szajna is kiszáradt, egy csepp víz sincs benne. Ez a novella jutott eszembe, amint egy barangolós pesti napom végeztével este későn, kapuzárás után, fáradtan botorkáltam a Liget mentén hazafelé. Voltak emberek itt-ott, szó sincs róla, de az ellentét mégis feltűnő volt a túlságig is mozgalmas, zajos, eleven nappali Budapest után. Igaz viszont az is, hogy a zakatolás, sürgés-forgás még nem jelent okvetlen elevenséget, igazi, magasabb értelemben vett vitalítást; s ily vonatkozásban még egy kiváló franciát szeretnék idézni (megjegyzem, véleményem szerint Maupassant fölött égi magaslaton

A Medve-utca medvéje

áll): Baudelaire-t, aki *Le Matin* = a reggel című páratlan szépségű versében leírja, amint ébred Páris, szedi szerszámait és munkához lát, mint „vieillard laborieux", ami jelent „munkás" öreget, de a szorgalomnak azt a vállfaját, melyre azt is mondhatjuk: „pepecselő". Valóban sokszor pepecselő, totyakos aggastyán képében tűnhet fel előttünk a nagyváros, olyankor, mikor ódon, azaz inkább ócska, kopottas városrészeken barangolunk — mint én a Király-utcán, annak zeg-zúgos, toldott-foldott udvarai közt. Igaz, hogy nehéz, munkás nap után, fáradtan vetődtem el ide, talán a saját elcsigázott hangulatom is fokozta a benyomás leverő voltát. Bár ezt a városrészt semmikép se lehet szépnek látni (kivéve a valóban szép, Király-utca 9. számú házat), ez az a táj, melynek előbb-utóbb meg kell újulni, sőt már ki is kezdte a csákány, bontanak a Király-utca elején s hallom, készül majd a Madách-sugárút, ha nem is egészen az eredeti, nagyobb szabású terv és elgondolás szerint. A Károly-körút új csokoládé-házait nézegettem; gondoltam, illő már egyszer kissé közelebbről szemügyre venni; és a nagy bolthajtás alatt találtam egy urat, aki ugyancsak nagy figyelemmel nézegette, mi történik itt az építészet terén. A Deák-tér felől jöttem volt, az Anker-palotát nézegetve, Budapest valamikor legtöbbet szidott épületét, miközben, mint máskor is nem egy ízben, egyre latolgattam magamban, vajjon tényleg olyan ocsmány-e, vagy talán nem is olyan borzasztó, talán igazságtalanul zúdult fel ellene a közvélemény valamikor a századforduló idejében, mikor épült. Lehet, hogy gyengém van a szecesszió-stílus iránt, hisz a századvégi szecesszió számomra annyi meghitt gyermekkori emlékkel kapcsolatos, mikor a Studiót nézegettem s amikor a szecesszió jegyében történt minden friss. új erőfeszítés a művészetben. A szecesszió ma, az örök körforgás, a hatás és ellenhatás törvényei szerint, annyira szokás ócsárolni, mintha teljes egészében rossz, művészietlen stílus lett volna — ami persze így, tételként felállítva, egyáltalában nem tartható. Távol tőle. Annak azonban, aki, mint magam, a századforduló táján kapta erős esztétikai benyomásait, egy adag elfogultságot le kell kalkulálni — nem egyszer kaptam rajta magamat, hogy még a legvacakabb szecessziós házakat se tudom olyan esztétikai ellenszenvvel nézni, amilyet megérdemelnének, teszem azt annál a valóban torzszülött háznál a Mária-utcában, ahol a legfelső emelet műteremablakai fölött, a homlokzaton óriási, a ház méreteihez képest túlméretezett és példátlanul gyenge minőségű, elrajzolásokkal teli dombormű női alakok láthatók! Ezeknek az indokolatlan odaplántálása is valahogy többé-kevésbbé szecessziós ötlet volt; ugyancsak százszázalékos stílus például a Király-színház is, itt is megvan az az aránytalanság, hogy a két szoborfej az oromzaton olyan óriási nagy a homlokzat méreteihez képest... A szecessziót valami mondhatnám fiús, pajkos kedv jellemzi: olyat csinálni, amit a szigorú akadémikus szabályok szerint nem lehet és nem szabad. Ennyiben is mindenesetre forradalmat jelentett a szecesszió azoknak a művészeknek — festőknek, szobrászoknak, építészeknek — a szellemi szövetségét, akik már nem bírták azt az akadémikus eklekticizmust, amely azelőtt, körülbelül a nyolcvanas években uralkodó volt, az émelyedésig vegyes, stílusutánzó, korcs „stílus"-ával, amely Budapestre oly nagy mértékben rányomta bélyegét. Ha példát kellene mondanom erre, talán az Iparcsarnokot és a Közlekedési Múzeumot nevezném meg, mint ennek a tipikusan eklektikus (magyarul összeszedett) „stílus"-nak, illetve stílustalanságnak valóban elrettentő példáit. Bár ezekben valami nagyon elcsépelt barokk az, ami dominál. Ami az Anker-palotát illeti: ez nem az a bizonyos tiszta szecesszió, vannak benne klasszicizáló elemek, a két fönt álló szoborral például, de egészében inkább talán valami egészen vegyes, meghatározhatatlan stílus. Főhibája, hogy a masszív oszlopok nem tartanak semmit és őket se tartja semmi lentről; az erős tagozottság, amit ez az oszlopsor jelent, csak az első emelet magasságában kezdődik. Mellette az új csokoládé-házaknál viszont nincs elég tagozottság, de, sajnos, a modern házak legfőbb érdeme, a síma felületek nyugodt hatása sincs meg, mert itt a sok kosárfonadékú erkéllyel és a falfelületeken látható, legjobb esetben hímzéshez hasonlítható „kreuzli"-szerű ornamentikával egészen meg van törve, szüntetve. Amennyire nincs nyugodt, nagyvonalú hatása ezeknek a házaknak fönt, annyira megvan lent, a fehéres műkő-pillléreknél, főleg azért is, mert a tér még nincs egészen meg így, beépítetlenül, nagyobb és az ott folyó építészeti munkálatokkal érdekes képet ad az ócska Károly-körúti ház nagy, síma tűzfalával, mint nyugodt háttér-felülettel... Itt akadtam aztán össze a fentebb említett úrral, itt történt velem, ami ezen a társadalmilag túlrétegezett, öröklött mágnásmiliő kényszereszmékben szenvedő Pestünkkel nem igen szokott történni: beszélgetésbe elegyedtem egy vadidegennel az utcán. (Mellesleg szólva, már egyszer ki kellene kelni a buta és indokolatlan gőg ellen, amellyel nálunk oly sokan fölhúzzák az orrukat az ismeretlen embertárssal szemben, mintha az pária volna, sőt talán mérges vipera, vagy bélpoklos; és mintha bizony abból a vadidegenből, akinek alig felelgetnek, ha szól hozzájuk, akinek nők gyakran meg se köszönik, ha helyet ad az autobuszon (!) — mintha ebből a vadidegenből egy csapásra más

Pesti cégér-festmény

fajtájú, rokonszenves ember válna akkor, ha netán akad egy közös ismerős, aki bemutatja, sőt mi több, már akkor is, ha valamely alkalomból kifolyólag az illető az önbemutatásnak nálunk határozottan túlbecsült gesztusát találta elvégezni.) Szóval egyszerre eszmecserében találtam magam az idegen úrral, akiről már-már azt hittem, tán építészeti szakember, de nem, egyszerű laikus polgár volt, aki természetesnek vélte, hogy az ember kíváncsi a városkép alakulására. Ez az érdeklődés nyilván a levegőben van, meg kell adni, hálás publikum az, amely a közmunkatanácsnak kibicel; ezerféle nagy gondja közt is talál a pesti ember, a „man in the street" időt, érdeklődést arra, hogy a városkép alakulását figyelje. Csak egy ponton hagy fel a türelme a városssal művelt újítások terén: azt hiszem nincs ember, akit ne bosszantana a lépten-nyomon átkeresztelt utcanév. E tekintetben is már nem egyszer cseréltem megjegyzéseket idegennel is, így egy alkalommal egy pallérforma, hanyag öltözetű bácsival a villamoson, aki bizonyos enyhe melankóliával mondta nekem beszélgetésünk folyamán — amit akkor hallottam először —, hogy a Rökk Szilárd-utcát valamikor, az ő gyermekkorában Bodzafa-utcának hívták. Hát bizony, ezek a régi, kedves, naivul egyszerű utcanevek hangulatot fejeznek ki, egy lelki kép támad nyomukban: Bodzafa-utca, Zöldfa-utca (ma Veres Pálné-utca), vagy a Nagymező-utca, mely ma is (ki tudja meddig) ezt a mondhatnám festői nevet viseli, bár nyoma sincs már a nagy mezőnek, mely nevét adta neki, a Szerecsen-utcában — pardon, Paulay Ede-utca — sincs már szerecsen, de egész biztos, hogy volt; valami szerecsen-szobor lehetett, hisz a szerecsen, mint mulatságos figura, mint cégér, vagy embléma, számtalan változatban izgatta a gyermek és a felnőtt képzeletét már körülbelül a XVIII. század óta, lásd (hogy csak kapásból mondjak példát) Mozart „Varázsfuvolájá"-nak vagy az ősrégi Münchner Bilderbogennek, vagy Struwelpeternek szerecsenjeit... Tehát itt, a pesti Szerecsen-utcában is egész biztos, hogy valami szerecsen-ház, vagy szerecsen-vendéglő lehetett, de ha már nincs is, akkor is maga a név is adott eleven képet, valami plasztikus, mondhatnám primér elképzelést, amiben van kedvesség, van szín, van valami abból a régies Pestből, melyet például Krúdy Gyula az ő páratlanul kedves, egyéni zamatú íróművészetével oly jól tudott érzékeltetni. Hisz általában oly kevés a lokálszín, a régies hangulat Pesten s annál jobban esik kimondani egy-egy ilyen kedves, régies utcanevet, amely a maga naivításával, gyermeki egyszerűségével közvetlen visszhangot kelt a képzeletben. Itt-ott még ma is áll a szobor, mely az utcának nevét adta, így a Medve-utca egyik házának sarkán egy kis, mulatságos medve-figura, aztán az Attila-körút mentén az ugyancsak kedves, régies, sőt művésziesen szép szarvashajsza dombormű a Szarvas-téren: ma Szebenyi Antal-tér. Szebenyi Antal nevével, bár lehetett igen kiváló férfiú, de nem tudunk semminemű fogalmat összekötni, sőt ezek után nem is akarunk: nekünk ne adjanak fel leckét, ne akarják így becsempészni Szebenyi Antalt a mi meghitt, megszokott és megkedvelt mindennapi fogalmaink közé. Azt hiszem, körülbelül ez a pesti ember ösztönszerű érzése az utcanevek ilyetén átkeresztelésével szemben. Majdnem azt mondhatnók, műemlék egy-egy régi utcanév is, sajnáljuk, ha lebontják, legalább annyira, ha nem

Árus a József-körúton

jobban, mint ahogy sajnáltuk például, amikor tavalyelőtt lebontották a Margit-körúton azt a házat, melynek elismerten a legszebb régi ablakrácsai voltak, vagy amikor láttuk, hogy a Batthyány-téri rokokó-házat, mely a legszebb XVIII. századi palotácska Budapesten s amelyet már nagyon elrontott a magasabbra került járdaszint és a ház falán éktelenkedő számtalan cégfelirat, tulajdonosa oly kevéssé becsüli, hogy a tetejét nagy vörös plélapokkal foltoztatta ki, ami aztán végkép elrontotta összhatását. Erről a legtisztább rokokó-stílusu házról azt beszélik, hogy valamelyik Habsburg építtette egy barátnője részére; a hajdani kéjlakból ma nyomortanya lett — lehet hogy később hozzáépített, de ugyancsak igen régi, vastag falak közt hihetetlen mély kettős udvarában számtalan prolilakás, lesújtó, fojtó nyomorhangulat terjeng benne. A magányra való igény — az, amit az angol nehezen pótolható szóval „privacy"-nak nevez és mint az élet egyik legfontosabb értékét becsül — ez az, amiről itt, ezekben a proliházakban, sőt, az ember igazán nem is hinné, számtalan pesti kispolgári bérkaszárnyákban is fölöslegesnek tartották gondoskodni. Ezek azok a tömeglakások, melyekről Werner Sombart a proletariátusról szóló tanulmányában oly találóan írja, hogy a magánélet legszentebb és legkevésbbé szent mozzanatai egyaránt, mondhatni a szomszédok szeme előtt játszódnak le. A szarvastéri ház is körülbelül ilyenforma, a festői udvar sem felel meg a mi modern kívánalmainknak a higiéne és elkülönítettség dolgában s ugyanez áll arra a pár, még megmaradt mulatságos ócska házra az Attila-körúton, melyek itt földszintesek, de a Döbrentei-utca felé emeletesek. Árván maradt emlékei a letűnt múltnak, ugyanúgy, mint velük szemben a két környezetét vesztett hegyestornyú templom, melyek elhagyatottságukban ugyancsak sután, szegényesen hatnak, ha teszemazt, a Gellérthegy tabáni lejtőjéről szemléljük az innem mutatkozó összkép keretében, arról a pontról, ahová az új szállodát tervezik. (E szálloda tervei joggal keltenek kíváncsiságot, hisz attól, hogy szerencsésen oldják-e meg vagy nem, függ, hogy Budapestnek ez a része a városkép részén a városrész sikeres lesz-e, vagy sikerületlen.

Ami Pest kedves, régies, patinás vonásait illeti: ebben a tekintetben említenem kell egy jelenséget, melynek nem tudom, hogy figyelmet szenteltek volna eddigelé, pedig kultúrtörténetileg is sem megvetendő érdekességű. Ezek a széltében mindenütt látható, tipikus cégér-festmények. Bizonyos

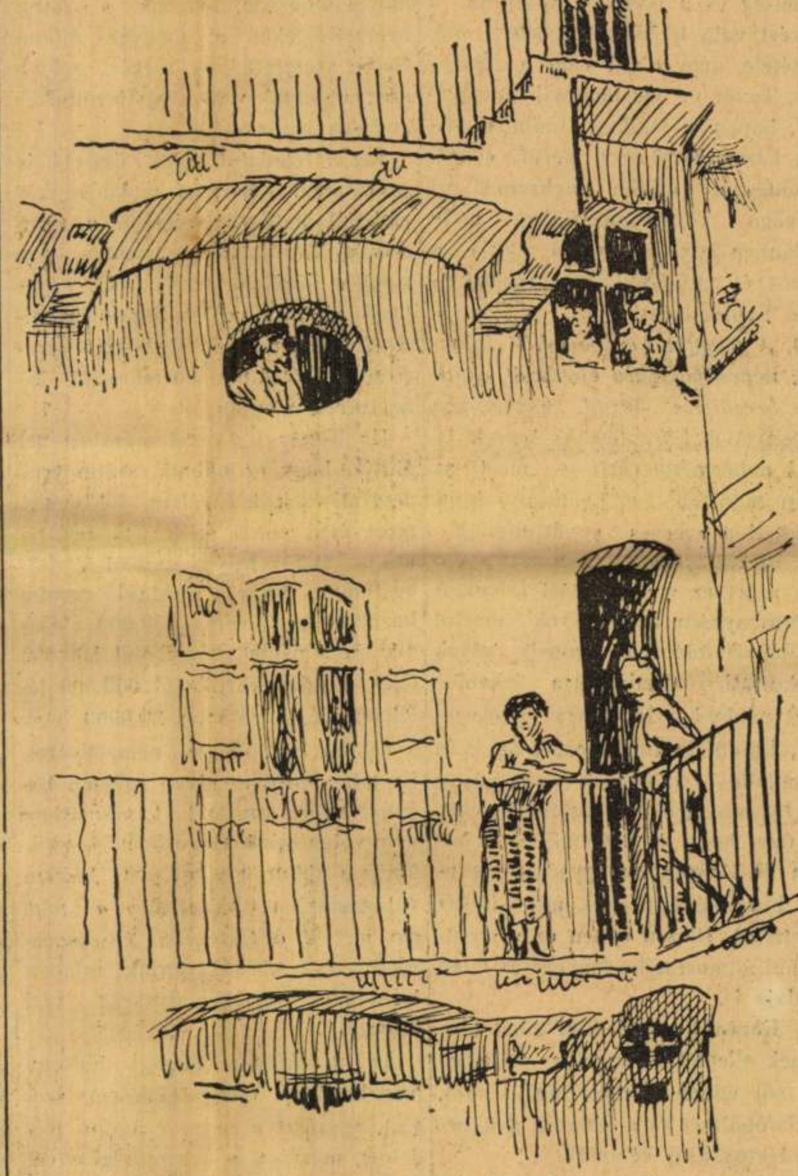

Rokokó-palota udvara

mértékig már ezek is tűnőben, legalább is fogyóban vannak; a modern, elegáns boltra ma már nem igen fesztenek cégért, ma más a divat, márvány-portál készül, „modern", értsd, csupa kisbetűs, kis kezdőbetűs cégfelirattal, kapuszerű n és m betűkkel, aztán lehetőleg ferde, diagonális vonalakkal, ha más nem, a kirakat van esetleg így rendezve, ferde szögben, berugva, mintha háborgó tengert akarnának vele mimelni. Ily szempontból az is jellemző, hogy kávéházon még nem láttam cégér-festményt, a szerény kávéméréseken annál gyakoribb: itt a gyengébbek kedvéért oda van festve a kifli, a habos kávé, a kuglóf és egyéb attrakció, láttam olyat is, ahol még az ujságok is rajta voltak az utcai csendéleten. Sokszor mulattatnak a naivitásukkal ezek a festett cégérek, ezekben is van valami ősi, primér vonás, közvetlenül a képzeletre hatnak, esetleg az analfabétákra vannak számítva — és voltak kétségkívül főleg régebben, amikor az analfabétizmus még elterjedtebb volt, aki vásárolni ment, esetleg nem tudta elolvasná a feliratot, hogy „mészáros" vagy „hentes", de látta a cégéren az ökörfejet, a hurkákat, sonkát, stb., stb. Kötetet lehetne írni ezekről a festett cégérekről és alighanem írtak is, például Páris cégéreiről, melyek közül egyet reprodukálva láttam a multkor az iparcsarnoki vásár egyik pavillonjában. Ezt azonban komoly, művészkészítette festmény volt, mely egy kövér, ínyenc embert ábrázolt, aki állva alá kötött asztalkendővel, terített asztal mellett ülve falatozik; a festmény egy párisi vendéglő cégéréül szolgált. Nálunk a cégéreket kizárólag egyszerű festőiparosok festik, azt se tudjuk, hol és hogyan készülnek, mégis hallatlanul vonzzák, izgatják festőérdeklődésemet (mindig arra vágytam, csak egyszer volna alkalmam egy bolt részére olyan csendéletet festeni, melyet cégérként kitennének az utcára! de soha se jutottam érintkezésbe ügyfelekkel, akik ilyet rendeltek volna.) A cégér iparszerű csendéleteiben az a vonzó és kedves, hogy mintegy azt példázzák, hogy a magasabb festőművészet gyökerei valahol belenyúlnak az egyszerű kézművesipar talajába — vagy legalább is ez volna a helyes, hogy belenyúljanak —, hogy a festőművészet valamit megőrizzen ebből a primér jellegből, ebből az őszinte naivitásból. Többet mondok, az egész modern francia pikturában, impresszionizmusban és poszt-impresszionizmusban nem lekicsinylendő mértékben megvan a törekvés arra, hogy visszaszerezzük ezt a kapcsolatot az ősi mesterségszerű naivitással. Manet-tól egészen az újabbak közt, például Utrilloig sokan törekedtek — öntudatlanul vagy tudatosan — egy bizonyos kvalitásra, melyet cégérszerűségnek nevezhetnénk. Nehezen meghatározható valami ez, talán azt mondhatnók, visszatérés ahhoz az igénytelen egyszerűséghez, pózmentességhez a feldolgozásban és a festői előadásban, mely a „magasabb" művészi kiképzésben, a művészetre való nevelésnek mai állapota mellett, gyakran veszendőbe megy s amelyet sokszor megkapó mértékben lelünk föl egyszerű kézműves-készítette cégérfestményekben. A cégéreknek egy nagy bajuk van: silány, nem eléggé színtartó festékkel készülnek és így egyik-másik már csaknem a felismerhetetlenségig megfakult, egyébként azonban naiv sablonszerűségükkel (a sörös poharat például el sem tudják képzelni másképp, mint bőven lecsorgó habbal) rendkívül mulatságosak, sokszor elszórakozom velük, elnézegetem őket s egyben bizonyos vágyat érzek, szinte irigységet a cégérfestő kollégákkal szemben. Bár bizonyos, hogy a képzőművészet iránti szükséglet mélyen gyökerezik az emberekben, mégis a művész helyzete a társadalomban felemás, ingadozó, kevéssé tisztázott s így talajvesztettségünkben joggal érezzük, hogy a cégérfestő sokkal pontosabban körülhatárolt helyet élvez a társadalomban, mint olyan iparos, aki valóban primér, elemi szükségletet szolgál ki a festéssel.

Telefonszámaink:

SZERKESZTŐSÉG *128-428
KIADÓHIVATAL .....
HIRDETÉS-OSZTÁLY ... *126-726

Dr. Kussbach Ferenc:

Térjünk a tárgyra!

(Felelet dr. Méhely Lajos legutóbbi nyilt levelére)

A hála Istennek igen sok megértő és üdvözlő megnyilatkozás mellett, melyben a független hazai németség általam nemrégiben kifejtett, felelősségérzettől és valódi hazafiságtól áthatott álláspontja részesült, — nagyon elszigetelődik a Tanár Úr még mindig merev véleménye és azon makacssága, amelylyel a közmegnyugvást célzó megoldás módozataival és azok hirdetőivel szembehelyezkedik. Tanár Úr természetét úgylátszik még mindig uralja és determinálja a darvinizmusról és a materializmusról vallott nézete, melyet tudományos tevékenysége során annak idején oly nagy buzgalommal hirdetett, mert csak ez a feltevés teszi érthetővé azt, hogy Tanár Úr nem akar hinni és bízni a jószándékban, hanem a kétely magvait hinti el ott is, ahol azoknak igazán nincsen talaja.

Kár és fölösleges a *forradalmak utáni* német lapok állítólagos tartalmára utalgatni és néhány felelőtlen egyén túlzásaiból általános következtetéseket levonni.

Fölösleges és céltalan az a kísérlet, amellyel Tanár Úr a megboldogult dr. *Bleyer* Jakab szerepét még mindig ferde beállításba helyezni iparkodik, — mert a magyar közvélemény engedve a fejleményekkel igazolt egészséges saját meggyőződésének —, elégtételt szolgáltatott neki nemcsak a parlament mindkét házában, — hanem azzal is, hogy a hazai németség iskolakérdésének megoldását az általa felelősséggel hirdetett és követelt *hazafias szellemben eszközölte*. Ezen vonatkozások bővebb taglalását itt szükségtelennek tartom már csak azért is, mert a néhai dr. Bleyer emlékének megrágalmazása miatt Ön eleln a budapesti kir. büntetőtörvényszék előtt folyó sajtóperben amúgy is lesz alkalmam részletes fejtegetésekbe bocsátkozni.

A *Deutsche Mädchenbildung*-gal kapcsolatos ismétléseivel, — korábbi világos válaszom után, — ízlésem tilalma miatt, itt újból nem polemizálok, lesz módom még másutt visszatérni azokra.

Ellenben igen szívesen szólok az Ön tárgyi ellenvetéseihez.

A népcsoportok

1. A vezér kilétének hangsúlyozása indokolt a mesterségesen erőszakolt félreértések kiküszöbölése végett, sőt miként tapasztaljuk, fajmagyar államférfiak is ismételten *szükségesnek tartják az egyre szaporodó ólvezérek miatt a kormányzó úr egyedüli vezérségének emlegetését*. A független hazai németség ilyen irányu hitvallása olyan, mint az égő fáklya a ködös és homályos eszmék zavarában.

2. Ön nyilván célzatosan „lendületnélküli színteleneknek" nevezi az alpesi fajta egyedeit és mégis fél annak az elvnek az alkalmazásától, hogy — miként én is vallom — a közéleti érvényesülésnek csupán a tehetség és a becsület, valamint a közért való teljesítmény lehet előfeltétele, nem a név vagy a származás, Tanár úr, Ön nemcsak önmagával, hanem a logikus tudományosság kétszerkettőjével kerül ellentmondásba, midőn nehezményezi idevágó követelményünket, mely különben egyetlen biztos alapja a tartós és fejlődésképes államéletnek. Sapienti sat!

3. *A magyar hazában élő fajoknak népcsoportokra bomlását minden becsületes hazafi*, akármilyen anyanyelvű vagy fajtájú legyen is, *csak nehezményezheti* — mert az ilyen tagozódás fokozatosan megszünteti a szerves együttműködéshez nélkülözhetetlen kohéziót s éppen azért ez a szétoszlási folyamat intézményesen azon elvek szerint akadályozandó meg, amely elvek gyakorlati alkalmazása lehetővé teszi például a különféle felekezetek, különféle foglalkozási ágak és társadalmi osztályok egymástól megkülönböztető megszervezhetését, de úgy, hogy az egyébkénti, az állam és társadalom egységét szorosan biztosító kötelékek meglazulása lehetetlen. Hiszen éppen ez a szentistváni államelmélet lényege és talán csodája is.

4. Konkrét javaslataim tehát nincsenek ellentétben ezzel a felfogással, sőt éppen a centrifugális erők kiküszöbölését és a kohézió gyakorlati biztosítását célozzák.

Az Országos Nemzetiségi Tanács létjogosultsága éppen abban rejlik, hogy kell egy független olyan szervnek működnie, amely a magyar hazában lévő és Trianon remélhető további revíziója révén létszámban a közeljövőben még gyarapodó különféle nemzetiségeket a szentistváni gondolatban egységesen összefogja, az itt-ott mutatkozó túlzásokat, surlódásokat lenyesegesse — a lelki egységet, a hazaszeretetnek és a saját fajiságnak összhangját kialakítsa —, felfelé a kormányzatnak támaszul szolgáljon és tanácsokat adjon, *lefelé a belföldi és külföldi közvéleményt jóindulatú tárgyilagossággal tájékoztassa*, valótlan híreszteléseket hatalmas erkölcsi súlyával meggyőzően megcáfolhasson, vagyis a hazai nemzetiségeket a magyar államéletbe szeretetteljes megértéssel a magyarsággal való együttmunkálkodásra beillessze.

Ezt a feladatot bölcs összetétele garantálná. Létszáma ugyanis körülbelül hatlized részben a nemzetiségi kérdésekben járatos *fajmagyar* közéleti férfiakból, négytized részben pedig a hazai nemzetiségek megfelelő és független reprezentánsaiból állna, kormányzói kinevezések alapján.

Ha Tanár Úr ezzel szemben azt állítja, hogy ez nálunk, számottevő nemzetiségek hiányában, fölösleges, mert nem volna miről tanácskozni — akkor legyen szabad felvilágosítanom, hogy a mostani csonka hazában körülbelül 750.000 lélek alkotja a német, körülbelül 500.000 lélek a szláv, körülbelül 600.000 lélek a zsidó, körülbelül 30.0000 lélek a román fajt, illetve nemzetiséget. Ez talán mégsem olyan egészen bagatell szám, amellyel kapcsolatban nem volna miről tanácskozni — különösen akkor, amikor, azt hiszem valamennyien hirdetjük *a népi elv mellett a történelmi elv jogosságát* és visszakívánjuk minden irányban Nagy-Magyarország régi határait.

Az új állampolgársági törvény megalkotása, meggyőződésem szerint, egyrészt a magyar állam védelme, másrészt a nemzetiségi egyedek jog- és kötelesség-körének határozott körvonalozása miatt kívánatos. Ennek az uj törvénynek a feladata egyrészt elismerni a nyelvi, illetve faji különbözőségekből adódó alanyi jogokat, másrészt világosan megszabni az állampolgároknak egymáshoz és az államhoz való viszonyát, nemkülönben kötelezettségeit és jogait. Nem az elkülönülés, hanem az összetartozás kodifikációja volna ez. Le kellene fektetni azon alapelveket, amelyek szerint az államhűség értelmezendő és amelyek alapján az államhűség ellen vétők állampolgárságuktól megfosztandók volnának. Viszont védelmet kellene biztosítani az egyes állampolgároknak — esetleg a közigazgatási bíróság bekapcsolásával —, atekintetben, hogy népi jogaikhoz szentistváni szellemben való ragaszkodásuk esetén jogh átrányokat nem szenvedhetnek. Ez a törvényalkotás lenne méltó záróakkordja a tavalyi szentistváni ünnepségeknek és büszke egyéni alkotása a nemes magyar jogi szellemnek.

A hazai németség támogatása

Tarthatatlan az az ellenvetés, hogy addig a hazai németség kulturális célokra az állami költségvetés keretein belül ne kaphasson segélyt, amig az alföldi magyar gyermekek egy-két órányi távolságról járnak iskolába. Aminthogy igen elszomorító a magyar gyermekeknek ez az állapota —, amelyen természetesen az anyagi áldozatok nagyságára való tekintet nélkül sürgősen segíteni kell és gróf Klebelsberg e téren már megjelölte az utat —, ugyanúgy méltányos és jogos, sőt *parancsolóan szükséges a hazai németség kulturális szervezkedésének a parlament által ellenőrzött formájú finanszírozására*. Úgylátszik, a Tanár Úr nem vette észre mindjárt ennek igen nagy horderejét. A független hazai németség éppen abban érzi rendkívül nagy erkölcsi erejét, hogy nem támaszkodik semmiféle anyagi támogatásra. Ezért beszélhet nyiltan, tisztán a lelkiismereti felelőssége által fegyelmezve. A kulturális szervezkedésnek az állami költségvetésből ellenőrzötten történendő dotálása megszüntetné a jelenleg oly gyakran tapasztalható sajnálatos bizalmi krízist, amely a gróf Teleki Pál miniszter úr által említett „érdeklődőknél" a magyar kormány rendelkezési alapjából szubvencionált hivatalos Volksbildungsvereinnal szemben, viszont a magyar közvéleménynél pedig a *nyiltan és bevallottan külföldi támogatást élvező Deutscher Volksbunddal* szemben jelentkezik s amely bizalmi krízis ártalmára van mindazon nagy érdekeknek, amelyek a magyar—német barátsággal oly szorosan kapcsolatosak.

A független hazai németség önálló kulturális megszervezhetése állami költségvetési pénzügyi fedezet mellett megteremthetné a minden oldalról őszintén óhajtott egységet a hazai néetség körében is és egy olyan egészséges fejlődésnek nyitná meg az útját, amelyet lehetővé tenni mindenkinek, akit illet, elsőrendű kötelessége volna.

Természetesen ugyanígy kellene megoldani a többi hazai nemzetiségek szervezkedésének pénzügyi problémáját is.

A nemzetiségi minisztérium kérdése

A nemzetiségi minisztérium felállítását nem lehet egy könnyed kézlegyintéssel ellenezni. Mert mi a helyzet? Benne élünk kellős közepében annak a korszaknak, amely a nemzetiségi, illetve faji jproblémát Közép-Európa, de különösen a Dunamedence jövő kibontakozásának tengelyévé avatta. Ez a probléma hazai vonatkozásban szétparcellázódik a különféle minisztériumok amúgyis túlterhelt hatásköreiben s bár a főszerepet e tárgyban a miniszterelnökség viszi és bár mindegyik kormányzati tényező a legteljesebb jóindulattal és megértéssel iparkodik ezekkel az ügyekkel foglalkozni, mégis *erősen érezteti a hiányát az egységes, egy személyben összpontosuló felelősség és intézkedési jogkör*. A tervbevett kormánybiztosság esetleges nemzetiségi államtitkárokkal kombinálva csak átmenetileg válhatik be, de nem véglegesen, mert nemcsak a nemzetiségi ügy hordereje, hanem maga a magyar állami érdek is megkívánja, hogy egy felelős miniszter személyében összpontosuljon ez a széles horizontú állami életterület, aki fajmagyar származásánál fogva, megfelelő adminisztrativ személyzettel hivatott lenne gondoskodni arról, hogy a hazai nemzetiségek az Országos Nemzeti Tanácsnál bővebben kifejtett módon éljék életüket a magyar állam kebelében, a magyar nemzeti célok szolgálatában és a magyarsággal sorstestvéri együttműködésben.

Csodálom, hogy a Tanár Úr álmélkodik azon, hogy a független hazai németség a vegyes iskolát követeli, mert azt akarja, hogy gyermekei magyarul és németül tanuljanak. Megfeledkezik arról, hogy *ezt követelte néhai dr. Bleyer is* és mindenki, aki józan ésszel foglalkozott a hazai németség ügyével. Hogy a burgenlandi elszakadás megakadályozását célzó propagandakörutakon az ott megvolt tisztán németnyelvű iskolák fenntartása lett megígérve — az éppoly természetes és logikus, mint ahogy ez napjainkban Nagysuránnyal és egyéb vonatkozásokban is megtörtént. De talán van némi különbség a két adottság között.

Tanár Úrnak az a visszatérő megjegyzése, hogy én *„most"* vagyok ilyen meg amolyan nézeten, mintha máskor más felfogást vallottam volna. Ezt igazolják *sárospataki diákéveim, önkéntes hadbavonulásom, 40 hónapi világháborús katonai szolgálatom*, az októberi forradalom idején a szatmárnémeti tartalékos tisztiiskolában kifejtett karhatalmi szakaszparancsnoki működésem — későbbi nyugatmagyarországi tevékenységem —, a Faluszövetséggel és egyéb szervezetekkel való együttes munkálkodásom hazai németségünkkel, a Nemzeti Munkahét rendezésében való részvételem, a pestkörnyéki sváb és magyar községek gazdasági szolidaritásának kiépítésére irányuló törekvésem — a hazai németség kérdésében mindennemű szélsőséggel szemben való következetes fellépésem —, a numerus clausussal és az ügyvédi rendtartás korlátozó intézkedéseivel szembeni állásfoglalásom.

Mindez azonban nem tántoríthat meg meggyőződésem hirdetésében, sőt egyre jobban biztat és lelkesít az a tudat, hogy ha akadnak is még Paló Pálok, végeredményben mégis csak győzedelmeskedni fog minden ellenálláson a szentistváni gondolat.

Nyilt tér

Ebben a rovatban közölt hirdetések díjszabása milliméterenként 40 fillér. A legkisebb hirdetés (10 mm) díja 4.— pengő. Vidékről küldött hirdetések értékét postabélyegben kérjük mellékelni.

Modern 2½ éves, adómentes, világos, kisebb **gyártelep** 10%-os évi bérhozammal, ipari árammal, betonozott udvarral, eladó. „Belterületen 47898" jeligére Blocknerhez, Vilmos császár-út 33.

Egyenrangú **a valódi perzsával** az általam a békésszentandrási állami bérleményben készített príma magyar perzsa és torontáli szőnyegek. Győződjön meg róla! Egyedüli árusító Klein Ödön, Kossuth Lajos-utca 3. (Városház-u sarok.) Olcsó árak! 401

MÄRY melltartó mégis csak a legjobb Mindenütt kapható!

Váci-utca 11b kiadó földszinti, szép **üzlethelyiség** és félemeleti **üzlethelyiség, négy- és ötszobás lakás** központi fűtés és meleg vízzel januárra, illetve 1940 májusra. Házkezelőség. Telefon 187-527.

Síjét már most hozassa rendbe. Kantnizást, alakítást, javítást stb. tökéletesen és olcsón végzünk. Start Sportház Bleyer Testvérek. II. Fő-u. 27. T. 151-862. Bárhova érte küldünk és hazaszállítjuk.

Ia boróka csipkebogyót keresek minden mennyiségben. Mintázott ajánlat. Csinnizky, V., Bálvány-u. 5.

Ne mulassza el megtekinteni Zsubory Nelly DEMI KOLLEKCIÓJÁT IV., Bécsi-u. 5.

Áruüzleti organizátor 30 éves magán- és közüzemi, bel- és külföldi gyakorlattal, gabona-, termény-, őrlemény-, burgonya-, stb. specialista, kipróbált adminisztrátor ajánlkozik. „Nem árja, de kvalitás" főkiadóba.

A zsidótörvény hatálya alá nem eső mérlegképes **könyvelőt** keresünk! Fémkülönlegességek. 145-718, 142-605

Magasabbrendű gyógymasszázst soványító masszázst, vízgyógykezelést és iszappakolást vállal uriházaknál vagy lakásán B Dr. Deutsch Ilona, IV., Dalmady Győző-utca 7. IV. emelet. Lift díjtalan. Tel. 182-592

Gyárhelyiségek? Raktárak? Irodahelyiségek? Fellner Péter Váci-út 6. Tel.: 120-124.

Keresztény **gyors- és gépírónőt** FELVESZÜNK. Ajánlatokat „Teljes életrajz" jeligére a kiadóba.

Textilszakmában 10 éve önálló, három idegen nyelvet beszélő, **IPARJOGGAL** és autóval rendelkező fiatalember megbízásokat, képviseleteket, vidékre is, elvállalna vagy üzletalapításban résztvenne. „Agilis 11989" jeligére Blockner-hirdetőjébe, Városház-utca 10

Szakmabeli keresztény **borítékügynököt** felvesz Strassmann Testvérek borítékgyár, Kossuth Lajos-tér 16—17.

NERZBUNDA modern, kifogástalan, hossza 100 cm, 1550 pengőért ELADÓ. Csak 4—7-ig. Tátra-utca 15/b., földszint kettő.

BELTERÜLETEN jól jövedelmező **bérházat vennék** készpénzért 100.000-IG Ügynökök kizárva „Sürgős" jeligére Arató hirdetőbe, Erzsébet-körút 14.

BUDÁN 2-3 utcai szoba elegánsan bútorozva, fürdő- és konyhahasználattal azonnalra KIADÓ. Bővebbet 164-085.

Fiatal keresztény, PERFEKT NÉMET **gép- és gyorsírónő** önálló NÉMET levelező, azonnalra ÁLLÁST KERES. Szíves megkeresést „Észak-német" jeligére főkiadóba.

BREITSCHWANZ PERZSABUNDA nerzgallérral, legprímább minőség. Perzsalábbunda, modern fazonú, olcsón eladó. Szervita-tér 8. I. 15. Buttyán.

Ferenczy Valér:

El van rontva-e a Szabadság-tér?

Adolf *Menzel*-ről, a mult század elsőrangú német festőjéről (1815—1905), aki époly kitűnő művész volt, mint amilyen bogaras, poroszosan kimért különc — festőkollégája s barátja, Paul *Meyerheim* könyvet írt annakidején: „Erinnerungen an Menzel." E kedves, lenyügöző könyv, mely tele van fényesen mulatságos, anekdotikus emlékekkel, most egy passzusa révén jutott eszembe, amikor Menzel zenét hallgatott. Valamelyik nagy fürdőhelyen, ahol Menzel, Meyerheim és sok ismerősük nyaralni szokott, igen jó Kurkapelle játszott és amikor valami komoly zeneszám került sorra, Menzel mindig a legnagyobb figyelemmel hallgatta a zenét; arra azonban soha nem volt kapható, hogy nyilatkozzék, hogy véleményt mondjon. Ismerősei, tisztelői nem egyszer igyekeztek színvallásra bírni, véleményét kérdezték egyik-másik újabb, erősebben vitatott zeneszerzőről vagy műről; Menzel azonban konokul kitért ez elől s azt mondta ilyenkor, hogy „a zene egész biztosan époly nehéz, mint a festészet és aki nem ért hozzá, az jól teszi, ha hallgat". Ez persze túlzottan óvatos, szófukar eljárás; mindamellett úgy vélem, valami kis adagra feltétlenül szükségünk volna ebből a más hivatás iránti kötelező tiszteletből. Ezt kéne elhinteni ellenszerül, szemben azzal a könnyelműséggel, léhasággal, mellyel művészi kérdésekről szokott nyilatkozni nyakra-főre boldog, boldogtalan, a megfontoltságnak árnyéka nélkül. Ezt számtalan esetben érzi igen kínosan például a festő, akiben valóságos hüledezést kelt sokszor, hogy a legnagyobb laikusok egész magától értetődőnek vélik, hogy bírálóként lépjenek fel egy-egy képével, teszem azt egy portréjával szemben, sőt ítélő fórumnak, megfellebbezhetetlen areopágnak tolnák fel magukat.

●

Ugyanez áll kétségtelenül az építészetre is. Építészethez is érteni kell. Itt az eset csak annyiban más, mint pl. a piktúrában, hogy az architektúrában 100 százalékosan gyakorlati, műszaki és az épület rendeltetésével kapcsolatos szempontok erősen belevegyülnek a művészi, esztétikai szempontokba. Bár viszont az is kétségtelen, hogy a kettő nemhogy ellentmondana egymásnak, de sőt, alkalmas arra, hogy egymást emelje. Hisz azt szokták mondani, ami nagyjából teljesen igaz is, hogy a legnagyobb célszerűség egyszersmind a legnagyobb szépség.

De még a gyakorlati és műszaki szempontoktól elvonatkoztatva, tisztán esztétikai kritériumok alapján sem mindíg egész könnyű elbírálni egy épületet, eldönteni, szép-e vagy csúnya, sikerült-e a tervezése vagy nem. Érzésem szerint ez áll arra a kérdésre is, mely most aktuális: Mit szóljunk a Pénzintézeti Központ új, szabadságtéri palotájához? Ezt se lehet két szóval, „igennel vagy nemmel" eldönteni. Pedig ebben igazán mindenki kénytelen állást foglalni, hisz már Pest verebei is azt csiripelik, hogy el van rontva kedvelt tanyájuk, a Szabadság-tér!

●

Az alábbiakban tehát megkísérlem kissé tisztázni ezt a kérdést, mely ma joggal érdekli a pesti embert, aki már annyi galád merényletet szenvedett el a város szépsége ellen, rendszerint némán, jajszó nélkül.

Talán leghelyesebben így tehetnők fel a kérdést, illetve kérdéseket:

1. El van rontva a Szabadság-tér a P. K.-palota által?
   Felelet: Nincs.
2. Sikerültnek mondható-e a P. K.-palota megtervezése?
   Felelet: Nem egészen.

●

A további kérdések, melyeket ez az új, nagyméretű épülettömb megjelenésével felvetett, igen sokrétűek, általánosabb városrendezési problémák felé utalnak. Elsősorban már annyiban is, mivel egyik legfontosabb, sokunknak szívéhez nőtt, sok történelmi és hazafias képzettársulással is telített pesti közterünkről van szó: a hajdani, szomorú Ujépület helyén létesült Szabadság-terünkről. Kedves a tér annyiban is, hogy bár fontos forgalmi góca a városnak, hisz egész csomó utca, útvonal torkollik bele, mégis valami nagy nyugalom, békés hangulat ömlik el rajta. Mindamellett tisztában kell lennünk azzal, hogy a tér építészetileg *nem szép*, épületei a 19. század második felének legrosszabb idejéből valók és annak a rossz, stílusutánzó korszaknak is gyengébb, nagyigényű, mondvacsinált termékei. Ne feledjük: a 19. század közepe és második fele oly időszak volt, melynek az építőművészetben nem volt meg a maga stílusa, nem volt megfelelő, adekvát formanyelve; *eklektikus* volt (görögül = *kiszedő*. Kiszedte, kiszemelgette a régi művészetekből azt, ami tetszett, vegyesen). Így a Szabadság-téren, mint Budapesten máshol is, egymás mellett igen különféle régi stílusok utánzatait leljük, melyek mind a 70-es, 80-as, 90-es években épültek. Aztán, a 90-es években jött a szecesszió: új, friss, lendületes művészi törekvés a maga idején, de nemsokára ezt is rosszul, meggyőződés nélkül, kalmárszellemben gyártották. Így a Szabadság-téren is aránylag gyenge példánnyal van képviselve a szecesszió-stílus a Nemzeti Bank melleti nagy szürke házzal. Talán legrosszabb háza a térnek az Aulich- és Honvéd-utca közt fekvő barokk ház, a jellemző áttört oromzattal és a 19. századi barokkutánzatok jellemző pöffeszkedésével. A tőkeképződés virágkora, a kiegyezés utáni gazdasági fellendülés, a tőke, mely teret keres magának széltében mindenütt ... a polgári osztály fokozott térhódítása, új gazdagok gyors feltörése. Nagyigényű, mindenáron imponálni akaró, „proccos" építkezés: nem előnyös oldaláról mutatja be azt a sokrétű, más vonatkozásokban igen érdekes és termékeny kort. Ez a túldíszített, túl „gazdag" barokk uralkodik a téren, de van még az a bizonyos, ugyancsak kedvelt 19. századi mór-gót stílus is, a Zoltán-utca és Aulich-utca közti háznál, melynek két magas, rendőrsisakra emlékeztető, hegyes kupola áll a tetején.

Nagyigényű barokkutánzat a két nagy pénzpalota is, a tőzsde és a Nemzeti Bank. Utóbbi még rosszabb: a mázsás, agyondíszített újbarokknak közönséges, rossz naturalista domborművekkel való vegyítése hihetetlen építészeti disszonancia. A tőzsde, bár díszítésekkel ugyancsak túlterhelt, de nagyvonalúbb, egy ködös novemberi délután, amikor a részletek eltűnnek (vagy akár egy holdvilágos légvédelmi éjszakán) igen monumentálisan tud hatni.

●

Ne feledjük: a P. K.-palota az első épület a Szabadság-téren, mely a maga korának stílusában készült. (Azaz, csak ha leszámítjuk az említett szecessiós házat, melynek hátához a híres, a maga idejében feltűnést keltett Lechner Ödön-féle holdutcai postatakarék tapad.) Az építész, akinek ide, erre a térre kellett új, nagy középületet terveznie, nehéz feladatra vállalkozott. Főleg, mert ellentétben azzal, amit sokan gondolnak, tény, hogy a művészi munka rossz környezetben nemhogy jól hatna, de kevésbbé érvényesül, mint megfelelő harmónikus művek szomszédságában. Mi festők jól tudjuk, mennyire árt pl. egy jó képnek kiállításokon a gyenge, kvalitástalan vagy erősen más stílusú képek szomszédsága (holott a laikus mindig inkább az ellenkezőjét hinné). Itt persze nehéz kérdés volt, mégis mennyire igyekezzék a tervező építész a tér meglévő adottságaihoz alkalmazkodni? A palota így, ahogy felépült, egyáltalában nem alkalmazkodik. Sőt. Teljesen mellőzve minden tagozás; ezáltal úgy hat, mint hallgatag ember zajos társaságban, mellyel nem tud vagy nem akar versenyezni. Ha a tervező valami vertikális tagozást, valami magasba-törést vitt volna bele, ezzel bizonyára monumentálisabbá tehette volna a palota hatását. Így, a négyzetalakú, peremnélküli ablakokkal túl józan, a tárgyilagos, „sachlich" stílusnak némi túlhajtása. Kissé ötletszegény, nem hat eléggé monumentálisan. Az, hogy jobboldalt (a Bálvány-utca sarka felé eső részen) erkély van, továbbá a másik oldalon fönt, látszólag ok nélkül, sűrűbben vannak egymás mellett az ablakok, nem hoz annyi változatosságot, amenynyit — nem is maga az épület, de a tér okvetlen megkívánna. Igaz, a teljes, hiánytalan hatást még nem láthatjuk; lent még ott virít a plakátokkal éktelen deszkakerítés, mögötte holmi bódé és tákolmányok, a nem kész épület kellékei. Elárulom, hogy a bódéban Medgyessy Ferenc domborművét faragják, amint kellemesen meglepődve láttam, mikor találomra benyitottam. Ez olyan hevenyészett műteremféle, ahol a művész-készítette kisebb méretű minta után vagy 6—7 kőfaragó vési kőbe óriási méretekben a domborművet. Ezekkel nyomban nagy beszélgetésbe keveredtem, miközben Medgyessy művét igyekeztem kivenni, amennyire a szűk munkahelyen, ahová létrán kellett fölmászni, lehetett. Félig neo-klasszikus, félig neo-primitivista munka a dombormű; nemes ízlésű, artisztikus és stílusban kitűnően illik a helyre, illetve fog illeni, amikor majd a teljesen kész épületen látható lesz. „Szüret" a tárgya, amint az egyik kőfaragó jelezte, még mielőtt szemügyre vehettem volna a témáját. Valami derű vonul végig a dombormű alakjain; ez egyáltalában nem mondható magára az épületre, melyben inkább falanszterszerű komorság van. Főleg abban is, hogy a földszintnek, ahol a pénztárterem van, véges-végig átlátszatlan, *homályos* üvegből van a fala, mégpedig sűrűkockás, ketrecszerű ráccsal. (Mért bünteti így a pénzintézeti tisztviselőket, akik közt pedig ugyancsak akad művészlélek is, mért kell ily börtönszerű miliőben dolgozniok?) Furcsa, hogy ezzel szemben a homlokzat első emeletén, díszhelyen, két W. C. látható, melyeknek ablaka *nem* homályos. Még fönt is, egy, az épület belsejéből *ferdén* az erkélyre kivezető tunnelszerű folyosó, rajta egy teljesen indokolatlanul ható nagy kerek lyukkal, kelt nagyon realisztikus, mosókonyhaszerű benyomást.

●

Ily balul sikerült megoldások ellenére is az épület, a gyönyörű csiszolt magyar homokkő kellemes, világosbarna színével (mely már maga is vonzó látvány) ha nincs is harmóniában a térrel, de a maga nemében érdekes jelenség. Ha nem is aknázta ki az új építészet lehetőségeit, de ízelítőt ad belőlük és felkelti fokozott érdeklődésünket a munomentális architektúrája iránt, amely már a szédületesen megnagyobbodott technikai. szerkezeti lehetőségek révén (acélváz, stb.) is gyökeresen más kell legyen, mint a mult építészete.

●

Ami az épület belsejét illeti, ez általában érthetetlenül szűk, mintha az anyagi eszközök nem futották volna tágasabb méretezésre. Ez is falanszterszerű. De a nagy, hosszú földszinti benyíló pénztárteremben, fényezett vörösmárvány oszlopaival, van valami egészen sajátságos hideg előkelőség

Növények és virágok a lakásban

Irta: ifj. Jancsó Vilmos fővárosi kertészeti intéző

A szobanövények száznál több válfaját ismerteti e könyv. A különféle fekvésű lakásokban sikeresen tenyészthető növényekről és virágokról ad mindenki számára hasznos és fontos útbaigazítást. Számos képpel.

Ára 3 P. Vidékre 12 fillér portóköltség. Az összeg előre beküldendő. Kapható a „Magyar Nemzet" könyvosztályában, Vilmos császár-út 65. Tel.: 120-130

Nyilt tér

Ebben a rovatban közölt hirdetések díjszabása milliméterenként 40 fillér. A legkisebb hirdetés (10 mm) díja 4.— pengő. Vidékről küldött hirdetések értékét postabélyegben kérjük mellékelni.

Utólérhetetlen választékbőségünkből legeslegolcsóbban vásárolhat Magyarország legnagyobb zongoratermében: **LYRA** r. t., Erzsébet-körút 19. Részlet, bérlet, csere, vétel, hangolás, szállítás. 1111

Textilszakember őskeresztény, állást változtatna. Nagy jártassággal bír diszponálásban, szervezésben, eladásban stb. Megkeresést „Őskeresztény textiles" jeligére a kiadóba

900 m-en Bazedov, anyagcserezavar gyógyítására egész éven át nyitva felnőtteknek is a „FALLÓSKÚTI GYERMEKÜDÜLŐ". (Olcsó árak, folyóvíz). Érdeklődések u. p. Mátraszentimre címzendők. 1012

Dr. BÉKÉSI TIBOR ny. rendőrkapitány **MAGÁNNYOMOZÓ** Erzsébet-körút 17. Tel: 145-455 B10

SZÁRMAZÁSI BIZONYÍTVÁNYOKRÓL **FORDÍTÁS, FOTOKÓPIA,** SOKSZOROSÍTÁS **„TEMPO"** Koháry-utca 4. Tel.: 113-212. 1059

Csillárt készítőnél vegyen Mária Terézia-, modern stílcsillárok legolcsóbban Vereczki és Bittera, VII., Akácfa-utca 7 a. Telefon: 140-658. 1046

KIRÁLY-UTCA 112 KÉSZPÉNZVEVŐ! Jöjjön hozzánk, meglátja érdemes! 1100 négyzetméteres szuterénünkben használt és új különleges márkás műbútorok. Hálók, ebédlők, úriszobák, szalónok, kombinált szobák, antikvitások, irodabútorok, egyes darabok, utólérhetetlen olcsón. Bútorüzlet: Király-utca 112. (Lövölde-térnél.) B15

Használt műbútorok Lingel-féle hálók, Mária Terézia intarziás ebédlő és ugyanolyan háló Chippendale ebédlő olasz renaissance úriszoba és egyéb márkás butorok és olcsóbb használt butorok nagy választékban. JÓKAI-UTCA 36

Garantált minőségű **BÚTOROK** árban, kiállításban utólérhetetlen! Modern Bútorszalon, Király-utca 79. Fizetéskedvezmény. Régi bútorait átcseréljük. B16

FÁRY FISCHER MÁRTA párizsi útjáról hazaérkezett, divatrajz tanítását és modell rajzai bemutatását megkezdte, Teréz-krt 24/b. I 7. T.: 118-894 1056

ANTIK BÚTOROK perzsaszőnyegek, festmények, vitrintárgyak olcsóbban STERNBERGNÉL, Bálvány-utca 20. Vétel, csere. Tel.: 117-374. 1070

Őskutatás és nemesség leszármazás, előnév, címer megállapítása és igazolása tárgyában forduljon a „Heraldika" nemességi irodához, Budapest, IV., Gróf Károlyi-utca 14. sz. Telefón: 381-199, 184-644. E12

HÁLÓ, EBÉDLŐ kombinált szekrény, antik stylű bútorok, irodabútor olcsón, Karpfenstein-u. 15. Asztalos.

BÚTOR kamatmentes részletre. Kisipari hálószobák, szenzációs kombinált berendezések. Nagymező-u. 25.

Perzsaszőnyegek, különleges **magyar perzsák** argamának eladók **Szőnyegantikváriumban,** Ráday-utca egy. 1065

Szőnyeg! Ne feledje, hogy szőnyegeit csak annál szerezze be, aki a szőnyeg mesterségével nőtt fel. Vásároljon szabott árak mellett Szahak Avanesian Eskü-út 6. Telefon: 188-378 Szövőde: Cegléd. Javítást és mosást is elvállalok. 1062

Termelőtől vásároljon! Békésszentandrási Háziipari PERZSASZŐNYEG Szövetkezet. Világhírű ólomplombás! FERENCIEK-TERE 3. az udvarban. 1091

PERZSA ÉS MÁSFAJTA SZŐNYEGEIT LAKÁSÁN IS MŰVÉSZIESEN MEGJAVÍTJA Osztermanné, Garay-tér 19. T.: 149-693. 1107

Használt bútor Mária-u. 48 Részletre is. Hálók 80-150-től, telehálók 240-től luxuskivitelben 300-tól Használt ebédlők gyönyörű fazónokban 170-től, luxuskivitelben 300-tól. Használt kombinált berendezések 265 komplett új kombinált 315-től, Használt konyhák 60-tól, Használt berendezéseket veszünk. Bútormagazin

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Értéktőzsdék

A budapesti értéktőzsdén szerdán szilárd irányzat mellett élénk forgalom alakult ki. Az érdeklődés elsősorban a nehézipari papirok felé fordult, később átterjedt a tőzsde egész területére és jóllehet a zárlat előtt nyereségbiztosító eladások gyengítették az árfolyamokat, a tőzsde mégis barátságosan zárult.

A párizsi értéktőzsdéről vonalzavar miatt lapzártáig nem érkezett be jelentés.

A londoni értéktőzsdén szerdán csak szűk keretek közt indult meg a forgalom. Az ipari és motorértékek szilárdak voltak. A nemzetközi kötvények piacán az irányzat mindvégig tartott volt.

A newyorki értéktőzsdén az Európából érkező békelehetőségek hírére a megelőző napok lendületét gyengülés váltotta fel. A legtöbb vezető papír igen jelentős árfolyamveszteséget szenvedett. A kedvetlenség a tőzsdeidő második felére is kiterjedt és az irányzat erősen lanyha volt.

Genf, november 8. (Zárlat.) Budapesti kölcs. 1914. évi 30.

Párizs, november 8. (Zárlat.) Vonalzavar miatt lapzártáig nem érkezett meg.

London, november 8. (Zárlat.) Anglo Iranian Oil Ord. 60⁵/₈, Burmah Oil Ord. 63¾, Mex. Eagle Oil 7⁴/₈, Royal Dutch Petroleum 36¼, Shell Transport 87½, Venezuela Oil 25⁵/₈, Allied Sumatra Plant. 17⁵/₈, Anglo Dutch Plant. 28⁵/₈, Anaconda Copper 8¹/₈, Rio Tinto 13¼, Cons. Diamonds Mines SWA. Ord. 5½, De Beers Def. 6¹/₈, Central Mining Corp. 12, Cons. Goldfields S. A. 41¼, Rand Mines 140, London Tin Corporation 4³/₈, Brit. American Tobacco 92½, Imperial Tobacco Comp. 118¾, British Ford 14¹/₈, British Celenese 7, Courtaulds 30¾, Imperial Chemicals 30½, Lever Brothers Ord. 32¼, Unilever N. V. Ord. 31¼, Cable & Wireless 7½%, Ord. 48¾, Vickers Ordinary 17⁵/₈, Cunard S/S Comp. Ord. 3⅜, Swedish Match „B" 15¾, U. S. Steel Common. 91, Brazilian Traction 9¹/₈, Internat. Nickels 50, Radio Corporation 7⅜, Canadian Pacific 6¾, Electric Musical Ind. 8, Brit. Consols 2½% 68¼, Brit. War Loan 3½% 91⁷/₈, Brit. Funding Loan 4% 105¾, Brit. Victory Loan 4% 105½, Conversion Loan 4½% 102⁵/₈, City of Prague 7½%, B. 35, Czechoslovakia 8% 48, Chinese 1912. Loan 5% 32, Hungarian Loan 1924. 4½% 19¼, Bank Insurance 16, Snia Viscosa 35, Separator 4⅜.

New York, november 8. (Zárlat.) Americ. Smelting 52⅝, Americ. Sugar 23, Americ. Tel. 168½, Americ Tob. 81, Anaconda Copper 32½, Atchinson Topeca 29¼, Baltimore and Ohio 7, Bethlehem Steel 86¹/₈, Canadian Pacific 6⅜, Chrysler Corp. 86¾, Gen. Electric 39⅝, Gen. Motors 54⅝, Hudson Motors 6⅝, Intern. Tel. 4⅞, Missouri Pacific 1½, New York Central 20⅜, Norfolk and Western 207, Northern Pacific 10⅜, Pennsylvania R. 24½, Radio Corp. 6¹/₈, Standard Oils 47⅞, Southern Pacific 16¼, Union Pacific 101⅜, U. S. Rubber 38¾, U. S. Steel 72¹/₈, Westinghouse El 110¾, Chase National Bank 36½, Nat. City Bank 28½, Paramount Publ. 8½, 7% Dawes kölcsön 10¼, 5½% Young kölcsön 9⅜, Italian 7% 68. — Az összforgalom 1,070.000 darab részvény volt.

Gyapotpiac

Liverpool, november 8. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling nov. 6.16, dec. 6.15, jan. 6.16, febr. 6.15, márc. 6.14, ápr. 6.12, máj. 6.10, jún. 6.07, júl. 6.04, aug. 5.99, szept. 5.95, okt. 5.91, nov. 5.87, dec.—jan. 5.84, márc. 5.81, máj. 5.79, júl. 5.77. — Giza: nov. 7.29, jan. 7.41, márc. 7.51, máj. 7.61, júl. 7.69, szept. 7.69, okt. 7.70. — Upper: nov. 6.96, jan. 6.91, márc. 6.93, máj. 6.94, júl. 6.95, szept. 6.95, okt. 6.92. Az irányzat nyugodt.

New York, november 8. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling loko 9.47 (előző zárlat 9.33), nov. 9.13 (8.98), dec. 9.22—9.24 (9.08), jan. 9.15 (9.03), febr. 9.09 (8.97), márc. 9.03—9.04 (8.92—8.93), ápr. 8.97 (8.88), máj. 8.91 (8.84), jún 8.82 (8.77), júl. 8.74 (8.68—8.69) cent per libra. — *Új szerződés:* Északamerikai fully middling loko 9.70, nov. 9.31, dec. 9.41, jan. 9.31, febr. 9.25, márc. 9.20, ápr. 9.15, máj. 9.10, jún. 9.03, júl. 8.96, aug. 8.96, szept. 8.70, okt. 8.45 cent per libra.

Fémpiac

London, november 8. Az irányzat ónban nyugodt. Standard ón 230, három hóra 230, lesz. árf. 230 — *Nem hivatalos jegyzések:* Rúdezüst prompt 23½, kés száll. 23⅝, finom ezüst prompt 25³/₈, kés. száll. 25½. Arany 168.

New York, november 8. *(Zárlat.)* Straits ón loko 51, 30—90 napra 48, horgany loko 6.50, ezüst rúdban 34.75, New York réz loko 12.50, elektrolyt loko 12.50, prompt szállításra és 30—90 napra 13, alumínium loko 20, nickel loko 35, fehérbádog 5, vas Northern Pennsylvania kohóból 26½, Bostonból 24½, öntöttréz loko 12.12 pénz, platina 37—40, ólom loko 5.50, ólom East St. Louis 5.35.

Élelmiszerpiac

Kiskereskedelmi árak. Rostélyos, felsál 160—260, leveshúsok 120—200, borjúcomb 240—300, borjúvesés 180—240, juhhús, hátulja 136—160, eleje 120—140, sertéskaraj 200—260, tarja, comb, lapocka 180—212, oldalas 150—170, szalonna 150—162, háj 170—176, zsír 168—168, élő tyúk drb 220—380, csirke drb 120—280, tisztított tyúk 150—200, csirke 180—300, lúd, hízott 150—170, ruca, hízott 140—170, teatojás 230—250, főző és apró 200—230, tejfel, liter 110—120, teavaj 320—340, pasztőrözött 360—370, tehéntúró, sovány 60—80, burgonya: Gülbaba 11—13, nyári, rózsa 13—14, őszi rózsa 11—12. Ella 9—11, kifli 20—26, vöröshagyma 13—16, [illegible]

Az OMKE ülése

Az OMKE igazgatósága kedden ülést tartott *Sesztina Nagybákay* Jenő elnökletével. Az elnök megnyitóbeszédében a magyar gazdaságpolitika új feladataival foglalkozott. Meg kell szüntetni — mondotta — azt a bizonytalanságot is, amely a közszükségleti cikkek fogalmának meghatározása körül, illetve meg nem határozása miatt alakult ki. Végül meleg hangon emlékezett meg *Varga* József miniszterről, a kereskedelmi tárca új vezetőjéről, aki *a kereskedőellenes közhangulat veszélyességét hangoztatva annak megszüntetése érdekében szállott síkra.* Ezután dr. *Balkányi* Kálmán terjesztette elő igazgatói jelentését, majd *Szilárd* Béla, dr. *Bodroghy* József, dr. *György* Ernő, *Gonda* Hugó, dr. *Kertész* Béla, *Kern* Oszkár és dr. *Lukács* György szólalt fel.

—

A Külkereskedelmi Hivatal piaci helyzetjelentése

A Külkereskedelmi Hivatal közli, hogy a Németországba irányuló beviteli korlátozás tilalmi listáján szereplő árucikkek jegyzékét és a behozatali engedélyeket az illetékes Überwachungsstelle-k vagy a Reichskomissar-ok adják ki. Közli a Külkereskedelmi Hivatal a francia tilalmi lista pótlását is és azt, hogy *az Angliába irányuló kivitel feltételei megváltoztak.* Az érdeklődőknek a Külkereskedelmi Hivatal illetékes szakcsoportjai adnak felvilágosítást. A közlés szerint a ferencvárosi sertésvásárra november 6-án 10.048 darab sertést hajtottak fel, az irányzat közepes volt. *A baromfifelhozatal állandóan emelkedik,* főleg hízott libából kerül a szokottnál nagyobb mennyiség piacra. A piac helyzete egyébként élénk. A baromfikivitel leginkább Németországba, Angliába, Svédországba és Svájcba irányul. Felhívja a Külkereskedelmi Hivatal a gazdák figyelmét arra, hogy *november végéig lehetőleg csak jércepulykát hozzanak piacra,* mert a pulykakakas nehezen értékesíthető és csak decemberben lesz jó áron eladható. A tojáspiacon a vidéki felhozatal csekély volt, az árak tartottak. A vadkivitel szűk keretek között mozog, mert a nyúlvadászatok még nem kezdődtek meg. A télialma-szállítások vontatottan folynak, de erősebb mértékben indult meg a télialma-kivitel Németországba. A burgonyakivitel is lassú tempóban halad. *A belföldi minimális árakban változás nem történt.* A vörös- és fokhagyma-kivitelben nincs változás. A szüret ez évben csalódást hozott mind mennyiségileg, mind minőségileg. A kevés jóminőségű bor ára emelkedő irányzatot mutat. A borkivitel Svájcba és Németországba erőteljesen megindult. Svájcba vörösborokat, Németországba párlási célra szolgáló borokat és csemegeborokat szállítunk.

—

Az angol tőke világhálózata

Az angol tőkeérdekeltségek világhálózatáról legújabban készített statisztika rendkívül érdekes képet tár elénk a birodalom messzeható gazdasági erejéről. Az adatfelvétel millió fontokban tünteti fel a kihelyezett tőkét a világ minden részében. Az angol világbirodalomban való tőkeelosztódás a következő: Ausztráliában 505, Kanadában 500, Indiában 440, Dél-Afrikában 250, Új-Zélandban 150, Malájiban 80, Kelet-Afrikában 30, Nyugat-Afrikában 35 millió font angol tőke van. *Az európai államok közül Németországban van a legtöbb angol pénz, még pedig 60 millió font értékben.* Franciaországba 30 millió fontot fektettek az angolok. A többi országokban már ennél lényegesen kevesebb, így Görögországban 18, Magyarországon 18, Belgiumban 12, Romániában 14, Törökországban 25, Spanyolországban 30, Hollandiában 12, Svédországban 10, Norvégiában 10, Dániában 8, Olaszországban 5 millió font angol tőkebefektetés van. Lengyelország adatait nem közli a Londonban megjelent statisztika. Az angolok a tetemes oroszországi kölcsönöket pedig egész egyszerűen leírták. A világ többi részében a következő számok mutatják az angol érdekeltséget: Egyesült Államok 220, Argentina 370, Brazília 160, Chile 50, Mexikó 50, Kuba 25, egyéb amerikai államok 85, Japán 50, Kína 150 millió font.

Az ötmillió fontnál kisebb érdekeltségeket meg sem említi a statisztika, igaz, hogy ilyen kevés is akad. Az adatfelvétel meggyőzően tálalja elénk, hogy nincs a világnak olyan zugа, ahova el ne érne az angol tőke karja.

—

Kényszeregyezségek. A gyulai törvényszék megindította a kényszeregyezségi eljárást *Seleszt* Ferenc rőföskereskedő, tótkomlósi lakos és *Pleskó* Ferenc orosházi lakos ellen.

Hivatalos közlés a magyar cukorárakról

A *Magyar Távirati Iroda* jelenti: Egyes lapok helytelen adatokat közölve az európai cukorárakról, azt állították, hogy Európában Magyarországon legdrágább a cukor. Ezzel szemben illetékes helyen megállapítják, hogy a rendelkezésre álló, egy kilogramm cukorra vonatkozó és birodalmi márkában kifejezett nemzetközi adatok szerint a magyarországi 0.78 márkás kiskereskedelmi árral szemben Szovjet-Oroszországban 1.38 márka, Olaszországban 0.87 márka, Romániában és Bulgáriában 0.80 márka a cukor ára. Németországban és Jugoszláviában a cukor ára körülbelül egy színvonalon mozog a magyarországi árral. *Helytelen tehát ezek szerint Magyarországot úgy feltüntetni, mint ahol Európában legdrágább a cukor,* különösen ha figyelembe vesszük, hogy például az 1939. évben a zöldkeresztes akció céljaira 148 vagon ingyen cukor kiosztásáról történt gondoskodás. Ezzel lehetővé vált, hogy a legszegényebb néposztály gyermekei az egészségügyi szempontból okvetlenül szükséges cukormennyiséghez ingyen hozzájuthassanak.

—

A Nemzeti Takarékpénztár új ügyvezető igazgatója

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága visszahívta dr. Ruszti *Rust* Bélát, a Nemzeti Takarékpénztár és Bank Rt. igazgatóját, akit más fontos munkakörben kíván foglalkoztatni. A Nemzeti Takarékpénztár és Bank Rt. igazgatósága a megüresedett ügyvezető-igazgatói állásra dr. *Hitel* Dénest, a Szolnoki Hitelbank Rt. ügyvezető-igazgatóját hívta meg. Az új ügyvezető-igazgató a közeli napokban foglalja el hivatalát.

—

Lengyelország fenntartja a kamatszolgálatot

Zürich, november 6.

(A „Magyar Nemzet" tudósítójától.) Zürichi pénzügyi körökben nagy feltűnést keltett az a jelentés, amely szerint a newyorki lengyel követség közölte az ottani és a többi világtőzsdék vezetőségével, hogy *Lengyelország külföldi kölcsöneinek kamatszolgálatát továbbra is ellátja* és az 1940 áprilisában esedékes kamatokat a 7%-os lengyel kölcsön után ki fogják fizetni. *(P.)*

Terménytőzsdék

A budapesti terménytőzsdén szerdán csendes forgalom mellett a készárupiacon tartott árak alakultak ki. A határidőpiac továbbra is üzlettelen maradt.

A winnipegi terménytőzsdén nyugodt irányzat mellett is változatlan árakat jegyeztek.

A chicagói terménytőzsdén kedvező hangulat uralkodott, a búzaárakban is emelkedés mutatkozott, a tengeri külföldi vásárlások hírére szintén megszilárdult.

A budapesti terménytőzdse határidős-piacán szerdán az árak változatlanok. — A készárupiacon a zab 5, korpa 5—10 fillérrel drágább.

Hivatalos árfolyamok. Búza: Tiszavidéki, felsőtiszai, duna—tiszaközi, fejérmegyei, dunántúli, kisalföldi 77 kg-os 19.80, 78 kg-os 20.30, 79 kg-os 20.60, 80 kg-os 20.80. — Rozs: Pestvidéki 14.60—14.85, más szárm. 14.80—15.05. — Takarmányárpa: Ia 65—66 kg-os 17.10—17.35, középmin. 16.60—16.85. — Sörárpa: Kiváló 21—21.85, prima 19.50—20.85, sörárpa 19—19.85. — Zab: Elsőrendű 19.20—19.30, középmin. 19.10—19.20. — Ó-tengeri: Tiszántúli 19.15—19.35, egyéb áll. 19.15—19.35. — Őrlemények: Korpa 13.80—14, 8-as liszt 16.10—16.60 pengő mázsánként.

Chicago, november 8. (Zárlat.) Búza: Dec. 88¼—88⅜ (pengőben 12.34), máj. 87—86⅞ (12.13), júl. 84⅞—85 (11.87). — Tengeri: Dec. 50½ (7.56), máj. 52⅞ (7.91), júl. 53¾ (8.04). — Zab: Dec. 36⅝ (9.59), máj. 35½ (9.29), júl. 32⅞ (8.61). — Rozs: Dec. 53⅝ (8.02), máj. 54⅝ (8.17), júl. 54⅞ (8.21) cent per bushel.

Winnipeg, november 8. (Zárlat.) Búza: Dec. 69⅞, máj. 75, júl. 76½. — Rozs: Dec. 57, máj. 59, júl. 58. — Zab: Dec. 32⅜, máj. 33⅜, júl. 32⅞. — Árpa: Dec. 42½, máj. 44¾. — Lenmag: Dec. 159, máj. 161½ cent per bushel. — A mai tőzsdén nyugodt forgalom mellett az árak alig mutattak változásokat.

—

Valuták és devizák

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Angol font 14.90—15.10, belga 62.95—63.55, kanadai dollár 340—345, cseh morva korona (20 koronásnál magasabb címletek kivételével) 7.50—11.80, dán korona 72.85—73.65, dinár (500 és 1000 dináros címletek kivételével) 6.50—7.90, dollár 378.70—384.30, francia frank 8.45—8.65, holland forint 200.55—202.55, leu (érme kivételével) 2.60—3.45, leva 3—3.60, líra (500 és 1000 lírás bankjegyek kivételével) 16.90—17.90, norvég korona 85.75—86.65, svájci frank 84.65—85.55, svéd korona 90.10—91, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 7.50—11.80.

Devizák: Amszterdam 200.95—202.55, Athén 3.025—3.055, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.70—136.70, Brüsszel 63.13—63.57, Bukarest 3.41—3.44, Isztanbul 268—271, Koppenhága 73.05—73.65, London 14.95½—15.10½, Milánó 17.66—17.8864, New York 378.70—381.30, Oslo 85.95—86.65, Párizs 8.50—8.60, Prága 11.79—11.93, Szófia 4.11—4.15, Stockholm 90.30—91, Zürich 84.85—85.55, Bratislava (Pozsony) 11.79—11.93.

Devizakompenzációs felárak: A magyar—német 18—19½%, a magyar—jugoszláv 46—47½%, a magyar—bolgár 33½—35%. A török font felára 38—39½%.

Zürich, november 8. (Zárlat.) Párizs 10 London 17.65, New York 446, Brüsszel 74.30, Milánó 22.50, Amszterdam 236.77½, Berlin 178.75, Stockholm 108.25, Oslo 101.30, Koppenhága 86.12, Szófia 5.50 áru, Belgrád 10 áru, Athén 3.40 áru, Istanbul 3.50 áru, Bukarest 3.40 áru, Helsinki 8.85, Buenos Aires 104, Yokohama 105.

Zágráb, Belgrád, november 8. (Zárlat.) Amszterdam 2348.50—2386.50, Milánó 223.45—226.55, London 174.50—177.30, New York 4225—4485, Párizs 96.85—101.15, Prága 149.75—151.25, Zürich 995—1005, Brüsszel 736.50—748.50, Berlin 1776.12—1793.88.

Párizs, november 8. (Zárlat.) London 176.52½, New York 43.80, Brüsszel 731, Zürich 985, Amszterdam 2329, Oslo 896.50, Stockholm 1044.

London, nov. 8. (Zárlat.) New York 4.02—4.04, Párizs 176—177, Montreal 4.43—4.47, Amszterdam 7.52—7.58, Brüsszel 23.90—24.10, Zürich 17.80—17.95, Stockholm 16.70—16.90, Oslo 17.50—17.70. — Nemhivatalos árfolyamok: Madrid 39.75 áru, Milánó 77.50, Koppenhága 20—60, Helsinki 217, Belgrád 210, Szófia 327 áru, Bukarest 560, Lisszabon 110, Istanbul 515, Athén 540, Riga 20.62 áru, Tallinn 16.50, Kaunas 23.12 áru, Sanghai 5.12. — Leszámítolási kamatlábak: bankváltó 3 hóra 1.18—1.25, Ia kerváltó 3 hóra 2.50—3, napipénz 0.75%.

New York, november 8. (Zárlat.) London 3.91³/₈, Berlin 40.15, Madrid 10.25, Amszterdam 53.08, Párizs 2.22, Brüsszel 16.50, Milánó 5.05, Zürich 22.43, Stockholm 23.82, Oslo 22.72, Koppenhága 19.32, Montreal 89.25, Buenos Aires 23.25, Rio de Janeiro 5.10, Yokohama 23.48, Sanghai 8.60, Helsinki 1.95.

—

Magpiac

A budapesti magpiacon szerdán a következő árakat jegyezték budapesti parításban. Kőles: Fehér 29—32, vörös 25—26, egyéb 24—25. — Repce: Káposztarepce 37—38 pengő mázsánként. — Ab feladóállomás. Mák 127—130. — Borsó: Viktória, sterilizált 18—18.50. — Lencse: Nagyszemű, sterilizált 36—47, középszemű, sterilizált 27—33, kisszemű, sterilizált 23—26. — Bab: Fehér szokványbab, dunai 30.50—31.25, dunántúli 29.25—29.75, felsőmagyarországi 29.25—29.75, gömbölyű fürjbab 33—35, hosszú fürjbab 33—35, barnabab 31—35, tarkabab 26.50—28. — Lucernamag: Nyers, arankás 225—245, fehérbárcás, 20 g-nál több 290—295. — Lóheremag: Nyers, arankás 130—142, fehérbárcás, 20 g-nál több 172.50—177.50. — Bíborheremag 67—75. — Bükköny: Szőszös 41—44. — Csillagfürt: Fehér, lapos 13.75—14.25 pengő mázsánként.

Budapesti értéktőzsde

Osztalék 1938.	A részvény neve	Árfolyam 1938. dec. 31-én	Legutóbbi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
BANKOK					
7.55	M. Nemzeti Bank	162.—	173.50	174.—	174.50
BIZTOSITÓK					
15.—	I. Magyar	295.—	430.—	—.—	435.—
3.—	Foncière	31.—	—.—	—.—	—.—
GŐZMALMOK					
0.—	Concordia	—.—	—.—	—.—	—.—
0.60	Borsodi	10.—	—.—	14.50—15.50	14.50
0.—	I. Budapesti	6.50	14.—	13.75—13.95	13.70
2.—	Hungária	20.—	25.—	24.—	24.—
0.80	Király	24.—	—.—	—.—	—.—
BÁNYÁK ÉS TÉGLAGYÁRAK					
11 svír.	Bauxit	141.—	203.—	204—210.50	209.50
1.—	Beocsini	10.—	14.25	14.75—14.60	14.60
0.—	Borsodi	7.50	9.90	10.—	10.—
0.—	Lőrinci	5.90	5.—	5.—	5.—
4 svír.	Cementia	86.—	82.75	—.—	—.—
1.25	Kohó	17.75	23.—	23.50—23.75	23.50
0.—	Drasche	—.—	18 áru	—.—	18 áru
60 cK.	Magnezit	155.—	160.—	156—164	164.—
0.—	Asphalt	5.—	6.40	6.40	6.40
17.—	Kőszén	232.—	362.50	366—369	368.—
0.—	Kerámia	—.—	—.—	—.—	—.—
1.—	Nagybátonyi	45.—	37.—	38—38.50	38.—
1.75	Salgótarjáni	25.50	38.15	37.80—38.80	38.40
2.—	Urikányi	33.25	39.—	38—39.50	39.25
VAS- ÉS GÉPGYÁRAK					
0.—	Csáky	5.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Fegyver	26.75	43.80	47.50—44.80	44.80
0.—	Ganz	13.20	20.80	20.90—21.60	21.40
2.50	Láng	27.—	36.—	—.—	37.—
2.—	Acél	21.—	36.50	—.—	35.50
0.—	Vegyipar	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Vagóngyár	17.50	26.50	—.—	—.—
2.50	Metallochemia	—.—	54 áru	—.—	54 áru
5.—	Rima	62.60	96.50	97.50—98.75	98.—
2.40	Schuller	—.—	—.—	—.—	—.—
1.20	Vasáru	—.—	—.—	—.—	—.—
FAIPAR					
5 din.	Guttmann	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Ofa	13.—	13.75	14.—	13.50
2.50 svír.	Nasici	57.—	79.50	79—78.25	79.50
GÁZ- ÉS VILLAMOSSÁG					
5.—	Izzó	83.—	129.—	135.—	134.—
5.—	Auer	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Vasvármegye	—.—	—.—	—.—	—.—
CUKORGYÁRAK					
40 din	Délcukor	75.—	98.50	97—97.75	97.50
5.—	Magyar	56.—	94.—	92.50—95	94.—
1.25	Georgia	19.—	22.50	22.50—23	22.50
18 cK	Stummer	80.—	43.—	47.—	46.50

Osz alék 1938.	A részvény neve	Árfolyam 1938. dec. 31-én	Legutóbbi zárlat	Előfordult kötések	Zárlat
KÖZLEKEDÉS					
0.—	Délivasut	5.—	9.—	—.—	—.—
0.—	Levante	—.20	—.—	—.25	—.25
1.—	Nova	11.75	16.—	16.10	16.20
2.—	Trust	43.—	51.90	51—52	51.90
150 sch.	Államvasut	—.—	7.50	—.—	—.—
SÖR- ÉS SZESZGYÁRAK					
4.80	Dreher-H.	115.—	167.—	167—168	167.50
0.—	Pősör	—.—	—.—	—.—	—.—
40.—	Gschwindt	648.—	882.—	—.—	890.—
0.—	Győri szesz	—.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Király	2.50	—.—	—.—	—.—
5.—	Polgári	90.—	132.—	—.—	132.—
5.—	Mezőg. Kém. Ip. rt	—.—	63.—	—.—	65.—
0.75	Pannonia	8.50	9.—	—.—	—.—
SZÁLLODÁK ÉS GYÓGYFÜRDŐK					
4.—	Hungária	—.—	—.—	—.—	—.—
4.50	Royal	110.—	—.—	—.—	—.—
0.—	Schwarzer	8.—	—.—	—.—	—.—
0.50	Lukács	—.—	—.—	—.—	—.—
TEXTILIPAR					
0.—	Gyapju	2.35	3.90	3.90	3.90
4.—	Goldberger	30.—	46.—	—.—	47.50
2.50	Győri	54.—	—.—	40.—	40.—
0.—	Juta	10.—	11.50	—.—	12.—
2.—	Pamut	28.—	35.—	35.—	35.—
0.90	Óbudai	—.—	20.—	—.—	21.—
3.50	Szegedi	24.—	—.—	—.—	43.—
VEGYIIPAR					
0.60	Chinoin	8.—	13.25	—.—	13.25
0.—	Danica	—.—	2.30	—.—	—.—
8.—	Diana	42.—	60.—	—.—	—.—
0.80	Flóra	8.50	—.—	—.—	17.—
2.—	Műtrágya	34.50	—.—	42—44	43.50
2.—	Keleti	58.—	—.—	—.—	—.—
10.60	Klotild	—.—	—.—	—.—	—.—
1.—	Szikra	195.—	—.—	—.—	—.—
4.—	Wander	91.—	77.—	—.—	77.—
KÜLÖNFÉLÉK					
1.50	Brassói	24.—	30.25	30.50	30.50
6.—	Papir	250.—	280.—	—.—	—.—
8.—	Felten	158.—	—.—	—.—	—.—
3.—	Gumi	44.50	61.50	59.80—60.80	60.25
1.50	Vasforgalmi	16.50	19.95	19.60—20.20	20.—
0.—	Telefon	5.50	9.25	9.20—9.45	9.25
1.25	Zagyvapálfalvai	9.—	—.—	—.—	—.—
PÉNZTÁRJEGYEK ÉS KÖLCSÖNÖK					
	Állampénztári 4%-os 1939	100.—	100.—		100.—
	Hadikölcsön 6%-os I—V.	—.—	—.—		—.—
	Fővárosi kölcsön 1910	187.—	189—189.50		189.—
	Fővárosi kölcsön 1911	—.—	—.—		—.—
	Fővárosi kölcsön 1914	311.50	312.50—313		314.—
	Fővárosi kölcsön 6%-os, 1927	94.50	95—96		96.—

NYOMATOTT A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — NYOMDAIGAZGATÓ: ANGERMAYER KÁROLY.

Szindbád hazamegy

Regény

Irta: Márai Sándor

26

Ilyen komoly gondolatokkal foglalkozott ebéd közben a hajós. De tartott tőle, hogy észreveszik arcán a baljós gondolatok és érzések kinyomatát s ezért szigorúan nézett a főpincérre, eltolta a tányért a marhahússal, melybe csak villáját szúrta bele s kemény hangon mondotta:

— Szégyen és gyalázat, hogy a rakott burgonyát már sehol nem tűzik műsorra a pesti vendéglőkben.

A főpincér, az ételhordó, de még a borosfiú is lehajtották fejüket e vád hallatára, cipőjük orrát nézték és megsemmisülten hallgattak.

— Utoljára vidéken ettem rakott burgonyát — mondta a hajós és a mennyezetre nézett, mintha úgy megvetné ezt a világot, hogy már pillantásra sem érdemesíti. — Pesten, úgylátszik, azt sem tudják már, hogy a karikára vágott keménytojás mellett füstölt sonka és kolbász is való belé. S az egészet természetesen le kell pirítani!

— Szólok a főnöknek. — rebegte halkan, szégyenkezve a főpincér. — Legközelebb, ha erre jár nagyságod, lesz rakott burgonyánk s természetesen személyesen vigyázok majd, hogy idejében lepirítsák. Ma citromos kolbászunk van — mondta mentegetőzve, bátortalan hangon s kissé előrehajolt, mintha jóvá akarna tenni valamit.

— Citromos kolbász! — mondta szigorúan Szindbád és nagyon fájt a szíve. — Nincs már disznótor ideje.

Végül körözött liptait rendelt, de csak úgy turkált, késheggyel, noha a főpincér igazán mindent elkövetett, hogy a vágott hagyma, keménymag, só, bors, paprika, snittling, kapperli mellé beledörzsöljenek a liptaiba néhány olajos ajókagyűrűt is s az egészet aztán Szindbád szemei előtt öntötte nyakon egy korty világos serrel. Szindbád bólogatva fogyasztotta a liptait, szótlanul s igazi étvágy nélkül. A szorongás nem enyhült szívében. Itt csakugyan otthon érezte magát a hajós, de a nap emlékei, a változott világ benyomásai, a végzett munka utóhangjai még teljesen elfoglalták eszméletét. Ezen a napon már csak lelkével ebédelt Szindbád. S amíg felkente a kenyérhéjra a liptait s gondosan kortyolta a sört, lelkében visszhangzottak a főpincér szavai, s még mindig látta azt a másik, különös útikönyvet, melynek titkos adatait csak ő ismerte igazán. E szavak: *„Citromos kolbász"*, vagy: *„Disznótor"* — múlhatatlanul felkeltettek a hajós lelkében bizonyos emlékeket és benyomásokat, melyek elterelték figyelmét a környező világról. Szindbád tudta, hogy a magyar akkor volt utoljára igazán boldog, mikor nemcsak divat és tréfás szokás szerint, hanem mélyen és becsületesen fontos volt minden igaz férfi számára, hogy a disznótor, melynek tetézett tálai elé leül, az élet profán ünnepélyeinek egyike legyen: tehát nemcsak eledel és borkorcsolya, hanem valóságos ünnepség, melynek a citromos, foghagymás, véres és májas kolbász, a cékla és a cikakáposzta alkatrésze csak; az igazi ünnep nem is ez ételek ízében és illatában ölt testet, hanem a disznótor elébe letelepedett magyar lelkében, mert a káposztával s hurkaneműekkel dagadozó tál felidézi a bőség és boldogság látomását, a dunyhás és püffedthasú téli horkolások boldog látképét, a gondtalan, szelíd, doromboló, poharazó, asztal mellett hosszan elüldögélő, szívében és modorában egyformán nyájas és szívélyes Magyarország jelképét. Ez volt a fontos, nem pedig a citromos kolbász. De Szindbád a valóságot sem becsülte:

— Adhatják a bort — mondta s megtörölte a szájkendővel szája szélét, eltolta a tányért és sértődötten nézett a levegőbe. — Félliterl hozzál, szódával — folytatta megvető hangon. — Előbb megízlelem, mert nem bízom a boraitokban. Már csak ott kapni tiszta bort Pesten, ahol a falon a kápolnai csatáról festett kép olajnyomata függ s a vendégek asztalai alatt tele van a padló cigarettacsutkával.

Így dohogott a hajós. A főpincér, az ételhordó és a boros oly boldogan, megkönnyebbülten siettek teljesíteni parancsait, mintha az ebéd végeztével nagy veszedelem vagy tűzvész veszélye vonult volna el a „London" felől.

Az ételhordó elhozta a bort, Szindbád színültig töltötte a kis, talpatlan, vastag és kemény fogású zöldüveg poharat, magasba emelte az italt és a világosság felé tartotta. Aztán megízlelte a bort, elgondolkozva forgatta szájában az első, langyos kortyot, összehúzott szemöldjei alól gondterhesen nézett a mennyezetre s fejét hátraszegve, kortyolni kezdett. A kis, vastag üvegből öntött pohárnak olyan kellemes fogása volt, hogy pontosan elfért Szindbád öklében, mint egy falusi hajadon tenyere.

A boros kimeresztett szemekkel, aggódva követte Szindbád nyeldeklőjének mozdulatait.

Szindbád lenyelte a bort s egy pillanatig így maradt, csukott szemekkel, mint aki a lélek legmélyebb tárnáiba szállott alá s nem akar idő előtt elsietetten nyilatkozni. Még az idegenek is átérezték a teremben e pillanat fontosságát, mikor Szindbád, ebéd és sörital elfogyasztása után, leengedi sokat ízlelt, sokat próbált torkán az első korty bort.

— Iható! — mondta aztán Szindbád óvatosan s felnyitotta szemeit.

E pillanatban a nap is ragyogni kezdett s meleg fénnyel árasztotta el a „London" füstös termeit. Most, mikor a hajós visszavonhatatlanul kimondta véleményét, a tulajdonos is fellélegzett a pénztárfülkében s a főpincér örömében kezét dörzsölte és halkan fütyörészve sietett a konyhabejáratot övező spanyolfal mögé, ahol sebtiben cigarettázni szoktak s a fiókos szekrényben hideg sonkáskockamaradékokat és Szindbád alig érintett körözött liptaiját őrizték a pincérek. Mindenki megkönnyebbülten érezte, hogy a nap nagy kérdése eldőlt s a hátralévő fejlemények már csak természetes következményei Szindbád állásfoglalásának.

A hajós mélyen lelkébe nézett és megfontolta szavát, mielőtt kimondta az ítéletet. Bor dolgában nem szerette Szindbád a tréfát.

Őszintén szólva, már egyáltalán nem bízott Szindbád a borokban, melyeket a pesti vendéglők némelyikében mértek. Mind e neszmélyiek, inárcskakucsiak, domoszlói hárslevelűek, rajnai rizlingek, zöldszilvánik, soltvadkerti kadarok, füredi, csopaki nedűk, bikavérek, egri sillerek, villányiak, sasadi vörösek, arácsi asztaliak, kéknyelűek, badacsonyi fehérek talán már csak a helyszínen s egyes, a hajós és elvbarátai által igen nagy műgonddal, áhitattal kiválasztott, számontartott és szigorral ellenőrzött pesti és budai bormérésekben voltak élvezhetők. A hajós is hajlott a felfogásra, hogy igazi bort talán már csak olyan kocsmában mérnek, ahol nem adnak a bor mellé meleg ételt. A borértők világában forradalmi újításnak számított az is, mikor egyes nevesebb budai vagy pesti bormérők elhatározták, hogy zöld olajfestékkel lakkozott asztalaikon egy-egy tál pörköltet vagy meleg házikolbászt is elfogyaszthat a bor mellé a vendég.

Az igazi kocsma más volt. Kegyhely volt az, a férfiúi élet egyik zarándokhelye, a merengés, multbanézés, jövőt szemlélő ábrándozás komoly és ünnepélyes gyűlhelye. Szindbád oly gondterhes emlékezéssel tartotta számon a helyeket, ahol még igazi bort mérnek, mint a búcsúsok a híresebb búcsúk és vásárok színhelyeit. Mert a bor nemcsak mámort adott a magyarnak, hanem feledkezést is. Ezért kedvelte a bort Szindbád nyugodtan és rendszeresen, ahogy magyar férfihoz illett.

(Szombaton folytatjuk.)

Ferenczy Valér:

Egy új festő-önéletrajz

John *Lavery*-től, az Angliában, valamint Anglián kívül is nagysikerű, nagyratartott festőtől önéletrajz jelent meg. E könyvről a *Times Literary Supplement*-ben ismertetést olvasni s megkeríteni: egy volt. Sokban gyermekkoromra is emlékeztet ez a festő, annakidején a *Studio*, melyet állandóan figyelemmel kísérhettem gyermekéveimben, sok Lavery-képet is hozott reprodukcióban. S amikor kezem közt volt ez a gazdagon illusztrált, vaskos autobiográfia, nem tudtam ellentállni, minden egyebet félretettem, hogy megszakítás nélkül elolvashassam.

Önéletírók kora

Benvenuto *Cellini*, a késői renaissance-nak ez a markáns egyénisége, híres önéletrajzában (mely *Goethe* gyönyörű fordítása révén lett még híresebb) ajánlja, általános irányelvül tűzi ki, hogy mindenki, aki alkotásokkal gazdagította az emberiséget, jól teszi, ha megírja élete történetét, de nem ajánlatos, hogy hamarább fogjon bele, mint 40 éves korában. Ő maga is épp 40 éves, amikor hozzálát életét megírni. Persze, akkoriban a 40 év élemedett kornak számított, ma már kissé fiatal kornak tartjuk ahhoz, hogy valaki ifjúkori tévelygéseit már teljesen maga mögött érezze, hogy elérkezettnek lássa az időt élettörténete megírására. Ami azonban Lavery-t illeti, ő mindenesetre nemcsak betartotta, de kissé túl is lépte Cellini előírását: 1856-ban született, jóval túl volt a 80-on, amikor hozzálátott könyve megírásához.

Korai nyomor

Korai, gyermekkorban kezdődő küzdelmek s hallatlan beérkezés: tömören így jellemezhetnök Lavery pályáját. Hányattatásai a legzsengébb korban kezdődtek: apja, egy írországi, belfasti borkereskedő, egy szép napon elhagyta családját, a gyerekek irgalmas rokonokhoz kerültek, anyjuknak is egész életükre nyomát vesztették, csak hallomásból tudták meg később, hogy korán meghalt. A kisfiú falura került, mezítláb őrizte az ökröket, megtanulta mi az éhség; ifjúsága állandó lázadozás, szökések, stb. Kommentár nélkül ír minderről. Mégis itt-ott áttör a nyomor minden szörnyűsége, torz, groteszk jellege. Mondhatnám, *Kassák* „Egy ember élete" juthat eszébe az olvasónak — ha az olvasó történetesen magyar. Bár kétségtelen, hogy találhatnánk a világirodalomban más példát, analógiát is erre bőven. Ami rokonvonás a kettőnél, a magyar munkás-írónál és a brit festő-potentátnál, a nyomornak minden érzelgős szándéktól mentes leírása.

Legsötétebb mélység

Van egy epizódja a könyvnek, mely valósággal jean-jaques-rousseau-i az önvallomás szörnyűségében. A 20—22 éves fiatalember, amikor más kissé kievickélt a nyomorból s festeni tanul, testvérhugával lakik együtt. Ezt a testvérét, amint keserű önváddal írja kb. 60 év multán, a szó szoros értelmében az öngyilkosságba kergette. (A könyvet díszítő reprodukciók közt első helyen van az elhalt leány, Jane *Lavery*, portréja, meglepően érett festőtudással megfestve. Amint jobban megnézem a kép alján lévő aláírást, látom, hogy nem 1876-ban, a tragédia évében készült, hanem 1936-ban, tehát valamely megmaradt fénykép után.)

A rendelkezésemre álló kevés helyet a festő pályájának szántam, mégis pár szóval elmondom a tragédiát. A leány odaadta magát egy férfinak, teherbe esett, a bátyja erőltette, utazzék a csábító után, aki közben elinalt. A leány mint fedélközi utas kimegy Amerikába, valóban nyomára bukkan a hűtlen udvarlónak, elveteti magát vele. A férj megszedi magát kissé, visszajönnek Glasgowba; a házasság szerencsétlen, az asszony válna, bátyja segítségéért könyörög, az elutasítja. Harmadnap hívják a vízbefúltat agnoszkálni. Az eset, lehet mondani, a brit álszemérem tragédiája, a kezdő művész-ifjú, bár maga korántsem szent, úgy fél a botránytól, mint a tűztől. Később sajátságoskép elérte a végzete, anyiban, hogy az utcán fölszedett virágárusleányt vett el feleségül; akkor azonban közben már sikeres, felkapott festő lett, a szokatlan házasság alig árthatott helyzetének.

A századvégi művész útja

Pályája gördül a maga útján. Hogy lett fokról-fokra felkapottabb, hogy érkezett be annyira, hogy nyakra-főre uralkodókat festett, Tangerben saját villájában üdült minden télen stb.? Erre is rátérek mindjárt, de előbbrevaló maga a munka, a festő produkciója. Lavery piktúrája valami skicces naturalizmus, mely részben a skót iskolából fakadt, részben pedig Párizsból, ahol a 80-as években ugyanúgy belekerült a híres Julianba, ebbe a legkeresettebb festőiskolába (itt a szó nem iránynak, hanem tanintézetnek értendő), mint egyebekben a *Bastien-Lepage* és *Dagnan-Bouveret* jellemzően naturalista irányának bűvkörébe, amely akkor annyi nemzet festőire, így ránk magyarokra — édesatyámra, *Ferenczy* Károlyra is korai idejében — oly nagy hatással volt. Laverynél az említett skiccesség, vázlatosság aztán később fejlődött ki, mint ahogy másoknál is fokonként felszabadultak annak az irányzatnak rendkívüli részletezése alól. Bár ami a skiccességet illeti, ebben lehet bizonyos fokú felületesség is és Laveryt nem is lehet ez alól teljesen felmenteni. A skót iskola elnevezés némileg önkényes meghatározás: ebbe a körbe James *Guthrie*, J. J. *Shannon* és még több, nálunk kevéssé ismert, de részben igen kiváló festő tartozott, feje pedig a híres James *MacNeill Whistler* volt, aki ugyan nem volt skót, hanem amerikai s aki leginkább Londonban és Párizsban élt s munkálkodott. Ne feledjük, a képzőművészet akkoriban nemcsak lényegét illetően, de még jelszavaiban is bevallottan nemzetközi volt, így például Lavery sokáig volt alelnöke az *International Art Society*-nek, melynek elnöke Whistler, majd annak elhunyta után a századforduló táján *Rodin* volt.

A nemzetközi művészek

Ez a társaság az akkori modernebb törekvésű művészekből állt, szemben a maradi, megcsontosodott *Royal Academy*-vel, amely hallatlan ridegséggel zárkózott el akkor minden kissé újszerűbb művészet elől, így például Lavery képeit visszautasította még akkor is, amikor azok már más helyt múzeumokba kerültek. Ami pedig Lavery elindulását illeti a fényesebb siker, felkapottság útján, ez onnan kelteződik, amikor még fiatalon Glasgowban első gyűjteményes kiállítását rendezte és ezután a város megrendelte Viktória királynő látogatását Glasgowban: 600 fontért. (Körülbelül 14.000 békekorona.) Ezzel úgy az anyagi, mint a társadalmi siker elkezdődött. Ami az úgynevezett műértő körök értékelését illeti, a könyv végén több oldalon foglal helyet Lavery Nagy-Britanniában és máshol az egész világon közgyüjteményekben, múzeumokban és nyilvános képtárakban elhelyezett képeinek jegyzéke. Ne feledjük azonban, hogy ez a döntő siker oly időbe esett, amikor még korántsem ütött be az irányoknak, törekvéseknek az a minden addigit túllicitáló szerteágazása, ami ma van, sőt amit ma már mindenki megszokott és természetesnek talál. Akkor tehát sokkal inkább volt a művészetben pozitív, megbízható kritériuma az értékelésnek, a *tudás* mindenesetre fokmérő volt. Más kérdés, hogy egy-egy festő a jó naturalista tudáson *felül* mit adott még hozzá, mint többletet, mint pluszt — artisztikumból, egyéni mondanivalóból, eredetiségből? A válasz a jelen esetben, Laverynél: nem annyit, hogy a szó legnemesebb értelmében nagy festőnek, illetve helyesebben, nagy művésznek lehetne nevezni. De mindenesetre vérbeli művész volt, kiapadhatatlanul termékeny festőtemperamentum: a 69 reprodukció közt, mely a kötetet élénkíti (sajnos, nem autotípiák, hanem csak mélynyomás), ismert, híres emberek portréin kívül sok mozgalmas jelenet van, parlamenti ülésekről, királyi felvonulásokról, efféléről, frissen, egységesen meglátva és odavetve. A művész 80-on felül még úgy látszik, igen jól tartja magát: egyik képe tavaly, 1939-ben készült. Ez egy divatos, elegáns női arckép, nem nagyon átlagon felüli mű. Ő maga írja, hogy mint portretista igyekezett a közönség ízlését eltalálni; de mi hozzátehetjük, hogy mégsem gicscselt, legalább is nem oly kimondott mértékben, mint egyesek a nagy közönségsikerű, legfelkapottabb portretisták között.

Előfizetést csak vidékről fogad el havi 1 P 32 fillérért. Kiadóhivatal V., Vilmos császár-út 34. Kérjen mutatványszámot!

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Valuta- és devizapiac

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Angol font 10.90—11.10, kanadai dollár 301—306, cseh-morva korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.45—11.80, dínár (500 és 1000 dináros címletek kivételével) 7.60—7.90, dollár 344.10—350.10, francia frank 6.15—6.30, leu (érme kivételével) 3.20—3.40, líra (csak 10 lirás bankjegyek és érmék vásárolhatók) 17.40—17.90, svájci frank 76.90—77.90, svéd korona (100 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 81.70—82.70, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.55—11.90.

Devizák: Athén 3.025—3.055, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.70—136.70, Bukarest 3.41—3.44, Isztanbul 268—271, London 10.94—11.10, Milánó 17.66—17.8834, New York 344.10—347.10, Párizs 6.19—6.29, Prága 11.79—11.93, Szófia 4.11—4.15, Stockholm 81.90—82.70, Zürich 77.10—77.90, Pozsony 11.79—11.93.

Devizakompenzációs felárak: A magyar—német 18—19½%, a magyar—jugoszláv 46—47½%. A török font felára 38—39½%.

London, május 30. (Zárlat.) New York 4.02½—4.03½, Párizs 176.50—176.75, Zürich 17.85—17.95, Stockholm 16.85—16.95. — Nem hivatalos jegyzések: Madrid 36.25, Milánó 62.50 Helsinki 195, Belgrád 133, Szófia 261 áru, Bukarest 840, Lisszabon 97.12, Isztanbul 515, Athén 525, Riga 16.12 áru, Tallinn 13.06, Kaunas 18.12, Rio de Janeiro 3.87 áru, Kobe 17.68, Bangkok 22.18. — Leszámitolási kamatlábak: Bankváltó 3 hóra 1.03—1.06, Ia ker. váltó 2.50—3, napipénz 0.75—1%.

Zürich, május 30. (Zárlat.) Párizs 8.10, London 14.30, New York 446, Milánó 22.50, Madrid 45, Berlin 178.25, Szófia 4, Belgrád 10, Athén 3.10, Isztanbul 3, Bukarest 2.25, Helsinki 8.50, Buenos Aires 100½, Yokohama 104¾.

Zágráb, Belgrád, május 30. (Zárlat.) Hivatalos árfolyamok: Milánó 223.20—226.30, London 140.34—143.54, New York 4425—4485, Párizs 79.26—81.56, Prága 149.75—151.25, Zürich 995—1005, Berlin 1773.12—1790.88. — Szabadforgalom: London 173.64—176.84, Párizs 98.12—100.42, New York 5480—5520, Zürich 1228.10—1238.10.

Értéktőzsdék

A *budapesti értéktőzsdén* csütörtökön a kereslet megélénkült. Zárlat előtt a forgalom kissé megcsendesedett, de a tőzsde így is barátságos hangulatban, jól tartottan zárt.

A *budapesti értéktőzsdén* csütörtökön a következő árfolyamokat jegyezték:

	Előző zárlat	Kötések	Zárlat
N. Bank	173.—	173	173.—
Concordia	—	2.45—2.55	2.50
Hungária	25.3	25.8—26	25.8
Bauxit	175.—	174—176	176.—
Borsodi sz.	10.9	—	10.8
Cementia	71.—	72	72.—
Kohó	18.—	17.5	17.5
Aszfalt	5.80	5.50—5.80	5.60
Kőszén	346.—	352—359	358.—
N.-bátonyi	40.—	40	40.—
Salgó	36.—	35.2—37	36.9
Urikányi	29.75	30—29.5	30.—
Fegyver	39.8	40—40.25	40.—
Ganz	14.9	15.4—15.1	15.3
Láng	—	39.75—40.25	40.—
Acél	—	36.2—36.3	36.2
M. vagon	19.25	—	19.—
Rima	83.25	85—84.2	84.25
Nasici	63.—	—	64.—
Duna-Száva	6.—	5.80—6	5.80
Nova	15.6	—	16.—
Tröszt	42.75	43.25—45.25	44.25
Délcukor	80.—	79.5—80.25	80.—
M. cukor	89.—	89.75—90	89.9
Georgia	22.4	—	22.5
Dreher-H.	163.—	164	164.—
Gschwindt	844.—	855	855.—
Gyapjúmosó	—	—	3.30
Goldberger	—	—	51.—
Pamutipar	—	35	35.—
Sz. kender	—	—	54.—
Flóra	16.—	—	16.—
Klotild	11.—	11	11.—
Gumi	53.7	—	54.5
V. forgalmi	17.—	16.8—17	17.—
Telefon	7.40	—	8.10

Államadósság, kötvények, záloglevelek: 1940. évi pénztárjegy 100 (100), 1914. évi fővárosi kötvény 4.5% 273—274 (274), 1927. évi 6% 100.5—101 (101.5).

A *londoni tőzsdén* nyugodt forgalom mellett említésreméltó változások nem igen fordultak elő. Aranyszélű papírok általában tartottan zártak, az ipari részvények részben kisebb javulásra tettek szert. A délafrikai aranybányapapírok gyengülésre hajlottak. A külföldi értékek tartottan alakultak.

London, május 30. (Zárlat.) Anglo Iranian Oil Ord. 46¼, Burmah Oil Ord. 59⅜, Mexican Eagle Oil 3, Royal Dutch Petroleum 23, Shell Transport 58¾, Venezuela Oil 23¾, Allied Sumatra Plant. 11¼, Anglo Dutch Plant. 18½, Anaconda Copper 5⅜, Rio Tinto 10, Cons. Diamonds Mines SWA Ord. 3¾, De Beers Def. 4⅛, Central Mining Corp. 11, Cons. Goldfields S. A. 35⅝, Rand Mines 142½, London Tin Corp. 2¾, Brit. American Tobacco 86¼, Imperial Tobacco Comp. 86¼, British Ford. 16⅜, British Celanese 3½, Courtaulds 26¾, Imperial Chemicals 26⅞, Lever Brothers Ord. 25, Unilever N. V. Ord. 19¼, Cable and Wireless 7½% Ord. 45, Vickers Ordinary 12½, Electric Musical Ind. 5¾, Brit. Consols 2½% 74, Brit. War Loan 3½% 99½, Brit. Funding Loan 4% 110½, Brit. Victory Loan 4% 109½, Chinese 1912. Loan 5% 14, German Young Loan 5½% 5½, German Dawes Loan 7% 5½.

Az Északamerikai Egyesült Államok érték- és árutőzsdéinek forgalma ünnep miatt szünetel.

Fémpiac

London, május 30. *(Zárlat.)* Ónban az irányzat barátságos. Standard ón 273½—273¾, három hónapra 271¼—271½, lesz. árf. 273½, straits 283¼. — *Nem hivatalos jegyzések:* Cleveland öntöttvas 78⅛ névleg, réz strong sheets belföldi 86, nickel belföldi 190—195, külföldi 180—185, aluminium belföldi 110, külföldi 95, antimon reg. 106—107, platina 190, higany 51—51½, antimon reg. kínai 80—85, Wolfram-érc 50—60, fehérbádog 31—32, vörösrézszulfát 26¾, rúdezüst prompt 21⅛, kés. száll. 21⅜, finom ezüst prompt 23⅝, kés. száll. 23 1/16, arany 168.

Terménytőzsdék

A *budapesti terménytőzsde* árai csütörtökön nem változtak.

Hivatalos árfolyamok: Búza: Tiszavidéki, felsőtiszai, duna—tiszaközi, fejérmegyei, dunántúli és kisalföldi 77 kg-os 20.25, 78 kg-os 20.75, 79 kg-os 21.05, 80 kg-os 21.25. — *Rozs:* Pestvidéki 16.60—16.85, más származású 16.80—17.05. — *Sörárpa:* Kiváló 22.60—22.85, prima 21.60—21.85, sörárpa 20.60—20.85. — *Takarmányárpa:* Ia, 65—66 kg-os 18.60—18.85, középminőségű 18.10—18.85, — *Zab:* Középminőségű 20.90—21.15. — *Kukorica:* Tiszántúli állomásról 22.90—23.10, egyéb állomásról 22.75—22.90. — *Őrlemények* (helyt Budapest, zsákostól): Fínom búzakorpa 14.90—15.10, 8-as takarmányliszt 17.05—17.80 pengő mázsánként.

Winnipeg, május 30. *(Zárlat.) Búza* máj. 74½, júl. 75⅝, okt. 78. — *Rozs* máj. 49⅝, júl. 50½, okt. 48¼. — *Zab* máj. 33¾, júl. 32½, okt. 30½. — *Árpa* máj. 36⅜, júl. 37, okt. 37¾. — *Lenmag* máj. 158½, júl. 160, okt. 163 cent per bushel.

A legkisebb gazdasági munkabérek megállapítása

Ismeretes, hogy a legkisebb gazdasági munkabérek megállapításáról szóló törvény értelmében legkésőbb június végéig kell megalakítani a munkabérmegállapító bizottságokat.

Általában vármegyei gazdasági munkabérmegállapító bizottságok alakulnak, de a földmüvelésügyi miniszter *Budapesten, Debrecenben, Hódmezővásárhelyen, Kecskeméten* és *Szegeden* elrendelte *városi* munkabérmegállapító bizottságok szervezését is. Kárpátalján minden közigazgatási kirendeltség területén fog munkabérmegállapító bizottság működni.

Országos munkabérmegállapító bizottságot is kell alakítani. Ennek feladata: a vármegyei (városi kirendeltségi) munkabérmegállapító bizottságok határozata ellen beadott előterjesztések elbírálása; a vármegyei (városi kirendeltségi) bizottságok esetleges mulasztásának pótlása; a földmüvelésügyi miniszter jóváhagyásával a munkabérmegállapításra vonatkozó irányelvek megállapítása.

Eddig csak a napszám- és szakmánybérek legkisebb mértékének megállapítására volt törvényes lehetőség. A jövőben a munkabérmegállapító bizottság *bármilyen munkabért* minimálhat, így a családi béreket és a részesedéseket, sőt a földmüvelésügyi miniszter egyes munkabérnemekre vonatkozóan a megállapítást *kötelezővé* teheti.

A munkavállaló a legkisebb munkabérre vonatkozó jogáról nem mondhat le, ha kevesebbet kapott kézhez, a különbözetet *utólag is követelheti.* Az a munkaadó, aki a legkisebb munkabérnél kevesebbet fizet, *kihágást követ el.*

A gazdasági felügyelőségek ellenőrzik, hogy a munkaadók a munkavállalónak a legkisebb munkabéreket *valóban megfizetik-e* és ezzel kapcsolatban a földmüvelésügyi miniszter már előzőleg 21 vármegyei (községi kirendeltségi) gazdasági felügyelőséghez *munkaügyi felügyelőket* osztott be.

Helyettesigazgatói kinevezés a Budapesti Nemzetközi Vásárnál

A *Budapesti Nemzetközi Vásár* elnöksége *Széchenyi* Ödönt, aki eddig a vásár ügyvezető titkáraként működött, *a Budapesti Nemzetközi Vásár helyettes igazgatójává nevezte ki.* Széchenyi Ödön 1923 novembere óta tagja a BNV tisztikarának, amelynek ő a legrégibb főtisztviselője. Munkásságának, amely főképpen az évente közel kétmilliós budgetforgalmat lebonyolító vásárintézmény gazdasági osztályának vezetésére és ennek keretében a belföldi és külföldi képviseleti hálózat szervezésére, továbbá a vásár idegenforgalmával kapcsolatos kedvezmények és számos technikai előfeltételek előkészítésére vonatkozik, szerves része volt abban a nagyszabású fejlődésben, amelyet a magyar árumintavásár azóta ért el, hogy röviddel *Széchenyi* Ödön bekapcsolódása előtt *Hallóssy* István kormányfőtanácsos vette át a vásár igazgatását. *Széchenyi* Ödön helyettes igazgatóvá történt kinevezésével a vásár elnöksége annak az elismerésnek adott kifejezést, amelyben a vásár legrégibb főtisztviselőjét munkássága alapján nemcsak a vásár vezetősége, hanem az érdekképviseleti és általános gazdasági élet körei is egyaránt részesítik.

Ikliódy-Szabó Andor tőzsdetanácsossága

A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter a budapesti áru- és értéktőzsde 1940 május 16-án megtartott évi rendes közgyűlése által a tőzsdetanács tagjává megválasztott dr. *Iklódy-Szabó* Andor tőzsdetagot tőzsdetanácsosi minőségében megerősítette.

Eredményes szénbehozatali tárgyalások

Jelentettük már, hogy az illetékesek szénbehozatalunk növeléséről tárgyaltak a német bányavállalatokkal. Az eddigi megbeszélések értelmében ez év folyamán *15.000 vagon* ipari és háztartási célokat szolgáló szenet szállítanak a németek. Ezenkívül még *12.000 vagon* vasútiszén-kontingenst, valamint *3500 vagon* kokszbehozatali kontingenst állapítottak meg. A széngazdálkodási bizottság még nem döntött az ipari és háztartási szén arányáról. Kétségtelen azonban, hogy az ipari szén nagyobb hányadot képvisel majd a fenti mennyiségben. *A kontingensek kiosztása rövidesen megtörténik.* Beavatott körökben úgy tudják, hogy minden remény megvan az említett mennyiségek behozatalára s a német bányák jelenleg is eleget tesznek szállítási kötelezettségeiknek.

Takarmánymályva pótolhatná a pillangós növényeket

Már a multesztendei szárazság is erősen megnehezitette az állattenyésztők és állattartók helyzetét; a hosszú tél alatt elfogyott a szűkreszabolt takarmány. Sok helyen megétették még a vetőmagot is! Az árvizek, vadvizek nem annyira a készletekben tettek kárt, hanem elpusztították a lucerna- és herevetéseket, a takarmánynak szánt rozsot is. Főleg a *pillangós takarmányok pusztulása nyomja az állattenyésztés mérlegét* a vízverte vidékeken, mert ezeket ma jóformán nem tudják pótolni. Hiába vetnek vérkölest, muhart, csalamádét, krumplit, répát, takarmánytökőt, napraforgót a helyébe, nem kapnak olyan fehérjetartalmú növényt, amivel valamirevaló állatot tudnának nevelni, tűrhető tejmennyiséget nyernének *olcsón.* A luecernákban, herékben esett nagy vízkár is oka, hogy a mult évi szárazság s a háborús kereslet és háborús gazdálkodás által amúgy is igen magasra szökött malmi és olajipari abraktakarmányok vagy eltűntek a piacról vagy még jobban megdrágultak az eddiginél is.

A vízkárok miatt lényegesen megnőtt a takarmánytermelő terület — őszi gabonák helyett tengeri, csalamádé, stb. — s az esős május miatt jó termést ígérnek a takarmányok, de fehérjetartalmukkal baj van. Ma *a fehérjekérdés itt a legfőbb gond.* Nem lehet tehát szó nélkül elmenni a német növénynemesítésnek egy úgylátszik igen jelentős terméke, a *takarmánymályva* mellett. Ez a növény — a német szaklapok szerint — csaknem a lucernához hasonlóan, *magas fehérjeértékű* és igen nagy zöldhozamot ad, megfelelő trágyázás és művelés mellett. Nagyon nagy előnye lenne a vizes földeknél, hogy hideg ágyba vetve, elő lehet készíteni a talaj teljes kiszáradásáig a takarmánymályva palántáját s ha a termelés így palántázva drágább is, de nem késett el végkép. *Kétszer lehet még vágni.* Sőt, ha a nyár esős, *tarlóba is lehet vetni.*

Természetesen, a takarmánymályva termelése hazánkban nem jelentheti azt, hogy el kell felejteni a pillangósokat. Csak éppen meg lehet próbálni a mályvanövényt is s ha beválik, fel lehet karolni a lucerna és a herék mellett. A *Zöldmező Szövetségnek* pedig, mely társadalmi úton foglalkozik a hazai takarmánytermelés javításával, az eddigi magyar tapasztalatokat figyelembevéve, ki kell állnia a takarmánymályva mellett — ha majd megérdemli.

Ny. K.

Terjed a week-end

A *Magyar Sportárukereskedők Országos Szövetsége* határozata alapján *a sportáru- és fegyverkereskedők* a hétvégi pihenőt ez évben május 25-én kezdték és szeptember 28-áig bezárólag fejezik be s üzleteiket ez idő alatt szombatonként délután 2 órakor zárják.

★

A *Villamossági, Rádiókereskedők és Kisiparosok Országos Egyesülete* közli, hogy a hétvégi pihenőt május 25-étől augusztus 15-éig bezárólag tartják *a rádió-, villamossági, csillár- és gramofónkereskedők,* amelyekhez *a hangszerkereskedők* is csatlakoztak.

★

A *kézimunka- és fonalszakmához* tartozó kereskedők elhatározták, hogy üzleteiket június 1-étől augusztus 24-éig bezárólag szombatonként délután 2 órakor zárják.

Élelmiszerpiac

Kiskereskedelmi árak. Rostélyos, felsál 200—260, leveshúsok 140—210, borjúcomb 260—300, borjúvesés 180—240, juhhús, hátulja 160—210, eleje 150—180, sertéskaraj 240—300, tarja, comb, lapocka 220—240, oldalas 170—180, szalonna 190, háj 204, zsir 198, élő tyúk drb 300—500, csirke drb 250—350, idei 170—300, tisztított tyúk 180—250, csirke 280—450,

Magpiac

A budapesti magpiacon csütörtökön a következő árakat jegyezték budapesti paritásban: Köles, fehér 42—46, vörös 38—40, egyéb 36—37 pengő mázsánként. — Ab feladóállomás: Mák 164—168. Borsó, Viktória sterilizált 55—58, zöld (expressz) sterilizált 54—57. Lencse, nagyszemű sterilizált 36—47, középszemű sterilizált 27—33, kisszemű sterilizált 23—26. Bab, fehér szokványbab dunai 30.5—31.25, dunántúli 29.25—29.75, felsőmagyarországi 29.25—29.75, fürjbab, gömbölyű 33—35, hosszú 33—35, barnabab 31—35, tarkabab 26.5—28. Lucernamag, nyers, arankás —, fehérbárcás legalább 10 q — (ab Budapest). Lóheremag, nyers arankás —, fehérbárcás legalább 10 q — (ab Budapest). Bíborheremag 95—107. Muharmag 52—54. Bükköny, szőszös 58—68. Csillagfürt, fehér lapos 22.5—23 pengő mázsánként.

Állatpiac

Budapesti sertésvásár. Szerdai maradvány 429, csütörtöki felhajtás 2732, összesen 3161, eladás 2947, eladatlan 214 darab. A vásári állományból angol hússertés felhajtás 902 darab. — Árak: Uradalmi zsirsertés páronként 340 kg-on felül 141—142, 340 kg-on alul 139—141, szedett sertés elsőrendű 132—138, kiv. 139, középrendű 120—130, silány min. 105—118, öreg sertés elsőrendű 118—130, kiv. 132, másodrendű 96—114, angol tőkesertés 128—138, kiv. 139, angol sonkasertés elsőrendű 119—130, középrendű 104—118 fillér kilónként élősúlyban.

Budapesti lóvásár. Felhajtás 568, eladás 255, eladatlan 313 darab. A vásár irányzata lanyha. — Árak: Nehéz igás kocsiló nyugati faj 500—1100, könnyű igás 300—470, alárendelt min. 100—300, vágóló 160—500 pengő. Fővárosi vágóra vásároltak 75, vidéki vágóra 33 darab vágólovat.

Nyílt tér

E rovatban közölt hirdetések díjszabása milliméterenkénti 40 fillér. A legkisebb hirdetés (10 mm) díja 4.— P. Vidékről küldött hirdetések értékét postabélyegben kérjük mellékelni.

Szombaton és ünnep előtti napokon nyilttéri hirdetést csak délután négy óráig fogadhatunk el.

Angolt, franciát, németet tanit külföldön élt fiatal ujságirónő Korrepetició. Keresk levelezés. Külön órák egy pengőtől. Tel.: Kettőszáz kilencven—százhatvannyolc.

Bérházgondnoki **megbízást vállal** központi fűtés rationális vezetésében is jártas szőv. mérnök. Cím a kiadóban.

Használt ruhákért, zálogjegyekért csodálatos áraskat fizet FISCHBEIN, Dob-u. 25. T. 135-422

Kisebb bérház építésére bárhol adókedvezményes **telket vagy régi házat keresünk** „Építtető" jeligére.

Magyar nóta tankönyv zongorára. Lapunk olvasói 60% kedvezménnyel rendelhetik meg **Dezső Gábor** zeneszerző: **„A Magyar Nótajátszás Zongoraiskolája"** című 160 oldalas, 10 füzetes szenzációs művét. Kezdőknek, haladóknak magánúton való tanulásra. 130 nóta, csárdás, kíséretszerkesztés és a Rákóczi-induló. Lapunk olvasói 25 P helyett P 10.70-ért rendelhetik meg a könyvet a szerzőnél, akinek címe **Dezső Gábor, Budapest, VIII., Szigony-utca 16/b. I. em. 18. a. sz.** A háromhónapos magyar nóta zongora-tanfolyamon tökéletes kiképzésben részesülhet. Érdeklődjön személyesen.

Hengeres szőnyegszövőráma **ELADÓ.** Megtekinthető: Nagyvatádi Szabó-utca 50. földszint 1.

Elegánsan berendezett, hideg, meleg folyóvizes utcai szoba elsőrendű ellátással, olcsón, azonnal kiadó. **BÁLVÁNY PENZIÓ.** Wekerle Sándor-utca 22. Telefon 117-156.

Draskovich Miklós IRIS-PENZIÓJA 30 folyóvizes szoba a Balaton partján. Saját strand, előidényben 1 személy P 5.—, 2 sz. P 9.—, főidényben P 6—8 Prospektus, Tel.: 22. Vonatállomás: a penzió előtt. Boglár felső megálló. Gyorsvonat: Balatonboglár.

Molyok ellen NAFTALINT

Elcserélném **alkotmányutcai 3 szobás, összkomfortos lakásomat** Alkotmány-u. vagy annak környékén levő **4 szoba hallos lakásra. „Csere 111"** jeligére a kiadóba.

DUNAPARTI ÖSSZKOMFORTOS **luxus-szoba** kiadó. V., Rothermere-utca 2. V. em. 2.

Használt műbútorok: **Lingel-féle HALÓK, műbútor EBÉDLŐK, ÜRISZOBÁK, GARNITÚRÁK, olcsóbb** használt hálók és egyéb műbútorok **VI., JÓKAI-UTCA 36.**

GYERMEKKOCSI gyermekágy, csőbútor, legolcsóbban **Prohászka-gyárból.** Gróf Zichy Jenő-utca 46. Fióküzlet: Üllői-út 7. 43

GYÉMÁNT FIÚINTERNÁTUS **MISKOLC.** Díjmentes és eredményes tanulmányi előkészítés. Prospektus.

Belvárosi szűcsüzlet, ÜGYES modellszabászt **KERES** (nőiszabót) egész éven át félnapi elfoglaltsággal. Ajánlatok „Jómegjelenésű perfekt szabász" jeligére **Blocknerhez,** Városház-u. 10.

Kitünő ellátással szoba 3.50 P-től. Telefon, meleg víz. Klotild-utca 3/b. III. 1.

BÉRHÁZ! Krisztinában, VI-em., nagyadómentes, közp. meleg víz, hallos összkomfortosakkal, 19.000 bérjöv. feleresze 120.000. Megbizott: **Solobank,** Telefon **220-835.**

Svábhegyen keresek 1 v. 2 szobás, összkomfortos **NYÁRILAKÁST** Tel. hétköznap 9—1. 116-344.

50 pengő jutalomban részesítem, ha megfelelő **2 szobás lakáshoz juttat.** Ajánlatok: **„Régi bér, I—XIV. ker-ig"** a kiadóba.

Orvos keres sürgősen a Berlini-téren vagy attól nem túlságosan messze (lehet a Belváros közelebbi részén is), valamelyik forgalmas úton, **csak a délutáni órákra, földszintes vagy elsőemeleti elegáns lakásban 2 szobát telefonnal, rendelőnek.** Ajánlatokat **„Rendelőbérlet"** jeligére a kiadóba.

Széchenyi (Sváb) hegyen 40 lakásos **társasházunk** 1500 öles csodás parkban **ELKÉSZÜLT!** Leköthetők a helyszínen még a II-ik emeleten 1 drb kettőszobás, az I-sőemeleten és a magasföldszinten pedig 1—1 drb egyszobás lakás. A fogaskerekü végállomásánál, az Agancs-úton. Telefon **165-068.**

Hölgyeknek lakás fürdőszobás társasszobában havi 25 P-ért. Tisza István-utca 1. II. 5.

ELEGÁNS, KÜLÖNBEJÁRATÚ SZOBA, EGY ÚRNAK KIADÓ. Fütés, meleg víz, telefon. Zichy Jenő-utca 30. II. 4.

IGAZOLTAN KIVÁLÓ összeköttetéssel biró szerióz, a biztosítás minden ágában jártas **keresztény tisztviselőt** **FELVESZÜNK.** Megfelelés esetén „Komoly előmenetel" jeligére Haasensteinhez, Dorottya-u. 8.

»FIXUM« **a legbiztosabb rovarirtó szer,** csótány, ruszni, hangya, pincebogár, stb. terjedése ellen. **„FIXUM" Vegyipari Művek,** XIII., Reiter Ferenc-u. 56 Telefon: 291-816.

Római dunaparton **verandás szobák,** 90—160-ig, egész nyárra. Csónakgarázs olcsón. Csillaghegyi üdülőpart 23. „Esti Kurir" üdülő mellett. Tel. 1—4-ig: 115-426.

1 DRB. KÉTSZOBA HALLOS és 2 DRB. EGYSZOBÁS **öröklakás** most épülő családiházban **ELADÓ,** legszolidabb kivitelben, pompás dunai kilátással a Halászbástya tövében. Építkezés megtekinthető és tárgyalni lehet: II., Donáti-utca 13/a. sz. alatt, délelőtt 11—1-ig, valamint délután 5—6 óra között.

Öröklakások **IX., MÁTYÁS-U. 3.** alatt épülő **MÁTYÁS KIRÁLY TÁRSASHÁZ** 1-2-3 szoba hallos öröklakásai legelsőrendű kivitelben, közp. fütés és állandó meleg vízzel. Dunára és parkra néző kilátással. **25 éves adómentesség,** külön telekkönyvezés. f. é. nov. 1-i beköltözéssel leköthetők: IV., Molnár-utca 53. II em. Telefon: 185-172.

Zongorahangolást olcsón, jól, szakszerűen végez **BLAU DEZSŐ** Bécsben végzett hangoló. Lauberger és Gloss tanítványa. VI., Eötvös-utca 28. Telefon: **112-842.** Vétel-eladásánál szakbirálat. 381

NYOMATOTT A NYOMDÁSZAT 500. ÉVÉBEN A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. KÜRFORGOGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI-UTCA 8. — FELELŐS VEZETŐ: ERDÉLYI GYÖRGY

TÁRGYALÁSOK A SZOVJETÚNIÓ ÉS TÖRÖKORSZÁG KÖZÖTT

AZ ANKARAI ÉS MOSZKVAI BRIT DIPLOMATÁK A LONDONI KÖZELKELETI ÉRTEKEZLETEN

Zürich, dec. 15.

(Bud. Tud.) **A «Tagesanzeiger» ankarai jelentése szerint illetékes diplomáciai helyen kijelentik, hogy Törökország és a Szovjet-Unió között tárgyalások vannak folyamatban, amelyeknek célja új diplomáciai megegyezés kötése.**

A svájci lap további jelentése szerint illetékes forrásból kijelentik, hogy a tárgyalások a mult hét keddjén végső szakaszukba érkeztek, amikor Steinhardt amerikai nagykövet az Egyesült Államokból való visszatérése után első ízben jelent meg látogatáson Menemendzsoglu külügyminiszternél. Röviddel ezután a szovjet nagykövet is felkereste a török külügyminisztert és szerdán Szaradzsoglu miniszterelnök és a szovjet nagykövet között hosszabb megbeszélés folyt le.

Olasz-török gazdasági tárgyalások

Ankara, december 15.

(Stefani) **Rövidesen Ankarába érkezik egy olasz gazdasági bizottság, hogy az Olaszország és Törökország között megkötendő új gazdasági egyezményről tárgyaljon.** (MTI)

Isztanbul, december 15.

(Stefani) **Egy 9200 tonnás török kőolaj-tartályhajó útban Alexandrette és Mersina között kigyulladt és elsüllyedt. Tengerészeti körökben azt hiszik, hogy az elsüllyedés oka «háborús incidens».** (MTI)

Isztanbul, december 15.

(Interinf.) **Ispir mellett, Erzerumtól északnyugatra, hír szerint, nemrégiben lezuhant egy szovjetorosz repülőgép. Utasai állítólag meghaltak. További részletek eddig nem ismeretesek.** *(MTI)*

Közelkeleti értekezlet Londonban

Bern, dec. 15.

(Stefani.) Londonból jelentik: A brit fővárosban ezidőszerint diplomáciai értekezlet folyik a közelkeleti helyzet megvizsgálása céljából. Az ankarai és a moszkvai brit diplomáciai képviselők, akiket az illető országról szóló jelentéstétel végett Londonba rendeltek, valamint Casey államminiszter, aki közelkeleti útról Kairón át érkezett vissza, szintén résztvesznek ezen az értekezleten.

PÉTAIN LEVELÉNEK HATÁSA BERLINBEN

Berlin, december 15.

A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: **Berlini politikai körökben nem keltett meglepetést Pétain marsallnak a Führerhez intézett válaszlevele, amelyet Vichyben vasárnap hivatalosan közzétettek.**

Beavatottak már napok óta ismerték a levél tartalmát. A levél alapján Berlinben az a benyomás uralkodik, hogy Pétain marsall ugyanazon a vonalon halad, amelyet a Führer leveleiben a jövő fejlődés alapjául jelölt meg. Pétain azt a kívánságát is kifejezte levelében, hogy Rundstedt tábornagy közelebbi megbeszélések céljából látogassa meg. Mivel ez a megbeszélés azóta már végbe is ment, ebben is újabb pozitívumot látnak a további fejlődés értelmében.

Berlini politikai körökben a levéllel kapcsolatban még rámutatnak arra, hogy azoknak a politikusoknak és tábornokoknak — mint Darlan, Giraud és mások —, akiket a marsall levelében árulóknak bélyegez, nincs jogukban továbbra is Pétain nevében beszélni és felhívásokat kibocsátani. Igen figyelemreméltónak találják azt is, hogy Pétain levelében csatlakozott ahhoz a felfogáshoz, amely szerint Franciaország az angolszászok nagyon is valószínűtlen győzelmének esetére a kommunizmus áldozatává válnék.

A párisi lapok a marsall leveléről

Páris, december 15.

A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: Pétain marsall kimondott kívánságára történt, hogy Hitler kancellárhoz intézett válaszlevelét csak december 13-án tették közzé. Ezen a napon volt ugyanis második évfordulója annak, hogy a német-francia együttműködés politikája az ismert intrikák következtében félbeszakadt. Azzal a ténnyel, hogy a levelet az évfordulón hozták nyilvánosságra, azt akarták kifejezni — mint a Le Nouveaus Temps közli —, hogy az akkor elejtett fonalat ismét felveszik. Ezzel ma már semmiféle kétség sem lehet, milyen állást foglal el Pétain marsall és kormánya az új Európa problémájával kapcsolatban. Most már megállapították azokat a feltételeket, amelyek mellett a teljes cselekvési szabadsággal rendelkező kormány tekintélyét gyakorolhatja. Ezeknek az alapján tartják majd meg a küszöbönálló európaközi megbeszéléseket.

Hasonló módon ír a Paris-soir is, rámutatva arra, hogy Laval kormányfő most már elegendő cselekvési szabadsággal rendelkezik az útjába tornyosuló akadályok elhárításához.

A levél nyilvánosságrahozatalával egyidejűleg Laval kormányfő Vichyben sajtónyilatkozatot adott, amelyben világosan kifejezte, hogy Franciaország megmentése nem mehet végbe az árulás és gyávaság légkörében.

Laval Berlinbe készül

Vichy, december 15.

A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: Laval kormányfő hétfőn Krug von Nidda főkonzult, a párisi német nagykövet vichyi képviselőjét fogadta.

Vichy, december 15.

(Interinf.) **Mint itteni illetékes körökben kijelentik, Laval kormányfő kedden valószínűleg elhagyja Vichyt, hogy ismeretlen céllal útrakeljen.** *(MTI.)*

Páris, december 15.

(OFI.) **Az ipari termelésügyi és közlekedésügyi miniszter közölte, hogy — éppúgy, mint tavaly hasonló időben — december 20-ától január 3-áig bezárólag becsukják az ipari üzemeket. Az intézkedés oka szénhiány.** *(M. T. I.)*

Francia cáfolat egy angol híresztelésre

Vichy, december 15.

Az OFI jelenti: A londoni és moszkvai rádió azt a hírt terjesztette, hogy német hatóságok Lyonban száz embert őrizetbe vettek és ezeket túszként fogságban tartják. Hivatalos francia helyről ezt a híresztelést a legerélyesebben megcáfolják. (MTI.)

A LIPÓTVÁROSI TÁRSASKÖR előadássorozatában december 17-én este hét órakor a Fészek Klubban dr. Preszly Elemér titkos tanácsos Rákosi Jenőről tart előadást.

MAX SILBERSCHMIDT
LINCOLNTÓL ROOSEVELTIG
Hogyan lett az USA világhatalom
Ára kötve .. .. .. P 20.—

MARIUS SEPET
Csoda Franciaországban
Jeanne d'Arc életének s a megalázott francia nép feltámadásának regénye
Ára kötve .. .. P 10.80

HARRY BLOMBERG
Elsodort nép
A nagy svéd író gyönyörű regénye egy Oroszországba telepített népcsoport kálváriájáról
Ára kötve .. .. .. P 9.20

FÜLEKY JÓZSEF
101
Miből és hogyan készül a technika százegy legújabb vívmánya
200 rajzzal
Ára kötve .. .. .. P 14.60

BARKÓCZY KIADÁS

Törökország két legkényesebb pontja: a Dardanellák és a króm

Egymillió ember fegyverben – Izmet Inönü, a mosolygó államelnök

A *Sept Jours* beszámol Törökország kényes nemzetközi helyzetéről és semlegességi politikájáról.

— Az anatóliai expressz — írja többek között a francia lap — csendes és rejtélyes dráma kitűnő témáját szolgáltathatná bűnügyi regények íróinak.

Sok utas arca aggodalmat tükröz és egyes utasokban nem nehéz felismerni a németet vagy az angolt és az amerikait.

Látszik rajtuk, hogy bizalmatlansággal figyelik a nagy lezárt irattáskákat és bőröndöket.

Lehet, hogy ezek a táskák csak pizsamát és fogkefét tartalmaznak. Ez azonban nem számít. A háború elég ahhoz, hogy ezekben az irattáskákban és bőröndökben bizalmas iratokat és rendkívüli titkokat sejtsenek.

Az étkezőkocsi főpincére rendkívüli arcismerettel rendelkezik.

A tengelyállamok alattvalóit a kocsi egyik sarkába, a szövetséges alattvalókat az étkező másik sarkába ülteti. Közöttük pedig a török utasok kanpak helyet. A hálókocsi vezetője is diplomáciai tapintattal jár el. A semlegesség gyakorlása nem egyszerű feladat, alapos kiképzést igényel.

Kölcsön- és bérleti szerződés

— Annál is inkább, mert Törökország semlegessége rendkívül kényes.

A semleges Törökországot szövetségi szerződés köti Angliához és barátsági szerződés Németországhoz.

Törökország élvezi a kölcsön- és bérleti szerződés előnyeit, ami lehetővé teszi számára, hogy ingyen kapjon amerikai hadianyagot, a német birodalommal kötött szerződése révén pedig gazdasági csereüzlet révén német hadianyagot kap.

A Szovjettel barátsági szerződésben áll, amelyhez annyira ragaszkodik, hogy 1939-ben, amikor szövetségi szerződést kötött Nagybritanniával, határozottan kikötötte, hogy a szerződés semmiesetre sem sodorhatja a Szovjet elleni háborúba.

— Az a férfi, aki ebben a rendkívül nehéz időben a nemzet sorsáért felelős, *állandóan mosolyog.*

A mosolygás jellegzetes tulajdonsága Izmet Inönünek.

Törökország belpolitikájában és a nemzetközi tárgyalásokon olyan régen ismerik már nevét, hogy nagyon öregnek gondolják. Ez azonban tévedés, mert Inönü csak ötvennyolc éves.

Ugy tudják, hogy nagyothall, de akik egyenesen közelednek hozzá, kételkednek ebben.

Vannak dolgok, amiket Izmet Inönü meghall és vannak dolgok, amelyeket nem hall meg.

Inönü megbirkózott az óriási feladattal, amit Kemál Atatürk utódlása jelentett:

Inönü Atatürk módszereivel ellentétes módszerekkel kormányoz. Atatürk erős kézzel kormányzott, Inönü meggyőzéssel.

Atatürk összehúzta kemény, sűrű, fekete szemöldökét, míg Inönü mosolyog...

Törökország politikai rendszere forradalmi jellegű. Nincsen még huszonöt éve annak, hogy összetörte a kötelékeket, amelyek a Korán nevében elavult felfogásokhoz láncolták.

Izmet Inönü tehát forradalmár, de ugyanakkor konzervativ is.

Megőrizte a hasznos hagyományokat és a mult egyes erkölcsi törvényeit. Néhány évvel ezelőtt egy ujságíró előtt hangoztatta, hogy a kemálista forradalom egyik legnagyobb vívmánya az arab írásnak a latin írással való felcserélése volt. A következő pillanatban feljegyzett valamit zsebkönyvébe. Az ujságíró a zsebkönyvbe pillantott és felkiáltott:

— De kegyelmes uram, ön arab betűkkel ír!

Izmet Inönü mosolygott:

— Egy olyan öreg ember mint én, nem tud teljesen megszabadulni gyermekkori szokásaitól. Egy generáció alatt nem lehet mindent összerombolni és nem is kell olyan nagyon sietni. Az iskolásgyerekek és a diákok mind a nyugati írásmódot használják és ez a fontos.

Hangoztatja a Sept Jours, hogy Törökország helyzetét különösen a tengerszorosok elzárása teszi kényessé.

A nemzetközi helyzet miatt belső nehézségei is vannak Törökországnak. A háború zavarja ellátását, amely egyrészt a Duna völgyétől, másrészt az Egyesült Államoktól függ.

Az árak szédületes módon emelkedtek. Törökország ma talán a világ legdrágább országa. A tej literje például negyven piaszterbe kerül, ami svájci valutára átszámítva 1.40 centimesnek felel meg. Egy font cukor 132 piaszter, egy kiló burgonya 35 piaszter. A birkahús fontja 110 piaszterbe kerül. A szegényebb néposztályok kenyéren, olajon és olcsó főzelékféleken élnek, de nem panaszkodnak.

A gazdasági diplomácia frontján a leghevesebb küzdelem Törökország krómjáért folyik. A króm, ez a fehér fém, rendkívüli módon megkeményíti az acélt, tehát nagyon fontos az ágyúk, harckocsik és páncéllemezek előállításánál.

Az acél egyik vitaminja a króm. Törökország azok közé a ritka országok közé tartozik, ahol nagy mennyiségben található a króm. 1940-ben Törökország két évre Nagy-Britanniának tartotta fenn krómtermelését.

Ez a szerződés 1943 január 8-án jár le.

Az angol kormány a szerződés meghosszabbítását kérte, de időközben az ankarai kormány másként határozott. Az 1941 júniusában kötött barátsági szerződés következtében Németországnak is jelentős mennyiségű krómot szállít.

1943 január 15-től március végéig 45.000 tonna, április 1-től december 31-ig újabbb 45.000 tonna krómot szállít Németországnak, amely a krómért 90.000 tonna hadianyagot helyezett kilátásba.

Egy tonna krómért tehát 1 tonna hadianyagot kap Törökország. 1939 óta Törökország állandóan egymillió embert tart fegyverben. A Saturday Evening Post szerint a török hadsereg még az 1916. évi nívón áll és Törökország valamennyi teherautójára sem férne el egy modern hadosztály.

Ezzel szemben sok szakértő véleménye szerint a török hadsereg teljes mozgósítás esetén kétmillió emberből állana és a hadsereg motorizálása, valamint fegyverzete nagy fejlődésen ment keresztül.

A hadseregfőparancsnok Csakmak tábornok, Kemál Atatürk régi fegyvertársa és Törökország egyik legnépszerűbb embere. Maga az államelnök, Izmet Inönü is kitűnő katona, aki résztvett Kemál Atatürk alatt a török szabadságharcban. Amikor Kemál elrendelte a családi nevek felvételét, tábornoka, akit akkor még Izmet pasának hívtak, Inönü anatóliai falu nevét választotta családi nevéül, mert ennél a falunál döntő győzelmet aratott a görögök fölött.

— **Magpiac.** A Magyar Magtenyésztési Rt. Budapest-Monor hetijelentése szerint nyersáruból a kínálat egyre csökken; a vetőmageladásokat viszont még nem kezdték meg, úgy hogy a piac erősen üzlettelen.

— **Háborús karácsonyi sütésfőzés** az Elektromos Művek Eskü-uti villamos főzőelőadásainak programja. Kenyérlisztből, margarinnal diós-mákos tekercs, burgonyával ízletes ünnepi süteményfélék, kevés zsírral jófizű, tápláló ételek készítését mutatják be a hétfőn, csütörtökön és pénteken d. e. 10 órakor, továbbá szerdán d. u. 5 órakor kezdődő ingyenes főzőelőadáson. Bárkit szívesen látnak, belépő és ruhatár díjtalan.

Somogyi V: 1942 dec 15

Freskókat szeretne festeni Ferenczy Valér...

Az utóbbi idők kiállításainak sorából kiemelkedik *Ferenczy* Valérnak a Műbarátnál most megnyílt kiállítása. A magyar művészet e sajátos értéke ma is hű maradt ahhoz a nagybányai naturalizmushoz, amely művészetét — akárcsak édesapja, Ferenczy Károly halhatatlan művészetét is — mindenkor jellemezte. *Az arányaiban nem nagyméretű, de Ferenczy Valér művészetét igen sokoldalról bemutató kiállításnak már eddig is több előkelő látogatója volt és a tájképeket, az előkelő egyszerűséggel megoldott arcképmásokat, rézkarcokat és ceruzarajzokat a művész régi hívei közül már sokan megtekintették.* A kiállítás december 23-ig marad nyitva.

Ferenczy Valér Körmöcbányán született és Nagybányán tanult festeni. Korán a nyilvánosság elé lépett, 1905 óta állít ki Budapesten. Életképeket, tájképeket és arcképeket festett, később rátért a rézkarcokra, amelynek technikája mindig érdekelte. E műfajban is eredetit alkotott és új technikájú színes rézkarcai nagy sikert aratnak és e tekintetben nagy fejlődés várható.

Falfestményszerű kompozíciók

Mostani kiállításán ott találjuk mindazokat a műfajokat, amelyek Ferenczy Valér érdeklődési körébe esnek. Ez pedig szokatlanul széles, hatalmas területet jelent ennél a művésznél.

Arcképmásai közül kiállította Bódy László alpolgármester arcképmását. Ez a főváros által rendelt életnagyságú kép egyik előtanulmánya, változata. Egy másik előtanulmány: Verebély Tibor arcképe.

A művész a freskószerű megoldások iránt is érdeklődik. Vannak elgondolásai, amelyek nagyobb terek dekoratív kitöltése szempontjából nagyérdekességűek. Ilyen a *Szilvaszedés* című temperája, amely teljesen *falfestményszerű kompozíció.* Ezeket az elgondolásokat megfelelő lehetőségek esetén a művész bizonyára nagyvonalúan kivitelezné.

Idetartoznak *Járdabontás* című kompozíciói is. Emberek bontják, fúrógéppel fúrják a járdát, amelyre a járókelő rendszerint úgy reagál, hogy átmegy a túlsó oldalra. *Szinte halljuk a gép idegtépő búgását.*

— *Mások befogják a fülüket ilyenkor* — mondja nekünk *Ferenczy* Valér — *én pedig kimegyek a vázlatkönyvemmel és tanulmányokat folytatok. Nagyon érdekelnek az emberi mozdulatok, a fizikai munka, mint motívum. Az emberi testet jól ismerem, de itt nemcsak erről van szó, mert igyekszem az alakokat bizonyos kompozicionális egységbe hangolni, hogy az alakok elhelyezésének meglegyen egy bizonyos ritmusa, hogy az alakok összessége képszerűen hasson.*

Színes rézkarcok

Ferenczy Valér most megnyílt gyűjteményes kiállításán túlnyomórészt új dolgait állította ki. Van egy nagyon régi képe, amely azonban nem nagyon rí ki a többi közül, *bár a katalógus jelzi, hogy korai képről van szó.*

„Zdenko bácsi" a kép címe. Kedves, jovialisarcú férfit ábrázol.

— *Én korán kezdtem* — *mondja Ferenczy Valér* —, *ez gimnazistakoromban készült.*

— Hogyan hat ez a kép annyira érettnek? — kérdeztük.

— *Művészi meggyőződésemet sohasem tagadtam meg* — *mondja Ferenczy.* — *Ha fejlődtem is, de mégis hű maradtam, hogy úgy mondjam, hitemhez. Stílust, irányt nem változtattam.*

Olajfestményei közül rózsadombi és ligeti képei versengenek a színek szépségében, hangulatban, élénkségben. Valamennyi képe a zöld színek pompás szimfóniája. (Építkezés a Rózsadombon két változatban. Régi játszótér a ligetben, Fasor a Stefánia-útnál és más ligeti képek.)

Megállunk *rézkarcainál,* feltűnnek a különleges technikájú színes rézkarcok.

— *A színes rézkarc* — *mondja* — *nagyobb munkát jelent, mintha megfesteném a képet. A művészi munka a lemezeken történik. Egy-egy lemezen azonban csak egy vagy két szín hozható ki, tehát egy lemezről soha ilyen szép rézkarcot nem lehet kapni.*

Székely kancsók és Cigány nő című színes rézkarcai bizonyítanak e nagyon szép technika létjogosultsága és jövője mellett.

Somogyi Vilmos

9684 bűnügyi nyomozás volt *novemberben Budapesten*

Eliássy Sándor dr., a m. kir. rendőrség budapesti főkapitánya a főváros közigazgatási bizottságának ülésén számolt be Budapest közbiztonsági állapotáról, a budapesti rendőrség működéséről november hónapban.

Eszerint a főkapitányság bűnügyi osztálya az elmult hónapban összesen 9684 bűnügy nyomozását fejezte be. Ezek közül 2940 volt bűntett, 6744 vétség, 1038 irányult az ember élete és testi épsége ellen, 6806 a vagyon ellen és 1840 volt az egyébfajta bűncselekmények száma.

Az ember élete és testi épsége ellen irányult bűncselekmények közül 125 volt bűntett, és 913 vétség. A vagyon elleni bűncselekmények közül 2511 volt bűntett, 4295 vétség, 4046 a lopások, 646 a sikkasztások és 622 a csalások száma.

A bűncselekményekből kifolyólag a rendőrség az elmult hónapban 384 embert helyezett előzetes letartóztatásba és 12 fiatalkorút vett őrizetbe. Ezek közül az illetékes bíróságok elé állítottak 392-t, 4-et pedig a nyomozás során szabadlábra helyeztek. A fogház- és toloncügyosztálynál az elmult hónapban 1833-an kerültek közigazgatási elbánás alá.

Ezek közül a hatóságoknak vagy intézeteknek átadtak 225-öt, szabadon bocsátottak 989-et, kényszerútlevéllel kiutasítottak és toloncúton elszállítottak 611-et.

Az eltoloncoltak közül 1—5 évre 30 magyar honos férfit és 26 magyar honos nőt tiltottak ki a székesfőváros területéről.

A főkapitány a továbbiakban beszámolt az erkölcsrendészeti osztály, a közlekedési rendészet, a bejelentőhivatal és a főkapitányság főorvosi hivatal november havi működéséről.

—RÖVID— NAPIHÍREK

VITÉZ KERESZTES-FISCHER FERENCNÉ, a belügyminiszter feleségének jelenlétében tették esküt az Ujvárosháza közgyűlési termében a Női Önkéntes Honvédelmi Munkazolgálat toborozóhölgyei. Az eskütétel fényes és ünnepélyes keretek között ment végbe.

◆

HATSZÁZ leány és asszony tett esküt Albertfalván a Női Önkéntes Honvédelmi Munkaszervezet keretében.

◆

FÉNYES ÜNNEPSÉG keretében ünnepelte a Horthy Miklós-Kollégium fennállásának húszéves évfordulóját. Az ünnepségen a kultuszminisztert Stolpa József dr. államtitkár képviselte.

◆

GYÓNI GÉZA emlékének áldozott a Magyar Goethe Társaság. A Zeneművészeti Főiskola Kamaratermében rendezett emlékesten Lukács György elnöki megnyitót mondott, Somody Pál a legszebb verseit szavalta. Dr. Gyóni Ferenc a költő utolsó szerelméről olvasott fel. Renk Ernő németbe átültetett Gyóni verseket szavalt. Mészáros Sándor Gyóni hadifogságáról beszélt. Végül Vikár Béla mutatta be Radó Antalnak az első világháború alatt Gyónihoz intézett költeményét.

◆

A NYOMORÉK Gyermekek Országos Otthona december hó 19-én délután fél öt órakor az Intézet székházában (Mexikói-út 64) karácsonyi ünnepséget rendez.

◆

HINDENBURG tábornagy nevét viselő volt cs. és kir. 69. gyalogezred bajtársi decemberben 20-án délelőtt bajtársi karácsonyfaünnepélyt rendez az V. kerületi tűzharcosok székházában (Visegrádi-u. 3, I.).

◆

BLÁZOVIC TAMÁS állami tanító lett a pesthidegkúti II. körzet állami iskolájának igazgatója.

— **Epe- és májbetegségeknél,** elsősorban epehomoknál és epekőképződésnél, krónikus epehólyaghurutnál és hurutos sárgaság fellépésénél, reggelenként éhgyomorra egy pohár kissé felmelegített természetes **«Ferenc József»** keserűvíz — az emésztés útjait alaposan kitisztítja és az anyagcserét lényegesen előmozdítja. Kérdezze meg orvosát!

A TISZÁNTULI református egyházkerület lelkészi főjegyzője, Uray Sándor tisztségéről lemondott. A lelkészfőjegyzői tisztnek egyelőre jelöltje van, dr. Ferenczy Károly debreceni lelkész, akit a közeljövőben választanak meg.

◆

A MŰEGYETEMI SEGÉLY EGYLET vasárnap leplezi le a hősi halált halt kormányzóhelyettes emléktábláját. Az emléktábla leleplezését megelőzően az egylet 80 éves fennállása alkalmából díszközgyűlés lesz.

◆

A SZOMBATHELYI Amatőrfényképészek Vasmegyei Egyesülete országos művészi fényképkiállításának díjait a napokban osztották ki. A nagydíjat Vas megye ezüstserlegét Assmann Ferenc, a Debreceni Fotoklub tagja nyerte. Szombathely város serlegét Csik Ferenc, a Soproni Fotóklub tagja kapta. A kiállítás aranyérmét Rosmann László és Gindt Károly, a Debreceni Fotóklub tagjai nyerték. Ezenkívül még több kisebb díjat osztottak ki.

ÍGY ZAJLIK A SPORT!

„Pikáns" mérkőzések az újabb Kupa-fordulón — Miért lép vissza a Csepel a karácsonyi serlegmérkőzésektől?

A labdarúgóházban, mint minden hétfőn este, tegnap is érdekes események játszódtak le. Igy különösen a Magyar Kupa vasárnapi újabb fordulójának sorsolása izgatta az egyesületi képviselőket.

Nos, ez a sorsolás valóban megérdemelte a kivételes érdeklődést, mert a sors szeszélye nem egy rendkívül érdekes párosítást hozott össze. Rendkívül nagy érdeklődésre tarthat számot a Nagyvárad—Újpest-mérkőzés, amely most Nagyváradon kerül sorra.

Budapesten ugyanis 1:1 arányban döntetlenül végződött ez a mérkőzés és az Ujpest gólokkal jobbnak bizonyult. Ez után a mérkőzés után — éppen úgy, mint a kispesti 6:2-es vereség után — nem emelhetett kifogásokat a NAC vezetősége a játékvezető személye ellen és *nem beszélhetett meg nem adott gólokról.* Sőt azt sem állíthatták bizonyos körök, hogy a NAC támadórendszere tökéletesen bevált. *Szóval Ujpesten sokkal jobbnak bizonyult a lila-fehér csapat és most Váradon ezért a jobb játékért tartoznak revanssal.*

Beszkárt—Vasas a nagy esemény

Nagyon érdekes küzdelem színhelye lesz a szegedi pálya is, ahol a most nagy formába lendült SZAK ellen kell bebizonyítana a Kispestnek, hogy még mindig tartja szezonvégi nagy formáját.

Jó mérkőzés lesz a Ferencváros—Gamma-meccs is, ahol két nagytudású csapat ütközik meg, de a legtöbb pikantériát mégis a Beszkárt—Vasas-mérkőzés rejti magában, hiszen ez a két csapat a tavasz és a nyár folyamán késhegyre menő harcot folytatott úgy a zöld gyepen, mint a zöld asztalnál az NB I.-be való feljutásért. Ez végül is a Vasasnak sikerült és a békeutcaiak be is bizonyították az első osztályban, hogy méltók voltak az előrejutásra.

De azóta bebizonyította a Beszkárt is, hogy tudásban ők is megütik a magyar mértéket, mert az NB II-ben pontveszteség nélkül vezetnek és vasárnap a Kupában 7:1 arányban imponáló stílusban hengerelték le a Törekvést.

A mérkőzés a villamos csapat pályáján kerül eldöntésre és *ez a Beszkárt javára szól,* úgyszintén az is, hogy játékosanyaga nincs úgy lestrapálva, mint a Vasasé, amelynek sokkal nehezebb ellenfelekkel kellett hónapokon keresztül megküzdenie, sokszor nagy utazások után kemény vidéki ellenfelek ellen is.

A piros-kékek az idény végére láthatólag vissza is estek, de a Nagyvárad ellen már jobbnak bizonyultak és vasárnapi Kupa-mérkőzésükön is tartották jó formájukat. Ha túlzott következtetéseket nem is lehet levonni ebből a mérkőzésből, mindenesetre az év egyik legizgalmasabb Magyar Kupa-küzdelme lesz.

Lényeg az, hogy a két egyesület végleg elásva a csatabárdot, a sportszerűség tiszta és nemes elvének tiszteletbentartásával vívja meg ezt a harcot. A csapatok játékát a fegyelmezett úri modor jellemezze. Az eredmény kevésbé lényeges. Győzzön a pillanatnyilag jobb!

A vasárnapi program egyik érdekes száma lesz a DiMÁVAG—Szolnok mérkőzés is. A bajnokcsapat felett győzelmet aratott Komáromi AC ismét tovább juthat, hiszen ismét saját pályáján fog mérkőzni a Hangya csapata ellen. A Kistext a Sal. BTC-t, a Cs MOVE pedig az Elektromost látja vendégül. Ezek a mérkőzések is hozhatnak meglepetést.

A Ferencváros vezetősége a karácsonyi ünnepekre is akart érdekes programmal szolgálni a közönségnek és ezért meghívta a vezető NAC-ot, továbbá a három legjobban szerepelt fővárosi csapatot egy karácsonyi serlegmérkőzésre.

Már-már minden rendben volt és a sorsolást is megejthették volna, de közben vasárnap a Csepel kikapott Kiskomáromban és kiesett a Kupából.

Nagy riadalmat okozhatott ez a vereség Csepelen, mert egy-kettőre megállapították, hogy a csapatuk «letört» és ezért nem indíthatják a karácsonyi serlegért sem. Hátha újabb debacle történik velük.

Pedig alig három hete, amikor a Csepel újra feljövőben volt és más csapatok, amelyek mernek játszani karácsonykor, hullámvölgybe kerültek, széltében-hosszában olvashattunk WM-nyilatkozatokat játékosoktól és vezetőktől, hogy hát egészen természetes, hogy ők jöttek idény végére formába és a NAC meg a Vasas «letört». Csak két hét mult el azóta és minden hogy megváltozott... Hiába, néha meg kell gondolni a nyilatkozatokat, vagy a cselekedeteket.

G. T.

Dr. Lehoczky Tibor előadása az öngyilkosság pathopsychológiájáról

Dr. *Lehoczky* Tibor egyetemi rk. tanár tegnap este a Magyar Psychológiai Társaság felkérésére nagy érdeklődés mellett az öngyilkosság pathopszichológiájáról tartott előadást az Elme- és Ideggyógyászati Klinika előadótermében. Az öngyilkosság lélektanát biopszichológiai és szociológiai szempontból világította meg, digrammokat mutatott be és számos példát sorolt fel, legnagyobbrészt saját orvosi gyakorlata alapján, de külföldi klinikai megfigyelések nyomán is.

Érdekesen választotta kettő a *valódi* és a *nem valódi* öngyilkosságot, ez utóbbiak közé sorozva a balesetöngyilkosságot, a kényszerhalált (Socrates és Seneca) és a magasabb etikai szempontból elkövetett öngyilkosságot.

Megállapította, hogy az öngyilkos lélektana szempontjából a döntő tényező az *átöröklött hajlamosság.* Ezt azonban úgy kell érteni, hogy az öngyilkosság alapját képező *kóros lelkialkat öröklődik,* ahol azonban nagy szerepe van az *elősegítő* és *gátló* faktoroknak. Elképzelhető az olyan egyén, aki lelki alkatánál fogva egész életében depresszív érzések között vergődik és bár sokat foglalkozik a halál gondolatával, a reá ható külső tényezők kedvezőbb alakulásánál fogva mégsem hajtja végre az öngyilkosságot.

A nagy tudományos felkészültségű, mindvégig élvezetes előadást a nagyszámú hallgatóság rendkívüli érdeklődéssel fogadta.

ÜZENETEK

Érettségi előtt. A honvédelmi miniszter úrtól kell kérni.

Kíváncsi. Szakáli-nak kell írni.

A. F.-né, Bpest. Kíséreljen meg üzenetjuttatást az ottani svájci követség útján.

Dubitans. Mentessége érvényes.

A. Sándor, Bpest. A törvény szerint be kell jelenteni a házmesteri teendőt végző személyt, még ha nem is lakik ott.

Hűséges olvasó. Felgyógyulás után jelentkezzék.

Özv. B. L.-né, Győr. Csak keresztény lehet.

Dr. Klinger Istvánné Kéri Teréz, özv. Just Emilné Kéri Hedvig, Máthé Miklósné Kéri Klára mélységes fájdalommal jelentik, hogy forrón szeretett Édesanyjuk,

özv. dr. Kéri Miklósné

ny. kúriai bíró özvegye

december hó 14-én csendesen elhúnyt.

Szerdán, 16-án d. u. 3 órakor kísérjük el utolsó útjára a farkasréti temető halottasházából az ág. h. evang. egyház szertartása szerint.

DR. KLINGER ISTVÁN, MÁTHÉ MIKLÓS
vejei.

Vértes Lajosné, leányai: **Magdi, Vera** és távollévő vőlegénye, **Bleyer Pál,** valamint az összes **rokonok** nevében, mélységes fájdalomtól összetörve tudatjuk mindenkivel, aki ismerte és becsülte, hogy életünk büszkesége, minden öröme,

VÉRTES·LAJOS

sertésnagyvágó

boldog házasságának 22. évében csendesen itthagyott bennünket. Drága halottunkat **szerdán,** f. hó 16-án **dél 1 órakor helyezzük örök nyugalomra** a rákoskeresztúri izr. temetőben.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük!

Fájdalomtól összetört szívvel tudatjuk, hogy drága jó anyánk,

özv. Sonnenfeld Miksáné

szül. **Finály Eleonóra**

jóságos életének **89.** évében meghalt.

Drága halottunkat folyó hó 16-án, szerdán d. u. ½3 órakor helyezzük örök nyugalomra a III. ker., külsőbécsiúti (budai izr.) temető halottasházából.

Özv. Rudas Gyuláné szül. **Sonnenfeld Júlia, Vidor Illésné** szül. **Sonnenfeld Irén, Szegő Aladár, Rezső, József, Jenő,** Pál gyermekei. Gyászolják **még menyei, veje, unokái, dédunokái és az egész rokonság.**

Ferenczy Valér:

Az idő fest

A művészetet és a tudományt általában két egymástól idegen, sőt ellentétes dolognak szokták tekinteni. Kétségtelen, hogy ezt az ellentétet eltúlozzák; azonfelül pedig ez az ellentét inkább csak újabb időkben, az ipariasulás és specializálódás korában mélyült el, illetve alakult ki. Leonardo da Vinci ugyanúgy volt művész, mint tudós; azonban nemcsak az ilyen rendkívüli, sokoldalú lángelmének volt sajátja ez az univerzalitás — régen. Sokszor mondják azt is, hogy a régi kultúrákban céhrendszerekbe osztályozódtak, mesterségük szerint, a művészek; ám ez is sokban egyoldalú beállítás, a határterületek nem voltak annyira rögzítve, mint esetleg hinnők; nemcsak a lángelmék előjoga volt áttörni a hivatásrendiség korlátait. Dürer, aki annyiban is alkalmas példa, mert igen sok irata, levele s egyéb írott emléke maradt, melyekből intimen ismerjük, típusa az igénytelen, egyszerű, csaknem naiv mesterembernek s mindamellett feltűnően művelt is volt az akkori fogalmakhoz képest. Ami pedig a mi modern korunkat illeti, vannak bizonyos „öröklött kényszereszmék", a túlzásig begyökeresedett elképzelések, melyek némi helyesbítést kívánnak és ilyen az a közhit, mely a művészt és vele szemben a tudóst, általában az egzakt dolgok művelőjét, *eo ipso* mintegy ellenpólusnak képzeli.

A művész szakmájából

Nem beszélve arról, hogy a komoly kaliberű művész alig lehet más, mint európéer, akinek látóköre jóval túlterjed hivatása határain: ettől függetlenül vannak területek, ahol szakmailag érintkezik a művészet és tudomány, ahol hivatásánál fogva van a művész rászorulva bizonyos tudományos ismeretekre. Így a festőnek, szobrásznak okvetlen ismernie kell (vagy kellene) alaposan a bonctant, főleg az ember, esetleg az állatok, mindenekelőtt a ló csontrendszerét, izomzatát, mozgásmechanikáját. Egy másik, speciálisan a festő szakmájához tartozó tudományág — bármily meglepően hangzik — a vegyészet. Helyesebben: a vegyészet és a kémiai technológia, a művészi festészetben használt anyagok alapos ismerete. Éppúgy, mint ahogy pl. a textiliparban fontos a színtartósság, úgy a festőművészetben is. Sőt itt még fontosabb, hisz nemcsak anyagi, gazdasági, gyakorlati értékek forognak kockán, hanem műérték, olykor felbecsülhetetlen szellemi alkotások értéke, maradandó volta függ a festék, alapozott festővászon, oldószerek, olajok, stb. vegyi összetételétől, használati módjától. A laikus számára ez teljesen idegen terület, de sokszor maga a festő sem eléggé tájékozott e téren. A szellem pedig függ a matériától, az anyagtól és ezeknek az anyagoknak, a művész által használt kellékeknek kémiai tulajdonságait, részletes ismeretét tanítja a festészet technológiája.

A festészet mühelytitkai

Ezt a tudományt régen, a kultúrák egymást követő századaiban tisztára empirikusan, tapasztalati alapon ismerték. Így a középkorban, majd a reneszanszban s még azután is egypár századon át a festők körében apáról fiúra, mesterről tanítványra szálltak bizonyos műhelytitkok, mesterségbeli előírások, hagyományok. Ezek sokban szellemi természetűek is voltak, a komponálás, a kép elgondolása, művészi megoldása, stílusa is igen sokban volt hagyományos és ezek a hagyományok — legalább is a mi mai fogalmainkhoz mérten — eléggé maradandóak voltak, lassan alakultak csak át; ezeknél azonban még maradandóbb tradíció adta tovább nemzedékről nemzedékre a művészet tisztán mesterségbeli, technikai ismereteit. Akkoriban nem létezett bolt, ahol a festő egyszerűen megveszi a festéket, óncsőbe, tubusba töltött olajfestéket, alapozott festővásznat, olajat vagy egyéb oldószert; ezeket mind nyersanyag formájában vették a festők és otthon a műhelyében kiki magának készített el annyit, amennyi kellett. Ez az állapot így maradt egészen a 19. századig, az ipari forradalomig, amely tudvalevőleg, ha vértelen forradalom volt is, de mégis bármily véres forradalomnál jobban alakította át a világ képét: ettől keltezödik az egész mai értelemben vett gyáripar, stb. és ezzel karöltve járt többek közt az is, hogy a műszaki haladás kivette a művész kezéből a festőanyagok, kellékek elkészítését. És ami a legérdekesebb, ezzel kb. párhuzamosan haladt egy másik folyamat is, mely szellemi vonatkozásban is sokban felrúgta, sutra vetette a hagyományt a képzőművészetben.

Festmények – tegnap és ma

Das Kind mit dem Bade ausschütten = a gyereket a fürdővel kiönteni, ettől óv a mély bölcseségü német közmondás. Sokban ez áll a szóban forgó folyamatra, amikor a technológia egyszerre rengeteg új festőanyagot hozott piacra a kipróbált régi helyébe vagy mellé. Ezeket nyomban felhasználta a gyáripar, nemcsak gyakorlati célra, hanem művészfestéknek is halomra gyártották az új, még ki nem próbált festékanyagokat, a művész pedig, aki amúgy is sokban tradícióellenes beállítottságú volt épp akkor, vonakodás nélkül használta. Az eredmény, sajnos, aztán később mutatkozott; így sok 19. századi festő képei sajnálatosan változtak, vesztették színüket. Néhány évtized alatt sok kép többet változott, mint a régi mesterek képei századok folyamán! Hisz a változás egy bizonyos időn túl rendszerint nem is fenyeget már, úgyhogy a régi mesterek, teszem azt egy Tizian vagy Rubens képei, most már nem is fognak többet változni, hacsak valami külsérelem, baleset nem éri őket.

Hogy mennyire gyanakvás nélkül használta a 19. század művésze az újabb találmányú festékanyagokat, ha a festékkereskedő azokat neki kezébe adta, annak érdekes példájául szolgálhat *Delacroix*, a romantikus idők nagy francia festője (1798—1863). Delacroixtól egy mindenképpen nagyérdekességű napló maradt, melyben sokhelyt jegyezte fel azt is, mily festékeket használt egy-egy képhez. Delacroixt a maga idejében hallatlanul újszerű koloristának tartották, sokan meg is rótták állítólag túlzott színorgiákban való tobzódása miatt. Ebből a mai szemlélő már nem sokat vesz észre. Nemcsak mert azóta akadtak újabb festők, akik még fokozott, egyenesen mondvacsinált, erőszakolt színezéssel eltompították esetleg a szemünket, hanem mert Delacroix, mint naplójából is kitűnik, sok olyan festékanyagot használt, melyről ma már tudjuk, hogy nem tartós, úgyhogy jobb gyárak nem is készítik többé. Aztán még jóval később is a másik nagyhírű francia festő, az „impresszionista" csoporthoz tartozó *Manet* (1832—1883) ugyancsak féktelen színei miatt volt piros posztó a maradi ízlésű kortársak szemében. Ez teljességgel érthetetlen a mai szemlélő előtt és kétségtelen, hogy Manet képei még többet vesztettek eredeti színbeli szépségükből, mint annak idején Delacroix festményei. Pedig már akkoriban nagy mozgalom kezdődött: lehetőleg visszatérni a régi mesterek óvatos mesterségbeli eljárásaihoz és a festékek megnövekedett skálájából kiválasztani azokat, amelyek maradandóságot biztosítanak a festő művének — legalább is fizikai értelemben. Ez volt a legrosszabb idő a festészet mesterségbeli tudománya szempontjából: a régi hagyományok feledésbe mentek, az új technika még nélkülözte a modern ellenőrzést. Ennek elrettentő, különösen szembeszökő példája Alfred *Stevens*-nek, a Manet-val körülbelül egykorú belga festőnek egyik képe a brüsszeli képtárban. A képen lent a kereten sárgaréz táblácskán rajt van a kép eredeti címe: „*La dame en rose*" — hölgy rózsaszínben, a kép pedig fehérruhás hölgyet tüntet fel! A rózsaszín idővel kiveszett, kifakult a képből.

Ebben az időben, a mult század nyolcvanas éveiben indult el aztán az említett mozgalom, rendet teremteni ebben a káoszban; művészek, műbarátok kezdtek figyelmet fordítani erre; így francia részről egy festőnek, J. G. *Vibert*-nek 1891-ben jelent meg „*La science de la peinture*" (a festészet tudománya) c. könyve; de különösen Németország vezetett a festőművészet anyagi eszközei ellenőrzésének terén, így már a 80-as években Keim kezdeményezésére megalakult a *Gesellschaft zur Förderung rationellen Malverfahrens* (az észszerű festő-eljárás előmozdítására szolgáló társaság). Ez odáig fejlődött, hogy újabban már a gyárak is kötelezőleg vállalták a forgalombahozott készítmények vegyi összetételének garantálását, minden festékes tubus címkéjén feltüntetik a benne lévő festék vegyi összetételét és színtartóssága fokozatát. Sőt már az 1910-es években pl. Münchenben a Polytechnikán külön tanszék volt a művészi festékek, olajok, illó olajok, gyanták és egyéb a művész kellékeihez tartozó anyagok kémiájáról s technológiájáról, melynek előadásait festők is látogathatták.

Múló és maradandó értékek

Olykor azt halljuk, a régi mesterek művei jól megmaradtak, mert ők hagyományos technikai előírások szerint dolgoztak. Nem egészen így áll a dolog; a régiek palettája aránylag szegény volt, a teljesen megbízható anyagok sériája eléggé hiányos. Így pl. nagy tévedés volna azt hinni, hogy a régi tájképfestők azért festettek barna fákat, mert nekik ez így tetszett és hogy az a bizonyos „szép meleg barna képtári tónus" szándékosan jött létre. Az élénk zöldek többé-kevésbbé kivesztek a régi mesterek csaknem valamennyi művéből. A mai festőnek a modern vegyi ipar adott kezébe egész sor új, ragyogó színű s hozzá maradandó festéket; csak bánni tudjon velük!

Lehet, hogy olykor hasznára vált az idő egy-egy régi festő képeinek, amennyiben nem volt disztingvált ízlésű kolorista s esetleg túlságosan halmozta képein a sokféle élénk *lokálszínt* (teszem azt valamely figurális képnél az alakok ruháinak, a drapériáknak színeit), ezzel akart kedvezni az akkori közízlésnek — hisz tudjuk, olvashatjuk, mennyire kedvelték az emberek hajdan, pl. a középkorban, minden téren a legélénkebb színeket, a kiabálót, a feltűnőt. Ez a festményekben is tükröződik olykor, nem egy régi festő képein van a lokálszínekben valami naív halmozása az élénk színeknek, ami már-már a banalitásig terjedhet.

Aki egy-egy képtárban szemléli a régi mesterek alkotásait, rendszerint sose gondol arra, vajon mit, mily hányadban hozott létre ezeken a képeken az idő? hanem ösztönszerűleg hajlandó — pro vagy contra — mindent, amit lát, az illető művész egyéni művének betudni. Szerencsére a régi kultúrák kiváló műveiben, mégha ki is kezdte őket némileg az idő, mégha színeik itt-ott változtak is, mégis maradt annyi szépség, annyi kvalitás, hogy nemkevésbbé fontos, vonzó, szinte nélkülözhetetlen értékek maradtak a mi számunkra, a mi szemünkben is, akik soha nem tudhatjuk, pontosan milyenek lehettek, amikor kikerültek alkotójuk ecsetje alól.

*

Egy régi olasz szállóige azt tartja: *Il tempo dipinge* — az idő fest. És ehhez valaki később hozzátette fokozott intelemül a festő számára, kihangsúlyozva a rajzbeli kvalitások fontosságát a festményekben: *Ma sovvenitevi che non ha mai disegnato.* (De gondoljatok arra, hogy az idő soha nem rajzol.)

Ó-egyiptomi népdal

Kicsi húgom szerelme túl a parton,
Kettőnk között örvénylik a folyó,
Krokodil hever a parti homokban.
Mégis a vízre szállok,
Folyó hátára lépek,
És nem süllyedhetek el.
Bátor az én szívem a vizeknek felette,
Szikla az én lábamnak a hullám:
Az ő szerelme az, az tesz engem erőssé,
Az ő szerelme az, a roppant vízivarázs.

Ima Amonhoz

(Ó-egyiptomi naphimnusz, a Kr. e. 3. évezred első harmadából.)

Téged imádlak, ha roppant szépséged szemembe aranylik,
Ha testemen nyugosztod édes ragyogásod,
S ha vörös fénnyel koronázva hanyatlasz.
Víg esti bárkád mikor eltűnik az este vízén
S bárkád a reggel örömével terhes.
Mikor keresztüllengsz az égen, diadalmas örömmel,
S büszkén szétűzöd ellenségidet, a fellegeket,
Az éber csillagok néked ujjongának,
A leáldozók téged imádnak,
Téged, ki alászállsz a nyugati hegyek kéklő horizontján,
Téged, ki Nap képében mindennap ékes,
Élő és örök vagy, Uram!

Ó-egyiptomi bordal

(Kr. e. 3. évezred.)

Odamennek a testek mind, amióta az Isten időt teremtett,
S ifjak jönnek utánuk.
A Nap mutatja magát minden hajnali órán,
S este letűnik a nyugati hegyeken.
És az apák életet adnak,
És az asszonyok fogannak,
És minden száj jó levegőt iszik.
Ám amit ők fogannak,
Holnap semmi megint.

Ünnepeld hát a vidám napot,
Zenét parancsolj elédbe, éneket,
Dobd maró gondod a sutba,
Mert néked is eljön napja a megválásnak.

Fordította: SZTÁRAI MIHÁLY

Nyilt tér

E rovatban közölt hirdetések díjszabása milliméterenként 40 fillér. A legkisebb hirdetés (10 mm) díja 4.— P Vidékről küldött hirdetések értékét postabélyegben kérjük mellékelni

Szombaton és ünnep előtti napokon nyilttéri hirdetést csak délután négy óráig fogadhatunk el.

Angolt, németet, franciát tanít nagy gyakorlattal külföldön élt úrilány. Külföldi laptudósító Keresk levelezés. Különórák egy pengőtől T.: Kettőszázkilencven-százhatvannyolc.

Hangosmozi gépberendezés, komplett 140 drb. felcsapós moziszékkel, jókarban lévő, jutányosan eladó. Cím: Spiegel József, Ilosva-Karpátalia. 432

Épülőfélben lévő **házat vennék!** „100.000 pengőig" Blocknerhez, Vilmos császár-út 33.

A XI. **Bocskay-uton** volt Lenke-úton épülő, déli fekvésű modern 5-emeletes **társasházunkban** 1—2 szoba-hallos, összkomfortos, valamint garszon **öröklakások** jegyezhetők. Terv és felvilágosítás irodánkban, XI., Lenke-tér 8. 10

Házivarrónőnek ajánlkozik női és leánykaruhák tökéletes készítésére ELSŐRENDŰ SZALONVARRÓNŐ. Telefon: száznyolcvanhárom—száznyolcvannyolc.

Dr. BÉKÉSI TIBOR ny. rendőr kapitány **magánnyomozó** Erzsébet-körút 17. Telefon 222-802.

VILLA kiadó Pasaréti-út és Belvedere között. Négy szoba. Központi fűtés. Garázs. Kert Lotz Károly-utca 12.

Balatonlellén fürdőtelep központjában **ELITE-PENZIÓBAN** folyóvizes szobák, bőséges 4-szeri étkezéssel, heti penzió minden költséggel. P 48.50. Díjtalan stranddal. 140

Nagy Zsigmond Lázár-utca 3. 128 **lakás- és irodai bútorok**

MODERN elsőrangú HALÓ, 4 ajtós szekrénnyel, smizettel és modern ebédlő jutányosan kapható 8—2 óráig Alkalmi Bútorüzlet, Honvéd-utca 3.

LEPEDŐ, törülköző, asztal- és ágynemű eladó Andrássy-út 28., földszint 5. 307

MOST VÉGZETT, őskeresztény **felsőipariskolás gépész,** vagy elektrikus, német tudással, előkelő vállalat központjába felvétetik. Ajánlatokat „Hivatalos óra 2-ig" jeligére Patak hirdetőirodába, Vilmos császár-út 29.

Öröklakások Belvárosban, Fehér György-u. 14 sz. alatt. 25 éves legnagyobb adómentességű, elsőrendű kivitelű, közp. fűtés és melegvízszolgáltatással ellátott egy, kettő és három szoba hallos, valamint garszon öröklakások.

Budán, Bajvívó-utca 8. sz. a. hasonló öröklakások leköthetők Mikle Károly építészmérnöknél IV., Veres Pálné-u. 31. Telefon: 188-260. 4

Netter írt, takarít garanciával szobánként 8 pengőtől VI. Izabella-utca 75 Tel.: 318-175

Bérház 180.000-ért Margithídfőnél, nagyadómentességgel, 6.5% tiszta jövedelemmel, eladó. Iroda: Jókai-u. 18, telefon: 127-040.

GYERMEKKOCSI gyermekágy, csőbútor legolcsóbban Prohászka-gyárból. Gróf Zichy Jenő utca 46. Fióküzlet: Üllői-út 7. 33

la brokát PAPLANOK kis hibával Reschofszky. **18.50 P-től** Baross-utca 61.

ELEGÁNSAN BÚTOROZOTT UCCAI SZOBA, közp. fűtés és meleg vízzel, KIADÓ. Szalay-utca 3. III. 5a. telefon: 326-170.

Eladó 6-lakásos masszív, nagyjövőjű, adómentes EMELETES BÉRHÁZ. Kassai-u. 16.

Teljesen különálló, magasföldszinti **egyszobás garszonlakás** szépen berendezve, közp. fűtés és meleg vízzel aug. 1-re KIADÓ. Érdeklődni lehet tel.: 110-699, vagy V., Katona József-u. 35. Házfelügyelő.

ELCSERÉLNÉM szoba, konyha, kamrából álló kertes LAKÁSOMAT a Zsidókórház környékén hasonló lakással. Értekezni Pestszenterzsébet, Zrínyi-u. 26.

Lakásrész Vígszínháznál 2 tágas utcai szoba, központi fűtés, meleg vízzel KIADÓ. Telefon: 112-431.

EGYSZOBÁS, központi fekvésű, komfortos lakásomat kettőszobás, központban lévő lakásra kicserélném. Választ a kiadóba „Csere 63" jeligére

„FIXUM" rovarirtó szer hatása egyedülálló csótány, ruszni, hangya, stb. terjedése ellen „FIXUM" Vegyipari Művek, XIII., Reitter Ferenc-u. 56 Telefon 291-816.

Elcserélném négyszobás légfűtéses olcsó honvédutcai lakásomat Mussolini-térhez közeli hasonló lakással. „Légfűtés nem fontos" jeligére, Boros-hirdetőbe, Andrássy-út 14.

30-as komoly, csinos, keresztény úrileány idősebb hölgy vagy magános **háztartását vezetné,** társalkodónőnek menne. Megkeresést „Perfekt főz" jeligére Blocknerhez, Városház-utca

Ujjáalakítom nyakkendőjét! fehérneműjét. Művészi műtömés fehérneművarrás harisnyaszemfelszedés monogramhimzés Munkáért elmegyünk SZÁNTÓ FERENCNÉ VI., Dob-utca 66. sz. (Erzsébet-körút mellett.)

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS FELELŐS KIADÓ:
HEGEDÜS GYULA

Valuta- és devizapiac

A *Magyar Nemzeti Bank* hivatalos árfolyamai:

Valuták: Angol font 12.40—12.60, kanadai dollár 301—306, cseh-morva korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.45—11.80, dinár (500 és 1000 dináros címletek kivételével) 7.60—7.90, dollár 356—360, leu (érme kivételével) 3.20—3.40, líra (csak 10 lírás bankjegyek és érmék vásárolhatók) 17.40—17.90, svájci frank 77.95—78.95, svéd korona (csak 100 koronásnál kisebb címletek vásárolhatók) 81.70—82.70, szlovák korona (20 koronásnál nagyobb címletek kivételével) 11.55—11.90.

Devizák: Athén 3.025—3.055, Belgrád 7.82—7.88, Berlin 135.70—136.70, Bukarest 3.41—3.44, Isztanbul 238—271, London 13.09—13.25, Milánó 17.66—17.8864, New York 344.10—347.10, Prága 11.79—11.93, Szófia 4.11—4.15, Stockholm 81.90—82.70, Zürich 78.15—18.95, Pozsony 11.79—11.93.

Devizakompenzációs felárak: A magyar—német 18—19½%, a magyar—jugoszláv 46—47½%. A török font felára 38—39½%.

Zürich, július 23. (Zárlat.) London 17, New York 440, Milano 22.20, Madrid 40, Berlin 176, Stockholm 104.87, Szófia 5.50, Belgrád 10, Athén 3, Isztanbul 3.50, Bukarest 2.30, Helsinki 8.75, Buenos Aires 103.75.

Zágráb, Belgrád, július 23. (Zárlat.) Milano 223.42—226.52, London 168.13—171.33, New York 4425—4485, Prága 149.75—151.25, Zürich 1007.17—1017.17, Berlin 1775.34—1793.10.

London, július 23. (Zárlat.) New York 4.02½—4.03½, Montreal 4.43—4.47, Zürich 17.70—17.80, Stockholm 16.85—16.95, Buenos Aires 16.90—17.13. — Nemhivatalos jegyzések: Madrid 37.70, Helsinki 200 névleg, Belgrád 157 áru, Szófia 308 áru, Bukarest 840 áru, Lisszabon 100.—, Isztanbul 515 áru, Athén 525 áru, Riga 19, Tallinn 14.50, Kaunas 21.23 névleg, Rio de Janeiro 3.25, Montevideo 23, Kobe 15. — Ia bankváltó 3 hóra 1.03—1.06, Ia ker. váltó 2.50—3, napi pénz 0.75—1%.

New York, július 23. (Zárlat.) London 3.81¾, Berlin 40.05, Madrid 9.25, Milánó 5.05, Zürich 22.73, Stockholm 23.88, Montreal 88.625, Buenos Aires 2.30, Rio de Janeiro 5.10, Yokohama 23.43, Sanghai 6.25.

Megegyezés a magyar—svájci áru- és fizetési forgalomban

Az utóbbi két nap folyamán dr. *Borard*-dal, a svájci szövetségi kormány kereskedelmi tárgyalási megbízottjával, a magyar—svájci áru- és fizetési forgalmat érintő néhány kérdés tárgyában az itteni külügyminisztériumban megbeszélések folytak, amelyek megegyezéshez vezettek. Megállapodás történt továbbá, hogy a két ország közötti áru- és fizetési forgalomnak a szeptember 30-áig érvényben lévő jelenlegi szerződés lejárta utáni időre való szabályozása végett szeptember első felében Bernben tárgyalások fognak megindulni, amelyek folyamán a kölcsönös árucsereforgalom folytatólagossága fenntartásának figyelembevételével a jelenlegi szerződésen a változott körülmények folytán szükségessé vált változtatások fognak eszközöltetni. *(MTI.)*

A kereskedelmi és iparkamarákra bízzák a vas- és fémanyag-kiutalásokat

Nélkülözhetetlenné vált az anyaggazdálkodás munkájánál a *Kereskedelmi és Iparkamara.* A hivatalos intenciók szerinti kamarákkal történő együttműködés ma már nagyszerűen bevált. Különösen a vidéki kereskedelmi és iparkamarák szerepe nőtt naggyá anyaggazdálkodásunkban.

Az eddigi gyakorlat szerint a vidéki kamarák csupán közvetítették és véleményezték az anyagigényléseket. A jövőben — mint értesülünk — valószínűleg kiterjedtebb hatáskört kapnak. Erre vall az is, hogy *a vas- és fém-anyagigényléseket, zárolás alóli feloldásokat ezután nem az anyaghivataltól kell majd kérni az igénylőknek, hanem közvetlenül attól a kamarától, amelynek körzetébe tartoznak.*

A vidéki kamarák azután az egyes ipartestületek véleményezése alapján *önállóan* is döntenek az anyagkiutalások és felszabadítások ügyében. Ez a nagyfontosságú újítás *gyorsabbá teszi* az ügyek vitelét. Rengeteg felesleges adminisztrációtól szabadítja meg úgy az illetékeseket, mint a feleket, legelsősorban pedig szakszerű s a helyi viszonyokat ismerő, feladatuk magaslatán álló kezekre bízza a fontos döntéseket. A vas- és fémanyaggazdálkodás lebonyolítása tehát megmenekül az eddigi zökkenőktől s remélhető, hogy a többi szakmák területén is hamarosan megvalósítható lesz ez az üdvös újítás.

A gabona új irányárai Szlovákiában

A szlovák hivatalos lap legutóbb megjelent száma közli a pénzügyminisztérium rendeletét, amely szerint a pozsonyi tőzsde július hónapra a következő irányárakat állapította meg: Búza 170, rozs 140, árpa 120, zab 140, tengeri 140, téli borsó 250, bab 430, rizs 450 korona métermázsánként.

Kemányfakiviteli szindikátus vagy egykéz?

Keményfa-kivitelünk megszervezésének alakulásáról megemlékeztünk már. Az illetékesek részben szakmai javaslatok alapján *szindikátus* felállítására gondoltak. A kiviteli szindikátus tervezete alapján — hír szerint — csak 8—10 termelővállalat számára nyílna alkalom külföldi értékesítésre. A többi nagytermelő így ezeknek lenne kénytelen fáját — természetesen a kiviteli árnál alacsonyabban — átadni. A szindikátusi terv mellett igen komolyan esik latba — részben szintén szakmai indításra — az *egykéz-terv.*

Keményfa-feleslegünk kedvező külföldi értékesítése minél előbbi s az egyetemes termelői és kereskedői érdekeket is kielégítő megoldást sürget.

Lisztpiac

A Budapesti Lisztárjegyzőbizottság árjegyzései: Búzaliszt: Dara 39.49—40.49, 0GG, 0G, 0F 38.49—39.49, EB—EB-1 33.11—34.41, SB 26.11—26.81. Rozsliszt: FR 28.55—30.50, SR 22.55—24.50.

Az árak aranypengőben 100 kg-ként a szokásos malmi feltételekkel helyt Budapest, legalább 60 zsákra értendők.

A dohányjövedék új gyakornokai. A dohányjövedéki központi igazgató *Károly* János, vitéz *Zong* János, *Czirmay* Tibor, *Faludi* Dezső, *Major* János Ödön, *Mati* Ferenc, *Pelczer* Kálmán, *Losinszky* Andor, dr. *Kernya* Jenő, *Siklósi* János Gyula, *Gönczy* László és *Szopkó* Dezső irodai alkalmazottakat a jelenlegi állomáshelyükön való meghagyásuk mellett ideiglenes minőségű dohányjövedéki gyakornokká kinevezte.

Megtérítik a háborús károkat Olaszországban

Rómából jelenti az *NST:* Az olasz kormány törvényt hozott a háború okozta károkról. A háború okozta károkat az eddigi tervek szerint a szakértők számításai alapján 3.5 százalékos *kötvényekkel térítik meg.* A kötvények 25 évig vannak érvényben és a kifizetéseket ez alatt az idő alatt *kisorsolják.* Ezen a réven a károsult magánemberek hozzájutnak azokhoz az anyagi eszközökhöz, amelyekkel hamarosan helyreállíthatják elpusztult vagy megsérült ingatlanaikat.

Általános kiviteli tilalom Olaszországban

Rómából jelenti az *NST:* Az olasz kormány *általános kiviteli tilalmat rendelt* el az olasz vámtarifában foglalt *minden árunemre.* Az errevonatkozó rendelet azonnal életbelépett. Kivételeket esetenként engedélyezhet a pénzügyminiszter.

Állatpiac

Budapesti sertésvásár. Hétfői maradvány 40, keddi felhajtás 91, összesen 131, eladás 56, eladatlan 75 drb. — A vásár irányzata változatlan. — Árak: Uradalmi zsírsertés páronként 340 kg-on felül 139.

Budapesti borjúvásár. Felhajtás 791 drb. A vásár irányzata lanyha. — Árak: Ia 70—74, IIa 62—69, IIIa 42—60 fillér kilónként élősúlyban.

A magyar kézműipar német, francia és angol katalógusa. A *Kisipari Kiviteli Intézet,* amelyet tudvalévően a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, valamint az iparügyi minisztérium és a főváros együttesen hívtak életre s amely eddig is egészen rendkívüli sikereket ért el a magyar kézműipari export kiépítésével, ennek az exportnak a szolgálatába most egy német, francia és angol nyelven megjelent és feltűnő szépséggel illusztrált katagólust állított. Az exportkatalógus képei pontos tükrei azoknak a termékeknek, amelyekkel valóban büszkélkedhet a magyar kézműipar.

Értéktőzsdék

A *budapesti értéktőzsdén* kedden az ármozgalom szűk határok között mozgott és a tőzsde tartott irányzattal a hétfői árszínvonalon zárt.

A *budapesti értéktőzsdén* kedden a következő árfolyamokat jegyezték:

	Előző zárlat	Kötések	Zárlat
N. Bank	176.5	—	176.5
I. Bp. Mal.	—	—	11.—
Hungária	27.—	—	27.—
Király Mal.	11.—	—	12.—
Bauxit	169.—	169	169.—
Beocsini	13.—	13	13.—
Borsodi sz.	11.—	10.75—10.5	10.5
Szentlőrinci	6.—	—	6.50
Kohó	17.8	18—17.9	17.75
Drasche	17.—	—	18.5
Aszfalt	—	5.10	5.—
Kőszén	371.—	368—367	367.5
N.-bátonyi	43.25	43	43.—
Salgó	38.85	38.9—39	38.9
Urikányi	29.1	29.1	29.—
Franklin	—	—	6.30
Pallas	—	—	6.—
Ganz	15.4	15.5—15.1	15.3
Acél	35.9	36	36.—
Rima	84.75	85	84.9
Schuller	36.—	—	33.—
Guttmann	5.—	—	5.—
OFA	9.50	—	10.—
Nasici	—	—	57.75
Levante	0.20	—	0.20
Nova	15.75	15.5	15.5
Tröszt	40.—	—	40.5
Államvasút	7.40	—	7.40
Délcukor	80.—	80.45	80.45
M. cukor	90.2	90.5—90.1	90.—
Izzó	—	110.5	110.5
Dreher-H.	170.—	—	170.—
Gschwindt	905.—	903—904	904.—
Schwartzer	6.70	6.70	6.70
Gyapjúmosó	4.—	4	4.—
Pamutipar	34.—	—	34.5
Sz. kender	56.—	—	56.—
Chinoin	14.—	15	14.5
Danica	0.90	1.10	1.10
Diana	90.—	95	95.—
Flóra	16.—	—	16.—
Brassói	—	—	29.—
Gumi	—	—	53.5
V. forgalmi	16.5	16.9—16.8	16.9
Telefon	7.75	—	7.75

Államadósság, kötvények, záloglevelek: 1940. évi pénztárjegy 100 (100), 1914. évi fővárosi kötvény 4.5% 294 (292), 1927. évi fővárosi kötvény 6% 100.125 (100.25).

A *londoni tőzsde* szilárd irányzattal nyitott. Ipari értékek, hazai vasutak, valamint aranybányák megjavították árfolyamukat. Aranyszélű papírok kezdetben ingadozásoknak voltak alávetve. A tőzsdeidő későbbi folyamán a forgalom elcsendesedett, de a szilárd alaphangulat tovább tartott. Az alkuszok aranybányák iránt mutattak élénkebb érdeklődést, míg hazai vasutakban nyereségbiztosító eladások nyomták az árakat. Aranyszélű papírok zárlat felé megszilárdultak, ipari értékek továbbra is tartottak maradtak. A tőzsde szilárd irányzattal zárult.

London, július 23. (Zárlat.) Anglo Iranian Oil 30⅝, Burmah Oil 44⅜, Mexican Eagle Oil 3⅜, Shell Transport 32½, Rio Tinto 5½, Cons. Diamonds Mines SWA 2¾, De Beers 3, Cons. Goldfields 27½, Rand Mines 115, Chartered 15, Imperial Tobacco Comp 83¾, Courtaulds 24¾, Imperial Chemicals 22¾, Lever Brothers 18⅛, Cable & Wireless 7½% Ord. 35, Cickers Ordinary 11⅞, Electr. Msical Ind. 5½, Brit. Consols 2½% 72⅛, Brit. War. Loan 3½% 98⅞, Brit. Funding Loan 4% 110, Brit. Victory Loan 4% 108⅜, Conversion Loan 4½% 99½.

New York, július 23. (Zárlat.) Allied Chemical 147½, Americ. Can. 94¾, Americ. Smelting 35¾, Americ. Sugar 13⅜, Americ. Tel. & Telegr. 159, Americ. Tobacco 76, Anaconda Copper 18⅞, Atchinson Topeca 15⅜, Baltimore & Ohio 3¾, Betlehem Steel 75¼, Canadian Pac. 2⅞, Chrysler Corp. 63½, Consol Gas 27⅞, Delaware & Hudson 11¼, Eastman Kodak 119, Gen. Elektric 31¾, Gen. Motors 43¼, Hudson Motors 3⅞, Intern. Tel. 2⅝, Missouri Pac. 3/16, New York Centr. 11½, Intern. Nick. 22⅝, Norfolk & Western 202, Northern Pac. 6, Pennsylvania R. 19⅝, Radio Corp. 4⅞, Standard Brands 6, Standard Oils 33⅞, Southern Pac. 8¼, Union Pac. 81½, U. S. Rubber 18¼, U. S. Steel 50⅜, Westinghouse El. 94¼, Woolworth Co 33, Brasilian Tract. 2¾, Chase Nat. Bank 29¾, Nat. City Bank 24¾, Paramount Publ. 4⅞, Wright Aero 98¾, 5½% Young-kölcsön 17⅛, 7% Italian 48.

Élelmiszerpiac

Kiskereskedelmi árak: rostélyos, felsál 200—280, leveshúsok 120—220, júhhús: hátulja 160—210, eleje 130—180, szalonna 190, háj 204, zsír 198, élő tyúk 250—450, csirke 140—340, tisztított tyúk 190—240, csirke 240—400, lúd, hizott 200—260, ruca 220—260, tealojás 200—210, főző és apró 180—200, tejfől 130, teavaj 390, pasztőrözött 410, tehéntúró 70—80, száraz lencse 48—96, borsó 80—112, burgonya: Gülbaba 19, nyári rózsa 19, Ella 17, zöldborsó 28—44, karfiol 46—90, vöröshagyma 19—24, fejeskáposzta 36—46, kalarábé 1.5—4, -ska 20—30, paraj 38—50, zöldbab 20—48, tök, főző 4—8, uborka 14—34, zöldpaprika 2—8, zöldtengeri 3—10, paradicsom 30—40, alma 32—90, körte nemes 80—130, közönséges 56—80, meggy 68—140, málna 80—120, barack 36—120, ribizke 36—48, mák 196—210, dióbél 330—440, őszibarack 80—240 fillér kilónként.

Gyapotpiac

Liverpool, július 23. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling júl. 7.35, aug. 7.24, szept. 7.13, okt. 7.06, nov. 6.98, dec. 6.88, jan. 6.84, febr. 6.79, márc. 6.75, ápr. 6.71, máj. 6.67, júl. 6.63, okt. 6.59. — *Giza* júl. 10.22, nov. 10.02, jan. 9.85, márc. 9.70, máj. 9.62. — *Upper* júl. 10.87, nov. 10.30, jan. 10.10, márc. 9.90, máj. 9.83 penny per libra. Az irányzat tartott.

New York, július 23. *(Zárlat.)* Északamerikai fully middling loko 10.23, aug. 9.45, szept. 9.30, okt. 9.30, nov. 9.24, dec. 9.18, jan. 9.08, febr. 9.03, márc. 8.97, ápr. 8.87, máj. 8.78, jún. 8.69, júl. 8.61 cent per libra. Az irányzat csendes.

Termény tőzsdék

A *budapesti terménytőzsde* árai kedden nem változtak.

Hivatalos árfolyamok: Rozs: Pestvidéki 16.60—16.85, más származású 16.80—17.05. — *Sörárpa:* Kiváló 22.60—22.85, prima 21.60—21.85, sörárpa 20.60—20.85. — *Takarmányárpa:* Ia, 65—66 kg-os 18.60—18.85, középminőségű 18.10—18.35. — *Őrlemények* (helyt Budapest, zsákostól): Finom búzakorpa 14.90—15.10, 8-as takarmánylisztt 17.05—17.85 pengő mázsánként.

London, július 23. *(Zárlat.)* Az irányzat ónban jól tartott. Ón standard 267—267¼, három hónapra 266—266¼, lesz. árf. 267, straits 277¼.

Winnipeg, július 23. *(Zárlat.)* *Búza* júl. 71⅜, okt. 73⅝, dec. 74⅝. — *Rozs* júl. 45⅛, okt. 45¾, dec. 46¾. — *Zab* júl. 32, okt. 29, dec. 27. — *Árpa* júl. 34⅜, okt. 35¾, dec. 36⅛. — *Lenmag* júl. 129¾, okt. 133 cent per bushel.

Chicago, július 23. *(Zárlat.)* *Búza* júl. 71⅞—71¾ (pengőben 9.11), szept. 73¼—73⅜ (9.32), dec. 74¾—74⅞ (9.51). — *Tengeri* júl. 63⅞ (8.69), szept. 60¾ (8.27), dec. 56⅛ (7.64). — *Zab* júl. 28½ (6.79), szept. 28⅛ (6.70), dec. 29 (6.90). — *Rozs* júl. 44½ (6.05), szept. 43½ (5.92), dec. 45⅞ (6.24) cent per bushel.

Szabályozzák a magyar gabonaértékesítést

Berlinből jelenti a *Magyar Távirati Iroda:* **A „Berliner Börsenzeitung" foglalkozik a magyarországi terméskilátásokkal. A lap kiemeli, hogy a magyar földművelésügyi minisztérium legutóbbi jelentése szerint a termés az utolsó két hét alatt lényegesen javult. Mindenütt nagyban folyik az aratás. A közeli napokban kormányrendelet útján szabályozzák a gabonaértékesítés kérdését. Minden valószínűség szerint a magyar kormány megmarad eddigi árpolitikája mellett.**

Működik már az áruellátási bizottság

Ismeretes, hogy a *Gyáriparosok Országos Szövetsége,* valamint a *Kereskedelmi és Iparkamara* előterjesztésére a minisztérium elrendelte az *áruellátási bizottság* megalakulását, életrehívta ezzel azt a szervet, amely az áruellátás körül felmerült panaszokat megvizsgálja, a panaszok tárgyában dönt és így gyakorol befolyást az árukészletek méltányos és igazságos elosztására.

Az áruellátási bizottság mindannyiszor ülést tart, amikor legalább 20 elintézendő ügy kerül eléje. Az első ülést már meg is tartotta és mind a húsz ügyben megfelelő döntést hozott. A panaszosok többnyire kereskedők vagy iparosok s a panasz tárgya többnyire az, hogy valamelyik gyáros nem szolgálta ki őket kellő mértékben. A bizottság döntése ellen nem lehet fellebbezni, de ha a panaszos új indokokat tud előterjeszteni, panaszát megismételheti.

A szovjet szerepe a Balkán áruellátásában

Anglia és Franciaország háborús elszigetelődése, de különösképp Német- és Olaszország kivételének alakulása komoly külkereskedelmi problémák elé állítja a Balkán-államokat. Olaszország hadbalépése óta több forgalmi út elzáródása is hozzájárult a bolgár, török, jugoszláv, román és görög árubeszerzési gondok növekedéséhez.

Az olasz és német kivitel nem szünt meg ugyan, de átmenetileg egyes cikkekben korlátozódott az említett országok piaca felé. Jórészt ez ad lehetőséget és ösztönzést a szóbanforgó délkeleteurópai államoknak, hogy Szovjet-Oroszországgal való kereskedelmi kapcsolataikat jobban kiépítsék. Egyre-másra szállnak világgá hírek a szovjet kereskedelmi kiküldöttek belgrádi, szófiai, ankarai, bukaresti és athéni tárgyalásairól. A Balkán-államok főként iparcikk (mezőgazdasági gépek, többfajta motorok, stb.) szükségletüket igyekeznek beszerezni az eddig kevéssé ismert orosz piacról. A szovjet egyelőre próbaszállítmányokat küld több új exportcikkéből s csak ezek megérkezése után indulnak meg a vagonkaravánok a balkáni országok felé.

A jelenlegi külpolitikai helyzet külkereskedelmi következményei kiváltképp a török áruellátást érintik. Az olasz hadüzenet óta ugyanis teljesen megszünt a forgalom a török és olasz kikötők között. Súlyosbítja a török gondot a török—német kereskedelmi kapcsolatok megelőzően beállott sorvadása is.

Mindezek a balkáni külkereskedelmi kérdések annak ellenére is komolyaknak mondhatók, hogy Olaszország például nemcsak, hogy nem csökkentette, hanem erőteljesen növelte egyes cikkeinek kivitelét az említett piacok felé. Ezeknek felvevőképessége különösen iparcikkek terén nagy lendülettel növekszik. A szovjet termelési és kereskedelmi politika pedig napról-napra jobban számol a balkáni helyzet alakulásával és a lehetőségeket következetességgel ragadja meg.

Vállalati hírek

A *Magyar Toilkereskedők Szövetkezete Biró* Lászlót, *Konkoly-Thege* Dezsőt, *Szekeres* Gyulát, *Szabó* Jánost, *Szekér* Istvánt és dr. *Hoffer* Lászlót választotta igazgatósági tagjaiul.

*

A *Csavarokat Árusító Részvénytársaságnál* dr. *Heinrich* Gábor és *Marton* Ferenc igazgatósági tagságát bejegyezték. *Gassner* Tibor igazgatósági tagsága és *Spányik* Géza cégvezetői volta a társaságnál megszünt.

*

A *Hitelszerző és Gazdasági Bank Részvénytársaság*-nál *Barta* Albert igazgatósági tagsága megszünt.

*

A *Kiskunsági Malomipar, Kereskedelmi és Műszaki Részvénytársaság* vitéz dr. *Pólya* Antalt, *Kovács* Antalt és *Kovács* Lajost választotta igazgatósági tagjaiul.

*

A *Kender-, Juta- és Textilipar Részvénytársaság,* amely textilipari anyagok és műanyagok feldolgozására, valamint forgalombahozatalára alakult, most telkek vásárlására és eladására, valamint bel- és külföldön fióktelepek létesítésére, hasonló vagy rokonnemű vállalatokban való részvételre, valamint érdekközösségi megállapodások létesítésére is kiterjeszti tevékenységét. A társaság alaptőkéje 7,812.000 RM, amely 78.120 darab egyenként 100 RM értékű, bemutatóra szóló részvényre oszlik. A társaság hirdetményei az új alapszabályok szerint a *Deutscher Reichsanzeiger*-ben jelennek meg.

Egy holland forint 133 német pfennig

Hágából jelenti a *Német Távirati Iroda:* A birodalmi biztos rendeletileg újonnan megállapította a birodalmi kincstárjegyek árfolyamát. Eszerint egy holland forint 133 birodalmi pfenninggel egyenlő. Az eddigi árfolyam szerint egy forint 1.50 birodalmi márkának felelt meg.

Magpiac

A budapesti magpiacon kedden a következő árakat jegyezték budapesti paritásban: Kőles, fehér 44—48, vörös 40—42, egyéb 37.5—38.5 pengő mázsánként. — Ab feladóállomás: mák, kék 150—155, csillagfürt, fehér, lapos 22.7—23 pengő mázsánként.

Felvétel a szőlészeti és borászati szakiskolába. A földmüvelésügyi miniszter a soproni, balatonarácsi és kecskeméti szőlészeti és borászati szakiskola 1940/41. tanévére pályázatot hirdetett. A háromévfolyamú szakiskola elvégzése az állami és 100 katasztrális holdon aluli kiterjedésű magán szőlőgazdaságokban önálló szőlőkezelőként, illetve az állami és magán pincegazdaságokban pincemesterként való alkalmazásra képesít. A pályázati határidő augusztus 20-án jár le. Bővebb felvilágosítással a nevezett szakiskolák igazgatóságai szolgálnak.

NYOMATOTT A NYOMDÁSZAT 500. ÉVÉBEN A GLOBUS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T. KÖRFORGÓGÉPEIN, BUDAPEST, VI., ARADI UTCA 8. — FELELŐS VEZETŐ: ERDÉLYI GYÖRGY

Ferenczy Valér

KELL-E MŰVÉSZKAMARA?

A művészek nagy többsége szerint nem kell!

Művészkörökben érthető izgalommal tárgyalják, hogy újra felmerült a képző-művészeti kamarának a terve. Állítólag a kamara tervezete már a kultuszminisz-tériumban van. Megkérdeztük néhány nagynevű festőnket és szobrászunkat, van-e szükség, véleményük szerint a kamarára. Itt közöljük művészeink erre vonatkozó nyilatkozatát:

Ferenczy Valér:

Nem helyeslem a kamara felállítását. Véleményem, hogy a művészek túlsá-gos agilitása sok esetben ügyes önad-minisztrációt leplez. A művészi stílus-ban ma óriási eltérések vannak, sok-kal nagyobbak, mint harminc évvel ez-előtt. Épp ezért rendkívül nehéz mér-téket vonni, hogy ki művész. Biztosra veszem, hogy a Művészkamara az igaz-ságtalanságoknak valóságos melegágya lenne.

Ferenczy Valér

Színházi Magazin
1943. aug. 18.

ennek a darabnak a megírá
olyan szép, csendes, úri dolo
gényt írni. De »A fiú« témájá
hordozom magamban, csak dr
ban tudtam elképzelni, megol
családi kapcsolatok egyre gyo
redezése, a felszabadulás erős
a lüktető formát kívánta.

Két nő egy ilyen első talál

zkanelli Pál az első térkep csináló.
os és földrajztudos volt.

ombus Kristof 1492 augusztus 3 án
dult el Szanta Maria nevü hajójával
nerika felfedezésére.
fedezi a Bahama szigeteket.
16 Kuba sziget felfedezése.
Nínával ment vissza.
3, január 3 vissza indult Pasze-
ába.
nt 25.én. 500 emberrel 17 hajó in-
ult Eszpanóniába.
utjára 3 hajóval indult.

näissance = újászületés.

Bramante.

ramante igazi neve Donate La-
ri fő müve a milánói Santa
ria templom 108 m magas tor-
val. A Szent Péter templom Ro-
ában, az ő tervei alapján épült.
ezdte, de nem fejezhette be.

Ferenczy Valér: Uzsonna.

A NEMZETI SZALON TÉLI KIÁLLITÁSÁR

Vas. Ujs. 1914. 943. l.

A hadtestparancsnok és kisérete. — 4. Turka az oroszok látogatása után. — 5. Szétrobbantott vasuti
tt szükséghíd. — 7. Hajtják a menázsit. — 8. Zsoldkiosztás ellenséges földön.

AZ ÉSZAKI HARCZTÉRRŐL.

Ferenczy Valér: Venezia. San Pietro.

A M. I. É. N. K. KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN.

— Nos, és hogyan történt a pálfordulásod? — kérdezte élénk érdeklődéssel Tódor.

— Nagyon egyszerüen. Legutóbb, mint tudod, több hónapra terjedő utazást tettem a külföldön. Ilyenkor az ember nem igen nézi az étlapot, mert sokszor meg sem érti, hanem eszi, a mit hoznak neki és a mi jól esik. Nekem rendesen hoztak az ebédemhez almát és nagyon jól esett, hát ettem. Így kaptam rá és nem bántam meg. Pedig mondhatom, hogy az a külföldi alma mása sem lehetne a mi almánknak. Külső látszatra, szinre lehet szebb, kívánatosabb — de mikor az ember felvágja, akkor látja és érzi a különbséget. Valahogy hiányzik belőle a mi áldott magyar földünk ize-zamatja. Mikor aztán visszajöttem és itthon megint rám nevettek a mi pompás almáink, valóságos düh fogott el. Kifosztottnak, megraboltnak éreztem magam a hosszú évek során meg nem evett almák miatt. Mennyi gyönyörű, zamatos alma termett itt azóta — gondoltam — és én csak néztem és kivántam azokat és mind más ette meg! És ezt mind az a nyomorult étlap cselekedte . . . Azóta, barátom, sohasem nézem meg az étlapot és mindig eszem almát. Lehet, hogy, a mint mondod, ez a józanság és morális érzékem fogyatkozására vagy legalább is egy kis könnyelműségre vall, de mondhatom, hogy nagyon jót tesz az egészségemnek.

Halupkának láthatólag szeget ütött a fejébe eme fejtegetésem.

Vas. Ujs 1910. 66. l.

son elő egy bérkocsit. Persze, azt hitte, hogy ő elhajtat a bérkocsiban, mi meg majd csak eloszlunk. Ebben azonban alaposan csalódott. Virozsil lejött, beült a bérkocsiba, mi pedig, az Egyetem-téren álló egyetemi polgárok, körülvettük a kocsiját és az időközben százezerre felszaporodott néppel együtt a Szózatot énekelve kisértük a csak lépésben haladó bérkocsit. Az öreg Virozsilnak ez kezdetben láthatólag kellemetlen volt, de azután beletörődött sorsába és igy jutottunk el a Lánczhídtérre, mai Ferencz József-térre, a hol az «István főherczeg» szállón túl levő házban volt a rendőrfőnökség, a hirhedt Prottmann birodalma.

Virozsil soká volt fent Prottmannál. Akkor még az Akadémia palotája és a mögötte levő paloták helyén egy nagy üres tér volt. Ezen a téren zajongva vártuk Virozsil lejövetelét. Végre lejött, maga köré szólított bennünket és elmondotta, hogy a dologról jelentést tettek a kormányzó Albrecht főherczegnek, a további intézkedésre onnan várják a rendeletet. Hiszi, hogy délután szabadon fogják Kaas Ivort bocsájtani. Felszólította azután a rektor az egyetemi hallgatókat, hogy csendesen oszoljanak szét, mert a további zajongással csak nehezebbé tennék letartóztatott társunk helyzetét. Ez az argumentum használt. Ki lett adva a jelszó, hogy csendesen oszolni! És épen idejében indultunk onnan, mert néhány percz múlva a mellékutczából sebes ügetéssel

vacsoránat, mint az utóbbi időben rendesen, én ezúttal is almával végeztem.

Mialatt én a pompás, zamatos gyümölcsöt jóizűen falatozgattam, Tódor az étlap tanulmányozásába mélyedt. Néha fel-felpislantott a papirosa mögül s hol reám, hol az előttünk szinte kaczéran mosolygó szép piros almákra vetette különös tekintetét.

Mikor az utolsó falatot is lenyeltem, igy szólt hozzám Halupka Tódor:

— Látom, már téged is megrontott ez a nagyvárosi élet. Lenyeste, eltompította a józan, mondhatnám, morális érzékedet!

Csodálkozva néztem Halupkára.

Ő nemes egyszerűséggel, de nem minden szemrehányás nélkül folytatta:

— Almát eszel!

— Igen, almát eszem, — feleltem én hasonló egyszerű mondattal és szinte eleven kérdőjellé görbülve.

— Ez az, — mondotta Halupka, — a miben én a józan, mondhatnám, az erkölcsi érzéked szomorú hanyatlását látom.

— De kérlek, Tódorkám, egy alma . . .

— Igen, igen, egy alma . . . ez az!

— Megvallom, — mentegetőztem, — én szeretem az almát. Újabban meg az orvosom is melegen ajánlotta. Jót tesz az egészségemnek. Elvégre lehet, hogy te nem szereted az almát, vagy, mint megrögzött agglegény és nőgyülölő, csak Éva bűnös közanyánk paradicsomi corpus delictijét látod emez — a Bibliában

asztalra Tódor és az orrom elé tartotta az étlapot:

— Nézd!

Megnéztem. Csakugyan, kissé borsosan — enyhén értékelve — legalább is háromszoros árban volt ott felszámítva az alma.

— Te, — kérdeztem hirtelen fordulattal Tódort, — mért nem nősülsz te már meg? A kinek ilyen józan érzéke van és kitünő gazdasági elvei vannak, mint neked, azt a jó Isten is férjnek és családapának teremtette. Az imént mondottad, hogy nem is vagy olyan megcsökönyösödött nögyülölő . . .

— Úgy van. Sőt, alapjában véve — ismétlem — nagyon tisztelem és szeretem a nőket. És nincs melegebb vágyam, mint egy takaros kis feleség, meg egy csomó piros-pozsgás pufókképű nebuló . . . — szólt Tódor bizonyos könnyed és szinte nekilendülő melegséggel.

Majd hirtelen, mint a ki önnön hangjától visszadöbben, szünetet tartott és megvakarta deresedő tarkóját, a mire rendesen az a bizonyos sulyos és hideg «de» szokott következni.

— De, — folytatta csakugyan, minden lendület nélkül Tódor, — nem olyan egyszerű és könnyű a dolog, mint az ember gondolná, mig meg nem kisérelte.

— Hogyan? — kérdeztem, — hát te már egyszer talán . . .

— Úgy van barátom! Nem is egyszer, sőt nem is kétszer, — mondta csüggedten Tódor.

39. l. lép

— János, fogja be azonnal a trabereket.

A cselédek kimentek. Az apa fáradtan beletottyant egy karosszékbe s a levegőbe meresztette üres szemét. Felesége eléje térdelt, megbontotta ingét s szivére tette kezét.

— Uralkodjál magadon, drágám, nagyon ver a szived.

A férfi néma maradt. Az asszony folytatta:

— Érte megyek és haza hozom neked épen, sértetlenül.

— Veled megyek ...

A szülők kiállottak a kapuba. A fogat előállott, de már nem volt szükség reá. Miczi megérkezett a lovász lován. Fiúsan ült rajta s vágtában száguldott be a kastélykapun.

— Semmi bajom — kiáltotta már messziről szüleinek.

Anyja egy perczre elájult örömében. Az apa begombolta ingét s megigazította nyakkendőjét.

— Ledobott? — kérdezte sápadtan, de nyugodtan.

A leány leugrott a lóról s lihegve szüleihez szökött. Átkarolta nyakukat, égő, magából kikelt arczát arczukhoz, remegő szívét a szívükhöz nyomta. Csak aztán felelt:

— Nem dobott le, leestem róla ... Én voltam a könnyelmű, a rossz, — mentegette kedvencz lovát, — olyat kivántam tőle, a mit képtelenség volt teljesítenie: keresztül akartam ugratni a Bársonyost.

A Bársonyos egy körülbelül hat méter széles kiszáradt patakmeder volt.

Csak most ijedtek meg igazában a szülők. Az anya sírvafakadt.

— Miczi, oh Miczi, hogy juthatott eszedbe! Ha már magaddal nem törődöl, legalább apádra gondolj ...

— Ne bántsd a lányt, — kurrogta az öreg lelke legmélyéből szedve a szót, — örülj, hogy itt van ...

Miczi, a fölsőbbségesen nyugodt királykisasszonyszerű leány úgy reszketett, mint a nyárfalevél, mint — egy kisértetlátó babonás szolgáló.

— Rossz vagyok, — vádolta magát, — rossz, meggondolatlan, gőgös, konok; követelek, lázadok, lenézem az életet, mikor semmi okom sincs reá, mikor mindenem megvan a ti jóságtokból; mindenkit megszomorítok, — fakadt ki végül, — mikor mindenkit boldogítanom kellene.

A keménykötésű, de lágyszívű apa félbeszakította:

— Ne vádold magadat igaztalanúl, jó vagy, csupa lélek vagy, nem szomorítasz senkit, mindenkit boldogítasz.

Ennyi elnéző jóság végkép megbillentette a büszke leány leki egyensúlyát. Estebédig nem lehetett szavát venni. Az ebédhez azonban már úgy ült le, mintha mi sem történt volna. Mint rendesen, nagy toilettet csinált: gyöngydíszes fekete selyem-écsü ruhát öltött. Derekának mérsékelt kivágásából csillogva emelkedett ki iramszarvas-tartású, misztikusan fehér, büszke nyaka. Az alja szokatlanul rövid volt, keskeny, sötétlila selyemtopánba szorított lábát s átfogható karcsú bokáját nem takarta el. Tömör fekete kontyára tágranyilt marshallniél rózsát illesztett, egyéb apró dísz nem volt rajta: megvetette az ékszert, a holt követ.

A spirkák irigységgel vegyes bámulattal néztek fel nénjükre, mindketten torkig voltak örökös (Teréz szerint buta) fehér ruhájukkal, mert egyebet nyáron nem volt szabad viselniök.

Miss Lucretia Green, a finishing, a kinek faja természetrajzi törvényei ellenére olyan kerek volt a képe, mint a holdvilág, keztyűben jelent meg, mert jobbkezének középső két ujját kiskorában leharapta egy kutya. A misz nem lehetett valami lángész, mert immár húsz éve ette magyarok kenyerét, de a nyelvükből egyetlen szót sem tudott elsajátítani. Papa, a ki ki nem állhatta, tökéletes bátorsággal koczkáztathatta meg ellene irányuló pikáns kilövéseit.

Az ebédközi társalgás mindjárt egy ilyen petárdával indult meg.

— Miféle új szokást vett már fel megint a kapitányotok? — kérdezte leányaitól.

— Mit apa?

— A fülét mozgatja, mint a kaucsukember, ezt a tulajdonságát még nem ismertem.

A spirkák hangosan nevettek, maga a grófné sem állhatta meg, hogy ne mosolyogjon.

Az illemszabályok csalatkozhatatlan mesternője méltósággal tömte magába az ételt, igaz, hogy nem a maga fogát koptatta vele. És a világért sem ferdült volna a szája a legpirinyóbb mosolyra sem. Maga mondta, hogy tizenkét éves korában nevetett utoljára egy rövidlátó majmon, a mi pápaszemet viselt, a nélkül enni sem akart.

Szapora szórakozásra különben sem igen nyílt alkalma a missznek, mert a családfő kedvéért (bár volt oxfordista létére jól tudott angolul) mindig magyarul folyt a társalgás az asztalnál.

A Miczi lovaglási kalandját senki sem tette szóvá. A szülők érezték, hogy ez kellemetlenül érintené leányukat, a missz csak félfüllel hallott róla, a csacska spirkák érdeklődését meg még csírájukban elfojtotta a mama.

— Ne faggassátok Miczit, igen szívére vette az esetet.

A leánykák különben sem fogták fel a dolgot tragikusan. Ők is leestek a Bernát hátáról nem egyszer és soha sem tört össze semmiféle csontjuk.

Az Ottó távirata igen izgatta papát az egész ebéd alatt. Mert mama megtiltotta neki, hogy beszéljen róla, valameddig a Miczi lelki nyugalma teljesen helyre nem állott. Úgyszintén a fruskáknak is. Feketekávénál, a mit a kerti kioszkban szerviroztak, a feszengő papa szemjátékának engedve, végre kirukkolt mama a nagy hírrel.

(Folytatása következik.)

LÁTOGATÁS A SEBESÜLT FIÚNÁL. — Ferenczy Valér rajza.

Ferencz Valér

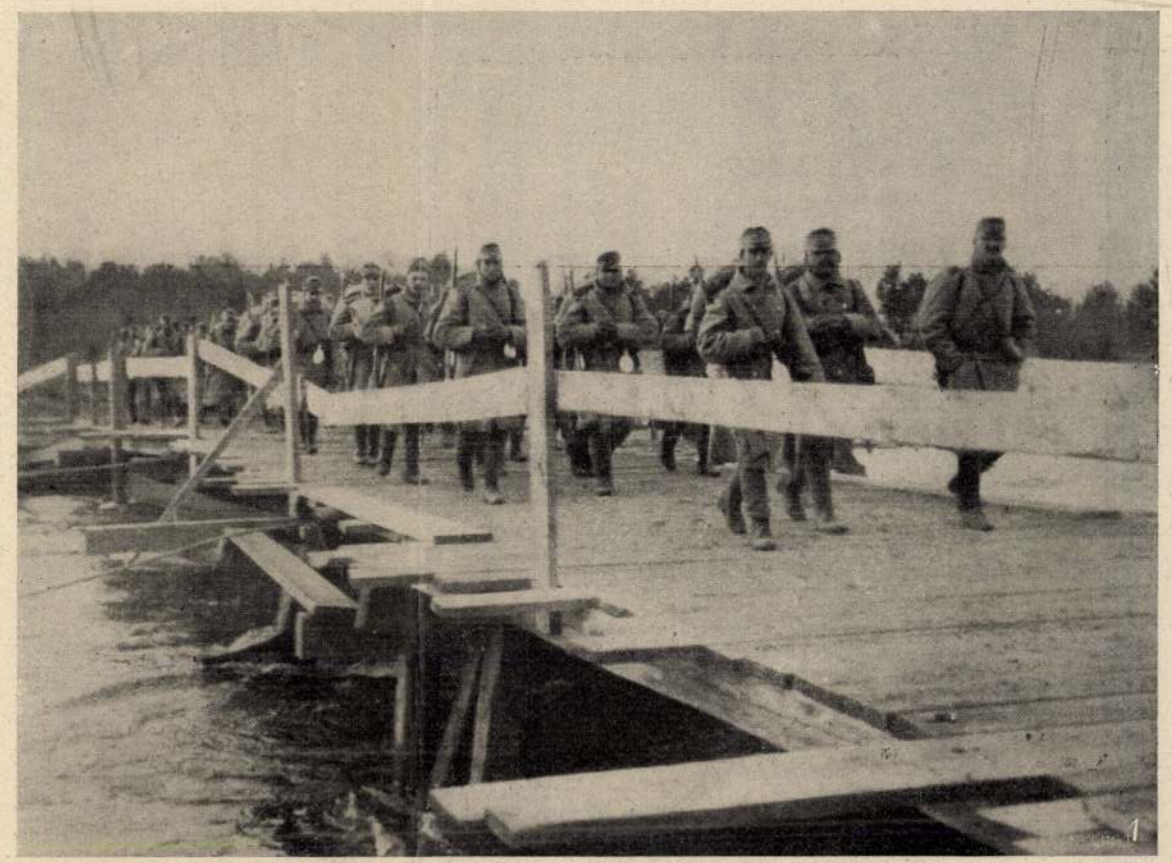

1. Katonáink átvonulnak egy az oroszoktól elfoglalt szükséghidon. — 2. A harctéren összeszedett hadifölszerelések tömege. — 3. Kwasniow falu Orosz-Lengyelországban. — 4. Orosz foglyok a gárda-ezredből.

AZ ÉSZAKI HARCTÉRRŐL. — Jelfy Gyula, a harctérre kiküldött munkatársunk fölvételei.

Ferenczy Valér

A Zongoronál c. rajza repr.
Művészet 1909. 389. l.

11658.
~~XXXXXX~~

:

a fondultak állva s katonai egyen-
ste balról sátor s ez előtt asztal
t jobbról három alak elénkiti.

de Relkovich
nt au Regiment
d' Slavonie
1732.
11·1 cm.

3 K.

FERENCZY VALÉR rézkarca: CIGÁNY NŐ

BÚCSÚ

Jobboldalamon kedvesem
Balfelől a lebukó nap
Már fordul lassan a világ
Az ifjuság még rámkiált
Haraggal és utat mutat —
Öleljed át hát vállamat
Aztán borítsd rám köpenyem
Füstölög, mint tűzáldozat
Lobog a foszló táj körül
Fönt a cserjésből villogón
Kitünnek a gyalogutak
Vetkeződik már a távol
Nézd a jövendőt hogy lángol
Azon azon kell mennem át
Utolérni az életem
Kivívni egy igaz hazát —
Mit balfelől csókolt a nap
Csókold meg jobbról arcomat
Mondd csak bátorításodat
Im fölkelek közületek
Követni némán sorsomat
Vissza-visszaintegetek.

ILLYÉS GYULA

SZENNYES SIKÁTOROK KÖZÖTT

Berohantam a kapualjba
homlokomon és mellemen
szúró cseppekben hirtelen
kiütközött a rémület —
az égre néztem, társaim
rohanó lépte és rekedt
fegyverek csahintásai
verték szivem. — Fejem felett
izzottak messze csillagok —

Távoli korok, ti ózondús
vihar utáni tág idők!
kiknek jöttében úgy hiszek
emlékezzetek majd reánk
emlékezzetek ránk férfiak
s ti jövő boldog lányok is
szennyes sikátorok között
lopakodtunk itt előre
szétszórva, félve, remegő
kezünk kapkodó kézfogása
meleg foganást kereső
szerelem volt, ölelkezés,
erős lelketek szülője!

ILLYÉS GYULA

Ferenczy Valér

16. Budafoki-ut. 20— P.
17. Margit-körut. 20.— P.
18. Ujpesti gyárak. 20.— P.
19. Dunapart gőzhajóval. 8.— P.
20. Gőzhajó az Erzsébet-híddal. 8.— P.
21. Dunapart zászlótoronnyal. 8.— P.
22. Erzsébet-híd a Gellértheggyel. 12.— P.
23. Rakodómunkások. I. 20.— P.
24. Rakodómunkások. II. 20.— P.

C) **Egyéb rézkarc:**

25. Napos nagybányai utca. 32.— P.
26. Meztelen nő karosszékben, aquatinta. 30.— P.
27. Vetkőző nő. 25.— P.
28. Canal grande, Venezia. 25.— P.
29. Palazzo Loredan. Venezia. 25.— P.
30. Nagybányai gyümölcsös a Kereszthegygyel. 30.— P.
31. Őszi táj, Nagybánya. 25.— P.
32. Nagybányai utca gesztenyelombbal. 27 P.
33. Vásár Felsőbányán. 25.— P.
34. Vásár Szilágysomlyón. 10.— P.
35. Place Denfert-Rochereau, Páris. 12.— P.
36. Fekvő meztelen nő, vernis mou. 25.— P.
37. Wittelsbacher Palais, München, aquatinta. 30.— P.

SZINES RÉZKARC:

38. Felhős vizpart, aquatinta. 50.— P.
39. Cigánynő. 40.— P.
40. Székely kancsók. 40.— P.

RAJZ:

41. Miss M. C. arckép, ceruzarajz. (Magántulajdon.)
42. Lánchid a Várral, ceruza. (Eladó.)
43. Lánchid a Várral, tollrajz (tanulmány rézkarchoz).
44. Lelátás a Margit-körutra, ceruza. (Eladó.)
45. Budai gázgyár, ceruza. (Eladó.)

A rézkarcok ára keret nélkül értendő. (Szabott árak.) A mappában meglévő karcokat a vevő mindjárt átveheti.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK

BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA UCCA 8
TELEFONSZÁM: 82—1—22

FERENCZY VALÉR

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA

A SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK HELYISÉGEIBEN

NYITVA:
1935 MÁJ. 12-TŐL MÁJ. 22-IG
NAPONTA 9 ÉS 6 ÓRA KÖZÖTT
ÜNNEPNAP DÉLUTÁN 2 ÓRÁIG

Europa rt., Budapest.

KIÁLLITÁSOKON való szereplésem évtizedekre megy vissza; ami pedig gyüjteményes bemutatkozásaimat illeti, első 1916-ban volt az Ernst-muzeumban. Ezt az évek folyamán még több ilyen, külön teremben való szereplés követte az Ernst-muzeum kiállitásain (legutolsó alkalommal 1931-ben).

Teljesen különálló, egyéni kiállitásaim közül ez Budapesten a második. Az első volt nagy gyüjteményes kiállitásom a Nemzeti Szalonban, 1928-ban.

Jelen kiállitásom nem retrospektiv jellegü; mindössze a rézkarcok közé vettem fel néhány régebbit is, amelyek jól voltak az együttesbe beleilleszthetők. 1914 óta müvelem a festés mellett a rézkarcolást is. Festett oeuvre-emet csak egy terjedelmes retrospektiv kiállitásban lehetne némikép hiánytalanul bemutatni. Egy ilyen visszapillantó bemutatón, ha létrejön, még gondos válogatás mellett is nagyszámu képnek kellene felvonulnia magántulajdonból, valamint jó egy néhánynak köztulajdonból.

FERENCZY VALÉR.

—o—

TÁRGYMUTATÓ.

FESTMÉNY:

A) **Arckép:**

1. Néhai gróf Klebelsberg Kunó. (Tulajdonos: a berlini Collegium Hungaricum.)
2. Dr. R. P. egyetemi tanár. (Tulajdonos: a gyógypedagógiai és orvospsychológiai m. kir. laboratórium.)
3. Női arckép. (G. K. urhölgy tulajdona.)
4. Női arckép. (P. E. ur tulajdona.)
5. Női arckép. (Dr. Balogh Károly tul.)
6. Férfiarckép. (Dr. Balogh Károly tul.)
7. Férfiarckép. (Dr. Klinger István tul.)
8. Kisfiu arcképe. (G. A. ur tul.)
9. Köpesdy Elemér vezérigazgató ur képmása. (Tulajdonos: az állami vas-, acél- és gépgyár.)
10. Prihradny Kálmán igazgató ur képmása. Tulajdonos: a MÁV-igazgatóság.)
11. Horánszky Gyula igazgató ur kémása. (Tulajdonos: a MÁV-igazgatóság.)

B) **Egyéb festmény:**

12. Ablakom. (Eladó.)
13. Cortina d'Ampezzo. Tre Croci. (Magántulajdon.)
14. Szent Márk-templom, Venezia. (Eladó.)
15. Borus lelátás Budapestre. (Eladó.)
16. A Margithid és az óbudai part. (Eladó.)
17. Meztelen nő. (Eladó.)
18. Csendélet: teáskanna, kerámia, szőttes. (Eladó.)
19. Budapesti háztenger. (Eladó.)

RÉZKARC:

A) **Rézkarc-portré:**

1. Miss Gertrude M. Tuckwell, C. H., London, 1930.
2. Mr. J. B. Dulanty, C. B., C. B. H., az ir szabadállam „High Commissioner"-je; London, 1930.
3. Mr. Stephen Gwynn iró, London, 1930.
4. S. O.-né urnő, Budapest, 1932.
5. Dr. R. P. egyetemi tanár. (Eladó.)
6. Arcképtanulmány (Zdenkó bácsi). 20 P.
7. Női arckép, mezzotint. Nagybánya, 1927.

B) **Budapesti motivumok:**

8. Batthyány-utca. 30.— P.
9. Batthyány-téri rokokó ház. 25.— P.
10. Pesti megyeháza. 25.— P.
11. Törökfejü ház a Fortuna-utcában. 25 P.
12. Budai Lánchidfő. 25.— P.
13. Erzsébet-hid, közelről. 20.— P.
14. Ferenc József-hid vásárosokkal. 20.— P.
15. Lágymányos. 20.— P.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér: Sétáló leányok.

Ország-Világ
1909. 3 n. 156 l.
képek

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér: Nagybányai városrészlet.

Ország-Világ
1909. 3 sz. 156 l.

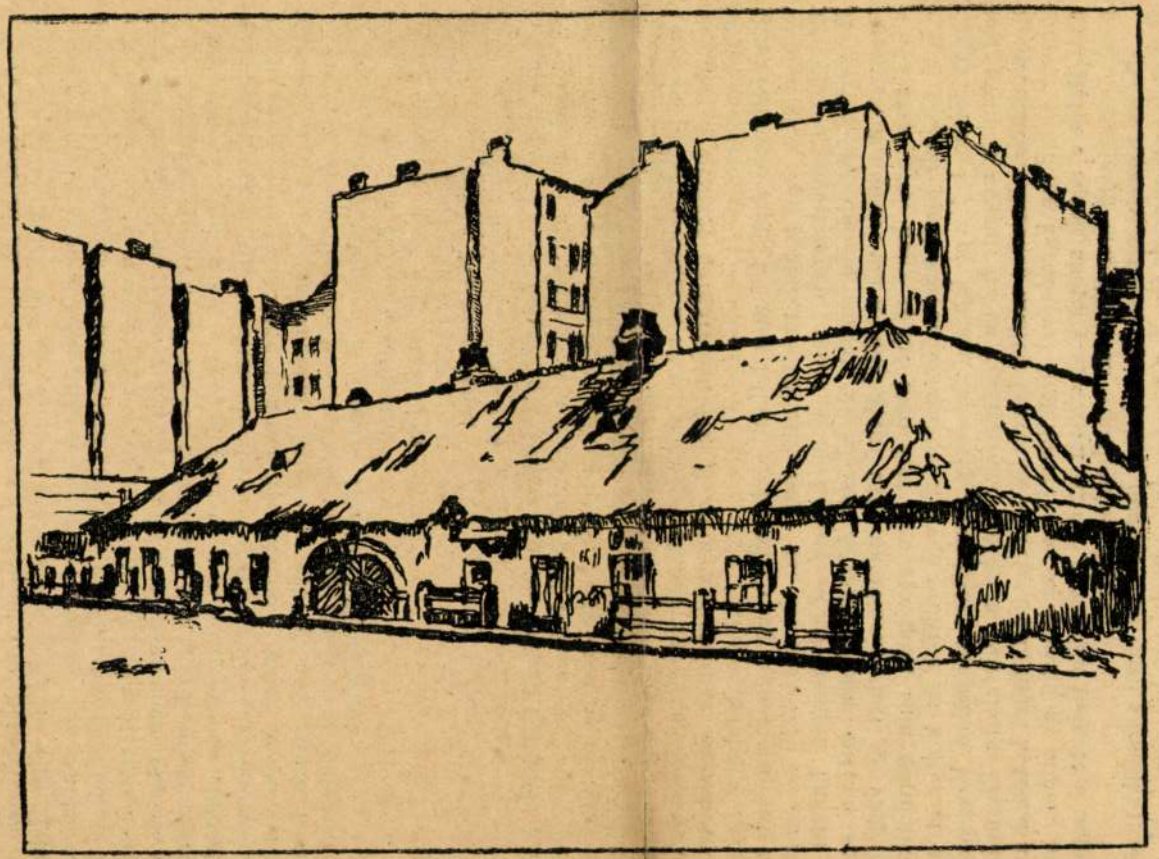

FERENCZY VALÉR rézkarca: BUDAFOKI-ÚT

Magyar 1930 okt. 16.
536, 556 l
képek

a halhatatlanság. Ezért a történelem nem a komédia, hanem a tragédia birodalma.

A történelmi hős szenvedéséből és bukásából az ő nemzetének lelki megtisztulása áll elő. Ez az, amit a történelem objektív vizsgálatánál s amit a schopenhaueri filozófia utánhatása gyanánt az esztétikának nem szabad elfeledni. Ez az, amiért *Greguss* és követőinek elmélete kellett, hogy elbukjék, amikor nemcsak a zene mély ritmusát nem ismerte fel a tragédiában, de nem ismerte fel az emberi történelem tragikus voltát sem, mikor *Greguss* így ír: «A történelem is csupa kompromisszum, örökösen ismétlődő alku, a régi meg az új között: folytonos engesztelő tragédia.» Sem a tragédia nem alku, sem a történelem nem kompromisszum, de legkevésbé az annak a népnek története, amely egész európai szerepében a folytonos tragédiák rabláncán csörög: a magyaré. Rólunk csakugyan elmondhatjuk történetünk minden századáról külön-külön, amit dolgozatunk elején *Euripides Alkestiséből* idéztünk:

«Én a dalnak a szárnyán
Föl-föl az égig emelkedém
S gondolkodva kutatgaték:
Ámde a kényszerűségnél
Nem találtam erősb urat.»

Ez az «Én» a mi fajunk, a magyar. Minden század azt hitte eddig, hogy csak az ő sorsa tragikus s csak neki kell buknia, a többié majd megváltozik, mi a világháború után tudjuk, hogy ezen változtatni nem lehet. A nemzet lelke önkéntelen érzi ezt s ezért a magyar tragédiaírás jövője a magyar történeti tragédiában van, itt tud belekapcsolódni a jelen az örökkévalóságba, az egyén a halhatatlanságba s az író így szolgálhatja a nemzet katharzisát. Ha *Romain Rolland*-nak *Beethoven*-ről szóló mélyenjáró fejtegetését olvassuk, az a szörnyű félelmes és egyúttal fölemelő érzés üli meg lelkünket, hogy a világ legnagyszerűbb harmóniái csak úgy tudtak megszületni, hogy az, akinek lelkén átvezettek, tragikus szenvedésében maga nem hallott külső hangot, hanem az örökkévalóság danája rezgett át lelkén. A magyar nép európai sorsa ugyanez. A nemzet ma a világháború után nagykorúvá lett, jó- vagy balsorsa arra vitte, hogy többé nem lesz sem gyermek, sem gondnokolt. Azért el kell bírni azt az igazságot, melyet politika és költészet egyaránt rejteget. Ez az igazság az, mely megváltoztathatatlan, kényszerűség, ananké, végzet. Ez az igazság az, amely a Kisfaludy Társaságot nemzedékek változása mellett ösztönös törvényszerűséggel kötelezi arra, hogy a tragikum kérdésével foglalkozzék, ez az igazság az, amely megszólaltatta e sorok szerény szerzőjét is, aki a politika helyett a nemzet nagy, összetartó igazságait az irodalomban keresi.

Ez az igazság azt mondja nekünk, hogy el kell bírni sorsunkat: amíg Európában nemzetek élnek, a magyar faj sem elpusztulni, sem boldoggá lenni nem fog soha. Innét politikájának kicsinyessége és irodalmának nagysága. Innét hajlama önkéntelenül a tragikus földolgozáshoz, mert az emberiség történetének nincs oly részlete, amelyben a kényszerű bukás s belőle a lelki megtisztulás annyiszor s oly határozottan elő volna írva, mint fajunk számára. Ezen változtatni nem lehet: törvényünk örök.

Legmélyebb tragikum és legmagasabb líra.

HEGEDÜS LORÁNT

A budai hegyek fölött.
Tóth György felvétele

FERENCZY VALÉR

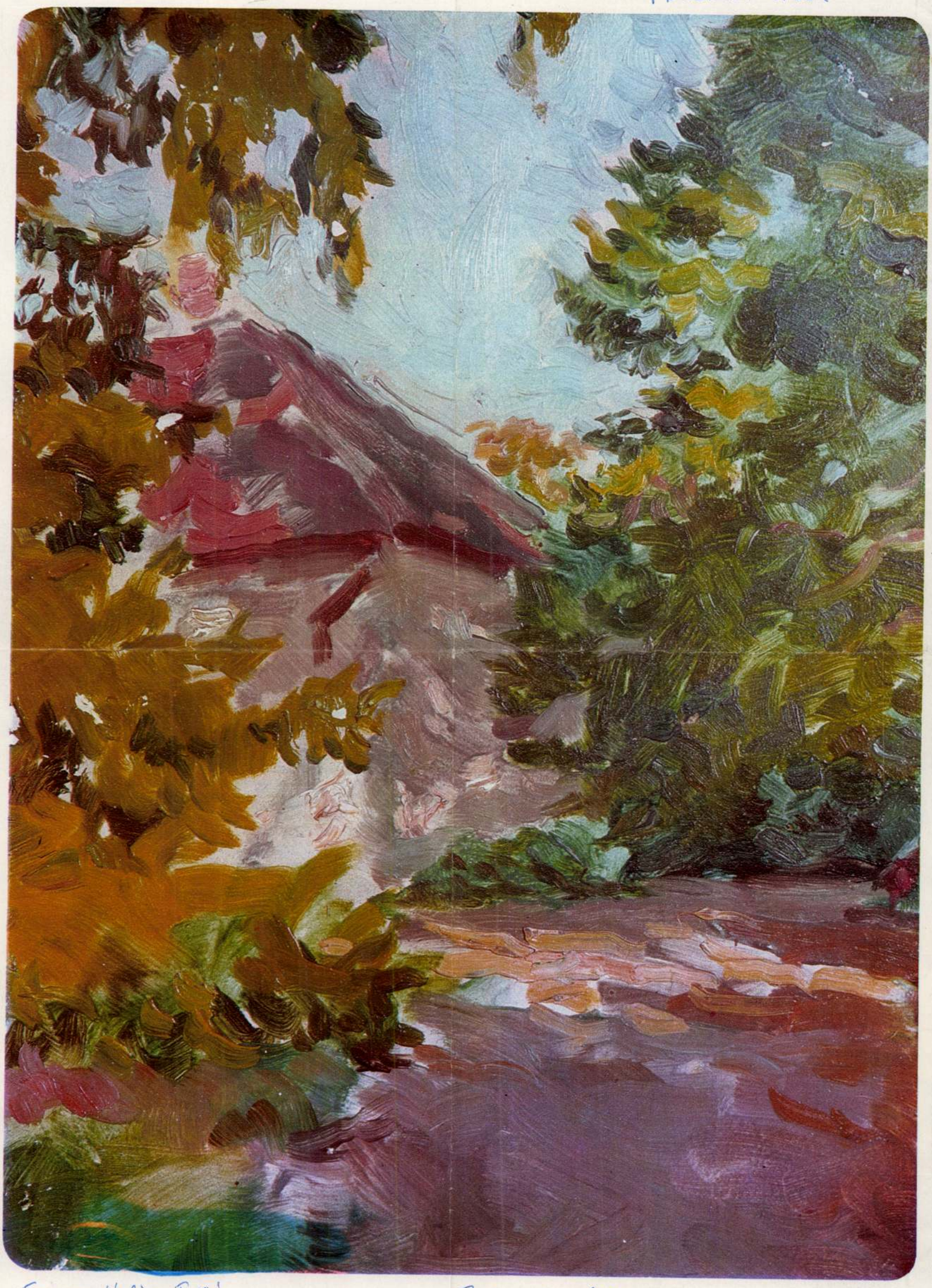

Ferenczy Valér: Tájrész

Budapest 1979/7

FERENCZY VALÉR

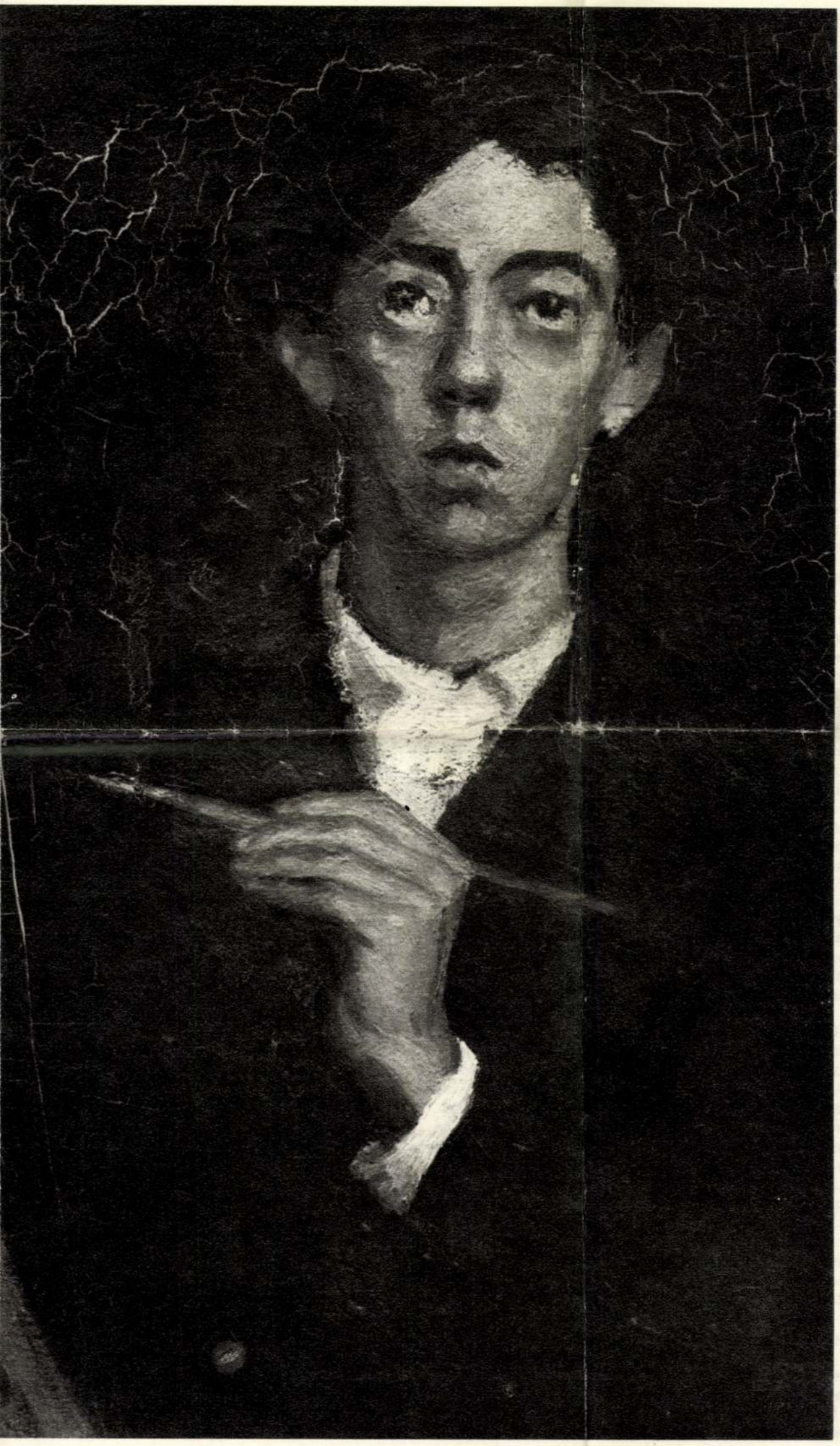

Feren

Ferenczy Károly legidősebb gyermeke 1885. november 22-én született Körmöcbányán. A művészcsalád harmadik generációjához tartozott, mivel már apai nagyszülei festettek, ha műkedvelő-módra is. *Szondy Lipót* nemzetközi hírnevű magyar pszichiáter, 1925-ben hosszabb tanulmányban foglalkozva a művészi tehetség örökölhetőségének problémáival, Ferenczy Károly gyermekeiről a következőket írta: *„A családi homogén öröklési anyagok, a művészi gének ezen csodálatos halmozódása tehát azt ered-*

Önarckép

Budapest 1979/7

nincs a tetőkön cserép, félbevágott szobákat látunk négy emelet hosszán, zuhanni készülő zongorát, szárnyas ajtókat a semmibe."

Mesterházi egész életműve — talán csak az egy Prometheusz-rejtélyt, ezt az áttételesen aktuális regényt kivéve — önéletrajz és történelem. Amit személyesen nem tapasztalt meg, azt is restaurátori gondossággal építi föl, hitelesítő motívumok százait, ezreit építve bele regények, kisregények, novellák, drámák nagy teherbírású szerkezetébe.

Mi mindent temettek be a város romjai szószerint és képletesen, erről tanúskodik a most lezárult életműnek tekintélyes része. Ebből néhány fontos elbeszélés még a fölszabadulás előtt, jelen időben szól, a többi elemző emlékezés. S együtt: képeskönyv, amelyet leginkább Goya valamelyik rémsorozatának stílusában képzelhet el az ember.

A Roosevelt térnek azon a sarkán, amelyen az a mostanában sokat emlegetett csúf zöld irodaépület terpeszkedik, egy harmonikus formájú klasszicista palota állt: a rendőr-főkapitányság egykor szintén sokat emlegetett épülete. Ez a ház és környéke lett a színtere egy 1942-ben írt elbeszélésnek, *Madár Lajos bűntényének.*

„A főkapitányság a város egyik legszebb terén állt. Bankok, minisztériumok, előkelő tudományos intézetek palotái közt nem hatott kellemetlenül nemesen egyszerű, történelmi nevezetességű homlokzata. Feldíszített erkélyén ünnepélyes alkalmakkor a város urai szoktak gyönyörködni a rendőrzenekar hangjaira elvonuló legénység díszmenetében . . .

Az épület mellékutcai sora . . . kissé ijesztő volt. Már maga az utca is: füstös, dohos, a tér világa után komor éjszaka. Az ég a szűken összehajló házak között, nyári verőfényben is olyan, mint a nedves mosogatórongy. Annyira keskeny volt az utca, hogy a tolonckocsi néha negyedóráig kínlódott, míg megfordult. Előrehátra tolatott, mint egy sötét folyosó sikamlós szemetében megfeneklett svábbogár."

Itt, a főkapitányság mellett megy el naponta Madár Lajos, a feddhetetlen életű, törvény- és feljebbvaló tisztelő folyószámlavezető. Aki a novella végén ólmosbunkóval üti le a főkapitányság előtt silbakoló őrszemet.

Azoknak az éveknek az esztétikájában nagy volt a becsülete az *acte gratiut*-nek, a váratlan, indokolatlan, vad cselekvésnek, amit André Gide hozott divatba. A pályakezdő Mesterházi nem divatból hódol itt a divatnak. Gide l'art pour l'art anarchizmusát eltéríti, ha nem fordítja is visszájára. Madár Lajos nem partizán, csak egy neurotikus fantaszta. Tettéből mégis az a híradás szól: 1942-ben megértek arra az idők, hogy tisztes honpolgárok is ólmosbunkót forgassanak.

Forradalmat kiáltott mindenki, aki akkor valakit fejbe vágott — hacsak képletes szellemi bunkóval is. De hogy hányféle *nagy, szent* forradalmat szolgáltak vagy véltek szolgálni harcias ifjak, ma már összeszámolni se lehetne.

Mesterházinak nemcsak arcvonásai emlékeztettek Voltaire-re. Iróniájában is villogott voltaire-i él. (Önirónia*ban* fölül is múlta mesterét.) *Ezerkilencszázharminc-nyolc* című elbeszélésének keserű magva, hogy a fiatal nemzedék pezsgéséből-zsongásából-nyüzsgéséből eszmei és morális zavar hangzik ki. Azokéból is, akik baloldaliaknak tudták-vélték magukat.

A pesti bölcsészkar egyik szobájában, a Múzeum körúton gyűlését tartja a dr. Jakab Bence-kör. Az összejövetel nagy egyénisége egy költő, akit röviden csak Mesternek titulálnak, s aki a bibliának, Bakuninnak és Hitlernek idézgetése után így fejezi be szónoklatát:

„— Ma lezárják előttünk a nyomdatermeket. Holnap börtönt kapunk, vasat, holnapután ólomgolyót és kötelet, de győzünk, mert miénk a tűz, a vér . . . és miénk a toll".

Egy nyurga fiatalember viszont ezt kiabálja töredezett mondatokban:

„— A zsidók a legintelligensebb elem Magyarországon, le kell törni őket, és egységes szellemi középosztályt állítani a helyükbe. A nemzetben nem baj, ha vannak belső harcok, a világnézeti ellentétek csak erősítik a nemzetet. Fő az egység. Látjuk a franciáknál is, akik különben teljesen elpuhult, degenerált nép. A francia paraszt sokkal butább, mint a magyar."

A dr. Jakab Bence-kör minősítéséhez nem szükséges többet idéznem. De ezt a minősítést két fiatalember is megfogalmazta elmenőben:

„— Olyan piszkosak vagyunk és sötétek.
— A tisztogatóink — láthattad — a legpiszkosabbak."

A harmincas évek

Férfikor című könyve fejlődésregény a mesterség és a műfaj klasszikus szabályai szerint. Olyan ember fejlődéstörténete, aki a falusi és városi nyomor fantasztikus fokozatait megtapasztalva lesz hivatásos forradalmárrá, s nem kevésbé fantasztikus újabb élmények részesévé.

Szokatlan módon, kollektív munkával készült ez a regény. Többen elmondták, följegyezték emlékeiket, veteránok, az idősebb nemzedék tagjai. Ezeket az egyéni színezetű, de mégis összetartozó emlékeket összegezte Mesterházi Lajos, hozzátéve a maga mondanivalóját is. Olyan dolgokat, amiket maga is megtapasztalt, és olyat is, amit könyvből, dokumentumokból tudott. Ettől a többszörös összeszerkesztéstől valami filoszos hangulata lett a regénynek.

Filozopter az irodalomban! — Szabó Dezső gyilkos sértésnek szánta ezt Babitsra. De hol van már az a spontán őserő, amit a filozopterség ellentéteként bálványozott Szabó Dezső — sok írótársával együtt. Azóta a filosz-regény nem a filoszokról szóló, hanem a filosz módszerekkel írt — kivívta az elismerést, sőt, tiszteletet.

Nem is a módszeren múlik az eredmény. Jó módszerrel lehet rosszat alkotni, sőt, olykor rossz módszerrel is jót. Lássuk, mit tud lényegeset mondani ez a kollektív regény arról az időszakról, amit történészkutatók serege már széltében-hosszában fölmért: a harmincas évekről.

A hős — itt csakugyan helyén van ez a sokszor forgatott szó — végigjárja a pesti nyomorúság legmélyebb bugyrait. Amik között a Népszálló még az elviselhetők közé tartozott — heti két pengő nyolcvan fillérért.

„Nem is volt az rossz hely. Kétemeletes, nagy hodály épület, jókora hálótermek, de az ágyakat deszkafal választotta el. Volt, aki azt mondta: bokszokban alszunk, mint a lovak. És a legtöbben szitkozódtak . . . A Népszálló nem volt igazi szálloda, még a rossz hírű, legolcsóbb fajta szállodáknál is alább volt, ez igaz. De negyven fillérért ágyon aludt az ember, szalmazsákon, takaróval, törülközőt is kapott, szappant, fürdőt, bár hétköznap csak hideg vizet. És kapott reggelit. Franck-kávéból, kevés, sovány tejjel ugyan, de frissen főzték, meleg volt, édes."

Mikor már két pengő nyolcvan fillérje sem volt, kénytelen volt eggyel lejjebb lépni: *„A hajléktalanok menhelyén nagy, közös teremben háltunk, betonpadlóra tett fapriccsen. Szalmazsák? Még mit nem! És minden este a lealázó tortúra: ahogy beléptünk, levetkőzni meztelenre, fertőtlenítő fürdőbe menni, fertőtlenítőbe vitték a ruhát, cipőt is, gyűrött rongyott kapott vissza az ember. Értem: sok ragálynak, fertőzésnek, tetvesedésnek az elejét vették. De mégis, ahogy csinálták: mintha rabok volnánk.*"

Padon hálni a Ligetben — a nyomor máig emlegetett közhelye. De ez sem volt olyan egyszerű, már csak azért sem, mert télen, meg őszi—tavaszi nedves időben becsukták a Mauthner-szállót.

„Amikor először aludtam padon, még magamat is ámítottam: igen, igen, csak leülök, majd meglátjuk, majd bezörgetek mégis a menhelyre. Szorongó szívvel alkudoztam, ahogy az álom elborított: úgy . . . csak egy kicsit a könyökömre hajtom a fejem . . . úgy . . . igen, csak fölhúzom a lábam. Aztán, hogy fölébredtem, és már reggel is volt, baj sem történt, és ha sajgott kicsit ez-az, hát nyújtózkodtam néhányat, megropogtattam lábam, karom, derekam: ni csak, kialudtam mégis magam, elmúlt egy éjszaka szerencsésen! Így is lehet! Megtakarítottam tíz fillért, de megtakarítottam, ami ennél is több: a horkolást, a nyögéseket, a fogcsikorgatásokat, az álombeli beszédeket, a veszekedést, jajgatást, a fertőtlenítő klórnak és a sok beteg, öreg csavargótestnek fojtó büdösségét."

Az eső vagy a razziától való félelem megint csak beűzte a hajléktalanokhoz. S töprenghetett melyik jobb, melyik roszszabb.

„Ott aludtam egyszer-kétszer, és úgy megutáltam megint, hogy a ligeti pad, minden bajjal és veszéllyel együtt, gyönyörűség volt ahhoz képest. És hiába, hogy ott klóros vízzel fertőtlenítettek, ez itt, a Liget, a tisztaság is volt, a testi-lelki tisztaság. A külön pad, a külön bokoralja: exkluzív előkelőség."

Bizonyítani nem tudom, de erősen meg vagyok győződve, hogy nem ezt, nem így mondták az emlékezők. Jellegzetes Mesterházi paradoxon ez. Nem a fintor kedvéért, hanem a derűs, realista pesszimizmus axiómájának jegyében. Mert, az elesettség legmélyén is, ha mód van a választásra, még mindig embernek érezheti magát a rend számkivetettje.

czy Valér

ményezte, hogy a képzőművészeti tehetség a harmadik generációban, megszakítás nélkül, e generáció mind a három tagjából domináns formában sarjadt ki újra."

Ferenczy Valér festői tehetsége már egészen fiatal korában megmutatkozott. Hogy zavartalanul végezhesse művészi tanulmányait a nagybányai festőiskolában, gimnáziumi tanulmányait tizenöt éves korától kezdve magánúton folytatta. Ferenczy Károly féltő figyelemmel kísérte és értő tanácsaival segítette mindhárom gyermekének művészi indulását. Eleinte Valér festői tehetségétől várta a legtöbbet. Ha megnézzük a művésznek a szentendrei Ferenczy Gyűjteményben levő, Korai önarckép címen ismert festményét, a sötét háttér előtt sötét ruhában ábrázolt, átszellemült tizenéves fiatalembert, indokoltnak érezzük az apa elismerő kritikáját s ehhez a gyermekéhez fűződő reményeit.

Pályája kezdetén Ferenczy Valér gyakran választotta modellül családja tagjait, ami a Ferenczy család többi tagjánál is általános gyakorlat volt. Különösen benső-

Cigánylány

Petrás István felvételei

Tájkép folyóval

Noémi

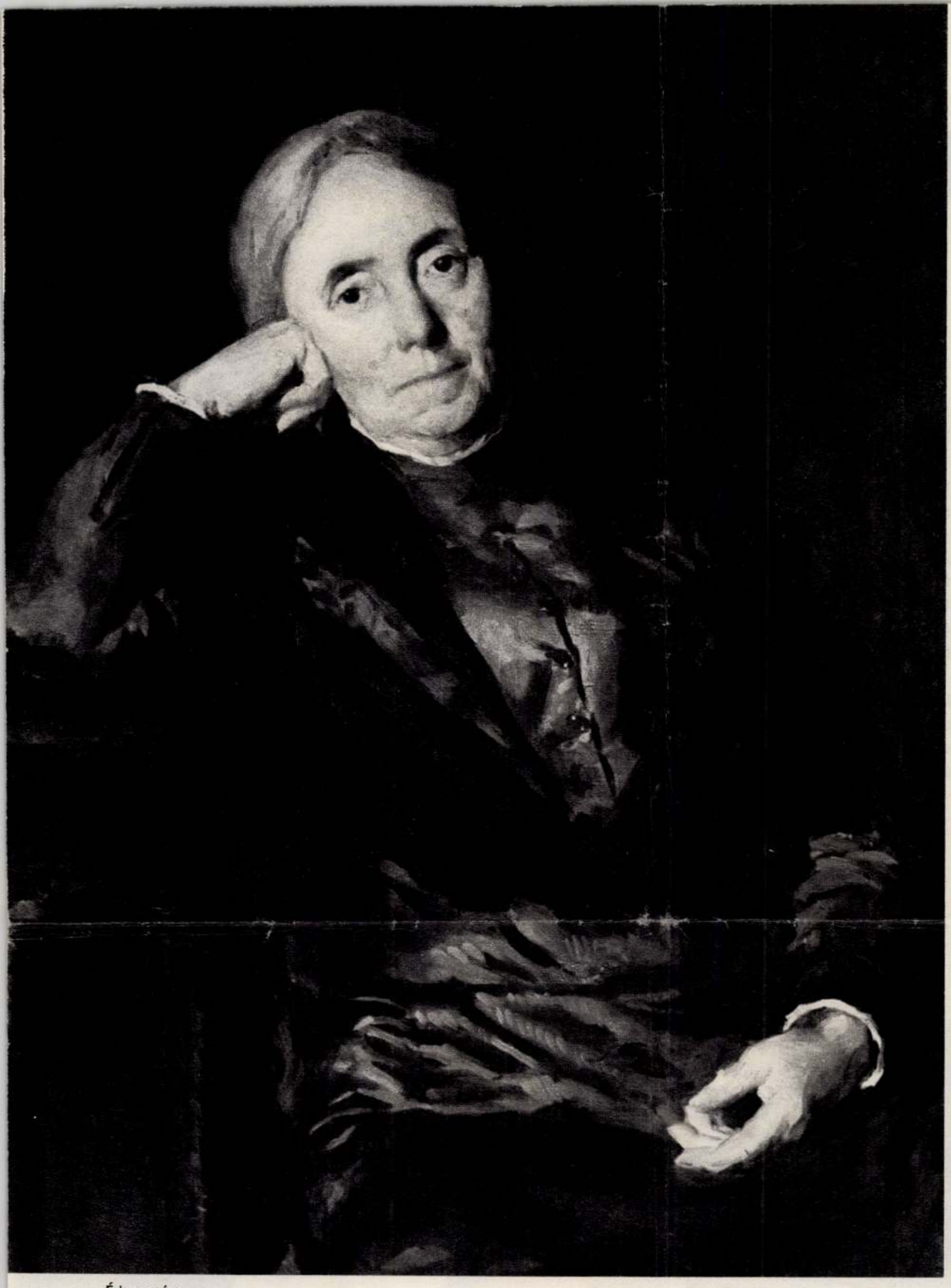

Édesanyám

Édesanyám Noémivel

séges hangulatúak Noémi húgáról és édesanyjáról festett, rajzolt arcképei. Húgáról festett portréi közül Noémi rózsaszín ruhában című képét emelném ki. Itt az ábrázolt gyermeklány alakjában tökéletesen érzékelteti a fiatal nő majdan kivirágzó szépségét és a későbbi céltudatos művész keménységét is; különösen festői a lilásvörös háttér előtt a rózsaszín ruha és a szalmaszőke haj ábrázolása. Az a rajza, amely Noémit a szövőszék mögött ülve ábrázolja bravúrosan megoldott kompozíciójával tűnik ki, s egyszersmind a munkában elmerült testvér bensőséges ábrázolása is. Édesanyjáról készített arcképei közül a legkifejezőbb a festőileg legszebben megoldott Édesanyja arcképe a Magyar Nemzeti Galériában. A részletek: a ruha, a kis asztalka, amire a modell támaszkodik, anyagszerű megfestésükkel arra szolgálnak, hogy az arcot és az arckifejezést hangsúlyozó kezeket kiemeljék. Nagyon okos, kulturált öreg hölgyet ábrázol e festmény, aki feladta saját művészi törekvéseit, hogy családjának éljen, az ő művészi sikereiket segítse

Tájkép

elő. Ferenczy Valér édesanyjától örökölte rendkívüli nyelvtehetségét; amikor már az évnek csak egy részét töltötte Nagybányán, igen élénk levelezést folytatott édesanyjával angol nyelven. Ebben az időszakban számos szép nagybányai városképet és tájképet is festett, rajzolt.

A rendkívülinek induló pálya megtörik, Ferenczy Valér gyenge idegrendszere nem bírja az alkotással járó feszültséget. Még édesapja él, amikor megbetegszik, művészi fejlődése megtorpan. Ebben az időben kezd intenzíven foglalkozni rézkarccal. Lelkiismeretesen tanulmányozza a technikát, mesterségbeli tudását a tökéletességig fejleszti. Ezt a tudást értékeli *Romain Rolland* 1917. november 14-én Ferenczy Valérhoz írott levelében. „*Szívből köszönöm két szép rézkarcát... Elsősorban a nagyot szeretem, árnyék és fényellentéteit, egét, a térben lebegés benyomását... A kisebbiken a domborművet szeretem... A kettő közül ez a finomabb és egyöntetűbb. A felírás: Ara Pacis (a béke oltára) és az évszám a nagy rézkarcon úgy van elhelyezve, hogy mint címkép könyvbe is illenék. És arra gondoltam, hogy ha majd nyugalmasabb időben ezen cím alatt: Ara Pacis, cikkek vagy költemények sorozatát kötetbe gyűjteném, talán engedélyt kérnék öntől, hogy metszetét reprodukálhassam.*"

Ferenczy Valér betegsége idején is megőrizte sokoldalúságát; grafikusi tevékenysége mellett művészeti írásokat is közölt. Ezzel kapcsolatban idézek Romain Rolland egy másik leveléből (1921. november 6. Villeneuve.) „*...Érdekel engem, amit munkájáról ír. Miért nem próbál Németországba menni... Ott jelen pillanatban élénk, íróknak és művészeknek szabad utat engedő tevékenység folyik!... Meg vagyok győződve, hogy rövid idő alatt akár mint író, akár mint rézkarcoló helyet biztosítana a maga számára...*"

Legjelentősebb művészeti tanulmánya, édesapjáról írott monográfiája 1934-ben jelent meg a Nyugat kiadásában. Élete utolsó évtizedeiben festett tájképei között nagy számban vannak Budapest régi városrészeit, a budai és az újpesti Duna-partot ábrázoló festmények.

Hatvankilenc éves korában, 1954. december 23-án halt meg Budapesten.

M. Várhelyi Vanda

Aratók

Csendélet szamovárral

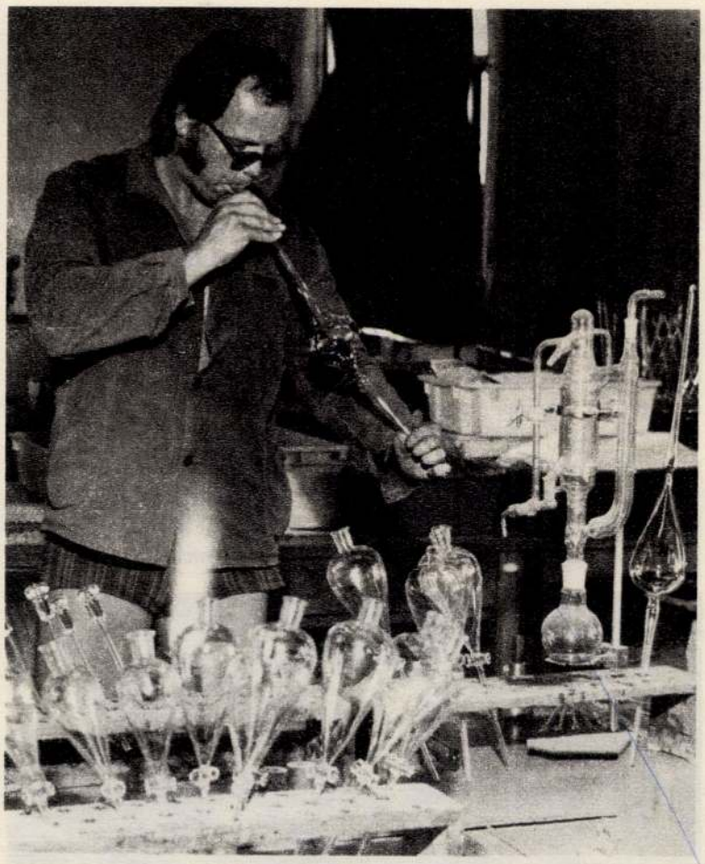

A Fővárosi Kézműipari Vállalat üvegtechnikai üzeme

A Fővárosi Kefe- és Seprűgyártó Vállalat műhelyében

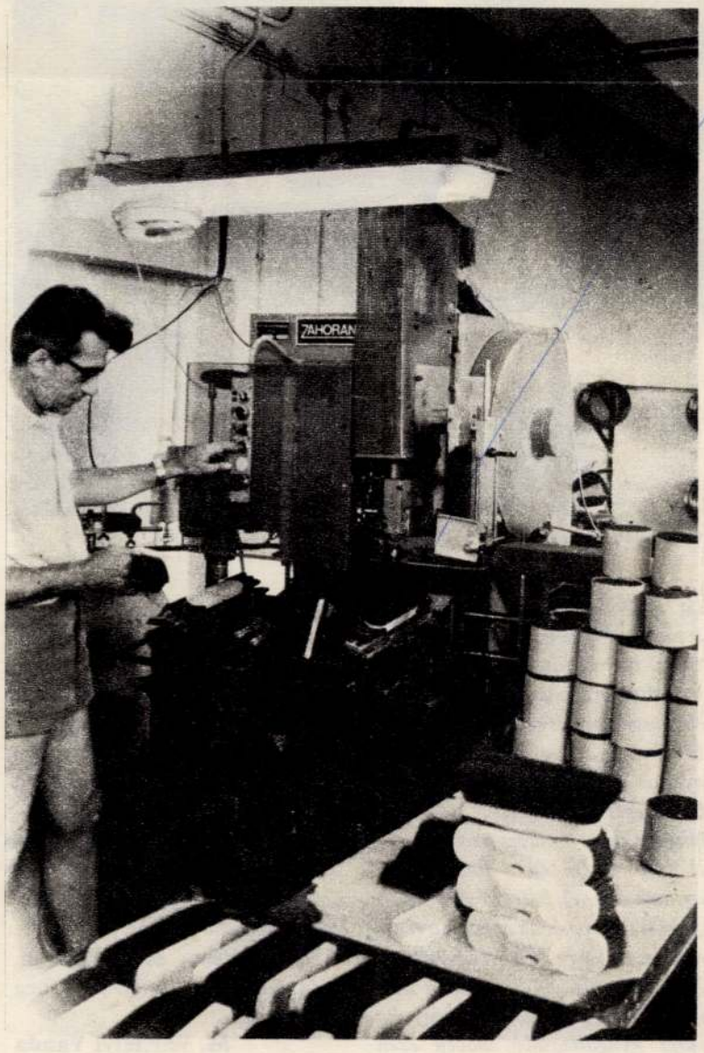

DR. KEREK FERENC

Kisüzemek alko

Világszerte tapasztalható folyamat, hogy a vállalatok többsége növekszik, fejlődik; de ugyanakkor továbbra is jelentős szerepe marad a kis- és középvállalatoknak. Ezek egy részét időszakonként magukba olvasztják a nagyvállalatok, de különös módon újra és újra előteremtődnek.

Budapesten is hasonló folyamat játszódik le. Az iparfejlődés és a szocialista iparosítás eredményeként létrejöttek és fejlődnek, korszerűsödnek a nagyvállalatok. Ezeknek árnyékában — nagyon sokszor a közérdeklődés fókuszában — ott vannak a kisüzemek, kisvállalatok. Szerepükről és jövőjükről néhány év óta élénk vita folyik. Egymást érik az ankétok, tanulmányok sora jelenik meg; egyes szerveknél munkabizottságok alakulnak a kérdés tanulmányozására. Naponta felmerül a kérdés: kellenek-e a kisüzemek, s ha igen, milyen irányú legyen a fejlődésük? A kérdésekre a kisüzemek lényeges sajátosságai adják meg a választ.

A kisvállalatok fogalmát a szakirodalom több jellemző alapján is meg tudja határozni és el tudja különíteni a nagyvállalatokétól. Ilyen jellemzők pl.: az alkalmazottak, a fizikai dolgozók létszáma, a kibocsátott termékek mennyisége, az irányítás módszere, a technikai színvonal, a gyártás rugalmassága. Ezek alapján kisvállalatnak minősül az, amelyben viszonylag alacsony létszámmal, a munkaerő közvetlenebb irányításával, alacsony eszközlekötéssel és rugalmas gyártmányváltoztatási lehetőséggel gyártanak — a nagyiparban általában nem gyártott — termékeket, illetve végeznek szolgáltatásokat. Egyes szakkönyvek szerint a kisvállalatok létszáma 10—110 főig terjed, míg mások az 50—500 főt tekintik meghatározónak. A magyar viszonyokra inkább az utóbbi fogadható el, mivel ismeretes a vállalatok magas szervezeti centralizációs foka. Hozzátehetjük, hogy a telephelyek széttagoltabbak.

Országosan 150 állami, illetve tanácsi vállalat és mintegy 700 szövetkezet tartozik a kis- és középvállalatok kategóriájába. Ezek több ezer önálló telephellyel és üzemmel rendelkeznek. A Központi Statisztikai Hivatal 1978-ban közzétett adatai alapján a fővárosban a 10-nél kevesebb fizikai dolgozót foglalkoztató kisüzemek száma ezer felett van, a 11—20, illetve 21—50 főt foglalkoztató üzemek száma is külön-külön meghaladja a négyszázat, az 51—100 dolgozót foglalkoztató üzemek száma pedig több, mint kétszáz. A 100 fő alatti kisüzemek száma Budapesten 1600—1700, s ezekben több, mint 50 000 fizikai munkás dolgozik.

A kisüzemek egy részét a kapitalista iparfejlődés hívta életre, de a szocialista iparosítás során is százszámra létesültek a helyi igények kielégítésére, a lakosság foglalkoztatására vagy a nagyipar kooperációs termékekkel történő ellátására. Az államosítás utolsó szakaszában kerültek állami kezelésbe a nagyüzemek számára alkatrészeket gyártó, félkésztermékeket előállító vagy egyéb bedolgozó és kisegítő tevékenységet végző kisüzemek. A szövetkezeti mozgalom fellendülése az 50-es évek elején szintén jelentős számú ilyen kisüzemet hozott létre.

Budapesten a kisvállalatok zöme a szövetkezeti szektorhoz és a tanácsi iparhoz tartozik. Üzemeik és műhelyeik szétszórtan a főváros egész területén fellelhetők. A Belváros sűrűn lakott és üzleti negyedeiben az udvarok mélyén, a földszintek üzlethelyiségeiben egymást érik a különböző kisüzemek részlegei.

A budapesti tanácsi vállalatok tipikus példái a kisüzemeknek, történetük jól tükrözi azt a változatos utat, amelyet a kisvállalatok megjárnak a szocialista iparfejlődés során. Helyzetük és feladataik elemzése pedig választ adhat jövőjükre vonatkozóan.

A felszabadulás előtt és azt követően a főváros igazgatási körébe tartozott jónéhány gazdasági egység, többek között községi vállalatok, külső gazdasági intézmények, hivatalok stb. Ezeknek működése azonban alig ha-

Orgonajavító üzem

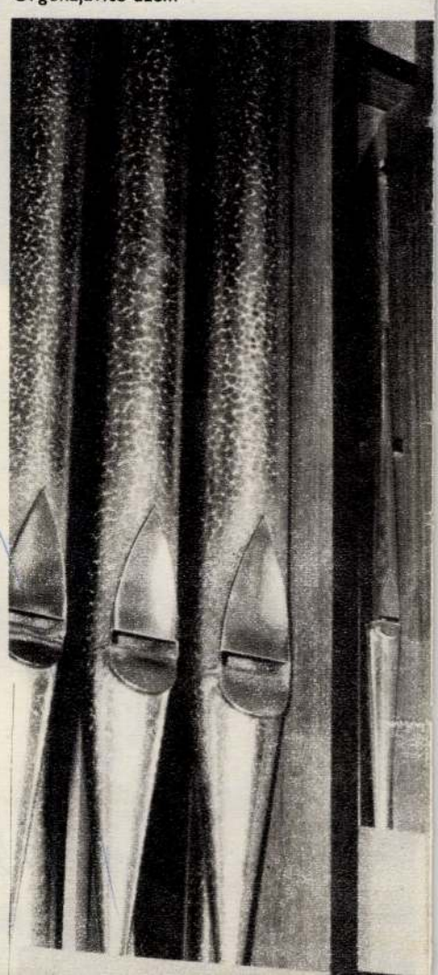

Ferenczy Valér

Pesti Napló. 1935 máj. 12.

Ferenczy Valér képei

A *Szépművészeti Kiállítások* helyiségében ugyancsak ma nyílik meg *Ferenczy* Valér festőművész kollektív kiállítása.

Az első teremben gondos elmélyedéssel készült rézkarc-sorozatát vonultatja fel a kitűnő művész. Ezek a lapok főkép a megfigyelés élességével, a karakter főelemének megragadásával és szolíd grafikai előadásával tűnnek ki. Naturalista-impresszionista olajképei töltik meg a második termet, amelynek változatos anyagából kiváltképpen *Klebelsberg* Kuno portréja válik ki, de erős felkészültségre és művészi lehiggadásra vallanak velencei és budapesti tárgyú, élénkebb színekben fürdő városképei is.

Ferencry Valér

cród

Petrovics Elek: Magyar festők a berlini Secessióban. Művészet 1910. 218. l.

A GALGAMÁCSAI FIATALOK

Kezdjük a végén. A galgamácsai állomás neonfényes felirata alatt, a vonatra várva, napi élményeimet rendezgetem. A község DISZ-titkárának szavait fontolgatom: *miért rajzik ki annyi fiatal a faluból,* s miért vágyik városba jórészt a maradék is?

Öt-hat évjáratot számíthatunk a község fiatalságának: az iskolahagyott 15 évesektől legfeljebb a 20 évesekig. A lányok javarésze ugyanis 18 éves koráig férjhez megy, a fiúk pedig a katonaság után hamarosan megnősülnek. S a fiatal házasok már más életformába illeszkednek. Az anyakönyv tanúsága szerint a kétezer lelkes Galgamácsán lakik ez idő tájt vagy százötven legény és leány. Meg is olvashatnánk ennyit együtt, némely ritka ünnepi alkalomkor: például a farsangi bálon. De *hol vannak a fiatalok a hétköznapokon?*

A tanácsházán hivatalos ügyét intézi *Balogh* István tizennyolc éves legény. A hatvani erdőgazdaság építővállalatánál dolgozott eddig.

— Tizenhárom idevalósi fiúval voltam ott együtt — mondja. — A keresetre nem panaszkodom, havonta kézhez kaptam ezerszáz forintot. Csak az bántott, hogy Szöröspuszta, a erdőgazdaság istállójában, jászolban kellett aludni. Azért is jöttem el onnét. Most a vasúthoz akarok beállni, pályamunkásnak.

— Hová járnak még innét a fiatalok? — kérdezem.

Az ujjain számlálja ismerőseit. S *Tóth* Lajos, a tanácselnök is segít az összegezésben. Az eredmény: átjárnak vagy tizenöten *Ikladra,* az Ipari Műszergyárba. *Pesten* is dolgoznak ugyanennyien. *Hatvanba, Aszódra* is eljárnak jónéhányan alkalmi munkára. Esténként, vagy csak szombatonként jönnek haza.

Egy termelőszövetkezet van Galgamácsán: az *Úttörő tsz.* Huszonhat tagja között egyetlenegy a fiatal: *Urbán* István, tizennyolc éves. Özvegy édesanyja helyett ő állt be földjükkel. A többi tag gyermekei szerteszéjjel. *Holló* Andrásnak, az elnöknek a fia *Váckisújfalun* dolgozik a Terményforgalmi Vállalatnál. *Szabó* Mihály idősebb fia az erdészetnél, a fiatalabb a *kartali állami gazdaságban,* lánya az ikladi tanácsházán.

Az egyéni gazdák itthonragadt fiai jórészt az erdőgazdaságban forgolódnak — fadöntésnél, rakodásnál, tuskózásnál. (Négyezer holdnál több az erdő a község határában.)

A lányok többsége otthonülő. Segítenek anyjuknak a ház körül, apjuknak a mezőn — s várják, hogy rájuk kerüljön a sor a férjhezmenésben.

Gyors számvetés: ha sokan el is járnak máshová dolgozni, még mindig itthon tanyázik, legalábbis esténként, jó száz fiatal. S különösen ilyenkor, télidőn, mikor hamar leszáll a sötétség, a fiatalokat nem fogja otthon a hely.

Balogh Pistát faggatom: *hol, s mivel töltik estéiket?* De úgy kérdem, hogy Tóth Lajos, a tanácselnök, meg *Fekete* József, a helyettese is meghallja. A két felnőtt s a legény összenéz:

— Gyerünk — áll fel Fekete József. — Lássa meg a saját szemével.

A tanácsházától nem messze átcuppogunk a vastag sáron. Megállunk egy épület előtt. Az üveghíjas ablakokon esőverte újságpapírfoszlányok. A megvetemedett ajtó hézagain befúj a szél.

— Lépjünk csak be — invitál kísérőm.

Ösztönösen vállam közé húzom a fejem. Attól félek, rámszakadnak a hajlott, öreg gerendák. A mállott vakolatú fal körös-körül nyirkos. A felpúposodott padlón néhány hosszú, támlátlan lóca.

— Vallja meg őszintén, volna kedve ide eljárni? — kérdi csendes szóval Fekete József.

Csak állok megrökönyödve.

— Ez a mi nagy keservünk. Mert ez volna a fiatalság otthona, meg az egész község művelődésének háza. Nincs más szabad helyiség. A régi, alkalmas épületet, ahol még az én legénykoromban, de a felszabadulás után is jóideig *összejöttek a fiatalok estézni, szindarabot, táncot tanulni* — három éve kiutalták a földművesszövetkezetnek. Ott rendezték be a körzeti elosztóboltot. Persze, hogy örülünk a nagy boltnak, ahol mindent megvehetünk, amire szükségünk van. De azt már hiába kértük, hogy segítsenek az illetékesek: kapjon másik otthont a művelődni, szórakozni vágyó fiatalság.

— ***Nem a sültgalambra várunk*** mi — veszi át a szót Tóth Lajos. — Csak annyi anyagi segítséget, 80—90 ezer forintot, amennyiből ajtókat, ablakokat, padlót beszerezhetünk. Lebontanánk mi magunk ezt a régi épületet. A bontási anyagokból közös összefogással korszerű művelődési otthont építenénk. A községbeli, hozzáértő *iparosaink szívesen segítenének.* Fuvart, gyalogmunkát a község apraja-nagyja vállalna.

— Közügy ez, mindannyiunk ügye — erősíti meg *Nagy* Lajosné tanítónő, a községi népfrontbizottság titkára. — Nagy a szomjúság itt az emberekben a művelődésre.

— Hiszen még ez a pudvás helyiség is tele van szombat esténként, filmvetítéskor — veti közbe nyomatékul Fekete József.

— Megérti most már, hogy ilyen mostoha körülmények között nem leljük idehaza, a községben a helyünket? — szegezi nekem a kérdést *Hanák* József, a DISZ titkára. — Hová toborozzuk a fiatalokat?

A község több mint száz fiatalja közül csak 38 a DISZ-tag. Ideiglenes otthont a pártszervezet helyiségében kaptak. De itt tartanak meg minden más tömegszervezeti gyűlést, népesebb értekezletet is. Csak a szabad esték, délutánok jutnak az ifjúságnak. A mai az övék. Benézünk hozzájuk. A szoba közepén két fiú ütögeti a labdát a ping-pong asztalon. Két másik, ütővel a kezében, sorára vár. A sarokasztalnál négyen-öten hajolnak egy társasjáték fölé. Ketten sakkoznak. Ennyi a mai létszám.

És az utánpótlás? Járjunk ennek is utána: *hogyan foglalkoznak a község serdülő nemzedékével?*

A toronyóra még csak ebédután öt órát jelez — de már sűrű sötétben bukdácsolunk szíves kísérőmmel az iskola felé. Nem látom, csak érzem, híg latyakban gázolok. Az sem vigasztal, hogy megtudom: csupán három villanyégőt kellene becsavarni ezen az útszakaszon. A régi égők roncsai az errejáró iskolásgyerekek meszszehordó csúzlijáról tanúskodnak. Igaz, a jóvérű csikó ficánkol. De mennyivel hasznosabb a gyerekek céltkereső nyugtalanságát jó irányba igazítani — például az úttörők szakköreiben.

Az iskolában, a nevelők tenyérnyi szobájában (ezt is úgy rekesztették el nemrég a folyosóból, mert addig kint ácsorogtak, akik nem voltak sorosak a tanításban), öt tanítónő szorong, amikor belépek. Kérdeznem sem kell, hamar a szakkörökre terül a beszéd. Nem a jószándékon múlik, hogy nem működnek nagyobb eredménnyel. Négy tanteremben nyüzsög a gyereksereg. *Délelőtt, délután tanítani* kell. Csak így tudták biztosítani a szakosítást: kilenc nevelő foglalkozik a nyolc osztállyal. (Négy évvel ezelőtt még csak három tanító bajlódott az osztatlan iskolában.) De ma sincs külön helyiség, ahol a modellező szakkör, vagy a bábos szakkör zavartalanul összegyűlhetne. A padok tetején eszkábálják a modelleket, mert nincs munkaasztaluk. A bábosok bábfejeket szeretnének — akár ócskákkal is beérnék — a ruhákat ők megvarrnák hozzá.

Már a serdülőknél is szorongató a helyhiány. Fiataloknak, felnőtteknek úgy kellene a sokat emlegetett művelődési otthon, mint a mindennapi kenyér. Dicséretes, hogy *a népfrontbizottság első helyen vette be akcióprogramjába.* S a megvalósítás záloga a falu apraját-nagyját eltöltő nemes szándék: *közös erővel veszik ki részüket felépítéséből.* Jogos a kívánság, hogy méltányos anyagi támogatást kapjanak hozzá államunktól. Olvasókör, mezőgazdasági szakkör, szemet-lelket gyönyörködtető műsoros esték — mind megvalósulhatnának alkalmas helyiségben. S azok a fiúk is, akik most jobb híján a kocsmában kártyáznak esténként, szívesebben táncolnának a tágas, jólevegőjű, simapadlójú ifjúsági otthonban, s beülnének a DISZ előadásaira.

A művelődési otthon közös nagy ügye azonban mintha *ürügy* is lenne Galgamácsán — a kisebb, de ugyancsak fontos ügyek halogatására.

A népfront, a tanács, a DISZ nem keresi eléggé a máris járható utakat a szervezetlen, magukrahagyott fiatalokhoz. A fiatalok közül *Kovács* Imrét beválasztották a községi tanácsba, Hanák Józsefet a népfrontbizottságba. Az ifjúság nevelése a hivatása Nagy Lajosné tanítónőnek, a népfrontbizottság titkárának. De azt is meg kell vallaniok: nem használták ki eddig a meglévő lehetőségeket teljes mértékben. Például a mostani ideiglenes DISZ-helyiségben is működhetne már a kézimunka szakkör.

— Nem jönnek a lányok — panaszkodik az iskolában *Hadzsi* Ilona, a legfiatalabb tanítónő, aki vállalta a kör irányítását.

De miért nem látogatta meg eddig ő ezeket a parasztlányokat? Barátnőjük lehetne, egyidős velük. A lányok csak a biztató szóra várnak, hiszen mindannyian szeretnének megtanulni kötni, horgolni. S a »tanítónéni« is tanulhatna tőlük. *A Galga mentén gazdag népművészeti hagyományok élnek.* A fiatalokra vár a feladat, hogy megőrizzék, továbbfejlesszék ezeket. Itt él Galgamácsán *Vankó* Imréné népművész, a híres »*Juló néni*«, aki szépséges-szép képeket »*ír*« kendőkre, falvédőkre. Ha a DISZ megkéri, *szívesen megtanítja mestersége fogásaira a lányokat is* a kézimunka szakkörben.

Ha az idén télen még nem is gyűlhet össze alkalmanként egy helyre a község egész fiatalsága — kisebb társaságokat azért összehoznak a hosszú esték. Lányosházakhoz bokorra való fiatal jön el *fonóba, tollfosztásra.* Ha szűk is a hely — tágas a jókedv. Milyen jó alkalom egy-egy ilyen együttlét magvasabb időtöltésre is. Szívesen látnák vendégül mindenütt a háziak, az összeszereglett fiatalok a tanács, a népfront, a DISZ vezetőit is. Ne restelljék hát a fáradságot, s ne féltsék a cipőt, csizmát akár az újtelepi sártól sem. Könnyebb szót érteni kötetlen beszélgetés közben. A közös dalolás megoldja a nyelvet a közös gondok elmondására is — s hamarabb elhangzik a jó tanács az orvoslásra is.

Mindezt azért mondtam el, hogy feleljek Hanák Jóska kérdésére — és a saját tépelődésemre is. Láttam: nem rózsás a galgamácsai fiatalok élete. Mostohább, mint a városokban, vagy azokban a községekben, ahol már több a művelődési, szórakozási lehetőség. De az nem megoldás, hogy elvágyunk a falunkból. Százegynéhány fiatal szív melege, s ennyi fiatal kar ereje az egész község előrelendítője lehet. Községünket kell átformálni: az újigényű emberek otthonává, szívünknek kedvessé, szemünknek széppé — a Galga mente s az ország ékességévé. Persze nem megy minden egycsapásra. De hozzálátunk még ma, együtt a felnőttekkel — úgye, galgamácsai fiatalok?

Berecz József

A Barátság Hídján

Ez a keddi ünnepség, az új komáromi vasúti híd átadása is úgy indult, mint anynyi más hídavatás, melyben az elmúlt tíz év során bőven volt részünk. Hogy mégis túlnőtt a megszokott kereteken — ezt már a pillanat, sőt pillanatok varázsa hozta magával és kényszerítette ellenállhatatlan erővel a jelenlévőkre.

A szakadó eső sem riasztotta vissza kedden reggel a komáromiakat, hogy hosszú sorokban ne zarándokoljanak el a megnyitásra, hogy ne üdvözöljék szeretettel a város egész lakossága nevében ezt az újabb összekötő kapcsot a két szomszédos ország, Csehszlovákia és Magyarország között. Fázósan, topogva s mégis feszült figyelemmel hallgatják Mojmir *Sulc* csehszlovák, majd *Kmosko* Kázmér magyar mérnök beszámolóját a híd építésének küzdelmes történetéről, a kölcsönös segítség ezernyi megnyilvánulásáról. Erről beszél A. *Pospisil* csehszlovák közlekedésügyi miniszter is, majd ünnepi beszédét így fejezi be: »Amilyen összeforrottan dolgoztunk magyar barátainkkal a híd építésén, olyan *egységesen fogunk dolgozni és harcolni továbbra is a békéért.*« *Bebrits* Lajos közlekedés- és postaügyi miniszter a békés építő munka, a baráti együttműködés újabb diadalának tulajdonítja a híd szokatlanul gyors elkészültét: »Mi ezt a hidat a békés együttműködés alapján teremtettük újjá és azt akarjuk, hogy ezután is *az országok barátságának ügyét és felemelkedését szolgálja.*« A két miniszter beszédét gyakran szakítja félbe a felzúgó taps. Ebben a tapsban benne van a tíz év előtt rombadőlt híd emlékének megrázó ereje, ott érződik benne a tiltakozás egy újabb pusztítás fenyegető réme ellen s hitet tesz a nyugodt, békés, alkotó élet elszánt akarata mellett.

A fehér-kék-piros és piros-fehér-zöld lobogók alatt élő sorfalat áll az ünneplők tömege, hogy utat nyisson a két miniszternek a híd ünnepélyes átadásához. Lehullanak a feszülő szalagok. És most érkezik el az a bizonyos pillanat: a két összekapcsolt mozdony — csehszlovák és magyar — mögötte a hosszú szerelvénnyel, lassan rágördül a feldíszített hídra. A vonat ablakai előtt egymásután suhannak el a piros vasoszlopok, melyeknek minden darabja egy-egy névhez fűződik — legyen az Kovács, vagy Drobni — s a legkisebb csavarja is szívós, kitartó, szívvel-lélekkel végzett munka gyümölcse.

»A Duna hömpölygő folyamán átcsap népeink határtalan szeretete« — *Bebrits* Lajos mintha előre látta volna Komarno lakosainak szeretetet sugárzó fogadtatását a pályaudvaron, vagy előre érezte volna a díszebéd meleg, baráti légkörét, ahol az ünneplőkből ünnepeltek lettek s az ünnepeltekből ünneplők. Szinte minden asztalnál két nyelven beszélnek, mégis megértik egymást: az osztravai szerelő a magyar tervezőmérnökkel, a csehszlovák rádióriporter a magyar cölöpözővel. Sok *közös élmény,* s egy *közös jövő.*

»A legszebb karácsonyi ajándékot kaptam a két ország hídépítőitől« — mondta pohárköszöntőjében A. *Pospisil* miniszter. De a két ország népe ennél is többet kapott ezen a napon: egy olyan hidat, melyet vasvázaknál is szilárdabb szálak kötnek össze, melynek pillérei: *a béke és barátság.*

(végh)

A községpolitikai programról tárgyaltak
a Hazafias Népfront budapesti bizottságainak kerületi elnökei

A *Hazafias Népfront budapesti bizottsága* kedd délutánra értekezletre hívta egybe a kerületi bizottságok elnökeit, hogy megvitassa velük a *községpolitikai program* tárgyalásának irányelveit. Az értekezleten részt vett *Garamszegi* János, a városi tanács tervosztályának vezetője is, hogy felvilágosításokat adjon a községpolitikai program részleteire vonatkozóan felmerült kérdésekre.

Harrer Ferenc elnök bejelentette, hogy a városi tanács apparátusában bizottság alakult, amely a községpolitikai terv megadott egységes kereteit kerületekre bontotta és a részletterveket megtárgyalás és alaposabb kidolgozás végett megküldötte a kerületek végrehajtó bizottsági elnökeinek. A *Hazafias Népfront* kerületi bizottságainak feladata és kötelessége most, hogy a kerületi községpolitikai terv egészét és részleteit tanulmányozza és

a lakosság kívánságainak ismeretében e programmal kapcsolatban véleményét nyilvánítsa.

A kerületi népfrontbizottságok *a lakosság köréből érkező javaslatok figyelembevételével módosító előterjesztéseket tehetnek,* de figyelembe kell venniök a lehetőségeket. Az 1955. évi községpolitikai tervbe csak azok a szükségletek kerülhetnek be, amelyeknek kielégítésére a megadott anyagi keretek lehetőséget nyújtanak. A további kívánságok és javaslatok az új ötéves terv kidolgozásánál *fontossági sorrendjükben* részesülnek majd figyelemben. *A jövő évi községpolitikai program tehát voltaképpen már előkészület a következő ötéves tervhez.* A jövő évi tervben a nagyobb beruházások helyett

a felújítások fokozására helyezik a súlyt.

Harrer Ferenc a kerületi népfrontbizottságok elnökeinek figyelmét felhívta arra, hogy amennyiben a kerületi végrehajtó bizottságok egyike-másika a községpolitikai terv kidolgozásánál mellőzné *a Hazafias Népfront* javaslatait, úgy a *Hazafias Népfront* bizottságának jogában van e határozattal szemben különvéleményt nyilvánítani és ezt a *Hazafias Népfront* budapesti bizottságával és a városi tanács végrehajtó bizottságával közölni. A különvélemény alapján

a vitás kérdések a felsőbb fórumnál ismét tárgyalásra kerülnek.

Az értekezleten közölték, hogy a kerületi végrehajtó bizottságok *január közepén* tárgyalják a községpolitikai programot, de egyes kerületek korábbi időpontot tűztek ki. Így például *a XIV. kerület* ma tárgyalta a javaslatot és kiderült, hogy a *Hazafias Népfront* kerületi bizottságának a tervről *nem is volt tudomása* és így bele sem szólhatott a program tárgyalásába.

Vészi Gyula, a III. kerületi népfrontbizottság elnöke kifogásolta, hogy a népfrontbizottsággal nem közlik előre a rendelkezésre álló anyagi kereteket. Vannak kérdések, amelyek

nemcsak kerületi jellegűek, hanem a főváros lakosságának összességét érdeklik, például a közlekedési problémák, a budai színház, a rómaiparti üdülőtelep,

ezekkel nemcsak kerületi vonatkozásban kell foglalkozni. *Ortutay* Gyula, a II. kerületi népfrontbizottság elnöke azt reklamálta, *miért nem bocsátották néhány nappal előbb a kerületi népfrontbizottságok elnökei rendelkezésére a községpolitikai terv valamennyi kerületre vonatkozó felosztásának adatait.* Ez lehetőséget nyújtott volna arra, hogy a bizottságok megvizsgálhassák, nincs-e aránytalanság a keretek felosztásában.

Az értekezlet megállapodott abban, hogy a *Hazafias Népfront* kerületi bizottságainak elnökei haladéktalanul érintkezésbe lépnek a kerületi tanácsok VB-elnökeivel a program részleteinek megismerése végett. Elindítják a tárgyalásokat a tervezet megvitatására és a kerületi érdekek fokozottabb érvényesítésére.

Ezután *Horváth* Vince, a népfrontbizottság titkára javasolta a kerületi elnököknek: *vizsgálják meg, van-e szükség Budapesten klubmozgalomra.* E tekintetben ugyanis eltérnek a vélemények. Egyesek arra az álláspontra helyezkednek, hogy *Budapest* a szórakozások városa, itt a szórakozási lehetőségek megoldják a társadalmi kapcsolatok kérdését. A hozzászólók határozottan *a klubmozgalom szükségességét és fejlesztését hangoztatták* és példákat soroltak fel annak illusztrálására, milyen lelkesedéssel fogadják az egyes kerületekben a társadalom különböző rétegei a klubok megalakulását.

Felszabadulásának tizedik évfordulóját ünnepelte a XVII. kerület

Kedden délelőtt 10 órakor a rákoskeresztúri szovjet hősi emlékműnél felszabadulási ünnepséget rendeztek a XVII. kerület lakói. A délutáni ünnepi tanácsülésen *Stenczinger* Jenő vb-elnök mondott beszédet. A tanácsülés a budapesti szovjet nagykövetségnek táviratot küldött, melyben a szovjet nép iránti forró hálájá fejezte ki és köszönetet mondott a felszabadításért. Ugyanakkor a tanácsülés tiltakozó táviratot küldött az Országos Béketanácsnak Nyugat-Németország felfegyverzése, a német imperializmus feltámasztása ellen.

Este nagy ünnepi békegyűlést tartottak, amelyen *Pákozdi* Ferenc, a Hazafias Népfrontbizottság elnöke mondott beszédet. A békegyűlésen felszólalt *Csohány* Gabriella írónő és *Ludányi* Kálmán rákoscsabai plébános, a kerületi békebizottság tagja. A békegyűlést művészi műsor zárta be.

Az első gépkoncentráció a középdunántúli szénmedencében

A szovjet bányászat tapasztalatait követve a középdunántúli szénmedencében egyre inkább rátérnek *a korszerű gépek központosított alkalmazására.* A balinkai vállalat kisgyóni Béke-aknájában most fejezték be egy nagyméretű kamrafejtés-rendszer kiépítését, a szállítófolyosók elővájását és az új bányamezőben négy SZ—153-as szovjet gyártmányú rakodógéppel létrehozták a szénmedence első gépkoncentrációját. A szállítást is gépesítették itt, a robbantást pedig millszekundumos módszerrel végzik. Ez a gépközpont jövőre negyedévente 8000 tonna szénnel növeli a Béke-akna termelését. 1955-ben a dudari szénbánya új aknaüzemében létesítenek újabb gépkoncentrációt.

Százmillió forintot fordítottak öt év alatt munkásvédelemre a könnyűiparban

Az elmúlt öt év alatt tizenhárom könnyűipari üzemben épült nagyobb, *több száz személyes öltöző,* mosdó. Jelentős összegeket fordítottak a szociális beruházásokból *bölcsődék* építésére is. Csak a kormányprogram óta 21 üzemi bölcsőde nyílt meg, ezekben több mint 1200 gyermeket gondoznak. *Több könnyűipari üzem közelében új lakóházakat építenek.* A »Tisza« Cipőgyár dolgozói 27, a Sarkadi Kendergyár dolgozói 25 lakásba már be is költöztek. *Porelszívó berendezés* épült az Óbudai Textilkikészítő Gyárban, a Szegedi Bútorgyárban és a Győri Gyapjúfonó- és Szövőgyárban. *Több üzem munkásszállóval gazdagodott.* Öt év alatt összesen mintegy százmillió forintot fordítottak szociális, munkásvédelmi beruházásokra a könnyűiparban.

FÜRDŐSZOBA BERENDEZÉSEK, ARMATURÁK, FAJANCE MOSDÓK,
MŰSZAKI TÖMÍTÉSEK ÉS GUMIÁRUK ISMÉT KAPHATÓK
VAS- ÉS EDÉNYBOLT V.
1. sz. fiókjában, Lenin körút 86
35. sz. fiókjában, Baross tér 12
49. sz. fiókjában, Bajcsy-Zsilinszk, út 62

NAPI KRÓNIKA

PESTI PERCEK

Zsebkendőt végy magadhoz

Kettőt is, ha a feleségeddel moziba mégy, mert hogy a nők mit művelnek, az nevetséges.

Az első orrfuvás akkor hangzik el, amikor Alfréd már vágtat az országúton, de a kaméliás hölgy még nem tudja, hogy vajjon eljön-e. És balszomszédnőm a szeméhez emeli a keszkenőt s előttem a nyolcadik sorban kettő már hüppög. Aztán Margit kisasszony egyre jobban szenved és a feleségem azt mondja, adjam oda a zsebkendőmet, mert ő otthonfelejtette az övét.

— Ej, csak nem fog itt bőgni? — gondolom bosszúsan, de bizony minden nő szipog a nézőtéren.

A józan ész megáll. Világos, hogy a pityergés teljesen indokolatlan. Először is játék az egész. Másodszor száz éve történt. Harmadszor mindenki tudja előre, még mielőtt jegyért sorba állt, tudván tudja, hogy a hősnő meghal a végén. De azért úgy tesznek, mint akik most értesülnek a dologról.

— Ezentúl, ha sírni akar — mordulok nőmre —, hozzon magával zsebkendőt és most adja vissza az enyémet, mert ki kell fújni az orrom.

Visszaadja és esz a méreg, tiszta víz. Telesírta. Hallatlan.

Így aztán a szemem kénytelen voltam a nagykabátom ujjába törölni.

(Kisjó)

— **Uj konzerv** készül a kecskeméti Alföldi Konzervgyárban: pulykaleves újházi módra. A napokban kezdik meg a sóslével felöntött fehérbab-konzerv gyártását is, amelyből az év végéig tíz vagonnal exportálnak.

— **Tizenkétmillió forint értékű közszükségleti cikket** gyártottak a Wilhelm Pieck-gyárban ebben az évben. A mezőgazdaságot kisgépekkel segítették. Most szerelik össze a fogatos ekék utolsó példányait, amelyekből több mint tízezret készítettek. Az év végéig ezer takarmányfüllesztőt is szállítanak. A jövő évben a többi között 14.000 ekét, 2500 takarmányfüllesztőt, 13.000 pár szekértengelyt és 10.000 kályhaellenzőt gyártanak.

Emlékünnepély a KIMSZ megalakulásának 36. évfordulója alkalmából

Harminchat évvel ezelőtt alakult meg a Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége. Az évforduló alkalmából a DISZ budapesti bizottsága december 29-én délután 6 órakor a Vasas-székházban (VIII., Baross utca 90.) emlékünnepélyt rendez. Az emlékünnepélyen beszédet mond *Réti* László, a Magyar Munkásmozgalmi Intézet igazgatója, a KIMSZ volt vezetőségi tagja.

— **A papíripar dolgozói,** akik a III. negyedév végére letörlesztették az elmúlt télről maradt 3600 tonnás adósságukat, december 27-én jelentették, hogy az egész iparág teljesítette éves tervét.

— **Oktatófilmeket vetítenek Somogyban** az ezüstkalászos gazdaképző tanfolyamokon. Az első film, amelyet bemutattak, a téli gépjavításról szól.

— **A mozilátogató közönség** köréből sok panasz hangzott el amiatt, hogy a későnjövők zavarják az előadást. Ezért öt budapesti moziban: a Vörös Csillag, a Puskin, a Május 1., a Művész és a Duna filmszínházban január 1-től bevezetik, hogy a későnjövők a játékfilm megkezdése után már nem léphetnek a nézőtérre.

Kevesebb eső

Budapesten 12 órakor a hőmérséklet 3 fok, 21 órakor 9 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 763 mm, alig változik.

Várható időjárás szerda estig: Felhős idő, többfelé kisebb eső. Mérsékelt időnként élénkebb nyugati—északnyugati szél. Enyhe idő.

Várható legalacsonyabb hőmérséklet ma éjjel általában 3—6, északkeleten 0 fok közelében. A legmagasabb nappali hőmérséklet szerdán 6—9 fok között.

A fűtés alapjául szolgáló várható középhőmérséklet 4 fok felett.

— **A napfényből nyert hő** felhasználására érdekes kísérleteket folytattak a Szovjet Tudományos Akadémia energetikai intézetében. Egy parabola alakú görbe tükör gyújtópontjában összegyűlt napsugarak hőfoka olyan magas volt, hogy vasat lehetett hegeszteni vele, sőt nemcsak a vas, hanem a 3500 fokon olvadó wolframérc is megolvadt a tükör gyújtópontjában keletkezett hőtől.

— **Heves megyében 20 zöldségtermelő szakkör** alakult. A termelési bizottságok kezdeményezésére jövőre sok helyen növelik a konyhakertészet területét. Két községben, Tarnabodon és Zaránkon az egyéni gazdálkodók 20 holdon létesítenek öntözéses konyhakertészetet. A termelőszövetkezetek támogatják az egyéni zöldségtermelőket és a fogaterőn kívül tavasszal motoros szivattyúval is segítségükre lesznek.

— **A törzskönyvezett szarvasmarhák száma** Vas megyében az idén kétezerrel nőtt. Tizenhat százalékkal emelkedett a törzskönyvezett anyakocák száma, több tsz-nek kitűnő törzskönyvezett állománya van.

Tehergépkocsi és mozdony karambolja

A Vegyiipari Szállítási Vállalat FB 882-es rendszámú tehergépkocsija Debrecen közelében nagy sebességgel rohant át a sorompó nélküli vasúti kereszteződésnél. Egy áthaladó tehervonat mozdonya keresztbe kapta az autót. *A mozdony kisiklott és maga alá temette a teherautót,* amelynek vezetője, valamint négy utasa életét vesztette. A kisiklott mozdony vezetője és fűtője csak kisebb sérüléseket szenvedett. Megállapították, hogy a balesetet a gépkocsivezető gondatlansága okozta, nem tartotta be a közlekedési szabályokat, amelyek szerint meg kellett volna állnia a vasúti sínen való áthaladás előtt. A szerencsétlenség ügyében a rendőrség folytatja a vizsgálatot.

— **Távbeszélő forgalom** indul januárban Magyarország és a Virginia-szigetek között. A háromperces beszélgetés díja 180 forint, minden további perc után 60 forint.

Újévi üdvözlőtáviratok a Szovjetunióba

Újévre hazánkból igen sokan küldik táviratban jókívánságaikat a Szovjetunióba. A forgalom torlódásmentes lebonyolítása érdekében a Szovjetunióba szóló újévi üdvözlőtáviratokat *már most* fel lehet adni. E táviratokon, a cím előtt, díjmentesen feltüntethetik a kézbesítésre vonatkozó intézkedést: »Kézbesítendő december 31-én« vagy »Kézbesítendő január 1-én«.

— **Három és félezer újítást** nyújtottak be öt év alatt a Szegedi Ruhagyárban. Ezeknek körülbelül felét alkalmazták sikerrel.

— **Az Operaházban tegnap ünnepelték** Kenessey Jenő, a kiváló zeneszerző és karmester operaházi munkásságának 25. évfordulóját. A hagyományos aranygyűrűt Komor Vilmos adta át a jubilánsnak.

Élüzem címmel tüntetnek ki húsz állami gazdaságot

A III. negyedévi termelési tervek teljesítése, az őszi munkaversenyben elért eredmények, valamint a dolgozókról történő gondoskodás figyelembevételével az állami gazdaságok minisztériuma és a MEDOSZ elnöksége *20 állami gazdaságot* tüntet ki élüzem címmel.

Élüzem lesz a sáribesnyői, a bögötei, a kőrösi, a héki, a városföldi, a tompai, a bácsalmási, az alagi, az örménykúti, a dombegyházi, a bólyi, a babarci, az alsópéli, a sinatelepi, a perjéspusztai, a barabási, az alsótekeresi, a badacsonyi, a soproni és a lakipusztai állami gazdaság. Az élüzem címet elért gazdaságok dolgozói pénzjutalomban részesülnek.

Az élüzem címmel járó vándorzászlókat és pénzjutalmakat december 29-én ünnepélyesen adják át az állami gazdaságokban. *(MTI)*

Meghalt Ferenczy Valér

Egy nagy művészdinasztia érdemes tagja távozott az élők sorából. December 25-én meghalt *Ferenczy* Valér, az új magyar festőművészet egyik legkiválóbb, kimagasló alakjának, Ferenczy Károlynak fia, Ferenczy Béni és Noémi testvérbátyja. Több évtizeden át állandó szereplője volt a tárlatoknak s az utóbbi években, betegsége ellenére is, jelentkezett egy-egy tájképével a kiállításokon. Képmásokat, tájképeket festett legszívesebben és szeretettel foglalkozott a rézkarccal. Kitűnő irodalmi munkásságot is fejtett ki magasrendű kultúrájával. Édesatyjáról, Ferenczy Károlyról írt monográfiájában — melyet 1931-ben Baumgarten-díjjal jutalmaztak — az igazi író készségével jellemzi az embert és a művészt. Sok szép és emlékezetes tanulmánya jelent meg. Több művét a Szépművészeti Múzeum őrzi.

— **Mezőgazdasági szobát** rendeznek be a békési olvasókörben. Az olvasókört naponta 80—100 gazda keresi fel. A Hazafias Népfront helyi bizottsága öt újabb olvasókör létesítését határozta el a községben s ezekben rendszeres szak- és filmelőadásokat terveznek.

— **Régi fonójátékokat** elevenítenek fel a turai kultúrotthonban. A község fiataljai, Kovács László Kossuth-díjas igazgató vezetésével alkalmanként egy-egy szép népballada dramatizált változatát adják elő, máskor dia-film vetítésre kerül sor a fonóházzá átalakult otthonban.

Jánosi Ferenc előadása az Újságírószövetségben

Jánosi Ferenc, a Hazafias Népfront országos tanácsának főtitkára, kedden délelőtt előadást tartott a Magyar Újságírók Országos Szövetsége székházában a sajtó soronlévő feladatairól a Hazafias Népfront célkitűzéseinek támogatásában.

Tízmillió forint szociális beruházásokra

A borsodi bányavidéken dolgozók kulturális és szociális viszonyainak javítására az idén csaknem tízmilliót fordítottak. A Borsodi Szénbányászati Trösztbányaüzemeinél *6 üzemi fürdőt* létesítettek. *Négy új üzemi napközi otthon* is megkezdte működését. Felsőnyárádon, Kurityánban, Ormospusztán, Edelényben és Kondón csaknem 500 bányász részére építettek új *legénységállót.* A bányász családiházakció keretében *több mint 400 család jutott egészséges lakáshoz.* Ormospusztán és Felsőnyárádon új kultúrotthont építettek az idén a bányászoknak.

— **Új járási kultúrház** épül a Somogy megyei Barcson és Csurgón. A csurgói kultúrház mintegy 800 férőhelyes, beépített színpaddal felszerelt nagyteremmel, olvasóteremmel, könyvtárral, társalgóval, játékszobával várja a szilveszteri megnyitást. A barcsi kultúrház avatóünnepségén 160 tagú gyermekegyüttes lép fel.

Felhívás az öntevékeny művészeti csoportok szakmai vezetőihez

A Népművelési Közlöny december 10-i száma közli a népművelési miniszternek, a SZOT elnökével egyetértésben kiadott utasítását az öntevékeny művészeti csoportok szakmai vezetőinek munkafeltételeiről.

Az utasítás hatálya kiterjed a zenekari karmesterekre és oktatókra, színjátszó csoportok rendezőire és segédrendezőire, az egyes csoportok hangszeres kíséretét ellátó dolgozókra, bábjátszó csoportok rendezőire, a képzőművészeti körök vezetőire, néptánccsoportok oktatóira. Nem terjed ki a rendelet azokra a szakmai vezetőkre, akik falusi művészeti csoportot vezetnek és azokra sem, akik a művészeti csoportok szakmai vezetését társadalmi munkában végzik.

Fent felsorolt szakmai vezetők az utasításban megjelölt határidő után a Népművészeti Intézet által kiállított működési engedély nélkül nem foglalkoztathatók. A december 1-én foglalkoztatott szakmai vezetők részére Budapesten az illetékes szakszervezet, illetve a budapesti városi tanács népművelési osztálya, vidéken a megyei tanács népművelési osztálya ideiglenes működési engedélyt ad ki. A jelentkezők a csoportfenntartó szervtől mutassanak be igazolványt működésükről. Ideiglenes működési engedély nélkül január 31. után egyetlen szakmai vezető sem vezethet csoportot.

Azok az oktatók, akik december 1-én nem oktattak csoportot, ideiglenes működési engedélyt a Népművészeti Intézet kádercsoportjánál kérjenek (Bpest, I., Corvin tér 8.). Budapestiek személyesen, vidékiek levélben jelentkezzenek január 3. és 10-e között.

Újabb csatlakozások az RM Művek kezdeményezéséhez

Napról napra egyre több üzem vállal részt a felszabadulási munkaversenyben. A *Szállítóberendezések Gyárának* dolgozói elhatározták, hogy az új év első negyedében teljes termelési tervüket 102 százalékra teljesítik; 300 helyett 500 kultivátort, 250 járószerkezet helyett 255-öt készítenek a GL—35-ös traktorokhoz. Ugyancsak az első negyedévben 700 cséplőgéphez gyártanak alkatrészeket. Új kísérleti műhelyt rendeznek be, ahol elkészítik a hazánkban eddig még nem gyártott csörlős szőlőkapa mintasorozatát. A kaposvári gépállomást a téli gépjavítások gyors befejezéséhez segítik.

A *Győri Textilművek* dolgozói azt ajánlották fel, hogy 250.000 forint értékű áruval túlteljesítik negyedévi tervüket. A *Magyar Pamutipar* 1,300.000 forint értékű áru tervenfelüli gyártásával ünnepli felszabadulásunk évfordulóját. A szövöde 70.000 méter, a festőműhely pedig 15.700 kiló árut bocsát ki terven felül az első negyedévben.

A *Villamosgép- és Kábelgyár vállalása:* 3 százalékkal túlszárnyalják első negyedévi termelési tervüket. Ez a többlet száz szivattyúval többet jelent a mezőgazdaságnak, 40 hegesztőgéppel többet iparunknak. Terven felül gyártanak 200 porszívógépet, 2000 kerékpárdinamót, 150 kávéőrlőt, 200 mosógépet. A közszükségleti cikkek önköltségét 5 százalékkal csökkentik.

Üzletházakat a romtelkekre

Több mint félévig húzódó munka után befejeződött a Múzeum körút és a Rákóczi út sarkán az egykori Nemzeti Színház telkén épült *»ideiglenes« üzletház* bontása. Jónéhány évtizeddel ezelőtt ez az üzletsor három-négyéves élettartamra épült — már akkor szó volt a telek végleges beépítéséről —, de mint sok más budapesti »ideiglenes« létesítmény, ez is hosszú távra képezte át magát. Az idők folyamán számtalanszor megkondult a lélekharang az üzletsor felett, amely elhanyagoltságával nem a legjobb benyomást keltette a fővárosnak e nagyon exponált pontján. Idén végre lebontották a városképet rontó üzletházat. Ezzel egyidejűleg azonban felmerült a kérdés: *miképp rendezzék a felszabaduló területet,* hogy végre Budapestnek ez az egyik legforgalmasabb; legközpontibb fekvésű helye méltóképpen illeszkedjék a városképbe.

Végleges megoldásra azonban most sem kerülhet sor, mivel a terület nagy része továbbra is foglalt. Az átmeneti időre történő rendezés megoldására a fővárosi tanács a BUVÁTI kebelében házi tervpályázatot rendezett.

Az volt az elgondolás, hogy valamilyen ízléses *kerítésfélét* építenek a telek belső vonalában és a kerítésen szépen berendezett *kirakatokat* helyeznének el. A tervpályázat ellen azonban több oldalról felmerült az az ellenvetés, hogy ne létesítsenek *propagandasarkot vitrinekkel* a főváros e forgalmilag is legexponáltabb helyén.

Most, amikor az új kormányprogram alapján sok ezer kisiparos és kereskedő kap iparengedélyt és ezek egy része helyiség hiányában nem tudja megkezdeni működését, kézenfekvőnek látszik, hogy ezen a forgalmas telken egy *korszerűbb, a környezetbe illő szép üzletházat* építsenek. Körülbelül 50 üzlethelyiség férne el a Múzeum körút és a Rákóczi út sarkán.

Sok kisiparos és kiskereskedő szívesen vállalja, hogy saját anyagi eszközeivel is meggyorsítja az építkezést. A városi tanácsnál naponta járnak iparos- és kereskedőcsoportok, amelyek a tanácsi szervek korábbi javaslataira hivatkozva telkek kijelölését kérik, ahol részben saját anyagi hozzájárulásukkal, részben állami kölcsön igénybevételével üzletházat építhetnének. Az üzletház-építkezésekbe bekapcsolódhatnának a szocialista kereskedelem vállalatai, a kisipari szövetkezetek is, amelyeket szintén gátol a fejlődésben a helyiséghiány.

De nemcsak a Rákóczi út és a Múzeum körút sarkán éktelenkedő üres telek sorsa vár megfelelő megoldásra. A főváros különböző helyein, legforgalmasabb útvonalai, terei mentén: a Baross utcai dohányraktár helyén, a Kálvin téren, a Rákóczi út több pontján, a Mártírok útján — hogy csak a legkirívóbbakat említsük —, vannak *romtelkek, amelyek immár egy évtizede kihasználatlanul állanak és beépítésük ideje bizonytalan.* Ezeken a telkeken szintén épülhetnének *ideiglenes üzletházak* a jelentkező kisiparosok és kiskereskedők költségén. Az üzlethelyiséghiányt jelentősen enyhítenék ilyen építkezésekkel, a város arculata is sokat nyerne az üresen tátongó telkek körülépítésével.

G. J.

Az idén volt a legnagyobb a földművesszövetkezetek karácsonyi forgalma

A falu lakossága igen nagy mennyiségű és gazdag választékú áruban válogathatott a karácsony előtti napokban. Bár még nincsenek végleges adatok, máris megállapítható, hogy *a földművesszövetkezetek fennállásuk óta az idén bonyolították le a legnagyobb karácsonyi forgalmat.*

A Szolnok megyei jászberényi 1. számú földművesszövetkezeti boltban a karácsony előtti hét bevétele *százezer forinttal volt több, mint tavaly.* Mezőtúron, Kisújszálláson és Túrkevén pamutból és különféle szövetárukból *egymillió forint értékű utánpótlásra volt szükség,* a nagy kereslet miatt.

A Borsod megyei földművesszövetkezetek karácsonyi forgalma csaknem *hatmillió forinttal* volt magasabb a tavalyinál.

A főváros ellátását segítő 135 földművesszövetkezeti lerakat karácsony hetében *4,257.000 forintnyi* forgalmat bonyolított le. Az elfogyott készletek pótlására újabb szállítmányokat indítottak útnak.

Két óra alatt sorsolják ki a Harmadik Békekölcsön nyereményeit

Szombathelyen december 30-án a Harmadik Békekölcsön harmadik sorsolását két óra alatt bonyolítják le. A sorsolás technikájának megváltoztatásával a kötvénytulajdonosok ugyanannyi nyereményhez jutnak, mint a többi, négy napig tartó húzásokon. A legutóbbi sorsoláson négy nap alatt 189.712 kötvényszámot húztak ki 57,596.050 forint értékű nyereménnyel és törlesztéssel, most pedig 187.850 kötvényszámot sorsolnak 59,613.400 forint értékű nyereménnyel.

A felszabadulás ünnepére készülnek a fővárosban

A kerületi pártbizottságok, a tanácsok és a Hazafias Népfront kerületi bizottságai lelkesen készülnek a főváros kerületeinek felszabadulási ünnepeire.

December 29-én délután három órakor Vecsés határában kegyelettel megkoszorúzzák *Steinmetz kapitány emlékművét,* amelyhez a fiatalok stafétát indítanak. *A XVIII. kerületi tanács* január 4-én tartja ünnepi tanácsülését a felszabadulás évfordulójának tiszteletére.

A *X. kerületi tanács* január 5-én, a *IV. kerületi és a XV. kerületi tanács* január 8-án tart ünnepi tanácsülést, a *XX. kerületi tanács* január 8-án rendezi a felszabadulási ünnepséget, 9-én délelőtt pedig a Hősök terén, az Erzsébet téren és Soroksáron a Szabadság téren megkoszorúzzák az elesett hősök emlékművét. *(MTI)*

AZ OLVASÓ *írja:*

VIRÁGÉRT-nyelven

Az összes olyan nagynénik előtt, akiknek keményen dolgozó rokonaiknak válláról veszik le a háztartás terheit, szerettem volna egy ibolyacsokorral leróni hálámat. Ez a nagynéni történetesen a Váci utcában lakik és december 27-én töltötte be 80. életévét. Mivel az ibolyacsokrot általában nem szokták tárolni, úgy gondoltam, majd a Váci utcában menetközben megveszem a figyelem e kis jelképét. Eme emlékezetes napon azonban a Belváros összes VIRÁGÉRT-jeiben leltározás folyt s a zuhogó esőben háromszor-négyszer is végig kellett járni e körzetet, míg végül a Petőfi Sándor utcai VIRÁGÉRT befejezte a leltározást s végre egy farsangi kaktusz formájában az ibolyacsokorhoz juthattam. Feltehető, hogy a VIRÁGÉRT-nek azok a vezetői, akik ezt a kollektív leltározási rendeletet a vásárló bosszantására kiadták, szeretik a virágot. De ez nem elegendő, kedves VIRÁGÉRT, szeretni kell a virágot vásárló embert is!

M. S.-né.
Gorkij-fasor 12.

Ki ragassza meg a játékárut?

Örömmel tapasztaltam, hogy ebben az évben *mennyivel egyszerűbb, könnyebb volt a karácsonyi vásárlás, mint akár tavaly is.* Alig hallottam a boltokban, hogy »nincs kérem«, hogy »éppen elfogyott«, vagy »tessék egy másik üzletben megpróbálni«.

Talán éppen ezért bosszantott annyira a játék-iskolával kapcsolatos história. Kis falemezből készült »teremben« játékpadocskák, dobogó és tábla — ebből áll ez a játék. Megvettem. Nem dobálóztam, még csak nem is játszottam vele, mégis, mire hazaértem, *az egész, ahány darab, annyi felé hullott.*

Amikor megreklamáltam, jóindulatúan azt tanácsolták *ragasszam meg.* Ha nincs otthon ragasztóm, lehet náluk kapni 1.60-ért. A többi iskolával ők is ezt csinálták, ez úgylátszik véletlenül kimaradt. *Hiába, a gyár így küldi a boltokba!*

Tanulság a jövőre: *nem lenne jobb, ha már a gyár hibátlan árut szállítana?* És nem lenne okosabb a hibásat visszaküldeni, sem mint a bolti eladók ragasztgassanak, vagy ugyanerre ösztönözzék vásárlóikat.

R. Gy. Budapest.

— **Hét és félezer méhcsaládot vásároltak** az idén a tsz-ek és az állami gazdaságok az Országos Méhészeti Szövetkezeti Vállalattól.

Különleges film! Különleges film!

Eisenstein világhírű alkotása:

EGY ÉVEZRED MEXIKÓBAN

Így élt Mexikó népe ezer éven át

ILYEN VOLT AZ UTOLSÓ BÉKEKARÁCSONY

Az új, független Albánia sorsa volt a külpolitika legnagyobb szenzációja A Monarchia dreadnoughtokat épitett... — Tisza István az ellenzékkel hadakozott — Prohászka Ottokár püspök az igazi karácsonyt kivánta

Amikor az egész művelt világ *az igazi béke* karácsonyát áhitozza, tekintsünk vissza az utolsó, valóban boldog karácsonyra: *történelmi Magyarország utolsó békeesztendejének karácsonyára, amit 1913-ban éltünk meg.*

A második Balkán-háborút is befejezték már a békekötések, csak éppen Törökország és Szerbia között késett a másodszori békekötés, amit azután 1914 március elején irtak alá Sztambulban.

A világpolitika legaktuálisabb kérdése 1913 karácsony havában *az újonnan alakitott Albánia stabilizálása volt. Jagow* német külügyi államtitkár — ez volt a német külügyminiszter hivatalos címzése — éppen közölte *Wied* Vilmos herceggel, hogy *az összes nagyhatalmak Albánia fejedelmévé dezignálták.*

A világlapok riporterei szenzációs cikkekben számoltak be a készülő eseményről. A daliás Wied herceg négy hét leforgása alatt bevonul Durazzóba — nyilatkozott kiszemelt albán udvarmestere a sajtó képviselői előtt.

A herceg tisztában van a reá váró nehézségekkel, de ismeri küldetésének jelentőségét is... Bizonyára kell hozzá némi elhatározottság, hogy *az ember elcserélje Berlint Durazzóval*, vagy valami olyan albán várossal, ami még messzebb benn fekszik Albániában. Mi hálásak vagyunk a hercegnek elhatározásáért.

A hármasszövetség tagjainak kétségtelen ügyes sakkhúzása volt, hogy a hármas antant jegyében folyt Balkánháború egyik kreációjának, a független Albániának trónjára *egy német lovastisztet ültetett.*

Doumergue, a későbbi köztársasági elnök, aki éppen akkor került először a francia kormány élére és a külügyi tárcát is vállalta, Wied herceget az antant előretolt balkáni őrszeme, Románia szempontjából állította be rokonszenvesen:

— *A hatalmak Albánia trónját — mondotta Doumergue, — egyhangulag Wied hercegnek ajánlották fel,* aki rokona a román királyi családnak.

Franciaország annál szivélyesebben hozzájárult ehhez a választáshoz, mert ebben a választásban az a hasznos szerep, amit Románia, mint a Balkán-népek között lefolyt egyezkedés faktora játszott és békeszerző akciója elismerést talált.

A világháború réme...

A szépen hangzó nyilatkozatok mögött mégis már előrevetette árnyékát 1914 vérbeforduló nyara... *Konstantinápolyban német katonai misszió vette át a török hadsereg kiképzésének irányitását.*

Orosz részről természetesen nyomban lépések történtek, hogy a német katonai misszió főnökének, Liman von Sanders tábornoknak hatáskörét korlátozzák...

Félhivatalos kommüniké ismertette, hogy *az osztrák-magyar hadiflotta dreadnought-jainak felszerelése 10—10 darab 35.5 cm-es ágyú lesz, de ez még nem a legnagyobb ágyú-tipus,* mert a Habsburg-hajóosztályt pótló dreadnoughtok 38 centiméteres ágyút kapnak...

Akkoriban még a sajtó nyilvánossága előtt vitatkoztak illetékes körök, hogy kinek a flottája erősebb tüzérségű!

Elzászt, amely a francia irredenta sóvárgott területe volt, az u. n. *Zaberri-botrány fejleményei nyugtalanitották.* Egy *Forstner* nevű porosz gyalogos hadnagy ugyanis a rekrutákat oktató órán nagyon realisztikusan magyarázta, mikor kell a *wackes*-szekkel szemben (ez az elzásziak gúnyneve!) *az oldalfegyvert használni.* A bennszülött lakosság tüntetni kezdett és egy ilyen tüntetés azzal végződött, hogy zaberni helyőrség parancsnoka, *Reuter* ezredes őrjárataival mindenkit bekisértetett. Szerencsétlenségére *a német biróság egy egész itélkező tanácsát is lefogatta, amidőn hivatali munkájuk végeztével a biróság épületéből távoztak és a főtéren át haladtak hazafelé.*

Berlin tapintatos és egyúttal erélyes eljárására jellemző volt, hogy *az egész ezredet nyomban áthelyezték egy másik garnizonba, az ezredest* pedig a jogtalan parancsot végrehajtó tiszttel együtt *hadbiróság előtt nyilvános főtárgyaláson* — az egész világsajtó jelenlétében — vonták felelősségre *hivatalos hatalommal történt visszaélésért.* Meg is büntették.

Tisza István szemben áll az egész ellenzékkel

Ilyenek voltak 1913 karácsonykor a külpolitika legizgalmasabb «eseményei». *És nálunk itthon? Tisza István* gróf miniszterelnök harcban állott az egyesült ellenzékkel.

Gróf Andrássy Gyula, gróf Apponyi Albert, gróf Károlyi Mihály, gróf Zichy Aladár — a négy ellenzéki gróf — és Vázsonyi Vilmos a karácsonyi sajtó számára egyértelműen úgy nyilatkoztak, hogy gróf Tisza István miniszterelnökkel lehetetlen az ellenzéknek békét kötni.

Karácsony előtt is napirenden volt ellenzéki képviselők kitiltása a Ház 10—15—20 ülésnapjáról (akkor még *anyagi következmények* nélkül, mert ezért nem vontak le semmit a képviselői tiszteletdijból!).

Apponyi Albert karácsonyi nyilatkozatában egész programot adott, amidőn ezeket mondotta:

— **Választásra kell előkészitenünk a magyar nép lelkét.**

— Edzenünk kell ezt a lelket mindazon rettenetes befolyások ellen, amelyeket az *erőszak és korrupció tárházából majdan elővesz az uralkodó rendszer, hogy uralmát megörökitse.*

— **Meg kell küzdenünk egy rossz választási törvénnyel: az erkölcsi befolyásolás szabadságát béklyóba verő és a korrupt és illegitim behatások szabadságát dédelgető törvények és rendeletek egész rendszerével. Meg kell küzdenünk népünk sajnálatosan elterjedt erkölcsi gyarlóságával, meg kell küzdenünk a társadalom vezető osztályai egy részének a demokratikus haladástól való idegenkedésével és ebből eredő kormánypártiságával.**

Légió az ellenségeink száma és az ellenségek e légiójával szemben nincsen más fegyverünk, mint *az erkölcsi erőtényezőknek legmagasabbra való fokozása.* Erre a célra pedig meríthetünk *a 48-as hagyományok gazdag tárházából,* meríthetünk *a nemzeti eszme azon kifogyhatatlan erejéből, mely olykor szundikálhat, de el nem pusztulhat,* mert ha ez így nem volna, hogyan élt volna át e nemzet ezer esztendőt a legrettenetesebb viszontagságok között?

Meríthetünk a demokratikus gondolat erejéből, melynek frigyét a nemzeti eszmével meg kell őriznünk.

A két oldalról történő felbontási kisérletekkel szemben meríthetünk erőt abból az összhangból, amelyben *törekvéseink állnak az emberi nem haladásának törvényeivel, az emberi lélek legmagasabb aspirációival,* holott ellenfeleink mindezeknek a nagy erkölcsi tényezőknek visszásságát képviselik. Eképpen felfegyverzetten, teljes lelki egyensulyban, derült kedéllyel és kifogyhatatlan erővel folytathatjuk a harcot *annak a békének kivívásáért, amit csak boldog nép és szabad nemzet képviselhet.*

A modern műveltségű, függetlenül gondolkozó magyar értelmiségnek orgánuma akar lenni — hirdeti egy sajtókommüinké — az *Uj Nemzedék* címmel karácsonykor meginduló *politikai, szépirodalmi és közgazdasági hetilap.* Felelős szerkesztője: *Dr. Milotay István.* Az első számba ezek írtak: *id. Wekerle* Sándor, gróf *Andrássy* Gyula, *Justh* Gyula, gróf *Károlyi* Mihály; *Garami* Ernő, a szociáldemokrata pártvezér az ország jövőjéről nyilatkozik a külpolitikai helyzetre és *belső politikai válságra való tekintettel: Fényes* László *(Az Est)* a főváros kórházairól írt cikket, de ugyancsak cikkeket írtak *Krudy* Gyula, *Kéri Pál* (Az Est főmunkatársa), *Ajtay* József és *Mészáros* Gyula (a fejedelemváró Albániáról!).

Ottokár püspök karácsonyi világa

Ebben az időben az egész ország szívesen hallotta annak az aranyszájú püspöknek szavát, aki *Pannonhalma és Debrecen között hatalmas szivárványhidat óhajtott.*

Prohászka Ottokár „Karácsonyi világ“ címmel irott cikkéből czeket idézzük:

„Ha végigtekintek a világon, úgy látom, hogy a testvériség evangéliuma, amely a sziveket Szent Karácsony napján ihleti. még nem vált valóra a földön. Mert a Karácsony estéjén beeresztjük ugyan Krisztust a lelkünkbe, de azon túl nem visszük bele elveit sem az államba, sem a társadalomba, sem a műhelyekbe, sem a gyárakba, sem a parlamentbe, sem az üzleti világba. Pedig Krisztus nem azért jött a világra, hogy az évnek csak ez az egy napja legyen a békesség és testvériség ünnepe, hanem az egész. Már pedig most úgy állunk, hogy van már Karácsony a világon, de nincs karácsonyi világ, a krisztusi igazságnak és szeretetnek még nincs az a folytatása, hogy igazság és békesség legyen tőle az egész világon. A fejlődő világba pedig beleillenék az igazság és szeretet folytatása, hogy igazság és békesség legyen tőle az egész világon.

Ottokár püspök nehezményezte, hogy Krisztus elveit nem viszik be a társadalomba, mégis éppen 1913 Karácsony előttt közvetlenül egy kommünike arról adott számot, hogy a Forgalmi Banknak visszafizették az egymillió 400 ezer koronát, amit annakidején a Nemzeti Munkapárt pártkasszájának céljaira adott.

Egykori bécsi jelentés szerint ezt a pénzt *Tisza István* gróf és *Khuen-Héderváry Károly* gróf együttesen adták össze.

Tisza Istvánnak egyébként sikerei voltak a hazai románokkal folytatott tárgyalásai során is, amidőn azt óhajtotta, hogy a román nemzetiségi párt mondja ki feloszlatását és tagjai lépjenek be a Nemzeti Munkapártba.

Papp György, a román nemzeti komité elnöke kijelentette, hogy a «Tisza részéről felajánlott kedvező alkalmat nem szabad semmi szín alatt sem elmulasztani, mert *nem lehet tudni, mikor lesz az országnak mégegyszer olyan miniszterelnöke, aki annyi kedvezményt hajlandó a románoknak adni...*» Bezzeg a *horvát-szerb koalició* keményebb diónak bizonyult és annak ellenére, hogy Horvátország lakosságának egynegyedrészét sem tették a szerbek, ragaszkodott ahhoz, hogy *a zágrábi zábor* (tartományi gyűlés) *elnöke szerb* legyen, *a budapesti parlamentbe küldendő 40 horvát képviselő között pedig egyetlen magyarbarát képviselő se legyen...*

Mindezt a függetlenségi sajtó szerint «csupán politikánk ezidőszerinti felelős vezetői teljes tehetetlenségének köszönhetjük!»

A miniszterelnökről azt is írták, hogy «hazáját szégyen nélkül elárulja...» A sajtójavaslat tárgyalását sürgősen folytatták...

A hangosfilm előfutára

A színházak legégetőbb problémája az új vetélytárs, a *Kinetofon*-nak nevezett *beszélő film volt.* A színigazgatók utasitották ügyészüket, *Faludy* Jenőt, tegyen lépéseket, hogy amennyiben a Kinetofon színházi előadás számba megy, *csakis színházban legyen tartható...*

Edison intenciója egészen más volt: a Kinetofon legyen a nép olcsó szórakozása, nem szabad monopolizálni a Kinetofont, még a színigazgatók kedvéért sem...

Nekik éppen annyi alkalmuk va naz bemutatni, mint a mozisoknak...

Boldog 1913 karácsonya!

Mennyi szép és jó régi darab emléke elevenedik fel, ha az 1913-as karácsonyi lapokat ütjük fel. (Volt olyan napilap is, amely *160 oldalas számot adott ki,* de százon alul szégyenlette volna magát komoly lapkiadó...!) A *Népoperá*ban karácsony délután *Lohengrin*-t adták, este *Faust*-ot Baklanoffal és Lipkovszka Margittal, a *Király Szinházban* Lehár Ferenc *Tökéletes asszony*-át Fedák Sárival.

Ilyen volt az utolsó békekarácsony.

Berecz Sándor

A villamosok és autobuszok menetrendje

a karácsonyi ünnepek alatt

December 24-én, csütörtökön, a szentestén az előző évek gyakorlatának megfelelően a villamosforgalomban az utolsó kocsik a végállomásokról este nyolc órakor indulnak. Az autobuszforgalomban a 8-as, 11-es, 22-es és 29-es járatokon az utolsó kocsik a belső végállomásokról este nyolc órakor indulnak, a többi vonalakon az utolsó kocsik indulása nem változik. A BHÉV-forgalomban az utolsó vonatok a budapesti végállomásokról általában este nyolc órakor indulnak.

Egyébként december 25-én, 26-án és január 1-én az autobuszok a vasárnapi menetrend szerint közlekednek. December 31-én, Szilveszterkor a záróra meghosszabbitásának megfelelően a villamosok általában éjjel két óráig közlekednek.

Rendelet Budapest és környéke közellátásának szabályozásáról

A kötött élelmiszergazdálkodás költségeinek fedezése

A *Budapesti Közlöny* mai számában jelent meg a kormány rendelete, amely *Budapest székesfőváros, valamint a környékén lévő városok és községek közellátását szabályozza.*

A rendelet értelmében Budapest székesfőváros, továbbá Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest megyei városok, valamint Albertfalva, Békásemgyer, Budatétény, Cinkota, Csepel, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscsaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sashalom, Soroksár és Vecsés községek területe közellátási szempontból egységes területet alkot.

Ezen a területen *a közellátási kormánybiztost megillető jogkört és az alispánnak a közellátásra vonatkozó jogszabályokban megállapitott hatáskörét Budapest székesfőváros polgármestere gyakorolja.*

A közellátásügyi miniszter az említett területen a székesfőváros polgármesterét olyan feladatok ellátásával is megbizhatja, amelyeket a vonatkozó jogszabályok a megyei város polgármesterének, illetve a községi elöljáróságnak feladatkörébe utalnak.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyének az említett területen működő járási tisztviselői és egyéb alkalmazottai, továbbá az említett területen fekvő megyei városok és községek tisztviselői és egyéb alkalmazottai, valamint a községi elöljáróságok tagjai Budapest székesfőváros polgármesterének a rendeletben megállapitott hatáskörében kiadott rendelkezéseit kötelesek végrehajtani.

Budapest polgármestere a közellátás körében felmerülő tennivalók intézésére a székesfőváros tisztviselőit és egyéb alkalmazottait *Pest-Pilis-Solt-Kiskun* vármegye említett területére kirendelheti.

Ugyancsak a hivatalos lap közli a kormány rendeletét, amelynek értelmében a közellátásügyi miniszter a közigazgatási hatóságoknak és intézményeknek a kötött gazdálkodással kapcsolatos személyi és dologi kiadásai fedezésére kezelési díjakat állapithat meg és azok befizetésére a kötött gazdálkodásba bevont árucikkeket forgalombahozó vállalatokat kötelezheti.

Boldog Karácsonyt kíván az

ORION RADIO

MARNITZ
VIII., József-körút 37.
Szolnok: Kossuth-tér 1.
Szeged: Széchenyi-tér 2.
Gyöngyös: Kossuth-u. 3.
Mohács: Szt. István-u. 40.

Sternberg
hangszergyár, Rákóczi-út 60

Müller rádió
V., Vilmos császár-út 60.
Telefon: 123—088

Hahn Arthur
és Társai
VI., Andrássy-út 18. Tel.: *113—818
32 éves cég

TISZTVISELŐI LAKÁSOK, üdülőtelepek és olcsó munkásszállodák épülnek

Korszerű szállodatípus megvalósítását vette tervbe az OTI. Eszerint az intézet vezetősége a *Balaton vidékén* és a magyar középhegységek magaslati helyein *olcsó szállodákat óhajt létesíteni, ahol a munkások nemcsak hétvégi pihenőjüket tölthetik el, hanem szabadságidejüket* is. Az üdülőszállók egy részében bevezetik a közös konyhákat is.

A MÁV igazgatósága azzal a tervvel foglalkozik, hogy egyrészt alkalmazottai érdekében, másrészt a lakásinség enyhítése végett tisztviselői házakat épít a vidéken.

Több város polgármesterével folytatnak ez ügyben tárgyalást. Remélhető, hogy két-három nagyobb vidéki városban tavasszal megkezdik az új MÁV-bérházak építését.

A *Fővárosi Tisztviselők Segítőalapja* egyre fejlődik. Most folynak tárgyalások több üdülőtelep létesítéséről. Egyidőben kezdik meg *Balatonfüreden, Dobogókőn* és *Borszéken* egy-egy új üdülőtelep építését.

A tanoncotthonok után most megnyílt Budapesten az ország első segédotthona a Várfok-utcában. Az otthonban központi fűtéses, tágas szobákban, családias ellátást kapnak az iparban és kereskedelemben dolgozó leventeköteles segédek.

A *Szent István-kórház* ötvenéves épületei közül a főzőkonyha már nem felel meg a kívánalmaknak. Az épületet emeletráépítéssel és toldaléképítkezéssel a kórház szükségleteinek megfelelően kell átépíteni. Az építés és a konyha új felszereleése közel *egymillió pengő költséget igényel*, amely összegről a jövő évi költségvetésben gondoskodnak.

Hogyan kell kiszámítani a haszonkulcsot az ipar és kereskedelem együttes gyakorlása esetén

Az érdekeltségek körében élénken vitatják azt a kérdést, hogy *miképpen szabja meg árait az a kisiparos, aki egyidőben külön iparjogosítvány alapján kereskedéssel is foglalkozik.* Ugyanígy kérdéses annak a kereskedőnek az esete is, aki *közvetlenül a fogyasztót szolgálja ki*, de egyben külön iparigazolvány alapján *kisiparral is* foglalkozik.

Ebben az ügyben a közellátási miniszter tájékoztatta az Ipartestületek Országos Központját, amely szerint az együttes iparűzés esetén a kisiparra és a kereskedelemre megállapított haszonkulcs általában nem számítható fel különkülön.

Vitás eseteknél: hogy az iparosra vonatkozó árrendeletek, vagy a kereskedelemre vonatkozó árszabályozás-e az irányadó, *az a döntő körülmény, hogy a szóbanforgó üzemet kereskedésnek, vagy inkább iparosnak kell-e tekinteni.*

Abban az esetben, amikor valaki *együttesen* foglalkozik az iparral és kereskedelemmel és tevékenysége nagyobbrészben ipargyakorlásból áll, *a netto haszonkulcs rendeletben megállapított elvek az irányadók.*

Az iparosi és kereskedői haszon együttes felszámítása csak kivételes és valóban indokolt esetben engedélyezhető. Ilyen eset az, mikor valóban kettős foglalkozásról van szó, vagyis az ipari termelés és az eladás különkülön helyiségben önálló személyzettel történik és az ipari üzemből előállított árukat külön számlázással adják át a kereskedelmi üzemnek.

De ebben a tekintetben is csak azok a középüzemek jöhetnek számításba, amelyek az ipartörvény rendelkezései szerint *még kisiparosként kerülnek számításba.* A feldolgozó iparos-haszon és a kereskedői haszon együttes felszámítására jogosító engedélyeket Budapest területén a *Közellátási Hivatal* (Nagymező-u. 1.) vidéken pedig *a közellátási felügyelőségek adják ki.*

— RÖVID — NAPIHÍREK

A FŐVÁROS KÖZÉLELMEZÉSI ÜGYOSZTÁLYA közli, hogy 1942 december 28-tól 1943 január 3-ig terjedő hétre a budapesti idei közellátási szelvények „T" betűjére változatlanul két kilogramm burgonyát kell kiszolgáltatni. 1942 december 28-tól 1943 január 10-ig terjedő két hétre az 1942. évi közellátási szelvényiv „P" betűjére négy darab tojást kell kiszolgáltatni.

◆

A MABI értesíti az érdekelteket, hogy december 24-én délután fél háromtól kezdve a rendelések szünetelnek. Ugyancsak december 25-én és 26-án hivatalaiban és rendelőintézeteiben teljes munkaszünetet tart a MABI. A december 25-re esedékes táppénzt december 24-én számfejtik.

◆

A BUDAPESTI IPARTESTÜLET vendéglátó szakcsoportjának egyik bizottsága Németországban járt, hogy ott tanulmányozza a vendéglőknek a háborús korlátozás alatti helyzetét. Több nagy városban, főként a zárórával és az élelmiszerjegyekkel kapcsolatos vendégipari megoldásokat tanulmányozták. A szerzett tapasztalatokkal most érkeztek haza.

◆

A MAGYAR SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM december 24-én és 25-én zárva lesz. December 26-án az összes gyüjtemények megtekinthetők. Belépés 11 óráig díjtalan.

— Székrekedésekben szenvedő bágyadt, levert, dolgozni képtelen egyéneknél a bélmozgást reggel éhgyomorra egy pohár természetes **«Ferenc József»** keserűvíz csakhamar megélénkíti, az emésztőcsatornában összegyűlt salakot kiüríti, a vérkeringést szabaddá teszi, s a gondolkodó- és munkaképességet emeli. Kérdezze meg orvosát!

GUGLIELMO BRIGIDI ÉS SIRIO PIOVESAN nagysikerű hangversenyt rendezett hétfőn délután az ENIT váciutcai székházának dísztermében. A kiváló fiatal művészeket a közönség melegen ünnepelte, különösen Piovesan Sirlónak, a zseniális hegedűművésznek jutott nagy rész a sikerből.

◆

A KERESKEDELMI MINISZTER a miniszérium egyesített kezelési létszámában megüresedett több kezelői állás betöltésére pályázatot hirdet.

Ferenczy Valér beszél atyjáról,

Ferenczy Károlyról, a modern magyar festőművészet halhatatlan mesteréről

„Már tízéves koromban bekerültem a nagybányai festőiskolába"

Ferenczy Károly, a halhatatlan emlékű nagy magyar festő huszonöt évvel ezelőtt fejezte be életét.

Java férfikorában, ötvenötéve skorban költözött el az élők közül.

A Ferenczy-művészdinasztia egyik kimagasló tagjával: Ferenczy Valérral, a kiváló festőművésszel állunk most szemben.

Már beszámoltunk arról, hogy Ferenczy Valér most, karácsony előtt gyüjteményes kiállítást rendezett, amely sok oldaláról mutatta be a művészt.

Látogatás Ferenczy Valér műtermében

Felkerestük *Ferenczy* Valért Damjanich-utcai műtermében. A nagykulturájú művész itt él már hosszabb idő óta.

A falon Ferenczy Károly több képe, közöttük az a kép is, amely a nagybányaiak első gyüjteményes kiállítása idején keletkezett, erről a régi Budapest hangulatát idéző kékszínű képről készült az a plakát, amely akkoriban megjelent Budapest utcáin, hogy a nagybányaiak művészetét hirdesse.

— Roppant megnehezíti a pozíciómat — kezdi a beszélgetést Ferenczy Valér —, hogy olyan nagy művész volt az atyám. Pedig hát egyébként mindent neki köszönhetek... azaz, hogy nem egészen, mert anyámnak is, aki Fialka Olga bécsi festőnő volt.

— Engem sokáig könnyedén elintéztek azzal, hogy Ferenczy Károly tehetséges fia... Roppant korán kezdtem... s apám kortársai szemében azután úgy maradtam meg, mint a tehetséges fiú, akitől sokat várunk... nohát csak igyekezzék!

— Ez a beállítottság velem szemben megmaradt és én úgy maradtam elkönyvelve, mint a fiatal gyerek, akinek csak iparkodni kell. Még 1928-ban is megtörtént, hogy amikor egy kérdéssel fordultam atyám egyik barátjához, az a szó fizikai értelmében megsímogatta arcomat — a kérésemet egyébként elutasította. Ezt úgy intézte tehát, hogy barátságos formát adjon ennek a visszautasításnak. Az, hogy ilyen kiváló szüleim voltak, voltaképpen óriási szerencse, viszont ez külső érvényesülésemben mint gátló körülmény mutatkozott.

A fiú tanulmánya apjáról

Beszélünk a könyvről, amelyet *Ferenczy* Valér, a kiváló esszéista évekkel ezelőtt írt *Ferenczy* Károlyról.

— Senki sem ismerte atyámat olyan közelről, mint én — mondja Ferenczy Valér. — Mellette nevelkedtem, képeit születni láttam. Nagyon sokat beszélt velem a művészetről. Kötelességemnek éreztem, hogy megfigyeléseimet a kultúrtörténet számára írásban lefektessem.

—Berzeviczy Albert *és Vojnovich* Géza, akiket rendkívül érdekelt atyám egyénisége, felszólítottak, hogy írjam meg a szóbanforgó tanulmányt. Ezt azután leadták a *Budapesti Szemlében.* Sajnos, nem írták oda, hogy „folytatása következik" s ez engem nagyon bántott. *A közönség azt hihette, hogy minden tanulmány különálló. Hihette ezt annál is inkább, mert tényleg minden fejezetnek megvan az önálló értelme.* Később a *Nyugat* kiadta a könyvet. *Osváthnak* a munka nagyon tetszett.

—Kért, hogy írjak mást is. Így történt, hogy „A festői Dunapart" című tanulmányom átadtam neki. Ez a tanulmány abban a Nyugat számban látott napvilágot, amely közvetlenül Osváth öngyilkossága után jelent meg, ezt a számot még Osváth maga szerkesztette.

— Atyámról szóló könyvem meleg fogadtatásban részesült és Baumgarten-jutalmat is kapott.

Azok, akik igazán megértették a könyvet, hangsúlyozták, hogy *Ferenczy Valér* apja egyik kiemelkedő tulajdonságának a nagy festő rendkívüli komolyságát tartja. «Ez a komolyság — írta Ferenczy Valér, legmegértőbb kritikusa — minden szó gondos mérlegelése, a fáradság szép áldozata a munka érdekében, jellemzi a fiút is mint írót. Ez a könyve kétségkívül fiúi ecsettel készült s néha akaratlanul is idealizál, de azért művészi és hű. Nemcsak kiváló festőt, de kiváló embert is mutat, aminthogy nagy művész nem lehet senki nagy emberi tulajdonságok nélkül.

— Atyámnak az volt a véleménye, hogy a festők általában olyan emberek, akik olvasnak, akik nemcsak éppen a szakmájuk iránt érdeklődnek, akiknek értelmisége általános irányú. Úgy látszik, hogy a specializálódás, a standardizálódás egy fokkal kevésbé nyomja rá bélyegét a festőkre, mint más hivatásuakra. Ferenczy Károly kultúrember volt a kultúremberek között, messze kimagaslik, sokoldalú tudásával, szellemi áttekintésének széles horizontjával, rendkívüli irodalmi és általános tájékozottságával, a festők közül éppen úgy, mint általában a szellemi emberek táborából.

Utolsó nagy alkotásai

— És ez annál figyelemreméltóbb, mivel — szinte szószaporítás hangsúlyozni — mitől sem állt távolabb, mint a vértelen, terméketlen, az inkább befogadó, mint alkotó entellektüel típusától.

Ferenczy Károly gyermekeivel sokat levelezett. Ferenczy Valér elmondja, hogy mint gimnazistagyereknek levelet írt neki Nagybányára, amelyben ezt írja: *„Mostanában kevesebbet járok kávéházba, mert többet járok társaságba."*

(Csodálatos, hogy mi mindenre volt ideje rengeteg művészi munkája és sokoldalú szellemi foglalkozása mellett. Később, élete vége felé inkább magába zárkozott és lehetőleg kerülte a nagyobb társaságokat.

— A társaságokban rendkívül kedvelték világfias vonásai miatt is és egy békebeli pesti lap humoros cikkére emlékszem, amely leírja, hogy egy tárlaton hogyan beszélget két nő Ferenczy Károlyról. Az egyik ezt mondja:

— Én szeretem Ferenczyt, mert borotválja bajuszát, csak kár, hogy fest.

Meglátjuk Ferenczy Valér egyik önarcképét. Kérdésünkre elmondja, hogy az olaszos fényhatású képet 14 éves korában festette.

— Már tízéves korában bekerültem atyám jóvoltából a nagybányai festőiskolába. Én voltam az egyetlen gyerek a felnőttek között, ami akkor elég nagy feltűnést keltett.

— Én — folytatja Ferenczy Valér — a generációk közé ékelődtem, nekem nincsenek kortársaim. A művészi csoportok is úgy alakulnak ki, hogy a kortársak vannak benne együtt. Ez a természetes helyzet. Én nem tartozhattam egyetlen művészi csoporthoz sem.

Beszélgetünk írói működéséről. Több olyan tanulmánya van, amelyek nagy érdeklődést keltenének. Előadássorozatot is tartott a szabadegyetemen A művész szerepe a társadalomban címen. Megjegyezzük, hogy ezt az előadássorozatot is érdemes volna kiadni.

A műterem főhelyén látunk egy Ferenczy-aktot.

Elmondja, hogy atyja utolsó nagy képe a Cigánylány volt. Egyébként az évek mindegyikében egy-egy nagyszabású feladatnak szentelte magát, amelyen hónapokig dolgozott. A tízes években egymás után születtek az aktok.

A legutolsó évében két kisebb képet festett, egy parkrészletet és még egyet, amely egy háborúban megvakult katonát ábrázol. Ez a két kép azonban a kisebb jelentőségűek közé tartozik, ha Ferenczy Károly hatalmas munkásságát tekintjük.

Ferenczy Valérnak meghívása van, baráti társaság várja. Együtt hagyjuk el a műtermet, amely méltóan őrzi egy nagy magyar művészdinasztia tradicióit, értékeit és hangulatát.

Somogyi Vilmos

HUTA abaújmegyei község erdejében az erdőőr hét falusi asszonyt ért falopáson. Az erdőőr felszólítására vasvillával támadtak az erdőőrre, akit életveszélyesen összeszúrkáltak.

H. M.—Cserépy-film

PREMIER HOLNAP!

Egy szív megáll

Rendezte: Kalmár László
Zene: Buday Dénes

SCALA

NAGY ISTVÁN, URAY, LEHOTAY, KISS MANYI, HALMAY, PETHES F.

Ferenczy Valér
életrajz-adatai.

Születtem Körmöczbányán, 1885, nov. 22-én.
A nagybányai festő kolónia keletkezési evében, 1896-ban kezdtem meg az obligát modell-studiumot, nem sokkal ezután az önnálló tájkép-festést is.

15 éves koromtól (a gimnáziumot magánutan folytatan) teljesen művészi tanulmányaimnak éltem — legjinkább éder atyám vezetése mellett.

Az érettségi letétele után, 1903-ban fél semestert a münchenni akadémián töltöttem.

Ez után, 1904 elején, láttam- és festettem — először tengert, Lussinban.

1904-5-ben félévig Berlinben voltam. Corinth iskolájában aktot, s e mellett külvárosi motivumokat festettem.

Közbe nyaraimat — két nyár kivételével egész mostanáig — nagyrészt Nagybányán töltöttem.

1905 nyara volt az első, a melyet a modell studium mellőzésével, teljesen az önnálló képfestésnek szenteltem. Ekkor festettem a Budapest város tulajdonában levő „Erdőben" álló zöldruhés lányt, az állam tulajdonában levő „Mármarai hegyek"-et, stb.

1905-6-ban Párisban félévig az akt-~~festés~~ studiumnak éltem. Ezzel bevégződtek iskolai tanulmányaim. 1906-ban a Louvreban lemásoltam Rubensnek „Philopoemen recanum par une vieille femme" c. vázlatát.

1906 tavaszától 1908 őszéig csaknem állandóan Nagybányán tartózkodtam. Ebbe az időbe esnek a következő képeim:

„Fuvolás bányász"
„Jézus Mariánál és Mártánál."
„Szabadban ülő lányok"
„Borus gyümölcsös" (?)
„Napernyős lányok"
„Tavasz"
„Tavaszi táj"
„Téli táj" (?)
„Vasárnap" (?)

1908-9 ben félévig Firenzében voltam. Festettem az „Arno"-t, a „Duomot", „Fiesole"-t, stb. Az Uffiziókban másoltam Tizian „Venus és Amor"-át és Rubens „IV. Henrik diadalmas bevonulása Párisba az Ivry-i csata után" c. nagy képét.

Ekkor ugyanis meg először az Andrássy Dénes féle örstön díjjat.

1909 nyarán Velencében San Piero di Castello templomát festettem nagyobb méretben, és több más velencei motivumot.

1909-10 ben a téli félévet Münchenben töltöttem, ~~[illegible]~~ Ekkor festettem ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ „Bacchus és Ariadne"-kompozíciómhoz, első vázlatát.

1910 nyarán bentaztam Hollandiát, Antwerpenen és Brüsselen át jöttem haza. Brüsselben láttam „A XVII. század flamand festészetének történelmi kiállítása"-t.

1910, ősz, Izvora, Nagybánya közelében.
„Nyéres őszel"....
~~Fél~~ 1910-11, téli tanasz, München.
Nagyrészt akt és portrait-festés.
Nyári félév, 1911, Nagybánya. Édes
anyám életnagyságú (feketernhás, zöld-
hátteres) arcképe, stb. („Vasárnap"?,
„Házikó gyerekekkel"?)
Téli félév, 1911-12, Budapest. „New-
York-kávéház," portrait-k....
Nyári félév 1912, Nagybánya. Édes
anyámnak a Szépmüv. Muzeumban
levő arcképe, stb.
Téli félév 1912-13, Budapest. „Dá-
vid és Góliát," „Szinház," stb.
Nyári félév 1913, Nagybánya.
„Napos ház," „Borm táj tennispályával,"
„Tennispálya," a „Mine" udvara,
„hugom arcképe, más portrait-k.
Téli félév, 1913-14. Velence, Firenze,
Róma, Páris. Velencében festettem
Szent Márk templomát, a Ponte Rial-
„tot, stb.
Rómában egy női portrait-t festettem,
és pár rajzat csináltam.

Ferenczy Valér

MDK

Ferenczy Valér grafikus

Miklóssy L: Őszi tárlat a Műcs.-ban. Pesti Hirlap, 1943. okt. 2. 6 l.

MDK

Ferenczy Valér

Pogány Kálmán: Séta a téli tárlaton. A Lakás, III. évf. 11.sz.

MDK

Ferenczy Valér

rajza

Kiek Artur: Az első ecsetvonások. Az Ujság karácsonyi Magazinja. 1932. dec. 25. 46 l.

MDK

Ferenczy Valér

Rózsa Miklós: Modern magy. képtár. Bp.1911. képpel.

Ferenczy Valér, festőművész
Arcképkiállitás a Műcsarnokban
Pesti Hirlap, 1941. okt.31 6.l.

franciák erősen megdézsmálták.
ahol a vizivárosi ferencrendiek
yszombatból szintén idehozott
ült fel az új könyvtári palota,
20.094 kötetes könyvtárt (közte
yesítették az ottlévő könyvtárral,
rapodott. 1855-ben az egyesített
ból állott. 1860 óta minden főegy-
ből egy példányt beküldeni. 1874-
újra katalogizálta. 1895-ben készült
könyvtárat kényelmesebb kezelés és
ge általános, elsősorban azonban tör-

nyomtatvány, igen sok kézirat, további
vezve.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér: A régi Nagybányáról
Nyugat, 1931, március 1., 301–307 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
458/912 lk. VI/21

MDK

Ferenczy Valér festő

Szöveg-archiv anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művészet 1957.VI.évf.4.sz.322.l.

Ferency Valér

Ernst Múz. kiállításai

CXXXI. 1932 máj

~~123~~ 131.

Rakodó munkások

GURA ES WIGAND
HIRLAPBIZOMÁNYOSOK ÉS KÖNYVKERESKEDŐK
SZOLNOK, GOROVE-UTCA 31.

T.

E u r o p a Lapterjesztő Vállalat

B u d a p e s t.

V.Visegrádi-u 36.IV.1.

Ferenczy Valér

l.

~~Ernst Mur. Bikiatt~~

~~123,37.~~

1934. máj (Munkácsy cik)

Óbuda

Csendélet

Welau h.n. TV. 107

FERENCZY VALÉR (szül. 1885).

184. *Tájkép.* 1924. — Rézkarc.

25

Szépm. Múz. graf. o.

934.

807.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

78. Liliom és szarkaláb.

82. A családi otthonban.

M.kir.vall.- és közokt.min. V.nemzetk. Képzöm. kiáll. Képes tárgymutató. Kassa.1939.

MDK

MDK

Ferenczy Valér

Családi otthonban, festm. repr.

M.Kir. vallás.és Közokt. Min. V. nemzeti Képzm. kiáll. képes tárgym. Kassa 1939. kép

MDK

Ferenczy Valér

Családi otthon, of.

Magy.Művészetért kiáll. r. Műcs. 1940. febr.

8. l.

Szépen Mur

1918 máre Gr. o. 27.
Férfi tanfej, cer.

1924. Gr. o. 49.
Nagbégai út ca) rézk
kórhár

1931. Gr. o. 61.
Táj kép (1924) rézk

1941. (Kultus)
Ernst Sándor arch.

Ferenczy Valér

A Rialtó hídja Velencében, rézkarc
A Canal Grande Velencében, rézkarc

Szépm. Muz. graf. o.
80. kiáll. (1943)
Olasz tájak.

CENTENARIUM
1839
1939

Ch. Rérle. Etc.
1931

FERENCZY VALÉR

66	Szénrakodók	rézkarc	20.—
67	Lelátás gyümölcsösre	rézkarc	20.—
68	Dr. Ranschburg Pál arcképe	rézk.	20.—
69	Vetkőző nő	rézkarc	20.—
70	Lágymányos	rézkarc	20.—
71	Budafoki út	rézkarc	20.—

Magy. Rézk. Műv.
Egyesülete
Nemzeti Szalon
1931. márc

A
MAGYAR RÉZKARCOLÓMŰVÉSZEK
EGYESÜLETE
KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

Ferenczy Valér
Hegyoldal, olaj

Magyar Képzőművészet Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 3 l.

ronysisak. Ez a homlokzat a déli oldal.
n, a szentély keleti falában egy fél-
os kosárives szentély. Nyugati hajó-
lak, szentélyfal mellett sekrestye,
jtatott vasrácsos ablak.
on kivül kétboltszakaszos hajó. Lapos
kupolasüvegboltozás. A falazott mell-
A szakaszokat elválasztó félpillércso-
ázott párkány.
t. Kereszt imádása. XVIII. századi, kva-
tezés. Virágfüzéres lizénák fejezetén
ős párkány képszékében redőzött kendő.
vetlen az oltárkereten felül szalag-
arany és mümárványozás. Falazott bábos

M.D.K.

Ferenczi Valér

A Corvin Áruház kiállitásán rézkarcai szerepelnek, amelyekről elismeréssel beszél a lap "Akvarellek, szobrok és szines repr.-ók kiállitása a Corvinban" c. beszámolójában.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. juli 8-14. V.évf. 29. sz. 38-39. lap

Ferenczy Valér
Rakodó munkások

Ernst-Muzeum CXXXI. /jubiláris/ kiállitása.
1932. május, 15 l.

FESZTY ÁRPÁD (1856—1914)

Nagypéntek

Vászon, olaj, 110×153 cm.

Csernoch prímás vásárolta. — **Lepold—Lippay 57. l.**

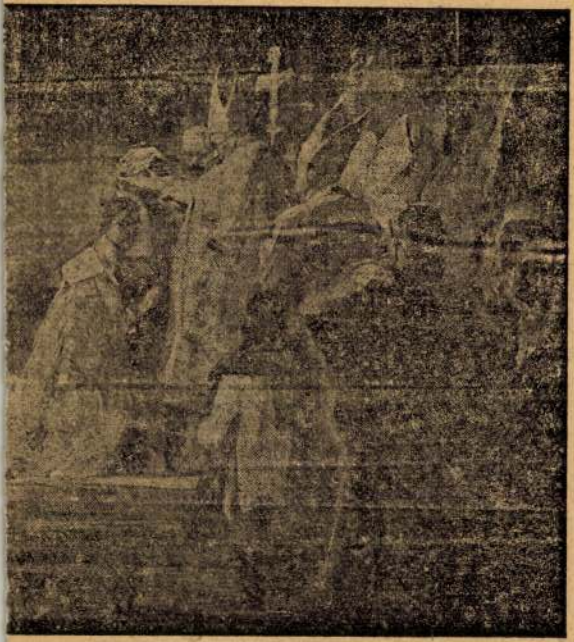

ula: IV. Károly koronázása.

52

Lehere új klisé jön

Mikrácsy 1882-ben

MDK

Ferenczy Valér

A Lánchid a Várheggyel

Hivatalos vásárlások a MÜcs. őszi tárlatán.
Pesti Hirlap. 1940. nov. 21.

MDK

Ferenczy Valér

Budapesti motivumok, rajz

M. Rézkarolók Egyesülete kiáll. Műcs. 1939. jan.

30 l.

KM Társ.

Ferenczy Valér MDK

Szinpadi függöny vázlata, vizf.

M. Rézkarolók Egyesülete kiáll. Műcs. 1939. jan.

3/1.

KM Társ.

MDK

Ferenczy Valér

A Szinyei-Merse-utca, sz.rajz

M. Rézkarcolók Egyesülete kiáll. Mücs. 1939. jan.
30 l.

KM Társ.

MDK

Ferenczy Valér

A Bazilika, vizf.

M.Rézkarcolók Egyesülete kiáll. Műcs. 1939. jan.
KM Társ. 31 l.

MDK

Ferenczy Valér

Járdabontás, szén.

M.Rézkarcolók Egyesülete kiáll. Mücs. 1939.

31 l.

jan. KM Tára.

Ferenczy Valér

Lelátás a Dunára, olaj

Alkotás Müvészház XXXV. kiáll. 1947. jun.

Ferenczy Valér

Partraszállás Budán, olaj
A Parlament a Kossuth-hiddal, olaj
Ujpesti gyárak, olaj

Ötven művész kiáll. N.Szal. 1947. jun. 2, 5 l.

Ferenczy Valér
Ülő női akt, olaj

N. Szal. III. emke. 1924. 5 l.

Ferenczy Valér

Fekvő akt, festm.
Kályha mellett, festm.

Helikon III. kiállitása. 1922. ápr. 9 **l.**

Ferenczy Valér

Nagybányai táj, olaj

Árverési Közlöny, 1936. márc. 2.renk.sz.

34 l.

Ferenczy Valér
Kussuth-hid, rézk.

II. Magy. képzőmüv. kiáll. Műcs. 1951. nov.
lo 1.

MDK

Ferenczy Valér

Fekvő akt, festm.

Kályha mellett, "

Helikon 3. kiáll. 1922. ápr. 9 1.

Ferenczy Valér

28. SZÁM. 1910. 57. ÉVFOLYAM.

FERENCZY VALÉR FESTŐMŰVÉSZ, A GRÓF ANDRÁSSY DÉNES-FÉLE ÖSZTÖNDÍJ NYERTESE.

Das. Ujs. 1910. 586. p.

ködött, a mint meleg reggeleken a szabad nyak látni engedé a finom erekben a vér lüktetését és a mint a kék szemek oly szeliden és mégis bizonyos hideg szomorusággal néztek a világba. Megállapította, hogy ez az arcz csak akkor derült fel teljesen és pillantásaiból csak akkor sugárzott melegség, ha fiára nézett.

Határozottan nem volt az a fajta szépség, a melyet a nagy tömeg izlése szépnek tart, a melyet az angol oly jellemzően proffessional beautynak nevez; nem is volt az a szépség, a melyet szobrász vagy festő tökéletesnek mondana. Rhédey maga is nem egy fogyatkozását fedezte fel, hiszen közelről látta arczát és közelről vizsgálhatta alakját.

Két hétig Rhédey főfoglalkozása a reggelinél szomszédnője külsejének bonczolgatása volt. És úgy látszott, hogy Rhédeynek csendes, feltűnést nem keltő megfigyelései a szép és érdekes szomszédnőt nem bántották. Elvégre a legtisztább lelkü asszonynak is jól esik és meg-

~~Ferenczy Béni~~

~~Ferenczy Károl~~

~~Ferenczy Noémi~~

Ferenczy Valér

gyűjt. kiáll. az Ernst Muzeumban Bp. 1916. XXIII. kiáll. Konyvtáramban

tovább

hó
má-
zett
llett

3-án.
téből:
adár s.k.
yfőnök.

397 1944

IX 4.

A m.kir. vallás-és közokta
a keb.számv.VII.osztályhoz

Utasitom a Számve
csekkszámla terhére azonna
faragványainak megőrzésére
20.000 P, azaz Huszezer P-
nevezésü 16.136 számu post
Budapest, 1944.év

~~Ferenczy Béni~~

~~Ferenczy Noémi~~

Magyarska

[illegible]

~~Ferenczy Noémi~~

Ferenczy Valér

gyűrt. kiáll.

Bp 1918.

Ernst Múzeum XXXIV.

kiáll.

V

Könyvtáramban

összesen 370.- P

pengőt.

89 sz.csekkszámla terhére:

e 20 P-t azaz Husz pengőt.

44. évi március hó 2-án.

A miniszter megbizásából:

dr. Takács Menyhért s.k.

miniszteri osztálytanácsos.

teléül:

tó.

Ferenczy Valér

1916. jan. Sajtéhadiszállás
kiáll. N. Halon.
Lissingen Háborúnag arc-
képe, Körajz 120.—
Hadi Kórház kötözőjében
vézkarc, 70.—

Versecz h. n. IX. 158.

Ferencry Valér

részben saját életrajzát is
leírja apjáról szóló
művében.

Ferencry V. F. Károly
16 éves korában.

Ferenczy Valér

festő

vodalom

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér festőművész,
VII. Damjanich-u. 46. 422-610

Bptávb 1940 szept.
u 1942. jan.

Вытав. Типо-Литогр.

MDK

Ferenczy Valér

Szénahordók, rézk.
Lelátás gyümölcsösre, rézk.
Dr.Ranschburg Pál arcképe,"
Vetkőző nő, rézk.
Lágymányos, rézk.
Budafoki ut, rézk.

M.Rézkarcolóművészek Egy. kiáll. M.Szal. 1931.
márc. 8 1.

M. Kepim Sez. Bir

1914 nov dec (trepan)

Hegoldal, of

Ferenczy Valér

Koll. kiáll. az Ernstben
1931 márc. 118

Láncfid reggeli napban
Szénrakodók I-II
Nyipesti ugarak Vihar előtt
ötv Minderné arch
Nyipesti ugarak esti napban
Uszály a Dunán
Nyipesti gőzmalmok napjugte után
Budai láncfid fő este
Sapkás önarchép III
Nyipesti part napkeltekor
Óbudai part
Tabáni részlet

festmények

ibale Carracci.

ember 3-án. † Rómában 1609
s 15-én.

(Ján. 4. r. 7.).

erek kőkút, honnan a jobbra-
yó szamáriai asszony közele-
epedett Jézus azt mondá: »Adj
'színű köntösben és kék palást-
lra hajtotta, jobb kezét keblén
ér felé mutat. A bekötött fejű
ú ingvállat, narancssárga lepelt
el. Balról az úton öt tanítvány
on innen lévő bokor mögött
ndőbe kötött élelmiszert hoz.
temető helyén, két talapzaton
tűnik szemünkbe. A középtért
ová gyermekét vezető nő ipar-
hullámzanak. Az égbolt fel-

·5 cm. — Lelt. sz. 3823. — Véte-
21584 sz. engedély alapján Goud-
07–908). — Kifizettetett az 1909
09), az 1910 január 1-jei 150018–
r 1-jei 145800–910 (7–911) sz.
ott 1909 május 15-én (848–909),
) és 1911 február 8-án (769–911).
az 1911 március 11-iki 11526–
árczius 11-iki 22041–910 (913–

adatok a Szépművészeti Múzeum-
ale Carracci: Jésus-Christ et la

Galerie G. Ritter Hoschek. Prag,

II
521 (3823).
605 (95)

521

Ystokovits Kálmán

Ujság 1929.

Tovább

London 1929. nov

**** Magyar grafikai kiállitás a British Museumban.** Londonban nagy tisztesség érte az ujabb magyar grafikai müvészetet. A British Museum felülvilágositásos nagy grafikai kiállitótermében hétfőn, e hó 25-én magyar kiállitás nyilt meg. A muzeum gyönyörü elrendezésben, vitrinákban kiállitotta azt a rézkarcgyüjteményt, melyet a magyar kormány ajándékozott a British Museumnak, követve vele számos más nemzetnek a példáját, köztük a csehszlovákét is. A magyar rézkarcokkal együtt Amerika gyüjteménye is bemutatóra került az uj szerzemények sorában, s ebben a szomszédságban csak annál jobban érvényesülnek a magyar anyag kvalitásai. Meg is becsülte a mi müvészeinket a British Museum, mert a «Print Room» uj szerzemények számára fentartott részében nekik juttatta az előkelőbb helyet. Grafikánk ott valóban impozánsul is hat. A kiállitáson szereplő magyar müvészeink a következők: Aba-Novák Vilmos, Antal Elemér, Barcsay Jenő, Conrad Gyula, Csóka István, Ferenczy Valér, Istokovits Kálmán, Kmetty János, Komjáti Gyula, Patkó Károly, Rudnay Gyula, Gy. Sándor József, Simkovics Jenő, Szobotka Imre, Szőnyi István, Tordai Schilling Ottó, Varga Nándor Lajos és Zádor István.

Ujság

1929. nov. 30.

A most oly divatos

FÜGGÖNYTARTÓK

(f a k a r n i s o k)

Ferenczy Valér

koll. kiáll.

Ujság. 1931. márc. 15.

(e.a.: Az Ernst-Muzeum csoportkiállitása.)

vállról öblösen hullik le és azután
és a lábak köré: oly vonás, mel
román reliefen is megismétlődik.

A tárgy és az ábrázolási mód
fennállnia. A keresztény ikonográfia
kívül (Ádám és Éva, Jónás, a teste
istenek világának témái és pedig els
kör adott kedvelt alkalmat a m
ugyan körülményes, jelképes magy
törvényesítetni, alapjában azonban
egész korhangulaton alapszik.[76])

Mindenesetre a mi reliefünk
provinciális római fogalmazása köz
formaváltozásnak fontos állomásal
székesegyház szószékének elefán
alexandriai kultúrkörből, a 6. száz
szőlőindafonat között ábrázolták;
relieffel, itt a jobbkéz nyúlik be
balja lelóg. Táncmozdulat helyett l
tan áll. Általában a festői vonalve
és merevség lép.

A mi domborművünk ezenfelü
ellenére továbbfejlődést jelent, ha
értelmében, a fokozottabb mozgásk
alakítás vonalán, ami emellett m
redukciójában az antik páthosz-fo

Ferenczy Valér

műterem kiállítás

ivód

Ujság 1932. dec. 16.

(e. a.: F. V. grafikai kiállítása.)

Ránky Miklós I. II.

Seregi József I. II.

Nagy Ernő (Kolozsvar) I. II.
645. Nagy Húgó I. II.
sasi Nagy István I .II.
B. Nagy Iván I. II.
Nagy János I. II.
erősi Nagy Lajos I.
650. Nagy László József I. II.
Nagy Menyhért II.
Nagy Mihály I. II.
K. Nagy Sándor I.
Nagyszalánczy Lóránd I.
655. Négyessy György I. II.
Nemes Ferenc I. II.
Német Károly I. II.
Németh István I. II.
Németh János I. II.
660. Németh-Csóka Endre I. II.
Niczky Lajos I.
Noll Gáspár I. II.
vitéz Nyirő Péter I.
Nyitray Károly I. II.
665. Oberländer János I. II.
Oláh Ferenc I. II.
Oláh György I. II.
Oláh Mihály I. I.
Olajos Mihály II.
670. Orcsik Géza I. II.
Orosz Antal I.
Orosz István I. II.
Orosz Jenő I. II.
Patay Károly I. II.
705. Páth János I. II.
Pauer Jenő I. II.
Pauer Jenő I. II.
Paul G. László I. II.
Pauncz György I. II.
Pázmánd Tibor I. II.
710. Pázmándi László I.
Pazsiczky Jenő I. II.
Payr Zoltán
Pecséri Ede I.
Pécsy Tibor I. II.
715. Pék Gyula I. II.
Péli János I. II.
Pesti György I. II.
Péter István I. II.
Péntek Lészló I.
720. Péter Tivadar I. II.
Pethő András I. II.
Peti Andor I. II.
Péti Szilveszter I. II.
Petőcz András I. II.
725. Petrás Ernő II.
Petri Pál I. II.
Petricskó Mihály I. II.
Petricskó Miklós I. II.
Petrován Artur I.
730. Petruska Dezső I. II.
Pfisterer András I. II.
Pichler György I.

Ferenczy Valér

Festő

Koll. kiáll. Szépművészeti kiállítások

Ifrod

Ujság. 1935. máj. 12

(e. a.: F. V. festményei és rézkarcai.)

jelölt pl. a gazdasági szaktanári pályára, ha nem tudunk befogadni annyi jelentkezőt, amennyi különféle mérnökre, egyre többre, szükség volna és ha nincs helyünk a közgazdasági-kereskedelmi osztály hatalmasan megnövekedett hallgatóságának? Sem a tanári pálya kívánatossá tétele, sem kellő helyiségek és elegendő munkahely teremtése nem áll a tanárok módjában. A szakszerű munkára való lehető legjobb felkészítésért is legfeljebb azokban a tárgyakban vállalhatja a tanár a teljes felelősséget, ahol elég a tanításhoz a szó és a tanuláshoz a könyv. Egyebütt a tanárok szenvednek legjobban amiatt, hogy a szakszerű kimüvelés értéke nem áll csupán rajtuk, mert azt csak sok hiányzó tanszék szervezése, a felszerelés állandó és szükséges mértékű gyarapítása és felfrissítése, valamint kellő számú, az egyetem körében biztosított helyen, nyugodtan dolgozó tudományos segédszemélyzet tenné igazán lehetővé. Az egyetemnek azért itt is van felelőssége: minden segítő szándékot és nehézséget őszintén elismerve is nyiltan ki kell mondania, hogy a Műegyetemet mindezek hiánya miatt már baj fenyegeti és a baj gyorsan növekszik. Felelősségemet tudva, ezt

Ferenczy Valér

Gyűjt. kiáll. Műbarát

1942

2 rod

Ujság 1942. dec. 17.

(e. a.: F. V. gyűjte-
menyes kiállitása.)

eretlen festő.
századból.

fordultan áll, de szembe néz.
ábú márványasztalra támasz-
ar végét fogja, míg baljával
köpenyegének alját szorítja

kája fodorított, szemöldöke
ısza és szakálla nincs. Bal
n rövid kard lóg. Öltözete :
dros rövid kabát, a mely
l jelvényét hordja, térdig érő
tos topán. Balról az asztalon
, illetőleg főherczegi koronát
félrevont függönyt, jobbról
.

8·6 cm. — Lelt. sz. 1042. —
kir. ministerelnökségtől letét-
us 22-én (1317–907). — Bejelen-
-908).
r 1911 november 23-iki 7445 sz.
közoktatásügyi minister 1911
irata alapján (2102–911) 1912
riumnak ideiglenes állami letét-
2), mit az 1912 április 23-iki
násul (948–912). — Az átvételt
ilis 16-án ismerte el (985–912).

Ferenczy Valér becsületesen, de igénytelenül naturalisztikus képei apja mondanivalóit ismétlik. Nem folytatják; mert Ferenczy Károly, ha élne ma, másként festene.

Uj Szin 1931. 92. l.

Ferenczy Valér

156. K.

I.

463.

156. Kölni festő.

A XV. század második feléből.

Madonna.

Egész alakban látható, kissé jobbra fordul és bal karján a gyermek Jézust tartja, kinek bal kezében rózsa van. Mellette mindkét oldalon három-három összetett kézzel imádkozó Domokos-rendi szerzetes térdel, kiket Mária fehér palástjával betakar. A kibontott szőke hajú és lefelé néző Madonna fején, melyet dicsfény vesz körül, koronát visel; bő ujjú ruhája zöld; szoknyája rózsaszinű. Mögötte piros virágú brokát-fal huzódik s a terem padlója koczkakövekkel kirakott.

Fa, méretei 129·5 : 65·5 cm. — 1880 : IV. 2-iki jegyzék 8.

Ramboux J. A.: 502, pag. 78. Van Eyck'sche Schule: Madonna mit dem Kinde steht, bekleidet mit grünem Kleide und weissem Mantel, vor einem rothgeblümten Teppich unter einem Säulenbogen stb.

Képtan:

MDK

Ferenczy Valér, graf. -festö

Palazzo Colonna.	Cer.rajz.
Torpedónaszád.	" "
Cigányleány.	Szénrajz.

Mücs.-OMKT.Öszi Tárlat. 1943.okt.8.-nov.1. Kat. 25.l.
Magy. Graf. Müvészek Egyesülete.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Virágcsendélet. Olf. 68x55.J.f.b.

Erdei ut. Olf. 9ox73. J.l.b.

Árv.Közl. 193o.4.rk.sz.55.szám. 19.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Cigányleány.	Olf.	-
Tájkép.	"	Jelz.
Szent Márk templom.	Pasztell.	-

Árv.Közl.194o.1.rk.sz. 2o.1.

MDK

Ferenczy Valér

Nagybányai utcakép, repr.

Réti I.: A harminc éves Nagybánya. Magyar Művészet 1926.7.sz. 380,384.l.

Petrovay Vajet

Nagybányai utcakép, tepr.

Rétt I.: A Bermino évos Nagybánya. Nagyat
Nivészet 1926.7.sz. 320.384.l.

MDK

Ferenczy Valér

Ligeti fenyők, of.

Műcsarnok 1911/12 téli kiáll. 60.l.

MDK

Ferenczy Valér

S.Pietro /Venezia/.Olajf.

KMT.1912.tav.kiáll. 36.1.

Ferenczy Valér

Női arckép. Olajf. Magánt.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. kat. 49. l.

MNGK

Ferenczy Valér

Tájkép

[redacted]

Lyka K: Uj képek a N.Szal.ban. UI. 1903. II.

387-90. l.

Ferenczy Valér,

MDK

1907 okt. végén uj művészegyesület alakult.
Alakitotta ő is.
Céljuk: kiállitások rendezése homogén környezetben.

Haza i Krónika, Nagy Naturalisták és Impresszionisták köre. -Művészet. 1907. 412.l.

Ferenczy Valér

Csendélet, Karfiol, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Ferenczy Valér MDK

Kakasok, olf.

Lussini táj, olf.

Naplemenete, olf.

Erdőben, olf.

Miccarnok 1905/6. téli kiáll.

Ferenczy Valér

MDK

Budapesti motivumok, rajz

A Szinyei-Merse-utca, szines rajz

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

Ferency Valér
költő
VI, Szív u. 34.

MKSz 1947

Ferenczy Valér

109	Linsingen tábornagy arcképe, kőrajz	—	120.—
110	Hadi kórház kötözőjében, rézkarc	—	70.—

Nemzeti Szalon 1916 jan.
Sajtóhadiszállás
műkiállítása.

FERENCZY VALÉR

38 Dr. Ranschburg Pál egyetemi tanár I/ur arcképe olajf. Mgtul.

Magy. Archeol. Társ
1930.

M
MÉRNÖ
E

Alkalmazzon

ZEISS

világítókat

zalay István R.-T.

villamos szerelési anyagok és készülékek gyára

Budapest V., Váci-út 48. a-b. Tel.: *299-070.

FERENCZY VALÉR

39 Kinai teáskanna olajf. 250.—

Nemzeti Szalon

Csendélet kiáll. 1932 febr-ma

Keret, patkóalakú, ~~[illegible]~~ hallstatthori / IV. 132

NÉGY

ERDÉLYI MŰVÉSZ

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

minden festőművész
HOFFMANN
FERENCNÉL
KERETEZTETI

Meghalt Ferenczy Valér

Egy nagy művészdinasztia érdemes tagja távozott az élők sorából. December 25-én meghalt *Ferenczy* Valér, az új magyar festőművészet egyik legkiválóbb, kimagasló alakjának, Ferenczy Károlynak fia, Ferenczy Béni és Noémi testvérbátyja. Több évtizeden át állandó szereplője volt a tárlatoknak s az utóbbi években, betegsége ellenére is, jelentkezett egy-egy tájképével a kiállításokon. Képmásokat, tájképeket festett legszívesebben és szeretettel foglalkozott a rézkarccal. Kitűnő irodalmi munkásságot is fejtett ki magasrendű kultúrájával. Édesatyjáról, Ferenczy Károlyról írt monográfiájában — melyet 1931-ben Baumgarten-díjjal jutalmaztak — az igazi író készségével jellemzi az embert és a művészt. Sok szép és emlékezetes tanulmánya jelent meg. Több művét a Szépművészeti Múzeum őrzi.

M. Nemzet – 1954. XII. 29.

FERENCZY Valér

Ferenczy Valér

MDK

Szinpadi függöny vázlata, vizf.

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Ferenczy Valér [ ] MDK

1916-ban a ferenczy-család Ernst Müceumbeli Kiállításán az apa s' 3 gyermeke: Béni, Noémi s' Valér vett részt.

Dezsi Tamás: A pohlohat járt férfi 2

ESTI HIRL

Dp. 1965. jún. 18.

Ferenczy Valér MDK

A Bazilika, vizf.

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Tóth

Ferenczy Valér MDK

Járdabontás, falfestmény terve, szénrajz

Műcsarnok 1939 Téli tárlat

MDK

Ferenczy Valér

Tájkép házzal, of.

Műcsarnok 1912. tav. kiáll. kat. 61.l.

Ferenczy Valér
festő

1923 tavaszán a nagybányai kollektív tárlaton szerepelt – Ziffervel, Klein Lórsettel, Égly Sárival, Pascu Eugennel és Göllner Elemérrel.

(Nagybányai tárlap, 1923 ápr. 10.)

Murádin Jenő: Klein Lórset – a műv. és ember helytállása
Korunk, Kolozsvár 1966. IV 580.

Ferenczy Valér

Ferenczy Noémi bátyja, a nagybányai stílus tehetséges képviselőjének igérkezett.

Venczel Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 82.l.

Ferenczy Valér, Jestő

MDK

A Ferenczy-család tárlata III. 25-én nyílik meg Moszkvában.

– : A múzeumok eredményei és tervei 7.

Népszabadság, Bp. 1970. márc. 13.

Ferenczy Valér
festő

Festmécze Repr.

Új Írás, Bp. 1968. XII. Borító 3. oldal.

MDK

Ferenczy Valér

Noémi rózsaszin ruhaban
o.,v. 80x59 cm. MNG letét.L.U. 59.2

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962.Kat. 28.1.

MDK

Ferenczy Valér

A művész édesanyja
o.,v. 91x73 cm. MNG letét. L.U. 59.4

Nagybányai táj
o.,v. 50.5x37.5 cm. MNG Ltsz.: F.K. 1909

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962.Kat. 28.1.

FERENCZY VALÉR

Sárospataki ház fékkal. Olaj 28x35.

III.Magyar Képzőművészeti kiáll.kat.MŰcsarnok 1952.dec-
1953.márc.

MDK

Ferenczy Valér

A képzőművészeti év eseményei. P.H.1934 évi naptára. 6o.l.

MDK

Ferenczy Valér

"Borús falusi utca", olajfestm.

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll. 1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 9.l.

MDK

Ferenczy Valér

1907. juniusaban a Könyves Kalman szalonjaban rend. kiáll.-on, nagyobb tömegben elöször jelentek meg a nagybányai nevek. A kritika nagy dicsérettel jegyezte fel Ferenczy, Nagybanyat évekig járt fiatal festő nevét.

Réti I.: A nagybanyai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb. kiáll. kat. 1912. 50. l.

de azután a sarokba vagy a szekrénybe kerülnek és ott alusznak vagy harmincz esztendeig. A míg egy kis unoka fel nem kelti őket.

Játszani azonban a gyerek nem igen játszik velük, mert egy ruhakefével, a melyet szalvétába pakol és úgy altatgat, édesebben el lehet játszani. Hasonlóképen egy Bleriot-féle repülőgéppel is jobb mulatni, ha az ember maga vágja ki pappendekliből és gyujtó skatulyából, mintha gummira és rúgókra jár. Ezen csak a felnőtt csodálkozik, de a gyerek nem, mert az tudja, hogy a játéknak primitivnek kell lennie. Minél egyszerűbb, minél darabosabb, minél bambább pofájú — annál kedvesebb. Mert a meknek való játékok egy darab fából van hogy baltával sem Kocsit, a mely olyan mint egy parasztszek ket ködmönös nagyb kosarat, a mely fűzfál csirkéje nemcsak kis a kertben is. Ezek a világszerte elterjedtek iparművészeti kiállítá mutatott a szélaknai igazi életet visznek a még talán nem, de e

Ferenczy Valér: Két leány zongoránál.

A MŰVÉSZHÁZ

Vas. Ujs 1910. 789. l.

z ő naiv lelkivilágá-
ítékok, vagy ha úgy
ei, de gyermekszem-
becses, az az izgató,
örködtető bennük, a
etlenebbek s a mivel a
toldani a maga kép-
a gyekmekszoba előtt
, az testet ölt a játék-
ják az életet, az ő
illusztrálják a Dread-
eket, egy új technikai
gy háború legelső és
z ő szük világukban
n millió kis kéz moz-
lág erejét egy darab
iritse. Ő is egy világot
, de a maga hason-

ot csak ritkán értik
Megmosolyogják, vagy
, de korántsem érzik
ek azt a komolyságát,
an van. Párisban pár
gyermekjátékokból ki-
gy kis világtörténet
akok képe, gyermek-
zias koroké puskák-

ban, kardokban, vallásosan nyugalmas korszakoké betlehemes jászolokban, technikára lendült koroké gépekben és szerszámokban. Történet hullámzott itt, a melyben az anyag, az érdeklődés iránya, a korszakok szimboluma évszázadonként változott, de egy örökösen egy maradt: a gyermekszem viszonya a világhoz.

Épen ezért csak a játék minősége, megnyilatkozási formája váltakozhatik a korral, a gazdagsággal, a világrészszel, de a szem, a mely készíti, a művészet, a melyben először megvillannak a körvonalai, kell, hogy mindig a gyermeki gondolatvilágnak egy darabkáját őrizze meg magában. Minden gyermek művész és minden művész gyermek egy kicsit s nem is játék az olyan játék, a mely mellett gondolatok nélkül halad el a gyermek s a mely mellett valami hirtelen melegség, egy óvatos mosoly be nem futja a komoly felnőtt szivét.

Nádai Pál.

A SZENT-GYÖRGY-CZÉH MŰVÉSZETI AUKCZIÓJA.

A Szent-György-Czéh, Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete e hó 23-án és 24-én rendezi harmadik művészeti aukczióját a Nemzeti Szalon termeiben. A kalapács alá kerülő gyűjtemény megelőzőleg az egész héten át megtekinthető.

Déry Béla: Bornholm szigeti részlet.

Vajda Zsigmond: Mosónők.

Körösfői Kriesch Aladár: Házi hangverseny.

Frank Frigyes: Csemiczky festő arczképe.

Ferenczy Valér: Uzsonna.

Glatter Ármin: Dunaparti részlet.

A NEMZETI SZALON TÉLI KIÁLLITÁSÁRÓL.

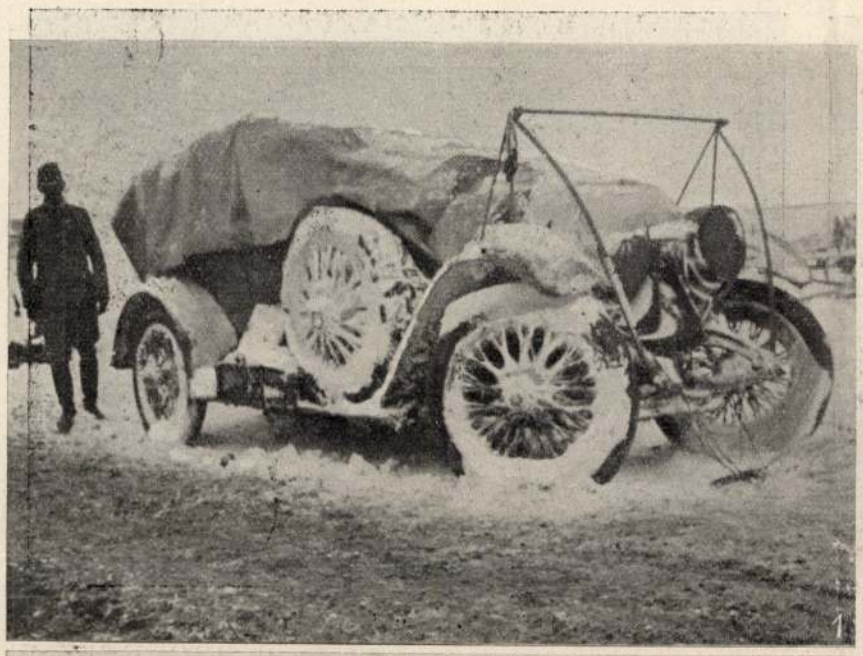

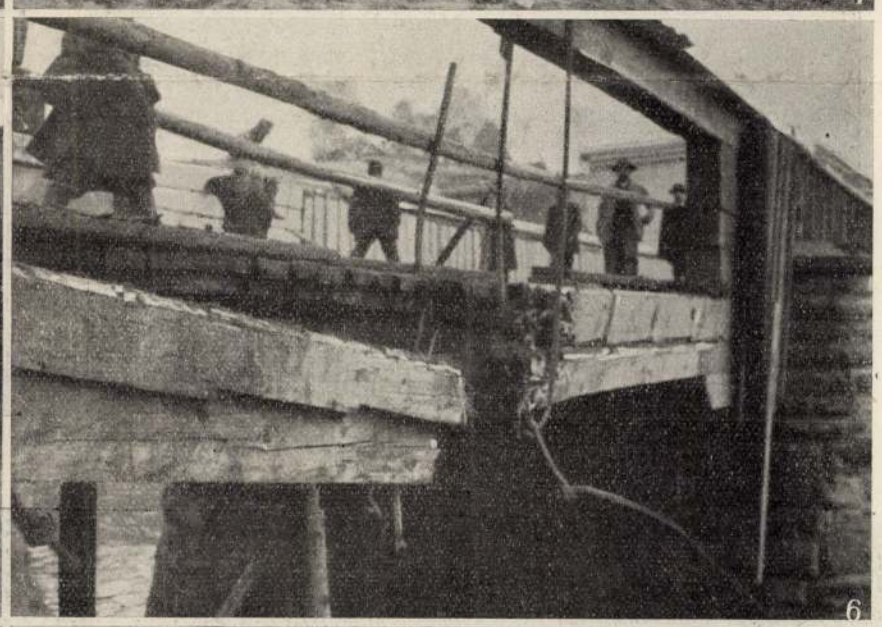

1. Behavazott automobil. — 2. Az uzsoki szorosban. — 3. A hadtestparancsnok és kisérete. — 4. Turka az oroszok látogatása után. — 5. Szétrobbantott vasuti híd. — 6. A régi híd részére épített szükséghíd. — 7. Hajtják a menázsit. — 8. Zsoldkiosztás ellenséges földön.

AZ ÉSZAKI HARCZTÉRRŐL.

MDK

Ferenczy Valér

Két izben (1909, 1910) megnyerte a nagy Andrassy-dijat.

Réti I.: A nagybanyai festőkolonis története.

Bör-Réti Nagyb.kiall.kat.1912. 34.l.

MEGHIVÓ

TISZTELETTEL VAN
SZERENCSÉNK MEG-
HIVNI

FERENCZY VALÉR

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁRA,

AMELY MÁJUS 12-ÉN NYILIK MEG

1935.

TELJES TISZTELETTEL
FRÄNKEL JÓZSEF
IGAZGATÓ

A kiállitás
megtekintése
dijtalan

Europa rt., Budapest

Ferenczy Valér

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK

BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA-UCCA 8. TELEFON: 82-1-22.

A KIÁLLITÁS NYITVA MÁJUS 12-TŐL MÁJUS 22-IG, 9—6 ÓRA KÖZÖTT. ÜNNEPNAP 2 ÓRAIG

1935 MÁJ. 10. BUDAPEST 51

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula urnak
urhölgynek

Budapest
Rondella u. 8.

MDK

Ferenczy Valér

Ferenczy Károlyné arcképe
o.,v. 122x87.5 cm. MNG Ltsz.: 4867

Interieur
o.,v. 65x67 cm. MNG letét.L.U. 59.5

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962.Kat. 28.1.

MDK

Ferenczy Valér

Korai önarckép
o.,v. 65x46 cm. MNG letét. L.U. 59.l.

Leányarckép. 1908.
o.,v. 91x79 cm. Mgt.Bpest.

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybányai Festők.
Budapest 1962.Kat. 28.l.

MDK

Ferenczy Valér

Olvasó fiú
ceruza, 219x265 mm MNG. Ltsz.: 1955-5779

Férfi arckép
ceruza, 263x218 mm MNG. Ltsz.: 1954-5181

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962. Kat. 53.1.

MDK

Ferenczy Valér

Lovagló nő kalappal
ceruza, 173x209 mm MNG. Ltsz.: 1932-2291

Idős férfifej
ceruza, 150x110 mm MNG. Ltsz.: 1912-473

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962. Kat.53.1.

MDK

Ferenczy Valér

Táncolók
ceruza,
Rippl-Rónai Múzeum.Kaposvár. Ltsz.: 55.162

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962. Kat. 53.1.

szövarch 20.-197.lap

Ferenczy Valér.

Müveiből kiállitást rendez az Ernst muzeom 1916-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Ferenczy Valér.

A Magyar Impresszionisták és Naturalisták által rendezett első kiállitáson részt vett a Nemzeti Szalonban 1908. Törzstag.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületk történet,kézirat.

Ferenczy Valér.

Gyüjteményes kiállitását rendezte a Nemzeti Szalon 1928-ban.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

szövarch 20.- 200 lap

Ferenczy Valér.

Az Ernst muzeom kiállitotta müveit 1931-ben

Bende I:

A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XV., [illegible] 41

szövarch.23.2.6

Ferenczy Valér.

Felvétele a Szinnyei Társaságba.

Márffy Ödön beszél kortársairól.
jegyezte:Somogyi Árpád.1951.

szövarch 20.-220.lap

Ferenczy Valér.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A Képzőm vészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Ferenczy Valér, festőm.

a X.-XI.terem a különböző irányu, de kiforrott egyéniségü mesterek alkotásait mutatja be.
Minden név egy-egy fogalom.

A Műcsarnok reprezentativ kiállítása.
Képzőművészet.1932. 48.sz. 63.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

a fiatal generációból külön stilusu grafikával sze
pelt a gyüjteményben.

Müvészet.1918. 24,1.

Ferenczy Valér

MTK

Velencei részlet, vizf.

Művészek 1915. tavaszi tárlat

M.D.K.

Ferenczy Valér

Béni és Noémi, Ferenczy Károly festőművész gyermekei a Nagymező utcai Ernst-muzeumban "...értékes kiállitással szerepelnek.." irja a "Kiállitás" c. rövid beszámoló.

Szinházi Élet. Bp. 1918. nov. 3-10. VII. évf. 44. sz. 31. lap.

Ferenczy Valér
festő

M.D.K.

Méltatás.

Horváth Béla: Czóbel Béla Kernstok-anhépe
Művészet, 1962. október - 18 lap

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Cigányleány.	Olf.
Vénus.Másolat Tizian után.	Olf. Jelz.
Velence.	Vizf. "

Árv. Csarn.1937.okt.83.sz./Árv.Közl.rk.sz./ 21.1.

	Kikiáltási ár pengőben
67. —, Póniló. Olajf. 85×120. J. l. j.	
68. —, Padon ülő leány. Olajf. 66×58. J. l. b.	
69. ZSOMBOLYA BURGHARDT REZSŐ, Önarckép. Olajf. 62×57. J. f. j.	
70. —, Csónakok. Olajf. 32×48	
71. —, Fatelep. Olajf. 40×50. J. l. j.	
72. BÜTTNER HELÉN, Lótanulmány. Pasztell. 31×23. J. l. b.	12
73. —, Lélekharang. Olajf. 67×42. J. l. b.	40
74. CANZI ÁGOST ELEK (1808—1866) UTÁN, CHARPENTIER, Szüreti mulatság Vác vidékén. Színes kőrajz. 60×80	20
75. CERNY W., Tájkép. Olajf. 66×100. J. l. j.	25
76. CERQUOZZI, MICHELANGELO (1602—1660), A jósnőnél. Olajf. 49×64	123
77. CONSTABLE JOHN (1776—1830), Templom belseje. Olajf. 50×40	2700
78. CSAPÓ JENŐ, Szénakazal. Olajf. 49×60	
79. —, Csendélet. Olajf. 50×60. J. l. j.	
80. —, Csendélet. Olajf. 50×60. J. l. j.	
81. CSAPÓ JENŐ, Csendélet. Olajf. 55×68. J. l. j.	
82. CSÁNKY DÉNES, Pusztaszeri emlék. Vízi. 20×39. J. l. j.	
83. CSÓK ISTVÁN, Jelenet a Bánk-Bán-ból. Olajf. 66×88 J. l. j.	
84. —, Faragó József képmása. Olajf. 40×31. J. l. b. *(Illusztrálva a V. táblán)*	
85. —, Sokácleány. Olajf. 60×50. J. l. b.	
86. CSÓKA JENŐ, Tanulmányfej. Olajf. 15×12. J. l. b.	
87. CSONTVÁRY-KOSZTKA TIVADAR (1853—1919). Romok. Olajf. 70×98.	138
88. CSUK JENŐ (1887—1927), Legelő. Olajf. 41×54. J. l. j.	55
89. —, Legelő. Olajf. 40×50. J. l. j.	25
90. —, Öreg csordás. Olajf. 65×42. J. l. j.	64
91. —, Esti hangulat. Olajf. 56×64. J. l. j.	40
92. —, Turkeve télen. Olajf. 57×64. J. l. j.	40
93. —, Pásztorok. Olajf. 110×95. J. l. b.	50
94. CZENCZ JÁNOS, Női akt. Olajf. 50×40. J. l. j.	
95. DANHAUSER, JOSEF (1805—1845) KÖVETŐJE, Női képmás. Olajf. 70×55	150
96. DAVIS RICHARD, BARRETT (1782—1854) UTÁN HUNT, C., Falkavadászat. Szinezett rézmetszet. 44×90.	20
97. —, Falkavadászat. Színezett rézmetszet. 44×90.	20
98. DEÁK-EBNER LAJOS, Veteményes kertben. Olajf. 35×54. J. l. j.	
99. —, Tanulmány. Színezett rajz. 25×16. J. l. j.	
100. —, Pihenő. Olajf. 50×70. J. l. j.	
101. —, A művészet. Vízfestm. 100×98.	
102. DELI ANTAL, Öregember. Olajf. 85×66. J. l. b.	
103. —, Női akt. Olajf. 82×68. J. l. j.	

Kikiáltási ár pengőben

103/a. DEZSŐ SÁRIKA, Mezei virágok. Olajf. 63×78 J. l. b.
104. DÉLNÉMET FESTŐ, XVII—XVIII. Sz., Csatajelenet. Olajf. 43×68. 80
105. DÉRY BÉLA, Téli tájkép. Olajf. 34×38. J. l. j. 10
106. DIEZ AMADEUS, Tizenkét metszet tokban. Számozott példány 12
107. DOLÁNYI-BENCZUR IDA, Virágcsendélet. Olajf. 45×31. J. l. b. . . . . .
108. EDVI-ILLÉS ALADÁR, Patak partján. Vízf. 15×24. J. l. b.
109. —, Balaton. Vízf. 9×12. J. l. j. . . . . .
110. EDVI-ILLÉS ÖDÖN, Téli táj. Olajf. 35×45. . . . . .
111. —, Július. Olajf. 36×44. . . . . .
112. —, November. Olajf. 50×60. . . . . .
113. —, Nyomorultak. Olajf. 115×100. J. l. j. . . . . .
114. —, Naplemente. Olajf. 50×60. . . . . .
115. —, Konyhainterieur. Olajf. 45×55. . . . . .
116. —, Borulat a Dunán. Olajf. 75×100. . . . . .
117. EISENHUT FERENC (1857—1903), Tanulmány. Ceruzarajz. 22×30. 10
118. —, Keleti jelenet. Olajf. 38×28. 200
119. —, Tanulmány. Ceruzarajz. 39×16. 6
120. EÖLVEDI-GACHAL JÓZSEF, Kártyavető cigányasszony. Olajf. 50×40. J. l. j. . . . . .
121. ETKARBY, Városrészlet. Rézkarc. 19×24. J. l. j. 2
122. ÉDER GYULA, Női akt. Olajf. 30×20. J. l. b. . . . . .
123. FABER DU FAUR, Biga. Olajf. 20×25. J. l. j. 40
124. FEIKS JENŐ, Tehéncsorda. Olajf. 40×49. J. l. b. . . . .
125. —, Lóversenypálya. Olajf. 35×42. J. f. b. . . . . .
126. —, Párisi lóversenytér. Olajf. 50×55. J. l. b. . . . . .
127. FEJÉR SÁNDOR, Legelő ökrök. Olajf. 50×80. J. l. j. . . 25
128. FERENCZY KÁROLY (1862—1917), Tanulmány a vörös-hátteres nagy akthoz. Ceruza. 25×35. 25
129. —, Tanulmány a »Pietához». Ceruzarajz. 17×22. 35
130. —, Fekvő női akt. Olajf. 57×72. 100
131. —, Tengerparton. Olajf. 65×80. 250
132. —, Lovasok az erdőben. Olajf. 53×66. 150
133. —, Artisták serleggel. Olajf. 82×54. 315
134. —, Külvárosi hajnal. Olajf. 40×46. 120
135. —, Tanulmány a fürdőzőkhöz. Olajf. 64×46 100
137. —, Fekvő női akt. Olajf. 50×60 120
138. FERENCZY VALÉR, Akt kályhával. Olajf. 60×48. J. l. j.
139. —, Vénus. Másolat Tizián után. Olajf. 77×110. J. l. j.
140. —, Zöldruhás leány. Olajf. 91×70. J. l. b. . . . . .
141. —, Nagybányai részlet. Olajf. 27×34. J. l. j. . . . . .
142. —, Tájkép. Olajf. 50×57. . . . . .

4125. Ferenczy Valér.

Sz. Wienben 1862 február 8-án.

Női arczkép.

Terdig és szembenézve ábrázolt idősebb úrnőé, ki párnázott támlásszékben ül, jobb kezével, melyben becsukott lorgnettet tart, a szék karfájára nehezedik, könyöklő baljával pedig fejét támasztotta meg. Középütt elválasztott haja őszbevegyült, szemöldöke és szeme barna. Öltözete: csokorra kötött fehér nyakkendő, szűk ujjú ruhaderék és fekete szoknya. A háttér sötétbarna.

Vászon, méretei 91 : 73·5 cm. — Lelt. sz. 4125. — Vétetett az 1912 február 24-iki 13850 sz. leirat értelmében 1600 K-án (474–912). — Kifizettetett 1912 márczius 18-án. — Elszámoltatott 1912 április 8-án (840–912). — Az elszámolásra nézve lásd a 31992–912 szvsz. előadmányt.

III

831 (4125).

974 (51)

Vét. 1912.

4382. Ferenczy Valér.

Sz. Körmöczbányán 1886 november 22-én.

Mármarosi hegyek.

A háttért foglalják el, a hol hullámozva terülnek el, míg előtérbeli részöket lombos erdőseg borítja, a melynek tisztásain itt-ott a nap sugarai képeznek különböző nagyságú foltokat. A vidék égboltja felhőzött. Jelzése alól jobbra: »*Ferenczy Valér.*«

Vászon, méretei 58·5 : 71 cm- — Lelt. sz. 4382. — Vétetett középületek díszítésére és más gyűjtemények gyarapítására, illetőleg állami elhelyezések czéljaira az 1912 augusztus 15-iki 108062 sz. leirat alapján 300 K-án (1690–912). — Kifizettetett 1912 szeptember 14-én (1801–912). — Elszámoltatott 1912 október 8-án (2060–912). — Az elszámolásra nézve lásd a 3161–913 szvsz. előadmányt.

III

965 (4382).

994 (57)

Vét
1912

١٥٨

١٩٥٦

A fatalista báró bevonult a maga szobájába, Nina azonban nem akart lefeküdni. A gondolattól, hogy anyósa őt szándékosan koplaltatja, hihetetlen étvágya lett. Soha életében még nem volt ilyen éhes, valósággal szenvedett az éhségtől, egész benseje fájt. Ezt nem lehet reggelig kibírni!

Cigarettára gyújtott és azzal szórakozott, hogy elképzelte magában, mit enne ő most vacsorára, ha volna. Bevezetésül jó volna egy kis kaviár meg friss vaj, hozzá piritott zsemlyeszeletek. Aztán talán spárgát lehetne, de nem vajba főzve, hanem hidegen, ecettel. A marhasültet nem szereti, de vadászati szezon lévén, megteszi a sült fácán is, vagy nem! — inkább fogolypecsenye. De nem azzal az örökös lencsével, hanem olasz salátával és külön kompóttal. Tészta nem kell, csak édesség, gyümölcs... És hogy leszünk az itallal? Vacsora előtt egy gyüszünyi tokaji, később egy pohár pezsgő, hozzá két csepp vörös bor...

Nem, ezt nem lehet reggelig kibírni! Nina cserkésző útra indult a földszintre, hátha mégis találna valamit a konyha tájékán. Odalenn már mindenki aludt. Egy darab kenyérhajat talált, az kemény volt, mint a csont, és egy fél almát, valakinek a foga nyomával. A Béni komornyik sárga nagy fogaira gondolt és eldobta az almát.

Mikor végigosont a cselédfolyosón, egy félig nyitott ajtó mögül rászólt egy szigorú hang:

— Ki jár ott künn?!

Szégyelte volna, ha tetten érik, azért visszafojtott lélegzettel lapult meg a homályban.

Később lehuzta a cipőit és harisnyában fölment az emeletre. Odakünn már elállott az eső, a hold besütött a lépcsőház nagy ablakán és ez olyan szomorú volt, hogy Nina majdnem sírva fakadt.

A keserűsége aztán lángoló haragra csapott át.

Berohant az ura hálószobájába.

— Gyere, Ernő, kelj fel, öltözz fel, én ezt nem birom ki, menjünk valahová, ahol emberek vannak, ahol enni lehet!

Ernő úr azonban nem válaszolt. Az ágya üres és érintetlen volt. A fatalista báró nem volt a lakásban. Elment hazulról, mindenesetre a kaszinóba, ahol ilyenkor nagy játék folyik és ahol enni is lehet.

Ennél rutabb árulást férj még nem követett el a feleségével szemben!

Nina megtört szívvel és könnyes szemmel lépett az ablakhoz és ekkor valami vörhenyes fényt látott az utcán: a kocsilámpás!

Egyszerre kaján megnyugvás vett erőt rajta... Lássátok, édeseim, én ma mégis vacsorázni fogok! — És elkezdett hangosan kacagni és a kacagása úgy hangzott, mint egy dühös varjú károgása.

Magára kapta a bundáját és leszaladt a lépcsőn. A portás igen csodálkozott, de azért kieresztette a méltóságos asszonyt, miként egy félórával előbb kieresztette a méltóságos urat is. Sőt mikor észrevette, hogy a báróné egyenesen a túlsó soron várakozó unnummerierthoz siet, megnyugodva visszament megint az ágyába, mert úgy látta, ez a dolog rendben van.

A kocsis horkolt a bakon. Nina felrántotta a kocsi ajtaját: Adorján, itt van? — Itt volt, de ő is mélyen aludt.

— Ki az? — kiáltotta riadtan, mikor Nina megrázta a karját.

— Én vagyok, én, Nina!

— Miféle Nina? — csodálkozott a gróf.

Most, hogy végül bekövetkezett a csoda, amely után hetek óta epekedett, nem akart benne hinni.

— Mondja, Adorján, tudna nekem jó vacsorát adni?

— Hogyne, hogyne!

Most már egészen ébren volt. Kiszólt a kocsisnak: A Sebestyén-utcába! — és az orosz traperek már rohantak is...

És Nina megindult új útján.

Útja az Adorján gróf török-sátrán keresztül egy válóper-specialista ügyvédi irodájába fog vezetni.

Adorján gróf majd hamar lemarad mellőle, más grófok és más dandyk kapaszkodnak a vidáman csilingelő hintójára. Mindenki szidni fogja Ninát, sokan irigyelni fogják, ő maga titokban mindig sajnálni fogja magát. Mert sohasem fog szabadulni attól a gondolattól, hogy ő is, miként a bibliai Ézsau, túl olcsón adta az örökrészét.

Egypár évi szilaj robogás után hirtelen ki fognak dőlni a lovai és ő el fog jutni a végállomáshoz, Böszörménybe. Palackba zárt démón lesz.

És csak a jó Isten és talán Farkas Ábris intéző fogják tudni, hogy mennyi keserűséget zár magába a palack.

Vége

Üzenet

I.

Erdős hegy oldalában állok
Repkénybenőtte szirtfokon,
Körültem nyílnak a virágok,
Szellő csókolja homlokom.

És át a napsütötte tájon
Szárnyalva száll tekintetem,
Hegyeknek ormán, völgynyíláson,
Toronytetőkön megpihen.

Gyorsabb, mint a fáradt tekintet,
A gondolat, mely tovaszáll
És míg tenálad nem pihenhet,
Egy pillanatra meg nem áll.

Nálad vagyok, bár messze tőled,
S te is gondolsz rám, jól tudom,
— Mert mintha hozna hírt felőled:
Szellő csókolja homlokom.

II.

A hegytetők még lángban állnak,
De lenn a völgyben alkonyul,
Az árnyék mind hosszabbra nyul,
S elnyelve fákat, házakat,
A lejtőn mind feljebb halad.
Távol még halmok lánca kéklik,
A napsugár elönti végig,
S a messzenyuló sík felett
Violaszínü köd lebeg.
A fenyves zúg és át a légen
Az esti szellő sírni kezd,
Lenn áll a kis falu sötéten,
Csak tornyán csillog a kereszt.
De hírt ad róla messzehangzó,
Imára hívó estharangszó,
Mely hirtelen megcsendül és
Szavára szívemen keresztül
Mint estharangszó hangja rezdül
Az édes rádemlékezés . . .

Zoltán Vilmos

A Ferenczy-család kiállításából. Ara pacis. Ferenczy Valér rézkarca

Drágfi

Elbeszélés

Irta Lovik Károly*

Keleti tavasz volt, sok esővel, viharral, az égbolton krétafehér felhők szaladtak, és reggel jégcsapok olvadtak le a háztetőkről. Drágfi kinézett az ablakon, most látta először, milyen kietlen ez a görög város, amelyben életének utolsó tizenöt évét eltöltötte. Szük utcák, amelyeknek épületei színpadi házakra emlékeztettek, fürdőkádakhoz hasonló erkélyek, a szélben himbálózó lámpák, elcsigázott bérkocsilovak, ez volt a kép, amely a csiszolt követségi ablakból látszott és mint egy rossz álom ingott előre meg hátra az esőcseppekben.

Valaki belépett a szobába; a titkár, a déli postát hozta. Olyan volt, mint a legtöbb követségi titkár, jól öltözött gavallér, gondosan ápolt szakállal, puha kézzel, lekötelező mosollyal, amelyből azonban látszott, hogy már tudja, hogy a főnöke megbukott és mihamar visszatér hazájába. Egyáltalában: mindenki tudta a nyugdíjaztatását, a csillogóruhás szolgák, a portás, az öreg irnokok, a város párisi szabású úrihölgyei, csak ő nem kapott még hivatalos értesítést a fölmentéséről. Most végre megérkezett ez is, ott feküdt a selyembélésű postakosárban, halaványsárga borítékban, udvariasan és nyugodtan, mint egy odadobott hercegi kezty.

Még aznap csomagoltatni kezdett, és másnap búcsulátogatásokra indult. Mindenütt nagy figyelmességgel fogadták, mindenütt nagyon meg voltak lepve, és mindenütt ugyanazzal a diplomata-mosollyal találkozott, amelynek elég a száj egy kis szöglete, és amely mégis élesebb, biztosabb a keleti tőr villogásánál. Titokban látszólag mindenki örült a távozásának; Drágfi most látott be igazán a frakkok és követségi egyenruhák mögé, most látta, hogy kik laknak e tarka spanyolfalak mögött, mit gondolnak róla, mit nyernek a távozásával, mit várnak az utódától. Az egyik csak irigy volt, a másik a felesége befolyása alatt állott, a harmadik vakmerő játékos volt, aki egy diplomáciai kártyára tett föl mindent, a negyedik azon aggódott, vajjon Drágfi bukása nem árthat-e neki is, és mindez belefért néhány udvariasságba és egypár figyelmes, szórakozott mosolyba.

Harmadnap kimerülten, betegen indult el. Az orvos azt javasolta, hogy halassza el utazását, de ő minél előbb el akart távozni erről a rideg helyről, ahol egyszerre mintha minden összeesküdött volna ellene. Pár hónap alatt egyik csapás a másik után érte. Fényűző élete megrendítette vagyoni állását és az egészsége is megroppant; érezni kezdte annak a szomorú betegségnek az előhírnökét, amelynél az orvos első kérdése ez:

— Hány éves excellenciád?

Az utolsó húsz évben sokat dolgozott, sokat utazott, sokat tanult; személyes ügyének tekintette a hivatala eseményeit, és jegyzékeiben, az udvarias, jól megválasztott sorok közt a tulajdon lelke lakott, finoman, előkelően tépelődve és lassan megrokkanva. Sokáig a szerencse hű bajtársa volt, minden lépését siker kísérte, még ha olykor azt is hitte, hogy tévedett, váratlan fordulat történt, és javára billentette a mérleget. Néha, mint a babonás kártyások, azt képzelte, hogy az események a bajtársai, hogy lelkük, szemük, kabátjuk, szemüvegük van, amelyeket csak ő lát, és amelyek titokzatosan mosolyognak föl rája az irományok és jelentések közül. A siker biztonsága, öntudata töltötte el a lelkét, mindenütt győzött, könnyen, fölényesen, verejték nélkül, mosolyogva, mint egy nagy énekesnő, akinek a nyomdokait virágok és nem könnyek jelzik.

És most egyszerre minden megváltozott, a szerencse elpártolt tőle, az események szürke gomolyagba sodródtak, nem látott többé a szemükbe, nem érezte a rejtelmes összefüggéseket, amelyeket ezelőtt sokszor álmában fejtett meg, nem tudta a látszatot a jelenségektől különválasztani; félremagyarázta a legegyszerűbb huzásokat, és nem tulajdonított jelentőséget a nagy eseményeknek, amelyeket a legfiatalabb követségi hivatalnok is rögtön észrevett volna. Míg azelőtt nyugalma sohasem hagyta el, most az idegei megmegtagadták a munkát, éjjel álomport szedett, és nappal ötször is becsöngette a háziorvosát. Egy addig ismeretlen lovag, a végzet, szegődött melléje, hallgatagon ült az oldalán, simán, óvatosan huzta keresztül a számításait, fölborította a következtetéseit, és Drágfi néha türelmetlenül pillantott a háta mögé, de a karosszék mögött nem állt senki, csak az elődje arcképe nézett reá figyelmesen a széles arany keretből.

*

Éjjel a vasúton hirtelen fölriadt. Úgy érezte, mintha kint járna az esőtől párolgó görög hegyek közt, egyedül és bőrig ázva, mint egy eltévedt énekes diák.

— De hát nem maradt-e senkim? — kérdezte magától és elkezdett az emlékei közt kutatni.

Most vette észre, mily üres volt az élete utolsó húsz esztendeje. Sehol egy jó barát, egy segítő kéz, sehol egy bizalmas szöglet, ahol lekuporodhatna,

* Kitünő munkatársunk irodalmi hagyatékából.

Régi pesti udvarok

A multnak szíves és hozzáértő megbecsülése csaknem teljesen hiányzik a pesti krónikából. A nevezetes 1838-as nagy árvíz 2280 házat pusztított el a pesti oldalon és 1140-et hagyott többé-kevésbbé épen, de ami értékes ház megmaradt, arra sem tudtak vigyázni és csak szerencsés véletlen, ha itt-ott valami megmaradt. Talán mindennél jellemzőbb, hogy fővárosunkban ma az egyetlen régi rokokó-diszítményű emlék az óbudai Zichy-kastély lépcsőháza, maga a Zichy-kastély pedig a legszebb barokk-stílusú magánépítkezés egész városunkban és ez most az óbudai dohánygyár fölháborító kü'sejű raktára. Gyom veri föl a valaha csodaszép, de visszataszítón elvadult udvart és hasonló sorsra jutott nálunk nem egy építészeti, hanem történelmi jelentőségű udvar is.

Aki szeretettel bandukolva Budapes'en kukkant be egy-egy ilyen régi ház bolthajtásos kapujába, olykor meglepő szépségekre bukkan az ócska falak között. Kevesen tudják, hogy az Iskola-tér 2. száma alatt lévő ütött-kopott ház valamikor Héderv'ri Kont Istváné, a nádoré vo't. Ma is olva-féle, min ha valamikor 'ovagvárul szolgált vo'na és külön kul urhistóriai érdekessége az, hogy sz'nnál több esztendej: rémet szinészek kántált k és kornyikáltak benne.

Jeles mult'a van a Koronaherceg utca 12. száma alatt lévő Orczy-ház udvarának is. A hozzája tartozó egyik telket báró Orczy István, a jászkúnok főkapitánya vásárolta még 1717-ben s ő vett hozzá később még két telekrész'. Itt lakott báró Orczy Lőrinc, akinél sűrűn megfordu't k az irodalomtörténeti alakokká lett testőrök: Bessenyey, Báróczy, Barcsay. A ház u'varán ma is lá ható ep'rfa árnyé'ában vitatkoztak nemes hevülettel.

Itt irodalmi forradalmat csiná'tak és veszélyesebbnek híresztelt összejöveteleket rendeztek egy más'k régi házban, a vértanúvá lett Lovassy László és e'társai: a nagyarányú Wurm-udvarban folytak a titkos tanácskozások, amelyek miatt a ház sokáig nagy gondot adott a rendőrségnek.

Rendkívül nevezetes a vármegyeháza udvara, amelyben annyi igazán históriai esemény tanúi lehettek a szenvedő magyarok, egészen a darabont-korszak véres emlékű tömegzavargásáig. A vármegyeháza középső részét 1811-ben építették, a Semmelweiss-u'cai épület hú'sz évvel, a Városház utcai harminc évvel fiatalabb. Az épülettömb jó részét évtizedeken át a pestvidéki törvényszék foglalta el s amikor ennek számára Budán új palota kezdett épülni, aktuálissá vált az új megyeház terve is.

Két fölfogás harcolt egymással a megyében. Az egyik gazdaságosabbnak tartotta, hogy a hatalmas te'ket adják el s a befolyó összegből építsenek új pa'otát valahol a Dunaparton. A másik fölfogás a tradiciót nem tudta így egyszerűen fé'retenni. Hisz a megyeháza középső részének dóroszlopos homlokzata klasszikusan

Kukoricafosztás után. Gerőfy Gyuláné amatőr-fényképe

szép építési emléke a fővárosnak, a régi épü'ethez pedig felejthetetlen mult fűződik. A vármegye közgyűlési terme és u'vari traktusa elég sok históriai esemény színhelye volt; a falakat diszítő, megbarnult képek történelmi alakokat ábrázolnak s utódaik természetesen az olyanoknak adtak igazat, akik a megyeháza mu't jához nem tudtak hűtlenek lenni s a v'tás kérdésben ők is győz'ek. A vármegye intéző köreiben még a háború előtt kialakult a nézet, hogy az új megyeházát a réginek helyén kell fölépíteni, még pedig olyanformán, hogy az oszlopos homlokzat megmaradjon s az építkezésbe beillesztődjék a közgyűlési terem.

Nem árt, ha a régi szellem sok he'yről eltünik, de jó volna, ha meghagynák azt az egészen kevés építészeti régiséget, ami talán rászolgál a művészi kegyeletre. A régi pesti udvarok és a környező házak közt ma már úgyis alig akad ilyen.

Tábori Kornél

Magyar Lányok. Lányos szülőknek nagy gondot okoz mindenkor, hogy milyen olvasmányt adjanak fogékony lelkű lányaiknak kezébe. Ezt a felelősségteljes munkát elvégzi számukra *Tutsek* Anna gondosan szerkesztett lapja, a „Magyar Lányok", amely valóban csupa olyan regényt, elbeszélést, cikket, verset közöl, amely csak üdvös hatással lehet a leánylélekre. A finom iz'éssel összeállított ujság előfizetési ára, háborús pótdíjjal együtt, negyedévre 8 korona. El'őfizetni lehet a kiadóhivatalban, Budapest, VI., Andrássy-út 16.

A híres színésznő

— Irta Hermant Abel. Fordította Góthné Kertész Ella —

A modern francia irodalom kitünő emberei közül való Hermant Abel. Mestere a stilusnak, pompás megfigyelő, irgalmatlanul keresztül lát a lélek kendőzöttségén, s az úgynevezett kényes témákhoz is hozzá mer nyúlni és hozzányúlhat, mert szigoru izlése megóvja a sértő és pongyola félrecsuszamlásoktól. Formás és könnyed hangjában párisi esprit virágzik ki, az az esprit, amelynek természetesen más és más a hajtása a boulevardokon és a Champs Elysées szalonjaiban, a montmartrei csapszékekben és az e'őke'ő restaurante-ok gobelines falai közt, de egyformán őseredeti és elpusztíthatatlan vonása ennek az önmagába szerelmes szajnaparti fővárosnak.

„A híres szinésznő" Hermant Abel legjellemzőbb munkáinak egyike. Regény, dialógusban. Egy kis darab Páris él a lapjain, amelynek tipusaival talá'kozni lehet ugyan az opera fényszórói előtt, a Boulevard des Italiens korzózó embertömegében is, de nem itt érzik otthon magukat, hanem a Montmartre csupasz házainak ötödik emeletén. Ez a kispolgári kerü'et a birodalmuk, amely az idegen, az átlag-utazó számára csak a kabarék hazáját jelenti, pedig a kabaré itt nem éppen a legjelentékenyebb néznivaló. Abel Hermant ennek a külvárosi társadalomnak adja erkölcsi keresztmetszetét, amelybe a rendes a jól szituált, a tőkés polgár is beletéved, de csillagrendszerét a többé-kevésbbé bizonytalan ekzisztenciák adják meg, nyakuk köré szines kendőt csavart szabadlegények és kisasszonyok, akiket sokkal inkább az utca nevel, a sötét kapualj, mint a családi napfény. Ily szabadlegény Lucien is, aki az első számot foglalja el abban az aritmetikai haladvány szerint növekvő sorozatban, amelyet Aurelie kisasszony barátai tesznek ki. Igaz, hogy ő az utolsó is, hozzá megy nőül Bourgevin Aurelie, miután már huszonötéves fia van tőle, aki azonban nem Lucien nevét viseli, hanem Kinch szinigazgatóét, aki a harmadik férje a jószivü és kedves, de fölötte nőstényfarkas természetü Aurelienek. Egy kis csapszék mogorva korcsmárosának leánya ez a Bourgevin Aurelie, a „nép gyermeke", mi sem természetesebb tehát, hogy hivatást érez magában a szinpad iránt, amely a „nép gyermeke" számára társadalmi emeltyü. Hallatlanul tehetségtelen, de hallatlan az önbizalma, a merészsége már arcátlan, s még sem lehet reá haragudni. Csak a női ösztöne hajtja és viszi, de ennek az ereje akkora, hogy valósággal felperzseli az akadályokat. A sziniiskolából kicsapják, fellépései egy külvárosi szinház botrányába fu'nak, de ő makacsul kapaszkodik tovább, s végül is „híres szinésznő" lesz.

Hogy miként: erre a rejtélyre világit rá Hermant Abel, aki kétségkívül karri-

kiroz, de csak azért, hogy annál élesebben láttassa az életet. Alakjai szineikben, megjelenésükben, lényük egyéni konstrukciójában párisiak, de ami a lényeg ebben a históriában, ami a „híres szinésznőben" tipikus, az áttehető Budapestre is, az a mi szinházi viszonyainkra is találó. Hermant Abel művét Góthné Kertész Ella fordította, kitünően adva vissza az eredeti minden ízét, frisseségét. Abel stilusának árnyalatait, amelyben a párisi szinházi és külvárosi argot is bőven jut szóhoz. „A híres szinésznő" Singer és Wolfner kiadásában jelent meg, ára 7 korona.

A Ferenczy-testvérek kiállítása. Atyjuk művészi hagyatékával egyetemben a három Ferenczy-testvér is bemutatta legfrissebb munkáit. Mindegyik kiválóan jártas a maga területén: izlésükön pedig meglátszik a választékos környezet, amelyben otthon nevelkedtek s egyben az is, hogy korán otthonossá lettek ama területeken, amelyeket most sikerrel és szépségben művelnek. Ferenczy Noémi bájos, naiv, tökéletesen stilusos gobelinjeivel már feltünt s legújabb delikátszinű, mégis erőteljes efajta munkái jó fejlődést jelentenek. Valér, a festő, valóban pompás rajzokat és rézkarcokat állított ki: látszik, hogy egészen neki való ez a technika, kifejezésmódja tömör, a szép lapok kompoziciós megoldása is leköti érdeklődésünket. Béni, a szobrász, igen erős, nagyméretű munkákkal jelent meg, mi főként erősen kidagadó, harmónikus elrendezésű reliefjeit és egyszerű s nagyformájú képmásait tartjuk kiválóknak. A Ferenczy-testvérek érdekes nemzedéket jelentenek, amely manap nem is gyakori: művészi kultúrával teljes a munkájuk, zökkenés, elsiklás nélkül valók. Úgy látszik, csakugyan sokat jelent, ha a fiatal tehetségek jó eleve művészi környezetben, iz'ést finomító miliőben indulnak pályájukra. Kevés másnak van ilyesmiben része: régebben a műhelyrendszer adott ily harmónikus fejlődésre módot. A kiállítás az Ernst-múzeum termeiben látható.

Angelika. *Croker*, a nagy népszerűségű angol írónő ebben a regényben is — amely csak nemrégiben jelent meg az Uj Időkben — Indiát rajzolja meg a cselekmény hátterében, de ez az India már nem a mesék és csodák színpompás birodalma, hanem reális színekkel megfestett földrész. És akárcsak a hátteret, a regény szereplőit is az élet színeibe öltözteti Croker, ebben a kedves, fordulatos cselekményű regényben. Angelika, az eleven eszü, melegszívű kisleány nem az álmok hercegébe, nem a csodás kincsekben gazdag maharadzsába, nem is egy semmittevő ifjú lordba szeret, hanem egy komoly és zárkózott lelkű katonai mérnökbe, akit — amikor felesége lesz — tulajdonképpen mégegyszer meg kell hódítania, hogy szive, minden érzésével, teljes őszinteségre nyiljon meg számára. Croker biztos kézzel megrajzolt alakjai ebben a regényes miliőben, amelyhez most is hű maradt, igazán kellemes olvasmánnyá teszik ezt a könyvet mindenki számára. A harmadfélszáz oldalas regény Singer és Wolfner kiadása. Ára 5.80 korona.

Koszorú. Finom ízlés, nemes kulturáltság, enyhe édes-bús érzelmesség: ezek karakterizálják *Ambrus* Balázs verseit, amelyekből jónéhányat már az Uj Idők is közölt. A kedvesszavú, melegszívű poéta most kötetben adta ki „Koszorú" címmel költeményeit, amelyekből egész költői karakterképe nemes vonásokkal rajzolódik ki. Ambrus Balázs, mint igazi lirikus, mindent az „én" prizmáján át néz és aszerint, hogy milyenek a hangulatai, ez a prizma is hol színesen, hol borongós-ködösen mutatja a képeket. Nem szereti az eredetieskedést, választékos és sokszor öntudatosan leegyszerűsített a stilusa, amely azonban így is mindig kifejező. Az erő hiányát nem jelenti még az a szelidség sem, amely az egész kötetet belengi, mint az alkonyati napfény aranyfüstje: az olvadékony stilus, a gyöngéd hasonlatok alól melegen érző szív érverése hallatszik ki és egy elmélyedő lélek szava szól hozzánk legtöbb poémájából.

A kötet egyik szép versét itt közöljük mutatóba.

Oly szépek . . .

Oly szépek a nyárvégi esték,
A kék levegő csupa lágyság,
Az este megvetette ágyát,
Lefekteti kifáradt testét.

Nektek nem fáj az esték búja?
Az alkony mély szomorúsága?
Mikor, mint egy nagy ciprus ága.
Búját az arcotokba fújja?

Ó, zárt ajtók, zárt ablakok,
Óraütések kongó hangja,
Rátok gondolok réveteg:

Sötét utcákon ballagok
S csendesen siratom magamba
Az elíramló életet.

A szerkesztő üzenetei

Szépségápolás rovatunk e héten a rendesnél kisebb terjedelemben jelenik meg. Ennek oka az, hogy orvosi munkatársunk, aki e rovatot vezeti, teljes erejét és minden idejét a spanyol náthában megbetegedettek gyógyitására volt kénytelen fordítani.

Régi előfizető. A Mikszáth-Almanach 1910. évi kötete sajtó alatt van és november elején fog megjelenni. Már most is jelezhetjük, hogy olyan gazdag tartalmú még sohasem volt a Mikszáth-Almanach, mint az ezidei kötete.

„Elhibázott élet". Igen, valahogyan mi is úgy érezzük, hogy igaza van már a jeligéjében is. De más kérdés az, hogy lehet-e ezen változtatnia és helyrehozhatja-e azt, amit ifjú fejjel, meggondolatlanul elhibázott: a saját életét. Mi, akik az ilyen ügyeket mindenkor kellő objektivitással szoktuk vizsgálni, megértjük az ön kétségbeesését, de ugyanakkor nem tanácsolhatjuk még azt, hogy hát segítsen magán úgy, amint tud. Igaz, önnek csak egy élete van és most már azt is, úgy-e érzi, örök boldogtalanságban kell leélnie, mert nem lehet azé, akit szeret. De ne felejtse el, önt senki sem kényszerítette arra a házasságra, amelyből kiábrándult, ön maga választotta férjét, ha mindjárt nem is szerelmes szívvel, de józan megfontolással, mindazokért az előnyökért, melyeket az ő oldala mellett várt az élettől. Férje be is tartotta mindazt, amit magára vállalt. Joga van-e tehát önnek azt az embert, akit maga választott és aki önt nemcsak becsüli, de szereti is, boldogtalanná tenni azért, mert ön tévedett, amikor azt hitte magáról „az én szivem szerelemre egyáltalán nem képes hajlani". Azután meg kérdés, hogy igazán boldog lenne-e, ha most hallgatna a szivére? Nem jönne-e rá később, hogy megint tévedett és ez a szerelem, amelytől a boldogságot várja most, nem szállana-e el avval a mámorral, amelyet jelenleg érez? Mi maradna azután? Nemcsak a csalódás keserűsége, de a másból való kiábrándulással együtt az önbizalom elvesztése is, a lelki meghasonlás és talántalán az anyagi gond is, amely önre nehezedne, miután az a szerelmes tiszt úr, fiatal korára való tekintettel, aligha tudná önnek azt a gondtalan életet biztositani, amiben mostani férje mel'ett része van. Mindezt — de meg ezenfelül is sok, sok mindent — önmagának kell alaposan fontolóra tennie, mert hiszen a végleges döntés csakis az ön kezében lehet. Ilyen életbevágó, komplikált kérdésben senki sem vállalhatja ön helyett azt a fe'elősséget, hogy életét irányítsa. Mi csak azt mondhatjuk meg, hogy a legtöbb asszonynak megvan a maga kis regénye, de hál' Istennek, legnagyobb részük inkább vállalja a lemondást — amelynek szintén megvannak a maga szépségei — mint az önzésnek azt a formáját, amely — midőn tönkre tesz egy életet — még nem bizonyos, hogy boldoggá teszi a saját magáét.

Józsi hadnagy. Azok után, ahogyan most bővített adatokkal rajzolja meg Józsi hadnagy úr arcképét: megint csak ismételni vagyunk kénytelenek multkori impressziónkat, amely szerint az a Józsi hadnagy fölötte rejtelmes természetű fiatalember. Mi legalább nem tudunk eligazodni rajta, és sajnos, nem tehetjük azt, hogy a megoldás kulcsáért az ön védőszentjéhez, Szent Andráshoz forduljunk, mert valószínü, hogy Szent András azt illetéktelen kívánságnak tekintené. Szerencsénkre vigasztaló momentum, hogy úgy látjuk, alapjában önnek nincs is szüksége a mi tanácsunkra, mert hisz' azt irja, hogy hiába minden, ég leszakadhat és föld megindulhat, „most is azt mondom, szeret ő engem mégis". Ha igy van, akkor mi hallgatunk, mint azok az öreg bölcsek, akik nem fárasztják magukat azzal, hogy az eseményeket megváltoztassák.

G. G. Hogy mi okozta a hirtelen változást, hogy „mi történt ezzel a fiúval?" Ha nem tévedünk: vele az történt, ami sok mással, aki flirtel, s egy szép napon ezt ugyanúgy minden lelki emóció nélkül befejezi, mint ahogyan elkezdte. Önnel azonban az történt, hogy megégette ujját annál a tűznél, amelyről bizonyára fiatalságának jóhiszemü tapasztalatlanságában azt hitte, hogy a szenvedély tüze. Mit lehet tenni? A távozót hagyni kell, ha menni akar, mert ha sikerül is visszahozni, másodszor fog megszökni.

Szőke leány. 1. Az az ifjú ember, aki az ön nővérével szemben sokkal tartózkodóbb volt, mint önnel szemben: még

A fatalista báró bevonult a maga szobájába, Nina azonban nem akart lefeküdni. A gondolattól, hogy anyósa őt szándékosan koplaltatja, hihetetlen étvágya lett. Soha életében még nem volt ilyen éhes, valósággal szenvedett az éhségtől, egész benseje fájt. Ezt nem lehet reggelig kibírni!

Cigarettára gyújtott és azzal szórakozott, hogy elképzelte magában, mit enne ő most vacsorára, ha volna. Bevezetésül jó volna egy kis kaviár meg friss vaj, hozzá piritott zsemlyeszeletek. Aztán talán spárgát lehetne, de nem vajba főzve, hanem hidegen, ecettel. A marhasültet nem szereti, de vadászati szezon lévén, megteszi a sült fácán is, vagy nem! — inkább fogolypecsenye. De nem azzal az örökös lencsével, hanem olasz salátával és külön kompóttal. Tészta nem kell, csak édesség, gyümölcs ... És hogy leszünk az itallal? Vacsora előtt egy gyüszünyi tokaji, később egy pohár pezsgő, hozzá két csepp vörös bor ...

Nem, ezt nem lehet reggelig kibírni! Nina cserkésző útra indult a földszintre, hátha mégis találna valamit a konyha tájékán. Odalenn már mindenki aludt. Egy darab kenyérhajat talált, az kemény volt, mint a csont, és egy fél almát, valakinek a foga nyomával. A Béni komornyik sárga nagy fogaira gondolt és eldobta az almát.

Mikor végigosont a cselédfolyosón, egy félig nyitott ajtó mögül rászólt egy szigorú hang:

— Ki jár ott künn?!

Szégyelte volna, ha tetten érik, azért visszafojtott lélegzettel lapult meg a homályban.

Később lehuzta a cipőit és harisnyában fölment az emeletre. Odakünn már elállott az eső, a hold besütött a lépcsőház nagy ablakán és ez olyan szomorú volt, hogy Nina majdnem sírva fakadt.

A keserűsége aztán fángoló haragra csapott át.

Berohant az ura hálószobájába.

— Gyere, Ernő, kelj fel, öltözz fel, én ezt nem birom ki, menjünk valahová, ahol emberek vannak, ahol enni lehet!

Ernő úr azonban nem válaszolt. Az ágya üres és érintetlen volt. A fatalista báró nem volt a lakásban. Elment hazulról, mindenesetre a kaszinóba, ahol ilyenkor nagy játék folyik és ahol enni is lehet.

Ennél rutabb árulást férj még nem követett el a feleségével szemben!

Nina megtört szívvel és könnyes szemmel lépett az ablakhoz és ekkor valami vörhenyes fényt látott az utcán: a kocsilámpás!

Egyszerre kaján megnyugvás vett erőt rajta ... Lássátok, édeseim, én ma mégis vacsorázni fogok! — És elkezdett hangosan kacagni és a kacagása úgy hangzott, mint egy dühös varjú károgása.

Magára kapta a bundáját és leszaladt a lépcsőn. A portás igen csodálkozott, de azért kieresztette a méltóságos asszonyt, miként egy félórával előbb kieresztette a méltóságos urat is. Sőt mikor észrevette, hogy a báróné egyenesen a túlsó soron várakozó unnummerierthoz siet, megnyugodva visszament megint az ágyába, mert úgy látta, ez a dolog rendben van.

A kocsis horkolt a bakon. Nina felrántotta a kocsi ajtaját: Adorján, itt van? — Itt volt, de ő is mélyen aludt.

— Ki az? — kiáltotta riadtan, mikor Nina megrázta a karját.

— Én vagyok, én, Nina!

— Miféle Nina? — csodálkozott a gróf.

Most, hogy végül bekövetkezett a csoda, amely után hetek óta epekedett, nem akart benne hinni.

— Mondja, Adorján, tudna nekem jó vacsorát adni?

— Hogyne, hogyne!

Most már egészen ébren volt. Kiszólt a kocsisnak: A Sebestyén-utcába! — és az orosz traperek már rohantak is ...

És Nina megindult új útján.

Útja az Adorján gróf török-sátrán keresztül egy válóper-specialista ügyvédi irodájába fog vezetni.

Adorján gróf majd hamar lemarad mellőle, más grófok és más dandyk kapaszkodnak a vidáman csilingelő hintójára. Mindenki szidni fogja Ninát, sokan irigyelni fogják, ő maga titokban mindig sajnálni fogja magát. Mert sohasem fog szabadulni attól a gondolattól, hogy ő is, miként a bibliai Ézsau, túl olcsón adta az örökrészét.

Egypár évi szilaj robogás után hirtelen ki fognak dőlni a lovai és ő el fog jutni a végállomáshoz, Böszörménybe. Palackba zárt démón lesz.

És csak a jó Isten és talán Farkas Ábris intéző fogják tudni, hogy mennyi keserűséget zár magába a palack.

Vége

Üzenet

I.

Erdős hegy oldalában állok
Repkénybenőtte szirtfokon,
Körültem nyílnak a virágok,
Szellő csókolja homlokom.

És át a napsütötte tájon
Szárnyalva száll tekintetem,
Hegyeknek ormán, völgynyíláson,
Toronytetőkön megpihen.

Gyorsabb, mint a fáradt tekintet,
A gondolat, mely tovaszáll
És míg tenálad nem pihenhet,
Egy pillanatra meg nem áll.

Nálad vagyok, bár messze tőled,
S te is gondolsz rám, jól tudom,
— Mert mintha hozna hírt felőled:
Szellő csókolja homlokom.

II.

A hegytetők még lángban állnak,
De lenn a völgyben alkonyul;
Az árnyék mind hosszabbra nyul,
S elnyelve fákat, házakat,
A lejtőn mind feljebb halad.
Távol még halmok lánca kéklik,
A napsugár elönti végig,
S a messzenyuló sík felett
Violaszínü köd lebeg.
A fenyves zúg és át a légen
Az esti szellő sírni kezd,
Lenn áll a kis falu sötéten,
Csak tornyán csillog a kereszt.
De hírt ad róla messzehangzó,
Imára hívó estharangszó,
Mely hirtelen megcsendül és
Szavára szívemen keresztül
Mint estharangszó hangja rezdül
Az édes rádemlékezés . . .

Zoltán Vilmos

A Ferenczy-család kiállításából. Ara pacis. Ferenczy Valér rézkarca

Drágfi

Elbeszélés

Irta Lovik Károly*

Keleti tavasz volt, sok esővel, viharral, az égbolton krétafehér felhők szaladtak, és reggel jégcsapok olvadtak le a háztetőkről. Drágfi kinézett az ablakon, most látta először, milyen kietlen ez a görög város, amelyben életének utolsó tizenöt évét eltöltötte. Szük utcák, amelyeknek épületei színpadi házakra emlékeztettek, fürdőkádakhoz hasonló erkélyek, a szélben himbálózó lámpák, elcsigázott bérkocsilovak, ez volt a kép, amely a csiszolt követségi ablakból látszott és mint egy rossz álom ingott előre meg hátra az esőcseppekben.

Valaki belépett a szobába; a titkár, a déli postát hozta. Olyan volt, mint a legtöbb követségi titkár, jól öltözött gavallér, gondosan ápolt szakállal, puha kézzel, lekötelező mosollyal, amelyből azonban látszott, hogy már tudja, hogy a főnöke megbukott és mihamar visszatér hazájába. Egyáltalában: mindenki tudta a nyugdíjaztatását, a csillogóruhás szolgák, a portás, az öreg irnokok, a város párisi szabású úrihölgyei, csak ő nem kapott még hivatalos értesítést a fölmentéséről. Most végre megérkezett ez is, ott feküdt a selyembélésű postakosárban, halaványsárga borítékban, udvariasan és nyugodtan, mint egy odadobott hercegi keztyű.

Még aznap csomagoltatni kezdett, és másnap búcsulátogatásokra indult. Mindenütt nagy figyelmességgel fogadták, mindenütt nagyon meg voltak lepve, és mindenütt ugyanazzal a diplomata-mosollyal találkozott, amelynek elég a száj egy kis szöglete, és amely mégis élesebb, biztosabb a keleti tőr villogásánál. Titokban látszólag mindenki örült a távozásának; Drágfi most látott be igazán a frakkok és követségi egyenruhák mögé, most látta, hogy kik laknak e tarka spanyolfalak mögött, mit gondolnak róla, mit nyernek a távozásával, mit várnak az utódától. Az egyik csak irigy volt, a másik a felesége befolyása alatt állott, a harmadik vakmerő játékos volt, aki egy diplomáciai kártyára tett föl mindent, a negyedik azon aggódott, vajjon Drágfi bukása nem árthat-e neki is, és mindez belefért néhány udvariasságba és egypár figyelmes, szórakozott mosolyba.

Harmadnap kimerülten, betegen indult el. Az orvos azt javasolta, hogy halassza el utazását, de ő minél előbb el akart távozni erről a rideg helyről, ahol egyszerre mintha minden összeesküdött volna ellene. Pár hónap alatt egyik csapás a másik után érte. Fényűző élete megrendítette vagyoni állását és az egészsége is megroppant; érezni kezdte annak a szomorú betegségnek az előhírnökét, amelynél az orvos első kérdése ez:

— Hány éves excellenciád?

Az utolsó húsz évben sokat dolgozott, sokat utazott, sokat tanult; személyes ügyének tekintette a hivatala eseményeit, és jegyzékeiben, az udvarias, jól megválasztott sorok közt a tulajdon lelke lakott, finoman, előkelően tépelődve és lassan megrokkanva. Sokáig a szerencse hű bajtársa volt, minden lépését siker kísérte, még ha olykor azt is hitte, hogy tévedett, váratlan fordulat történt, és javára billentette a mérleget. Néha, mint a babonás kártyások, azt képzelte, hogy az események a bajtársai, hogy lelkük, szemük, kabátjuk, szemüvegük van, amelyeket csak ő lát, és amelyek titokzatosan mosolyognak föl rája az irományok és jelentések közül. A siker biztonsága, öntudata töltötte el a lelkét, mindenütt győzött, könnyen, fölényesen, verejték nélkül, mosolyogva, mint egy nagy énekesnő, akinek a nyomdokait virágok és nem könnyek jelzik.

És most egyszerre minden megváltozott, a szerencse elpártolt tőle, az események szürke gomolyagba sodródtak, nem látott többé a szemükbe, nem érezte a rejtelmes összefüggéseket, amelyeket ezelőtt sokszor álmában fejtett meg, nem tudta a látszatot a jelenségektől különválasztani; félremagyarázta a legegyszerübb huzásokat, és nem tulajdonított jelentőséget a nagy eseményeknek, amelyeket a legfiatalabb követségi hivatalnok is rögtön észrevett volna. Míg azelőtt nyugalma sohasem hagyta el, most az idegei megmegtagadták a munkát, éjjel álomport szedett, és nappal ötször is becsöngette a háziorvosát. Egy addig ismeretlen lovag, a végzet, szegődött melléje, hallgatagon ült az oldalán, simán, óvatosan huzta keresztül a számításait, fölborította a következtetéseit, és Drágfi néha türelmetlenül pillantott a háta mögé, de a karosszék mögött nem állt senki, csak az elődje arcképe nézett reá figyelmesen a széles arany keretből.

*

Éjjel a vasúton hirtelen fölriadt. Úgy érezte, mintha kint járna az esőtől párolgó görög hegyek közt, egyedül és bőrig ázva, mint egy eltévedt énekes diák.

— De hát nem maradt-e senkim? — kérdezte magától és elkezdett az emlékei közt kutatni.

Most vette észre, mily üres volt az élete utolsó húsz esztendeje. Sehol egy jó barát, egy segítő kéz, sehol egy bizalmas szöglet, ahol lekuporodhatna,

* Kitünő munkatársunk irodalmi hagyatékából.

Uj Idők 1918/19, XXV. 4. sz. 68 p. 69. kép

A Ferenczy-család kiállítása az Ernst-múzeumban. Ferenczy Valér: Pesti kávéház

hogy végre egyszer kipihenje magát, hogy friss erőt meríthessen a csata folytatására. A fiatalsága, az életereje, a sikerei, a dicsősége, a neve ott maradtak a márványfalú követségi levéltárban, sárguló papírra írva, nagy pecsétekkel keresztülütve. A sok mosoly, a kézszorítások, a kitüntetések, a történelmi jelenetek távol tőle, megkopva bolyongtak a szürke, kőoroszlános épületben, amely közömbösen nyelte el élete legértékesebb esztendőit. A mi értékes volt rajta, mind lefoszlott, elolvadt társadalmi figyelmességekben, óvatosságokban, fürkésző gondolatmenetekben, elmésségekben, jel-táviratokban, leplezett erőpróbákban, és a vasúti kocsiban csak egy betegeskedő, korán őszült férfi maradt, aki fáradtan nyult az orvosságos üvegcséért.

Egyszerre eszébe jutott Amália, a felesége, akit féléve nem látott, s akinek most hirtelen mintha a hangját hallotta volna a kerekek kattogása közt. Vajjon hol lehet? Bizonyára most is a falusi birtokukon van, amelyet annyira szeretett, és vasárnaponként iskolát tart a parasztgyerekeknek, vagy orgonáztat a házi pappal. Évek óta csak szinleg éltek együtt, az asszony nem szerette a nagyvilági zajt, az ünnepélyes életet; sokat betegeskedett és babonásan ragaszkodott a hazai röghöz. Nem értette meg a férjét, annak becsvágyát, terveit, makacs munkáját, különös világát, ahol minden szónak, minden mozdulatnak megvolt a maga jelentősége és célja, ahol sürgönyben, vagy jelentésben egy ország sorsa merült ki. Amália félt ezektől a sürgönyöktől és mosolyoktól, amelyek alatt egy más, gondosan leplezett élet lappangott, irtózott a titokzatos némajátéktól, a nagy termektől, amelyekben a látszat lábujjhegyen sétált a fontosképű urak közt, akiknek mind megvoltak a maguk gondolatai, amelyeket azonban mindig elhallgattak a társaik, sokszor még önmaguk előtt is. Drágfit bántotta, hogy a felesége fázott az ő leki életétől és, bár szerelemből vette nőül, lassan elhidegült tőle. A siker hosszú ideig kárpótolta azért, amivel a családi élete adós maradt és Drágfinak csak néha jutott eszébe Amália, aki minden karácsonykor egy zsák magyar földet küldött neki és néha olyan keserű leveleket írt, mint egy első családáson átesett iskolásleány.

*

Mikor ebédután leültek a kandalló mellé, az asszony, akinek a halántéka már erősen szürkült és aki nehezen lélekzett, Drágfi homlokára tette a kezét.

— Beszélj el mindent, — szólt és a jobb szeme az idegességtől megrándult, — látom, hogy valami a szíveden fekszik, Tibor.

Drágfi egy ideig gondolkodott, aztán az eszébe jutott az utazás a nedves görög hegyek közt, a görög követség nagy fogadóterme ragyogó márványoszlopaival, aranyajtaival, majd a finom szakállu követségi titkár, amint óvatosan, mint egy elsőrangú étterem fizetőpincére teszi eléje a selyembélésű postakosarat.

— Igen, beszélni fogok, — szólt csüggedten és elmondta mindazt, ami a szivét nyomta. Eleintén hü-

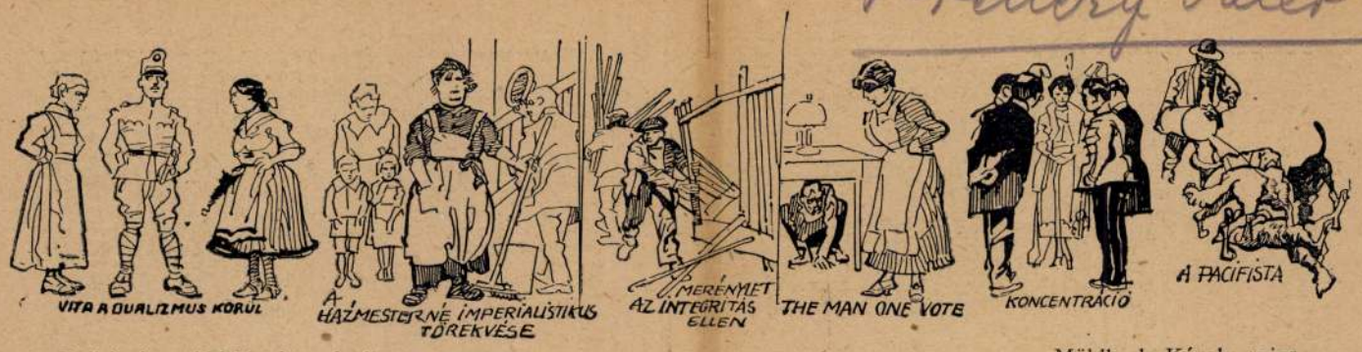

Politikai szakkifejezések lexikona

Mühlbeck Károly rajza

vösen, udvariasan helyezte egymás mellé a szavakat, néha egy kis gúnyt vegyített közéjük, fölényesen uralkodott a tárgy fölött, de aztán egyszerre úgy érezte, hogy le kell tennie az álarcot, amelyet évtizedek óta viselt és most már gyorsan, sértődötten mondta el bukásának történetét, kartársai irigységének okát, végzetes tévedéseit, kezdődő betegségét és kikényszerített lemondását. Hangja lassan fölmelegedett, majd panaszos lett; néha úgy rémlett, mintha újra kis diák lenne, aki az édesanyjához fut védelemért, mert az utcán az asztalosinasok kővel dobálták meg. Finom mozdulatai, amelyekkel rendszerint úgy tudta kísérni szavait, mintha egy virág élete történetét mondaná el a hallgatóságnak, és amellyel annyi női szívet hódított meg, finom mozdulatai lassan elhaltak, keze fáradtan csüngött alá a szőnyegre, szemében tanácstalanság és bizonytalanság ült. Mikor befejezte szavait és a teremben egyideig csak az óra ketyegése hallatszott, elszégyelte magát, de már későn volt; megvonta tehát a vállát és az eső kopogására figyelt.

Amália egy ideig nem felelt, majd a jobb szeme újra megrándult az idegességtől és egy percre eltorzította az arcát. Látszott rajta, hogy gondolkodik, beszéljen-e, vagy sem, majd ránézett Drágfira, aki a tűz felé tartotta a kezét, mint egy fázó koldus, aki tévedésből került a kastélyba, és így szólt:

— Ennek el kellett következnie, Tibor, de ne csüggedj, az életnek még nincsen vége! Mit mondjak? Oly régen nem beszéltük ki magunkat egymással, talán már nem is értesz meg, talán félre fogsz magyarázni, talán meg is gyülölsz. Mindegy, beszélni fogok!

Zavartan köhintett, mint egy vidéki asszonyka, aki idegen és előkelő környezetbe tévedt; annak idején Drágfit mindig bántotta, hogy a felesége nem tudja a fogadótermek hűvös levegőjét megszokni, de most jól esett neki, hogy az asszony is elvesztette a biztonságát, a természetességét, hogy talán ő is éppen úgy fog panaszkodni, mint az iskolásgyerekek, akiket az asztalosinasok kővel dobáltak meg az utcán.

— Én mindig szerettelek, — szólt végre Amália elhatározottan, — és amit tíz év alatt szenvedtem, azt nem tudom elmondani! Miért nem értettük meg egymást? Annyit gondolkoztam róla és csak egy megoldást találtam, azt, hogy sohase alázkodtunk meg, sohase törtünk össze, soha közös bánatunk, nyomorúságunk nem volt. Vagy talán csak neked nem volt, csak te nem érezted, mi az, ha az ember kisírja magát, ha mindenkinek megbocsájt, ha látja, hogy az élet irgalmatlan és a szomorúság az egyetlen dolog, amit nem irigyel tőlünk senki. A te életed mindig szép, síma, győzelmes volt, mindent elértél, amit el akartál érni, sohasem tudtad, mi az, ha az ember egy nagy nyomorúságában sírva borul az élete társa nyakába. Igen, ez az oka, — tette hozzá megfontoltan, és a jobb szeme megint megrándult.

Drágfi ránézett a feleségére, akit a visszaemlékezés láthatólag fölizgatott, mert most még gyorsabban lélekzett és többször úgy tett, mintha föl akarna kelni, de rögtön megint visszaült, és megsimogatta a bársonyszék karfáját.

— Hány éjtszakán ültem az ablaknál, Tibor, és néztem el a csillagokat, hányszor imádkoztam reménytelenül, kétségbeesetten érte, vajha valami nagy megpróbáltatás érne, te gőgös, törhetetlen férfi, aki mindig csak győzni tudtál; vajha gáncsot vetne neked is a sors, hogy megtudd, mi az sírni, és hogy visszatérjél hozzám csatavesztetten, fáradtan, és azt mondd: „Itt vagyok és ki akarom magamat aludni, ki akarom magamat panaszkodni, Amália!" De most itt vagy, megöregedve, betegen, összetörve, mindig éreztem, hogy vissza kell jönnöd, mert senki téged, Tibor, úgy nem szeretett ezen a földön, mint én.

Megszeppenve hallgatott el, félénken nézett az urára. Amint befejezte volt szavait, egyszerre elvesztette a biztonságát és megbánta, hogy beszélt. De a szavak már elröppentek, csöndesen szálldogáltak a tűz körül, és Drágfi lehorgasztotta a fejét.

— Igen, — szólt végre, — most tehát itt vagyok, szomorúan, megtépázva, fáradtan, betegen. De mit adhat a jövő? A pályának vége van, és én rosszul láttam az életet, mikor fönt, a fényben, a büszkeségben, a napsugárban kerestem a kincseit. Azt hittem, hogy csak azért vagyunk a földön, hogy győzzünk és az embertársaink fölé emelkedjünk, pedig talán más az igazi rendeltetésünk.

— Igen, ez volt a hibád, — szólt félénken az asszony, — és most csókolj meg, és próbálj sírni, Tibor.

A férfi fölkelt, szórakozottan csókolta meg Amália homlokát, aztán az ablakhoz lépett. Kint a kopasz gesztenyefákon vigan csiripeltek a verebek, a szürke, magyar verebek, akiket minden ragadozómadár megkerget, akik télen röggé fagyva hullanak le a havas fákról, de akik ezt a rideg, komor sorsot még sem cserélnék föl semmi mással a világon. A melle összeszorult, sírni próbált, de nem tudott; a könnyei ott maradtak az oszlopos, oroszlános követségi palotában, a selyemfalas termekben, az irattárakban, az államtitkok vastag kötegében, és csak a hangja lett valamivel mélyebb.

— Elfelejtettem sírni, — szólt fanyaran és apró lépésekkel tért vissza a tűzhöz.

Érezte, hogy az életnek vége, hogy az legföljebb vigaszt, feledést hozhat neki, de szemben vele, a rövidlélegzetű, hibásszemű asszony szíve tele volt bizalommal, és a lelkén boldogan derengett a tudat, hogy az igazi élet csak most következik el és a jövő reménységekkel, színekkel, meleg, nagy könnycseppekkel megrakodva vár reá a küszöbön.

Sajtó alatt! LOVIK KÁROLY:

AZ ARANY KÉZ (Novellák)

Mesteri erővel novellákba sürített kis életregények: Lovik Károly posthumus kötete

VU 587.l
< 7. képpel

Ferenczy Károly: Női arczkép.

Ferenczy Béni: Női fej.

Ferenczy Károly: Férfi arczkép.

A FERENCZY-CSALÁD KIÁLLÍTÁSA AZ ERNST-MÚZEUMBAN.

Mentől nagyobb és kiválóbb festői egyéniséggel áll szemben az, a kinek a kiállításokról közönségének be kell számolnia, annál nehezebben megoldható feladatot lát maga előtt mert már előre is érzi, hogy a szavak másféle eszközével milyen keveset tud átvinni a papirra abból az egészen másnemű érzéki gyönyörködésből, a melyben része volt. Könynyen csak lelkes örömökről tud beszámolni, de már sokkal nehezebb a dolga, ha bonczolgatni kezdi ezek okát, mert azok a széttördelő elvonások, a melyekhez eljut, csak nagyon szintelenül helyettesítik azt a csillogó képet, melynek mását, sőt lényegét a megszokás szürkére koptatott szavaiba szeretné foglalni.

S ha már a legtöbb esetben is ekképen áll a dolog, mennyire így áll Ferenczy Károly művészetével szemben, a mely minden ízében kizárólagosan festői értékeket rejt magában, a melyben annyi az alkotás és oly kevés a téma és közömbös mindaz, a mit a közönség zöme a képekben rendesen keresni szokott.

Ez a kiállítás is, melyen Ferenczy fejlődésének majdnem összes állomásairól vannak jelentékeny emlékek, ismét mély szomorúságra hangol, hogy ezt a nagy művészünket olyan korán kellett elveszítenünk, mert Ferenczy akármilyen feledhetetlen eredményeket ért is el eddig, még mindig továbbfejlődőben volt és most is újra érezhetjük, hogy az utolsó fejlődést, a legnagyobbat, a hová tehetsége vezette volna, még nem érte el. A kiállításnak számos vázlatos képe és sok rajza is van, a melyek mély bepillantást engednek abba a folyamatba, a mely az első lelkes impressziótól a kései alkotáshoz vezette Ferenczyt. De míg a mult század vége felé dolgozó igen sok kortársánál az volt a helyzet, hogy az első benyomás frisseségét, lendületét és festőiségét a készre érlelt munka nem őrizte meg, nála ezt a visszahullást sohasem tapasztalhatjuk. A kivitelt, a befejezést Ferenczynél nem zavarták művészeti teóriák és soha még csak eszébe sem jutott, hogy mások kedvét keresse: megalkuvásról az ő arisztokratikus zárkózottsága mellett még kevésbbé lehetett szó.

Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy Ferenczy nem esett volna át az alkotással, a nagy alkotással együttjáró nagy belső vívódásokon, de ezek a küzdelmek mindig ösztönszerű és szét nem szedhető ujjáteremtéssel végződtek. Épen ezért Ferenczy változásai nem is jelentenek alapjában véve igazi változásokat. A mikor pleinair thémákról áttért a szobai világításokba állított tárgyakhoz, különösen pedig azokhoz az aktokhoz, a melyek utolsó éveiben foglalkoztatták, akkor is ugyanazok a dolgok izgatták képzeletét: a színek, a színekből kimodellálható térviszonyok és az anyagoknak érzéki szépsége, melyet egyaránt meglátott a női test hamvas bársonyán és akármilyen, másoknak talán hitványnak tetsző, olcsó szövetdarabon is.

Itt aztán elérkeztünk oda, hol elfogy a szó és a szemléletnek kell következnie. Mert Ferenczy valóban nagy kolorista volt. Persze nem abban az értelemben, a melyben azt rendesen mondani szokták a pompázó színek vásári hatásokat keltő felrakóiról, hanem azon a módon, a hogy az igazi nagy koloristák voltak azok, az új és meglepő ellentétek és finomságok megalkotói. Ebben az irányban pedig évről-évre erősödő tehetséget mutatott, a régebbi idők színtarkaságából átfejlődött egy sonor csengésű, de nagyon mélyről felcsendülő színskálához, a melylyel — sajnos — már nem sokáig dolgozhatott.

Gyermekeinek kiállítása atyjuk nagysága mellett eléggé veszedelmes vállalkozás volna, ha nem tudnák megállani helyüket, kivált ha az utánzás útjára tévedtek volna. De nem ez az eset. Még leginkább Valér az, a ki atyja nyomdokain próbált járni.

Ferenczy Béni szobrocskái és nagyobb kompozicziója, de különösen rajzai erős plastikus látásról és kiváló kifejező erőről tanuskodnak. Mentesek a ma divatos szobrászati festőiskedéstől, mely ellen fiatalabb szobrászgenerácziónkban végre üdvös ellenhatás kezd támadni.

Ferenczy Noémi gobelintervezetei pedig igaz gyönyörűséget fognak szerezni mindazoknak, a kik szeretik az archaizáló naivitást ebben a gyönyörű iparművészeti ágban, melynek anyaga szinte parancsolólag írja elő a stilizálást.

Ferenczy Valér: Rézkarcz.

Ferenczy Noémi: Menekülés Egyiptomból (Gobelin.)

A FERENCZY-CSALÁD KIÁLLÍTÁSA AZ ERNST-MUZEUMBAN.

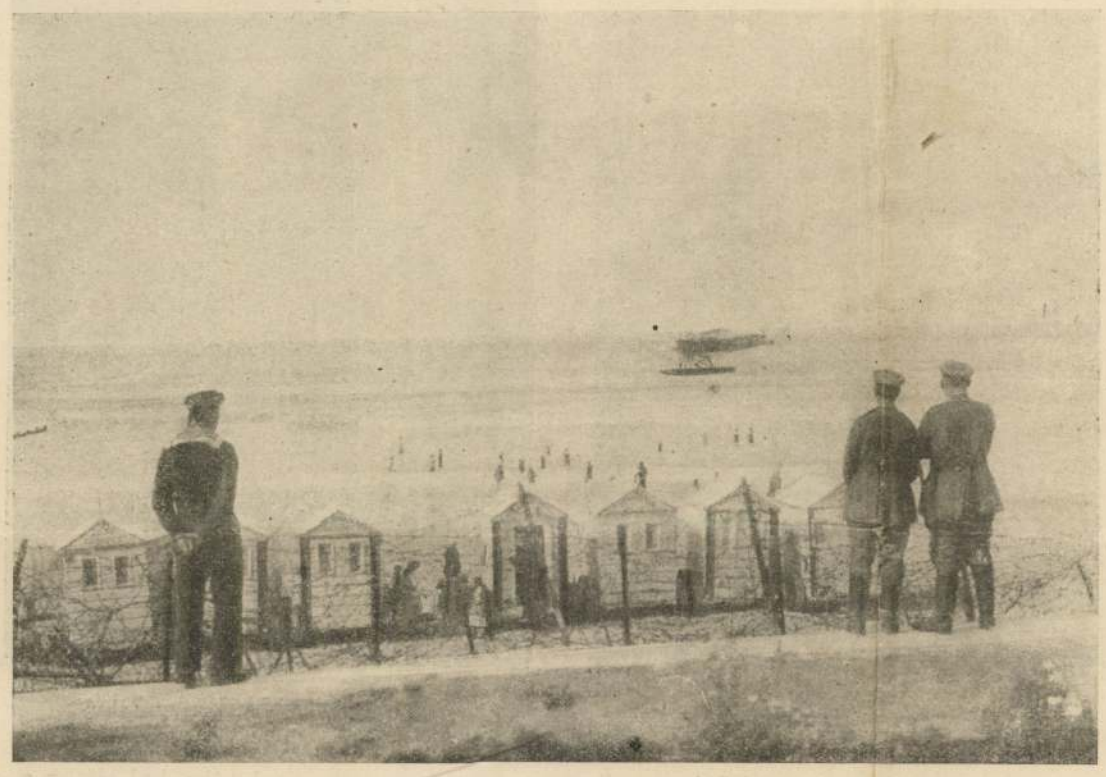

FÜRDŐ-ÉLET A BLANKENBERGHI STRANDON. — Német vizi repülőgép átrepüli a strandot.

SZINHÁZ.

— *Szomory Dezső:* «**Matuska.**» A Vigszinházban. —

Szomory Dezső pompás tehetségű iró, csak néha kissé olcsón adja magát. Hiányzik belőle minden respektus a közönség és önmaga iránt, szereti az embereket azzal ugratni, hogy roszszabbnak mutatja magát, mint a milyen és nem egyszer mintha csak azért keverne olcsóságokat az irásaiba, hogy kifejezze velük közönségéről való kedvezőtlen véleményét. Kicsit olyan, mint a tehetséges, de elkényeztetett gyerek a jólnevelt társaságban: szépeket beszél, de egyszerre csak elkezd affektálni, kifacsartan beszél, furcsákat mond és örül a saját rosszalkodásának. Ha észreveszi, hogy mulatnak vagy megbotránkoznak rajta, annál inkább. Mindenkép passzionálni akarja a publikumot, annak örül, ha lelkes hivei és haragos ellenfelei vannak. Mindenesetre izgató és érdekes iró, gyászosan egyenruhát viselő színpadi irodalmunkban külön, feltűnő szín az ő szellemi dandyzmusa. Új darabja is egészen Szomory, kitűnő megérzések, elragadó részletek és elkedvetlenítően disszonáns olcsóságok vegyüléke. Az egyenetlenség, épen legkiválóbb tehetségeink fájdalmasan jellemző vonása, ő benne jobban megvan, mint bárkiben másban.

Van egy alakja, a kit pompás irói beleéléssel fog meg és ábrázol. Gregor Gregorovics ez, a hadifogoly kozáktiszt. A természet embere, csupa érzés, csupa impresszió, semmi cziviliázció, semmi morális felelősségérzés, néha érzésével a humanitás legszebb magasságaira jut, néha pedig olyan, mint a valódi természet egy öntudatlan állata. A nőkre ellenállhatatlan hatása van, bolondulnak érte, szenvednek érte s ő kész örömmel fogadja áldozatukat csókban és anyagiakban egyformán, a nélkül, hogy ebből bármi kötelezettséget érezne magára nézve. Fogságának aranykalitkájában, a magyar alföldi kastélyban, a melyet a ház úrnője bélel ki neki puhára és melegre, rettentően szenved a honvágytól, az orosz puszta, az otthoni falu, az orosz emberek, a harangszó, a lomha bivalyok s az otthon minden emléke viharzik át lelkén és ragadja magával a szélső exaltáczióba, a mikor megfeledkezik mindenről a világon. Egész lénye ebben az egy érzésben összpontosu — ő az a fajta ember, a kinek egész lénye mindig egy érzésben összpontosul, — abban, a mely épen megragadta. Züllött lény, de lelki habitusában, egész impresszionizmusában van valami nagy vonás, a mi megragad, mély szimpátiát kelt iránta. Ilyen nagy arányokban konczipiált alakot ritkán látunk szinpadunkon, a mely görcsösen ragaszkodik a köznapi apró emberek apró ügyeihez-bajaihoz és nem mer, talán nem is tud szélesebb emberi perspektivákba terjeszkedni. Különösen az első felvonásban, a mely mindenképen legkészebb és leginkább teli része a darabnak, erős emberi együttérzéssel figyelünk, a mely később is megmaradt, bár feszültségben kissé lankadva, mert lényegében véve a darab többi része Gregort illetőleg már inkább csak ismétli, de igen szépen ismétli, a mit az első felvonásból tudunk. S még erősebb volna veleérzésünk, ha Góth Sándor kissé mélyebbről ragadja meg az alakot s tüneményes színészi rutinján túl egy kis művészi spontaneitást is tudott volna belevinni a szerepbe.

Ezzel körülbelül elintéztük, a mi Szomory darabjában igazán jó. Gregor, a kozáktiszt, az iró intenczióinak ellenére lett a darab főalakja. A szerző szemmelláthatólag Torday bárónőre vetette a legnagyobb súlyt. Csakhogy ez a báróné távolról sem olyan eleven alak, mint a kozák, nagyon sok benne a konvenczió és egy-egy fordulaton némi papirosízét is éreztük. A hervadni kezdő özvegy, a ki tizéves házasságában csak a gazdálkodás iránt érdeklődő és kikapós férje mellett nem sok jót látott s ebben az életben maga is megkeményedett, az utolsó szerelem önző makacsságával ragaszkodik a kozákhoz, a kihez szenvedélyesen vonzzák utóljára felzaklatódott érzékei, a kit nem bír megérteni s a ki, mikor végkép meg akarja tartani magánál, erőszakkal kitör, mint a szabadságra termett vad ketreczéből. Ez a belső tragédia, bár van benne bizonyos klsisészerűség, érdekelne, ha tudnánk az asszony iránt érdeklődni, de nem birjuk lényét, mint valami élőt, három dimenzióban felfogni, túlságosan irodalomnak érezzük. Hogy tudtunk vele igazán rokonszenvezni, azért talán részben a szerep megszemélyesítője, Góthné is felelős, a ki némely vonásában mintha szándékosan antipatikusra játszotta volna az alakot.

Az előadás általában a Vígszínház mértékeihez képest kivételesen egyenetlen. A második felvonás uzsonna-jelenete példája annak, hogy a szinpad lehet tele emberekkel és mégis üresnek hat. A vidéki magyar úri társaságot a színészek egészen hamisan játszszák, mozgásban, beszédben egyaránt. A ki volt valamilyen társaságban, annak ez a játék el tudja venni a kedvét az egész előadástól. Általában a második felvonás a gyöngéje a darabnak, az iró olyan színpadi ügyetlenségeket követ el, a melyek nála egészen szokatlanok. Az uzsonnázó társaság egészen jelentéktelen, nem érdekes és kidagad a darabból s az a mód, a hogy a szerző szinte személyesen kiküldi a társaságot a szobából, hogy a báróné egyedül maradhasson a kozákkal, egészen naiv primitivségű. A harmadik felvonásban megint felragyog Szomory tehetsége, különösen a búcsújelenetben, a mikor a kozák elmegy a kaszirosnéval, a kit azért szeret jobban a bárónénál, mert jobb és többet szenvedett. Ez egészen orosz mélységeket nyit fel és megadja a kulcsot a kozák végső megértéséhez. A színészek közül igazi örömünk csak Bánki Juditban volt, a ki a Lembergből jött, alázatos szerelmű kaszirosláyt teljesen híven játszsza külsőben, mozgásban, beszédben s meg tudja teremteni, a mi a legfontosabb: az alak külön levegőjét.

Minden egyenetlenségével Szomory darabjában, mint az iró majd minden művében, van bizonyos lendület, egy idegesen lelkendező, néha szándékosan, néha szándéktalanul izléstelen, de mindig erősen szuggesztiv művészi egyéniség árad ki belőle s ott, a hol a darab tetőpontjára jut, harsogva zeng ki belőle az emberi lélek szava.

Schöpflin Aladár.

SZONETT, AZ ÉJFÉLI DUNÁN.

Ma csodaszép a május itt,
Mélyebb talán, mint másfelé;
Hajó fut állomás felé,
Kiköt. Most rezzen az acélsík.

Fekete, síma tükrén a
Miriád apró lámpafény;
Iszonyut bömböl a szirén,
Mint egy felijjedt siketnéma.

De lenn a némaság honol
És nem felel a szörnyű szóra;
A víz alatt csöndben fut el —

(Nem köt ki többé már sehol,
Nincs állomása, se hajója)
A kit a Duna megölel.

Szegedi István.

NÉMET KATONÁK A BLANKENBERGHI STRANDON.

FERENCZY Valér
90 3. 16-25
91 4. 22

Új Művészet

FERENCZY Valér

Noémi rózsa inben (Vázlat) 19o6 k., olaj,vászon - 81x59,3 - 90.3. 2o

Új Művészet

FERENCZY Valér

12,48-49,207

Oltványi 1991

Otvárnyi 1997

Ferenczy Dalár

Magyarországai művészek.

Magyar Nemzet, 1986. VII. 16

~~Ferenczy Béni~~

~~Ferenczy Noémi~~

Ferenczy Valér

l.

Lykafest 1896–1914

47 l.

1953

Ferenczy Valér, festőművész (1885-1954)

Egy poros csendes kisvárosban letelepült néhány festő. Felépítenek egy hatalmas fabódét a hegyi legelők városperemig nyúló zöldjében és egy teljesen újfajta festőiskolát nyitnak, ahol nincsenek dogmák és akadémikus szabályok. Iványi Grünwald, Ferenczy Károly – Nemi – Béni – Valér és Réti mester és fiatal legényként itt dolgozik Szervátiusz Jenő és Farkas Eszter is – a nyírbátori kislányt befogadta a szabadiskola.

Antal István: Eszti Mama.

Kelet-Magyarország, 1984. máj. 5.

Ferenczy Valér, festő

L: Ferenczy Béni

–: Heti ojánlat

3

Új Tükör, Bp. 1986. már. 23

XXIII/12

Ferenczy Valér, festőművész

Ferenczy Károly gyermekei közül Valér ütött rá legjobban – már ami természetét illeti. Mint festő, Valér (nem) volt igazán tehetséges, így erdélyi működése inkább csak grafikai munkálkodása és ismeretterjesztő tevékenysége miatt emlékezetes. Legnagyobb sikerét 1927-ben aratta Kolozsvárott. Később – apja emlékének elfeledése miatt – meghasonlott a művészteleppel. A mulasztásokat maga igyekezett pótolni, amikor 1934-ben könyvet írt Ferenczy Károly művészetéről.

Tasnádi Attila: Murádin Jenő: a Ferenczy család Erdélyben.

Népszavad, 1982. márc. 5., 6. old.

Ferenczy Valér festőművész

Farkas Ernő festőművész a nagybányai telepen 1914–1930-ig dolgozott de megszakításokkal. Vitt volt a Ferenczy-család, Károly, Valér, Béni, Noémit és édesanyjukat, valamint Béni feleségét, Gönczi Erzsikét és Iványi Grünwald-t ismerte jól.

Festőiskolák nyomában.

1980. X. 25. Kossuth 13.30 |Ané|.

Ferenczy Valér

et Ferenczy csalód

Magyar Nemzet 1985. 11. 18.

Ferenczy Valér, festő
grafikus

L: Thorma János

Marosi Ibolyka: Babits és Tessitori Nóra levelezése 8.
Élet és Irodalom, Bp. 1984. jún. 17 XXVIII/7.

Ferenczy Valerné

festő

lásd

Sárossy Éta.

A műtárgy

tei	feltalálható								
	a Nemz. Muzeumban						jelenleg		oldalon
éles	~~ujlelt.~~	ni dep.	r. dep.	év	terem	sor	O.K.	T.K.	
en	száma alatt								
1.3	—	89f)	46f)	—	—	—	—	916	431
46.7		46g)	—	1890	III	125	—	917	432
54		46h)	—	1890	III	127	—	918	432
1.2		46i)	—	1890	III	126		919	405
7.8		46k)	—	1890	III	129	—	920	405
5.5		46l)	—	—	—	—	—	921	406
9.5		46m)	—	1890	III	133	—	922	406
0		46n)	—	1890	III	135	—	923	406
3.		46o)	—	1890	III	134	—	924	407
3.6		48a)	88a)	—	—	—	—	925	407
6.4		48b)	88b)	—	—	—	—	926	408
6.4		48c)	88c)		—		—	927	408

Ferenczy Valér (Kármócbánya, 1885 - Bp. 1954)

„Kertrészlet" o.v. 40 x 54,5 cm

J. l. j.: Ferenczy Valér (Sinelt)

Kiállítási ár: 5000 ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

Ferenczy Valér, festőművész

Szentendrén, a Ferenczy Múzeumban egy külön kis kabinettben látható a Ferenczy házaspár idősebb gyermekük, Valérnek néhány festménye és grafikája. – „Önarckép" – e fiatalkori képe a művésznek. | említve |

Utikalauz üdülőknek

1979. VII. 16. Petőfi 10. 15 | Szlné |

Ferenczy Valér, festőművész

Az alanti címmel indított kiállítássorozatot a Magyar Nemzeti Galéria, elsőként a két világháború közötti sokszorosító grafika rézkarc-anyagának bemutatásával. – Ferenczy Valér finom rajzosságú tájai voltak láthatók.

Sarkantyú Mihály: A magyar grafika múltja.
Népszava, 1979. jún. 1.

Ferenczy Valér, festő

L: Kondor Béla

(harangozó): TV noten

2

Esti Hirlap, Bp. 1979. szept. 5.

Ferenczy Valér, festőművész

Ferenczy Noémi bátyja Valér, festő és Bé-
ni – Noémi ikertestvére – a magyar szobrá-
szat és érmészet kiemelkedő mestere.

Kéttler László: Ferenczy Noémi művészete.
Népújság. Tolna 1949. jan. 28.

Ferenczy Valér, festőművész

A XX. század talán legtermékenyítőbb magyar festőjének, a nagybányai iskola vérévalakjának, Ferenczy Károlynak minden három gyermeke beírta nevét a művészettörténetbe: Valér a festő, Béni a szobrász és Noémi a gobelinművész.

Nemes György: Ferenczy Noémi világa.
Magyar Hírek, 1979. febr. 10. 24. old.

Ferenczy Valér, festő

Domokos M: Esti beszélgetés Ferenczy Bánivál – Hatvany Lajosnával III–120

Tiszatáj, szeged. 1979. júl. XXXIII/7.

Ferenczy Valér, festő

L.: Zichy M.

E. J. Képzőművészet és iparművészet 379.

Élet és Tudomány, Bp. 1987 máj. 21 XXXV/12.

Ferenczy Valér, festő

L: Barcsay Jenő

Pruckner Pál: Ide bújdosott a pátriárka 3.

Esti Hírlap, Bp. 1978. aug. 3

Ferenczy Valér (1885-1954)

„Hazunk előtt" o. fa. 37 x 53 cm

J. l. l.: Ferenczy Valér. Hatósági ár: 5000 Ft.

BÁV 48. Művészeti Képaukció Bp. 1979. május

Ferenczy Valér (1885-1954)

„Erdőjele" o. karton 60x70 cm

J. l. j.: Ferenczy Valér

Kikiáltási ár: 6000 Ft

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

Ferenczy Valér

Kiállításom előszava.

Az 1918. év végén Nagybányán rekedve, évekre el voltam szakítva Budapesttől. Visszatérve, ujabb éveken át tartozkodtam minden kiállítástól, mert ugy véltem, hogy az itteni szereplésemben beállott hézagot nagyobb önálló kiállítással tudnám legjobban kipótolni. Most bemutatásra kerülő festményeim kollekcíója korántsem teljes; kimaradt belőle számos, időközben eladott képem, főlegportrait, egyszintén tájkép (ezek közt egy chweizi sorozat), amelyeket nem lehetett kiállításomra megkapnom. Ezzel szemben többek tanácsára talán kiállítok egy-két régi festményt is. Rézkarcaim kollekcíója kevesebb hiánnyal mutatja le ujabb oeuvre-emet,

627

hy lelt 627

[de különböző csoportokat Képező

felső-ruha-varrást tanuló, [leány o-
nitónők közül egy a terem közepén
szab, [egy a munkát mutatja, egy a
gy pedig a jobbra lévő emelvényen van és
növendéket ellenőrzi, ki a minta
du des.. Az oszlopos terem falát
on át kertre nyilik kilátás. Jelzé-
EME

206 cm. – hy lelt. fz. 627 – Az 1901 jannár
. győri Gschwindt Emilia úrnő ajan-
.)

tott leánykának vesz mértéket,

ó adatok a Nemz. Muzeumban.

50. -- 1903: V. 50. -- 1904: V. 50. – 1905: V. 50

391. – Száma az Orh. Kép-
34 és a leltárban 2989.

Kilian Fore Győr Gschw. 886. dy 1901. jannár 4.

Ferenczy Valér

mely mellé beveszek néhány régebbi, 1914 és 1918 közt készült karcomat, anelkül, hogy ezzel kiállításomnak a maga egészében retrospectiv jelleget akarnék adni.
Ez első teljesen önálló bemutatkozásom. Az időszakban, amelyet lényegében reprezentál, munkám a festés és rézkarcolás közt körülbelül egyenlő arányban oszlott meg. A rajzok, melyekkel kiegészítem kollekciómat, nagyrészt ugyancsak festményeknek vagy rézkarcoknak első tervei, vázlatai.

Budapest, 1928. április havában.
Koll. kiáll. a Nemzeti Szalonban 1928 ápr.

Ivod

Ferenczy Valér gyűjteménye kiállításának katalogusa
Nemzeti Szalon, 1928. ápr.

3110

8.

G. Canella.

(Sz. Paduában s főtevékenységét 1830—18

Tájkép esti világita

A kissé dom
szel át többszörös eses
haza felé. Legelöl
ha kalap van, inge
rekát piros öv szori
lábbelije fűzött bocsko
Utána következik az
kendőbe kötött holmi
omlik, inge szűk ujju
Leghátul kullog a
dövel van bekötve s ki
nyaját is fogja testrére
mezitláb jár. Előtök
játfő égbolt felhőzött

Vászon, mérete
Erny Mihály K
Magyar kép. 214.
~~Ny sz. 2.~~
Ltr. 49.

(Ferenczy Valér)

(?) Ferenczy Károly
alakja és alkotása
I – V. füzet.
Kny Budapesti
Szemle. Bp. e. n.

Gent (674)

Nagytekintetu

Müemlékek Orszag

– A mell

nyerités végett,

Bronzkori

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér

Ferenczy Károly.
H. é. n. (1933) A Nyugat kiadása.
8-r, 191 l, számos képpel.
Eredeti félvk.

I. 2. p. e.

4.—P

magyar etikett

< Ferenczy Valér >

< > List of etchings by —. 8-r. 1 kép 3 l. Bp. 1937.

Gent (673)

Ferenczy V.
rézkarcainak
jegyzéke.

(Ferenczy Valér)

cikke

( ) Ferenczy Károly
alakja és alkotása.
Budapesti Szemle
1934. 676 sz. 280-
299. l.

Kny. ~~7~~
I - V. für

1913 [illegible]

l. 1922 Koll. Diál. Bécs.

Ferenczy Valér

A városép.

Tér és forma

1938. 8-9. sz.

SZÓFIAI KÉPESKÖNYV

Szófia, december 22. *(A Magyarország különtudósítójának jelentése.)* Bár az idegenek úgy képzelik, hogy Bulgária a háborún kívül állván, bizonyos könnyebbségeket élvez: a helyzet az, hogy *a bolgár nép a valóságban tevékenyen harcol az európai új rendért*, ha nem is haderejével az arcvonalon, hanem különleges feladatainak megfelelően elsősorban *gazdasági téren*. Ezt mindenki azonnal megállapíthatja, aki néhány órát eltölt a bolgár fővárosban.

A takarékos bolgár nép mindig beosztottan élt és sokszor meglepődött, amikor a Szófiába vagy a feketetengeri kikötőkbe érkezett külföldiek pénzpazarlásának tanuja lett. *A született bolgár mindig takarékos* de az élet drágulása révén a pénzgyüjtés ma roppant nehézségekbe ütközik. A gyárakban dolgozó munkás vagy a fuvaros, aki lovainak vontatóerejével remekül keres, továbbá a kereskedővilág és a gyáripar vezetői természetesen most is szép jövedelemhez jutnak, de *a hivatalnokosztály, a nyugdíjas államhivatalnokok és az állami alkalmazottak sokkal jobban megérzik* a háborúszülte gazdasági nehézségeket. Ezért a bolgár kormány *a hivatalnokok fizetését és a nyugdíjakat felemelte.*

Film az árdrágítókról

A kormányzat elsőrangú feladatának tekinti *a spekuláció letörését és a feketepiac felszámolását:* mindkét irányban igen szigorú törvényrendeleteket adtak ki sőt a feketepiac elleni harcban már *a film segítségét is igénybe vették*, mégpedig átütő sikerrel. A bolgár *lapok* naponta közlik az árdrágító iparosok és kereskedők neveit: *a propaganda igazgatóság »Feketepiac« című filmje pedig tapsviharokat arat a bolgár filmszínházakban.* A bolgár szereti szemügyre venni azokat, akik őt be akarták csapni s így a felvételek hűsége roppant népszerűvé teszi az árupiac hiénái elleni küzdelmet.

A bolgár fővárosban *egyre ritkul a gépkocsi*, különösen este alig látni taxit. Annál inkább elszaporodtak a *konflisok* és kiderült, hogy egy ló többé-kevesbé helyettesíteni tudja a 40—50 lóerős motorokat. *A villamosok itt is zsúfoltak.*

Akárhogy is van: *Szófiában most roppant élénk az éjszakai élet*, jóllehet minden korlátozás alá esik. A bárok és éjjeli lokálok zsúfolásig megtelnek, aminek legfőbb oka az, hogy *Szófiában ma igen sok külföldi tartózkodik* és sok pénz áll rendelkezésükre.

Szófiának ma már félmillió lakosa van és ennek az embertömegnek ellátása egyre nagyobb feladat elé állítja a hatóságokat. *Megnövekedett a lakáshiány;* alig van üres irodahelyiség, de bútorozott szobákat még lehet kapni.

A nemzeti élet

A külföldön gyakran felvetik a kérdést: mi van a bolgár kommunizmussal? Erre nyiltan felelhetünk: *Bulgáriában a kommunizmus, mint mozgalom, halott;* de vannak agitátorok és elégedetlenek, akik állandóan kaphatók a megvesztegetésre. Kommunista mozgalom Bulgáriában *nincs*, mert az ilyesmihez hiányzik a vezér és hiányzik a szervezett tömeg is. *A kommunista vezetők elmenekültek a külföldre*, a bolgár ifjúság pedig a nemzeti zászlókhoz hű. A nemzeti zászlóhoz, amely a bolgár revizionizmus igényeinek nagyrészben való kielégítése után ott lobog a visszacsatolt *Dobrudzsa, Macedonia* és *Trákia* térségei fölött. *A munkásoknak nincs okuk elégedetlenkedni*, mert az állam mindent megtesz igényeik teljesítése érdekében, a bolgár *földművest* pedig, mely nagyrészt kisbirtokos, nem lehet félrevezetni.

Ami a bolgár napilapok témakörét illeti, a szomszédok közül természetesen *elsősorban Törökország áll az érdeklődés középpontjában*, nemcsak azért, mert a török hatalom életmegnyilvánulásai mindig közelről érintették a bolgár nemzet sorsát, hanem azért is, mert *az angolszász diplomácia* nagy tevékenységet fejt ki úgy *Ankarában*, mint *Istanbulban*.

...Bulgária az 1943-as esztendőt a bolgár ember magabízásával várja, attól a tudattól áthatva, hogy *egyetlen út* állott nyitva számára. Bulgária ezen az úton halad és semmi oka sincs rá, hogy rászedettnek érezze magát.

Konstantin Fortunoff

Benes miatt koncentrációs táborba szállították a hozzátartozóit

Prága, december 22. A Nemzetközi Sajtó Tudósító jelenti: *Frank* államtitkár október 18-i beszédében bejelentette, hogy *azoknak a cseh emigránsoknak a hozzátartozóit*, akik külföldön lelkiismeretlenül izgatnak a fennálló cseh-morva protektorátusi rend ellen, *szigorúan megbüntetik.* Ennek az intézkedésnek keretében *Benes* volt cseh köztársasági elnök *hozzátartozóit koncentrációs táborba szállították.* Benes családja 1942 szeptembere óta internálótáborban tartózkodott. *Benes* családjával együtt koncentrációs táborba szállították *egy másik cseh emigráns* hozzátartozóit is.

A lisztjegyekre kenyérliszt helyett is lehet rizst vásárolni

A székesfőváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a közellátásügyi miniszter rendelete értelmében ezután a finomlisztjegyeknek azokra a szelvényeire, amelyekre kenyérliszt jár, a közönség — tetszése szerint — *rizst is vásárolhat.*

A kiskereskedők azokat a lisztszelvényeket, amelyekre rizst szolgáltattak ki, színes irónnal »R«-betűvel kötelesek megjelölni és azokat külön kell az Élelmiszerjegy Központnál elszámolniok.

SAKK

A budapesti és környéki csapatbajnokságok első osztályában a sokszoros bajnok Hangya *rekordgyőzelmet* aratott az idei csapatmérkőzésen gyenge formát mutató Magyar Munkás Sakkör ellen. A Hangya a 12 játszmából 11-et megnyert, egy játszmát döntetlenné tett. A mérkőzés eredménye 11½:½. *A többi eredmény:* Szávai – Fővárosi Gázművek 6:6, Pesti Hírlap—Terézváros 7:5, Postatisztviselők—Városmajor 9½:2½. Szintén meglepő a Weiss Manfréd—Csepel 11½:½ arányú győzelme a Budai Sakkozó Társaság felett. A Csepel éljátékosa, a fiatal szentkirályi *Tóth* Vince már a harmadik mesterért győzte le ezen a mérkőzésen.

Az I. osztály vezetőinek állása: Hangya 29, Postások 24, Csepel 22, Pesti Hírlap 21. *A II. osztály eredményei:* Chinoin—EKA 8½:3½, Pamutipar—Pestszenterzsébet 10:2, Budai Törekvés—Tungsram 7½:4½, MÁV Törekvés—BSZKRT 7½:4½. A pontállás: Chinoin 24, MÁV Törekvés, Pamutipar 22, BSZKRT 18½. *A III. osztály eredményei:* Nyomdászok—Rákospalota 8½:3½, MÁVAG—Pestszentlőrinc 9:3. Weiss Manfréd Csepel II.—Magyar Uszó Egylet 6½:5½, Testvériség—Drasche 7:5, Tatabánya—Terézváros II. 10½:1½. Vezet a MÁVAG 30 ponttal. A IV. osztály mérkőzései elmaradtak. Az Ujpest vezet 16½ pontal.

*

Prágában három hétig tartó nemzetközi sakkversenyt bonyolítottak le, melyen résztvett dr. *Aljechin* világbajnok és a Németbirodalom részéről a katonai szolgálatot teljesítő Klaus *Junge* és *Sämisch*. A cseheket legjobb vezetőgárdájuk képviselte. A versenyen mindvégig a fiatal Junge vezetett. Az utolsó forduló előtt 8¼ pontja volt, míg Aljechinnek csupán 7¾ egységet sikerült szereznl. A verseny érdekessége volt, hogy a két vetélytárs az utolsó fordulóban került szembe egymással. Aljechin világbajnokhoz méltó játszmában győzte le a fiatal német mestert és így ketten 8¼ ponttal jutottak az I. helyre. A III. helyezett *Foltys* lett, aki kétségtelenül a cseh protektorátus legerősebb játékosa. Sämisch meglepetésszerűen az utolsóelőtti helyen végzett.

Hétfőn kezdődött a budapesti középiskolák egyéni bajnoki döntő mérkőzése.

FERENCZY VALÉR KIALLÍTÁSA

Most nyílt meg a *Műbarát* helyiségében *Ferenczy* Valér, a kiváló grafikus és festőművész gyüjteményes kiállítása.

Ferenczy Valér bemutatott anyaga — olajfestmények, temperák, akvarellek, rézkarcok, szén- és ceruzarajzok sorozata — éppoly egységes mint érett s a rokonszenves művész minden technikában egyformán biztos kifejezőkészségéről és kulturáltságáról tanuskodik. Tájképei, városrészletei és portréi a híven megőrzött nagybányai hagyomány jegyében fogantak. Abban a naturalista-impresszionista ábrázolásmódban, amelynek éltető lelke a természet és művészet kifogyhatatlan árnyalati szépségeiben való szerető elmélyedés. Meglepően újat talán nem hoz ez a kiállítás, de minden egyes darabján érzik a művészi átélés közvetlensége és a mesterségbeli tudás körültekintő gondossága. Legfőkép pedig az a halk, gyengéd-finom, bensőséges líraiság, amely Ferenczy Valér egyik legjellemzőbb apai öröksége és egész lényének legvonzóbb egyéni sajátja. *Nyárfás ligetje, Damonyai parkja, Platánsora, Rózsadombi kilátása, Napos* és *Borús ligetje, Regnum Marianuma, Vízivárosa, Önarcképe* s néhány jellegzetes portréja különösen kiválik az előadás nemes egyszerűségével, a szín- és formaadás kiforrott biztonságával. Ferenczy pestbudai motívumú rézkarcsorozata külön elismerésre tart számot. Ezek az árnyalati finomságokban gazdag érdekes és értékes lapok a grafika komoly, hivatott mesterére vallanak. Éppúgy, mint két nagyobbméretű rajzkompozíciója, a mozgalmas-eleven *Járdabontók.*

—p—

Megjelent a mérlegrendelet

A hivatalos lap december 22-i száma közli a részvénytársaságok és szövetkezetek 1942 június 30. napja után záródó üzletéve eredményének felhasználásáról szóló 7140/1942. M. E. számú, úgynevezett *mérlegrendeletet.*

A rendelet *az előző évihez hasonló értelemben korlátozza az osztalékkifizetést és az igazgatósági tagok díjazását.* Rendelkezései általában megfelelnek a múltévi rendelkezéseknek, a szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján a vonatkozó rendelkezések célzatainak maradéktalan érvényrejuttatását biztosító kisebb módosításokkal.

Csak kivételesen engedélyezik a kereskedői és iparos haszonkulcs együttes felszámítását

A közellátásügyi miniszter értesítette az IPOK-ot, hogy abban az esetben, ha a kisiparos egyidejűleg külön iparjogosítvány alapján kereskedést is üz, *a kisiparra és a kereskedelemre megállapított haszonkulcs általában külön-külön nem számítható fel.* Annak az elbírálására, hogy együttes iparűzés esetén a kisiparosra kiadott árrendeletek, vagy pedig a kereskedelmi árszabályozás-e az irányadó, *az a döntő, hogy a szóbanforgó üzemet kereskedésnek, vagy inkább iparnak kell tekinteni.*

Azok az együttes iparűzők, akik túlnyomórészt kereskedéssel és csak mellékesen foglalkoznak iparűzéssel, *általában a kereked ői szakmára megállapított alkatrész vagy gyártmány önköltségi árát vehetik alapul* a haszonkulcs vagy haszonösszeg megállapításánál.

Azoknál az együttes iparűzőknél, akiknek tevékenysége túlnyomórészt ipargyakorlásból áll és csak mellékesen foglalkoznak kereskedéssel is, *a nettó haszonkulcsos rendeletben foglaltak irányadók.* Csak a legkivételesebb esetben lehet engedélyezni az iparos és a kereskedői haszon együttes felszámítását és pedig akkor, *ha valóban kettős foglalkozásról van szó* s az ipari termelés és az eladás külön-külön helyiségben történik. *Budapest területén ilyen engedélyt a Közellátási Hivatal* (Nagymező-utca 1.) *vidéken pedig a közellátási felügyelőségek adnak ki.*

Pirospaprika, gumihulladék, 1000 tucat pipereszappan

A büntetőtörvényszéken ma több árdrágítási bűnügyet tárgyaltak. *Math* Ferenc egyesbíró előtt *Szegi* József szegedi paprikakereskedő volt a vádlott, aki a *pirospaprikát* a megengedett 6.70 pengős ár helyett 10 pengőért adta, a borsot 10 pengő helyett 12 pengőért árusította. *Szegit* a bíróság nem jogerősen hathónapi börtönre, 300 pengő pénzbüntetésre és 300 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélte.

A *Kristóf*-tanács előtt *Friedmann* Bernát dési kereskedő állt vádlottként. Júliusban eladott báró *Strahlendorff* Gyulának 1050 kiló *gumihulladékot* 35 filléres áron. Az eladó 367 pengő előleget fel is vett, ugyanakkor azonban felárat is követelt. A megegyezés szerint a 4577 pengőben megállapított felárat a báró lakásán fizette ki, de ekkor már *a szomszéd szobában várakoztak a detektívek*, előléptek és *Friedmannt* letartóztatták. *Friedmann* a tárgyaláson tagadta bűnösségét. Azzal védekezett, hogy többször sürgette a gumiárut a bárónál, aki végre is ráengedélyezte a Hungária gumigyártól neki járó 410 kiló gumitalpat, de amikor ezért a gyárnál jelentkezett, kiderült, hogy *Strahlendorff* már másnak adta el. Ekkor közölte vele, hogy sikkasztásért feljelenti. Védekezésében hangsúlyozta, hogy ő ragaszkodott a gumiáruhoz, felárat sem akart elfogadni, de a báró erőszakoskodott vele. Szerinte bosszúból történt a feljelentés.

Kihallgatták tanuképpen báró *Strahlendorff* Gyulát is. Terhelően vallott. *Halász* Lajos védő a bizonyítás kiegészítését és a tárgyalás elnapolását kérte, azonkívül kérte a báró megeskettésének mellőzését is, mert — mint mondotta — alapos a gyanu, hogy ő is részes az árdrágításban, azonkívül lopásért és csalásért már kétízben el volt ítélve. A bíróság úgy határozott, hogy a tanut egyelőre nem esketi meg és a tárgyalást január 29-ére elnapolta.

A Lukács-tanács *Spreng* László kolozsvári kereskedelmi utazó árdrágítási ügyben ítélkezett. *Sprengnek* eredetileg vádlottársai is voltak, akikkel együtt mintegy 1000 tucat *pipereszappant* drágított és zugban hozott forgalomba. A bíróság vádlottársait már elítélte, *Spreng* ügyét azonban elkülönítették s ma ítélkeztek felette: árdrágító visszaélés bűntettében mondotta ki a bíróság bűnösnek és ezért nem jogerősen két és félévi fegyházra ítélte.

RÁDIÓMŰSOR

KEDD:

BUDAPEST I.: 17.00 Magyar nóták. 17.50 A debreceni Ady Társaság irodalmi estje. 18.20 Német hallgatóinak. 18.40 Egészségügyi Kalendárium 18.50 Hirek. 19.05 Rádiózenekar. 20.10 Ki volt Wesselényi Miklós. 20.30 A Központi Papnevelő Intézet énekkara énekel az egyetemi templomból. 21.00 Iskola a pusztán. 21.15 Zongora. 21.40 Hirek. 22.10 Sibelius: II. szimfónia, D-dur. 23.55 Magyar nóták. 23.45 Hirek.

SZERDA:

BUDAPEST I.: 5.40 Üzen az otthon. 6.40 Ébresztő. Torna. 7.00 Hirek. Reggeli zene. 10.00 Hirek. 10.15 Szalonzene. 11.10 Nemzetközi vizjelzőszolgálat. 11.15 Balettzene. Hanglemezek. 11.40 Diáklányok a magyar honvédekért. 12.00 Harangszó. Fohász. Himnusz. 12.10 Melles Béla-zenekar. 12.40 Hirek. 13.20 Időjelzés, vizállásjelentés. 13.30 Honvédeink üzennek. 14.00 Légierők fúvószenekara. 14.30 Hirek. 14.45 Műsorismertetés. 15.00 Árfolyamhirek, piaci árak, élelmiszerárak. 15.20 Cigányzene. 16.00 Vezércsillag, a Három hadnagy és a Sereghajtó 16.20 Hirek német, román, szlovák és ruszin nyelven. 16.45 Időjelzés, hirek. 17.00 Székely karácsony. Hangjáték két képben. 17.35 Liszt A-dur zongoraverseny. 18.00 Honvédműsor. 18.50 Hirek. 19.05 Tréfás dallamok és egyvelegek. 20.20 Hegedű. 20.45 Legkedvesebb verseim. Elmondja Lehotay Árpád. 21.05 Cigányzene. 21.40 Hirek. 22.10 Rádiózenekar. 23.00 Tánczene. 23.45 Hirek.

A pécsi Erzsébet tudományegyetem felsőházi tagválasztása

Pécs, december 22. A pécsi Erzsébet tudományegyetem tanári kara most tartott felsőházi tagválasztó titkos ülésén dr. *Pröhle* Károly egyetemi tanárt, a soproni hittudományi kar tanárát választotta az egyetem felsőházi tagjává. Póttag dr. *Winkler* János egyetemi tanár lett. *(MTI)*

A gázhasználat korlátozása külföldön

A közszükségleti cikkek és áruk igazságos és egyenletes szétosztása érdekében tett intézkedések során, a legtöbb országban a gáz használatát is szabályozták. Erre elsősorban a tüzelőanyagokkal való kényszerű takarékoskodás, másodsorban a gázgyárak teljesítőképessége indította a hatóságokat.

A külföldi korlátozó rendelkezések kivétel nélkül az egyenlő elbánás elvét alkalmazzák, vagyis: az egyéb tüzelőanyagokkal való takarékoskodás nem adhat senkinek jogot a gáz fokozottabb használatára. Korlátozást alkalmaznak Svájcban és Franciaországban. Olaszországban csak a nap bizonyos szakában teszik lehetővé a gáz használatát. Németországban szintén takarékosságra szoktatják és szorítják a gázfogyasztókat. Ezt egyelőre csak felhívásokkal, buzdításokkal és főleg kellő kioktatással teszik.

Tekintettel a kérdés közérdekű voltára, a székesfőváros Gázműveinek vezetőségénél érdeklődtünk azirányt, hogy milyen nálunk a gázszolgáltatás helyzete? A következő választ kaptuk:

Annak ellenére, hogy Németországnál kétségtelenül hátrányosabb helyzetben vagyunk gázszénellátás tekintetében, mert a szénbányák, amelyekben a gázgyártásra alkalmas szenet bányásszák, távolabb esnek tőlünk, mint a német gázgyáraktól, eddig semmiféle korlátozó intézkedésre szükség nem volt. Ha a fogyasztás továbbra is az eddigi keretek között marad, a jövőben sem kerülne sor kényszerrendszabályra. Az utóbbi időben azonban a gázfogyasztás annyira megnövekedett, hogy azt tartósan kielégíteni a végsőkig felfokozott teljesítménnyel sem lehet. Szükséges és hasznos volna, ha a közönség a saját jól felfogott érdekében jobban takarékoskodnék.

Felhívással szándékozunk fordulni a fogyasztóközönséghez, melyben kérjük, hogy eddigi fogyasztását ne lépje túl, illetve ahhoz viszonyítva megtakarításra törekedjék. Ha ennek nem lenne foganatja, a közönség magatartása kikényszeritené a gázhasználat hatósági szabályozását. Az egyéb tüzelőanyagokban beállott csökkenést gázzal pótolni nem szabad. Háborúban a tüzelőanyagok szükséges kiméletét épp úgy el kell viselnie a közönségnek, mint az élelmicikkek és egyéb közszükségleti cikkek elosztásának szabályozását. Ha a közönség felhívásunknak eleget tesz, további korlátozásra nem kerül sor.

KARÁCSONYI VÁSÁR

Calderoni és Társa
V., Vörösmarty-tér 1. (Haas-palota)

Látcsövek, szemüvegek, fényképészeti készülékek

Zsebkendő Fehérnemű Pongyola
Mössmer
IV., Váci-utca 1. sz.

Karácsonyra — újévre
rádiót
Morvai rádió-tól
Erzsébet-körút 40.
Kedvező fizetési feltételek

Karácsonyi és újévi

üdvözlőkártyák, ajándéktárgyak
töltőtollak
KANITZ C. és FIAI
BUDAPEST V., DOROTTYA-U 8.

Pongyolák, pizsamák, nyakkendők
dús választékban
Székely Jenő
IV., Petőfi Sándor-utca 9

Üveg-, porcellán-, ólomkristály-készletet ajándéktárgyakat vegyen
Szittner Ferenc
80 év óta fennálló
szaküzletéből
IV., Mária Valéria-utca 1.

LYRA az ország legnagyobb zongoraterme

Karácsonyi ajándékul örökértékű világmárkás
100
zongorából legolcsóbban vásárolhat részletre is, Erzsébet-krt. 19 (Barcsay-u. sarok-kirakat.)
Vétel! Cserel Hangolás! Szállítás!
Bérzongorák legolcsóbban!
Telefon: 222-616.
JÓKARBAN, GARANCIÁVAL:
KITŰNŐ, MÁRKÁS P 1400.—
EHRBAR . . . P 1800.—
STELZHAMMER . P 1900.—
Valódi BÖSENDORFER . P 2000.—

LEGSZEBB KARACSONYI AJÁNDÉK

EGY SZÉP KÉP SZÉP KERETTEL
Hoffmanntól
IV., KÁROLY-KORÚT 28.
Városháza

Takarékos családok mindent olcsón vásárolnak
KLEIN ANTAL
selyem, szövet, vászon, kelengye, kötöttáru és női konfekció üzletében
Budapest, Király-utca 49.
(Terézvárosi templomnál)

Nemes porcellánt Ékszert Karórát ajándékozzon
„Ajándékbolt"-ból
Károly-körút 21.

MATRÉ RADIÓ VILLAMOSSÁG
V., Berlin-tér 4.
Telefon 119-827

Célszerű ajándék
egy szép házicipő
Somogyvártól
Óriási választék, nagy raktár, Öskeresztény cég.
VIII., Baross-u. 77. Tel.: 135-228.

Szebbet hiába keresnél Gyermekfénykép karácsonyra
csak VERES-nél
DOROTTYA-UTCA 1.

RÁDIÓK
elektrogramofonok
PÁZMÁNYI
elektromester
IX., Üllői-út 67 Tel. 333-797.

FIUMEI
KÁVÉ TEA
Fiumei Kávébehozatali Társaság
Központ: V, Gresham-palota
Telefonszám: 185-939

Ajándék választásnál jusson eszébe megnézni
9 TILLEMANN SEBESTYÉN kirakatai
BUDAPEST, V., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 12
Telefon: 180-616
ÓRA, ARANY, EZÜST, ÉKSZER
Óriási választék apró ajándékokban

Töltőtollak, Levélpapírok
Cilcer
Dorottya-u. 9

Ferenczy Valér

az 1938-ban, b.p.-i tárgyú veduták ábrázolására kiírt pályázat répt vevője.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3821

Ferenczy P.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke;

beiratkozás éve 1903.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn-Jahrbuch. Mainz, 1970 10 1, 149 1

Ferenczy Valér (képek)

Művészet 1914. 294–296
392, 393 képek

Magyar Művészet
1925. 188.
– 1926. 380, 384
– 1928 280 299

Kovách Aladár, vármegyei tb. főjegyző
Lajos IX. 116.

FERENCZY VALÉR

Cigánylány. Olajfestmény.

Hajnali napsütés. Olajfestmény.

Művészeti Hotek Ungvar

1941

Ferenczy Valér

Őszi veggel. olaff.

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942. 92. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Ferenczy Valér

FERENCZY VALÉR :

96. Bazilika-templom. - Vizf., p. 34.5 x 25.5 cm. Jelz.l.j.: "Ferenczy Valér".

97. Lelátás a Rózsadombról. - C. és tollrajz, 33.5 x 24 cm. Jelz.l.b.:"Ferenczy Valér".

Koppmagyograf 150 éve

1943

FERENCZY VALÉR :

83. Cigányleány. - Olajf., v. 26 x 34 cm.
Jelz.l.b.: "Ferenczy Valér".

Székesfőv. képz. gyűjt. kiáll

1944.

1945 képz. művl. NB-tól vett-e

cigány lány 1 of

Ferenczy Valér

92 x 47 cm. Jelz.l.b.: "Cser I."

CSEREPES ISTVÁN :

41. Borozók. - Temp. lem.p. 28 x 33 cm. Jelz.l.j.:"Cserepes" és körbélyegző.

CSÓK ISTVÁN :

42. Báthory Erzsébet. - Olajf., fa, 39 x 48 cm. Jelz.l.b.: "Csók I."

43. Züzü a gyermekkocsiban. - Olajf., v. 78 x 64.5 cm. Jelz.l.b.: "Csók I."

44. Szivárvány a Balaton felett. - Olajf., fa. 112.5 x 100.5 cm. Jelz.l.b.:"Csók I. Baliga 1930".

M. Képrin Szt.

1945 jul. (r. Neues)
Fasor a Stefánia útnál
A. Vilma kerző út
of

1945 aug (v. trust)
Tőrvivás
Vívóteremben
of

1947 márc.-ápr. (r. Neues)
Ligeti platánok
" " ősszel
of

Nemzy Parasitpárt

1945 jun (v. trust)

Épétberés of

Lijet nag nyárfákkal

~~M. Képrin Sz. Sz.~~

M. Képrin-ert 1946 jul (v. E)

Városlijeti részlet, of

M. Művhetek 1947 jan (v. E)

Borus falusi utca of

Ferenczy Valér

M. Kisgal. és Gray. Kiáll

1954. 31. l.

nénytár

A mű neme	A mappa jelzése	Megjegyzések
fénykép		

Stephaneum nyomda r. t. Budapest.

Ferenczy Valér

Olvasó lány c. rézkarca repr.
Művészet. 1914. 294. l.

Álló akt c. rézkarca repr.
u.o. 295. l.

Pihenés c. rézkarca repr.
u.o. 296. l.

van, a következőképpen kell em-

vagy ha van, pontos évszámot,

mplom

gy az illető mű mit ir az emlék-

inimálissá zsugorodik.

nden ingó és ingatlan műemléket,

kár, ha külföldre került is.

os jellegü, rövid említést, mely

gyról.

Ferenczy Valér

Ferenczy Károlyról
szóló könyvének
ismeretére Oltványi
Artinger Imréből –

Magyar Művészet

1935. 190. l.

V Ø

Ferenczy Valér festő

Margit-körút 64/a. (Művészek)

1934. nemz. képzőm. kiáll. 385.

V

rafordult, de szembe néz.
szemöldöke, bajusza és
lla fekete, szeme barna.
bátja sötétkék, mellénye

1. — Lelt. sz. 698. — Értéke
h-féle ereklyemúzeumból. —
okat l. a 62. lapon az 580
lis 23-án (107–95). — Átvételi
omásul vette az 1896 április

Ferenczy Valér

Vívóteremben (Olaj)

Nemz. Sportbiz., MKépzőm.
Kiáll. Katalógus 1945 aug.

Ferenczy Valér

Törvivás, olajfestm.

Nemz Sportbiz, MKép zö
Kiáll Katalógus 1945 au

Ferenczy Valér

A Szentendrén épülő Ferenczy Múzeum állandó kiállításán mutatják be műveit

(emlitve)

Művészet, 1941. jún. 1.

Ferenczy Valér

művei is szerepelnek a Ferenczy család
kiállításon, a budavári palotában.

A Ferenczy család (Horváth Béla)

Magyar Hírlap, 1968 június 21 9. l.

Ferenczy Valér, festő

Idézet visszaemlékezéseiből.

Lánczi Sándor: Iványi-Grünwald Béla
1798-1803

Élet és Tudomány, Bp. 1970. szept. 18. XXV/38.

Ferenczy Valér

Önarckép

Népművelés 1968/8 borítólap 4 old.

Ferenczy Velér
festő

A nevezetes Ferenczy Múzeumban
állandó kiállításon szerepelnek mun-
kái.

———•———

Művészet, 1971. július - 10.lap

FERENCZY VALÉR

Felsőbányai dolgozik, s az itt készült művei-ből ki is állít.

Murádin Jenő: Felsőbányai ugorak (II.)

UTUNK, 1971. aug. 6. 10. lap.

FERENCZY VALÉR, festő

Ferenczy Béni született 1890. jún. 18-án Szentendrén, Ferenczy Károly festőművész fia, ikertestvére Ferenczy Noémi, gobelinszövő művész, bátyja Ferenczy Valér festőművész. 65. old. 1. jegyz

SOÓS GYULA: Ferenczy Béni érmei 65. old.
NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LVIII-LIX. évf. 1959-1960
Akad. Kiadó. 1960. Budapest

FERENCZY BÉN

Ferenczy Valér

Ismertetés a Ferenczy-család kiállitásáról a Nemzeti Galéria rendezésében, a budavári palotában. /Supplement a la Gazette des Beaux-Arts: La Chronique des Arts, 1969.IV.14.1./

Bodó Rudolf: Az 1969-ben megjelent külföldi folyóiratok szemléje. - Művtört.Ért. 1971.1.sz.67-79.1.

73.1.

Ferenczy Valér

Édesanyám arcképe 1920 k., o.v., 91,4 × 69 cm, MNG

Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 175. l.

Ferenczy Valér

A család legidősebb gyermeke. Dehát művészeti örökség számottevő. Az ő művei is szerepeltek.

Dévényi Iván: A Ferenczy-család kiállítása a budavári palotában;
Képző mův. Almanach 1, Corvina 1969, 41. l.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér festőművész a következőket mondotta:

— *Nem vagyok híve a kamarának.* Legalább is nem tudom elképzelni, hogy meg lehet csinálni ugy, hogy az jó is legyen. Szerintem ennek több oka is van. Az egyik a sokféle irány. Ezek az irányok annyira szerteágaznak és a művészi kritika olyan ingadozó és bizonytalan, annyiféle vélemény van, hogy itt nem lehet igazságot szolgáltatni. A másik ok az, hogy az irányok cégére alatt nagyon sokszor klikkek huzódnak meg. *Amellett a jó művész rendszerint alkalmatlan arra és ideje sincs rá, hogy szervező munkát végezzen.* A szervezést és az agilitást azok tartják fenn a maguk számára, akiknek erre szükség van, mert csak ezen a réven tudnak érvényesülni és nem képeik vagy szobraik művészi értékével. Ezek azok, akik rendszerint szorgalmazzák a kamarákat. Amellett azért sem sikerülhet jó kamarát csinálni, mert belejátszik a dologba a politikum és a világnézeti kérdés is. Ezek is fegyvert jelenthetnek, hogy az egyik művész a másikat agyonösse. A művészek is emberek és igy ők is tele vannak emberi gyengeségekkel. A jelszavak alkalmasak arra, hogy valaki esetleg fegyverül használja őket és visszaéljen vele. *Az utóbbi évtizedek művészi és szellemi fejlődése nem olyan, hogy ebben a légkörben meg lehetne alkotni a képzőművész kamarát.*

Eddig terjednek a nyilatkozatok.

A Mai Nap 1943. aug. 3.
(Három szobrász és egy festő nyilatkozik a Képzőművész Kamara feltámadt terveről.)

Ezekután mindenki kíváncsi arra, hogy kik azok, akik a kamarai mozgalom mögött állnak ...

Ferenczy Valér
festő

M.D.K.

Ferenczy Károly legidősebb fia, akiről leveleiben
Zimbi néven emlékezik meg.

Genthon István: Ferenczy Károly tizennégy levele
M.M.M. Évkönyve 1952, 194 l.

MDK

Ferenczy Valér

a nagybányaiak közt

Vigilia,1955.dec.XIX.évf.12.sz.664.l.-Dévényi Iván: Réti István könyve a nagybányai művésztelepről. 664-667.l.

Ferenczy Valér

Dolgozott a nagybányai

művésztelepen

Papp Antal: Nagybányai fények

Magyar Hirlap 1970 XII. 5

Ferenczy Valér

Ferenczy Károly kármas archépének egyik modellje.

Lászlé M.: A magyar portréművészet történetéből; Műgyűjtő, 1970. 4 sz. 44. l.

Ferencsy Valér
festő

Képeket, épannévészeti faragvány-
hat mutatott be a tárlaton.

Muradin Jenő: Collegium Artificum Transsylvanicorum
Müvészet, 1971.március - 16.lap

Ferenczy Valér

neve emlétoe

Képzőművészet

Vigilia 1969 április
272 old.

Ferenczy Valér

akvarelljei és rajzai szerepelnek

a Ferenczy család kiállításán, Moszkvában

Pestmegyei Hírlap 1970 március 26

1. old.

Ferenczy Valér

koll. kiáll.

Művészet 1943. 12. l.

(b. b.: A Mübarát kiállításai.)

Ferenczy Valér, festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekű gyűjteményét. A 19.-20.sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mü, 180 müv Ferenczy két művel szerepel. 227.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Ujszerzemények I. 219. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Ferenczy Valér, festő

MDK

A Ferenczy-család kiállítása

Moszkvában, nyílik meg.

-: Múzeumi seregszemle 2.

EST / HIRLAP, Bp. 1970. márc. 12.

Ferenczy Valér

Említve

Beregi magángyűtők Vásárosnaményben
Népszűvelés 1970. jun.

MDK

Ferencsy Valér, jelző

Megemlítve: a Ferencsy-család

Kiállításon.

Véri Lajos: Az ismeretlen város

M. 7.

Népszabadság, Bp. 1970. nov. 15.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A Ferenczy-család kiállítása
a Szovjetunióban nagy jelentőségű.

-bel-: Ádám és Elektra küldetésben

2.

ESTI. HIRLAP, Bp. 1970 márc. 27.

Ferenczy Valér

Városligeti részlet, olajfestm.

Magyar Képzőművészet
I. Kiáll. Katalógus 1946-ból

Ferenczy Noémi

Noémi
Valér

Bálint Aladár

A Ferenczy család
kiállítása.
Nyugat, 1916
dec. 16.

Die Zahnräder sind beim Einlauf zu verdecken.
Der Rücklauf der Kurbeln ist zu vermeiden.
2. Sämmtliche Hebezeuge, welche nicht zum Heben ganz be-
er Lasten an bestimmten Orten verwendet werden, müssen an
sichtbarer Stelle die zulässige Tragkraft vermerkt besitzen.
3. Sämmtliche Hebezeuge und die zum Tragen oder Heben von
bestimmten Seile, Gurten oder Ketten müssen mindestens einmal
re einer Revision durch einen Fachmann unterzogen werden.

Ingenieur- und Architekten-Vereines.

Alois Ritter von Lichtenfels.
Schriftführer.

ger. **Carl Schlimp.**

W. Schuster.

r. **Franz Schwackhöfer.**

erathen und genehmigt in der Geschäfts-Versammlung

Der Vereinssecretär:
L. Gassebner m. p.

Ferenczy ~~Holmi~~ Valér

Valér

~~[illegible]~~

Pesti Hirlap
1916. dec. 10. (k. k. l.:
A Ferenczy-család
kiállítása.)

~~[illegible]~~

1. Die Kunstdenkmäler von Bayern.

1. Die Kunstdenkmäler von Bayern.

1. Rachou: Pierres Romans

1. Die Kunstdenkmäler der Provinz

1. The Royal Commission the Amien

1. The Royal Commission the Amien

ezer Kettőszázhetvenhet 70/10

Ferencry Valér

Irod

Ostvát Kálmán dr

Erdélyi Lexikon
Nagyvárad, 1928. 93. l.

Full Ödön

4156. *Tarnócza.*

E látkép a nevezett
szélső házait ábrázolja, a
lenek. Ezek egyike előtt e
Az előbbi pörge kalapot,
fogott kézelővel, kék kötén
az utóbbi pedig, ki fejét s
barna nagykendőt, kötén
Közelükben, balról a patal
vezet. Az előtérbeli vízben
a felhalmozott zöld takarm
égboltja felhőzött. Jelzése

Vászon, méretei 63·5 :
tett az 1912 április 17-iki
(883–912). — Kifizettetett 1
Elszámoltatott 1912 június
lásra nézve lásd a 31835–9

Vét. 1912

KÉPZŐMŰVÉSZETI FIGYELŐ

A NÜRNBERGI MADONNA

(Budapesti kiállításának alkalmából.)

Nem tudni, hol született, sem azt, hogy évszázadokig hol volt a lakása. Nem tudni, hogy templom volt-e valaha a lakóhelye, vagy palota falának mennyezetes fülkéje, nem tudni, hogy egymagáért faragta-e szobrásza, vagy az isteni üdvözletet hordó Gábriel arkangyal párjának. Nincsen se története, se mestere, sem apja, se multja, — olyan, mint a lehullott csillag, melynek születése csoda. Egyszer csak megvolt, s kései polgártársai úgy néztek reá, mint rég elmúlt idők emberalakká változott áhítatára.

Olyan is, mintha testének anyaga, melyből a művész faragta, maga az áhítat volna. Régi templomokban századéves zsolozsmák zsongása, embersokadalmak szorongó könyörgése, a tömjén füstje és az ősi orgona búgása néha csodálatos alakzatokká csapódik össze, szent férfiak és nők alakjává, melyeken az Isten fényessége dereng és az örök emberi gyötrődés borong. Így születhetett a nürnbergi Madonna is, évszázadok bánatának és gyönyörűségének vajúdásából. Az apja a vágyódás lehetett, egy művészlélek vágyódásán által az egész népnek és az egész kornak vágyódása valami legtisztább után, ami emberentúl való és mégis emberi legyen. A legrégibb, a legnemesebb nemzetségek legtisztább gyermekéről álmodott a művész, aki megalkotta.

Gótikus ihletből, égnek törekvő szögletes és hegyes vágyódásból enyhén és gyöngédeden kikerekedett lágyság az alakja. Sudár fa, — végén a korona, a kicsiny fej olyan, mint az alig bomló bimbó. Fölfelé néz és fölfelé emeli két összecsukódó gyönyörű kezét. Ahogy keze csuklóban hátrahajlik és gyermekujjai kinyíló tenyerébe fogódznak, kezének tördelése-e, mint ahogy némelyek gondolták, az anyai kétségbeesés mozdulata-e, vagy a görcsös imádságé? Anyáé-e már ez a szűzi szendeség, amelyben akkora a méltóság?

Muzsikát vél hallani előtte a fül, a himbálódzó vonalaknak, az egymást gyöngéden egyensúlyozó mozdulatoknak, a fej hajlását követő karoknak, a lágy gráciával előrelépő lábnak, a suhogva lobogó köpeny-szárnyaknak, a zizegve gyűrődő ruharáncoknak, a hátul egyetlen hullámban leomló köntösnek, a selymesen tapadó fejkendőnek ritmusát. Szívig ható muzsika.

Más művészeteknek is megvan a maguk Madonnája. De egy sem olyan egyetlen a maga nemében, mint ez. Sok nemzedék művészei keresték, sok kövön, sok fatuskón kísérleteztek vele hasztalan. A németek Madonnája rusztikusnak született, tagbaszakadtnak, nehéznek. Mennyi időbe telt, amíg typusa megfinomodott! Mennyi idő elmúlt, míg a bambergi Madonna rejtelmes mosolyú feje megszületett. Lassan és fáradsággal keresgélték a szobrászok anyagukban örökölt álmaik vonásait és arányait. Keresték azt az egyetlen szépet, amelyben egy egész nép a maga vágyódásának kifejezésére ismer. A népek mind angyalokkal álmodnak és a legvadabbak és a legszelídebbek is álmukban tisztavizű források felé vágyakoznak, melyeknek partján az üdvösség

pázsitja zöldel. Vágyódásukhoz a művészek keresik az alakot és néha megtalálják, néha csak azt hiszik, hogy megtalálták. Hosszú hozzá az út és sok rajta a csalódás. De ha megtalálták, akkor elnémul előtte minden kétkedés. A szívek dobogása meghalkul, a térdek megroskadnak.

Ilyen a nürnbergi Madonna. A germán tisztaságideálnak, a germán szépségideálnak, a népek legnemesebb és leggyöngédebb vágyakozásának emberalakká változott zsolozsmája.

ELEK ARTÚR

EGY GRAFIKUSI TANULMÁNYÚT JEGYZETEI

1929 november.

Ez írásomnak már a címénél megakadok, akár csak Goethe Faustja. «Hier stock ich gleich, wer hilft mir weiter fort?»... Szeretnék találkozni azzal az emberrel, aki nekem, ex offo és hivatalosan grafikusnak, megmondaná: mi az a grafika? Tény, hogy, bár folyton használják ezt a szót (nálunk!), mégis, ha körkérdést intéznénk egy csomó céhbeli emberhez, kétségtelen, hogy igen eltérő definíciókat kapnánk. Se az angolban, se a franciában nincs szó, amely a mi «grafikánk»-nak fordítását jelentené. Ez ugyan még egymagában nem volna elég ahhoz, hogy e szót nyelvünkből üldözzük, de egyenesen odiózus azért, mert ellenmondásokat takar, fogalmi zavarok palástja. Hogy valamely munka «grafikus-jellegű», ezt általában kevéssé festői hatású, laza, vázlatos, sőt esetleg kevéssé megkomponált, kevéssé kiérett, vagy festőileg ösztönszegény dolgokra szokás mondani és ily értelemben a szó esetleg több-kevesebb gáncsot involválhat. Viszont a grafika körébe számtalan mestermű tartozik, amelyekre semmi se illik e jelzőkből, sőt éppen a grafikának legnagyobb területén, a rézkarcban foglal helyet az aquatinta, melynek eszköze az ecset, szépsége pedig, a dús valeurfoltok hatása, par excellence festői szépség. A színes aquatinta meg éppen nem más lényegében, mint festmény, és ugyanez mondható a színes litografiára, kőrajzra, feltéve, hogy az valóban színes és nemcsak színezett, nemcsak «rehaussé». A színezett, kolorírozott rajzra, karcra vagy kőrajzra aztán igazán becsmérlőleg mondhatjuk, hogy «grafikus», vagy talán helyesebben, hogy hibrid, halvaszületett munka: előbb a szürke, színtelen kontúr — a színtől való absztrahálás — és aztán félénk visszatáncolás a színhez: fél-színesség. Az elgondolás inherens inkonzekvenciája okozza azt, hogy az ilyen munka mindig oly csúnya. «Színes rajz»: voltaképpen contradictio in adiecto.

Goethe oly mulatságosan írja le az első korrektúra élményét, amikor rajzolni tanult. A tanár odajött a szorgalmasan rajzoló Goethéhez, ránézett a munkára és spártai rövidséggel ennyit mondott: «Mehr Papier!» — s ezzel magára hagyta. Így avatták be Goethét a grafikába... Evidens, hogy színes ceruzákkal is lehet — a fekete ceruza szigorú száműzése mellett — festői, valóban kolorisztikus dolgot csinálni, akár csak pasztellel, amely, a pasztellanyagot az olajtól megkülönböztető bársonyos hamvassága mellett is, ily esetben nem egyéb, mint festmény. Ilyenkor «gar kein Papier» a jelszó. Természetes, hogy lehetnek mindebben latitűdök, — viszont a fogalmak tisztázása érdekében élesebb határokat kell vonnunk — in theoria...

*

Nyugat, 1929. dec. 1.

Utam első stációja München; egy nap, útban Párizs felé. Igyekszem látni, amit hamarjában lehet. Kedves, barátságos München, sok régebbi hosszú séjourom helye! Különös ide visszatérni annyi év után s egy világösszeomlás után, mely belsőleg megrendítette a világot, míg képe ugyanaz maradt. Ugyanazok a derűs terek, szép öreg fák, ugyanaz az architektúra, melyet a Lajosok neo-klasszikus, epigónikus dilettantizmusa — egy érdekes helyi renaissance — emelt a bajor talajból. Itt járkáltam én már mint iskolásgyerek, aztán később is sokat mint festőember. Akkoriban se nagyon nőttem hozzá Münchenhez és most valami bolygózsidószerű érzés fog el, amint újból itt járok...

Csak rézkarcot nézek; ez érdekel elsősorban. Két műkereskedő és a Kupferstichkabinett a Neue Pinakothekban. Inkább az utóbbi volt kellemes élmény; a műkereskedők nem kiválók és nem is jellemzők Münchenre. Az egyik egy berlini cég fiókféléje, ahol «Von Ingres bis Picasso» című kiállítás látható és azonkívül két északnémetnek, Max Beckmann-nak és Emil Noldénak rézkarcaival traktálnak. Nehezen emészthető koszt. Beckmann brutális, igazi «boche», a német otrombaság és mondhatni vigécies disztingválatlanság megtestesítője. Nagyméretű hidegtűkarcok, ismertetni kár. Akit érdekel, láthatta a Kunst und Künstler-ben; semmi sincs benne, amit eredetiben kellene látni. Rézkarcot csinál, de nem rézkarcoló. Nolde se éppen, ő se azt csinálja, amit a rézlemezzel lehet, de az a packázás az anyaggal, amit ő visz véghez, abban éppen elég a raffináltság. Kevés, egyenletesen maratott vonal, és rá egy savval fölkent tónus (nem aquatinta). Hallom, Polynéziában járt ő is, mint Gauguin, akivel van is kapcsolata: exotikum, és kevés fővonalra leegyszerűsített alakkontúr. De amiben eltér francia elődjétől, az a fejek rendkívül hangsúlyozott arckifejezése. Ez a kifejezés, kivétel nélkül, tébolyt, elmezavart E perverzió mellett artisztikum is van benne és tehetség is. Egy schleswig-holsteini nagy tája — ugyancsak ezzel a sajátságos, szürketónusú savfestő-eljárással — erős és szép. Beckmann a maga naiv — alighanem nagyon is akarva naiv — artisztikumtagadásában egy erősen kikarikírozott Corinth.

A másik műkereskedőnél is főleg franciák: Picasso, Matisse, Derain stb. Ezeket megkapom még Párizsban is. A Kupferstichkabinett: merő kontrasztja mindennek. Sok eklekticizmus, szelíd epigónok. Rakás nevet feljegyeztem, olyanét is, akire már nem is emlékszem, annyira jelentéktelen. Különös, szomorú jelenség, melyet nehéz megmagyarázni, hogy a rézkarcban annyi az epigón, sőt imitátor. Epigón, sőt imitátor meggyőződésem szerint a híres, nagynak mondott Legros is — ő reá igazán illik az a mondás, hogy «szublimált kópista». Egyik karca tiszta Ruysdael, a másik, a nagyja, főként Rembrandt, akinek azonban szintén inkább külsőségeit utánozza, ellentétben Whistlerrel, a modern rézkarc e nagy arisztokratájával, aki tanult Rembrandtól. Különben, à propos, régebbiek: szép Méryon-okat is láttam Ingres és Piccaso közt, illetve viszontláttam, azokat, amelyeket a mi Szépművészeti Múzeumunk mappáiból jól ismerek. Szegény Méryon, aki nyomorban élt, bolondokházában halt meg és bagóért se tudta elsütni azokat a lapokat, amelyekért ma vagyonokat fizetnek! «Be an etcher and remain poor» — mondta nemrég is egy amerikai művész. Ezzel szemben Beckmann és Nolde karcai elég jó árakon, 60—70 márkáért mennek (ha mennek?). Matisse-nak egy «karca», azaz lemezre vetett pár prepotens vonása pedig Párizsban 1000 frank.

De térjünk vissza a Kupferstichkabinetthez. A derűs, kellemes

arányú olvasóterem magas ablakain barátságos őszi napfény áramlik be; kint a Pinakothéka-kert fái látszanak az őszi délelőtt enyhe párájában. Ez a vonzó helyiség, amelynek bajor-lajosi előkelőségét csak a falakon lógó Samberger-portraitrajzok zavarják egy kissé, igen látogatott, ellentétben a mi Szépművészeti Múzeumunk olvasótermével, ahol alig látni mást, mint egy-egy komorképű, adatgyüjtő műtörténészfélét. Ez bezzeg itt másképen van; ide láthatólag gyönyörködni jönnek művészek és műbarátok; hétköznap délelőtt van és minden asztal foglalt. A szolga jön és, mint egy elsőrangú vendéglő pincére, gyöngéden asztalra tálalja a menüt, melyet rendeltünk. A grafikai étlap egyébként, úgy látom, nálunk sokban gazdagabb, mint Münchenben, legalább is a modern francia mappa nem is hasonlítható a miénkhez, ha találok is benne olyat, ami érdekel. De nekem most németeket kell néznem, újabb beszerzésű német karc-anyagot. Gyenge anyag (ha nem is oly gyenge, mint tavaly a Pinakothékában megtartott skandináv rézkarckiállítás botrányos szerzeményei). Franz Doll (sz. 1899-ben) jó akadémikus tudású, «félmodern» figuralista, erős Rembrandt-reminiszcenciákkal. Josef Nicklas névre hallgat egy másik, aki szánalmas lelkiszegénységgel utánozza Millet karcait. Az 1878-ban született Schustl még a legérdekesebb; tájai, ha nem is mentesek a Hans Thoma-szerű német stimmungsmeierei-től, mégis szépek, komolyak, olykor csaknem komorak s ilyenkor némikép a mi Nagy Balog-unkra is emlékeztetnek: szántóföldek, vidéki hangulat, igazi földszag és egy-egy alakban is a földdel-összenőttség, rögösség, Barlach faszobraira emlékeztető kemény parasztosság. Nagy kár, hogy ettől az embertől figurális karcok is szerepelnek, ezekkel már baj van, figurálist egyszerűen nem tud, ebben imitátorrá válik, gyenge ó-német Holbein- és Bartel Beham-hatásokkal. Csak egy figurális karca ragad meg egy pillanatra, egy újévi lap: öreg Chronos-féle tartja az új év-gyereket: vastag, sekélyre maratott, szürke vonásokkal; ezáltal olyanféle, mint Félicien Ropsnak egy igazán gyönyörű, ismert pornográf- és egyéb dolgaitól teljesen elütő, egy fejkötős flamand öregasszonyt ábrázoló elefántcsont-tű-karca, melyet egy budapesti magángyüjteményben láttam. (Eau-forte à la pointe d'ivoire.)

A bajor grafikusok közül, akiknek karcait átfutom, kiderül, hogy az egyik épp maga is jelen van; itt ül a teremben egy másik asztalnál és meg is ismerkedünk. Talán nem is volna éppen érdektelen dolog itt elmenni egy pár műterembe, látni, hogyan élnek, dolgoznak a bajor kollégák. De hiába — nincs rá időm. Az ismert közmondás, hogy «az idő pénz», ugyan nem mindig alkalmazható művészemberre, annyira nem, hogy olykor csaknem groteszk iróniának tűnhetik; de az viszont szent igaz, hogy: a pénz idő, s én rohanok el Münchenből, hogy pénzemet külömb helyen váltsam időre...

FERENCZY VALÉR

KIÁLLÍTÁSOK

Hermann Lipót kiállítása az Ernst-múzeumban alkalmasint megnyugtatta kissé a művész ama barátait, akik aggodalommal figyelték, hogy alakító-ereje a legutóbbi években valami fáradtságot árult el, amely némi modorosságban nyilvánult. Témái állandóan ismétlődtek, anélkül, hogy kifejezésben valami újat adott volna hozzájuk. Azok az erdő sűrűjéből kivillanó tó- vagy folyópartok, hol mezítelen fürdőzők mitológiai társasága időz, állandó ismétlődésükben sokat vesztettek az első művészi élmény frisseségéből, megszokássá váltak, melyben a rutin ügyességének a lélek teremtő erejénél jóval nagyobb szerep jutott. Mintha különben is valami csalódás

Ferenczy Valér

Feleiacri Takács Z.:

F. V.

Ferenczy Valér. Irta F. Takács Zoltán. Nyugat, aug. 1.

1914.

(Művészet 1914 467 l.)

MŰVÉSZEK NÉ

A dűlt szám képet, az áll

Agostino di Duccio *104*, 105.
Ágoston Emil *402—405*.
Alpár Sándor *310*.
Andrássy Emanuel gr. 379.
Augusztin Mariska *154*.
Bálint János, gyimesbükki *216*.
Bálint Rezső 233, *234*, *235*.
Bálint Zoltán 287.
Balkay Pál 380.
Bambaia *186*.
Bánlaki Géza 92.
Barabás Miklós 239, 380.
Barsy Adolf 89.
Civitale Matteo *10*
Coulin Artúr 86.
Cozzarelli 107.
Csaba Vilmos = Pe
Csányi Károly *133*
Csikász Imre 70, 7
Csillagy S. 198.
Csiszér János, zsá
Csók István *56—6*
Czencz János *16*.
Damkó József *213*
Deák-Ebner Lajos
Dékáni 287.

n Gyula *44*, 92.
:.
380.
53, 59.
.
374—376.
89.
50.
:.
411.
328, 330.
304, 335.
202.
221.
336, 383.
97—101, *98—103*.
7, 336, 383.

dor *172*.

284.
l. Hoffmann Ilona
380.
380.
x 102.
.

6.
o 86.
2, 259, *306*.

Meyer Károly 239.
Michelangelo 350—355.
Michelozzo 107.
Miklóssy József 47—63, *53*, *63*.
Miklóssy Mihály 62.
Miklussig = Miklóssy
Mikola András *32*.
Mirejovszki 60.
Modl Lajos 92.
Moldovány Béla *207*.
Molnár 380.
Molnár Dani 364, 365.
Molnár János, pentelei 143.
Müller János 380.
Munkácsy Mihály 102, 103, *145—151*, 285, 286, 333—334, *382*. 383.
Munkátsy József 459.
Murányi Gyula *215*.
Nádler Róbert *209*, *222*, 330.
Nagy István 233, *236*, *399*
Nagy Sándor festő *75*, 93, *223*.
Nagy Sándor építész 141.
Nagy Sándorné *156*.
Nécsey István 343, *350*, *351*.
Neroccio *116*.
Neuschlosz Kornél 92.
Novák József Lajos *453*.
Olgyai Viktor 141.
Orczy Tekla br. 380.
Paczka Ferencz 330.

JERETÁNY

irta: IJJAS ANTAL

Vatikáni és avignoni bullák és pápai levelezések aktakiadásaiból, perzsa és arab kutfőkből, utazók, véletlen utasok és katonai geográfusok leirásainak eltemetett porából ásta elő valaki ezt a nevet. Annak az égő figyelemnek és konok szorgalomnak, amely ennek a névnek nyomában járt: ugy kellett vándorolnia a feltevések, ellentmondások, valószinüségek és bizonyosságok változékony torlaszai között, mint valami utazónak a sivatagban. Csak nemrégiben ünnepeltük hétszázadik évét Julián barát utazásának, aki a Feketetenger és a Krim görög-schytha-gótgénuai parti városain át vágott neki az irdatlan volgamenti puszták irtózatainak, a származát sikság végtelenségében és határtalanságában kavargó népek faji káoszának, hogy a meotiszi ingoványokon tul, valahol az urali csillagok alatt rátaláljanak azokra a testvérekre, akiket ott hagytunk Ázsia szomszédságában. S a napokban lesz száz éve, hogy a Himalája jeges hegyóriásainak első hegyterraszán, az indiai Dardzsilingben meghalt az a Kőrösi Csoma Sándor, aki a Havasalföldön, Bulgárián, Konstantinápolyon, Kisázsián és Perzsián át gyalog tett meg minden lépést, hogy ötezer méter magasban, csonttá és bőrré száradva, egész teleket töltve harmincfokos hidegben: tibeti lámakolostorok könyvtáraiban és irásai között keresse meg a magyar őshazát.

Ő ott sejtette ezt az őshazát valahol a kinai falak tövében, vagy a tibeti hegység gigantikus sziklasáncai között, vagy arra gyanakodott, hogy az a magyarság, akiktől elszakadtunk, az ott keresett menedéket az ázsiai puszták történelmének viharai elől. Az ősmagyarok hazája, vagy a testvérmagyarság menedékhona helyett a lámák birodalmának történelmére és a tibeti nyelv grammatikájára bukkant szegény, negyvenezer tibeti szót szótározott s amikor keresztülvágta magát ezen a borzalmas kásahegyen, akkor még mindig volt ereje arra gondolni, hogy ez csak eszköz volt, az igazi munka csak most kezdődik s az őshazára — a Himaláják sziklás jégcsucsain tul, tüdővérzéseken és lázrohamokon tul ujabb kolostorok falapokra és birkabőrtekercsekre rótt betütengerein tul — mégis csak rátalál.

Ebben az álomban van valami rettenetes és nagyszerü. Mikor ott fenn a firmamentumon éjfél csillagtengere szikrázik északtól délig és kelettől nyugatig és körbefordulnak az égi állatok: talán már ezer évvel ezelőtt felmutathatott valamelyik alföldi pásztorősünk arra a vonalra, mely az égre omolt ködösen fénylő tej lágy csillogásával huzódott végig a sötét kupolán, ebben az órában azt az irányt mutatva, ahonnét az ősök idejöttek és valahol a tulsó vége alatt vannak azok, akik ott maradtak.

Ennek az utnak — a tejut alatt — vágott neki Julián barát bizánci gályákon, gyalog és a származát sikság jeges szelében fázó, felborzolódott szőrü ázsiai tevéken. A déldunántuli végvárak közül, a Mura mocsaraiból errefelé üvöltött fel Zrinyi dühödten és kétségbeesetten, az elveszett testvér és az otthagyott őshaza emlékképe felé és Isten felé: „Miért hoztál ki bennünket Cinthiábul?"

Hát miért?!

A szív és lélekzet elszorulnak végigolvasva ezt a könyvet Jeretány országáról, mely ott huzódott meg valahol a Kaukázus tövében, a Manics mocsárvidéke táján és ami megmaradt belőle, azt ugy kell előásni pápai bullákból, keleti ferences provinciák középkori rendházlajstromaiból, százféleképen irt fakó és bizonytalan helynevekként és névnevekként, száz ellentmondásból kihámozható valószinüségekként — még a romjait is ott kell keresni hóditó orosz cárak odaküldött hadimérnökeinek vázlataiban, véletlenül odatévadt utazók könyveiben, kalandos utasok száz hányattatáson át levéltárba került és onnét kiásott leveleiben.

Azt irja például Hatvani Turkolly Sámuel, XVIII. századi kalandos életü magyar 1724 április 2-án, „Asztrakánba, a' Caspium Tenger mellett, ahova orosz szolgálatba sodorta a kuruc felkelés utáni emigráció, azt irja az ő Szikszón maradt Szerelmes édes Attyjafiainak", hogy a Péterburgból általa commandirozott hajókon a Volga vizén — melly is Szcithiában van, a Tatrais fojó vizén tul Száz mért földnyire — a Persiában lévő Szulah nevü helyben lakott és egyéb utjaiban rá is akadt a régi magyarok lakóhelyére a Kuma folyó mellett, azon a helyen, amit Pogány nyelven ma is Magyarnak hivnak: Kinek palotái jóllehet rongyosok, de ma is fennállanak. Magyarul már sehol sem beszélnek. A hagyomány azt tartja, hogy az itt lakott magyarok valami menekvésből jöttek ide, tud arról, hogy Chrimben, a Tatár Chám protekcioja alatt ma is van hét falunyi magyar a maradékaikból, akik még mindig magyarul beszélnek.

A XVIII. századi kalandos életü magyar már csak ennyi nyomát találta annak a népnek, amely itt lakott. De XXII. János pápa 1329 október 3-án kelt bullájában az itt lakó magyarok királyaként emliti Jeretán fejedelmet, aki hittéritőket kért tőle népe számára.

Igazak-e, valóságok-e mindaz, amit a szerző, a lelkes és csüggedetlen Bendefy László kiás: nem lehet tudni. Az, amit görög és perzsa krónikákból, arab irókból, bizonytalan nevü, miyoltu népekkel kapcsolatban a porból kiás és egymás mellé vet, hogy fanatikus hittel bizonyitsa szinte tul a maga igazát: az néhány főadat mellett nem is fontos talán. Bullákból keleti szerzetes rendtartományok középkori zárdalajstromából mindenképen nyilvánvaló, hogy itt a Kaukázus alján, a Manics vizvonal mocsárövе és a hegység között még a XIV. század kezdetéig élt egy nép, amely a Kaukázuson át fenntartott valami halvány érintkezést a keresztény világ középpontjával és miért, miért se — a további összefüggések itt nehezen bizonyithatók — magyarnak tudta és nevezte magát, állitólag tudott a Duna mellékére szakadt rokonokról, sőt annak ősi fejedelmi házáról is. sőt ez a Manics-vidéki fejedelmi család még annak rokonául is jelölte volna meg magát. Igaz-e, nem igaz-e, hogy ez a Jeretány fejedelem az egyre terjedő mozlemizmus árjában, a népére ható perzsa kulturális hatásnak és a mongol nagy birodalom politikai befolyásának olvasztó tégelyében a nyugati kereszténység terjesztésével és uralomrajuttatásával igyekezett volna népe lelki és etikai önállóságát megvédeni? Igaz lehet-e, hogy a tatárjárás után erre átutazó egyik nyugati franciskánus azokban a latinul beszélő magyar papokban, akikkel itt találkozott: Jeretány népének benszülött, itt kiképzett papjaira lelt volna? Vagy, ami valószinübb, ezek inkább a tatárok által Magyarországról elhurcoltakkal idesodródott papok voltak. Ez már nem döntő. Viszont bámulatos és példaadó az a szorgalom, amellyel a kutató megközelit mindent, ami ennek a népnek halálontuli maradványaiból könyvekbe és feljegyzésekbe került. Kegyetlen szorgalommal állit össze minden képet, rajzot, feljegyzést, amely a Kaukázus alatti városra vonatkozik, s azt megmutatja, XVIII. századi utazóktól kezdve egészen uj expedicióki. Mert már mindössze csak ennyi az, ami fennmaradt Jeretány országából!

De hát hova lett ez az ország? Mi történt vele? Mi történt evvel a Tejut tulsó vége alatt lévő néppel, amelynek talán mégis csak volt valami köze a származát sikságon vándorló ősi magyarsághoz, talán mégis csak egyik darabja volt a Feketetenger mellett szétrobbant ősi törzsszövetségnek, — mi történt evvel a néppel?

Megsemmisült. Pusztulása Timurlenk mongol kán nagybirodalmának kibontakozásához és nagy pusztitó hadjáratainhoz kapcsolódik. Ezt a pusztitó hadjáratot szintén össze lehet állitani Timurlenk birodalmának kutfőiből. A sárga vihar ekkor már másodszor nyargalt végig a Kuma melletti nép földjén, 1935 április 17-ére és 20-ára lehet tenni azokat a napokat, amiket maga a hóditó is ebben a városban töltött. Utána itt országról és fejedelemről nincs szó többé. A területen századok mulva megjelenik az Orosz Birodalom.

—... Hát igen: minket a sors ezért „hozott ki Szcithiábul!" Akár igaz, akár nem, hogy Jeretány és népe az előmagyarság egyik maradéka volt, mindenképen ez a sors érte az ott maradt előmagyarság egészét vagy különféle töredékeiket. Lehet, hogy a kutatás elvezet még Julián barát Magna Ungariájába is, sőt az sem lehetetlen, hogy kiderül a nagy Kőrösi Csoma izgalmas sejtéseinek valósága is és rá lehet találni Tibetig sodródott töredékrokonok történelmi sorsának nyomdokaira is. De ezek a nyomdokok mind sirokhoz és romokhoz vezetnek, halálontuli népekhez, csak mi élünk, csak mi kerültünk ki Szcithiából, az itteni népek hullámzásának és halálának formátlan örvényéből, csak mi menekedtünk meg a tatár nyilzáporok számumától s a rettenetes orosz szivóerőtől. Az ember leteszi Jeretány könyvét és eszébe jut, hogy Illyés Gyula felveti egyik könyvében azt a kérdést: honnét van az, hogy a magyar öntudatban van valami titokzatos félelem és szorongás, — megvan ez a Szent Istvánról szóló ősi népénekben, Balassiban, a kuruc dalokban, a Himnuszban és a Szózatban, Adyban, szinte az összes magyar politikai elmélők és reálpolitikusok eszmevilágában. Széchenyi épp ugy ama halálveszélyérzet és szivszorongás ellen vetette a magyarság és az elmulás közé a maga életművét, mint ahogy ennek a halálsejtelemnek ad hangot Vörösmarty a Szózatban s e halálveszély elől védte a magyarságot a maga politikai működésével mondjuk, Tisza. Nem a magánosság és rokontalanság érzetéből fakad-e ez a szorongás? Nem ez küldte-e keletre Julián barátot és Kőrösi Csomát, hogy rokonokat, erősitőket fedezzenek fel nekünk? Ki tudja! Jeretány földje a siroké, de mi itt élünk „s a nagy világon e kivül nincsen számunkra hely".

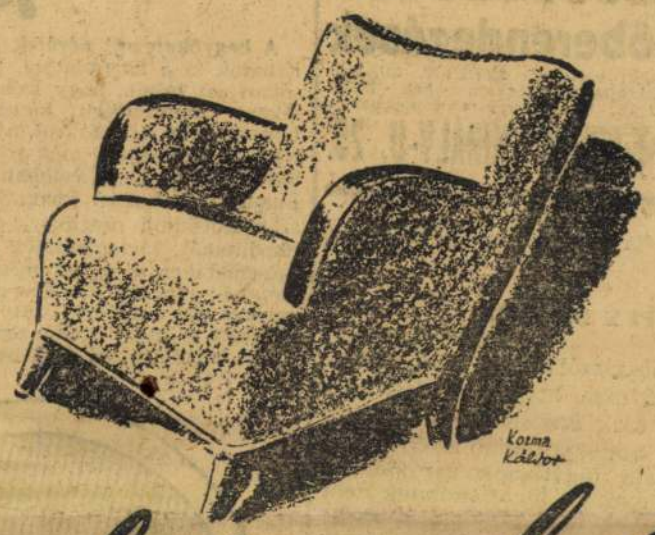

Foglaljon helyet

egy ilyen barátságosan hivogató fotelben, mondjuk — ebéd után. Fogadni mernénk, hogy a szunyókálás jobban esik, mint a kereveten ... Hozzá egy jó szivar, vagy cigaretta: tökéletes pihenést és teljes kikapcsolódást jelent.

Talán nincs fotel a lakásban? Üreg hiba — de ezért még nem kell kicserélni bútorát. Csak kiegészíteni: zavarbaejtően gazdag választékunkból. Sétáljon végig mintaszobáinkon: talál majd kedvére való méretben, színben és formában egy ilyen bűvös fotelt! Ennyit igazán megengedhet magának.

„A Divatcsarnok butort; egy életre veszi!"

Magyar Divatcsarnok

BUDAPEST, VII. KER., RÁKÓCZI-ÚT 70—76.

Politikai Pósta

A MAGYAR ÉLET PÁRTJÁNAK

földmivelésügyi és pénzügyi egyesitett bizottságai pénteken este *Bárczay* Ferenc pártvezérhelyettes elnöklésével ülést tartottak, amelyen letárgyalták a zsidók mező- és erdőgazdasági ingatlanaira vonatkozó törvényjavaslatot. Az ülésen a kormány részéről jelen volt *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter, báró *Bánffy* Dániel földmivelésügyi miniszter, *Szász* Lajos pénzügyi és *Bárczay* János földmivelésügyi államtitkár. *A párt egyesitett szakbizottságai mélyrehatóan megvitatták a törvényjavaslatot.* Az elhangzott felszólalásokra *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter és báró *Bánffy* Dániel földmivelésügyi miniszter kimeritő választ adtak, majd az egyesitett bizottság *a törvényjavaslatot mind általánosságban, mind részleteiben elfogadta.*

*

A 42 TAGU

országos bizottság szombaton délelőtt *Ivády* Béla elnöklésével ülést tartott, amelyen *Koós* Zoltán és *Ronkay* Ferenc előadásában letárgyalta a napirenden lévő tárgysorozatát. A kormány részéről *Reményi-Schneller* Lajos pénzügyminiszter, báró *Bánffy* Dániel földmivelésügyi miniszter, *Zsindely* Ferenc miniszterelnökségi, *Antal* István igazságügyi, *Bárczay* János földmivelésügyi és *Csizik* Béla pénzügyi államtitkár vett részt az ülésen. *Ronkay* Ferenc előadó részletesen ismertette a minisztériumnak a zsidók tulajdonában lévő mező- és erdőgazdasági ingatlanok forgalmának korlátozásáról és zárlat alá helyezéséről kiadott rendeletét, amelyhez *Csizmadia* András, gróf *Esterházy* Móric, *Demkó* Mihály, *Maróthy* Károly, gróf *Teleki* Mihály, *Schandl* Károly, *Matolcsy* Mátyás, *Deák* Imre, *Rassay* Ká-

RÉVAI TAVASZI KÖNYVEI

ASZTALOS ISTVÁN:
Üröm
A kitünő fiatal iró remekbeszabott irásai, az erdélyi világ csillogó humorral átszőtt, megragadó képe. Kötve: 7.80 pengő.

CLAUDE HOUGHTON:
Vissza az életbe
Egy sorsszerüvé forrósodó gyerekkori szerelem regénye; két férfi elszánt harca a végzetes nőért. Kötve: 8.80 pengő.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ:
Néró
A dilettáns művész őrületbe omló lelkének kisérteties képe; regényirodalmunk egyik remeke; uj kiadásban. Kötve: 7.50 pengő.

PADOS PÁL:
Szovjetoroszország felett
Szemtanu izgalmas beszámolója a keleti arcvonalon küzdő magyar katonák életéről és harcairól; eredeti gazdag képanyaggal. Kötve: 8.— pengő.

Felavatták Verebély Tibor arck.-t

Vendéglőberendezések
sörkimérőkészülékek, asztalok, SZÉKEK, billiárdasztalok, KERTIBUTOROK, jégszekrények, EVŐESZKÖZÖK, tálcák, tálak nagy választékban.
HEXNER KIRÁLY-U. 25.

roly, *Jurcsek* Béla és vitéz *Imrédy* Béla szólt hozzá.

*

BÁRÓ BÁNFFY DÁNIEL földmivelésügyi miniszter a hozzászólásokra adott válaszában hangsulyozta, hogy a kiadott kormányrendelet csak *átmeneti intézkedés* s célja az, hogy a kisajátitandó zsidó mező- és erdőgazdasági ingatlanok zár alá helyezésével ezeknek az ingatlanoknak nem kivánatos kezekbe való átcsuszását megakadályozza. A kormány benyujtandó törvényjavaslata fajvédelmi jellegü, amit mutat az is, hogy a rendelet végrehajtása szempontjából az 1941. XV. t.-c. 9. és 16. szakaszának rendelkezései az irányadók. *Antal* István igazságügyi államtitkár részletkérdésekben adott felvilágositást. A földmivelésügyi miniszter és az igazságügyi államtitkár felszólalása után a bizottság az ismertetett rendeletet tudomásul vette. A bizottság elfogadta a kormánynak a cukorrépa forgalmi adó megszüntetéséről és a cukorgyártással kapcsolatos egyes kérdések szabályozásáról szóló rendeletet. Az 1942. évi mezőgazdasági munkálatok elvégzéséhez szükséges *termelési hitel* előmozditásáról, a védett birtokok közfelügyeletét ellátó helyi bizottságoknak és a Védett Birtokok Főfelügyeleti Hatóságának megszüntetéséről szóló rendeletet ugyancsak hozzászólás nélkül fogadta el az országos bizottság s ezzel ülése véget ért.

Előkelő vállalat
„National" pénztárgép kezelésében jártas, gyakorlattal biró
pénztárosnőt
alkalmazna. Ajánlatok „Megbizható 459" jeligére Blockner J. hirdetőjébe, Városház-u. 10.

KERESZTES-FISCHER FERENC belügyminiszter szombaton délelőtt megjelent a nép- és családvédelmi tevékenység végrehajtásában közreműködő szociális gondozók országos értekezletén. A belügyminiszter örömét fejezte ki, hogy ez a fiatal szervezet az elmult évben lendülettel és lelkiismeretesen végezte fáradságos munkáját. Hangoztatta, hogy a szociális gondozás szerveinek eljárási merevségek helyett az élethez simulva rugalmasan, a viszonyok változásához alkalmazkodva kell munkájukat végezniök. A világháboru során láttuk azt — mondotta —, hogy a társadalmi egyensuly megóvása szempontjából milyen fontos szerepe van a szociális szervezetnek. Ennek hiánya volt az egyik oka annak, hogy Nagymagyarországból trianoni Magyarország lett. A szociális gondozás egyedül nem birkózhat meg ezekkel a feladatokkal, de ha a társadalom a háborus szociális gondozás teendőinek ellátására egyesül a hatósággal, akkor egészen bizonyos, hogy mindvégig meg fogjuk őrizni a magyar társadalom biztos egyensulyát.

*

A MÉP zombori járási szervezete pénteken este tartotta vezetőségi ülését *Deák* Leó főispán elnökletével. Az ülésen elsőizben jelentek meg a *szerbség képviselői.* Dr. *Racics* Szima, dr. *Tapaica* Szima és dr. *Nikots* Kornél mindhárman felszólaltak és bejelentették, hogy a *zombori és zomborjárási szerbség együtt akar működni a magyarsággal és ennek érdekében belép a Magyar Élet Pártjába.* Beszédükben melegen emlékeztek meg a kormány nemzetiségi politikájáról, amely nem tesz különbséget magyarajku és nem magyarajku állampolgár között.

*

AZ ÖSSZEFÉRHETETLENSÉG szabályozásának előkészitésére kiküldött 27 tagu bizottság *április 16-án* csütörtökön délelőtt 11 órakor az I. számu bizottsági teremben ülést tart. A képviselőház által a törvényhozói összeférhetetlenség szabályozásának előkészitésére kiküldött 27 tagu bizottság hét tagu albizottsága jelentését tárgyalják.

*

A SÁTORALJAUJHELYI szőlőmunkás iskolát *Bárczay* János földmivelésügyi államtitkár március 29-én, vasárnap délelőtt féltizenegy órakor az állami borpince dísztermében nyitja meg. Az államtitkárt *Nyiry* Károly miniszteri tanácsos, a földmivelésügyi minisztérium szőlészeti és borászati ügyosztályának vezetője kiséri el utjára. Az iskola megnyitása után *Bárczay* államtitkár résztvesz a Magyar Élet Pártja zemplénmegyei nagyválasztmányának Sátoraljaujhelyen, a Városi Szinházban tartandó ülésén és *hosszabb beszédet* mond.

A kaucsuk világhegemóniája japán kézben

A begyökerezett nézetek igen nehezen szorithatók ki a köztudatból. Még ma is igen sokan azt hiszik, hogy Délamerikában jelentékeny mennyiségü kaucsukot termelnek, hiszen a vad gumifákról, a braziliai kaucsuktermelő telepekről még ma is olvashatunk leirásokat. A gumi valóban Brazilia monopóliuma volt hosszu ideig, de az angolok a századfordulón megtörték a braziliaiak monopóliumát, kicsempészték a braziliai gumifacsemetéket s ezeket meghonositották Ázsia trópusi vidékein. Brazilia gumi-monopóliuma egyszeriben megtört. 1910-ben a nyerskaucsuknak mintegy kilencven százaléka Braziliából került ki, de 1914-ben az ázsiai gumi-

1. Brit-Malája.
2. Holland-India.
3. Francia-Indokina.
4. Ceylon.
5. Sziám.
6. Brazilia.
7. Sarawak.
8. Brit-India.
9. É.-Borneo.
10. Burma.
11. Egyéb.

faültetvények már a világtermelés 40 százalékát tették ki s ezzel az angolok, akik felismerték a világpiac szükségleteit, kezükbe kaparintották a kaucsuk-piac irányitását. Két évtized alatt Brazilia kiváltságos nyersanyag-helyzete megdőlt s ma már a délázsiai ültetvényekhez képest jelentéktelen az a mennyiség, amit Brazilia termel.

A *Magyar Statisztikai Szemle* legutóbbi számában dr. *Sipos* Sándor közöl erről a témáról igen érdekes ismertetést. A leghatalmasabb kiterjedésü gumifaültetvények a maláj államokban és Holland-Indiában vannak. Ázsiában ezidőszerint 3.361.000 hektáron folyik nyerskaucsuk-termelés. Ezzel szemben az összes afrikai ültetvények területe alig éri el a 32.000 hektárt. Közép- és Délamerikában a kimerülőben lévő vadgumifa-erdők pótlására még mai napig sem történtek kisérletek. Kaucsukot csak az Egyenlitő vidékén lehet sikerrel termelni. *A keletázsiai szigetvilág termelése mellett a többi világrészek termelése eltörpül.* Mig a kaucsuktermelés 96.2 százalékát a keletázsiai szigetvilágban termelik, addig a feldolgozásban és a fogyasztásban az Egyesült Államok vezetnek. *Az Egyesült Államok a gumibehozatolból 43.6, Németország 11, Nagybritannia 10, Japán 6.4, Franciaország 6.3, a Szovjet 4.7, Olaszország 3.3, az egyéb országok pedig 14.3 százalékban részesültek 1938-ban.* A gumi annyira összeforrt az iparral, hogy annak mostani fejlettsége mellett az emberi gazdálkodás nem is tud meglenni gumi nélkül. Nemcsak az autóiparban, hanem az elektromos, a kémiai, a ruházati iparban is rendkivül nagy jelentősége van.

A természetes kaucsuk hiánya miatt kezdték meg a műguminak, a bunának a gyártását. A műgumi gyártására vonatkozó kisérletek — amint azt *Sipos* Sándor tanulmányából olvashatjuk —, a mult század utolsó évtizedéig nyulnak vissza. A kémiai kisérletek megállapitották, hogy a *gumi szénből és hidrogénből álló molekulák halmaza,* tehát olyan vegyiösszetételü anyag, mint a benzin. Ezen az alapon állitják elő a műgumit szénből és mészből. Szénből mész hozzáadásával jön létre a karbid, amely a hidrogénben szegény acetylént adja. Az acetylént használják fel azután arra, hogy a szénatomok számának emelése révén a természetes gumihoz hasonló tulajdonságu anyagot nyerjenek. A szintétikus gumit éppugy kell tovább kezelni, vulkanizálni, tömitő anyagokkal, krétával, agyaggal, gipsszel és korommal ellátni, mint a nyersgumit mindaddig, mig az a különböző célokat szolgáló ipari felhasználásra alkalmas gumivá nem válik. Nagyobbarányu gumielőállitás folyik a *Szovjet-Unióban, Németországban, Japánban és az Egyesült Államokban.* A buna termelésének mennyiségére vonatkozólag statisztikai adatok nem állanak rendelkezésre. A műgumit csak ott lehet nagy mennyiségben előállitani, ahol olcsón kitermelhető szén áll rendelkezésre.

A Távolkeleten folyó háboru a nyerskaucsuktermelés tekintetében rendkivül eltolódásokat idézett elő. A japánok elfoglalták Brit-Malayát, a hollandindiai szigetvilágot, Francia-Indokinát megszállták, Sziámot vagy a Thaiföldet már régebben kézbe vették, elfoglalták Sarawak szigetét, Borneót és Burmát. A mellékelt grafikon alapján bárki kiszámithatja, hogy a japánok a nyerskaucsuktermelés 89.1 százalékát kezükbe kerítették.

Megjelent a zöldhitel rendelet

A Budapesti Közlöny március 29-iki száma közli az 1942. évi mezőgazdasági munkák elvégzéséhez szükséges hitel (az ugynevezett zöldhitel) előmozditására vonatkozó 1490/1942. M. E. számu kormányrendeletet. A rendelet lényegileg azonos az elmult évi zöldhitel rendelettel és ennek megfelelően kimondja, hogy a hatálya alá eső készpénzkölcsönökből, vételárelőlegekből, termelési szerződésekből, műtrágya és növényvédelmi szer hitelezésekből eredő követelések behajtására irányuló árverést elemi kár esetében nem lehet elhalasztani, amellett ezeket a követeléseket — a készpénzkölcsönök kivételével —a termékek árverési felosztásánál előnyös kielégitési jog illeti meg.

Az uj rendelkezések főképen a műtrágya fokozott felhasználását kivánják lehetővé tenni. — Nevezetesen a termelési szerződéssel kapcsolatban szolgáltatott műtrágyára vonatkozó követelést a rendeletben biztositott kedvezmények az eddigi 30 pengő helyett, katasztrális holdanként 45 pengő erejéig illetik meg. A műtrágya hitelek általában katasztrális holdanként 20 pengő erejéig érvényesithetők éspedig nemcsak a műtrágyával megművelt terület, hanem — a legelők, erdők stb. kivételével — a birtok egész területe után.

A rendelet az ugynevezett zöldhitel igénybevételét a védett birtokosoknak is lehetővé teszi, amennyiben a behajtás lehetőségét, illetőleg az előnyös kielégitési jogot a védett birtokos által igénybevett hitelre is biztositja abban az esetben, ha a vonatkozó megállapodásokat az illetékes helyi bizottságnál előzetesen bemutatják

Készpészkölcsönnél és műtrágyahiteleknél az emlitett kedvezmény a katasztrális tiszta jövedelem eddigi kétszeres, a szőlőbirtok esetében ötszörös összege helyett a katasztrális tiszta jövedelem négyszeres, a szőlőbirtok esetében nyolcszoros összege erejéig érvényesithetők.

MAGMA

a tudományos neve a föld izzón kavargó mélyének. Melegforrásaink révén nagymennyiségü ilyen magmatikus eredetü, u. n. juvenilis viz kerül a felszinre. A Széchenyi-gyógyfürdőt tápláló 1256 méter mély 72 C° hófoku, kénesvizü forrás Európa harmadik legforróbb hővizkutja.

†

Kadicsfalvi primor Török Mihály Miklós volt kormánybiztos-főispán, a Nemzeti Ujság főmunkatársa mélyen megrendült szivvel jelenti, hogy szeretett hitvese, a legjobb, áldott emlékü feleség,

kadicsfalvi Török Mihály Miklósné
szül. Kovács Hermin
irónő,

a Janus Pannonius irodalmi társaság, a Katolikus Irók és Hirlapirók Országos Pázmány-egyesületének tagja, az Egyesült Keresztény Nemzeti Liga (volt Pátria Irónők) irodalmi szakosztályának elnöke, az Egyesült Nőitábor elnöki tanácsának tagja, Budapest Székesfőváros volt törvényhatósági bizottsági tagja, pótképviselő, a Vöröskereszt ezüst érdemérmének tulajdonosa

folyó évi március hó 27-én hajnali fél 3 órakor váratlanul az Urban elszenderült.

Temetése március hó 29-én, vasárnap délután 4 órakor lesz a Kerepesi-uti temető halottasházából a róm. kat. anyaszentegyház szertartása szerint.

Az engesztelő szentmiseáldozatot lelkének üdvéért március hó 30-án délelőtt 9 órakor a Szent Ferenc-rendiek belvárosi templomában (Ferenciek-tere) fogjuk az Egek Urának bemutattatni.

Budapest, 1942. évi március hó 27-én.

Az örök világosság fényeskedjék neki.

Özv. Hoecker Henrikné sz. Kovács Julianna Szidónia, Kovács Erzsébet, Kovács Margit nővérei, dr. kadicsfalvi primor Török Pál, kadicsfalvi primor Török László sógorai, csikszentmártoni Szabó Gáborné sz. kadicsfalvi Török Piroska sógornője, Hidvéghy Valéria unokahuga, dr. Hoecker György, Kovács Andor unokaöccsei.

Előadások a magyarságról és a szlávokról

Március 21-én fejeződött be az Egyetemi Magyarságtudományi Intézet kéthetes előadássorozata. Az előadások a szláv népekről szóltak. Történész, nyelvész és etnografus szakemberek egy-egy órás ismertetéseket tartottak a szlávság kialakulásáról, az egyes szláv népek történetéről: vándorlásaikról, harcaikról, szervezetükről, politikai fejlődésükről, kulturájukról. Sorrakerült a szomszéd népekhez való viszonyuk, a pánszlávizmus kérdése, különösképp pedig a magyarsággal való irodalmi, nyelvi és néprajzi kapcsolataik s a magyarok és szomszédságukban élő szláv népek egymásra gyakorolt hatása.

A két utolsó előadást *Thim* József és *Gogolák* Lajos tartotta „A horvátok és a hazai szerbség", illetve „A szlovák és ruszin nemzetiség története" cimmel. *Thim* a két nép bevándorlását, északra terjeszkedését irta le, majd a kiélesedő ellentétek korát rajzolta, *Gogolák* pedig a szláv és ruszin társadalom egyes rétegeinek nacionalizmusáról, a magyarsággal szemben elfoglalt álláspontjáról adott történeti képet.

Az Intézet, mint már két másik előadássorozatával (Ur és paraszt, Erdély és népei) tette, ezt is könyvalakban jelenteti meg. A kiadvány rövidesen, még az idei könyvnapon napvilágot lát.

ÁPRILISI TRÉFÁK, HUSVÉTI LOCSOLÓK
BÜVÉSZ UJDONSÁGOK
MINERVA PAPIRHÁZ, Andrássy-ut 3.

Felavatták Verebély Tibor arcképét

Egy évvel ezelőtt hunyta le szemét *Verebély* Tibor, a magyar orvostudomány büszkesége. A hirneves sebészprofesszor volt munkahelyén, az I. számu sebészeti klinika előadótermében az évforduló alkalmából emlékülés keretében és diszes közönség jelenlétében felavatták a halhatatlan emlékezetü orvostanár arcképét. Az ünnepségen az elhunyt professzor hozzátartozói is megjelentek, de ott volt a Tudományegyetem rektora és az orvostársadalom igen sok kitünősége. Vitéz *Csik* László főorvos, az Orvoskamara ügyvezető elnöke nyitotta meg az ülést és kegyeletes szavakkal emlékezett meg a nagy sebészprofesszor érdemeiről. A kiválóan sikerült portrét, *Ferentzy* Valér alkotását vitéz *Meskó* Zoltán tábornokorvos, a Verebély Emlékbizottság elnöke avatta fel emlékbeszéd kiséretében. Az elnök végül bejelentette, hogy a Verebély emlékére hirdetett pályázat első diját *Bakács György* főorvos, az Orvoskamara titkára nyerte el orvosszociális tárgyu munkájával, de a pályadijról a MONE szociális alapja javára lemondott.

Emericana

A Cassovia korporáció legutóbbi familiáris ülésén Viz Matild „Az alázatosság", Bartha Béla püspöki tanácsos, a korporáció lelkésze pedig „A nők alárendeltsége" cimen tartott előadást. A Hivatáskuria ülésén Nagy Imre András levente, a fasista államrendszerrel és a szociologiával foglalkozott. A vitában sokan hozzászóltak. A vitát dr. Hévey László főiskolai tanár, dominus magister zárta le s szerinte meggyőzően regisztrálta az emerikánás ifjuság a szociális kérdésekben komoly tudományos felkészültségét, kizárva a hangzatos, de értéktelen demagógiát. A Széchenyi-év folytatólagos müsoraként Pajtás László tartott előadást „Széchenyi István, mint politikus és államférfi" cimen.

Ferencry Valér

Árverési Csarnok kat. aukció

31. sz. 1926. febr.
35 sz. 1926 dec.
38 sz. 1927 máj.
39 sz. 1927. okt.
40. sz. 1927. dec.
41. sz. 1928. febr.

Kunclik Emil dr. VII. 280.

Ferenczy Valér

Kulváros, rezk. repr

źród

Elek Artur

Az újabb magyar grafikai művészet.

Magyar Művészet

1937. 212. l

✓

-2

Ferenczy Valér

MAGYAR MŰVESZET

1925. ~~288~~ ~~0~~

1928. ~~280~~ ~~0~~ 399 Packer

1930. 198 Fer. Valér

1931. Rad. 250 ~~312~~ ~~0~~ ~~478~~ ~~0~~

1932. 325–334 Fer. Valér ~~388~~ ~~0~~

1929. ~~304~~ ~~0~~

Nagyszombat.

A középtért a kőfallal
foglalja el, az előtérben pe
münket, melyek közül egy a h
mondatszalagon, mely fölött

TIRNA

fölül jobbra: 40
alól középütt: v.
és a lap hátán a Dritte Aufg

Rm., mér. a rl.

131-91-

Ferenczy Valér

Ars Una 1924. I, 204. l.

Ferenczy Valér műtermében (Dohány-utca 57. IV. em.) a *rézkarc technikáiból* (vonalmaratás, vernis mou, aquatinta, „hideg tű" stb.) rövid, gyakorlati *tanfolyamot* nyit. Jelentkezés naponta 3-tól 5-ig.

Férenczy Valér.

78.l. 79.l.
80.l. 82.l.
84.l. 86.l. 87.l.
89.l.

Börtsök-Réti
A nagybánya. jub.
kiállítás katalo-
gusa 1912.
Nagybánya. 1912

Ferenczy Nóémi

~~Ferenczy Károly~~

~~Ferenczy Nóémi~~

Ferenczy Valér

Koll. Eiáll. Ernst.

erőd

Az Ujság

1918. okt. 6.

(e.a.: Ferenczyék.)

1905. május 9.

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumnak: az 1902-ben küldött lepkegyűjteménye dobozainak visszaküldése iránt. (206/1905.)

Pacher □:

Bp sifo képzen
pásárl-i az elmúlt
2 évben

MM. 1928. 399. l

Ferenczy Valér

— **Leleplezik Verebély Tibor arcképét.** Az Országos Orvoskamara Verebély Tibor halálának évfordulóján, szombaton délután hat órakor, leplezi le az I. számu sebészeti klinikán az elhunyt orvostanár arcképét, amely *Ferenczy Valér* jól sikerült alkotása. Az emlékbeszédet vitéz dr. *Meskó Zoltán* felsőházi tag mondja.

Pesti Hírlap

1942. márc. 28.

MAGYAR KIR. POSTA

SZINHÁZ ÉS FILM

Karácsonyi „sokadalom" a fővárosban

Ó, ezek a székelyek igazán nem árulnak zsákbamacskát. Feljöttek a fővárosba, betelepedtek egy nagyterembe, átalvetőikből kirakosgatták a tetszetős karácsonyi portékájukat, ezenkívül még a nagy »csiziót« is elárulják a pestieknek. Bemutatják tudományukat, hogyan is készülnek az egyszerű agyagból a korondi fazekak, tányérok, korsók, korszerű és olcsó főzőedények, díszes virágvázák.

Kovács Albert *korondi* székely legény lábával ütemesen hajt egy fakorongot. A koronggal együtt forog egy darab szürke agyag is. *Kovács* Albert gyúrja, maszirozza a puha anyagot, matatja jobbról, matatja balról és serény ujjai alól egyszerre csak életrekel egy csodálatosan szépformájú kancsó. Így megy ez tovább. *A varázsujjak alól percenként hol egy fülescsésze, hol egy korsó, hol egy tányér kerül elő.* Nem nagy mesterség ez így szemre, nem biza, csak meg kell próbálni. Bátorság kell hozzá, na meg egy kis kézügyesség, gyakorlat és tehetség. *Kovács* Albert a tudományát apjától örökölte. Az apja a nagyapjától. *Apáról fiúra, fiúról unokára száll ez az örökség.* A szántóföldben szegény, de agyagban gazdag *Korond* község így ad kenyeret ősidők óta hűséges gyermekeinek.

A *Magyar Nemzeti Szövetség* gézautcai helyiségében megnyílt *Székely karácsonyi vásárnak* máris nagy sikere van. Szép, olcsó és hasznos karácsonyfiát talál itt mindenki Jézuskája. De nemcsak cserépedényeket lehet itt vásárolni, hanem gyönyörködhetünk *a híres székely fafaragászat remekeiben is.* A *korondi* taplókészítő székelyek ezenkívül elárulják a papucskészítés titkát is. *A taplóból készült papucsok* kényelmesek, puhák és főleg tartósak. Igazán ajánlhatjuk a férjes asszonyoknak. Az első budapesti Székely karácsonyi vásár sikere egy dolgos és törekvő székely község régi álmát valósítja meg. *A vásár tiszta jövedelméből Korond község hősi emlékművét és országzászlóját akarják felállítani.* Támogassuk őket nemes törekvésükben. Ha jól beszélünk velük, a végén még megkínálnak *valódi székely szilvaízzel*, házi lekvárral is, hogy necsak a szemnek, a szájnak is meglegyen az ingere.

(tompa)

— **Ferenczy Valér kiállítása.** A *Műbarát* helyiségében *Ferenczy* Valér festőművész mutatja be legújabb olajfestményeit, akvarelljeit, temperáit, rézkarcait és rajzait. Ferenczy nem túlságosan széles-skálájú, de rendkívül kulturált, halk, finomhangú művész, akinek minden munkáját a természet és művészet áhítatos szeretete hatja át. Képei a naturalista-impresszionista ábrázolásmód nagybányai hagyományában fogantak s ha újságukkal talán nem is lepnek meg, mindig meggyőző bizonyságot tesznek festőjük komoly elmélyedéséről, előkelő ízléséről és rokonszenves tehetségéről. *Platánsora, Rózsabombi lelátása, Napos és Borús ligetje, Regnum Marianuma* és *Vízivárosa* egyformán kitűnik a formaadás biztonságával és a színek tiszta harmonizálásával. *Önarcképe* és néhány portréja főleg a jellemzés kifejezőkészségével hat. Gyűjteményének legjelentősebb értékeit mégis grafikai lapjai közt találjuk, különösen pesti rézkarc-sorozatában s a *Járdabontás* két nagyobbméretű, mozgalmas csoportozatú, erőteljes rajzán.

—r—

— **A Gyermekvédő Liga a honvédekért.** A Gyermekvédő Liga Albrecht főherceg javaslatára 340 hős honvéd karácsonyi megajándékozását határozta el. Az ajándékokat a Liga Bánffy-utcai Erzsébet Hadiárva Leányotthonának növendékei készítették el szeretetteljes lelkesedéssel és pénteken délután ½6 órakor bensőségteljes karácsonyi ünnepség keretében nyujtották át azokat a Mester-utca 56. szám alatt lévő hadikórházban ápolt hős honvédeinknek.

— **Gyászrovat.** *Fónagy-Frankl* György t. huszárfőhadnagy, számos hadikitüntetés tulajdonosa, a Hungária Villamossági Rt. főtisztviselője szülőföldje, Bácska felszabadítása közben szerzett betegségében Szekszárdon e hó 17-én elhúnyt. A megboldogultat gyászolják felesége, szül. zepetneki *Tötössy* Mária és három gyermeke, valamint édesatyja id. *Frankl* István ny. műszaki főtanácsos, fivérei ifj. *Frankl* István t. huszárfőhadnagy, dr. *Frankl* László kir. járásbíró, unokatestvérei *Nagy* István, a Hungária Villamossági Rt. igazgatója és *Fónagy* János m. kir. vezérkari ezredes.

Utrakél a második Frontszínház

Dayka Margit, Hosszu Zoltán és Andrássy Márton a frontra indul

Néhány héttel ezelőtt utazott el a keleti harctérre vitéz *Tolnay* Andor igazgató vezetésével a Magyar Tábori Színház első különítménye *Kiss* Manyival, *Kertész* Dezsővel és *Utry* Annával. A hazaérkezett hírek és levelek kivétel nélkül arról számolnak be, hogy a küzdő és megszálló csapatok a legnagyobb lelkesedéssel és örömmel fogadták ezt a missziót betöltő művészeket, akiknek valamennyi előadása igazi, szívből jött, tomboló lelkesedés mellett pergett le. Csakhamar kiderült azonban, hogy egy tábori színház kevés, ezért vitéz *Tolnay* Andor igazgató repülőgépen Budapestre utazott, hogy az önként jelentkezett és eddig még igénybe nem vett művészek közreműködésével megszervezze a második frontszínházat. Az együttes néhány nap óta már menetkész állapotban van.

A második frontszínház csupán három színészt visz magával, mégpedig *Dayka* Margitot, a Nemzeti Színház képviseletében *dr. Hosszu* Zoltánt és a kolozsvári Nemzeti Színház képviseletében *Andrássy* Márton táncoskomikust, a kolozsvári színházlátogató közönség kedvencét. A második frontszínház együttesét artisták egészítik ki. A tervek szerint a harctéren előbb egyesítik a két színházat, azután valószínűleg három egyenlő csoportra osztják, hogy minden alakulat előtt tartassanak előadást a tábori színészek. A második tábori színház ma este indul a keleti harctérre. A Keleti pályaudvaron a budapesti színházak és a színészkamara hivatalosan búcsúztatja a tábori színészeket.

KATYI Deák

Tegnap mutatta be a filmburleszknek kijáró hangos sikerrel a Deák Filmszínház Katyi című bohózatát, amelyben Tolnay Klári játszik vezetőszerepet. A film egy romantikus lelkű, ábrándos kislány rengeteg mulatsággal, bohózati helyzettel, kacagtató fogással és fordulattal átszőtt története, aki színésznő akar lenni, de a felvételi vizsgán elutasítják. Katyi bosszút fogad a vizsgáztató bizottság ellen, kicsiny falusi pesztrának öltözik és olyan vihart kavar, hogy csaknem elsöpri helyéről a zord elnököt. A film kizárólag a mulattatás céljára készült, derűs perceket akar s azt teljes mértékben el is éri. Egyike az utóbbi évek legmulatságosabb magyar filmjeinek. Többi szerepét Bilicsi Tivadar, Vaszary Piri és a két Pethes játssza Ráthonyi Ákos rendezésében. **(b)**

NÉMETH MÁRIA az elmúlt napokban Miskolcon vendégszerepelt. Legközelebb az Operaház színpadán lép fel a »Fidelio«-ban, aztán Bécsben és Berlinben lép fel, majd egy svájci turnéra indul. A kora tavasszal Olaszországba utazik.

Szerető fia, Péter a Korzóban

Vidéki földbirtokos-családról szól a Kárpát új filmje, amelyet *Szerető fia Péter* címmel mutat be hétfőn a Korzó mozi. Tehetetlen apa, féktelenül életvágyó, nagybeteg fiú és egy haldokló birtok áll a történet középpontjában, amely köré a magyar falu nyugodalmas, ősi erejű képe kerít hátteret. *Bánky* Viktor rendezte a filmet, amelynek férfi főszerepét, egy keménykötésű parasztlegényt, *Páger* Antal játszik, *Bordy* Bella, *Somlay* Artúr és *Várkonyi* Zoltán társaságában.

KRISTINA SÖDERBAUM,

az érdekes szépségű, feltűnően sokat foglalkoztatott fiatal drámai színésznő játssza a Tobis A nagy király című hatalmas történelmi filmjének női főszerepét.

Eugen Klöpfer

előkelő helyet foglal el a német filmszínészek között. Hosszú pályafutása alatt főként a nép életéből vett alakok megszemélyesítésével aratott kimagasló sikereket. Kemény, súlyos egyéniség, öntudatos művészfej, aki az UFA nemrég bemutatott Lidércfény című nagy színes filmjében is vezető szerepet játszik. E kitartó, a hazai röghöz ragaszkodó konzervatív és becsületes paraszt alakításában érett művészetének minden eszközét felvonultatja.

SZELECZKY ZITA ismét színpadon

Szeleczky Zita

A magyar színpadok és filmek népszerű üdvöskéje, Szeleczky Zita néhány nappal ezelőtt influenzában megbetegedett és orvosi tanácsra nem léphetett fel a Mária főhadnagy című nagysikerű daljátékban, amelynek századik jubiláris előadását sem tudták betegsége miatt megtartani a Fővárosi Operettszínházban. Szeleczky Zita a közönség nagy örömére meggyógyult és vasárnap este már ismét fellép a Fővárosi Operettszínház színpadán. Honthy Hanna, mint már jelentettük, ugyancsak meggyógyult.

A színházak mai, holnapi és jövőheti műsora

OPERA. Szombat: Trubadur (D. 8., 6). Vasárnap d. e.: Nilusi legenda, Álomjáték, Pesti karnevál (bérletszünet, 11); este: A firenzei Teatro Comunale vendégjátéka: La Cenerentola (bérletszünet, 6). Hétfő: Nincs előadás. Kedd: Faust (a Művelődés Házában, Népmüv. Biz., V., ½6). Szerda: A kékszakállú herceg vára, Álomjáték, Prometheus teremtményei (E. 8., 6). Csütörtök: Nincs előadás. Péntek d. e.: Janesi és Juliska, Babatündér (11); este: A cigánybáró (bérletszünet, 6). Szombat d. e.: A mosoly országa (11); este: A sevillai borbély, Álomjáték (bérletszünet, 6). Vasárnap d. e.: Jancsi és Juliska, Coppélia (11); este: Trubadur (bérletszünet, 6). — NEMZETI. Szombat: A kassai polgárok (bérletszünet, 6). Vasárnap d. u.: Felség (3); este (bérletszünet), hétfő (XVI.), kedd (XVII.): A kassai polgárok (6). Szerda: A kassai polgárok (K. II., 6). Csütörtök: Nincs előadás. Péntek d. u.: A roninok kincse (bérletszünet, 2); este: A kassai polgárok (bérletszünet, ½7). Szombat d. u.: A vén bakancsos és fia, a huszár (3); este: A kassai polgárok (bérletszünet, ½7). Vasárnap d. e.: Piros bugyelláris (½11); d. u.: Felség (3); este: A kassai polgárok (bérletszünet, ½7). — KAMARA. Minden este, vasárnap és ünnepnap délután: A bolond Ásvayné (3 és ½7). — MŰVELŐDÉS HÁZA. Szombat: XII. Honvéd kívánsághangverseny (5). Vasárnap d. e.: Szebb jövőt karácsonyi ünnepség (½10); d. u.: Operahangverseny (L. sorozat, 3. előadás, 3); este: Erdélyi Nőszövetség előadása (½7). Hétfő: Operahangverseny, Ibert: Angelica (H., 3. előadás, ½7). Kedd: Faust (V. I., 3. előadás, ½6). Szerda, csütörtök: Nincs előadás. Péntek d. u.: Karácsonyi műsoros délután (½3); este: Vidám karácsonyest (½7). Szombat d. u.: GyOSz karácsonyi délutánja (¾3); este: Karácsonyi előadás (½7). Vasárnap: Nótaszerző prímások hangversenye (5). — VIG. Szombat: Az utód. Vasárnap d. u.: Esküvő; este: Az utód (V., ½7). Hétfő (F.), szerda (S.), péntek este, szombat este, vasárnap este: Az utód (S.). Kedd (F.), péntek d. u., szombat d. u., vasárnap d. u.: Esküvő (S.). Csütörtök: Nincs előadás (3 és ½7). — PESTI. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Nők harca (3, ½7). — UJ MAGYAR. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Páris (3, ½7). — MADÁCH. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Képzelt beteg (3, ½7). Csütörtök: Nincs előadás. — FŐVÁROSI OPERETT. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Mária főhadnagy (3, 6). — ANDRÁSSY. Szombat: Egy nap a világ. Vasárnap d. u.: Ártatlan vagyok; este: Egy nap a világ. Hétfő, kedd, szerda: Egy nap a világ. Csütörtök: Nincs előadás. Péntek d. u.: Ártatlan vagyok; este: Egy nap a világ. Szombat, vasárnap d. u.: Ártatlan vagyok. Szombat és vasárnap este: Egy nap a világ (3, ½7). — VIDÁM SZINHÁZ. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Patyolatkisasszony (3, ½7). — ROYAL REVÜSZINHÁZ. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Sicc Rt. (¼4, ½7). — KOMÉDIA. Minden este, vasár- és ünnepnap d. u.: Panoráma (¼4, ½7). — KAMARA VARIETÉ. Minden este, vasár- és ünnepnap d. e. és d. u.: Találós csók (11, ¼4, ½7). — BÁBSZINJÁTÉK. Minden szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este: Az ügyvéd és a férje. Hétfőn és pénteken: Az ember ninesen fából. Kedden: Toldi. Csütörtök, szombat és vasárnap d. u.: Mesejáték (¼4, ½7). — ERZSÉBETVÁROSI: Csárdáskirálynő. — JÓZSEFVÁROSI: Boronkay-lányok. — KISFALUDY: Vén diófa (az utóbbi három színház kezdési ideje hétköznap: ¾5, ¼8; vasár- és ünnepnap: ¾3, 5, ¼8).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné

ADRIA—ADMIRÁL (353—707): **Vadmacska.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Halálugrás.** (¼4 ¼6 ⅛8; Sz ½2-kor is; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **III. Richárd.** (½4 ¾6 ½8; V Ü ½2 órakor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Toprini nász.** — **ÁTRIUM** (154—024). **Kereszlúton.** (½4 ¾6 ⅛8: V Ü ½2-kor is.) — **BAROSS—BODOGRÁF** (149—510): **Vadmacska.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü 1 ¾5 5 ½7 7.) — **BARLANG—BROADWAY** (422—722): **Gentryfiúszek.** (½2 ½4 ¼6 ⅛8.) — **BELVÁROSI** (384—563): **Jud Süss.** (¼4 ½5 ¼6 ½7 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) — **BELVÁROSI HIRADÓ** (181—244): **Egészségvár** (kultúrfilm). **Kacsareklám** (színes Walt Disney-film). **Rajzos híradó a helyes táplálkozásról. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 10—21 óráig.) — **BETHLEN—HOLLYWOOD** (225—003): **A 103 nem tért vissza.** (¾4 ¼6 ⅛8; Sz V Ü ½2 órakor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csákó és kalap.** — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Halálltánc.** (¼4 ½6 ⅛8; vasárnap és ünnepnap ½2 órakor is.) Vasárnap délelőtt 11-kor: **Nevadai hajtóvadászat.** — **CAPITOL** (134—337): **Csókolj meg.** (½2 3 5 7; V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): Prolongálva! **Styx kapitány leszámol.** (¾3 5 ⅛8; Sz V Ü 1 órakor is.) — **CSABA—SAVOY** (146—040): **A 103 nem tért vissza.** (¼4 ¼6 ⅛8; Sz V ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Bors István.** — **DAMJANICH** 425—644): **Fehér orgonák.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **DEÁK—DÉCSI** (121—343, 125—952): **Katyi.** (½2 ¼4 ¼6 ⅛8 órakor.) — **DUNA—LLOYD** (111—994): **Főur, fizetek!** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü ½2 órakor is.) — **ERZSÉBET—VESTA** (222—401): Negyedik hétre prolongálva! **La Conga.** (11 1 3 5 ⅛8.) — **FÓRUM** (189—707): **Férfihűség.** (3 5 ⅛8; V Ü 11-kor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Mindennek a férj az oka.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) — **HIRADÓ FILMSZINHÁZ** (222—499): **Egészségvár** (kultúrfilm). **Kacsareklám** (színes Walt Disney-film). **Rajzos híradó a helyes táplálkozásról. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folytatólagos egyórás előadások 9 órától 21 óráig.) — **IPOLY** (292—636): **Behajtani tilos.** (¼4 ¼6 ⅛8; Sz V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Szerelem és vérpad.** — **JÓZSEFVÁROSI** (131—516): **Vadmacska.** (¼4 ¼6 ⅛8; Sz V Ü ½2-kor is.) — **KAMARA** (423—901): **Szerelem a vérpadig.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **KORZÓ** (182—818): **A nap hőse.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü 11-kor is.) — **MESEVÁR—ELIT** (114—502): **Ujra sarjad az élet.** (¼4 ¼6 ⅛8; V Ü ½2 órakor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): Harmadik hétre prolongálva! **Egy asszony visszanéz.** (2 5 7; Sz 1 órakor is; V Ü 11 és 1 órakor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Aki az igazságot keresi.** (¾4 ¼6 ⅛8; Sz ½2 órakor; V Ü 11 és ½2 órakor is.) — **OMNIA** (130—125): Prolongálva! **Üzenet a Volgapartról.** (½4 ¼6 ⅛8; Sz ½2-kor is; V Ü 11 és ½2-kor is.) — **OTTHON** (146—447): **Döntő mérközés.** (¾4 ¼6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Szeretlek.** — **PÁTRIA** (145—673): Második hétre prolongálva! **Negyediziglen.** (10—1-ig folyt.; ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **PEST—PALACE** (221—222): **Alkalom.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **PETŐFI—ODEON** (428—478): **Vadmacska.** (½4 ¼6 ⅛8; V Ü ½2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Csak egy kislány.** — **RÁDIUS** (122—098, 123—564): Második hétre prolongálva! **Igazi férfiak** (¼4 ¼6 ⅛8; Sz ½2 ¼4 ¼6 ⅛8; V Ü 11 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **RÁKÓCZI-PHÖNIX** (426—326): **Vadmacska.** (11 1 3 5 ⅛8.) — **SCALA** (114—411): **Keresztúton.** (½4 ¼6 ⅛8; Sz V Ü ½2-kor is.) — **SZEKELY—OLYMPIA** (226—425): **Tokaji aszu.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **SZITTYA—CITY** (111—140): **Egy asszony visszanéz.** (½4 ¼6 ⅛8; szombaton, vasárnap és ünnepnapokon ½2 órakor is.) — **TINÓDI—TIVOLI** (223—602): **Egy kis tévedés.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **TOLDI—RIALTÓ** (224—445): **Mire megvirrad.** (10 ¾12 ½2 ½4 ¼6 ⅛8; V Ü 11 1 3 5 ⅛8.) — **TURÁN** (120—003): **Vadmacska.** (11 ½2 ¼4 ¼6 ⅛8.) — **URÁNIA** (146—046): **Lidércfény.** (½3 ¾5 7.) Vasárnap délelőtt 11 órakor dr. Cholnoky Jenő előadása: **Rokonnépeink Ázsiában.**

Szilveszter, este ½10 órakor:
„Szerelmes asszonyok"

Fenyvesy Valér

tapasztalat segít. Erre alkalmas, *nagy életta,pasztalattal rendelkező hölgyeket választunk ki.* A főszempont pedig, hogy *minél több egészséges családi otthon létesüljön* és hogy ezek a családi otthonok, *különösen ahol gyerek is van,* ne boruljanak fel.

Halkan kopogtatnak. Félénken lép be a szobába egy fiatalasszony. Egy tanácsot kérő. Én búcsúzom, hogy átadjam a helyet neki, mert sok a lelkiprobléma és sokan kérnek a megoldáshoz másoktól segítséget.

Vitéz Nagy László

Babot adnak a közellátási szelvényekre

A főváros közélelmezési ügyosztálya közli, hogy a jövő héttől kezdődően december hónapra a budapesti közellátási szelvényívek »U« betűs szelvényeire egyenkint *fél kiló babot kell kiszolgáltatni.* A szelvényekre a babot december 31-ig lehet megvásárolni. Azok az önellátó vállalatok, intézmények stb., amelyek a közellátási minisztertől babkiutalásban részesültek, »U« betűs szelvényeiket ne váltsák be.

CHURCHILL WASHINGTONBA UTAZIK

Stockholm, december 19. *(Stefani)* **Londoni jelentés szerint Churchill washingtoni útjának célja a politikai és katonai helyzet megvitatása, főleg az északafrikai eseményekkel és a Darlan—de Gaulle üggyel kapcsolatban. Úgy tudják, hogy az utazás tervét közölték az alsóház december 10-én lefolyt zárt ülésén. Churchill útját egyébként hivatalosan még nem erősítették meg.** *(MTI)*

Tilos a karácsonyi üdvözlő távirat Amerikában

Amsterdam, december 19. *(Német T. I.)* Mint a brit hírszolgálat Washingtonból jelenti, a hadi összekötőhivatal megtiltotta karácsonyi üdvözlő táviratok küldését. *(MTI)*

Ausztráliában ismét megjelenhetnek a kommunista lapok

Lisszabon, december 19. **Canberrából, Ausztrália fővárosából ideérkező hírek szerint Evatt, Ausztrália külügyminisztere pénteken közölte, hogy felfüggesztették a kommunista párt sajtójának megjelenési tilalmát. A tilalmat azért függesztették fel, mert az ausztráliai kommunista párt biztosította a kormányt, hogy »teljes erejével részt vesz Ausztrália háborús erőfeszítésében«.** *(MTI)*

Rikkancs-sztrájk Newyorkban

Lisszabon, december 19. *(Stefani.)* Newyorki jelentés szerint az ujságok és rikkancsaik harca tovább tart. A megegyezésre irányuló kísérletek meghiusultak. A sztrájkolók emberei akadályozzák a lapok közvetlen eladását. *Sok összeütközés történt.* *(MTI)*

— **Felakasztottak egy cigányt.** A pestvidéki törvényszék vitéz *Somody* tanácsa, mint rögtönitélő bíróság, tegnap délelőtt hirdette ki a betöréses lopással vádolt *Lakatos* József volt váci cigányzenész előtt az ítéletet. A néhány héttel ezelőtt tartott tárgyaláson a bíróság a vádlottat már halálra ítélte, de akkor kegyelemért folyamodott. Most érkeztek vissza a kegyelmi iratok, amelyek szabad folyást engednek a bíróság döntésének. *Lakatos* Józsefet az ítélet kihirdetése után átszállították a gyüjtőfogházba, ahol délben végrehajtották rajta a halálos ítéletet.

Ötezer japán könyvkiadóvállalat összevonása és racionalizálása

Tokio, december 19. *(NST)* A japán tájékoztató minisztérium tervezetet dolgozott ki, amely *feloszlatja az eddigi magán-könyvkiadó szövetségeket* és állami ellenőrzés alatt álló *új szövetséget* létesít a birodalom alapításának évfordulóján. Az új rendelkezés értelmében *kiadóvállalatot a jövőben csak engedéllyei lehet létesiteni.* A meglévő *ötezer könyvkiadóvállalatot* egyesülésekkel racionalizálják és a nemzeti politika szolgálatába állítják.

— **Márai Sándor:** *A kassai polgárok.* *Márai* Sándor nagy történelmi drámája táblás házakkal halad a Nemzeti Színházban a nagy siker felé. Érverető mondanivalója, a gyémánt hidegségével fénylő stílusa, amelyen azonban átüt az érzések heve, így betűbe öntve élvezhető igazán. János mester monstruózus alakja így a szavakból megformálva tökéletesebb illúziót ad, mint a legkiválóbb színész, mert a szellem démonikus ereje véges eszközökkel meg nem eleveníthetően árad belőle. Kivételes alkotás, aminek méltatására kevés ma egy napilap szűkre szabott kritikája. *Révai kiadás.*

RÁDIÓT?
nagy választékban, részletre is.
MAULIS-tól
RADAY-UTCA 11
Telefon: 186-203.

Évtizedek óta megbízható szaküzlet
LIBAL és MÄRZ Teréz-körút Nyugatinál 54

UJ ÉS HASZNALT VILLANY- ES TASKA-
GRAMOFONOK
OLCSÓN RYTMUSNAL
Arany János-utca 18. Telefon 126-984

KARÁCSONYRA
legszebb ajándék a VIRÁG
Nagy választék, olcsó árak
„DÁHLIA" József-krt 25. T 135-468

Mária Terézia kovácsolt vas biedermeier stil és modern csillárok nagy választékban
BUGYI csillárszalon, VI., Teréz-körút 17. T.: 121-847.

Zobel HARISNA csak
TERÉZ-KÖRÚT 34

MAROKKO
pálcikatársasjáték
a legideálisabb szórakozást nyujt
Kapható: játék- és papírkereskedésben.

Ajándékozzon célszerűt
fehérnemű kesztyű harisnya kötött áru
BIHARY Üllői-út 41. Ferenc-krt sarok.

1½ óráig önműködően játszó
lemezcserélő gramofon
Kemény, Szondy-utca 9, udvarban. Telefon 112-268.

Fest*Tóth Lajos*tisztít
csak V., József nádor-tér 9.

Uj és használt férfiruhák eladása, vétele. Zálogtárgyért egyenruháért, fehérneműért legtöbbet fizet Grün ruhaüzlet. Népszinház-utca 20. Tel.: 342-957.

SI RUHA
sportmellény loden- ballon- és viharkabát
Márton és Szász
Bálvány-utca 3. Címre ügyelni.

MEGBIZHATÓ SZŰCS
vitéz KÉRY GYULA
IX., RÁDAY-UTCA 14
BUNDÁK SZŐRMÉK

Svájci karórák
Valódi ékszerek
Nemes porcellánok
„Ajándék bolt"
Károly-körút 21. szám.

Világhirű ólomkristály
a legszebb értékes ajándék-dísztárgy olcsón.
Damjanich-utca 54. sz., I. emelet 6.

Gyermek biliárd komoly kivitelben P 110
FRIED kávéházi berendező, Király-utca 44. Telefon: 224-804

„ANTIKART" rt.
IV., Pilvax-köz (Városház-u. 14. sarokházban)
Nagy választék régiségek vitrintárgyak és perzsaszőnyegekben

1860 ót.
Külföldi világmárkák
KOZMA KALAP
„Ő" neki.. nyakkendő házikabát pizsama, köntös selyemsál, gyapjúsál
Kész- és mérték-fehérnemüek
Károly-körút 3
(A régi helyen)

Legszebb ajándék:
RÁDIÓ
elektró-gramofón és csillár
Vegye: KÁRPÁTI-nál
József-körút 34. Telefon. 141-778.

TRICIKLIJÉT
gumipótlónkkal, garanciával 3 q teherbírásra felszereljük. Rugalmas, tartós. Scheyer József Iván kft. Bp., Erzsébet-krt. 24. T.: 222-460.

VILLANYKALYHÁK
Márkás porcellán állólámpák szép csillárok olcsón
PICK Ráday-utca 12. sz.

Tökéletes szabású BUNDÁK nercek rókák PILÁT szűcsnél Ferenc-krt 32 II. em.

Ferenczy Valér festő

GRÓF KLEBELSBERG KUNO ARCKÉPE, AMELYET A BERLINI COLLEGIUM HUNGARICUM RÉSZÉRE FESTETT FERENCZY VALÉR FESTŐMŰVÉSZ

391. — Takács Gáspár arcképe. Ponori Thewrewk József: Magyar Anthologia. I. Pozsony, 1832. címlapjával szemben. — Ismeretlen férfi arcképe. Vahot: Remény I. köt. 1851. címlapja előtt. —

FÁY MÓR kassai rajzoló a 19. század közepén. A Werfer Károly kiadásában megjelent Képes Újságban több kőrajzát találjuk, amelyek közepes tehetségű művésznek mutatják. A képek tárgya különböző; van köztük karikatúra, történeti kép, városi veduta, tájkép, anekdota-illusztrációk, rejtvény-rajzok,

Bibl. Sz. Szi. Lex. I. 472. l. —

Rabinowsky M

R. M. Rizkare. Univ.
Ekes. Wall.
M.M. 1931. 25.

Ferenczy Valér

Réti István: A harmonic
évés Nagybánya.

MAGYAR MŰVESZET

1926. 380. l. 384. l.

(képpel)

Nagybányai utcakép, repr.

Oltárkereszt aranyozott ezüst, sodronyzománcos díszszel. Neogotikus stílű, Anton Eisenhoit német ötvösnek 1589-ben készült keresztjét ( ) utánozza.
Mag. 33 cm. Magyar munka 1880 ~~[illegible]~~ körülről, Egger Henrik vagy Link műve.

Esterházy Miklós hg. eskűvője alkalmából ajándékozta ~~[illegible]~~ Vaszary Kolozsnak 1898-ban. A kincstárnak Kohl Medárd püspök ajándékozta 1917-ben.

Gerevich PA, 194 l. Kehelyről ír.

Ferencz Vilé

Révai XX. 238. l.

Szerkesztőség !

zágos Bizottsága által rendezett
nusitott jóindulatára támaszkodva,
en tisztelt Szerkesztőséget, hogy
kozó és idemellékelt rövid hirdc-
ában a közművelődési célravaló te-
ltóztassék.
sém van megküldeni az előadásról
nosak azzal a kéréssel, hogy an-
bi számban helyet adni méltóztas-

tel

Ferencz Valér

Révai XXI. 334. l.

: Szerkesztőség :

ságos Bizottsága által rendezett
musitott jóindulatára támaszkodva,
on tisztelt Szerkesztőséget, hogy
tkozó és idemellékelt rövid hirdc-
mában a közmüvelődési célravaló te-
ltóztassék.

csém van megküldeni az előadásról
anosak azzal a kéréssel, hogy an-
bbi számban helyet adni méltóztas-

ttel

Ferencry Valér

Havasfenyők

Repr.

Rózsa Miklós

Modern magyar
képtár
Bp. 1911.

véppel

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
427 számhoz 1915

Műemléki építkezések
leszámolása

1915 évi szept. haváról

9. melléklettel

Ferenczy Valér

cvód

Rózsa M Sz 240. l.

ův. és tiéptér
1943

Önérzet

A hivatalokban legtöbbnyire ott ülnek — s nyugdíjképességük maradéktalan betöltéséig most már kétségkívül ott is maradnak — azok a tisztviselők, akiknek egyetlen erényük, hogy nincsenek bűneik. S az utolsó évek tapasztalatai szerint ez igen fontos és meglehetősen ritka érdem. Ám az ártalmatlan öregek mellett örvendetes számban kaptak helyet a lelkes és tehetséges fiatalok; ügybuzgalmuk, hivatásérzetük kétségkívül hamarosan kitölti tapasztalataik és gyakorlatuk esetleges hézagait. Vagy lehet, hogy tapasztalatra és gyakorlatra általában nincs is szükség a közhivatalnoki pályán? Hogyne volna! Még az az ifjú tisztviselő sem vonta kétségbe, aki a kerületi elöljáróságon sértődötten és önérzetesen, így replikázott valami sürgetésre:

— Nekem mondja, hogy mi az az ügykezelés? Nekem, aki kerek három hónapja csinálom?

Szívesen és fentartás nélkül hisszük: a fiatal referens rendkívül tanulékony ember és három hónap alatt az ügykezelés minden csinyját-binját olyan tökéletesen sajátította el, hogy az méltán töltheti el boldog gőggel. De vajjon ugyanilyen tanulékonyak mindazok a fiatalok, számszerint jónéhányan, akik e nagytehetségű kollégájukhoz hasonlóan, egy-egy pensionálás előtt álló segédhivatali igazgatóhelyettes büszke derűjével tekintenek vissza szorgos munkában eltöltött, immár hatheles közhivatalnoki pályafutásukra? Ez a feltevés merőben valószínűtlen. De annál valószínűbb az a sajnálatos feltevés, hogy a régi atmoszféra még nem illant el mindenhol a roszszul szellőző közhivatali szobákból és az új tisztviselők némelyike túlságosan mélyet szippantott ebből az áporodott levegőből, elannyira, hogy a szorgos munkában eltöltött hat hét során becsületben meg is öregedett...

— **Elvesztek Ferenczy Valér rézkarc-lemezei.** *Ferenczy* Valér, miután a mult év őszén mütermében kibombázták, megmentett értékeinek egy részét, festményeket, rézkarc-lemezeket, egy vállalatnak, az »Angóratex« kft-nek irodájában és Wertheim-kasszájában helyezte el. Ezt az irodát aztán (Vörösmarty tér 4. alatt) a pusztulás napjaiban, az ostrom alatt vagy után, ismeretlen tettesek feldúlták, a kasszát pedig, mint utóbb kiderült, teljesen kiürítették és visszazárták. A mester rézkarc-lemezeinek javarésze, 30 teljesen megmunkált, nyomtatásra kész lemez (vörösréz- és cinklemez) tűnt el így, aki így évtizedekre menő rézkarcolói munkássága eredményét, erkölcsi és (remélhető) anyagi tőkéjét vesztette el. Ferenczy Valér ezúton közli hogy aki, bármi úton-módon, rézkarclemezeinek birtokába jutott és azokat hozzá (VI., Szív ucca 34. IV.) használható állapotban visszajuttatja, vagy aki visszaszerzésükhöz hozzásegíti, egy értékes festményt vagy portrét kap tőle jutalom fejében. Mi pedig hozzáfűzzük, hogy ezeknek a rézkarclemezeknek elkallódása nemcsak a művészt fosztaná meg világviszonylatban is kiváló, külföldön, a nyugati kultúrközpontokban (London, stb.) is nagyra értékelt rézkarcolói munkássága gyümölcsétől, de a magyar művészi kultúra számára is rendkívüli veszteséget jelentene.

FOGLÁR BÉLYEG
VÉTEL-ELADÁS
IV., Városház-utca 6. 9—2-ig

Briliánst, ékszert, aranyat
napi áron vásárol
Scheer György Semmelweis-utca 29, félemelet 1

Külpolitikai napló

A lenyugvó nap országa

Írta: RÓNAI MIHÁLY ANDRÁS

1 A londoni Victory Day harangzúgása fölött, György király és Winston Churchill diadalszózataiból, a newyorki konfettizáporon át, Truman elnök győzelmi bejelentéséből minduntalan kihangzott egy név: neve annak a távolkeleti szigetnek, mely a felkelő Nap országának nevezi magát. Mert az Európa térein győztes nagyhatalmaknak ezzel az országgal még számadásuk van. A brit világbirodalom címerében még egyre vérzik Hongkong s Szingapur, az Egyesült Államok a Fülöp-szigeteket s Corregidor szigeterődjének bosszúlatlan hőseit nem feledhetik s nem feledheti el Páris, a De Gaulle Párisa Indokínát, melynek utolsó törvényes főkormányzója az a Catroux tábornok volt, aki De Gaulle első bajtársaként verekedte végig ezt a háborút s amelyet egy bűnös vénember, ki még Franciaország marsalljának címét viseli, kardcsapás nélkül, egyetlen, utánozhatatlanul hanyag gesztussal adott át — azzal a gesztussal, melynek hanyagsága s eleganciája maga a valódi, az ősi, a ci-devant hazaárulás. Kapkod, nyüzsög, hadonász: kérne is békét, nem is, hol az »áruló Németországot« szidja, hol meg nagy kínban felkínálkozik, retteg, szűköl, mert kelepce lett végre körülötte a világ, Pekingtől Párisig s Washingtontól Londonig.

Vladivosztok felé, Vladivosztoktól Magnitogorszk felé, Magnitogorszktól Moszkva felé pillantani sem mer, irtózattal fordítja el arcát mindenünnen: minden égtáj felől, minden tükörből a halál néz vissza reá...

2 A gondolkodás s a kifejezés adományára méltatlan, poltron embernek tartanám magam, ha gyűlölni tudnék bármely embert vagy népet, csak mert másszínű a bőre, más összetételű a vére, más vágású a szeme vagy más furatú az esze járása, mint az enyém.

S a japán iránt mégis, mindig fészkelődött bennem is egy különös indulat.

Ott ült a párisi Louvre-ban, magas festőszéken a kicsi japán, s komoly arccal, elmerülve másolta a Gioconda mosolyát. S a szívem elszorult, amint figyeltem a munkáját s néztem másolatát, mely tökéletes volt. Igen: ez a nemzet ellopta a civilizációnkat.

Ellopta? Ott, a Louvre-ban, a Gioconda színe előtt, majd idehaza, a pearlharbouri orvtámadás híreit olvasván keservesen hánytorgott bennem a modern történetfilozófusok komoly tanítása. Ilyenformán:

— A hatalom vak akarása a század fordulóján döntő hibákat követett el, melyek közül a technika elárulása a legsúlyosabb. Ahelyett, hogy leggyakorlatibb kincsünket, technikai ismereteinket titokban tartottuk volna, főiskoláinkon kérkedve, szóban-írásban az egész világnak felkínáltuk. Büszkék voltunk a sárgák és a szerecsenek csodálatára. Az áru kizárólagos csoportja helyett megkezdődött a titkok, eljárások, módszerek, mérnökök, szervezők exportja. Még a feltalálók maguk is kivándoroltak. S fölényünk titkát bárki megláthatta s élhetett vele. A japánok harminc év alatt is már kitűnő technikusokká váltak, amint 1905-ös háborújuk megmutatta. A fehér ember elárulta s eltékozolta pótolhatatlan előjogát... Ahol csak vízierő vagy szén akad, mindenütt új fegyvert kovácsolhatnak kultúránk szíve ellen. S ez annál szörnyűségesebb, mivel e kultúra rajtunk kívül nem benső szükség senki másnak. E formák közt csak mi érzünk, élünk s gondolkodunk. Nekünk lelki szükséglet ez — s nem is a gazdasági, vagy hatalmi előny, hanem az anyagon való győzelem végett: navigare necesse est, vivere non est necesse. Ám nekik mindez csak fegyver a kultúránk ellen vívandó harcban: olyan fegyver, mint az erdőn lelt husáng, mit eldobunk, ha már nem látjuk hasznát...

Bizony, te kicsi japán ott a Louvre-ban: husángot leltetek a mi erdőnkön, azt forgatjátok ellenünk. Elloptátok a civilizációnkat — lopásnak nevezem, mert átvettétek anélkül, hogy megszenvedtetek volna érte. S nincs benne semmi igaztalanság, ha kérdést kaptok most, melyre felelnetek sohasem lehet s amely — mielőtt még a végső, a halálos kérdést nemsokára megkapjátok — így valahogy hangzanék:

— Azért pusztult el Róma, azért ürített méregpoharat Szokratész, azért mult ki a keresztfán Jézus, azért égett meg a mágiyán Bruno, azért szenvedett vértanuságot az orléansi Johanna, azért csalta meg Keplert a felesége, azért viharzott a francia forradalom, azért szerette Tatjána Anyégint, azért öltött paraszt rubaskát Tolsztoj, azért árult ujságot Edison s azért állt gonosz bírái elé Zola s az akasztófa alá Dosztojevszkij, hogy nektek, te kicsi japán, patent harci szekereitek s kitűnő repülőgépeitek legyenek?

Hogy' képzeltétek? S mindez — hogy' is lehetett?

3 1868 november hatodikán kimondták a japánok, hogy »mától fogva pedig új időszámítás kezdődik, s innen számítódik a Meiji, a felvilágosodás«. És a mikádó — aki azóta, a Führereket és Ducékat, Caudillókat és Poglavnikokat megírígyelvén, Tennóvá istenült, — a mikádó Kiotóból Tokióba költözködött és fogadta az idegen hatalmak követeit. Kormány alakult, sárga hercegeket, márkikat, grófokat, vicomteokat és bárókat kreáltak, s a mikádó szemlét tartott a hadsereg felett, a francia tüzértisztek uniformisában, melyet a japán tisztek ma is viselnek. Úgy »tértek át« a civilizációra, mint ahogy egy üzem gőzerőről villanyerőre tér át s mint ahogy a kisdiák cigarettázni kezd. Groteszkül impozáns dolog volt, félelmes és komikus egyben.

Erazmus majma megtanult a gazdájától beretválkozni, de azért még nem nőtt ki a szakálla. Hanem a beretvával ijesztően tudott hadonászni. Félelmes játékszerét először Kínán próbálta ki, melytől az 1894—95-iki japán-kínai háborúban elragadta Kóreát. A megalázott Kína hörgött, Ting admirális öngyilkos lett — s a kicsi japán boldogan tapogatta a lopott beretvát és körülnézett, kibe vághatná bele gyorsan megint. Nincs skrupulusa az olyannak, aki nem maga szerezte, amije van: élni akar vele, mohón, sürgősen, mindjárt.

És nekiugrott vele Oroszországnak. Nekiugrott a cár seregének. Verescsagin megfestette híres vásznát: »A Sipka-szorosban minden csendes...« — s az őrült Európa sűrű tapsok közt elismerően bólintott, s világháborúra szövetkezett a kicsi japánnal.

Akkor már végkép nem bírt magával. Az első világháború után, melyből — csekély áldozat árán s orosz, angol, amerikai fegyverek erejéből — megint csak diadallal került ki, gyorsan körülnézett ismét: »Itt a nyilam, mibe lőjjem?« Lövöldözni azonban abban az időben nem volt tanácsos — hát újat gondolt ki. Megkezdte azt a konok, félelmes vállalkozást, melyet dömping néven jegyzett fel a gazdaságtörténelem. Tegnapi szövetségesei, kiket a dömpinggel minden skrupulus nélkül megtorpedózott, észbekaptak s hanyathomlok zárták le határaikat a japán import elől. Akkor gondolkodóba esett a kicsi japán, s megint körülnézett: kibe, hogyan lehetne mégis belekötni? Mert Nippon kicsiny, s a szamuráj a közrendűvel nem osztozik — s mert utóvégre nem azért vagyunk a Meiji első századában, nem azért vannak finom repülőgépeink és patent bombáink, hogy most veszteg maradjunk. Inkább felvágjuk a hasunkat.

És ekkor a kicsi japán megint átkukucskált Európába, s kisvártatva boldogan felújjongott. Tippet kapott! Drága, öreg Európa, csak nem hagyod te cserben a kicsi japánt: most is milyen jó tippet adtál! Európában — ujságolták a mikádónak izgatottan a sárga márkik és vicomteok — feltalálták az erőszak külpolitikáját. Van odaát két nagy ország — tanuljunk tőlük. Lépjünk ki a Népszövetségből — hisz' egyebet sem kell tennünk, s már rendben is van a dolog —, lépjünk ki és faljuk fel egyelőre Mandzsuriát.

Ez is megtörtént. S »a felkelő Nap« országa fölött delelt a sárga égitest.

4 Delelt — és megállott... lenyugodni készül.

Az ujságíró most régi kéziratai, foszladozó »flekkek« és kefelevonatok közt kotorász, melyeket a kimult cenzúra nem engedett át silány rostáján, vagy melyeket szerkesztői óvatosság akkor cenzor elé, ügyész elé nem is eresztett. Megtalál egy papírlapot, s ezt olvassa rajta, 1937-ből még:

»Japán most újra támadni készül. A táviratok még erősítik és cáfolják egymást, de a japán tábornokok a századvégi francia tüzértisztek egyenruhájában már masíroznak csapataik mögött Kína belsejében. A francia tüzértisztek, majd legutóbb von Seeckt generális és porosz tisztjei megtanították őket puskát fogni, s most Kínán keresztül visszafogják a puskát reánk.

»De ők még nem tudják, nem veszik észre talán.. Egyrészt azt, hogy Európa már rájött, s hogy rájött az egész világ. A Foreign Office, a Quai d'Orsay többé nem mosolyog Nippon felé; sötéten mered rá a Kreml és a Fehér Ház. Országukat szárazon és vízen komor fehér emberek fogják körül, kik nem engedik magukat ingerelni többé: angolok, amerikaiak, oroszok, franciák. Nem veszik észre... Azt sem veszik észre, hogy az ingerkedések ideje lassan lejár. Az erőszak külpolitikájának vége van, csak ők nem veszik észre, s csak annál rosszabb nekik. A kulminációs ponton túlvagyunk, túljutottunk abban a pillanatban, s bármi következzék is még, amikor egy fehér ország (először, amióta az erőszak általános divatja tart) nem adta meg magát kardcsapás nélkül a támadásnak. Madrid már egy esztendeje állja az ostromot, s ha rákerülne a sor, Peking sem, Európa sem lenne gyengébb...«

Régi kéziratát behajtja az ember, s leírt szavainak utánanéz:

5 Nos hát, igen, rákerült a sor. S Madridnál nem bizonyult gyengébbnek Európa, s nem bizonyult gyengébbnek, Madridhoz, s Európához nem volt méltatlan a Csangkajsek Kínája sem. Hiába volt Pearl-Harbour, hiába Manila, Honkong, Szingapur, hiába Indokína és Burma, hiába hozatták el háziquislingnek Indiából a csinnadrattás Subhas Chandra Bose-t, hiába lett a mikádóból »Tenno«, s hiába olvastuk ezerszer: »Berlin—Róma—Tokió« — Berlin, felett a Vörös Hadsereg, Róma hét dombja fölött a szabad Itália, s a megszabadított egyház zászlait lengeti a szél, mely Tokió fölé alighanem tájfunná dagadva érkezik...

A kicsi japán soká nem vette észre, hogy hazája a lenyugvó Nap országa immár. De ami kikerülhetetlen, már közeledik, már itt is van: a kultúra megbünteti a tőle lopott talmi civilizációt, Shakespeare és Puskin, Victor Hugo és Konfucius legyőzi a légibombát és a w. c.-t. A civilizációt el lehet lopni. De a kultúráért — ó, régi, bölcs disztinkció! —, a kultúráért meg kell szenvedni. Ha nem előbb, hát utóbb.

Ha tudja, ha bírja, ha van még útja fölfelé, alázatos és göröngyös. S ha alkalmas reá. S szörnyű a kétség, mit támaszt: a németnél, kivel egy fedél alatt laktunk, ki külsőre hozzánk hasonlít, s ki végképp alkalmatlannak bizonyult reá, a németnél ő miért volna rá alkalmasabb? A történet s a bölcselet, mely a maga humanista meliorizmusában (mit megőriznie bár továbbra is kötelesség) ilyesmit soha föl nem tett, egy-két évtizede hajlani kezd már a baljóslatú vélekedésre, hogy akadhatnak utóvégre velejükben kultúrképtelen emberi közösségek is. S ha hajlik e hitre, a németek hajlították reá; még az olyan magasrendű szellem is, aminő Julien Benda, ilyen kultúrképtelen képletnek tartotta tizennyolc évvel ezelőtt már »az ókorban az ázsiai, az újkorban a teuton világot«.

Mégis, mégis... A német, ha — minden tapasztalás és diagnózis ellenére — meg próbálna egyszer indulni az emberréemelkedés rettentő és fenséges útján, ha ráléphetne ez útra valaha is még, mankónak tán, ha jogtalan is, de odalophatná hóna alá Goethét, Heinét, Thomas Mannt, azt a néhány tragikus hőst, aki Germániától Európához, az embertelenségtől az Emberiséghez pártolt. Talán, talán! Én nem hiszem.

De kire támaszkodol te, kicsi japán ott a Louvre-ban, lopott, magas festőszékedről ha leestél?

Kaland, izgalom, humor, művészet a híres amerikai filmremekben:
ALIPANG a fekete szultán
Főszereplő: **Gary Cooper**
Nagy siker: KAMARA
Előadások kezdete: 1/2 12, 2, 4, 6 órakor.

Nem fontos, de érdekes...

Az egyetem orvosi fakultásán, hír szerint, mindössze öt nyilvános rendes tanár maradt. A többi nyugalomba vonult, vagy Németországba ment, vagy meghalt, vagy nem kapott igazolást. Szinte az egész orvosi fakultás újjáalakításáról lesz tehát szó.

*

Örömmel regisztráljuk: a deportálásból hazatért egészségesen és aránylag jó kondicióban Vörös Géza, a kiváló festőművész.

*

Arcbőre szárazságát megszünteti, fiatalságát visszaadja Vital krém.

*

Ignotus, a »Nyugat« egykori, híres főszerkesztője, aki évek óta Angliában és Amerikában él, nemrégiben megkapta a legtekintélyesebb amerikai irodalmi díjak egyikét. Ignotus egyébként lektor egy kisebb amerikai egyetemen.

*

Smart kézkrém nélkülözhetetlen. (Bécsi-utca 9.)

Ady Burger norvégiai, dániai, svédországi, svájci turnéja után most végre itthon valósította meg régi vágyát. Madách-tér 1. sz. alatt megnyitotta a Black and White bár espressót. Ámit külföldön tapasztalt és tanult, azzal most vendégeit szolgálhatja.

*

A Francia szobalány minapi előadásán illusztris vendégek jelentek meg. Rendkívül nagy elfoglaltságából időt szakított magának dr. Csorba János polgármester és megnézte a kedves és finom produkciót, csakúgy Gábor Andor, a Moszkvából nemrég visszatért kiváló író is.

*

Szépség, siker, boldogság minden nőnek egyetlen tubus Hormocith B krém! Száraz, érzékeny arcbőrnek egyenesen nélkülözhetetlen.

*

Sok magyar író és tudós készül hazatérni külföldről a demokratikus Magyarországba. Elsősorban Jászi Oszkárt, a világhírű szociológust és Vámbéry Rusztemet, a nagytekintélyű büntetőjogászt, Rákosi Mátyás volt védőjét várják haza. Vámbéry Rusztem, hír szerint, pesti egyetemi tanár lesz. Nincs is méltóbb városmányosa a büntetőjog pesti katedrájának. Hazajön Faludy György, a népszerű Villon-fordító, Hatvany Bertalan, az ázsiai kérdések jeles szakértője és ifj. Iványi-Grünwald Béla történész, a londoni magyar bizottság tagja is.

*

Uj színfolttal gazdagabb az Uj-Lipótváros. Megnyílt a Szent István-körúton a Rimini espresso. Remek sütemények, kitűnő fekete, nagyszerű kiszolgálás. És ami a meglepetés: Roboz József, a népszerű és kitűnő muzsikus a tulajdonos.

*

Rádai Imre két kisfia, akik hónapokig a Balaton mellett voltak »emigrációban«, a héten Pestre érkeztek. A két apróság az út egyrészét gyalog tette meg.

*

Művész Színház tervbevette, hogy a nyáron felújítja a Vígszínház egykori nagysikerű vígjátékát, a Csere-berét.

*

Vitaminhiánytól a levegőtlen »légópincében« tönkrement arcbőrét rendbehozza, felfrissíti a Merry Shandy »Special Hormon bőrtápláló cream«. Kapható kizárólag Kosztelitz parfumeriában, Váci-utca 18.

*

Készül az első magyarnyelvű életrajz Giacomo Matteottiról, a demokratikus Európa heroikusan küzdő szabadsághőséről és vértanújáról, Mussolini nagy ellenfeléről, akit Mussolini parancsára gyilkoltak meg a fasiszta brigantik. Sós Endre, az ismert publicista, dolgozik ezen a Matteotti-portrén, amely egyik része lesz »Három mártir« című készülő könyvének. Sós Endre kötetében még Jean Jaurès-ről és Somogyi Béláról lesz szó.

*

Ötletes szövegű hirdetés jelent meg az elmult napokban. »Coutur Kisförstner« megnyilt, Vörösmarty-tér 3. — Megtudtuk Förstner Nővérektől, hogy a »Kisförstner«-t a család két fiatal hölgytagja vezeti, akik utcai üzlethelyiségben kész ruhákkal is várják régi és új vevőiket.

*

Zsolt Béla Svájcban van. A cionista kivándorló csoporttal került még Sztójayék idején a montreuxi idegen-táborba. Vele együtt van Komlós Aladár és felesége, Palotai Erzsi, az ismert előadóművésznő is.

*

»Durdilly« arcpúder, ajakrúzs, körömlakk, arcrúzs a régi minőségben újra kapható.

*

A »Csárdáskirályné« plakátjain huszonöt év óta először találkozunk Gábor Andor nevével. Eddig nem lehetett feltüntetni, hogy — ki a szövegíró. Bartók Béla »Fából faragott királyfi«-jánál is most szerepelhet először Balázs Béla.

*

Az Otthon Mozi (Baross-u. 89.) megnyílt és jól választotta meg műsorát, midőn a »Broadway-Melodie«-t tűzte ki megnyitó előadásul.

*

A kolozsvári egyetem összehasonlító irodalomtörténeti tanszéket szervezett és arra Benedek Marcellt hívta meg. Ilyen összehasonlító irodalomtörténeti tanszék felállítására gondolnak most a pesti egyetem bölcsészeti karán is. Professzornak pedig a köztiszteletben álló Turóczi-Trostler Józsefet emlegetik, aki 1919-ben már volt rövid ideig egyetemi tanár és aki azóta is egyetemi nívón mozgó tudományos munkásságot fejtett ki.

*

A közeljövőben bemutatásra kerül Pesten Chaplin világhírű filmje: a »Diktátor«. Sok éves mulasztást hozhat ezzel helyre a magyar művészeti élet. A »Diktátor« ugyanis, mint a világsajtóban annak idején olvastuk, Chaplin legtökéletesebb alakítása. Ebben a filmben érte el művészi pályája csúcsát.

Író került a debreceni tankerület főigazgatóságának élére. Juhász Géza lett az új főigazgató. Író került a közoktatásügyi minisztérium irodalmi osztályának élére is Kardos László személyében. A debreceni gimnázium kitűnő tanára, Rimbaud fordítója miniszteri osztályfőnök lett.

*

Ernst Toller, akinek a »Gépromboló«-ját most Pesten is bemutatták, már nem él. Meghalt az emigrációban. Utoljára az 1930-as évek közepén járt a magyar fővárosban, ahol a PEN-klubok világkongresszusán vett részt. Bátorhangú, baloldali felszólalásáért Berzeviczy Albert elnök »megintette« és detektívek kísérték minden lépését. A jobboldal kiutasítását követelte.

*

Tavaszra hajszálirtás villannyal vagy Rapiddal. Fehér Kozmetika, Vilmos császár út 15/a.

*

Karádi Katalin a sok megpróbáltatás után végre lakáshoz jutott. Jó barátai azonban hiába keresik fel a művésznőt, otthonában, mert ott alig található. Egész nap úton van, hogy pontosan eleget tehessen a város különböző részeiben vállalt felépési kötelezettségeinek

*

A fővárosi utcákon hatalmas plakátok hirdetik, hogy korszerű ciklust kezdett a Főváros Népművelési Bizottság, amely a demokráciáról, a fasizmusról, a munkásmozgalmakról, a Szovjetunióról tart szabadegyetemi előadásokat. A régi, unalmas előadásoknak vége. Az új szellemet az új vezető, dr. Faludi János vitte a régi intézménybe.

*

Hegedüs Nándor, a neves nagyváradi ujságíró, a román parlament volt képviselője, Pesten telepedett le.

*

Az ideiglenes nemzetgyűlés egyik érdekes figurája: Lukács György, aki 1919 óta van távol Magyarországtól és aki világviszonylatban is a legkitűnőbb esztéták egyike. Annak idején a Kisfaludy Társaság is jutalomban részesítette »A modern dráma«-ról szóló nagy művét. Külföldön általános siker kísérte filmdramaturgiáját, amely — magyarul még nem jelent meg.

*

Jávor Pál és Egyed Zoltán a legutóbbi hírek szerint Bécsben vannak.

*

Gyergyai Albert, a kitűnő esszéíró, a francia becsületrend lovagja, aki a fajvédelmi törvények előtt fővárosi tanár volt, most a Fővárosi Könyvtárba került. Már dolgozik is, mint főkönyvtáros.

*

A Nemzeti Színház Kamaraszínházának új titkárnője dr. Babits Antalné Eszterházy Ilona.

*

Fontos is és érdekes is, hogy a deportációból hazatért ujságírók és a deportációban elpusztult ujságírók özvegyei — a küszöbönálló házhelyakció során — házhelyeket kérnek a kormánytól. A csoport egyébként külön szervezkedik az Ujságíró Szövetség égisze alatt.

*

Jövő héten megalakul a Magyar Művészek Szabadszervezetének írói osztálya, mint — az írók szakszervezete. Az írók igazoltatása végefelé közeledik.

Nagymennyiségü citrom, datolya és banán érkezik néhány hét mulva a fővárosba

Napokon belül útra fog kelni a kereskedelmi kormány jóváhagyásával egy kereskedői csoport, amely ellátogat Bukarestbe, Athénbe és Konstantinápolyba, hogy megfelelő árucseremegállapodás révén

nagyobb mennyiségü déligyümölcsöt hozzon be az országba.

A csoportot *Kálmán* Samu, a KOKSz alelnöke vezeti s az ő elgondolása, illetve tervezete szerint kívánják létrehozni az ügyletet, amelyet egyébként már elvben sikerült is lekötni. Arról van szó többek között, hogy *az ország gyógyfűtermésének egy részét megfelelő gyógyanyagok alakjában bocsátanák a behozatalra kerülő déligyümölcsök, főként citrom, banán és datolya, valamint pamut és állati bőrök ellenértékeként a külföldi cégek rendelkezésére.* Arról is szó van, hogy *a török kormánnyal* egy jelentősebb árucsere-egyezmény létesüljön, amely lehetővé tenné az említett cikkek

állandó behozatalát.

Mint értesülünk, komoly remény van arra, hogy az első nagyobb szállítmányok már néhány héten belül eljutnak a fővárosba.

A mellőzött ember

Blekovics Vince elmerengve nézett maga elé, azután hirtelen felkapta a fejét és azt mondta:

— Emlékszik-e, milyen kijelentésre ragadtatta magát most hat éve egyszer az Aligátor-kávéházban egy kedd estén?

— Bizony nem emlékszem. Rég volt

— De én igen! Minthacsak tegnap lett volna! Szószerint ezt mondta maga akkor: »Ki mint vet, úgy arat!«

— Ugyan, ugyan! — hitetlenkedtem.

— Rossz a memóriája — folytatta — mindegy. Én emlékszem, s amint megláttam most magát, elhatároztam, hogy az orra alá dörgölöm. Nos, vegye tudomásul, hogy ki mint vet, nem úgy arat.

— Gondolja?

— Sajnos. Ha nem úgy volna, akkor ebben az új korszakban, mely jutalmazni kívánja az érdemeket, én már lennék valaki. És nemcsak egyszerű tömbparancsnok, aki vagyok.

— De Blekovics úr! — kiáltottam fel — hiszen maga nemrégen még zöldingben járt!

Könnyedén legyintett:

— Nem a ruha teszi az embert. Most már elárulhatom, hogy én már régen aggodalommal néztem a dolgok alakulását. Én bár akkor tudtam, hogy a háborút elveszítjük, amikor Szeged elesett. Barátaimnak azt mondtam, a háborút meg fogjuk nyerni.

— Nem értem... — hebegtem ezt mondta?

— Nem mondhattam mást, sok volt a spion közöttünk. De figyelte volna csak a hangsúlyt, ahogy mondtam s a ráncokat a homlokomon! Nagyon fasizmusellenes ráncok voltak azok ám! De nem álltam meg a megkezdett úton! Tanuim vannak rá, hogy a rádióhírek hallatára többször egymásután a fejemet csóváltam. Persze nem feltűnően, — hiszen így is az életemmel játszottam — de nagyon sokatmondóan! Amikor Vecsés elesett, azt mondtam magamban: számolni kell azzal, hogy Szálasi hadserege *nem* tudja visszanyomni az oroszokat a Volgáig! Nem mondhattam hangosan, de tisztán hallottam! Elhatároztam, hogy felrázom az alvókat. Éjt napot egybeszőttem, megfeszített erővel dolgoztam.

— Éspedig micsodát?

— Mindenhová komor arccal mentem. Saját költségemen röpcédulákat nyomattam ezzel a szöveggel: »Aranyat, ezüstöt legolcsóbban vesz: Blekovics«. Nem nyomathattam rá mást, hiszen tudja mennyi volt a besúgó! Egyszer egy társaságban valaki a várható német győzelemről beszélt. Nem tudtam tűrtőztetni magam, kirobbant belőlem: »hm!!!!« Ettől kezdve bujkálnom kellett. Egy berendezett zsidólakásban bujtam meg. Napokig feküdtem a paplan alatt és konzerven meg befőtten éltem. De a hit erőt adott! S látja, átvészeltem mindent, itt vagyok. De hiába kockáztattam életemet a hitlerizmus elleni harcban, nem kaptam vezetőszerepet. Egyszerű tömbparancsnok vagyok csupán. De sebaj! Dolgozom az új, népi Magyarországért ugyanazzal a lángoló fanatizmussal, amellyel a nácizmus ellen harcoltam!

Így síránkozott Blekovics, aztán kezet nyujtott s a mártírok átszellemült arckifejezésével továbbsétált a kellemes verőfényben.

Tabi László

A kölni dóm aranykapuját és más rengeteg műkincset találtak meg

Bonn mellett, egy elhagyott alagútban — amely a bombázások idejében a polgári lakosság légvédelmi céljait szolgálta — az 1. amerikai hadsereg katonái óriási értékű, befalazott műkincsekre bukkantak. Ezek között számos *Rembrandt, Rubens, Van Gogh* és *Van Dyck* festmény volt, amiket Franciaországból raboltak a németek. De ott találták a *kölni dóm híres aranykapuját, Nagy Károly frank király odahurcolt kriptáját*, valamint *Rembrandt önarcképét* és *Beethoven*-nek Bonnból ellopott *ötszáz kéziratát.*

Newyork HIRDETŐ
A VÁROS 2 PONTJÁN VESZI FEL HIRDETÉSEIT
V., Szent István-körút 29.
VII., Erzsébet-körút 9—11.

CSILLÁROK ÉS VILÁGÍTÁS RT.
minőségben is a régi!
VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 41

Gyere velem nyomozni!
Melvyn Douglas és Joan Blondell kacagtató amerikai filmvígjátéka
Kísérőműsor: Tolnay—Jávor—Pelsőczy „EMLÉKSZIK?"
c. magyar filmcsemegéje
CORVIN
Előadások kezdete 1/2 3, 1/2 5, 1/2 7, vasár- és ünnpnap 11 órakor is

Ferenczy Valér

A »MŰBARÁT« KIÁLLÍTÓ INTÉZMÉNY 33. KIÁLLÍTÁSA

Bpest, V., Mária Valéria-u. 12. Dunapalota mellett. Tel.: 18-16-16. Igazgató: KRIVÁTSY-SZŰTS GYÖRGY festőművész, tanár

MEGHÍVÓ

FERENCZY VALÉR

KIÁLLÍTÁSÁRA

— FESTMÉNYEK, RÉZKARCOK, RAJZOK —

Megnyitás: 1942. dec. 13-án, vasárnap d. e. 11 órakor. Zárul: dec. 23-án, szerdán d. u. 1/2 6 órakor.

Naponta nyitva **10-3** Hétfő, szerda, péntek: **10-1/2 6.** Ünnep, vasn. **10-2.**

Belépődíj: **1.50** Pengő. Megnyitáskor és ünnep-, vasárnap e meghivó felmutatójának és kisérőinek **80** f. Bármely napon munkásoknak, diákoknak stb **30** f. A Műbarát művésztagjainak díjtalan

A »MŰBARÁT« KIÁLLÍTÓ INTÉZMÉNY 33. KIÁLLÍTÁSA

Bpest. V., Mária Valéria-u. 12. Dunapalota mellett. Tel.: 18-16-16. Igazgató: KRIVÁTSY-SZŰTS GYÖRGY festőművész, tanár

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Király Kálmán úrnak
úrnőnek

BUDAPEST

VI. Andrássy-út 73-75

F. k.: Kriváty-Szűts György

Springer-nyomda

Ferencz Valér

a Nagybányai Festők

Társaságának tagja.

Szabolya János:

Nagybánya.

A Kék Könyv.

1912. I. k.

Ferencz Valér

Gyj. Szabó Béla

Ferencz Károly -

Ferencz Valér

könyvei.

Erdélyi Helikon

1935. 206 l.

Ferencz Valér

l.

Szépművészet

1940. 90. l.

[Vásárlások]

Ferenczy Valér

Szépmüvészet 1943. 30 l.
(A Műbarát kiállítása)

Ferenczy Valér

Önarckép,
Park
Repr.

Szépmüvészet
1943.2.h.

képek

Ferenczy Valér

l.

Szépmüvészet

1943. 110. l.

A Szépm. Muz.
Gr. o. 80.
Kiáll

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Ferenczy Valér festőművész

— **Uj csoportkiállitás az Ernst-Muzeumban.** Vasárnap, március 15-én délelőtt 11 órakor nyilik meg ünnepélyesen az Ernst-Muzeumban a 118-ik csoportkiállitás, melyen *Ferenczy* Valér, *Feszty* Masa, *Feiks* Alfréd, *Fáy* Dezső, *Perlrott-Csaba* Vilmos és *Reiter* László festőművészek és *Ligeti* Miklós szobrászmüvész vesznek részt. A kiállitást vasárnapon 9—2-ig és hétköznapokon 9—4-ig lehet megtekinteni.

Nemzeti Ujság 1931.III.14.

Kiadás előtt

A csatolt ügyiratok számai: .....

Ferenczy Valér

Művészeti hír

Ferenczy Valér kép
a „Műbarát"-ban

Képnek nevezzük *Ferenczy V*
nak e kiállításán megjelent valamennyi
művét, olaj- és vízfestményein s tem-
peráin kívül szén-, ceruza- s tollrajzait
s nagyszámú rézkarcát is, mert rajzai
is színeskép hatásúak, *teljes* képek.
Tiszta rajzú, erős rajzszerkezetű min-
den színes képe is, lefényképezve bár-
melyikük is hatásosan bizonyítaná ezt.
Képeiben a rajz férfiúi erejének s a
szín női bájának elemei harmonikus
egyesülésben adják Ferenczy Valér
festőművészetének élettel teli, meg-
ragadó hatását. Rajz és szín elemeinek
jellegzetes vegyülését mutatják külö-
nösen hatásos színezett rézkarcai, ezek
legsajátabb s talán leginkább szíve
szerinti művei. Bár csak

hozzá a zdenkó bács
portré
Nem tudunk elbúcsúzni
hárlattól anélkül, hogy
még meg ne említenők
felejthető művét, amilyenek: Or
ház-utca rézkarc, Verebély Tibor sz
rajz-arcképe, Zebegény vízfestmény
Sopronmegyei kúria (o.a.) s a kirakat-
beli Platánsor és Nagybányai utca.

B. A.

17.

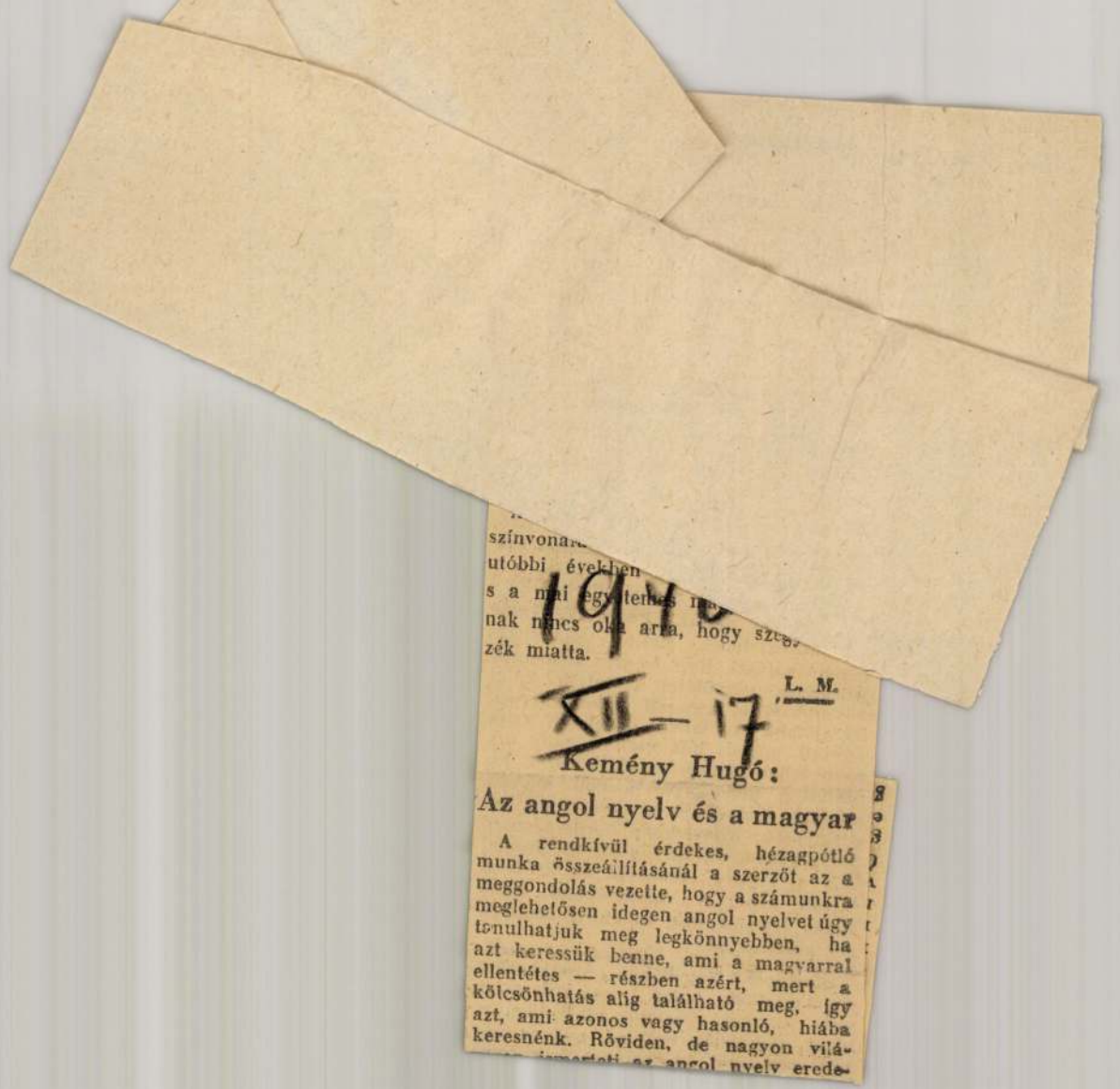

színvona
utóbbi években
s a mai egyetemes
nak nincs oka arra, hogy szé
zék miatta.

L. M.

1942
XII — 17

Kemény Hugó:

Az angol nyelv és a magyar

A rendkívül érdekes, hézagpótló munka összeállításánál a szerzőt az a meggondolás vezette, hogy a számunkra meglehetősen idegen angol nyelvet úgy tanulhatjuk meg legkönnyebben, ha azt keressük benne, ami a magyarral ellentétes — részben azért, mert a kölcsönhatás alig található meg, így azt, ami azonos vagy hasonló, hiába keresnénk. Röviden, de nagyon világ
ismerteti az angol nyelv erede-

Ferenczy Valér festőművész

* **Uj csoportkiállitás az Ernszt-muzeumban.** Vasárnap, e hó 15-én, délelőtt 11 órakor nyilik meg ünnepélyesen az Ernsztmuzeumban a 118-ik csoportkiállitás, melyen *Ferenczy* Valér, *Feszty* Masa, *Feiks* Alfréd, *Fáy* Dezső, *Perlrott-Csaba* Vilmos és *Reiter* László festőművészek és *Ligeti* Miklós szobrászmüvész vesznek részt. A kiállitást vasárnapon 9—2-ig és hétköznapokon 9—4-ig lehet megtekinteni.

Magyarság 1931.III.14.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat

Utalvány-szám...../BI.....ügyosztály.

Fizetési

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztára

.....

Pengő

azaz

A.....Pengő.....fillérről kiállítandó.....

.....

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás-Ernst Muzeumban - képével szerepel.

Magyarság
1931.III.17.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst Muzeumban - képével szerepel.

Pesti Hirlap
1931.III.29.

Ferenczy Valér
festőművész

Csoportkiállitás- Ernst-muzeumban - képével szerepel.

Budapesti Hirlap
1931.III.29.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás-Ernst Muzeumban - képével szerepel.

Nemzeti Ujság
1931.III.17.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst muzeumban - képével szerepel.
A realizmus és az impresszionizmus izléses ölelkezéséből támadt üde képek.

Reggel.
1931.III.16.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével szerepel.

Magyarság
1931.III.12.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével vesz részt

Pesti Hirlap
1931.III.14.

Ferenczy Valér
festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-muzeumban - képével szerepel. A nagybányai naturalizmus követője, érdekes fejlődéséről számol be.

Magyarország
1931.III.15.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban -képével szerepel. Kitünően rajzol, a szineket tisztán rakja, azért olyan ragyogóak, biztos rajzuak különösen dunaparti képei. Szereti a fényt és ő, aki kitünő karcoló, a fehér-fekete lapok után szinte most éli át második, értékesebb fiatalságát. Joggal még igen sokat várhatunk nobilis művészetétől.

Magyarság
1931.III.29

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével szerepel. Naturalista-impresszionista vásznai festőjük régebbi, jól ismert és méltányolt kvalitásairól számolnak be, talán az eddiginél is érettebb, kiegyensulyozottabb formában. Tiszta, világos szinek, erős rajzkultura s valami természetes szolidság jellemzik jólsikerült dunaparti tájait, karakteres önarcképét s két figurális vásznát.

Pesti Napló
1931.III.15.

Ferenczy Valér

M. 932. XII. 11.

*** Ferenczy Valér uj rézkarcai.** *Ferenczy* Valér a rézkarcnak régi, elismert mestere. Finom árnyéku nagybányai tájai, csak a legjellemzőbb vonásokkal is teljes hasonlóságot és karaktert adó arcképei (ebben egyedül áll rézkarcoló müvészeink között), párisi utcarészletei régen ismert, méltányolt és keresett lapjai. Ujabban különösen Pest és Buda régebbi épületeit, jellegzetes épitészeti szépségeit, utcarészleteit, hidait karcolta finom, nagy-nagy szeretettel, festői szépséggel kisebb lapjaira. Vannak egész eredeti, igen hatásos utca és hidrészletei, nagy távlatokkal, nemcsak vonalban, hanem pikturális hatásokban is megejtő, egészen ujszerü rálátással, a Batthyány-palota, az ősi budai utcák vagy a vármegyeháza, néhány Margit-köruti régi ház, — gyönyörü emlékalbumra telik ki ezekből a lapokból még mindig nem eléggé ismert és idehaza se felfedezett, szép fővárosunknak, olcsóbb és karácsonyi ajándéknak eredetibb, maradandón értékesebb tárgyat ajánlani se tudnánk ezeknél a 10—30 pengős rézkarcoknál, amelyeket a nagybányai tájképek és az arcképek ujabb sorozata változatos gazdagsággal egészit ki. A müvész mütermében (Dohány-utca 57 alatt 11—2 és 4—6 óra között) e hó 25-ig tartja nyitva a rézkarcok kollektiv kiállitását. *(m. j.)*

M. 932. XII. 11.

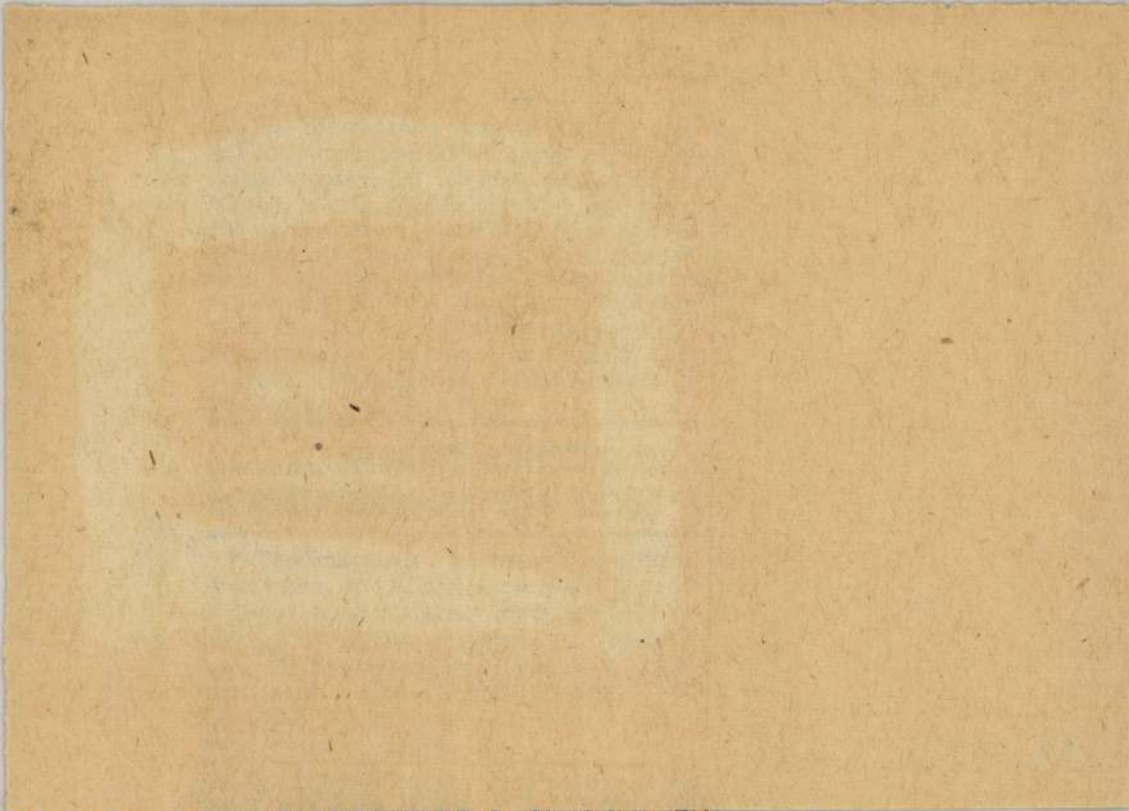

I., Czakó-u. 3.
Hangulat, zene. Mérsékelt árak. Tel.: 527—86.

MDK

Ferenczy Valér

Folyópart, rk.

Szépm.Muz. Graf.Oszt. 82.kiáll.
Hoffmann E. eml.kiáll. 1948. dec.

Ferenczy Valér festőművész és grafikus.

Legújabb rézkarcainak sorozatát mutatja be.

U. 932. XII. 7.

MDK

Ferenczy Valér,

Ősz, of.

M. táj- és életképkiáll. 19-2o. sz. Műcs.
1927. jan.

Ferenczy Valér

MDK

Bódy László

Mücsarnok 1941 Arcképkiállitás

Ferenczy Valér MDK

Nagybányai borus vizpart, olf.

Mücsarnok 1942 A magyar művészetért c.kiáll.

Ferenczy Valér

Kiállítás

A Műbarátban Ferenczy Valér festőművész túlnyomórészt legújabb munkásságáról számol be a közönségnek. Olajképein, amelyek a kiállítási anyag tekintélyesebb részét alkotják, a ligetek, az erdők zöldjét festi. A városliget, Rózsadomb, Zebegény fasorait, bütykös öreg fáit öltözteti ecsetvonásaival friss nyári díszbe. Költészete, a ligeti déle'ött csendes verőfénye, a lombokon átszűrődő tarka napsugarak, frissen, levegősen kel életre. Más tárgyú olajképei közül különösen kiemelkedik: Fekete fayence edények című csendélete. Járdabontás című két szénrajza önként kínálkozik nagyobb freskótervek előtanulmányának. Kár, hogy a kompozició nem egységes, s némileg szétfolyó az alakok elhelyezése. Különösen hangulatos néhány ceruzarajza. Vonalasabb, részletezőbb rézkarcain se téved el nehézkességekbe. Ezeken többnyire a főváros szépségeit ábrázoló rajzokon különösen érezhető nemes művészete, fölényes technikája. Érdekesek az akvarellekhez hasonló, de részletező technikájuk miatt egészen más hatást keltő színes rézkarcai is.

Új Magyarság 1942. XII

Ferenczy Vale

Esti Kurir 194

Freskókat szeretne festeni Ferenczy Valér...

Az utóbbi idők kiállításainak sorából kiemelkedik *Ferenczy* Valérnak a Műbarátnál most megnyílt kiállítása. A magyar művészet e sajátos értéke ma is hű maradt ahhoz a nagybányai naturalizmushoz, amely művészetét — akárcsak édesapja, Ferenczy Károly halhatatlan művészetét is — mindenkor jellemezte. *Az arányaiban nem nagyméretű, de Ferenczy Valér művészetét igen sokoldalról bemutató kiállításnak már eddig is több előkelő látogatója volt és a tájképeket, az élőkelő egyszerűséggel megoldott arcképmásokat, rézkarcokat és ceruzarajzokat a művész régi hívei közül már sokan megtekintették.* A kiállítás december 23-ig marad nyitva.

Ferenczy Valér Körmöcbányán született és Nagybányán tanult festeni. Korán a nyilvánosság elé lépett, 1905 óta állít ki Budapesten. Életképeket, tájképeket és arcképeket festett, később rátért a rézkarcokra, amelynek technikája mindig érdekelte. E műfajban is eredetit alkotott és új technikájú színes rézkarcai nagy sikert aratnak és e tekintetben nagy fejlődés várható.

Falfestményszerű kompozíciók

Mostani kiállításán ott találjuk mindazokat a műfajokat, amelyek Ferenczy Valér érdeklődési körébe esnek. Ez pedig szokatlanul széles, hatalmas területet jelent ennél a művésznél.

Arcképmásai közül kiállította Bódy László alpolgármester arcképmását. Ez a főváros által rendelt életnagyságú kép egyik előtanulmánya, változata. Egy másik előtanulmány: Verebély Tibor arcképe.

A művész a freskószerű megoldások iránt is érdeklődik. Vannak elgondolásai, amelyek nagyobb terek dekoratív kitöltése szempontjából nagyérdekességűek. Ilyen a *Szilvaszedés* című temperája, amely teljesen *falfestményszerű kompozíció*. Ezeket az elgondolásokat megfelelő lehetőségek esetén a művész bizonyára nagyvonalúan kivitelezné.

Idetartoznak *Járdabontás* című kompozíciói is. Emberek bontják, fúrógéppel fúrják a járdát, amelyre a járókelő rendszerint úgy reagál, hogy átmegy a túlsó oldalra. *Szinte halljuk a gép idegtépő búgását.*

— *Mások befogják a fülüket ilyenkor* — mondja nekünk *Ferenczy* Valér — *én pedig kimegyek a vázlatkönyvemmel és tanulmányokat folytatok. Nagyon érdekelnek az emberi mozdulatok, a fizikai munka, mint motívum. Az emberi testet jól ismerem, de itt nemcsak erről van szó, mert igyekszem az alakokat bizonyos kompozicionális egységbe hangolni, hogy az alakok elhelyezésének meglegyen egy bizonyos ritmusa, hogy az alakok összessége képszerűen hasson.*

Színes rézkarcok

Ferenczy Valér most megnyílt gyűjteményes kiállításán túlnyomórészt új dolgait állította ki. Van egy nagyon régi képe, amely azonban nem nagyon ri ki a többi közül, *bár a katalógus jelzi, hogy korai képről van szó.*

„Zdenko bácsi" a kép címe. Kedves, jovialisarcú férfit ábrázol.

— *Én korán kezdtem — mondja Ferenczy Valér —, ez gimnazistakoromban készült.*

— Hogyan hat ez a kép annyira érettnek? — kérdeztük.

— *Művészi meggyőződésemet sohasem tagadtam meg — mondja Ferenczy. — Ha fejlődtem is, de mégis hű maradtam, hogy úgy mondjam, hitemhez. Stílust, irányt nem változtattam.*

Olajfestményei közül rózsadombi és ligeti képei versengenek a színek szépségében, hangulatban, élénkségben. Valamennyi képe a zöld színek pompás szimfóniája. (Építkezés a Rózsadombon két változatban. Régi játszótér a ligetben, Fasor a Stefánia-útnál és más ligeti képek.)

Megállunk *rézkarcainál*, feltűnnek a különleges technikájú színes rézkarcok.

— *A színes rézkarc — mondja — nagyobb munkát jelent, mintha megfesteném a képet. A művészi munka a lemezeken történik. Egy-egy lemezen azonban csak egy vagy két szín hozható ki, tehát egy lemezről soha ilyen szép rézkarcot nem lehet kapni.*

Székely kancsók és *Cigány nő* című színes rézkarcai bizonyítanak e nagyon szép technika létjogosultsága és jövője mellett.

Somogyi Vilmos

sok kanpak helyet. A hálókocsi vezetője is diplomáciai tapintattal jár el. A semlegesség gyakorlása nem egyszerű feladat, alapos kiképzést igényel.

rleti szerződés

hogy összetörte a kötelékeket, amelyek a Korán nevében elavult felfogásokhoz láncolták.

Izmet Inönü tehát forradalmár, de ugyanakkor konzervativ is.

Megőrizte a hasznos hagyományokat és a mult egyes erkölcsi törvényeit. Néhány évvel ezelőtt egy ujságíró előtt hangoztatta, hogy a kemálista forradalom egyik legnagyobb vívmánya az arab írásnak a latin írással való felcserélése volt. A következő pillanatban feljegyzett valamit zsebkönyvébe. Az ujságíró a zsebkönyvbe pillantott és felkiáltott:

— De kegyelmes uram, ön arab betűkkel ír!

Izmet Inönü mosolygott:

— Egy olyan öreg ,ember mint én, nem tud teljesen megszabadulni gyermekkori szokásaitól. Egy generáció alatt nem lehet mindent összerombolni és nem is kell olyan nagyon sietni. Az iskolásgyerekek és a diákok mind a nyugati írásmódot használják és ez a fontos.

Hangoztatja a Sept Jours, hogy Törökország helyzetét különösen a tengerszorosok elzárása teszi kényessé.

A nemzetközi helyzet miatt belső nehézségei is vannak Törökországnak. A háború zavarja ellátását, amely egyrészt a Duna völgyétől, más-

[illegible] jár le.

Az angol kormány a szerződés meghosszabbítását kérte, de időközben az ankarai kormány másként határozott. Az 1941 júniusában kötött barátsági szerződés következtében Németországnak is jelentős mennyiségű krómot szállít.

1943 január 15-től március végéig 45.000 tonna, április 1-től december 31-ig újabbb 45.000 tonna krómot szállít Németországnak, amely a krómért 90.000 tonna hadianyagot helyezett kilátásba.

Egy tonna krómért tehát 1 tonna hadianyagot kap Törökország. 1939 óta Törökország állandóan egymillió embert tart fegyverben. A Saturday Evening Post szerint a török hadsereg még az 1916. évi nívón áll és Törökország valamennyi teherautójára sem férne el egy modern hadosztály.

Ezzel szemben sok szakértő véleménye szerint a török hadsereg teljes mozgósítás esetén kétmillió emberből állana és a hadsereg motorizálása, valamint fegyverzete nagy fejlődésen ment keresztül.

A hadseregfőparancsnok Csakmak tábornok, Kemál Atatürk régi fegyvertársa és Törökország egyik legnépszerűbb embere. Maga az államelnök, Izmet Inönü is kitűnő katona, aki résztvett Kemál Atatürk alatt a török szabadságharcban. Amikor Kemál elrendelte a családi nevek felvételét, tábornoka, akit akkor még Izmet pasának hívtak, Inönü anatóliai falu nevét választotta családi nevéül, mert ennél a falunál döntő győzelmet aratott a

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér, aki most a Műbarát helyiségeiben gyüjteményes kiállitásban mutatja be képeit: a nagybányai iskola alapitójának, Ferenczy Károlynak fia. Képeit mély intellektus, erkölcsi komolyság s nemes ábrázolási eszközeibe vetett hit jellemzi és sugározza át. Azonkivül rajzolnitudás is — amivel pedig festőink hovatovább már egy nemzedék óta egyre kevesebbet törődnek. Kiállitásának ha nem is legjelentősebb, de mindenesetre legfinomabb darabjai közé éppen azok a ceruzarajzok tartoznak, amelyekkel egy-egy gyorsan tovatünő jelenet illanó körvonalait ragadja meg: utcai képét, vagy szinházi estéét. Egyik legjobb rajzán, a *Ca d'Oro* architekturája látszik a levegő és fény törésein át. Tájképei erőteljes kompoziciók; a zöldet mintha tulkeményen vagy tultömören vinné a vászonra ecsetje. Levegősebb hatásuak kisebb méretü városi tájképei. Mint arcképfestő egyszerü, átható és előkelő eszközökkel fest; portréi közül legjobb egyik hölgyalakjáé. Egészben véve *Ferenczy* Valér kitünő festő, aki ecsettel és szinekkel fest s a valóságot festi, nem pedig elméletekkel fest látás és érzelmi hipótéziseket, — noha egyuttal kitünő esztétikus is. Ismerjük apjáról irott könyvét, a leghitelesebb tanu adatait egy nagy magyar festőről és alkotásairól. Ugyancsak ismerjük — főként angliai tartózkodása nyomán — társadalomlélektani tárgyu tanulmányait is. Mint elméletiró a jó utat választotta elméleteihez: ezeket tollával irja meg, a vásznon pedig megmarad festőnek, olyan eszközökkel, amelyek nem kisérletiek és nem szubjektivek! Ijjas Ant.

Nemzeti Ujság 1942.

Bank főárusitónál

Budapest, V., Szent István-körut 27. T.: 123-271.

20 006 046 138 263 285 359 543 619 712 791
21043 365 355 369 415 422 443 458 481
594 826 *22122* 262 319 375 388 716 826 850 914
23155 187 260 340 981 486 519 920 *24039* 173
200 235 467 589 613 731 *25044* 112 410 489 876
26140 261 405 530 854 983 *27277* 334 366 374
427 579 976 *28020* 315 415 470 497 900 *29107*

Ferenczy Valér M.O.K.

A MIENK 1910-es kiállitásán szerepel

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 64.l.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A Nemzeti Galéria tér termében bemutatják a Ferenczy család válogatott alkotásait.

—: Hír

8

ESTI HIRLAP Bp., 1968. jan. 6.

MDK

Ferenczy Valér

A Szinyei Merse utca, szin.r.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

6p. 1952.

Ferenczy Valér.

A Tavaszi Tárlaton réckorcai szere-
peltek.

Kis Ujság, Budapest, 1952. Jún. 1.

MDK

Ferenczy Valér

Rovenska, Lussingrande. Vf.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 81.l.

MDK

Ferenczy Valér

Interieur alakkal. Vf.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 82.l.

MDK

Ferenczy Valér

Leányarckép, of.

KMT. 1912. tav. kiáll. kat. 40.l.

MUK

Ferencsy Velér

Lehmyerckéj. cí.

MUK. 1913. tav. kétáll. két. fo.1.

M. D. K.

Ferenczy Valér festőművész

Ódry Árpád színművész portréját festi. Felvételünk.
A képet a Nemzeti Színház múzeumában helyezik el.

Színházi Élet. Bp. 1937. aug. 29.–sept. 4.
XXVII. 36. sz. 20. lap.

MDK

Ferenczy Valér

Magyar képzőművészek sikere Amerikában. Pesti Napló 1936. márc. 1.

MDK

Ferenczy Valér

Rózsa M.: A Nemzeti Szalon uj palotája. Budapesti Napló 1907. 59. sz.

Ferenczy ~~Mór~~ Noémi
festő

M.D.K.

A Ferenczy család harmadik
gyermeke volt, festő volt.

F. Á: Fonalak poetája
Nők Lapja, 1965. ápulis 3 – 14 lap.

Ferenczy Valér

Szerepelt az első nagyobb
nemzeti kiállításon 1945
júliusában a Műcsarnokban

Vigilia, 1960, 6 sz. 347 old.

Ferenczy Valér

Műve szerepel az Ernst-műzeumban – a Munkácsy-lék által rendezett kiállításu.

Kiemelik „óbudai táj" és szemováros csendélet" c. műveit.

ujsáj. 934. v. 13.
E. K. 934. v. 15

MDK

Ferenczy Valér

Gyöngyösy Nándor:A mai magyar müvészet. Bpest.1916.
2o.l.

Ferenczy Valér

Londoni tanulmányútra utazik a nemzetközi művészeti akció keretében

Nemzeti Újság 1938 VIII. 5

Ferenczy Valér

Kerepel a magyar Rézkarcolók Művészek Egyesülete kiállítása Londonban (Victoria and Albert Museum)

Pesti Napló 1937 III. 14.

Ferenczy Valér

Részt vesz a Magyar Arcképfestők Társasága kiállitásán a Nemzeti Szalonban

B.H.930.X. 19.

Ferenczy Valér

festőművész

Barcelonai világkiállitás - képzőművészeti kiállitása - kiállitási palotában - képével szerepel.

Grafika

Nemzeti Ujság
1929.VII.21.

Ferenczy Valér

A barcelonai Arte Moderné-ban rendezett nemzetközi műtárlaton ezüstérmet nyert.-

Magyar Hirlap
1930.II.8.

Ferenczy Valér

A barcelonai Arte Moderno-ban rendezett nemzetközi
műtárlaton ezüst érmet nyert.

Pesti Hirlap
1930.II.9.

MOL

Ferenczy Valér, festő

Monográfiáit írt atyjáról,
Ferenczy Károlyról.
(Nyugat Kiadás.)

– : Az irodalom különböző területeiről 4.

A Könyv, Bp. 1935. júl.-aug. II/7-8.

Ferenczy Valér

szerepel az Arcképfestés riállításán.

Nyíregyh. 1935. X. 6.

Ferenczy Valér

MDK

Cigányleány, olf.

Műcsarnok 1944 A Székesfőv.Képtár Jub.Kiáll.

Ferenczy Valér

részvett az Arcképfestők kiállításán.

PM 1935. X. 6.

Ferenczy Valér

A székesfehérvári Szent István
kiállításon az állam megvette
két szérkoszát

Pesti Hirlap 1938 VII. 8

Ferenczy Valér

MDK

Kossuth hid lovakkal, olf.

Műcsarnok 1950. I. Magy. Képzőm. Kiáll.

Ferenczy Valér

A barcelonai Arte Moderna-ban rendezett nemzetközi
művészeten ezüstérmet nyert.

Pesti Napló
1930.II.9.

M.D.K.

Ferenczy Valér, festő

apjával és két művésztestvérével
körös kiállításáról írja a szerző: „Valér
a családban a legidősebb... éveken keresztül
nem nyertünk róla tiszta képet, mert egy-
ségesnek nem mutatkozott... egyénységét
itt sem látjuk, sok irányú kérdések a fest-
ményei. Grafikai munkáin már kiala-
kultabb... rézkarcain tökéletes technikára
törekszik..."

Bölöni György: Képek között, 1967. Bp. 439.o.

/a cikk megj.: „Világ" 1916. dec. 10. /

Ferenczy Valér

Műveivel részt vesz az Arcképfestők kiállitásán amelyet a Nemzeti Szalonban rendeztek.

M.H. 1930.X.19.

Ferenczy Valér

Művével részt vett a Nemzeti Szalonban rendezett Arcképkiállításon

U. 93e. XI. 19.

Farenczy Valér

Amerikában Clevelandban rendezett grafikai kiállításon szerepelt.

PN.936.III.1.

Transcendy Voder.

Transducer Circuit Modern Electronic Engineering.

Pn. a 3e. III.1.

Ferenczy Valér

Amerikában Clevelandban rendezett nemzetközi grafikai kiállításon szerepelt.

Ujság 936. III. 6.

Ferenczy Valéi

Ismeritában Clevelandban nemzetek vezetközi gazfikai kiállítása kezepelt.

Ujtóa 956.III.6.

Farenczy Valér

Nemes Marcell képgyűjteményének aukcióján az Ernst-múzeumban képeivel szerepelt.

PH.934.IV.15.

Ferenczy Valér

Amerikában Clevelandban rendezett nemzetközi grafikai kiállításon szerepelt.

BH. 936. III. 1.

Ferenczy Valér

Amerikában Clevelandban szerzett
nemzetközi gyűjtői kiállításra tesz-
pell.

BH. 936. m. 1

Ferenczy Valér

Szerepel a Magyar Rézkarcolóművének
Egyesülete londoni kiállításán

Lyság 1937 III. 14

Ferenczy Valér

Alkotása a Nemzeti Szalónban a Magyar Arckép-festők Társ. kiáll.-án.

E.K.930.X.19.

Ferenczy Valér

N.U. 929. XII. 6

— Magyar grafikusok a British Muzeumban. A British Muzeum gyönyörü grafikai termeiben most állitották ki a muzeum ujabb szerzeményeit. Ezek között igen előkelő helyen általános feltünést keltve szerepelnek a magyar grafikusok. A magyarok rézkarcai a terem közepén vannak elhelyezve két vitrinben; körösközül a falakon ugyancsak ujabb szerzeményü metszetek, rajzok, akvarellek, a terem további traktusaiban válogatott lapok, a muzeum legremekebb mestermüvei: Lucas, van Lydon, Rembrandt, Hercules, Seghers stb. Különösen Ferenczy Valérnak van nagy sikere, aki egymaga hét rézkarcával van képviselve. Kivüle még *Aba Novák* 2, *Komjáthy* 4, *Varga* Nándor 2, *Szönyi* 2, *Istókovics*, *Kmetty*, *Zádor*, *Csóka*, *Antal* Elemér, *Barcsay* Jenő, *Conrád* Gyula, *Patkó*, *Rudnay*, *Tordayi-Schilling*, *Sándor* József, *Simkovics*, *Szobotka* egy-egy erős müvükkel szerepelnek. A kiállitás anyagát legnagyobbrészt a kultuszminisztérium ajándéklapjaiból állitották össze, kiegészitve a Contemperaray Art Society Print Fund ajándékaival.

V. U. 929. XII. 6.

	Pengő		Pengő	
sen				
	Le a bevételt... ...			
	Kifizetendő összeg			

osztály:

.....

A fizetés $\frac{\text{készpénzben}}{\text{cheque kibocsátásával}}$ megtörtént

193..... cheque száma.....

A főpénztár:

.....

33. sorsz. Könyv. minta. — Pallas nyomda, Budapest.

Ferenczy Valér

PH 930 III 17

— **Magyar festőművészek amerikai sikere.** A *Newyork Times* egyik legutóbbi száma nagy dicséret hangján emlékezik meg két magyar művész, *Ferenczy Valér* és *Sárkány Gyula* newyorki kiállításáról. Ferenczy Valér metszeteket, Sárkány Gyula pedig arcképeket állított ki és az amerikai ujság főként az utóbbiaknak szentel elismerő szavakat.

P.H.930.III.17.

Ferenczy Valér

— **Magyar grafikusok a British Muzeumban.** A British Muzeum grafikai termeiben most állították ki a muzeum ujabb szerzeményeit. Ezek között igen előkelő helyen szerepelnek a magyar grafikusok. A magyarok rézkarcai a terem közepén vannak elhelyezve két vitrinben. *Ferenczy Valér* hét rézkarcával van képviselve, kivüle még *Aba Novák* 2, *Komjáti* 4, *Varga Nándor* 2, *Szőnyi* 2, *Istókovics*, *Kmetty*, *Zádor*, *Csóka*, *Antal Elemér*, *Barczay Jenő*, *Conrád Gyula*, *Patko*, *Rudnay*, *Torday-Schilling*, *Gróf Sándor József*, *Simkovics*, *Szobotka* egy-egy művükkel szerepelnek. A kiállitás anyagát legnagyobbrészt a kultuszminisztérium ajándékalapjaiból állitották össze, kiegészitve a Contemperary Art Society Print Fund ajándékaival.

P. H. 929. XII. 5

P. H. 929. XII. 5

Ferenczy Valér

*** Magyar grafikusok a British Muzeumban.** A British Muzeum gyönyörü grafikai termeiben, most állitották ki a muzeum ujabb szerzeményeit. Ezek között igen előkelő helyen általános feltünést keltve, szerepelnek a magyar grafikusok. A magyarok rézkarcai a terem közepén vannak két vitrinben; körösköröl a falakon ugyancsak ujabb szerzeményü metszetek, rajzok, akvarellek, a terem további traktusaiban válogatott lapok, a muzeum legremekebb mestermüvei: Lucas, van Lydon, Rembrandt, Hercules, Soghers stb. Különösen *Ferenczy* Valérnak van nagy sikere, egymaga hét rézkarcával van képviselve. Kivüle még *Aba Novák* 2, *Komjáti* 4, *Varga* Nándor 2, *Szőnyi* 2, *Istókovics*, *Kmetty*, *Zádor*, *Csóka*, *Antal* Elemér, *Barcay* Jenő, *Condrád* Gyula, *Patkó*, *Rudnay*, *Torday-Schilling*, Sándor József grófi, *Simkovics*, *Szobotka* egy-egy erős müvükkel szerepelnek. A kiállitás anyagát legnagyobbrészt a kultuszminisztérium ajándékalapjaiból állitották össze, kiegészitve a Contemperary Art Society Print Fund ajándékaival.

N. M. 929 XII. 6.

E. K. 929. XII. 7.

P. H. 929. XII. 5

M. H. 929. XII. 5

Ferencsy Valér

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

EK · 1933. IV. 20.

Ferenczy Valér

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M. H. 1933. IV. 19.

Ferenczy Valér

E. K. 929. XII. 7.

Magyar grafikusok a British Muzeumban

A *British Muzeum* gyönyörü grafikai termeiben — mint *Londonból* irja tudósitónk — most állitották ki a muzeum ujabb szerzeményeit. Ezek között *igen előkelő helyen általános feltünést keltve szerepelnek a magyar grafikusok.* A magyarok rézkarcai a terem közepén vannak elhelyezve két vitrinben; körösközül a falakon ugyancsak ujabb szerzeményü metszetek, rajzok, akvarellek, a terem további traktusaiban válogatott lapok, a muzeum legremekebb régi mestermüvei: *Lucas van Lydon, Rembrandt, Hercules, Seghers* sth.

Előkelőbb helyen már igazán nem szerepelhetnének a magyar müvészek. Különösen *Ferenczy* Valérnak van nagy sikere, aki egymaga *hét rézkarcával* van képviselve. Kivüle még *Aba Novák* 2, *Komjáti* 4, *Varga* Nándor 2, *Szőnyi* 2, *Istókovics, Kmetty, Zádor, Csóka, Antal* Elemér, *Barczay* Jenő, *Conrád* Gyula, *Patkó, Rudnay, Torday-Schilling,* gróf *Sándor* József, *Simkovics, Szobotka* egy-egy erős müvükkel szerepelnek. A kiállitás anyagát legnagyobbrészt a kultuszminisztérium ajándéklapjaiból állitották össze, kiegészitve a „*Contemporary Art Society Print Fund*" ajándékaival.

E. K. 929. XII. 7.

(—) Benczur Gyula gyermekkori rajzai egyik főérdekessége a *Gyöngyösi* Nándor dr. szerkesztésében megjelenő „Képzőmüvészet" cimü gyönyörü folyóiratnak. De ezenkivül is közel negyven remek reprodukció és magas kulturáju müvészi cikk és beszámoló tárja elénk a magyar müvészi élet aktualitásait. A folyóirat szerkesztősége és kiadóhivatala Katona József-utca 27. szám alatt van.

Vaály Ilona

◆

Berczy Géza
Boross Géza
Dénes György
Dénes Oszkár
Fehér Gyula
Gárdonyi Lajos

Latabár Árpád
Pethes Sándor
Radó Sándor
Salamon Béla
Sarkadi Aladár
Sziklay József
Tihanyi Béla
Uray Tivadar
Vértes Lajos

ják a

Ferenczy Valér

Szerepelt a nemzeti kiállításon.

Pfl 1933. IV. 20.

Ferenczy Valér

Amerikában Clevelandban rendezett nemzetközi grafikai kiállításon szerepelt.

M.936.III.1

Ferenczy Valéi

Amerikában Clevelandban [illegible]
[illegible] grafikai kiállításon
szerepelt.

M. 936. m. 4

Ferenczy Valér MDK

S. Pietro, Venezia, repr.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Ferebczy Valér

Tábori K: Páris magyarjai. Bp.é.n. 83 l.

Ferenczy Valér MDK

Fekvő női akt, ceruza

Mücsarnok 1912. Hegedüs L.Tull Ö.Akvarell- és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállitásai

Ferenczy Valér, festöm.

még mindig ingadozik. Nehezen is lehet megszólalni olyan kimagasló tehetség mellett mint ötyja.

Farkas Zoltán: Tavaszi Tárlat a Mücsarnokban.
Vas.Ujs. 1912. 59.évf. 17.sz. 337.l.

Ferenczy Valér MDK

Ház borus éggel, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

Ferenczy Valér MDK

Férfiarckép, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

Ferenczy Valér, graf. MDK

Fekvő női akt. Ceruzarajz.

Férfitanulmányfej. " 53.1.

Műcs.-GMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat. kiáll.
és
Akv.- és Pasztt. festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek kollek
ciójából rendezett kiáll. 1912.márc. Kat. 52.1. és
53.1.

MDK

Ferenczy Valér, graf.

Leány kézimunkánál. Ceruzarajz.

Gyermektanulmányfej. " "

Mücs.-OMKT Hegedüs L. és Tull Ö. hagyat. kiáll.
és
Akv.- és Pasztf festők Egyes. és Graf. Egyes.-nek kol-
lektiói ból rendezett kiáll. 1912. márc. Kat. 53. l.

MDK

Ferenczy Valér

A Könyves Kálmán szalonjaban 1907.juniusaban rend.kiáll.-on, a kritika nagy dicsérettel jegyezte fel Ferenczy Valér fiatal festő nevét.

Réti I.: A nagybányai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiall.kat.1912. 50.l.

MDK

Ferenczy Valér

Nagybányán 1911-ben elkészült négy új atelier közül, az egyik bérlője Ferenczy Valér.

Réti I.: A nagybányai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiáll.kat. 1912. 61.l.

MDK

Ferenczy Valér

Kinai teáskanna.Olajf.

Az első magyar representativ csendélet kiállitás katalogusa.Nemzeti Szalon 1932. Febr.-Márc.

MDK

Ferenczy Valér festő

A nagybányai kolonia alapitói törzstagul meghivták Ferenczy Valér festőt.

Réti I.: A nagybányai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiáll.kat. 1912. 68.l.

Ferenczy Valér festő M.L.K.

Ferenczy Károly festő fia.

Apja több portrét festett róla.

Genthon István :Ferenczy Károly Bp. 1963. 9.10

Ferenczy Valér MDK

Arckép, olf.

Mücsarnok 1907/8. téli kiáll.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Felsöbányai utca. Olf.
Velencei Canális. "

OMKT-Vándorkiállitások 1910. szept.8.-dec.27. Eger, M
kolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös.
Kat.77.1.

MDK

Ferenczy Valér

Nagybányai utcakép. Repr.

Magyar Művészet, 1926. 380.lap

MDK

Ferenczy Valér festő

1913 óta a "Nagybányai Festők Társasága" cimen szervezetbe tömörülve él Nagybányan, ott maradt a román uralom ala került városban, őrizve a mult szép hagyományait, szinvonalat.

Réti István: A harminc éves Nagybanya.

Magyar Művészet, 1926. 384.lap

Ferenczy Valér MDK

Vizparti táj, olf.

Műcsarnok 1907/8. téli kiáll.

MDK

Ferenczy Valér

Százezer pengőt kaptak müvészeink. Ujság 1928. máj. 27.

MDK

Ferenczy Valér

Borús nagybányai táj, o.f.
Cigánylány, o.f.

"A Magyar Művészetért" Képzőm.Kiall.Kat.
Műcsarnok, 1940 Dec.15 - 1941 Jan.12. 9.1.

Negativ

Petrás: 623-625 Kerényiné

Ferenczy Valér: Dunapart az Országházzal
Láncchid romokban
Dunai táj hajóval.
festmény

MDK

Ferenczy Valér

Férfitanulmanyfej. Ceruzarajz.
Leány kézimunkanál. "
Gyermektanulmanyfej. "

KMTárs. 1912.Márc.kiáll. 53.l.

Ferenczy
Valér

Kellemes Karácsonyi Ünnepeket

és Boldog Újévet

Kíván Önnek a

Ráday Galéria

Faur Zsófia *Szilágyi Pál*

Ferenczy Valér: Karácsony /olaj, vászon 68 x 68 cm./
a Volán Elektronika RT. gyüjteményéből

FERENCZY VALÉR

40 ◆ FERENCZY VALÉR
(1885–1954)

Hídon

55 × 68 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Ferenczy Valér
Kikiáltási ár: 100 000 Ft

42

42 • VASZARY JÁNOS (1867–1939)

A párizsi Palace színház

34,5 × 25 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Palace Paris 925
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

43 • VASZARY JÁNOS (1867–1939)

Modell

37 × 25 cm
Tus, papír
Jobbra lent hagyatéki pecsét

Ferenczy Valér MDK

Erdőben, olf.

Mücsarnok 1924 február-március

MDK

Ferenczy Valér, festőm. MDK

410. Tájkép házzal. Olf.

KAT XXXXX 1912 tav.kiáll. Kat. 61.l.

Ferenczy Valér

Felsőbányán dolgozott

Kishonthy Zsolt – Murádin Jenő: Nagy Ottó.
Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 24,
39

MDK

Ferenczy Valér

Vizparti táj.Olajf.

KMT 1907/8. téli kiáll. 48.1.

MDK

Ferenczy Valér

Hegyi taj. Olajf.

Műcsarnok, 1912. tav.kiáll. 63.l.

Ferenczy Valér MDK

Fraknói Vilmos arcképe, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Ferenczy Valér MDK

Utca reggeli napban, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Ferenczy Valér

MDK

Szamovár-csendélet, olf.

Mücsarnok 1917 tavaszi tárlat

FERENCZY Valér

Ferenczy Károly, Bp. é.n. Nyugat kiad.,
191 l. 24 t. 25 cm.

MDK

Ferenczy Valér

A Képzőművészeti Főiskola hadikerházából,rajz repr.

Művészet 1914. 393.l.

Ferenczy Valér festő M.D.K.

Ferenczy Károly festő idősebb fia, Ferenczy Noémi gobelinművész testvére.

Már ré kiállító művész volt, amikor ösztöndijakat érmeket nyert, mikor Noémi még nem kezdte meg művészi munkáját.

Occse F. Béni szobrász

Cseh Miklós :Ferenczy Noémi. 1890-1958. Bp. 1963. 10.l.

Ferenczy Valér MDK

Felsőbányai utca, olf.

Velencei Canális, olf.

Mücsarnok 1910. Vándorkiállitás

Ferenczy Valér

MDK

Palazzo Colonna, ceruza

Torpedónaszád, ceruza

Műcsarnok 1943 Őszi tárlat

Ferenczy Valér

MDK

Cigánylány, szénrajz

Mücsarnok 1943 Őszi tárlat

Ferenczy Valér MDK

A Hunyady János-ut, olf.

Mücsarnok 1943 A magyar müvészetért c.kiáll.

Ferenczy Valér

festőművész

Magyar Részkarcoló Művészek Egyesületének kiállitása - Nemzeti Szalonban - munkával szerepel.
Finom technikáju ép formulázásában követelhet teljesen egyéni elbirálást.

Esti Kurir
1931.III.24.

Ferenczy Valér
festőművész

Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének kiállitása - Nemzeti Szalonban - munkáival szerepel.
Rézkarcai között a Szénrakodók,- a Vetköző nő s a Budafoki ut válik ki.

Pesti Hirlap
1931.III.22

Ferenczy Valér
festőművész

Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesületének kiállitása - Nemzeti Szalonban - képével szerepel.-
Néhány apróbb studiummal.

8 órai Ujság
1931.III.22.

M.D.K.

Ferenczy Valér festő

Az 1907-ben alakult NIENK művészcsoport tagja

Passuth K.:A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 54.l.

Ferenczy Valér

Vkminkiáll. 1943

Torpedónaszádok, ceruzarajz

Nagybányai utca gesztenyelombbal, rézkarc

Lelátás a Rózsadombról ceruzarajz

Helyőrségi templom, ceruzarajz

Vigadó, ceruza és krétarajz

Mussolini-tér, ceruzarajz

Lánchid a Várhegyzel, kőrajz

Ca d'Oro, ceruzarajz

Cigányzó és Székely kancsók, kínes rézkarcok

Nagybányai bórus vízpart, kínes rézkarc

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"
címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

M.D.K.

Ferenczy Valér

Alkotásai szerepelnek a Corvin Áruházban rendezett kiállitáson, amelyről Horváth Zoltán: "Remek a negyedik Corvin Tárlat" cimmel ir.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. juli. 10-16.
V. évf. 28. sz.

Ferenczy Valér MDK

Arcképtanulmány

Műcsarnok 1941 Arcképkiállitás

Ferenczy Valér

koll. kiáll. Nemzeti Szalon

Irod

Ujság.

1928. apr. 15

(e.a.: F. V. gyűjteményes kiállítása.)

A nemzetnevelés gondolatának a nevelői munkára, a nevelés országos szervezésére, a nevelés és művelődéspolitika összetartozására való, meghatározó következményeit korántsem merítettem ki, az világos; de nem is szándékom. Úgy érzem, az elmondottaknál nem kell több ahhoz, hogy — röviden, inkább csak a keretet mutatva fel — áttérhessek tárgyam másik részére, arra: miként részes az így értett nemzetnevelésben a József Nádor Műegyetem és miben áll művelődéspolitikai jelentősége.

Elsőnek az a kérdés tűnik elénk: van-e itt jelentősége az egyéni és a közösségi szempont tudatos egységének? A felelet erre mindössze annyi: innen a sokféle szakembernek alapos nemzeti tudatossággal és a nemzet sorsáért mélyen átérzett felelősséggel kell kimennie.

De még ezzel sem jelöltük meg az egész kört, mert dományok legmagasabb főiskolája a maga szakszerű munkájában a nemzetnevelés gondolatát lássa a középpontban?

Ferenczy Valér, festő MDK

Abyjázól: Ferenczy Károlyról sok intimitással, szeretettel megírt könyve Ferenczy Károly festő: műveinek teljes (323 számból álló) leíró katalógusát is tartalmazza. (24 képtábla)

–: Az irodalom különböző területeiről

4

A Könyv, Bp. 1935. júl.-aug. II/7-8

MDK

Ferencsy Valéria festő

A Ferencsy család emlékkiállításán szerepel.

–: A hét végi kulturális programból 11

Népszabadság, Bp. 1968 szept. 14.

MDK

Ferencsy Valér, festő

Tárlatvezetésen ismertetik a Ferencsy-család kiállítását.

– : A hét népi kulturális programjából 10.

Népszabadság, Bp. 1968. okt. 5.

MDK

Ferenczy Valér, festő

Tárlatvezetésen ismertetik.

–: A hét végi kulturális programból 11

Népszabadság, Bp. 1968. 8 ... 12.

Ferenczy Valér, festö

Ligeti platánok.	Olf.
Ligeti platánok összel.	"

Föv.Kpt.-MJOnSz.-II.Szabad Nemz.Kiáll.1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. 9.1.

Ferencsy Valér
festő

M.D.V.

Nagybányán összebarátkozott
Bor Pállal.

Frank János: Bor Pálnál
Élet és Irodalom, 1968. julius 13-8 lap

MDK

Ferencsy Valér festő

A Vármúzeumban rendezték meg
a Ferencsy-család emlékkiállítását.

– : A hét végi kulturális programból

11

Népszabadság, Bp. 1968. aug. 3

Ferenczy Valér festő

Nyáp 1935. V. 12.

Ferenczy Valér festményei és rézkarcai

A Szépművészeti Kiállítások Mária Valéria-utcai szalonjában mutatja be ujabb festményeit *Ferenczy* Valér. Ez a sokoldalu művészünk ezuttal arcképfestői müködésére veti a sulyt. Férfiakat és nőket ábrázoló arcképek során mutatja meg, hogy milyen mélyen bele képes hatolni modelljeinek lelkébe és a felszinre idézni belőle azt, ami a festő eszközeivel: a vonallal és szinnel megfogható belőle. Ferenczy egyformán mestere az intim arcképnek és a reprezentáló arcképnek. Az előbbin fesztelen mivoltában, csupán azt keresve és hangsulyozva, ami festőiség benne, vetiti vásznára modelljeinek lelkét. Ilyenek általában női arcképei, köztük is mint külön klasszis képviselője, egy fiatal leány bájos arcképe (2. szám). Az üdeségnek, a hamvasságnak festői eszközökkel való visszaadása különösen sikerült ezen a müvén. A reprezentáló arcképek közül néhai Klebelsberg Kuno grófé válik ki. Hatásos effektusok keresése nélkül is, egyszerü polgári szürkeségében, hétköznapi habitusában sulyt és államférfiu jelentőséget fejez ki Ferenczy Valér ábrázolása.

Az arcképek sorába változatosságot visz a müvésznek néhány finom tájképe. Igen szép a „Borus lelátás Budapestre" cimü budai veduta és az anyagot mesterien éreztető előadásában, szerencsés kompoziciójában és finom szinharmóniájában egy teás-kannás csendélete.

Külön fejezete Ferenczy Valér müvészi müködésének is, ennek a kiállitásnak is a grafikai oeuvre-je. Ferenczy Valér igen finom érzésü mivelője a rézkarcnak. Ennek a müfajnak minden eljárásában otthonos, amiről ez a kiállitása is tanuságot tesz. Egyik specialitása a rézlemezre karcolt arckép, s ebben alighanem egyedül áll ma grafikai müvészetünkben, mert a grafikai uton sokszorositott arckép az utóbbi időben teljesen kiment nálunk a divatból. Oktalanul és helytelenül. Ferenczy példáján jól megitélhető, hogy a legjobb fotografiával szemben is mennyire megkülönbözteti a rézre karcolt arcképet az, hogy magasrendü müvészet eredménye, nem gépi gyakorlaté. A gondos rajzzal készült rézkarcnál otthonosabban érzi magát Ferenczy Valér a vázlatos előadásu karcban. Az impresszionista gyorsan appercipiáló szemével és kezével kapja le néhány ideges fekete vonallal a vérbeli Buda ódon utcáit és házait. Témájának minden báját és ódon zamatát átviszi karcaiba.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-sz

Utalványszám ...../BI..... ügyosztály.

Fizetési u

---

a magyar királyi államvasutak főpénztára ál

Pengő

azaz

A ..... Pengő ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv

alakon az ősök fényképei: rossz olajfestmé-
yek, fénykép után készült krétarajzok,
minőket kispolgári családok hálószobában
ítani. Az egyik oldalfalon a ház első mér-
ege bekeretezve. Szép tiszta héber betűkkel
an irva. A doktor ur nagy irósztala mögött
falon rézlábla, ezzel a felirattal:

„DU SOLLST DAS ERBE DEINES VATERS HEILIG HALTEN. DU SOLLST ES EHREN UND DEINE KINDER SOLLEN ES IMMER ZU NEUEN EHREN BRINGEN. DENN SCHWEISS UND BLUT VON MANNER UND FRAUEN DER ARBEIT STECKT DARIN, DIE AUF VIEL SONNE VERZICHTEN MÜSSTEN, DAMIT SIE EUCH UND DEN NACHGEBORENEN WOHLSTAND UND EHRE SICHERN KÖNNEN."

Az ajtó mindig nyitva áll. A doktor ur
em szereti a körülményes érintkezést: ha
kar valamit, egyszerüen kikiabál az irodá-
ába. Ez nem nagyiparos irodája, hanem
nkább kereskedőé, mint ahogy a Goldber-
ger-ház tradicionálisan *keveréke volt min-
ig az iparosnak és a kereskedőnek.* De a
doktor ur — mint minden autokrata és zse-
iális ember — általában szeret kiabálni. Ha
laposan kikiabálta magát, mosolyog és
gyengéden magyarázza meg az alkalmazot-
aknak, hogy tulajdonképpen, miért kiabált.
közben még egyet-egyet utánakiabál önma-

MEGHIVÓ

TISZTELETTEL VAN
SZERENCSÉNK MEG-
HIVNI

FERENCZY VALÉR

GYÜJTEMÉNYES KIÁLLITÁSÁRA,

AMELY MÁJUS 12-ÉN NYILIK MEG

TELJES TISZTELETTEL
FRÄNKEL JÓZSEF
IGAZGATÓ

A kiállitás
megtekintése
dijtalan

Europa rt., Budapest

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK

BUDAPEST, IV., MÁRIA VALÉRIA-UCCA 8. TELEFON: 82-1-22.

A KIÁLLITÁS NYITVA MÁJUS 12-TŐL MÁJUS 22-IG, 9—6 ÓRA KÖZÖTT. ÜNNEPNAP 2 ÓRÁIG

NYOMTATVÁNY

Nagyméltóságu
Méltóságos
Nagyságos

.....urnak
urhölgynek

.....

.....

14.

Ferenczy Valér

az első világbáború utolsó éveiben, mikor részkonc- tanulmányokat folytatott, a grazzan járt a Szépművészeti múzeum grafikai gyűjteményébe, az anyagot átnézni. Ekkor több Ferenczy Károly-hamisítványt felismert.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t.,

138. l.

15.

Ferenczy Valér

Apja, Ferenczy Károly, kisgimnazista korában felhozta pesti vakációra, – itt apja kaényéletének révese volt. Ekkor Bécsbe is mentek – akkor volt a szecesszióban Impresszionista kiállítás.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp-én. (1935.) Nyugat k.-191 l., 24 t., 89-90. l.

16.

Ferenczy Valér

Apja, Ferenczy Károly, több alkalommal rá akarta venni, hogy. mint ő, vastag ecsetet használjon.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp-én. (1935) Nyugat k. - 191 l., 24 t. - 147. l.

Ferenczy Valér

még apja életében foglalkozott fehete-fehér rézkarccal, de ezze apját nem tudta rávenni, bár Nagybányán ekkor jól berendezkedett, nyomógépet kozatott. Apja halála után foglalkozott vinos rézkarccal. Öccsét ő vezette be a rézkarcba.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t. - 149. l.

Ferenczy Valér

már tíz éve neveltek, mint festő, de a Ferenczy-név még mindig tehertétel volt számára a hivő érvényesülés szempontjából.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp-én. (1935.) Nyugat k.-ből, 24 l.-- 149. l.

19.

Ferenczy Valér

Petrovics Elek: Ferenczy Károly c. könyvét franciára fordította.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp-én. (1935.) Nyugat k.-191 l., 241.- - 154. l.

Ferenczy Valér

első tanulmánya apjáról: „Ferenczy Károly-ról"
/megjelent a Nyugatban, 1926
febr. 16.-án, előzőleg az Aka-
démián felolvasta. Ezt követte
„Ferenczy Károly művészetéről"
írt tanulmánya /Napkelet, 1929.
sept. 15./

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-é.n.
(1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t. -- 158. l.

Ferenczy Valér

„Ferenczy Károly karikatúrái" c. tanulmánya nőrlésre vár. Izt ~~ezen~~ az emlitettekeren kívül egy-két cikket a régi magyarbányai festő-holóniáról, s ezek keretén belül apjáról.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Br. én. (1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t. – 158. l.

Ferenczy Valér

50 magánlátogatást tett Budapesten, hogy apja műveit összegyűjtse. Vidékiekkel levelezést folytatott.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-én. (1935.) Nyugat k.- 191 l., 24 t.- 166. l.

Ferenczy Valér

az egyik alak Ferenczy Károly:
Két festő kertben, napnyugta után
c. képén, (a festő alak Münich Ödön)

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én.
(1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t. – 175 l.

Ferenczy Valér

mikor Párisban tanult, rént vett egy növendékeknek kiadott pályázatou (mely nem volt kötelező), – mikor a téma Krisztus Pilátus előtt volt. (Ált. történeti vagy bibliai tárgyat adtak ki)

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t. – 181. l.

Ferenczy Valér

eszét. út „A régi Nagybányáról"
(a Nyugat 1931. wrócz. 1.-i számában jelent meg, – előzőleg az egyik Nyugat-diktátorok fol-olvasta).

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én (1935.) Nyugat k.-191 l., 241.- 184. l.

M.D.K.

Ferenczy Valér, festő

„A New York kávéház erkélye" c. képét hőrli a szerzőtő egész oldalas, szines reprodukcióban:

A New Yorktól a Hungáriáig, Bp.1963, Minerva,

Szerk.: Konrádyné Gálos Magda, II. t. old.

Ferenczy Valér
festő

Részt vett a Műcsarnokban rendezett
„Magyar művészetért" c. kiállításon,
emlitve nagybányai vízparti.

Nemzeti Ujság 1942. VI. 7.

Ferenczy Valér

A Corvin Áruház állandó Képzőművészeti tárlatának negyedik bemutatóján szerepelt.

N. ü. 1942. VII. 3.

Ferenczy Valér

A Tamás Galériában rendezett "Magyar akvarellek" c. kiállitáson szerepel, emlitve Sárga ház c. müve.

esti M.O.1942.X.12.

Ferenczy Valér MDK

Borus nagybányai táj, olf.

Cigánylány, olf.

Mücsarnok 194o A magyar müvészetért c.kiáll.

MDK

Ferenczy Valér MDK

Részletek Cortina d'Ampezzoból és Budapestről, r

rajzok

Lánchid a Várheggyel, kőrajz

Műcsarnok 1940 Őszi tárlat

Ferenczy Valér

Helyörségi templom

Pesti Vigadó, rézkarc

Budapest , Nagybánya, rajz

Műcsarnok 1940 Őszi tárlat

Ferenczy Valér

tulajdonában van Ferenczy Károly:
Szarvasebetés c. képének tollvázlata.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. ér.
(1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t. - 186. l.

Ferenczy Valér

~~Va~~ Ferenczy Károly: Valér
namovaíral. (Nagybánya.)
(repr.)

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én.
(1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t. –
XVI. nép.

MDK

Ferenczy Valér festő

Kiállítása lesz a Nemzeti Szalonban.

← : Budapesti kiállítás 2

ESTI HIRLAP Bp. 1963. márc. 22

MDK

Ferenczy Valér, Jestő

A Nemzeti Galéria kéri a Ferenczy-művek bejelentését.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1968. ápr.

Ferenczy Valér

képét festi meg egy csoportképben Rippl-Rónai József, 1908-ban - ceruza-akvarell kivitelezésben, 22,7 x 28,7 méretben.

Genthon I. - Bodnár É.: Rippl-Rónai József centenáris kiállítása 1961, Kaposvár, 1961, 21 l. 30 m.a

Ferencsy Valér

Szerepelni fog a Ferencsy szalón emlékkiállításán a Nemzeti galériában

Magyar Nemzet 1968 I. 7

Ferenczy Valér

Szerepel a „Ferenczy család" emlék-kiállításon, mely ez évben nyílik meg

Nagló (Veszprém) 1968 I. 7.

Ferenczy Valér

Szerepel a „Ferenczy Valód" erősben nyíló emlékkiállításán

Kolmok Magyar Nagyon 1968 I.7

Ferenczy Valér

Szerepel a Ferenczy család emlékkiállításán a Nemzeti Galériában

Pestmegyei Hirlap 1968 I.7

Ferenczy Valér (1885 - 1954)

a halád legidőrebb gyermeke, nagy tehetséggel indult, sorsban ún. Cerult, 5 mai 1905-tól kiállitott. Tehetsége azonban néhány év alatt ellobbant. Portrétot, élet, tájképet alkotott, majd natur. tájképeket. 1934-ben monográfiát is t. ékesapjáról.

Látóhatár - Mr. Kiss Pál -
Horai Kiállitás

953

Perenczy Valér, Jestő

MDK

Hír a kiállításról.

—: Hír

8.

Népszabadság. Bp. 1968. nov. 23.

MDK

Ferenczy Valér, festő

Tárlatvezetés ismerteti a
családi kiállítást.

-: A hét végi kulturális programtól 11

Népszabadság. Bp. 1968. nov. 30.

Ferencz Valér, festő

MDK

A F. család kiállítása

továbbra is megtekinthető.

-: A hét végi kulturális programból 11.

Népszabadság. Bp. 1969. jan. 4.

MDK

Ferencsy Valér, festő

A családi kiállításáról
hír.

-: Hír

22

Népszabadság. Bp. 1968 nov 24.

Ferencz Valér

Műveivel nerepel a F. család
kiállításán a M. N. G. Budapesti
vári palota – termeiben

Turbina, 1968, jun. 28. –
– Művészeti ágat, Kornakot –
(Mánáros János)

MDK

Ferenczy Valér, festő

A Ferenczy-kiállítást tárlatvezetőn ismertetik.

–: A vasárnapi kulturális programok 14.

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 8.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A Ferenczy család kiállításának
nyitrahartási rendje

–: Hír 8.

Népszabadság. Bu. 1968. dec. 11.

Ferenczy Valér, festő

MDK

A dec.-i tárlatvezetések elmaradnak.

– : Hír

8

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 21.

Ferenczy Valér

Legjobb művészt Ziállitolás
a F. ~~Kia~~ család Ziállitásán
a Budavári Palatába.

Dunántuli Napló, 968, jun. 30.
Budapesti Kiállitások. – Mezopotamia művészete, Fernand Léger a Műcsarnokban
A Ferenczy család – Anna Margit az Ernst
múzeumban.

Ferenczy Valer

Portréttal és virkacóttal
, nesepel a Ficsolád Ziallí tá
sán

~~Ivan Bojár~~, Budapest. Rundschau,
1968, jul. 5. Dienende Kunst.
Ausstellung der Familie Ferenczy
(Ivan Bojár)

Ferenczy Valér

Önarckép (repró)

Nagymi Valér 1968 VIII. ... 48 old.

MDK

Ferenczy Valér, Jestő

Ismertetik műveit tárlatvezetés keretében is.

—: A hét végi kulturális programból 13

Népszabadság Bp. 1968. nov. 9.

MDK

Ferencsy Valér, festő

Tárlat vezetésén ismertetik.
(Budavár.)

-: A hét végi kulturális programból
13.

Népszabadság. Bp. 1968. nov. 2.

Ferenczy Valér
festő

M.D.f

Méltatás.

Perneczky Géza: A Ferenczy család
Élet és Irodalom, 1968. julius 20-7 lap

MDK

Ferenczy Valér, Jestő

Tárlatvezetésen ismertetik.

– : A vasárnapi Kulturális programból

13.

Népszabadság, Bp. 1968 okt. 20.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A Nemzeti Galériában a Ferenczy családi kiállítása újra megtekinthető.

— : Hír

8

Népszabadság. Bp. 1968. okt. 29.

Ferenczy Valér festő.

Magyar Csillag, 1942 II. évf.

6.sz. 339-376 l. Petrovics Elek:

Ferenczy károlyról.

Kiállitások.

Ferenczy Valér kiállitásai Erdélyben.

/ Kolozsvárott és Nagyvárad./

Műbarát.1923.III.24.l.

Ferenczy Valér festö, grafikus.

Mübarát. 1923. III. 24. 1.

Ferenczi Valér.

8 órai Ujság.
1931. III. 15., 4.
(:Kritika.:)

Ferenczy Valèr festö

Prot. nemle

1928. 374-76

Táblakép.

"Pesti alsórakpart" Ferenczy Valér

Magyar Művészet.1948.XV.évf.239.lap.
Kilencven művész kiállitása.

Ferencsy Valér: „Városligeti réklet."

Magyar Nemzet.

1946. VII. 7.; II. évf. 148. n.

(: Bemámoló :)

Ferenczy Valér

grafikus

Művészet, 1939. IV. évf. 23. sz. 27. l.

Kende Béla: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Ferenczy Valér kollektiv képkiállítása
Temesvárott 1922. dec. 15-én

Pásztortűz 1922. VIII. évf.
671. l.
Thulturkrónika

Ferenczy Valér magyarországi festő kollektív kiállítása Kolozsvárom 1922. nov. 7-én.

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. 671. l.

Kultur-kerónika

Ferenczy Valér műteremkiállítást rendezett Nagybányán, 1923-ban.

Pásztortűz, 1923. IX. évf. II. f.
7-8. l.

sz. j.: Képzőmű vészeti seregszemle

Ferenczy Valér

festő

Művészet, 1939. IV. évf. 30. sz. 127. l.

Kende Béla: V. Nemz. Képzőmův.

Kiállítás kassán.

Kiállitás.

Mübarát termeiben Ferenczy Valér gyüjteménje.

Katol.Szemle.1943.20-23.l.

Táblakép: Sétatéri részlet, Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

Táblakép: Orfeum, Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

Táblakép: Csolnak a tengeren,
Ferencsy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII évf. II. r
797. l.

Frinta Zoltán: Decemberi képkiál-
lítás, Ferencsy Valér.

Táblakép, Lómosás, Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Frinta Zoltán: Decemberi kiszki állítás
Ferenczy Valér

Táblakép, Napos patak, Ferenczy Valér

Pásztortúr, 1922. VIII. érf. II. r.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi kiépki állítás
Ferenczy Valér

Táblakép: Bányászházikó, Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. sz.

797. l.

Finta Loltán: Decemberi képkiállítás Ferenczy Valér

Táblakép: Kihötö, Ferenczy Valér

Pásztortúz, 1922. VIII. évf. II. r.

797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás Ferenczy Valér

Táblakép: Lemberi Elvira, Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922 VIII. évf. II. r.

797. l.

Finta Loltán: Decemberi képkiállítás, Ferenczy Valér

Ferenczy Valér, festő

Pásztortűz, 1921. II. r.
773. l.
Krónika.

Ferenczy Valér festőművész

Pásztortűz, 1922. VIII. évf.
671. l.
Kultur-krónika

Ferenczy Valér, festőművész

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. k.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi kiskiállítás
Ferenczy Valér

Ferencz Valér festőművész

Pásztortűz, 1921. II. 2.

64 4. l.

Horváth.

Ferenczy Valér, festő

Pásztorfúr, 1924. X. évf. I. fele
76-79. l.

Tövisi Gcia: Kulturális szemle

Ferenczy Valér festő

Magyar Müvészet 1925.288.o.
Kiállitások.

Ferenczy Valér festőművész.

Népszava XXXV.évf.1907 márc.9.
59 sz. 5 lap.

Nemzeti Szalon.

Ferencz Károly festőművész.

Magyar Nemzet.
1946. VII. 7.; II. évf. 148. sz.
(: Dercsényi :)

y Valéritt él)

922. VIII. évf II. r.

mberi képkiállítás.

ucsy Valéo

Holozsvár: Ferenczy Valér hí állí-
tást rendezett

Pásztortűz, 1922. VIII. évf.
671. l.
Kultur-krónika

Temesvár: Ferenczy Valér kiállitást rendezett.

Pásztortűz, 1922. VIII. évf

671. l.

Kultur-krónika

Táblakép: Vörösköpenyes lány Ferenczy

Valér Pásztortűz, 1922. VIII. évf. T.r.

797.l.

Fülöp Zoltán: Decemberi képkiállítás

Ferenczy Valér.

Táblakép: Vittelbacher Palais,
Ferenczy Valér

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Finta Lottán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

Louis Corinth iskolája Berlin

Pásztortúz, 1922. VIII. évf. II. r.

797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás

Ferencsy Valér

Müncheni Akadémia (Ferenczy Valér itt tanult)

Pásztortúz 1922. VIII. II. r.
797. l.

Finta Sollán: Decemberi képkiállítás.
Ferenczy Valér

Párisi Akadémia (Ferenczy Valér itt tanul)

Párisi Szemle, 1922. VIII. évf. II. r.

797. l.

Finta Loltán: Deremberi képkiállítás Ferenczy Valér

A stockholmi kiállítás

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

A Sanfranciscoi kiállítás

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér.

A barcelonai kiállítás

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.

707. l.

Finta Loltán: Decemberi képkiállítás

Ferenczy Valér.

Az amsterdami kiállítás

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. k.
797. l.

Fruta Loltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

A londoni kiállítás

Pásztortúz, 1922. VIII. évf. II. k.
797. l.

Finta Zoltán: Decemberi képkiállítás
Ferenczy Valér

MDK

Ferencz Valér, festő

1968. jún. 14-én volt
a megnyitó.

-: Megnyílt a Ferencz család emlék-
kiállítása 9

Népszabadság, Bp. 1968. jún. 15.

MDK

Ferenczy Valér, festő

Bemutatták a kiállítást a szakembereknek.

–: A Ferenczy művészcsalád kiállítása a Várpalotában 9.

Népszabadság, Bp. 1968. jún. 14.

Ferenczi Valér

műveiből rendez majd kiállítást az 1968 év folyamán a Egyesti Nemzeti Galeria

Jelnélküli cikk: „National-Gallery-Fine Arts and Music in 1968."

Daily News, Budapest, 1968. I. 13

21

Ferenczy Valér, festő

MDK

Jún. 13-án ismertetik
a sajtó előtt a
táclatot.

— : Családi kiállítás 2

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jún. 13

MDK

Ferencz Valér, festő

Tulajdonképpen már a harmadik
generáció hagyja.

—: A Ferenczy művészcsalád kiállítása
a Vajdahunyadvárban

8

Népszabadság. Bp. 1968. jún. 14. [Vidéki]

MDK

Ferencsy Valér, festő

Jún. 14-én nyílik meg
a Vásárban a Ferencsy
család kiállítása.

– : Hír

8

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jún. 14.

Ferenczy Valér festő

„Sohasem tudott több lenni mint apja visszfénye."

Székely András: A Ferenczy család kiállítása a budai Várban 7

Bp. 1968. jún. 28.

MDK

Népszabadság

Ferenczy Valér

Ferenczy Károly Nagybányám festett róla egy életnagyságú képet – de nem fejezte be; kérőbb elkallódott.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. – 19 l l., 24 t., 99. l.

Ferenczy Valér

Schweizben találkozott Romain Rolland-nal, apjáról beszélt neki.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-én. (1935.) Nyugat k.- 191 l., 24 t., 122-123. l.

Ferenczy Valér

Ferenczy Károly Lukács József-
ről festett portréját a család meglátá-
sából apja halála után lemásolta.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én.
(1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t.,
131. l.

13.

Ferenczy Valér.

mikor apja Komjáthyt fertette a Virágbegyen (Domb tetőn) - mindig elbisérte.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t., 136-137. l.

Ferenczy Valér

neutendrei, müncheni gyermekéveiről ír (Szentendrén már rajzolgat, Münchenben anyjával megy kiállitásokra (főleg a szecesszióba), képtárakba.) Gimnazista korában már a nagybányai iskola fetőnövendéke

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. 191 l., 24 t. 48-49. l.

Ferenczy Valér

Nápolyban (ahol Ferenczy Károly az akadémián tanult) – elősző olasnul tanult levélni.

Szüleinek „Alvó gyermek" c. rajza öt ábrázolja. (Nem lehet eldönteni, Ferenczy Károly vagy Fialka Olga munkája-e, – stílusuk ekkor nagyon hasonló.)

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t., 59 t. 62 l.

Ferenczy Valér

kezdetben átvette apjának feltogónát: az esztétikai benyomások nem tudatosítható-tók. Firenzében ezt Fülep Lajosnak kifejtette. Fülep az ellenkezőjét állította.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-én. (1935.) Nyugat k. - 191 l., 24 t., 69-70. l.

Ferenczy Valér

festményei is bemutatásra kerültek az 1916-os Ernst-múzeumi epizódtemlékes kiállításon. A rendezésre Ferenczy Károly felügyelt.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-én. (1935.) Nyugat k.-i 191 l., 24 t., 82 l.

Ferenczy Valér

Berlinben Corinth iskolájában dolgozott, mint fiatal festő Sokot volt itt együtt Kardorffal, aki apjával Nagybányán (ahol kerdő kolbósyster volt) került kapcsolatba. Együtt mentek el Cassirerhez, a modern berlini pilterre egyik gócpontjában

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. ér. (1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t., 92. l.

Ferenczy Valér

1913-14 Telén külföldön volt.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp.-én.
(1935.) Nyugát k. - 191 l., 24 t., 96. l.

MDK

Ferenczy Valér, festő

Jún. 14-én nyílik meg a „Ferenczy-család emlékkiállítás."

– : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1968. jún. 11.

Ferenczy Valér

Ferenczy Károlyt nagybányai kirándulásain többször elkísérte, s nagy mellette festett, vagy modellt állt neki a legkülönbözőbb képekhez. Így jött létre pl. az Ábrahám áldozata, ahol ő a feláldozásra váró Izsák, s egy gimnáziumi osztálytársa, Kuszkó Dezső az Ábrahám helyét megragadó angyal.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k. – 191 l., 24 t. 12. l.

Ferenczy Valér

Apja, Ferencsy Károly gyerekkorában sokszor vitte művészbarátai körébe, így már mint gyermek, a magyar festő iskolában tanult.

Ferencsy Valér: Ferencsy Károly. Bp. én. (1935.) Nyugat k., 1911., 24 t. 15-16. l.

Ferenczy Valér

könyvet írt apjáról, Ferenczy Károly-ról.

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. é.n. (1935.) Nyugat k. 191 l., 24 t.

Ferenczy Valér

Készítette Ferenczy Károlynak a maga számára terveztt, de kivitelre nem került könyvjegy-változata alapján a könyvcímlapját

Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Bp. é.n. (1935.) Nyugat k. 191 l., 24 t. 3. l.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A TV Körkép c. ismű műsorában

foglalkozik a Ferenczy-család

kiállításával.

–: A nap programjából 6.1.

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 31.

Ferenczy Valér

— **Kiállítások.** *(Ferenczy Valér.)* A Mária Valéria-uteai kiállítóhelyiségben *Ferenczy Valér* festményeit és rajzait látjuk. Ferenczy Károly fia nem örökölte halhatatlan édesatyja művészi erejét és nagyvonalúságát, az ő rajzai és képei egy szeliden szemlélődő festőlélek megnyilatkozásai, kellemes, friss színekben egy-egy tájképen, élethű arcképekben és a rajz, a hangulat finomságában grafikai munkáin. Különösen Cortina d'Ampezzo és Szent Márk templom című festményei, a budai rézkarcok, a portrék közül pedig az S. O.-né arcképe figyelemreméltók. *(Bokros Birman Dezső.)* A *Tamás Galéria* ujból szoborkiállitást ad. Ezuttal *Bokros Birman Dezső* szobrait mutatja be és ha ezek a szobrok — nagyobbrészt inkább csak tanulmányok — nem is tudnak közel férkőzni azokhoz a lelkekhez, amelyek a szobrászatban nemcsak szobrot, hanem formaszépséget is keresnek, azt el kell ismerni Bokros Birmanról, hogy kevesen járják annyi hittel és meggyőződéssel a maguk egyéni utját mai képzőművészetünkben, mint ő. Erős kézzel markol az anyagba és erős szemmel nézi az embereket, akiknek legbensőbb lényét mindig valami gunyos groteszkségen át vetiti felszinre. Elsősorban egy érdekesen bátor férfifejét (15. szám), kislány arcmását és néhány fejtanulmányát érezzük teljesnek. A szobrok közt *Bor Pál* modern faliszőnyegeit látjuk. *(Három francia kép a Szépművészeti Muzeumban.)* Az olasz mesterek alkotásaiból Párizsban rendezett kiállitásra a magyar Szépművészeti Muzeum is elküldött négy jelentős renaissance-festményt. „Zálogul", előzékenységből, a Louvre és Párizs város muzeuma három hires festményt küldött Szépművészeti Muzeumunknak. Az egyik egy finom *Watteau*, amely *Társaság a parkban* néven ismeretes és amely, ha nem is

Pesti Hi

P. H. 935. V. 12.

adj teljes fogalmat a francia rokokónak erről a nagyszerű festőiéről, nálunk igen ritka és érdekes látványosság. Erő-

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér rézkarc-kiállitása, amelynek a művásárló közönség köreiben egész kivételes sikere van, még december 24-ig nyilva marad. Belépődij nincs. Látogatási idő: d. e. 11—2-ig, d. u. 4—6-ig. (VII., Dohány-u. 57.)

EK 932 XII. 21

EK. 932. XII. 21.

Ferenczy Valér

— **Ferenczy Valér műteremkiállítása.** Ferenczy Valér Dohány-utca 57. sz. alatti műtermében kiállítást rendezett, amelyben legujabb rézkarcait mutatja be. A kitünő müvész munkáit a vonalak gyöngédsége s a tónusok finomsága jellemzi. Csupa artisztikum minden lap, egy technikában is kiváló művész alkotása. A kiállitás vasárnap nyilik meg és december 24-én zárul. Megtekinthető d. e. 11—2-ig és d. u. 4—6-ig. Belépődij nincs.

N.U. 932 XII/11

N.U. 932. XII.11.

Ferenczy Valér
festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-muzeumban - képével szerepel. A józan naturalizmus festője, aki nagynevü apjának Ferenczy Károlynak nyomdokain halad a fiu és tanitvány szép hüségével.

Az Est
1931.III.15.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével szerepel. Kis kollekciója a naturalizmus jegyében él. Szin és ragyogás, tiszta, napfényen át szüremlő szindus, derüs levegő, mindenkire az életigenlés érzetét adják. A kitünően megfigyelt mozgásokban a ma él és panaszmentes, egészséges munkalátás uralkodik. Mindezt müvészi formaérzékkel csoportositja, s lendületes, friss erővel ábrázolja. Technikája kiforrott és igazi müvészet.

Esti Kurir
1931.III.15.

Ferenczy Valér
festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével szerepel. A természet egyszerü szemléletéből indul most is és erősen szines Szénhordói és egy ujpesti tájképe képviselik legjobban.

8 Órai Ujság
1931.III.15.

Ferenczy Valér

Rézkarca, a Szépmüv.Múz. grafikai szerzeményeinek kiállitásán.

Ujság, 931.V.30.

Ferenczy Valér

Rézkarca, a Szépmův.Múz. grafikai szerzeményei-
nek kiállitásán.

Ujság,931.V.30.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-muzeumban - képével szerepel. A természetábrázolás egyszerü utjain jár. Jól rajzol és élénk, friss, világos szinek kaptak helyet palettáján. Szénhordóinak tarkasága s két tájképének derüsége számithatnak jó hatásra.

Magyar Hirlap
1931. III 15.

Ferenczy Valér
festőművész

Csoportkiállitás-Ernst-muzeumban - képével szerepel,
Ritka vendég kiállitásainkon.Az ő nevével társként je-
lenik meg Nagybánya képzete,noha nagybányai képe és mo-
tivuma itt egyetlenegy sincsen.A dunaparti Pestbuda és
Ujpest élete elevenedik ~~ma~~ uj képein:az uszályok,gyárak,
és rakodómunkások világa plain-airben.Becsületes és meg-
győző müvészet ez,mely azzal,amit a természetben meglát,
a vásznon és az ecsettel nem bánik önkényesen.Az önmagá-
ban kevéssé érdekes motivum is jelentőssé válik a müvész
festői előadásában,ahogyan a környezet elemeinek,az ég-

./.

Ujság
1931.III.15.

nek és a viznek festői tulajdonságaiban megfüröszti,feloldja és megszinesiti az élet prózai formáit.Jó példája ennek a dolgok festőiségét kibontó előadásnak a készülő vihar szinjátékában ábrázolt ujpesti gyárak vagy a napkeltének szinességében nyujtózkodó ujpesti part.Tájképeinél rangban semmivel sem kisebb a müvész önarcképe.

Ferenczy Valér

Műveivel szerepelt az Ernst-Múzeum jub. kiállitásán.

N.U.932.V.31.

Ferencz Vajat

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - az Ernst-muzeumban - képével szerepel. Ezuttal csupa pikturával szerepel. Amit csinál, az vérbeli impresszionizmus. Látszik, hogy erősen él még benne a nagybányai tradiciók. Tájképei szinesek, elevenek. Szénrakodók cimü vászna eredeti felfogásu, egészen különös és ötletes kompozicióju és igen erőteljes. Igen sikerült és karakteres a sapkás önarckép is.

Nemzeti Ujság
1931.III.15.

Ferenczy Valér

festőművész

Csoportkiállitás - Ernst-Muzeumban - képével szerepel. Müvészete elérkezett az átfinomodáshoz, ilyen a Minderné urhölgyről festett jó képmása és önarcképe. Ilyen a " Szénarakodók" szines csoportja és az ujpesti gyárakról és dunai uszályokról festett nyugodt, jó tájképei.

Pesti Hirlap
1931.III.15.

Ferenczy Valér

festőművész

Ernst-muzeum csoportkiállitása - képével vesz részt

Esti Kurir 1931.III.16.

Ferenczy Valér

Beszél atyjáról, Ferenczy Károlyról, a modern magyar festőművészet halhatatlan mesteréről.

Esti Kurir, 1942. XII. 24.

Ferenczy Valér

l.

E. G. I 314 l

~~Ferencz Aron~~

~~Ferencz Károly~~

~~Ferencz Noémi~~

Ferencz Valér

rod

Elek Artur:
A Ferencz-család.
Az Ujság
1916. dec. 10.

lemi hatás terjedésének örök törvényei szerint — mennyire részes a nemzet sorsának alakulásában. Ez a közvetett hatás mutatja meg teljesen: mily rendkívüli jelentősége van művelődéspolitikai szempontból annak, ha tanítványaink fejlett nemzeti tudatossággal és a nemzet sorsáért erős felelősséggel mennek ki innen.

Minél többre tartjuk a Műegyetem szerepét a nemzet életében, annál nagyobbnak látjuk a felelősséget is: a felelősséget azért, hogy innen ilyen emberek kerüljenek ki. Ezt éppen a rektornak kell átéreznie, mert szervezeti szabályzatunk szerint kötelességei sorában ott van ez is: „felügyel, hogy a Műegyetem a hivatását betöltse". Ezt a kérdést ebben a gondolatmenetben nem hallgathatom el.

A Műegyetem hatásáért a felelősség azokat terheli, akik az intézmény rendeltetését megvalósítani hivatottak. Ezt mi tanári eskünkkel magunkra vettük és hordozzuk is — mindazért, ami e hatásból rajtunk áll. De vajjon a tanárokon áll-e, hogy a nemzetnek elegendő és jól felkészült embere legyen minden munkára? Tehet-e az egyetem arról, ha nem jön elég

Ferenczy Valér

Lód

Elek Artur:
Az újabb magyar
grafikai művészet
Magyar Művészet
1937. 20 2, 212. l

Képpel

5—

465. Ruzs, Franz (osztrák festő, –): 1. Ferenc József. Vászon, olaj, 70×58 cm.

466. u. az: Nő virággal. Vászon, olaj, 100 × 76 cm.

Ferenczy Valér

A művész helyzete a társadalomban

Így című előadássorozatának tegnap tartotta második előadását *Ferenczy* Valér. A kitünő művész és író szabad előadásában megkapóan fejtette ki, hogy hatottak ki a történelem változásai a művész társadalmi helyzetére, főleg a technikai haladás, mely az ujkor kezdetén elindult a renaissanssal, a betünyomtatással, Amerika felfedezésével, stb., aztán folytatódott a XIX. és XX. század egyre fokozódó technikai átalakulásával. Mindez döntő mértékben megváltoztatta a művész társadalmi szerepét, funkcióját. Ezt a gazdag témát még további három előadásban ismerteti *Ferenczy* Valér, minden hétfőn ½7—8-ig Muzeum-körut 6—8 alatt (szabadegyetem). Az előadásokat külön-külön is meg lehet hallgatni.

Esti Kurir

1939 febr. 15.

BUDAPEST
938 APR.
LFH

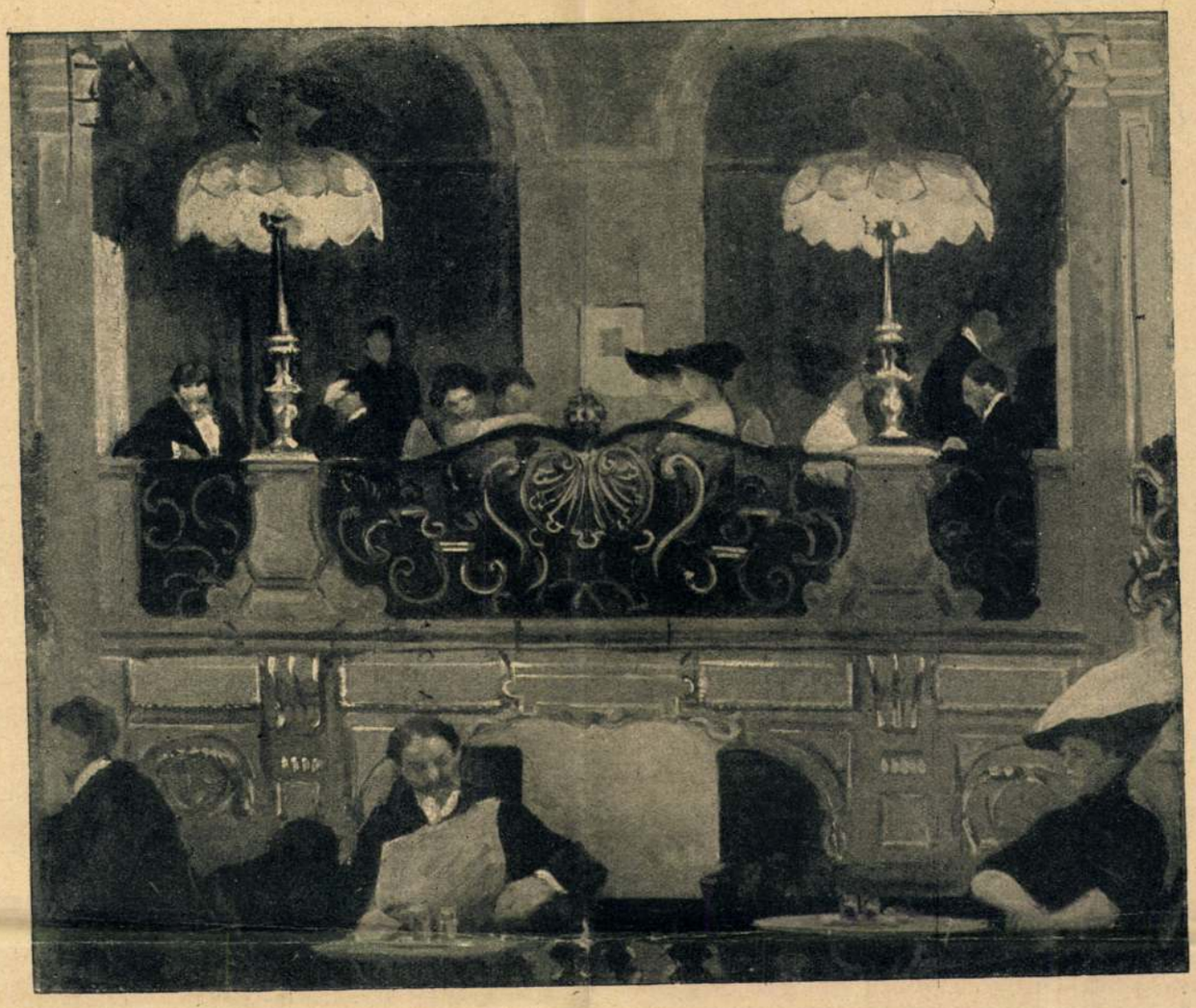

A Ferenczy-család kiállítása az Ernst-múzeumban. Ferenczy Valér: Pesti kávéház

hogy végre egyszer kipihenje magát, hogy friss erőt meríthessen a csata folytatására. A fiatalsága, az életereje, a sikerei, a dicsősége, a neve ott maradtak a márványfalú követségi levéltárban, sárguló papirra írva, nagy pecsétekkel keresztülütve. A sok mosoly, a kézszorítások, a kitüntetések, a történelmi jelenetek távol tőle, megkopva bolyongtak a szürke, kőoroszlános épületben, amely közömbösen nyelte el élete legértékesebb esztendőit. A mi értékes volt rajta, mind lefoszlott, elolvadt társadalmi figyelmességekben, óvatosságokban, fürkésző gondolatmenetekben, elmésségekben, jel-táviratokban, leplezett erőpróbákban, és a vasúti kocsiban csak egy betegeskedő, korán őszült férfi maradt, aki fáradtan nyult az orvosságos üvegcséért.

Egyszerre eszébe jutott Amália, a felesége, akit féléve nem látott, s akinek most hirtelen mintha a hangját hallotta volna a kerekek kattogása közt. Vajjon hol lehet? Bizonyára most is a falusi birtokukon van, amelyet annyira szeretett, és vasárnaponként iskolát tart a parasztgyerekeknek, vagy orgonáztat a házi pappal. Évek óta csak szinleg éltek együtt, az asszony nem szerette a nagyvilági zajt, az ünnepélyes életet; sokat betegeskedett és babonásan ragaszkodott a hazai röghöz. Nem értette meg a férjét, annak becsvágyát, terveit, makacs munkáját, különös világát, ahol minden szónak, minden mozdulatnak megvolt a maga jelentősége és célja, ahol sürgönyben, vagy jelentésben egy ország sorsa merült ki. Amália félt ezektől a sürgönyöktől és mosolyoktól, amelyek alatt egy más, gondosan leplezett élet lappangott, irtózott a titokzatos némajátéktól, a nagy termektől, amelyekben a látszat lábujjhegyen sétált a fontosképű urak közt, akiknek mind megvoltak a maguk gondolatai, amelyeket azonban mindig elhallgattak a társaik, sokszor még önmaguk előtt is. Drágfit bántotta, hogy a felesége fázott az ő leki életétől és, bár szerelemből vette nőül, lassan elhidegült tőle. A siker hosszú ideig kárpótolta azért, amivel a családi élete adós maradt és Drágfinak csak néha jutott eszébe Amália, aki minden karácsonykor egy zsák magyar földet küldött neki és néha olyan keserű leveleket írt, mint egy első csalódáson átesett iskolásleány.

*

Mikor ebédután leültek a kandalló mellé, az asszony, akinek a halántéka már erősen szürkült és aki nehezen lélekzett, Drágfi homlokára tette a kezét.

— Beszélj el mindent, — szólt és a jobb szeme az idegességtől megrándult, — látom, hogy valami a szíveden fekszik, Tibor.

Drágfi egy ideig gondolkodott, aztán az eszébe jutott az utazás a nedves görög hegyek közt, a görög követség nagy fogadóterme ragyogó márványoszlopaival, aranyajtaival, majd a finom szakállu követségi titkár, amint óvatosan, mint egy elsőrangú étterem fizetőpincére teszi eléje a selyembélésű postakosarat.

— Igen, beszélni fogok, — szólt csüggedten és elmondta mindazt, ami a szívét nyomta. Eleintén hű-

1918

Uj Idők 1918. XXIV. 43 sz. 340, 41, 356. l
a F. Tutvárek kiáll képeivel

Politikai szakkifejezések lexikona

Mühlbeck Károly rajza

vösen, udvariasan helyezte egymás mellé a szavakat, néha egy kis gúnyt vegyített közéjük, fölényesen uralkodott a tárgy fölött, de aztán egyszerre úgy érezte, hogy le kell tennie az álarcot, amelyet évtizedek óta viselt és most már gyorsan, sértődötten mondta el bukásának történetét, kartársai irigységének okát, végzetes tévedéseit, kezdődő betegségét és kikényszerített lemondását. Hangja lassan fölmelegedett, majd panaszos lett; néha úgy rémlett, mintha újra kis diák lenne, aki az édesanyjához fut védelemért, mert az utcán az asztalosinasok kővel dobálták meg. Finom mozdulatai, amelyekkel rendszerint úgy tudta kísérni szavait, mintha egy virág élete történetét mondaná el a hallgatóságnak, és amellyel annyi női szívet hódított meg, finom mozdulatai lassan elhaltak, keze fáradtan csüngött alá a szőnyegre, szemében tanácstalanság és bizonytalanság ült. Mikor befejezte szavait és a teremben egyideig csak az óra ketyegése hallatszott, elszégyelte magát, de már későn volt; megvonta tehát a vállát és az eső kopogására figyelt.

Amália egy ideig nem felelt, majd a jobb szeme újra megrándult az idegességtől és egy percre eltorzította az arcát. Látszott rajta, hogy gondolkodik, beszéljen-e, vagy sem, majd ránézett Drágfira, aki a tűz felé tartotta a kezét, mint egy fázó koldus, aki tévedésből került a kastélyba, és így szólt:

— Ennek el kellett következnie, Tibor, de ne csüggedj, az életnek még nincsen vége! Mit mondjak? Oly régen nem beszéltük ki magunkat egymással, talán már nem is értesz meg, talán félre fogsz magyarázni, talán meg is gyülölsz. Mindegy, beszélni fogok!

Zavartan köhintett, mint egy vidéki asszonyka, aki idegen és előkelő környezetbe tévedt; annak idején Drágfit mindig bántotta, hogy a felesége nem tudja a fogadótermek hűvös levegőjét megszokni, de most jól esett neki, hogy az asszony is elvesztette a biztonságát, a természetességét, hogy talán ő is éppen úgy fog panaszkodni, mint az iskolásgyerekek, akiket az asztalosinasok kővel dobáltak meg az utcán.

— Én mindig szerettelek, — szólt végre Amália elhatározottan, — és amit tíz év alatt szenvedtem, azt nem tudom elmondani! Miért nem értettük meg egymást? Annyit gondolkoztam róla és csak egy megoldást találtam, azt, hogy sohase alázkodtunk meg, sohase törtünk össze, soha közös bánatunk, nyomorúságunk nem volt. Vagy talán csak neked nem volt, csak te nem érezted, mi az, ha az ember kisírja magát, ha mindenkinek megbocsájt, ha látja, hogy az élet irgalmatlan és a szomorúság az egyetlen dolog, amit nem irigyel tőlünk senki. A te életed mindig szép, sima, győzelmes volt, mindent elértél, amit el akartál érni, sohasem tudtad, mi az, ha az ember egy nagy nyomorúságában sírva borul az élete társa nyakába. Igen, ez az oka, — tette hozzá megfontoltan, és a jobb szeme megint megrándult.

Drágfi ránézett a feleségére, akit a visszaemlékezés láthatólag fölizgatott, mert most még gyorsabban lélekzett és többször úgy tett, mintha föl akarna kelni, de rögtön megint visszaült, és megsimogatta a bársonyszék karfáját.

— Hány éjtszakán ültem az ablaknál, Tibor, és néztem el a csillagokat, hányszor imádkoztam reménytelenül, kétségbeesetten érte, vajha valami nagy megpróbáltatás érne, te gőgös, törhetetlen férfi, aki mindig csak győzni tudtál; vajha gáncsot vetne neked is a sors, hogy megtudd, mi az sírni, és hogy visszatérjél hozzám csatavesztetten, fáradtan, és azt mondd: „Itt vagyok és ki akarom magamat aludni, ki akarom magamat panaszkodni, Amália!" De most itt vagy, megöregedve, betegen, összetörve, mindig éreztem, hogy vissza kell jönnöd, mert senki téged, Tibor, úgy nem szeretett ezen a földön, mint én.

Megszeppenve hallgatott el, félénken nézett az urára. Amint befejezte volt szavait, egyszerre elvesztette a biztonságát és megbánta, hogy beszélt. De a szavak már elröppentek, csöndesen szálldogáltak a tűz körül, és Drágfi lehorgasztotta a fejét.

— Igen, — szólt végre, — most tehát itt vagyok, szomorúan, megtépázva, fáradtan, betegen. De mit adhat a jövő? A pályának vége van, és én rosszul láttam az életet, mikor fönt, a fényben, a büszkeségben, a napsugárban kerestem a kincseit. Azt hittem, hogy csak azért vagyunk a földön, hogy győzzünk és az embertársaink fölé emelkedjünk, pedig talán más az igazi rendeltetésünk.

— Igen, ez volt a hibád, — szólt félénken az asszony, — és most csókolj meg, és próbálj sírni, Tibor.

A férfi fölkelt, szórakozottan csókolta meg Amália homlokát, aztán az ablakhoz lépett. Kint a kopasz gesztenyefákon vigan csiripeltek a verebek, a szürke, magyar verebek, akiket minden ragadozómadár megkerget, akik télen röggé fagyva hullanak le a havas fákról, de akik ezt a rideg, komor sorsot még sem cserélnék föl semmi mással a világon. A melle összeszorult, sírni próbált, de nem tudott; a könnyei ott maradtak az oszlopos, oroszlános követségi palotában, a selyemfalas termekben, az irattárakban, az államtitkok vastag kötegében, és csak a hangja lett valamivel mélyebb.

— Elfelejtettem sírni, — szólt fanyaran és apró lépésekkel tért vissza a tűzhöz.

Érezte, hogy az életnek vége, hogy az legföljebb vigaszt, feledést hozhat neki, de szemben vele, a rövidlélegzetű, hibásszemű asszony szíve tele volt bizalommal, és a lelkén boldogan derengett a tudat, hogy az igazi élet csak most következik el és a jövő reménységekkel, színekkel, meleg, nagy könnycseppekkel megrakodva vár reá a küszöbön.

Sajtó alatt! LOVIK KÁROLY:

AZ ARANY KÉZ (Novellák)

Mesteri erővel novellákba sürített kis életregények: Lovik Károly posthumus kötete

(Ferenczy balér)

cikke

( ) Nagybányai

szecesszió. II.

Magyarság. 1933

okt. 22.

U. 2859-2860

ad 4/1941.Om.biz.

K i m u t a t

A Müemlékek O rszágos Bizottsága p
ra tekintetbe jövő 48 évnél fiatala
kelmazottair

N é v	Polgári állás	Katonai rend.fo
1	2	3
Dr.Dercsényi Dezső	gyakor-nok	kp.c. szkv.
Dr. Csabai István	gyakor-nok	kp.c. örm.

< Ferenczy Valér >

< >: A legfurcsább
művészet. Magyar
Nemzet. 1939. júl. 22.

1910.

ból.

fordultan van ábrázolva. Göndör
ke barna, szakálla leberetvált.
vállravetett mentével és gazdag
ja felett és mellén érdemjele-
visel. Derekát zsinórőv szoritja.

on, méretei 29.5:25.3 cm.
l-én gróf Kreith Bélától 500 K-án
yta az 1910. julius 22-iki 79586

< Ferenczy Valér >

< > Szellem és szociális sors. Magyar Nemzet 1939. jun. 10.

< > Leonardo da Vinci emlékezete. Magyar Nemzet 1939. jun. 23.

-1292.)

1289 Murányi Gyula: . .

Sz. Pondapesten 1881 má

1289. Mikszáth Kálmán.

Mellig, balrafordulta
lelógó bajusza hegyesre pödr
ing álló gallérral és kabát.
zése ~~pedig~~ oldalt jobbról: M

Egyoldalú ezüstérem,
Steinmaszler Kornéltól 1910
fizettetett 1910. október 1-
ber 30-án 1997 szám alatt.

< Ferenczy Valér >

< > A vezetés az ipari világban.
Magyar Nemzet
1939. ápr. 25.

254.

é jobbra néz. Barna prém-kucsmáját
aja, bajusza, szemöldöke s alla alatti szakálla sö-
. Atillája piros s zöld mentéje prémes

Pulvinax

"
mes Gonzaga Cassoviae et Par-
ris Praefectus. Anno 1630."

tei 18·6 : 14·1 cm.
ló ajándéka 1824.

Ferenczy Valér

Munkaruk

1915. tav. kiáll. 103, 159 ✓
1915-16. téli kiáll. 51, 74 ✓
1916. tav. kiáll. 146. ✓
1917. tav. kiáll. 239, 248 ✓
1917-18. téli kiáll. 105, 112, 172 ✓
1927. magyar táj. 397 ✓

Alsószabolcs – hajdúvidéki ref. egyházmegye

VIII. 121, 122.

Ferenczi Valéi

Írpitkezés, olajfestmény

Nemz Parasztpárt DÓZS
Kiáll Katalógus 1945 jún

Ferenczy Valér

Liget nagy nyárfákkal
olajfestmény

Nemz Parasztpárt DÓZS.
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

Ferenczy Valér

festő, Képzőm. Egyes. tagja

Műcsarnok

1932. febr. – márc. kiáll. 476

~~1933. nemz. képzőm. kiáll.~~

~~166, 167, 168.~~

Felhős vízpart

Ferenczy Valér

201, 204-6.

MAPÉ (Mücs) 1912

márc.:

Fekvő női akt,
Férfi tanulmányfej,
Leány kézimunká-
nál, Gyermeztanulmányfej, c. r.

Ferenczy Valér

Vizes táj gáttal

1932 főv új szerzem. iáll Mücsarnok

1835 ДО Н.Э. ВЕСТА

MDK

Ferenczy Valér, festő

Tíz Ferenben mutatnak be a Ferenczy család alkotásaiból.

–: Medgyessy Ferenc –, Ferenczy-emlékkiállítás a Nemzeti Galéria idei programjában 10.

Népszabadság. Bp. 1968. jan. 7

MDK

Ferenczy Valér

Kiállitási hir

Fejérmegyei Hirlap 1968 jan.7.

M.D.K.

Ferenczy Valér festő

Ferenczy Károly fia.
Bámulatos gyorsan fejlődött, egyész fiatalon a nagybányai mesterek egyenrangu félként kezelték.

Ferenczy Béni: Irás és kép. Bp. 1961.
Genthon: Utószó.

245.1.

Ferenczy Valér

Szerzelni fog az idén rendezendő „Ferenczy szalád" i ehelék-kiállításan

Hajdu Bihar megyei Napló 1968 I. 7.

Ferenczy Valér

Kerepesi: Fog a Ferenczy
család emlékkiállítását
a Nemzeti galériában

Szabadság 1968 I. 7

Ferenczy Valér

Képeslap fog a Ferenczy
család emlékkiállításáról
a Nemzeti galériában

Esti Hírlap 1968 I. 6.

MDK

Ferenczy Valér festő

A Nemzeti Galériában

I.

– : Kiállítás a Ferenczy család alkotásaiból

9

Népszabadság, Bp. 1968. március 23.

MDK

Ferenczy Valér, festő

Kiállítanak műveiből a budai Várpalotában.

–: Hatmillió múzeumlátogató, nárnyolcvan ezer új műtárgy 9

Népszabadság, Bp. 1968. márc. 29.

Ferenczy Valér

MDK

Budapest, rézkarcsorozat

Tavaszi esős táj

Önarckép

Mücsarnok 1933.Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

M.D.V.

Ferenczy Valér
festő -

Nagy Sándor mestere volt.

Ecsery Elemér: Nagy Sándor műterrizeben.
Művészet, 1966. március - 34 lap.

Ferenczy Valér.

Ferenczy Valér kiállitása

Művészi pályája Nagybányáról indult el *Ferenczy* Valérnak, arról a földről, ahonnan apja, *Ferenczy* Károly, az uj magyar festőművészetet megindította. Az apából kisugárzó művészi atmoszféra nevelte és érlelte a fiuban a művészet szeretetét és rajongását. Sokoldalu érdeklődésének élénk bizonyitéka a nemrég megnyilt gyüjteményes kiállitása. Nagyszámu arcképeit a megcsinálás öröme és a karakter lelkes kutatása teszik elevenné. Néhai gróf *Klebelsberg* Kunó képe reprezentálja a legtökéletesebben arcképstilusát. Tájképei közül főleg akvarellel készitett „*Kaszálók*“ és „*Fenyők*“ cimü müvei fejezik ki a legőszintébben pantheizmusát. Dekorativ érzéke jól érvényesül a „*Bábszinház függönyéhez*“ készitett szines és eleven vázlatában. Rézkarcai elmélyedő aprólékossággal elevenitik meg Budapest természeti szépségeit.

(B. P. L.)

Nemzeti Ujság, 1935. máj. 14. 2

Ferenczy Valér.

— **Ferenczy Valér kiállitása.** A *Szépművészeti Kiállitások* szalonjában állitotta ki *Ferenczy* Valér uj olajképeit és rézkarcait. *Ferenczy*, mint ezt uj vásznai igazolják, a portréfestésnek is olyan komoly, elmélyedő művésze, mint a tájképfestészetnek, vagy a szinte tökélyig fejlesztett rézkarcnak. Kiállitása érdekes és üditő művészi esemény.

Reggeli Ujság, 1935. Máj. 8.

1

Ferenczy Valér

MDK

Vizes táj gáttal, olf.

Műcsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti anyagából rendezett kiállitás

M.D.K.

Ferenczy Valér

Imre Jenő: "Az uj gazdagoknak minden kell, csak kép nem!" c. interjuja keretében nyilatkozik a müvész munkájáról s elmondja, hogy ezévben hirdetett először képzőmüvészeti elméleti előadásokat, amelyekre nagyszámmal jelentkeztek.
A képvásárlás hiányát a közönség tájékozatlanságának tudja be.

A müvész fényképét hozza a lap mütermében.

Szinházi Magazin, Bp. ~~1943~~ 1944. jan. 19-25.
VII. évf. 5. sz. 14-15. lap

M.D.K.

Ferenczy Valér

"Kell-e Művészkamara?" cimmel intéz a lap körkérdést a művészekhez. Ebből az alkalomból közli a művész fényképét műtermében alkotásai mellett.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. aug. 18-24. VI. évf. 35. sz. 12-14. lap

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér kiállítása

Egy nagy művészcsalád tagja állítja ki munkáit a Képzőművészeti Kiállítások helyiségeiben. Apja Ferenczy Károly, fivére Ferenczy Béni, a szobrász, huga Ferenczy Noémi, a modern gobelin legnagyobb európai művésze.

Ferenczy Valér festő lett. Lelkiismeretes, szimpatikus művész, tehetségének egész skáláját bemutatja ezen a kiállításon. Festmények, rézkarcok, rajzok számolnak be szorgalmas gazdájuk munkásságáról.

MO. 1935. V 12.

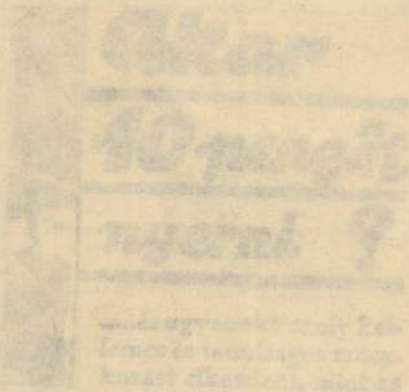

Ferenczy Valér

Kiállít

NV. 1942. II. 6.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Ezekről megjelent kritikák, méltatás

. . . . . .

. . . . . .

Milyen kitüntetéseket kapott . . . .

. . . . . .

Szerepelt-e külföldi kiállitáson, mely

. . . . . .

. . . . . .

Vol-e 1954 után külföldi tanulmányut

. . . . . .

. . . . . .

Ferenczy István

Kiállít

Mo. 1942. II. 5.

Kérdő

Név: . . . . . .

Volt-e önálló kiállitása 1954-óta: . . .

. . . . . .

Milyen pályázatokon vett részt 1954 u

. . . . . .

. . . . . .

Milyen megbizásokat kapott: . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

1954 után készült fontosabb müvei: .

Ferenczy Valér MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Ferenczy Valér MDK

Ősz, olf.

Műcsarnok 1927 táj- és életképkiállitás

Ferenczy Valér, festőm.

520.	Konyhajelenet.	Olf.	
	Másolat Rubens után.		
521.	Fiókázó bányász.	J.l.j.	Olf.
522.	Erdei út.	J.l.b.	Olf.
523.	Női akt.		Pasztell

Árverési Közlöny. 1929. ápr. 3. rk. sz. 27.1.

MDK

Ferenczy Valér

Ruhateregetés

Zboray A.: Az uj Nemzeti Szalon. Magyarország 1907. 59. sz.

Zboray A.: Az új Nemzeti Szalon. Magyarország
1907. 39. sz.

MDK

Ferenczy Valér

Gerő Ö.: Az uj Szalon. Pesti Napló 1907. 59. sz.

Permanent Water

MDK

Ferenczy Valér

Külvárosi házak

Szőlőben

Ruhaterigetés

Kézdi-Kovács L.: A Nemzeti Szalon uj otthonában. Pesti Hirlap 1907. 59. sz.

MDK

Ferenczy Valér

N. Szal. 1. csop.kiáll. 1907. márc.

MDK

Ferenczy Valér

Miénk II. kiáll. ~~i~~ N.Szal. 1909. febr.

MDK

Ferenczy Valér

Fiesole

Wäsche

Studie aus Berlin

Im Walde

Venedig

Katalog der Ausstellung ung. Maler. Berlin, 1910. 13 1.

MDK.

Ferenczy Valér

Külvárosi házak, olaj
Utcarészlet, "
Ruhateregetés, "
Szőllőben, "

N. Szal. 1. csop.kiáll. 1907. szept.

27 l.

Ferenczy Valér

Nagybányai utca, rézkarc

Kórház, rézkarc

A XIX.-XXX. szá zad magyar grafikája 1924. junius Orsz. Magyar. kézzxx Szépmüv. Muzeum katalogusa 10 lap

Ferenczy Valér

Lánchid /korai állapot/ rézkarc

Országház utca, /első állapot/ rézkarc

Magyar Rézkarcok, Tamás Galéria, Bp.1940. május, kiállitás katalogusa.

MDK

Ferenczy Valér

Tájkép, olaj
Szent Márk-templom, paszt.
Cigányleány, olaj
Adria, olaj
Nagybányai völgy, olaj
Tornácos ház, olaj

Árverési Közlöny, 1939. 3.rk.

19 1.

MDK

Ferenczy Valér

Nagybányai részlet, olaj
Tájkép, olaj
Zöldruhás leány, olaj

Árverési Közlöny, 1939. 3.rk.
19 1.

Ferenczy Valér festő és grafikus

Szabad Művészet. 1950 IV. 11. 420-429

Rabinovszky Mátyás: A grafika és az I. Magyar Képzőművészeti Riállítás

Ferenczy Valér grafikus

Szabad Művészet, 1949.

III. köt. 7-8. sz. 340-343 o. Kiállítások.

Végvári Lajos beszámolója:

Magyar Rézkarcolók Egyesületének Kiállítása.

E -1- M. D. K.

FERENCZY Valér festő

Szül. Körmöcbánya 1885

F. Károly fia

Tanulmányait 1896-ban megkezdte a
ollósy-iskolában Nagybányán
... 1904-1908 fél-fél év külföldön

...nyja archéje (1911.)

...ja " (1912.)

...si legyek (1905).

./.

E -2- M.D.K.

FERENCZY Valér festő

Leány erdőben (1905)

Naplemente (1915)

Hajó reggeli napban

Utca délutáni napsütésben

Ruhateregetés (1908)

Fiesole (1908)

San Pietro in Castello. Velence (1909)

Fevolás bányász (1908)

/.

E' — 3 — M. D. U.

FERENCZY Valér festő

Berlíni Külváros (1905)

Szinház, Firenze. (1909.)

Wittelsbacher Palais, München (1910)

Nőe ovcken (1914)

Rézkarcok:

Ara Pacis (1918)

Jézus a Genezáret taván

Bacchus és Ariadne (1915)

Ilajó viharban (1918)

É — 4 — M. D. K

FERENCZY Valér festő

Argonauta (1919)

A magyar akta Nagybányán (1914)

Felső bányai vásár (1914)

Cigányasszony (1914)

Nagybányai arcképe. Rajza (1915)

Önarckép (1919)

Álló akt. Paris (1914)

1927-ig Nagybányán élt.

Réti István: A nagybányai művésztelep
Bp. 1954. 259-260. l.

MDK

Ferenczy Valér

Tanulmány, of.

Börtsök-Réti Nagyabányai kiáll. kat. 1912.
1o3 l.

MDK

Ferenczy Valér

Női arckép, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

107 l.

MDK

Ferenczy Valér

az Egyesület tagja

Magy. Rézkarcoló Művészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Gal. 1948. febr.

M. D. K.

FERENCZY Valér festő

1907-ben Nagybányán dolgozott

Rét: Bp. 1954. 328. l.

FERENCZY Valér festő

M.D.K,

1908-ban Nagybányán a Szabadiskola növendéke

Réti Bp. 1954. 328. l.

MDK

Ferenczy Valér
Arckép, olaj

KUT 1907/8. téli kiáll.

Ferenczy Valér MDK

Férfitanulmányfej, ceruza

Leány kézimunkánál, ceruza

Gyermektanulmányfej, ceruza

Műcsarnok 1912. Hegedüs L.Tull O.Akvarell- és pasztellfestők és grafikusok egyesülete kiállításai

Ferenczy Valér MDK

Hegyi táj, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

MDK

Ferenczy Valér

Tájkép házzal, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Ferencz$_y$ Valér

MDK

Leányarckép, olf.

Műcsarnok 1912. tavaszi kiállitás

Ferenczy Valér MDK

S. Pietro, olf.

Mücsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

MDK

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér öt képpel volt képviselve a berlini Secessio helyiségében rend.kiallitason. megnyilt 1910.febr.5.-én.

Petrovics Elek: Hazai krónika.

Művészet, 1910. 218-222.lap

MDK

Ferenczy Valér

Törzstagja volt a Nagybányai Festők Társaságának.

Réti: Nagybányai művészek.

Nyugat, 1924. Márc.16. 401.lap

MDK

Ferenczy Valér

R.Sz.I.: A Képzőművészet iskolája. Uj Magyarság 1941. jun. 1. 10.l.

MDK

Ferenczy Valér

-rp-:"A magyar müvészetért" kiállitása. Magyarország 1940. dec. 14. 6.l.

Ferencz Vajer

MDK

Ferenczy Valér, festőm.

erőképet ill. tanulmányfőt állitott ki.

A téli Tiáll. - Szépm.Muz. 1917-18.
Művészet .1917. 5o.l.

MDK

Ferenczy Valér

Ruhateregetés

Modern festők csoport-kiáll. N.Szal. Magyar Hirlap 1907. évf. 59. sz.

MDK

Ferenczy Valér

A Képzőművészeti Tanács az Andrássy Dénes-féle ösztöndijat Ferenczy Valérnak adta.

Művészet, 1909. 200.l.

F̈renczy Valér MDK

Tenniszezés, olf.

Mücsarnok 1913.tavaszi kiállitás

Tennessee, etc.

Ferenczy Valér MDK

Önarckép, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Ferenczy Valér MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1923. tavaszi kiállitás

Personal Valet

Mdl Brokép, olf.

Mücsarnok 1983. Tavaszi kiállítás

Ferenczy Valér (1885-)

A Szinyei Merse utca.
Szines rajz. Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

MDK

Ferenczy Valér

Mármarosi hegyek, o.

Felhős vizpart, o.

Szépmüv. Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

M.D.Y

Ferenczy Valér
festő

Tompa Kálmán doktornak
Ferenczy Valér műve is bisto
kában van.

Zsigmondi: Emberi tájak tárlatán
Nők Lapja, 1967 szept. 30-30 lap

Ferenczy Valér
festő

M.D.

Ferenczy Bein festvése volt Valér.

Földes Anna: „Mindenségszelidető-mester"
Nők Lapja, 1967. okt 7 - 8 lap

Ferencsy Valér

festőművész

Barcelonai világkiállítás képzőművészeti kiállítása-
- a kiállítási palotában - képével szerepel.

Magyarság
~~Nemzeti Újság~~
1929.VII.10.

MDK

Ferenczy Valér, festő

A nehvolég idézi a testvér alakját az 1916-os kiállítással kapcsolatban. (Ernst Múzeum, a Ferenczy család kiállítása.)

Deösi Tamás: Meghalt Ferenczy Béni 2

ESTI HIRLAP Bp., 1967. jún. 2.

Ferenczy Valér, festő

M.D.K.

„... egy helyen friss, egébként nehéz, kemény és öreg." – írja Fülep Lajos a Nemzeti Szalon kiállitásáról.

Idézve: A Hét, 1907. márc. 17. 176-177. old. ról
Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev. és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina

84. old.

Ferenczy Valér festő M.D.K.

Ferenczy Károly fia, Béni szobrász, Noémi gobelinszövő testvére,
1916-ban résztvesz a család kollektiv kiállitásán

Szabó Katalin: Ferenczy Béni, bp. 1967. 8.1.

Ferenczy Valér MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Ferenczy Valér

MDK

Tennis, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

Ferenczy Valér MDK

Férfiarckép, olf.

Műcsarnok 1916. tavaszi tárlat

Ferenczy Valér MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Ferenczy Valér

MDK

Félakt, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Ferenczy Valér, festőm.

75. Édesanyám arcképe. Mgt.

77. Asztalra könyöklő ifju.

M.kir.Vall. és Közokt.Min. V. Nemzeti Képzőm.kiáll. Kassa. 1939. Képes tárgymutató. 7.l.

MDK

Ferenczy Valér

Arckép, olajf.Mgt.

Képzőm.Társ.1907/8.téli kiáll.kat. 33.l.

Ferenczy Valér

1916 őszén családi kiállításon vesz részt az Ernst Múzeumban apjával Ferenczy Károllyal és 2 testvérével Kálmánnal és Bélával

The New Hungarian Quarterly, Vol. I No. 1. 1960
(Genthon István)

Ferenczy Valér

Városligeti részlet, olajf.

1.Művészeti Kiáll.Kat.1946.Jul.7.-Jul.28.-ig.
13.lap

Ferenczy Valér MDK

Ligeti fenyők, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Ferenczy Valér MDK

Wittelsbacher Palais Münchenben, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Ferencz y Valér MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Ferenczy Valér

MDK

Ferenczy Ferenc arcképe, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Ferenczy Valér MDK

Gyümölcsös, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Ferenczy Valér,

női arcmása izléses.

Képzőművészet. 1934. 12o.l.

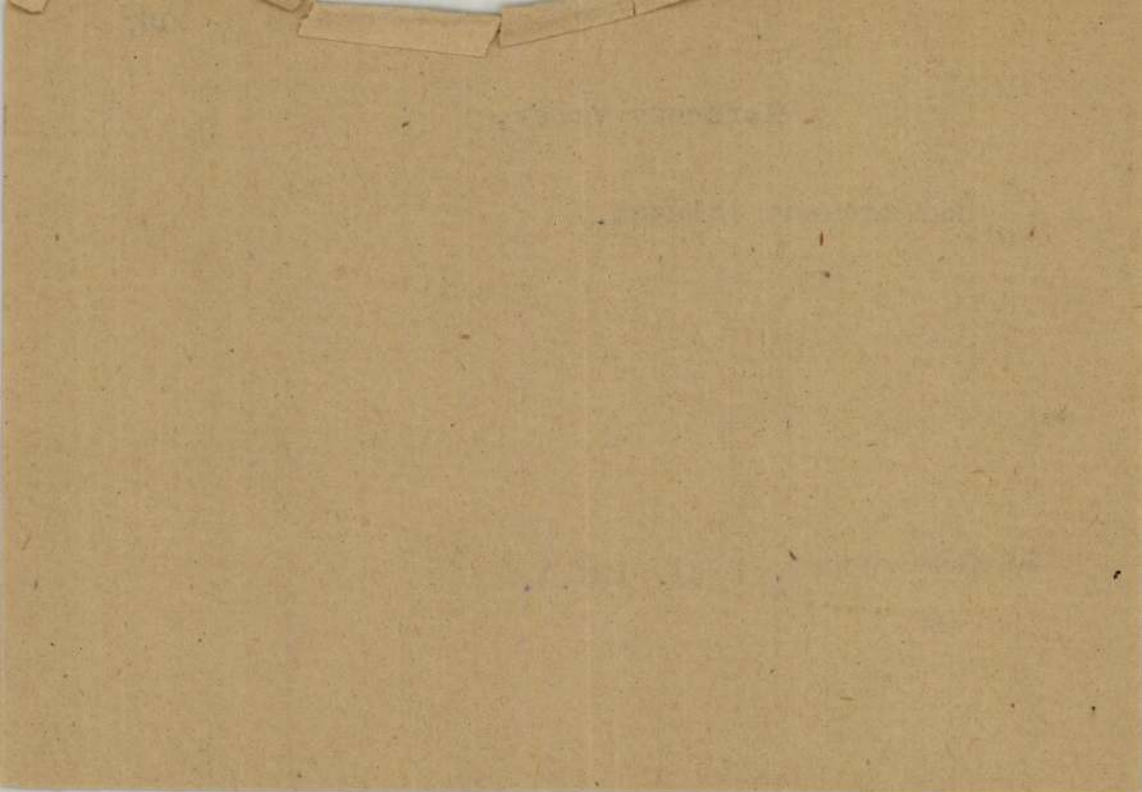

MDK

Ferenczy Valér

"Borús falusi utca", olajfestm.

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig.9.o.

MDK

F. Ferenczy Julia

Önarckép, of.

A ... közokt. miniszter vásárlásai. Szépművészet, 1941, 159. l.

MDK

Ferenczy Valér

Dr. Ranschburg Pál egy.tanár arck. of.

~~Törzstagok kiéld. N.Szal. 1941. ápr.~~
Arcképfestők. N.Szal. 1930. okt.

Ferenczy Valér MDK

Erdőben, olf.

Műcsarnok 1924. febr-márc.

Ferenczy Valér MDK

Budapesti motivumok, rajz
A Szinyei Merse utca, szines rajz

Mücsarnok 1939. téli tárlat

Ferenczy Valér MDK

Szinpadi függöny vázlata, vizf.

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Ferenczy Valér MDK

Járdabontás, falfestmény terve, szérajz

Műcsarnok 1939. téli tárlat

Ferenczy Valér MDK

A Bazilika, vizf.

Műcsarnok 1939. téli tárlat

FERENCZY VALÉR

163. Női arckép. Olajf. Magánt.

K M T 1913.tav.kiáll.kat. 49.oldal.

FERENCZY VALÉR

527 Tenniszezés, Olaj. Eladó.

Képzőm.Társ.1913. tav.kiáll.kat. 73.oldal

Ferenczy Valér

MDK

Képzőművészet, 1932. VI. 48.sz. 68.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

139. Szt.Márk templom. Pasztell. 39x48

Festmények, rajzok, metszetek. - 97.aukció.
Árv. Közl. 1941.márc. 2.rk.sz.-Kat.ww.l..

MDK

Ferenczy Valér festő

Az idei müvészeti évadban... Magyar Müvészet, 1925.

288. l.

MDK

Feremczy Valér

Pietro, Venezia, festm. repr.

KMT 1912. tav. kiáll. kép

MDK

Ferenczy Valér festőm.

Canal Grande

Mostra Roma 1928. VI. 52-53. l.

MDK

Ferenczy Valér festőm.

Paesaggio
Palazzo Loredan

Mostra Roma 1928. VI. 52-53. 1.

MDK

Ferenczy Valér festőm.

Ponte di Rialto

Zingara

Veduta

Mostra Roma 1928. VI. 52-53. 1.

MDK

Ferenczy Valér

Mostra Roma 1928.VI.

MDK

Ferenczy Valér

Szerepelt a Nemzeti Szalon kiállitásásn.

Cikk: Arcképfestők kiállitása.

B.H.1935.okt.6. 18.1.

 M.D.K

FERENCZY Bálér festő

1910 Andrássy Dénes-féle ösztöndíj

Anyám arcképe (Repr. 53. t.)

Ferenczy Károlyné és Noemi arcképe (Repr. 52. t.)

Nagybányán a szabadiskolában az első

kövendérek közé tartozik

A Nagybányai Festők Társaságának

első tárzstagjai közé tartozott (1911)

Megemlékezést írt édesatyjáról:

./.

 M. D. K.

FERENCZY Valér Jertő

Ferenczy Károly. Bp. Nyugat.

Reti István: A nagybányai művésztelep.
Bp. 1954. 59., 63., 66., 67., 70., 75., 78.,
82., 83., 86., 153., 249., 294., 302., 320., 321., 322. ?
52., 53. t.

M.D.K.

FERENCZY Valér festő

1909-ben nagybányán dolgozik

Réti bp. 1954. 328. e.

M.D.K.

FERENCZY Valér festő

1902-ben Nagybányán a Szabadiskolák vövendéke volt

Déli Bp. 1954. 325. l.

M. D. K.

FERENCZY Valéri festő

1903-ban Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l.

N. D. K.

FERENCZY Valér festő

1904-ben Nagybányán a Hollósi-iskola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l.

M. D. K.

FERENCZY Valér festő

~~1954~~. 1906-ban Nagybányán a Szabadiskola növendére

Réti Bk. 1954. 327. l.

MDK

Ferenczy Valér

Kakasok, olaj
Lussini táj, "
Naplemente, "
Erdőben, "
Csendélet /Karfiol/,olaj

Mücs. 1905-6. téli kiáll. kat. 35 l.

MDK

Ferenczy Valér

Budapest, rézkarc-sorozat

Tavaszi esős táj

Önarckép

Nemz. Képzőműv. kiáll. Műcs. 1933. ápr.

17 l.

MDK

Ferenczy Valér

Helyörségi templom, r.zk.

Pesti Vigadó, rézk.

Őszi Tárlat. Mücs. 194o. okt. 23 l.

MDK

Ferenczy Valér

Budapest, rajz

Nagybánya, "

Őszi Tárlat. Mücs. 1940. okt. 23 l.

MDK

Ferenczy Valér

Részletek Cortins d'Ampessoból és Budapestről,

rajzok

Őszi Tárlat. Műcs. 1940. okt. 23 l.

MDK

Ferenczy Valér

A Lánchid a Várheggyel, kőrajz

Őszi Tárlat. Műcs. 1940. okt. 24 l.

MDK

Fernozy Valér, festő

Velencei Biennale, 1932. 308. l.

MDK

Ferenczy Valér , festő. Müvei:

P.L. urhölgy arcképe, of.-

Dr.R.P. egyetemi tanár arcképe, of.-

Nemz Szal.Müv. Egyes. - Magy. Arck.fest.Társ. repr. Arck.Kiáll.katal. - Bp.1935 okt.5-2o-ig.

MDK

Ferenczy Valér, festő.

Akt. kályhával, of.-

Csendélet, paszt.-

Árv. Közl. 1930 jun.3.rk.sz.- 54.aukc.- 18.l.

MDK

Ferenczy Valér, festő.

Felsőbányai utca. Of. -
Velencei Canális. "

OMKT - Vánd. kiáll. 1910 szept. 8 - dec. 27 ig
Tm. - Hornyánszky V. kny. 77. l.

MDK

Ferenczy Valér

Nagybánya, cer.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz.

18 l.

Ferenczy Valéi

Rézt ven a csiliagói neuretrosi grafikai kiállítása.

Cej M. 9.35 III. 12

Ferenczy Valér

Szerepelt az Arcképfestők kiállításán.

PH 1935. X. 5.

MDK

Ferenczy Valér

Táncolók, cer.

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962.jun.

MDK

Ferenczy Valér

A müvész édesanyja, o.

Nagybányai táj, o.

Noémi rózsaszin ruhában, o.

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962. jun.

MDK

Ferenczy Valér

Ferenczy Károlyné arcképe, o.

Interieur, o.

Korai önarckép, o.

Leányarckép, o.

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962. jun.

Ferenczy Valér MDK

Olvasó fiu, cer.

Férfi arckép, "

Lovagló nő kalappal, cer.

Idős férfifej, cer.

Nagybányai festők. Nemz.Gal. 1962.jun.

Ferenczy Valér

szerepelt az Arcképfestés kiállításán a

Nemzeti Szalonban.

M 1935. XI. 6.

Ferencsy Valér

szerepel az Arcképfestők kiállításán

Újság 1935. X. 6.

Ferenczy Valér festő

Magyar Müvészet.1948.XV.évf.239.lap.
Kilencven müvész kiállitása.

Ferenczy Valér

Szerepelt az arcképfestők kiállításán a Nemzeti Szalonban.

BH 1935. X. 6.

(Ybl Ervin)

M.D.K.

FERENCZY Valér festő

1913-ban Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya,... Bp., 1954. 330.l.

FERENCZY Valér festő

N.D.R.

1914.-ben Nagybányán dolgozott

éti: Nagybánya... p., 1984

MDK

Ferenczy Valér

Cigányleány, of.

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74.sz. 2o 1.

Ferenczy Valér festő M.D.U.

Bp. VII. Dohány u 57. A Fészek club tagja 1928-tól

A „Fészek" .. tagnévjegyzéke. Bp. 1929

23

MDK

Ferenczy Valér

Városligeti részlet, olaj

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll. Ernst Mus.
1946. jul. 13 l.

FERENCZY Valér festő

M.D.K.

1912-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 330.l.

М.Д.Е.

M.D.K.

FERENCZY. Valér festő

1911-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya, Bp. 1954. 329.l.

N.D.A.

M.D.K.

FERENCZY Valér festő

1910-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya. Bp. 1954. 329.l.

MDK

Ferenczy Valér, festő.

Ferfi tanulmány fej. ceruza

OMSZM - Graf. oszt. - XXVIII. kiáll. 1918 márc. - 19. - 20.

Rajzok. II. sorozat - Jegyz.

MDK

Ferenczy Valér, festő.

Portré, of.

Ungerska Konstutställningen i Konstakade-
Stockholm, 1922 máj. - Jegyz. 24. e mon

MDK

Ferenczy Valér, festő.

Fekvő akt

Kályha mellett

A „Helikon" kiáll. 2. III. Kiáll. 1922 Április

Jegyz. 9. l.

FERENCZY Valér

M.D.É.

1916. ban Nagybányán dolgozott

Vétl: Nagybánya.. Bp. 1954. 332.l.

M.D.K.

FERENCZY Valér

1917-ben Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp.1954. 332.l.

MDK

Ferenczy Valér

Velence, vf.

Árverési Közl. 1938. x 3.rk.sz. 17 l.

MDK

Ferenczy Valér

A sárga ház

Magyar akvarellek. Tamás Gal. 135. kiáll. 1942. okt.

MDK

Ferenczy Valér, festő

113 Tároivás, of.
119. Vivóferemben, of.

Műv. és Iteresk. Int. (v. Ernst Mus.) – Nemz. Sportbiz. és a M. Tejipőm. Szabadszerv. kiáll. – 1945 III 11-26. – Ital.

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép, of.

Képzőm. Társ. 1913. tav. kiáll. 69.l.

MDK

Ferenczy Valér

Réti I.: Tájékoztató. Nyugat 1928. jun. 1.
802.l.

FERE[illegible] VALÉR

M.D.K.

Darvas Simon:

A nagybányaiak.

/Illusztrációkkal/

A közelmultban történt. Egy idegen érkezett Nagybányára és végig látogatta az immár világhiressé vált magyar festőkolóniát. Borus idő volt épen és ez idegen a képek szemlélése közben az egyik müteremben megjegyezte, hogy nagyon szépek a nagybányai képek, de nem érti, hogy a festők "miért hamisitják rá képeikre a nápolyi kék eget". Nem hitte el, hogy másutt a világon is lehet még olyan kék az ég, mint Nápolyban. Csak másnap, amikor kristálytisztán és derüsen pompázott elő a nagybányai ég, ment vissza a müterembe és kért bocsánatot, hogy meggyanusitotta a nagybányaiakat a nápolyi ég kékségének plagizálásával. Kevés helyütt találkoztak még természet és müvész annyira egymásnak rendeltetvén, mint épen Nagybányán. Közel harminc éve, hogy Réti István és Thorma János invitálására Hollósy Simon akkor már neves müncheni iskoláját áthelyezte Nagybányára és vele jöttek Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Glatz Oszkár és mások, az igazi müvészet uj honfoglalói. Nagybánya azóta kiindulása lett a modern magyar festőgenerációnak.

A nagybányai festőkolóniát az uj impérium sem bolygatta, sőt dicséretes megértéssel és elismeréssel támogatta s csak e nyáron is több, mint negyven román festő és szobrász kereste fel a mesteriskolát, ahol Thorma János és a Budapestről vendégségbe jött Réti

István mesterek vezetése mellett több mint három hónapon át tanultak.

A törzs nagybányaiakról kell először említést tenni. A mesteren, Thorma Jánoson kivül itt élnek évek óta: Börtsök Samu, Krizsán János, Mikola András, Ziffer Sándor. És a művészlelkü Ferenczy család: Ferenczy Béni, Noémi és Valér, mindannyian elismert nevek és elismert művészek. Börtsök, Mikola és Krizsán a nagybányai iránynak, az impresszionista naturalizmusnak méltó reprezentánsai. Ziffer Sándor teljesen uj utakon halad, a legtöbb harc, vita, támadás és lelkesedés az ő művei körül van. Törzsökös nagybányai még Rácz Péter és ide tartozott a háboruban korán elhunyt és nagytehetségü Racskó István. A fiatalabb generáció tagjai közül itt élnek és dolgoznak Boldizsár, Egly Sári, Ferenczy Valérné, Göllner, Szolnay és Korda Vince.

Panoráma. Bécs. 1922.okt.29. 42.sz. 27-28.p.

MDK

Ferenczy Valér

Réti I.:Nagybánya.A Mübarát 1922.II. 11-12. sz. 219,221.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

182. Álló női akt. Olf. 60x48 J.1.j.
183. Csendélet. Paszt.ell. 50x70 J.1.b.

Árv. közl. 1932. I.ik.sz. 61.sz. 18.1.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

175. Vénus. Másolat Tizian után. Olf. 77x110 J.1.j.
176. Tájkép. Olf. 50x57
177. Zöldruhás leány. " 91x70 J.1.b.
178. Erzsébethid. Rézkarc. 22x28 J.1.j.

ÁFV. Közl. 1933. dec. hó 4.rk.sz. 68 aukció. 17.1.

MDK

Ferenczy Valér festő

Ferenczy Valér: Nagybányai secesszió. Magyarság, 1933. szept. 17..

mdk

Ferenczy Valér festőművész

A Miénk körétez tartozott

Horváth Zoltán: Magyar századfordulós 1961

475 l

FERENCZY Balán Jentő

M.D.K

Ferenczy Károly Jentő fia

Dutka Mária: A százéves Ferenczy Károly

Magyar Nemzet 1962. február 8. 4.1.

هذه الصفحة فارغة عمداً

MDK

Ferenczy Valér, festö

A Hunyady-János-ut. Olajf.

Műcsarnok. IV. Képzőmüv. kiáll. "A Magyar Művészetért".
1943 máj. 16-3o. Kat. 17.1.

MDK

Ferenczy Valér

M.Arckópfestők Tára. I.kiáll. Képcsarnv. 1930.
34.sz. 219 l.
xxxxx

220. l.

MDK

Ferenczy Valér

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitás.

Művészet, 1914. 451-452.l.

MDK

Ferenczy Valér

Résztvett a Magyar Rézkarcolók Egyesülete Kiáll
tásán.

Cikk: A Magyar Rézkarsolók Egyesülete Kiállí-
tása.

Képzőművészet, 1931. 96.l.

MDK

Ferenczy Valés, festöm.

Nagybányai táj. Olf. -

Árv. Közl. 1936. márc.76.sz.2.rk.sz. 34.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Vénus. Másolat Tizian után. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937. 4.sz.sz. 22.l.

MDK

Ferenczy Valér

"Uszály a Dunán" c. képe az Ernst Muzeumban rend.csoportkiállitáson.

Cikk: Tárlatok.

Képzőmüvészet, 1931. 94.l.

Ferenczy Valér

Juresko László: Boromisza Tibor. Nagybánya korszaka (1904–1914). Miskolc, 1996, Nagybánya Konyvek J. Mission Art Galéria

14

MDK

Ferenczy Valér,

Ernszt Sándor arcképe.

A Vall.és Közokiatási Min. vásárlásainak kiállitása. Az O.M.Szépmüv.Muz.-ban. 1938 jul.1.-aug.1. Bp.1941. Kat. 9.1.

MDK

Ferenczy Valér

Műcs. tav. kiáll. Vasárnapi Ujság, 1914. 14.sz.
269-71. l. képpel

MDK

Ferenczy Valér

Emlékek a 25 eszt. nagybányai festőiskoláról.
Világ, 1921.nov. 25. 5.l.

MDK

Ferenczy Valér, grafikus

Nagybányai vizpart,	rézkarc
Nagybányai utca,	"
Nagybányai part malommal,	"
Párisi részlet,	"
Vásár Szilágysomlyón,	"
Nagybányai hegylánc,	"
Bárkák az Adrián,	"
Lelátás a nagybányai gyümölcsösből,	karc.

Corvin Áruház IV.Képzőművészeti Bemutatója. 1941.
Kat.

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép, graf.

Az önarckép. Alkotás Művészház. 1923. márc.

22. l.

MDK

Ferenczy Valér,

1907-ben az iskolán kivül dolgozott.
1908-ban "az iskolában dolgozott.
1909-ben iskolán kivül "
1910-ben " " "
1911-ben " " "
1912-ben " " "

A szabadiskola ideje./1902-1912./ 84.1. 86,87,88, 89.1

MDK

Ferenczy Valér, festö

Hegyoldal. Olf.

MK. Seg. Biz. Mův. Kiáll. 1914 nov.-dec. Kat. S.1.
Szépm. Muz.

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép, graf.

Az Önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

24 l.

MDK

Ferenczy Valér festő

Önarckép

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

6.

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

15 l.

MDK

Ferenczy Valér, sz. 1885.

Táj

Ernst Múz. aukc. 49.sz. 1.rész. 4 l.

MDK

Ferenczy Valér, festö

385. Nöi arckép. Olf.

Bp. Műcs.-MKT. Nemz. Képcsarnv. Kiáll. 1934. ápr. 29.-jun. 17.
Kat. 17.1.

M.D.K.

Feremczy Valér /1885-

164. Mármarosi hegyek. Olajf. 58.5 x 71, vászon.
165. Felhős vizpart. Olajf. 65 x 84.3, vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 19. l.

MDK

Ferenczy Valér, festö

42. Ligeti fasor. Olf.

43. Pesti alsórakpart. "

Nemz.Szal.-Kilencven müvész kiállitása. 1948.jun. - 12-27. Kat.

MDA

Ferenczy Valér

Lussingrande, of.

Napos táj, of.

N.Szal. tav. tárlat, 1913. ápr. 9. l.

Ferenczy Valér, festö MDK

Velencei részlet.	Jelzett.	Olf.
Nagybányai táj.	-	"
Szent Márk templom.		Pasztell.

Árverési Közlöny. Festm., rajzok. 1936 okt.4. rk.sz.
So.1.

MDK

Ferenczy Valér

Vénusz, of. Másolat Tiziano után

Csendélet, pszt.

Sétáló nő, of.

Árv. Közl. 1929.jun. 4.rk.sz. 18-19 l.

MDK

Ferenczy Valér

Női akt, of.

Csendélet, of.

Erdei ut, of.

Árv. Közl. 1929. jun. 4. rk. sz. 18-19 l.

MDK

Ferenczy Valér

Flótázó bányász, of.

Női akt, paszt.

Árv.Közl. 1929.jun. 4.rk.sz.
18-19 l.

M.D.K.

Ferenczy Valér /1885-

893. A Szinyei Merse utca. Szines rajz. 15x20 papir.
Elveszett. /Fővárosi Képt./

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. fizet. 63. l.
MUMOK. Bp. 1952.

MDK

Ferenczy Valér

Utcarészlet

A nagybányai festőművészet jub. tárlata.
Keletmagyarország. 1921. dec.12. 5.1.

MDK

Ferenczy Valér

Napernyős leányok, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

1o2 l.

MDK

Ferenczy Valér

Kilátás, of.

Börtsök-Réti Nagyabányai kiáll. kat. 1912.
1o3 l.

MDK

Ferenczy Valér

Máramarosi hegyek, of.

Vasárnap a ligetben, of.

Ószeres cigányasszonyok, of.

Zöld ruhás leány erdőben, of.

Börtsök - Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
108 l.

MDK

Ferenczy Valér

Gyümölcsös, of.

Felolvasás, of.

Börtsök - Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912. 108 l.

MNK

Ferenczy Valér

Férfi arckép, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
108.l.

MDK

Ferenczy Valér

Leány hímzéssel, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

109 l.

MDK

Ferenczy Valér

Bányász házikó, of.

Bürtök-héti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
113 l.

MDK

Ferenczy Valér

Férfi mellkép, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

114 l.

MDK

Ferenczy Valér

Sapkás önarckép, of.

Magy.Müvészetért kiáll. r.Mücs. 194o.febr.

8. 1.

MDK

Ferenczy Valér

Szt.Márk templom, paszt.

Árv. Közl. 1940.dec. 7.rk.sz. 96.aukc.

21 l.

MDK

Ferenczy Valér

Ősz, of.

Táj- és Életkép kiáll. KMTárs. 1927. 22 l.

MDK

Ferenczy Valér

Ferenczy V: A régi Nagybányáról. Nyugat, 1931. márc. 1. 307 l.

MDK

Ferenczy Valér, grafikus-festö

Budapest.
Tavaszi esös táj.
Önarckép.

Rézkarc -sorozat.

Lp.Mücs.-OMKT. Nemz.Képzömüv.kiáll. /Rend.M.Kir.Vall. és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-Máj.25. Kép.tm. 17.1.

Ferenczy Valér festő.

A nagybányai iskola: Szépmüv.1944.1.sz.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Ó-Buda.
Csendélet.

Az Ernst-Múz.kiállításai.CXLVII.-A Munkácsy-Céh VI. csop.egybekötött repr.kiáll. Bp.1934 május. Kat. 7.1

MDA

Ferenczy Valér

Izvorai táj, of.

BŐrtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

~~101.1.~~

102 l. ~~cxxxxxx~~

NDK

Ferenczy Valér

Réti I: Nagybánya. A Nübarát, 1922. II.

219.1.

MDK

Ferenczy Valéria Nagybánya. Magy.Nemz. 1940. szept. 24. 9.l.

Ferenczy Valér, festő

MDK

3o. Nagybányai borus vizpart. Olf.

bp.Mücs.-"A Magyar Művészetért". Képzőmüv. Kiáll. 1942. jun.6.-22.

Kat. 5.l.

MDK

Ferenczy Valér

Cigányleány, of.

Tájkép, of.

Árv. Közl. 1936. febr. 1.rk.sz. 18. 1.

MDK

Ferenczy Valér

Fuvolás bányász, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll.kat. 1912.
98 l.

MDK

Ferenczy Valér

Szabadban ülő leányok, of.

Börtsök -Réti Nagybányai kiáll.kat. 1912.
99 l.

MDK

Ferenczy Valér, sz. 1885.

Csendélet szárnyasokkal

Almásy-Teleki 4. müv.aukc. 1940. nov.
14 1.

Ferenczy Valér,

1902-ben az iskolában dolgozott. 1903-ban is, -4-ben is, 1905 kimarad, de 1906-ban ujra itt dolgozik, 1907-ben iskolán kivül, 1908-ban ujra bent, 1909 és-10-ben iskolán kivül, ugyanigy 1911 és 1912-ben.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 70.l.

MDK

Ferenczy Valér

V. Nemz. Képzőm. kiáll. 1939. Kassa 26 l.

FERENCZY Valér

ILLYÉS Mária: A Ferenczy család uj kiállítása Szentendrén. = Uj Mövészet, I.évf.3.sz.1990 16-20.p.ill.

Ferenczy Valér festő M.D.K.

Fiatal korában jelentős képeket festett, később rózsépszerű táj képeket készített.

Genthon J.: Ferenczy Béni. Acta Historiae Artium. 1959 VI. 193

MDK

Ferenczy Valér

Végvári: I. M.Képzőm.Kiáll. Magy.Nemz. 1950.
szept. 9.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Elsö gyüjteményes kiállitása 1928-ban.

Nagybánya minden hagyományának hüséges képviselöje.

Tárlatok. Ferenczy Valér, gyüjteményes kiállitása. Képzömüvészet. 1928. 1o. sz. 131. l.

Jeremiai Valér
festőművész
100 éves
(tüdőtágulat)
+1955. I. 13. (1954. dec. 25)
Farkaréti temető

Halotti főhönyv
582 folyosz.

Ferenczy Valér MDK

1885-1954

Résztvett az 1950.évi Első Magyar Képzőművészeti Kiállitáson/az "ókonzervativak" között emlitve/

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században. Bp.1959.67.l.

FERENCZY Valér

V.M.V.

1922-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya..... Bp.1954.-335.l.

FERENCZY Valér

M.D.K

1921-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya. Bp. 1954. 334.l.

M.D.I

1921-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya. Bp. 1964. 354.1.

Fejenczy Valér

Bemutatott művei:

174. sz. „Városligeti részlet," olaj.

Budapest V.: A Magyar Képzőművészek Egyesülete „I. művészeti kiállítás, Budapest, 1946. VII. 131

Ferenczy Valér

Bemutatott műve:

119. sz. „Vivóteremben," olaj.

Az Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek szabadszakszervezetének kiállítása, Budapest, 1945

Ferenczy Valér
festő

Ferenczy Valér é desapjáról írott monográfiájában, vissza emlé-keink sajat modellkorára. Édes-apját Nagybánya hőrnyehén festő kirándulásokra kísérte.

Földes Anna: A Ferenczy család.
Nők Lapja, 1968. július - 30 szám

Ferenczy Valér
festő.

Önarcképe és édesanyjáról készült
portréja ismeretes.

Földes Anna: A Ferenczy család.
Nők Lapja, 1968. július – 30 oldal.

Ferencsy Valér
festő

Édesanyja portréja
(repro

Földes Imre: A Ferencsy család.
Nők Lapja, 1968. július - 30. szám

Ferenczy Valér
festő

Felsőbányán dolgozik és az itt készült képeiből állít ki Ferenczy Valér.

Muradin Jenő: Felsőbányai nyarak.
Művészet, 1972. junius - 20 oldal.

Ferenczy Valér, Pestő

Juhán Ferenc prózaverszében foglalkozik alakjával.

Pomogáts Béla: Vázlat a mindenségről 556-562.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6.

Ferencsy Vulér, festő

Életének s' munkásságának
rövid ismertetése.

— : A Ferencsy-család 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. szept. 11.

Ferenczy Valér

apja nyomdokain haladt; először csodagyermekként vált alkotásával népszerű. Élete végéig művészete apjának hatása alatt maradt.

Mándi K. Teréz: „The Ferenczys a Hungarian clan of distinguished artists." Daily News, Budapest, 1972. jun. 11.

Ferenczy Valér

Művei szerepelnek a Ferenczy
család tagjainak kiállításán Gentendrén

Magyar Nemzet 1972 szeptember 9
4. old.

Ferenczy Valér

4

Képei szerepelnek a Ferenczy
család állandó vándorlásán Genfben

Magyar Nemzet 1972 szeptember 22
v. o. l. d.

Ferenczy Valér

2

„Önarcképe",

Ederanyásol festett vásznai emlékre

Magyar Nemzet 1972 szeptember 22

4. old

Ferenczy Valér

A nagybányai festőiskola szellemét Glatz Oszkár és Ferenczy Valér alkotásai képviselik.

Murakózi Ágota: Beregi magángyűjtők tárlata Vásárosnaményban.

Népművelés 1970/6 46 old.

Ferencsy Valér, festő

Tárlatvezetés mutatja be a Ferencsy családot. (M. Galéria.)

—: A tél népi kulturális programjai 9.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 28.

FERENCZY Valér M.D.K.

1920-ban Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 334.l.

M.D.K.

FERENCZY Valér

1919-ben Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 334.l.

М. Д. К.

M.D.A.

FERENCZY Valér

1918-ban Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 333.l.

Ferenczy Valéria, festő

Megnyílt a Ferenczy család állandó kiállítása. (Valér festményei is láthatók.)

↓

– : Felavatták a nemtendrei múzeum új épületét

7.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 9.

Ferenczy Valér
(1885-1954)

39. Canale Grande
p. akv. 250 x 354 mm

XIX. sz. vásárlások és ajándékok MNG 1976.

Ferenczy Valér, festö

Teleki Ralf Nagybanyan gyakran lépett a közönség elé
müvei vel, Böcsök Samu, Fer nczy Valér, Korda Vince,
Mikola András, Racz Péter, Szolnay Sandor, Thorma János,
Ziffer Sandor és még sok mások társaságában. 60.old.

Szij Rezsö: Teleki Ralph 60.old

Müv. Tört. Ért. 1976. XXV. 1.sz. Bp

Ferenczy Valér festő

L. Ferenczy Károly

dr Maksay László: Ferenczy Károly festőnő 723-724.

Élet és Tudomány, Bp. 1977. jún. 10 XXXII/23

Ferenczy Valér, festőművész

Ferenczy Béni művészcsalád tagja volt. Apja Ferenczy Károly és anyja Fialka Olga festőművészek. Húga, Noémi, gobelinművész, másik testvére, a fiatalon elhúnyt Valér szintén festő.

Vadas József: Ferenczy Béni művészete. Budapest, 1977. 9.

Ferenczy Valér (1885–1954)

„Lussin" o. karton 29×51 cm

J.l.b. Ferenczy Valér Lussin

Kikiáltási ár: 5000 Ft.

BTV 44. Képaukció Bp. 1977 december

Ferenczy Valér, festő

Boromisza Tibor fedezi fel Szentendre s[illegible]épségeit,és festői változatossagait.-Hasonlit is az ő Szentendréről alkotott véleménye Réti Istvan vagy Ferenczy Valér Nagybanyaban dicsértek,de el is üt tőle. 302.old. 46.jegyz

Haulisch Lenke: Boromisza Tibor. Első kisérlet telep alapitasra 300.old

Müv.Tört.Ért. 1974. XXIII. 4.sz. Bp.

Ferenczy Valér, festő

L.: Ferenczy Béni

Horváth O.: Ferenczy Béni. — 1464–1465.

Élet és Tudomány, ba. 1977. nov. 18. XXXII/46.

Ferenczy Valéi, festő

L:Czóbel Béla

Gali Sándor:Amüvészeti élet...Pest megyében 7.

Népszabadság, Bp. 1977 jún. 8.

FERENCZY VALÉR, festő

197?-ban Ferenczy Béniné és a Pest megyei Múzeumok közt szerződés, hogy Ferenczy Károly, béni, Noémi, Valér és Ferenczy Károlyné, Fialka Olga alkotásainak lehetőleg minél nagyobb része egy egységes gyüjteménybe kerüljenek.
367.old

M. VÁRHELYI VANDA: A Ferenczy-gyüjtemény Szentendrén
367.old

STUDIA COMITATENSIA, 3. Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból Szentendre, 1975

FERENCZY VALÉR, festő

Ferenczy Béni mellett a leggazdagabb Valér anyaga, néhán szép családi képe, kiemelkedő szuggesztiv szépségével Korai Önarcképe, 3 kisméretü tálképe, grafikáinak gazdag sorozata, 47 rajz, és 189 sokszorositó grafikai eljárá sokkal készitett lap. 368.old

M. VÁRHELYI VANDA: A Ferenczy -gyüjtemény Szentendrén 367.old.

STUDIA COMITATENSIA, 3. Tanúlmányok Pest megye muzeumaiból, Szentendre, 1975

FERENCZY VALÉR, festő

A Szentendrei Ferenczy Károly Múzeum anyaga egy év alat több Ferenczy müvel gyarapodott vásárlás útján. Többek között Ferenczy Valér két kis méretü csendéletével gyarapodott a gyüjtemény. 368.old

M. VÁRHELYI VANDA: A Ferenczy-gyüjtemény Szentendrén 367.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból. 3. Szentendre, 1975

FERENCZY VALÉR, festő

Ferenczy Béni mellett a leggazdagabb Valér anyaga, néhány szép családi arcképe, ezek közül is kiemelkedik sugges tiv szépségével:
KORAI ÖNARCKÉPE, cimü müve. 368.old

M.VÁRHELYI VANDA: A Ferenczy-gyüjtemény Szentendrén
367.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból. 3. Szentendre, 1975

FERENCZY VALÉR, festő

Romain Rolland második leveléből Ferenczyhez.1921.-
"Ugyanazon a napon,mikor megkaptam levelét,csomagoltam ki egy Genfben letétbe helyezett ládámat,és elővettem a két szép [illegible] FACIS metszetét.Az egyik jelenleg is előttem van,a könyvszekrényem üvege mögött helyeztem el...." 454.old.

M.VARHELYI VANDA: Romain Rolland három leveleFerenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban 451.old

STUDIA COMITATENSIA,Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból-3. Szentendre, 1975

FERENCZY VALÉR, festő

A szentendrei múzeum Ferenczy osztálya a család gazdag képzőművészeti anyaga mellett ,jelentős a családra vonatkozó dokumentációs anyagot is őriz.Igy Romain Rolland Ferenczy Valérhoz irott három lavelét.Az első 1917.nov. i4-én.- Villeneuve-ből. 451.old

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban. 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok Pest megye múzeumaiból. 3. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

ARA PACIS rézkarcsorozatát Romain Rolland azonos cimü prózai költeménye hatására készitette.A prózai költemény 1915-ben megjelent a Pester Lloydban.Romain Rolland magyar monografusai Benedek Marcell és Dobossy László említést tesznek e prózai gyüjteménynek magyar müvészekre gyakorolt hatásáról.Ferenczy Valér mellett Hubay Jenő zeneszerzőt is megihlette e téma.-451.old. 2-3-jegyz

L.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban. 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest megye múzeumaból. 3. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

Romain Rolland első levele hozzá.-"Szivből köszönöm két szép rézkarcát...elsősorban a nagyot szeretem,árnyék és fényellentéteit,egét,a térben lebegés benyomását,melyet hangsúlyoz az oltár körvonala és a falhoz simuló nőalakok körtáncának hirtelen fordulása.. .A felirás:ARA PACIS és az évszáma nagy rézkarcon úgy van elhelyezve,hogy mint cimkép könyvbe is illenék. 451.old. 1.kép.

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban. 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok Pest megye múzeumaiból. 3. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

Romain Rolland első levele hozzá.-"Szivből köszönön két két szép rézkarcát...A kisebbiken a dombormüvet szeretem a felemelt két karjával fejét körülfogó alakkal.A kettő közül ez a finomabb és egyöntetübb...És afra gondoltam, hogyha majd nyugalmasabb időben ezen cim alatt:ARA PACIS ,ciket,vagy költemények egy sorozatát egy kötetbe gyüjtném,talán engedélyt kérnék öntől,hogy metszetét reprodukálhassam. 1-2.kép . 1.jegyz. 451.old

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban. 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest megye múzeumaból. 3. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

Romain Rollandnak küldött két rézkarca közül a nagyobbik az ARA PACIS II./3.kép./,a kisebbik az ARA PACIS III./4,kép/.Mindkét rézkarc,valamint a sorozat első darabja 1918-ban az Ernst Múzeumban a Feerenczy Károly hagyatéka és Ferenczy Béni,Noémi és Valér gyüjteményes kiállitásán szerepelt. Bálint Aladár irta Valérről:"gondosan ügyel a rajz tisztaságára,kompozicionális gondolatait szabatosan fejezi ki". 451.old.

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy-Múzeumban. 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest mégye múzeumából. 3. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

4.sz.kép.-Ferenczy Valér:ARA PACIS.-III.-Romain Rolland nak küldött rézkarca.-Hagyatéki jegyzék szá ma:70.518.2.-452,old. 5.jegyz.Fekete repr.

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy Múzeumban 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanulmányok Pest megye múzeumaiból. 7. Szentendre, 1975.

FERENCZY VALÉR, festő

3.sz.kép.-Ferenczy Valér:ARA PACIS II.-Romain Rollandnak kükdött rézkarca. Hagyatéki jegyzék száma 70.517.3.- 452.old. Fekete repr. 4.jegyz

M.VÁRHELYI VANDA: Romain Rolland három levele Ferenczy Valérhoz a Szentendrei Ferenczy Múzeumban 451.old

STUDIA COMITATENSIA, Tanúlmányok Pest megye múzeumaiból. 3. Szentendre, 1975.

Ferenczy Valér, Jestő

A Ferenczy Család tárlata
Berlinben máj. 22-től.

— : Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 23.

Ferenczy Valér

A Ferenczy család müveiből rendeztek kiállitást a Budavári Palotában.

Kortárs 1968/12 2012. old.

Ferenczy Valér festőművész

Ferenczy Bénirél szóló cikkben emlitve.

Kortárs 1970/6 952. old.

Ferenczy Valér festőművésznek – Ferenczy Károly festőművész fiának – alkotásait is bemutatják a Ferenczy Múzeum új épületében.

Lőrincz Sándor: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap 1972/254 6 old

Ferenczy Valér festőművész

Ferenczy Károly fia is festett, mint
ahogy azt tette az édesanyja is, Fial-
ka Olga.

Simon Gy. Ferenc: A Ferenczy család.
Képes Újság, Budapest, 1944. máj. 18.

Ferenczy Valér

Először félszázaddal szelőtt, 1916 őszén, alig néhány hónappal Ferenczy Károly halála előtt szerepeltek, együtt apa és gyermekei az Ernst Múzeumban. Az apa 13, Valér 79, Béni 26 és Noémi 20 művét állította ki, a katalógus szerint. – A művész tizennégy éve halott.

Bodnár Éva: A Ferenczy-család.
Kortárs, 1968 .... 12. 2013 – 16 oldalak.

Ferenczy Valér

Egy-egy müve friss, eleven, másutt nehéz, kemény és öreg,-mondja F.L. a kiállitáson szereplő képeiről "Nemzeti Szalon" cimmel, a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 19o7. márc. 17. XVIII. évf. 11. sz. 176-177. lap.

Ferenczy Valér

"Egyik képén már-már Neograd vizei felé evez" irja a fiatal müvészről Tövis: M.I.É.N.K. cimü beszámolójában a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitáson szereplő müveivel kapcsolatban, a Müvészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1909. febr. 21. XX. évf.
8. sz. 138-139. lap.

Ferenczy Valér, festő

A család tagjaitól 224 mű

↓

– Kibővítve veszi látogatóit a szentendrei Ferenczy Múzeum 8.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 24.

Ferencsy Valér, festő

Nagy sikere volt a Mentendrei Ferencsy-kiállításnak.

– Kilenc és fél millió látogató

9.

Népszabadság, Bp. 1974. febr. 14.

Ferenczy Valér

Bemutatott műve:

90. sz. „Liget nagy nyár fákkal", olaj.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Ferenczy Valér

Bemutatott műve:

50/a sz. „Építkezés", olaj

Nemzeti Parantpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Ferenczy Valér

Önarcképe szerepel a szentendrei Ferenczy Károly múzeumban.

Csehe László: Dunakanyar, Budapest, 1973. 139 l

Ferenczy Való

a Ferenczy-család állandó kiállításával nyitotta meg kapnit az új múzeum, ahol műveiből „Önarcképe" és édesanyjáról festett vászna szerepel. (említhe).

S. M.: Látogatás Szentendrén az újjáépült Ferenczy-múzeumban.
Magyar Nemzet, 1972. szept. 22.

Ferenczy Valér, festő

Megem litve: f. – család.

Bodri Ferenc: Kiállítási napló
–: Bernáth Aurél.... 1104-1107.

JELENKOR, Pécs, 1972. december XV/12.

Ferenczy Valér

Új, kétemeletes szárnyat építettek Szentendrén a Ferenczy Múzeumhoz, ahol a Ferenczy család műalkotásait mutatják be.

Pest M. Hírlap, 1973. márc. 13.

Ferenczy Valér, festő

A szentendrei múzeum ban láthatók művei. (A Ferenczy-család kiállítása.)

— : Szoborkert Szentendrén 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. máj. 25.

Ferenczy Valér

Művei szerepeltek a Nemzeti Szalon önálló épületének megnyitó kiállitásán/1907/

Fülep Lajos:A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp.1974 Magvető 189.old.

Ferenczy Valér

Egyik lejre, melyen különösen az alakok mozgása, a színek finom harmóniája és a levegő tisztasága terjed F.V. Zvalitásairól, valósággal szenzáció számba, megy a mostani tárlat óriási sivárságban (1905-ös Télitárlat)

Fülep Lajos: A müvészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

107. old.

Ferenczy Valér

1954-ben halt meg

Népszava, 1974. febr. 26 102 évf. 47 sz. 3 p.

Ferenczy Valér
festő és grafikus

Ferenczy Valér anyja arcképével és
még két másik képével van képviselve
a Szentendrei Múzeum tárlatain.

Horváth Béla: A Ferenczy Muzeum uj épülete.és...
Művészet, 1972.október-november - 33.oldal

Ferenczy Valér
festő és grafikus

Ferenczy Valér festményei és karcai
a második emelet pihenőjében van-
nak elhelyezve Szentendrén a Mű-
zeumban.

Horváth Béla: A Ferenczy Muzeum uj épülete.és...
Művészet, 1972.október-november - 33.oldal

Ferenczy Valér
festő

Ferenczy Károly idősebb fia Valér festő és reiharcoló Szentendrén élt és dolgozott.

Horváth Béla: A Ferenczy Muzeum uj épülete és....
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 33.oldal

Ferenczy Valér, jestő

A genetikusok témája.

S. M.: Vérrokonok házassága

4.

ESTI HIRLAP, Br. 1975. jan. 10

Ferenczy Valér

"Az ellenszalon" cimmel Gerő Ödön arról ir, hogy a„Müvészház kiállitása demonstráció." Azok szerepelnek, akik tiltakoznak a Mücsarnok zsürijének itélkezése ellen, s olyanok, akik nem is jelentkeztek a Téli Tárlatra, szolidaritást vállalva a tiltakozókkal.
Ferenczy Valér négy képpel mutatkozik be a Müvészházban:"uj dalba fogott. Impresszionisztikusabb lett, a foltot erősebben különbözteti. A félmult franciák hatottak rá,- mondja a kritika.

A HÉT, Bp. 191o. dec. 4. XXI. évf. 49. sz. 79o-791. lap.

Ferenczy Valér

Gulácsy Lajos és Feiks müvészeket a fiatal nemzedék neves tagjai közé sorolja Gerő Ödön: "A Müvészház kiállitása" c. kritikájában. A tárlaton szereplő alkotásaikat külön nem emliti meg, de azokat, akik szerinte a müvészetben azonos nivón állnak igy csoportositja, mint a fenti három müvészt is.

A HÉT, Bp. 1910. szept. 18.
XXI. évf. 38. sz. 615-616. lap.

Ferenczy Valér

Hatvany Ferenc müvésztársával együtt a fiatalok között emliti meg Tövis: "A MIÉNK kiállitása" c. kritikájában, de annak ellenére, hogy a fiatalok közé sorolja őket, azt állitja róluk, hogy a modern festőifjuságot nem ők képviselik, hozzáöregedtek a régiekhez.
Müvészet c. rovat.

A HÉT, Bp. 1910. január 16.
XXI. évf. 3. sz. 47. lap.

Ferenczy Valér

Ferenczy Károly legidősebb fia, apja szellemében fogant portrékkal jelentkezett, majd a tájképek rutinjában ragadt meg, tehetsége inkább rézkarcaiban ütközött ki.

Magyar Hirlap 1975/167/6
Bojár: Egy müvész ikerpár emlékezetet

Ferenczy Valér

"Zsürimentes kiállitás" cimmel Jean Preux számol be a Müvészházban rendezett tárlatról és az ott szereplő müvekről.
A müvészről csak anyyit mond, hogy "mindenben, egészen a régi."

A HÉT, Bp. 1911. szept. 3.
XXII. évf. 36. sz. 583. lap.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valérnak, Károlynak,
Benkónak, Noémának Szentendrén
van múzeuma.

Vadas József: Mire emlékeztetnek az emlékmúzeumok
Művészet, 1977. április – 31. oldal.

FERENCZY VALÉR, festő

Az 1969-es, szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megvaltással 14 év alatt ke. ül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotja gömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 197[illegible] 191. sz.- FERENCZY VALÉR: "ULO AKT", cimü müve. p. ceruza. 254+408 mm. 295. old/

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények III., 287. old

Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1975.

Ferenczy Valér

"A Ferenczyek" cimmel Tövis ir a Ferenczy Család kiállitásáról az Ernst Muzeumban, ahol mind a négyen résztvesznek: Ferenczy Károly, Ferenczy Valér, Ferenczy Béni és Ferenczy Noémi.

Az apának a fiuval való összehasonlitásánál / a kritika / megemliti nagybányai természetstudiumait és megállapitja, hogy „nem csak az ifju Valér, de nálunk tán senkisem birná el ezt a lenyügöző szomszédságot.

A HÉT, Bp. 1916. dec. 17.
XXVII. évf. 51. sz. 738. lap.

Ferenczy Valér

Az apa és a fiu összehasonlitását folytatva,- a kritika szerint- a tehetséges fiura a siker a grafikában vár. Rajzaiban, rézkarcaiban a saját nyelvén szól, s legfeljebb csak a pietásban rokon az apjával, ahogy a müvészethez közeledik.

A HÉT, Bp. 1916. dec. 17.
XXVII. évf. 51. sz. 738. lap.

Ferenczy Valér

Figyelemre méltó törekvések jellemzik azt a fiatal grafikus nemzedéket, amelynek tagjai a Nemzeti Szalon téli kiállitásán szerepelnek és alkotásaikon "az artisztikus szempontok dominálnak", -közli a Müvészet c. rovat kritikája, majd felsorolja a résztvevőket: Barta István, Bánk Ernő, Csermely János, Diener Dénes Rezső, Ferenczy Valér, Klimó István, Metzner Ernő, Grünwald Klára, Miklósi- Mutschenbacher Ödön, Nagy István, Podvinecz Erzsébet, Scheiber Hugó, Somogyi Miklós, Teplánszky Sándor, Záhonyi Géza, Uitz Béla.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 12.
XXVI. évf. 5o. sz. 722. lap.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér
lényegre törő olaszországi szín-
orgiája is műfaji korlátokat söpör
félre.

Magyar Hirlap 1976/141/4

Wagner:Tárlat a Várban,Tájképek és utirajzok

Ferenczy Valér

alkotásával szerepelt a MNG Budavári Palotájában megnyilt Városképek és utirajzok cimü tárlaton.

Magyar Hirlap 1976/141/4

Wagner:Városképek és utirajzok

Ferenczy Valér (1885-1954)

„Boglyaz" O. v. 30x40

J. l. jobbra: Ferenczy Valér

1. ár.: 3000 Ft.

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976.szeptember

Ferenczy Valér, festőművész.

A „grafikai gyűjtemény legszebb lapjai" közös et-
nevezésű ciklusok sorában a XIX. sz. i vá-
roskepek és útirajzok kiállítás a Budavári Pa-
latában látható. Már századunkat jelzi a művész
lényegre törő olaszországi szívorgiája, műfaji kor-
látokat söpör félre (említve)

Wágner István: Táslat a Várban.
Magyar Hírlap, 1976. jún. 16.

Ferenczy Valér, festő

L.: Ferenczy Béni

— : Ferenczy Béni ..... 6.

Népszabadság, Bp. 1977 febr. 26.

FERENCZY VALÉR, festő

Károly, Valér, Noéni és Béni emberábrázolásai: gesztusok ban, álszellemültségben mily egylényegüek. Ily erős a "csa ládi kollektiv lélek"? A kamasz Valérről mintázott József azt az érzést támasztja, mint Béni karcsú fiúszobra és mintha Károly favágói Noéminál élnének tovább. Nőalakja ik nagytestűek, nem rubensiek, de bajosan törékenyek, mintegy kicsit dekadensek. 4.old

JÁNOSY ISTVÁN: A Ferenczy család, 2.old

Művészek, Múzeumi Magazin, 1973. 1.sz. Bp.

Ferenczy Valér, kerám

L:Barcsay Jenő

Barcsay és Kmetty kiállitások 2.

Esti Hirlap, Bp. 1977. febr. 8

Ferenczy Valér

Erőteljes szinezését, festményeinek egyszerü formáját, valamint kvalitásos grafikai alkotásait méltatja a Müvészet c. rovatban a "Három kiállitás" c. ismertetés, amely két másik kiállitás mellett, az Ernst Muzeumban rendezett "Ferenczyék" c. tárlatról számol be..

A HÉT, Bp. 1918. okt. 13.
XXIX. évf. 41. sz. 639. lap.

Terenczy Valér i festő

megemlítve.

(Tóbiás Áron: hangfelvétele)

—: Késői beszélgetések Radnóti Miklósról 39-52 o

Tiszatáj, Szeged. 1977. márc. 3/XXXI.

Ferenczy Valér, festő

L: Borsos Miklós

Kántor Lajos: Emberi képek, kátterrel. 1013–1020 s.

Jelenkor, Pécs 1976. nov. 11 / XIX.

FERENCZY VALÉR, festő

Ferenczy Károly"Hegyibeszédé"-hez valér fia,akiben szi
nészi tehetség is volt a"Józsefben" excellált,portés-
szerüen hasonlitott, a szenvedő kifejezést annál is in
kább könnyebben vette fel,mert a cigány Herkulesr táma e
kodott,aki"átható tekiszagot"árasztott maga körül 3.old

Jánosy István,: A Ferenczy család 2.old

Mázsák, Mázeumi Magazin, 1975. 1.sz. bp.

Ferenczy Valér, festőművész

Szentendrén, a Ferenczy-Múzeumban
található Ferenczy Károly, - Béni, -
Noémi és Valér alkotásai.

Szántho Imre: Szentendrei szeptember.
Pest Magyar Hírlap, 1946. szept. 11.

Ferenczy Valér

gyűjt. kiállítása.

Nemzeti Salon

1928. ápr.

Fővárosi Képtár

Ferenczy Valér

Szok Nagyb.

16. l.

A ubájai műtelep.

Ind. Tud. Fiz 5.

Cluj - Kvár, 1926

IRODALOM

-M.o.Müeml.II.798.l.
-Dr.Éber L:Jel.a M.N.Muz.
1903-as áll.ról.147.l.

JEGYZET

Ferenczy Valér

Kiállítás

A Műbarátban Ferenczy Valér festőművész túlnyomórészt legújabb munkásságáról számol be a közönségnek. Olajképein, amelyek a kiállítási anyag tekintélyesebb részét alkotják, a ligetek, az erdők zöldjét festi. A városliget, Rózsadomb, Zebegény fasorait, bütykös öreg fáit öltözteti ecsetvonásaival friss nyári díszbe. Költészete, a ligeti délelőtt csendes verőfénye, a lombokon átszűrődő tarka napsugarak, frissen, levegősen kel életre. Más tárgyú olajképei közül különösen kiemelkedik: Fekete fayence edények című csendélete. Járdabontás című két szénrajza önként kínálkozik nagyobb freskótervek előtanulmányának. Kár, hogy a kompozíció nem egységes, s néhol szétfolyó az alakok elhelyezése. Különösen hangulatos néhány ceruzarajza. Vonalasabb, részletezőbb rézkarcain se téved el nehézkességekbe. Ezeken többnyire a főváros szépségeit ábrázoló rajzokon különösen érezhető nemes művészete, fölényes technikája. Érdekesek az akvarellekhez hasonló, de részletező technikájuk miatt egészen más hatást keltő színes rézkarcai is.

Uj Magyarság

1942. dec. 17.

72468

Ferenczyné bárossy Elza

Szerepel a akvarell és pantellfestők
Kiállításán a Nemzeti Szalonban
egy zazarparti vázlata

Magyarság 1927 V. 26

Ferenczy Valér (1885–1954)

A szentendrei Ferenczy Múzeum termeiben látható néhány műve.

Pesti Műsor, 1975. márc. 19.

FERENCZY VALÉR

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

487-489
Szöveg : 53, *176/6*, 177, 257, *263/80*, *265/112*, 321, 322, 376,
Kép : 43, *451*,
Kronológia : 1902, 1905, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1916, 1918, 1928, 1934, 1937, 1968,

Ferenczy Valér

1911/12 II.

Ferképzőmfoiskövk

81. l.

pelt *ifj. Karel van Mander* (1605—70), aki mellett a bennszülött festők bizony szerény szerepet játszottak. Az 1754. alapított művészeti akadémia szellemét főleg franciák irányították.

A XIX. sz. elején lép fel az a két művész, akiknek egyike D.-t a nagyvilág szemében ragyogóan reprezentálja, míg a másik az önálló, nemzeti irányú törekvések kiinduló pontja. *Berthel Thorvaldsen* (1770—1844), a XIX. sz. első felében Canova mellett Európának legünnepeltebb szobrásza, aki a Winckelmann-féle klasszicizmus legkiválóbb dán képviselőjének, *Johann Wiedewelt*nek (1731—1801) iskolájából került ki, csodálatraméltó tisztasággal valósítja meg az északi népeknek a napsugaras Dél és a klaszszikus kultúra iránt táplált kiolthatatlan vonzódását. Másrészt a nagyot akaró, de szándékait csak tökéletlenül elérő *Nicolai Abraham Abildgaard* (1743—1809), a klasszicista és szerény, de intim *Jens Juel* (1745—1809) után *Christoffer Vilhelm Eckersberg* (1783—1853) a dán festészet igazi atyja, az a név, akire még sokkal később is mindazok hivatkoznak, akik a D.-et külföldi, „felforgató" befolyásoktól tisztán szeretnék megóvni. Thorvaldsen és Eckersberg körül csoportosul a dán művészeknek a mult század első felében már tekintélyes serege. A szobrászok közül *Hermann Ernst Freund* (1786—1840) ugyan a germán mitológiai alakjaival szeretné a szobrászatot megajándékozni, de lényegében mégis klasszicista, *Hermann Vilhelm Bissen* azonban (1786—1840), Thorvaldsen hű tanítványa és *Jens Adolf Jerichau* (1816—83) soká érvényben tudják tartani a hellenizmust. Eckersberg nyomán, aki egyforma odaadással művelte a táj- és arcképfestést, működ-

Ferencz Valér

vrd

Képzőművészek

1931. 94. l.

Ferenczy Valér

Kézdi-Kovács László, Gyügyei Nagy Zsiga, Glatter Ármin, Rottmann Mozart, K. Spányi Béla, Pap Emil, Ferenczy Valér, Aggházy Gyula, Kiss Rezső, Gergely Imre, Juszkó Béla, Kacziány Ödön, Halmi Artur, Wellmann Róbert, Tölgyessy Artur, Kovács József, Poll Hugó, Knopp Imre, Pentelei Molnár János, Basch Gyula, Zoltai-Zeihrer, Madarász Viktor, Kövér Gyula, Matkovics Béla, Wittlich-Eperjesi Károly, Teleki Antal a részt vevői a Műcsarnok jubiláris téli tárlatának.

Ferenczy Valér: "Ligeti fenyőfák" c. festménye energikus színfoltjaival leköti a néző figyelmét, -mondja kritikájában Orbán Dezső.

ÉLET, Bp. 1912. jan. 7. IV. évf. 1. sz. 25-27. lap.

Ferenczy Valér

„Virágok vázában" 1910. o.v. 80x80 cm
MNG

24. kép

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina, Bp. 1979.

Ferenczy Valér (1885-1954)

rövid ívár róla a „Szecesszió mint epszód" c. fejezetben, „A pályakezdő szecessziója" c. részben a 23. oldalon.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Bp. 1979.
Corvina

Ferenczy Valér

A téli kiállitás„a Mücsarnokban az öregséget, vagy a kozervativizmust, a Nemzeti Szalonban a férfikor mérsékelt haladását, a Müvészházban a fiatalság lelkesedő realizmusát képviseli,- mondja Sztrakoniczky Károly: "Képzőmüvészeti Szemle" c. beszámolójában.
Ilyen értelemben a három kiállitás három müvészgenerációnak felel meg, vagy "ha ugy tetszik a müvészetpolitika három állásfoglalásának. "
Ez után rámutat az egyes kiállitások,-először a Mücsarnok- hibáira, állapotára, majd a Nemzeti Szalon és a Müvészház következik utána.
A továbbiakban a kiállitásoknak egymáshoz való viszonyáról tárgyal, s végül a tárlatok értékéről is kinyilvánitja vélemén yét.
ÉLET, Bp. 191o. dec. 18.II.évf. 49.sz. 760.lap.

Ferenczy Valér

Sztrakoniczky Károly: „Képzőművészeti Szemle" c. cikkének folytatása.
A Nemzeti Szalonban szerepelnek: Plány Ervin, Zádor István, Jávor Pál, Raáb Ervin, Bednár János, Hódy Géza. Mindegyikük müvét külön értékeli a kritika.
Sok érdekességet adnak a kiállitásnak: Joachim Ferenc, Kőváry Szilárd, Koszta József és Székely Andor képei.
A Müvészház kiállitói: Zichy István gr, "Ménes" c. képét hozza a lap. Herman Lipót, Kövér Gyula, Páldi Zoltán képei nivós eredményeket nyujtanak. Zitter Sándor, Csáktornyai Zoltán, Szigeti Jenő és Ferenczy Valér alkotásaiban nagyon sok szépség van a kritika szerint.

ELET, Bp. 1910. dec. 18. II.évf. 49.sz. 760, 775. lap.

Ferenczy Valér

Őszi délután, olajfest. 1600 K

Ropalotafalu. 27. l

Művészház

1913

ESTE

Ferenczy Valér

Önarckép, grafika

Csánky Ung-Mal

39. l.

Ferenczy Valér

részt vett az alábbi
kiállításon

Tent Hága 1934

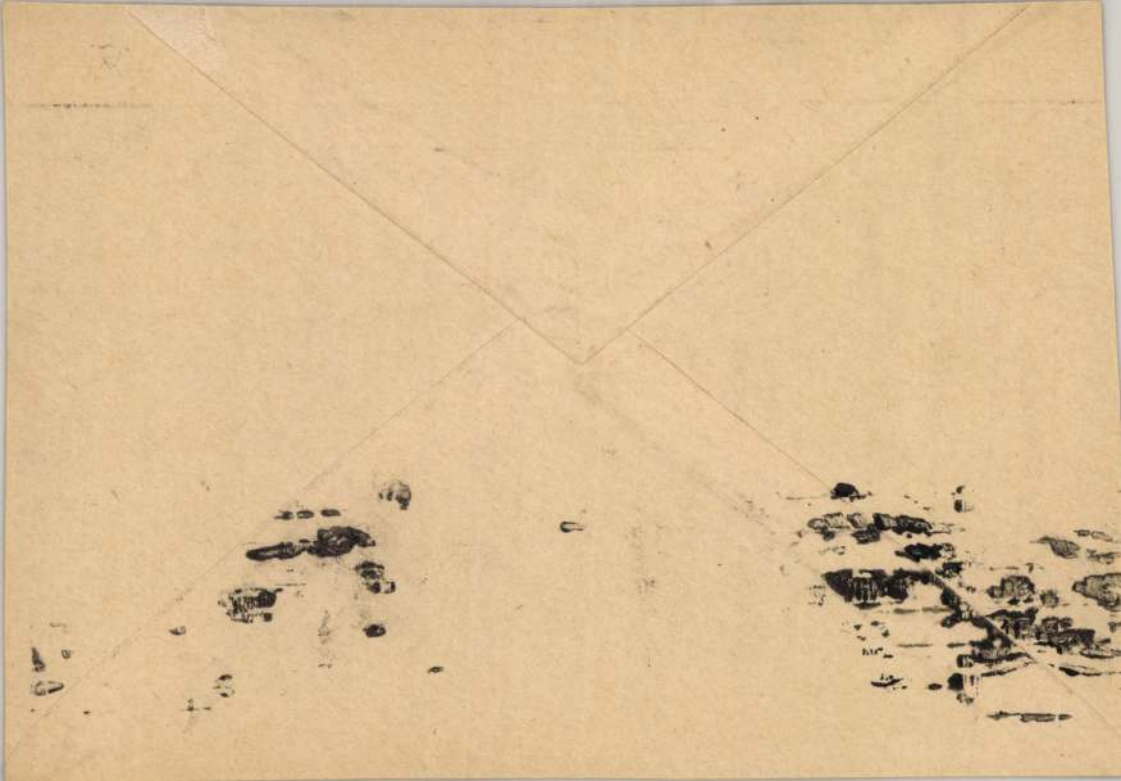

Ferenczy Valér

részt vett az akadémiai kiállításon Philadelphiában.

Fourth 1931.

V.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Paál László Társaság

[illegible] kiáll.

Nemzeti Szalon

1934. nov.

Fő, képt.

[illegible]

Ferenczy Valér

szül. Körmöcbánya 1885.

l. Hung. 1937

5 műve a londoni
magy. graf. kiállításon
1937

V

Ferenczy Valér

8 művel vett részt
a lembergi magy. graf.
kiállitáson

Irod Tow 1935

L

Ferenczy Valér

8 műve az oslói
magy. graf. kiállításon
volt

Ungarska 1934

V

Ferencz Valér

l.

Ezer Kortárs

83. l.

~~Bükk és vidéke növényei~~

VI. 167

Ferenczy Valér

nagybanyai

jub. kiáll. kat.

1912

Börtsök-Réti

124. l.

lásd okvetlenül

könyvtáramban

Ferenczy Valér

l.

Gerő Művészetről (Művészetről)

246, 252, 254. l.

1939

XXVI

Ferenczy Valér

festő

igen bő életrajz

Jásd

z

Karczagmagyállam

467. h.

Sopron, Benedek-r
Sz. Mihály-t
Sz. Jakab-ka
Sz. János-te
Anger-keres
Római vízv
Pihenő ker
Emlékkő a
falazva.
Sarvkővár
Sebes, templomro
Sz.-Mihály, templ
Sz-Margita, körk

Ferenczy Valér

Cród

Lázár Béla:

Tizenhárom magyar festő.

Bpest, 1912. 144 l.

Ferencsy Valéria

Sz M. 1955. 48. l.
(Hírek.)

(Halálozás: 1954
dec. 25.

Ferencsy károlyról írt
művére (1931) Barna-
garten-díjat kapott

(Pár sor az élé

N. képem kiáll

1933 ápr-máj (kincs)

Bp (rérk-sorozat)

Tavasi esős táj

Önarckép VI

1934. ápr-jun (k.o)

Női arckép IX/1 of

1939 (Kassa)

Édesanyám arcképe IV

Asztalra könyökölő ifju

Lilcom és szarkalás

A családi otthonban

I. M. képrm. kiáll 1950 ang (Mnás)

Kossuth híd lovakkal, of

Budai Dunapart, rérk

II. M. képrm 1951 nov-dec (n.o)

Kossuth híd I. rérk

Tav. Tárl. 1952 máj-jun (n.o)

Háború után
Ujjáépítés } rérk

Arkép kiáll 1952 ang (Ernst

Önarckép cigarettával IV. of

III. M. képrm 1952-53 Mnás

Sárospataki hár fákkal, of

(2)

Béke plakát és 5 éves terv

1953 szept (Trust)

Sáros patak
" " -i vésár
Kossuth hid II
rézt

~~Fr. M. képe~~

1954 jan.-febr (Lenes)

Prágai Ágnes arck, of

M. kisp. és Graf hiáll

1954 szept. (Est)

Batthyány-téri rokokohár IV. rézk

N. tal

1947 jun.-jul (50 művés)

Partrasiallás Budán
a Parlament a kossuth-hiddal
Nyugati csárak II. of

1948 jun (90 műv)

Ligeti fasor
Pesti alsórakpart } of

Tamás

1940. 112.

Lánchíd (korai állapot)
Gerzághár u. (első ")
rézk

1942 okt 135
A sárga hár, vízf

M. Mův-ért

1940 febr (r. Mücs)

Sapkás önarck III, of
Családi otthon III

1940-41 (Mücs)

Borús nagbányai táj II, of
Cigány láng IV

1942 jun. (h.o)

Nagbányai Borús vízpart II, of

1943 máj (h.o)

A Hunyadi János út, of

(5)

1943 ~~[illegible]~~ [M. Graf. Ga]

Palazzo Colonna, c. r.
Torpedo naszád

Cézány lány VI/1 szénr

Omkt (4)

1940 ősi (M. Graf. Ltc.)

Helyőrségi Leplom
Pesti Vegadó } rézk

Bp
Nagbirge } r

Részletek Costine d'Amperra
ból és Bp-ről

A Lánchíd a Várhegyel
kör

1941 nov Ark Kiáll
Arckép Tanulmány
Bódy László

Corvin Ármány

1941.

Nagyb-i vízpart III (rézk
" " utca V
" " part malommal
" " hegy lánc
Párisi részlet
Vásár bulág somlyón II
Bárkák az Adrián II

Leláttás a n.b-i
szemölcsös ból II
bare

(2) Ferenczy Valér

1947 márc. Lelátás a Rózsa-Domb-ról III/1 of

Alkotás Mhaz

1947 jun–jul.

(3) Lelátás a Dunára, of.

1923 márc

(1) Önarekép II–III festm

Önarekép IV–V. graf.

M. Rézkarc. Ty.

1939 téli (Mücs)

Bfi motivumok, r

A tanyi M. utca, sz. r

Szinpadi függöny vázlata
a Bariliko vízf

Jándakontás (falfestm. terv)
tiszt.

1948 febr. (Szalm. Gal)

Lelátás Bpre } rézk
a Zrinyi-n. }

Cigány nő sz. rézk
Borús vízpart
Székely kanecsó

Szépm

1948 dec. Gr. o. 82. Hoffm E
Folyóparti, rézk

1954. Gr. o. 87.
Tájkép, rézk

1910 Berlin
1922 Stockholm
~~1923 Gothenburg~~
1928 Róma
1929 London
1931 Philadelphia
1932 Valencia
1934 Oslo, Haga, Amsterd
1935 Lausanne
1937 London

1942-43 Rio, Berlin

1948 Stockholm

MIÉNK

1908. I. kiáll (N. Sz.)
Útrészlet N6-ról, N6-i lyet,
Lányok, Ütő lány, of

1909. II.
N6-i városrészlet
Sitáló lányok
Esős hangulat
Fuvolás
of

1910. III.
Veneria (S. Pietro)
Firenze (a dóm)
Felsőbánya
of

N. Sidlon

1907. I. csop. kiáll

Külvárosi hárak
Utcarészlet
Ruhaterejetés
Szöldben

of

1913 Fav

Lussingrande II
Napos táj

of

Ouchť (3)

1924 febr.-márc. (Bp. sfo kój)
Erdőben II, of

1927 m. táj
6" sz, of

1932 febr.-márc. ~~[illegible]~~
Felhős vízpart, of

1932 (Fův. nj. szerz.)
Vizes táj gáttal

~~1939 [illegible]~~ tépi

Quelet

(2)

1915 tav.
Velencei részlat, vízf

5 portraitvárlat hadi-
kórházakból, tuss

1915-16 téli
Félakt
Női arck
of

1916 tav:
Férfiarck II of

1917 tav
Szamovár csendélet
Férfiarck III
of

1917-18 téli
Fraknói Vilmos arck
utca rossali napban
Ház borús éssel
of

Helikon 1922 ápr

Fekvő akt V
kályha mellett

Ferenczy Valér

✓ Fűvolás bányás (1906) (of
✓ Szabadban ülő lányok (1908)
✓ Gyvorai táj (1909)
✓ Napernyős lányok (1908)
✓ Miláťás (1905)
✓ Tanulmány (1910)
✓ Női arckép (1911)
✓ Máramarosi hegyek (1906)
✓ Vasárnap a hajótban (1907)

Nagybányai k. k. 1912

1912, jul

Öszeres cigányasszonyok (1906)
Zöldruhás lány erdőben (1906)
Gyümölcsös (1910)
Felolvasás (1906)
Férfi arckép (1912) I
Lány himzéssel (1909)
Bányás háribó (1910)
Férfi mellkép (1904)

földmives

Tóth György, VI. 110, [redacted]

Ferenczy Valér

Aesto

Szód

z

Krück I. 324. l.

~~Római castrum~~ II. 102

1907. november 16. 584

A magyarországi Kárpát-egyesület pénztárnokának: az 1907. évi áll. segély felhasználási tervezete jóváhagyása. (868/1907.)

NYOMTATVÁNY

Ferenczy Valér

l. Ki-kicsoda?

207. l.

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Sárkány Gyula
~~Ferenczy Valér~~

A Kultuszminiszter megbízása alapján **Ferenczy Valér** festőművész megfestette néhai Ernszt Sándor, **Endrey Sándor** festőművész Tasnády Nagy András v. igazságügyminiszter, a Képviselőház elnöke, **Sárkány Gyula** festőművész pedig Zsindely Ferenc miniszterelnökségi államtitkár, volt kultuszállamtitkár arcképét.

Képrőm. Közlöny
1939. 3-4. 17.

Ferenczy Valér

wód
z

Kállai Ernő:

Madzyánszky László
Bp. 1943. 49. l.

Ferencry Valér

Irod
2

Forum
1935. 210. l.
(Ferencry Valér
kiállítása.)

Kopt kéziratok IV. 41

Ferenczy Valér

wód
z
Forum 1933. 3. 2. l. -

Ferencz Valér

Felvinczi Takács
Zoltán: Ferencz
Valér. Nyugat
1914. aug. 1.

Fig. 2. Hôtel Terminus.

Grundriss des Erdgeschosses.

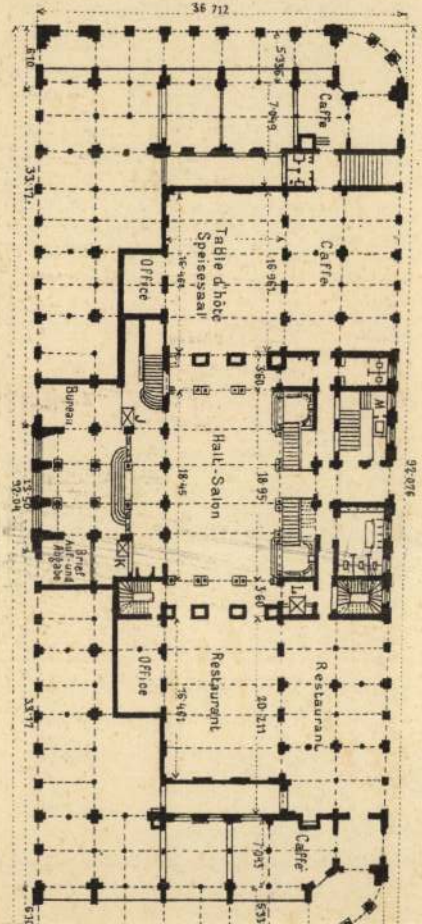

Ansicht u

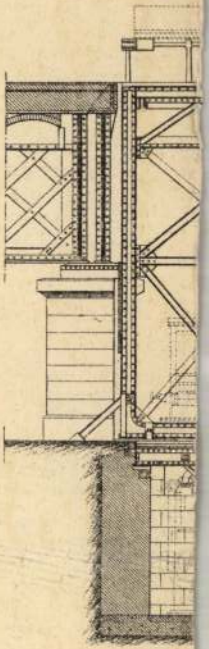

meghalt 1954 dec. 23 Byerton

1916 és

1918. Koll. Niall.

Ernstnél

kapta az

1910. Andrássy Dénes

fele öszt öndig melyet

két izben nyert el.

1910. Berlinii secessio

részv.

10 ennes Eorába került a

napybányai festőis-

kolába

1914. Párizsban kezdett

a rézkarcolásai beha-

sóbban fuglalkozni

1918. Illam-megbízai-

ból festette Fraknói

Vilmos érekéget

Cikkei jelentek meg a Spectator-ban és Contemporary Reviewban.

~~Crokaisy 80 l.~~

~~Éber 314. l.~~

~~Eger kostars 83. l.~~

~~(meggelenesi cs pol-~~
~~lasudi)~~

~~Kařezag 467. l.~~

~~Kikicsoda 207. l.~~

1923 Kolozsvár és Nagyvá-
radon gyűjt. kiáll.

1924. bresti mütermében a rez-
kare technikából gyakor-
lati tanfolyamot nyitott

1926. Philadelphiai m.
kiáll. rézv.

1928. gyűjt. kiáll. N. Szal.

1929. London | British
muzeum | m. rezkar.
colok kiáll.
7 rezkarcsivel

1929 Barcelonai
nk. kiáll

1929 Nürnbergi kiáll

1929. Barcelonában
ezüst érmet nyert.

Ferenczy Valér

Vrod
a

Ferenczy Valér gyűjt. kiállításának katalogusa. Bpest 1928. ápr.

~~189 mm.~~

~~Festmények, rézkarcok, rajzok~~

1918 év végén Nagybányán rezedve, évekre el volt szakítva Budapesttől. † 1928 a Nemzeti Szalonban koll. kiáll. volt első teljesen önállóan bemutatkozása.

† Egy ideig tanár volt a nagybányai festőiskolában

Keltakorbeli aranylelet, dunakömlödi

VI. 35

1935. tájáról írt monográfiája a Baumgarten díjjal jutalmazták.

1935. Baumgartner-dij

1935. gyűjt kiáll. Fränkel-
vél

1936. résztél Cleveland
utk. graf. kiállon

1938. a művész szereakció ré-
vén több hónapot töltött
külföldön

1939. a művész társadalmi
helyzetéről elvadásokat
tartott a bpesti tra-
badegyetemen.

1942. gyűjt. kiáll
Mübarás.

1944. műtermeből kibombázták az alkalommal tűnt~~ek~~
el 30 [nyomtatásra kész vörösréz és cinklemez

[teljesen
megnum-
kált

Ferenczy Valér

Túl bő önéletrajz és
öns graf. munkáinak
felsorolása:

Varga Nándor Lajos

Adatai a magyar művészi grafikához. Rézkarcolók 1900–1936.
Bpest, 1937. 219–230. l.

Ferenczy Valér

– aláírja azt a nyilatkozatot amelyben a mesterekhez hű fiatal festők a rolónia belső életének rendezetlenségét, válságát cáfolják.

Említve: Hollósy Simon, Thorma János, Réti István, Glatz Oszkár, Ferenczy Károly, Csók István, Grünwald Béla, Horthy Béla, Czóbel Béla, Rippl Ronai József, Perlrott Csaba Vilmos, Ziffer Sándor Mikola András, Boromisza Tibor, Jakab Dezső, Bíró Sámuel, Krizsán János, Réthy Károly, Ferenczy Valér, Ferenczy Béni, Deák Vali, Bátó Margit, Líderer Dávid, Jeremiás Nándor Debreczeny Zsolt.

Rácz Albert: Nyolc évtized festészete Nagybányán

Kortárs 1977/4 28 l old.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér

l.

Varga Adattár II.

137. l.

a m. [illegible] [illegible] [illegible],

II. k. Bp 1945

Tárgy: Borbély József tiszteletdíjának felemelése.

Hivatkozási szám:

Melléklet száma: 0

k Urat, hogy Borbély József gazd.elle-
vi október hó 15-től október 20-ig
21-től további intézkedésig havi
eg.
zteletdij kiutalásáról egyidejüleg

.évi november hó 6-án.

A miniszter rendeletéből:
Dr. Jeszenszky Sándor s.k.
miniszteri osztályfőnök.

tság ügyvezető Elnökének,
Budapest.

Hőgyes Endre-u.10.

Ferenczy Valér

egyedi miniatürjein Brangwyn angol festő tömött rézkarcai hagytak nyomot.

Gál István: Magyar-angol művészeti kapcsolatok. „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. március 3. k. 91.

Ferenczy Valér, festő és (1

grafikus, sz. 1885 nov. 22.
Körmöcbányán, mh. 1954
dec. 23. Bpesten. F. Ká-
roly és Fialka Olga festők
fia. 15 evés korától atyja
mellett művészeti tanulmányainak élt. Az érett
ségi letétele utan 1903. fél
évig a müncheni képzőmű-
vészeti akadémián tanult 1904-5.
Berlinben Corinth iskolájá-
ban ~~[illegible]~~ és 1905-6.
Párizsban akt studiumokat
végzett. 1906 tavaszatól 1908
őszéig Nagybányán ~~[illegible]~~ [illegible]
~~[illegible]~~, 1909. ~~[illegible]~~ eleiben Firen-
zében, ~~1909~~ nyarán Velen-
cében dolgozott. 1909. először
és 1910. másodszor nyerte
meg az Andrássy Deiner
féle ösztöndíjat. 1909-
10. telét Münchenben töl-

Nagybányán

Trvidideig

tötte. 1910 nyarán ben-
tarta Hollandiát s Ant-
verpenen és Brüsszelen át
jött haza. Brüsszelben
tanulmányozta a XVII. há-
zadbeli flamand festők ki-
nagyszabásu kiállítását. 1910-
11. telén és tavaszán Mün-
chenben aktokat és archépe-
ket festett. 1911. nyarán ~~X~~
kérnül édes anyjának fehe-
ternhás zöldhátteres archépe
1911 őszén Bpestre jött, s
1912. elején a képzőmi-
vészeti főiskola grafikai
osztályának hallgatója volt.
majd 1913 őszeig a zu fő-
városban tevékenykedett.
1913-14. telén Velencé-
ben, Firenzében, Romá-
ban járt és Párizsban
kezdett a rézkarcolás-

sal komolyan foglal 3
kozni. A grafikai
eljárásokat O. H. Peets
amerikai grafikustól
tanulta. 1914. Tavaszán
hazatérve szenvedély-
lyel látott a vézkarcmunkó-
hoz, nyomógépet hoza-
tott s érdeklődését
egyenlőgrányban osztotta
meg a festés és karcolás
között. 1916-és 1918.
Pesten az Ernst Mu-
zeumban volt gyűjt. ki-
állitása. 1918 végén az
imperium változás köve-
kezetében Nagybányán re-
kedve sivékre el volt
szakadva Pesttől. Egy
idig tanár volt a nagy-
bányai festőiskolában
1923 Kolozsvárt és Nagy-
váradon rendezett mun-
veiből kiállitást. Kevés-
sel utobb került vinze

a m. fővarosba
~~Budapestre~~, hol. Dohany (4
utcai műtermében a rézkarc technikából gyakorlati tanfolyamot nyitott. 1928 nagyrabásu önálló kiállítása volt a Nemzeti Szalonban. A következő évben a m. rézkarcolóknak a British Museumban rendezett kiállításán hét rézkarcával volt képviselve. 1929. a barcelonai utk. kiállításon ezüst érmet nyert. 1935. ityjáról irt és kiadott monografiáját a Baumgartner díjjal jutalmazták. Ugyanez évben Bpesten a Fränkel-szalonban rendezett ~~újabb~~ műveiből ~~ollektív~~ kiállítást. 1938. a műveiszere

nehezeket az egész kiállítás anyagával együtt a m. állam a nemzetnek ajándékozott

akció révén több hónapot
töltött külföldön 1939.
a bpesti szabad egyetemen
a művész társadalmi
helyzetéről előadás sorozatot tartott 1942.
a Mübarát-szalonjában
nyabb képeiből és grafikai
ból rendezték kiállítást.
~~1944~~ Budapest ~~és~~ 1944 *
~~kor~~ műterméből kibom-
bázták s ez alkalommal
tűnt el 30 karcának
teljesen megmunkált
nyomtatásra kész vörös-
réz és cinklemeze.

Danyanich-utcai

* nyarán ért légitá-
maláskor

Mint csodagyermek
atyja nyomodokaim
indult, külföldi utjain
sokat látott és tanult,
de a nagybányai hagyo-
mányokhoz mindvegig
ragaszkodott ~~[illegible]~~. Főleg arc-
képeivel és grafikáival
szerzett elismerést.
A Szépművészeti Muzeum-
ban vannak Ferenczy
Károlyné, Gyárak az
Orczy-utonál Nagybá-
nyai táj c. olajfestmé-
nyei s a muzeum graf-
gyűjteményében több rez-
karca, a Fővárosi Kép-
tárba kerültek: Vizes
táj gattal, Nagybányai
táj Cigánylány, Fiatal-
kori önarckép, Virágó
vázában c. olajfestményei

7

Ferfi arckép, Olvasó-
fiú, Kirakodás I–IV,
rajzok, Nagybányai
borus vízpart sz. rézk,
Kulvárosi kilátás rézk.
A római Coll. hungari-
kum, részére festette Frak-
nói Vilmos, a berlini
rézfere Klebelsberg Ku-
nó képmását.

Ferenczy ~~Károly~~ Noémi Valér

cród
2

Lyka Károly:

Ferenczyék mű-
veszete

Uj Idők 1916.

II. 630. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

GAÁL BÉLA
—hírlapbizományos—
HAJDUNÁNÁS

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér kiállítása

Egy nagy művészcsalád tagja állítja ki monkáit a Képzőművészeti Kiállítások helyiségeiben. Apja Ferenczy Károly, fivére Ferenczy Béni, a szobrász, huga Ferenczy Noémi, a modern gobelin legnagyobb európai művésze.

Ferenczy Valér festő lett. Lelkiismeretes, szimpatikus művész, tehetségének egész skáláját bemutatja ezen a kiállításon. Festmények, rézkarcok, rajzok számolnak be szorgalmas gazdájuk munkásságáról.

Magyarország

1935 máj. 12.

BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRÚT 25-29. SZÁM.
Fióküzletek: VI., Andrássy-ut 7. Telefon: 22-8-55. ✦ VI., Teréz-körut 10. Telefon: 25-1-03.
V., Lipót-körut 24. Telefon: 12-0-80.

Méltóságos
Nagyságos

Müemlékek Országos Bizottsága *urnak*
urnőnek

Budapest.-

Aréna-ut 41.

A címre kérem ügyelni.

Arany éremmel és diszoklevéllel kitüntetve 1931. évben.

FLEUROP
VIRÁGKÜLDEMÉNYEK KÖZVETITÉSE
AZ EGÉSZ VILÁGRA

Ferenczy Valér
festő

M.D.P

Méltatás.

Hubay Miklós: Ahol a nap hallgat
Élet és Irodalom, 1962. dec 22 - 8 lap

Ferenczy Valér

MOK

A Vallás - és Közoktatásügyi Minisztérium Levéltára Képzőművészeti vonatkozású iratainak repertóriuma 1945.

XIII. X/ 1. szám alatt az 6 életrajzi adatai is szerepelnek.

M.Heil Olga-Kiss Dezső-Török Lajos: 1945. utáni művészeti életre vonatkozó adatok.

Művészettörténeti tanulmányok. Bp. 1960. 221-235/ 250.l.

235 236.l.

Ferenczy Valér

MDK

Háboru után, rézkarc

Ujjáépités, rézkarc

Mücsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép cigarettával, of.

Arckép kiáll. Ernst Mus. 1952. aug.
6 l.

MDK

Ferenczy Valár 1885--

Batthyány-téri rokokó ház, rk.

Ernst Mus. M. Kisplaszt. és Graf. kiáll. 1954.szept.

31 l.

MDK

Ferenczy Valér

Önarckép cigarettával, olaj

Arckép kiáll. Ernst Mus. 1952. aug. 6 l.

MDK

Bálint A. cikke. Nyugat, 1921. jan. 16. 1.sz.

162 h.

MDK

Ferenczy Valér

Sárospataki vásár, rézk.

Sárospatak, rézk.

Kossuth-hid, rézk.

Békeplakát és 5 éves terv graf.Kiáll. Ernst Muz. 1953. szept. xxx

MDK

Ferenczy Valér, festö

Sárospataki ház fákkal. Olaj.

/Műcsarnok?/-III.Képzőmüv.kiáll.1952.dec.-1953.márc.
Kat. 7.1.

Ferenczy Valér

Práger Ágnes arcképe, olf.

Műcsarnok 1953 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

Ferenczy Valér MDK

Sárospataki ház fákkal, olf.

Mücsarnok 1952-53 III. Magy. Képzőmi Kiáll.

MDK

Ferenczi Valér, festő.

Háboru után. Rézkarc.
Ujjáépités 1

Mücs.-Tav. tárl. a Mücs.-ban. Hősök tere.
1952 máj. 10. – jun. 4. Jegyz. 11. l.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Kossuth-hid. Rézkarc.

Bp.Mücs.-II.Magy.Képzöm.Kiáll. 1951.nov.4.-dec.2.

Kat.le.l.

Ferenczy Valér MDK

Kossuth-hid, rézkarc

Mücsarnok 1951.II. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Ferenczy Valér

T.E: I.M. Képzm. Kiáll. grafikai müvei. Kis Ujs. 1950. aug. 27. 7.l.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Kossuth-hid, lovakka 1. Olf.

Mücsarnok.-I.M.Képzöm. Kiáll. 1950. Kat.4.l.

MDK

Ferenczy Valér, festö-graf.

Budai duna part. Rézkarc.

Mücsarnok.-I.M.Képzöm.Kiáll. 1950. Kat. 8.l.

MDK

Ferenczy Valér

Buđai Dunapart, rézk.

I.M. Képzőm. Kiáll. Műcs. 1950. aug.
8 l.

Ferenczy Valér

I.Magy.Képzőm.Kiáll.

Magyar Nemzet
1950.VI.é.210.sz.
Széch.kvt.

Végvári Lajos

Ferenczy Valér MDK

Budai dunapart, rézkarc

Műcsarnok 1950. I. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Ferenczy Valér

F.A.Et M. Nézk. Művészek Egy. kiáll. Szab. Nép, 1949, jul. 15.

MDK

Ferenczy Valér

Borus vizpart, szines rézk.

Székely kancsó, " "

/y

Magy. Rézkarcoló Művészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Cal. 1948. febr.

MDK

Ferenczy Valér, festö
szül. 1885

85.sz. Budapest, Bazilika. Karc.
86 " "Gatubild" "
87.sz. Helyörségi templom, Budapest. Karc.

Stockholmi grafikai kiáll. 1948. April.
Nemzeti Muzeum/Stockholm/ Katal. 17.1.

MDK

Ferenczy Valér

Lelátás Budapestre, rézk.

A Zrinyi utca, "

Cigány nő, szin. "

Magy. Rézkarcoló Művészek Egy. 25. kiáll.
Szalmássy Gal. 1948. febr.

MDK

Ferenczy Valér

Ligeti fasor, of.

Pesti alsórakpart, of.

9o művész kiáll. N.Szal. 1948.jun.

Ferenczy Valér

360- Ft. vándorlási előlegben részesült.

90 művész kiáll. N.Csal. 1940. jun.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Lelátás a Rózsadombról, of.

Az Alkotás Művészház XXXII. kiállításának katalogusa. "A Művész Két Arca". 1947.III.9-25.

M.D.K.

Ferenczy Valér

"A legnagyobb magyar képzőművészeti kiállítás"cimmel ir a lap az Ernst Muzeumban rendezett tárlatról, amelyet a magyar képzőművészek megsegitése érdekében a "Magyar Képzőművészetért" elnevezéssel nyitottak meg.
A rendező müvészek és a kiállitók között szerepel a müvész is.

"Szóval..." c. rovat
Szinház, Bp. 1946. juli 3-9. II. évf.
25. sz. 22. lap

Ferenczy Valér

Bemutatott műve:

113. p. „Törvivás," olaj.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművesek szabadsak szervezetének kiállítása, Budapest, 1945.

MDK

Ferenczi Valér

"Épitkezés" olajfestmény

A Nemzeti Parasztpárt Kiáll.Epest.1945.
Jun.24 - Jul.8. Kat.

MDK

Ferenczy Valér

"Liget nagy nyárfakkal" olajf.

A Nemzeti Parasztpárt Kiáll.Bpest.1945.
Jun.24 - Jul.8. Kat.

Ferenczy Valér
festő

Ligeti Miklós és Perlrott-Csaba
Vilmos társaságában kiállí-
tása volt az Ernst Museumban
1931-ben.

Dévényi Iván: Ligeti Miklós
Művészet, 1971. június - 20.oldal

Feranczy Valér MDK

Zongoránál, szénrajz

Mücsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai müvek nemzetközi kiállitása

Budapest, 1935 január 18

Emberek *állanak minden mozgalom és intézmény mögött s a történelem csodálatos paradoxona, hogy ma, a kollektív tömegek és akaratok korszakában egyre súlyosabb jelentősége van az irányító, szervező, kezdeményező és építő egyénnek. Emberek állnak országok és politikák élén, — az adott pillanatban Laval Franciaország és Hitler a német birodalom aktivitásának első vonalában. Hitler Berlinbe hívja Lavalt, aki — nagy haladás már ez is — legalább nem mondott nemet erre a meghívásra. Sőt, mintha tegnapelőtti nagy népszövetségi beszédében mintegy megérezve Hitler meghívását, egy kicsit igent is mondott volna... A francia külügyminiszter Genfben a német-francia kibékülésről beszélt, mint az egyetemes európai béke legfontosabb biztosítékáról, elismerte Hitler békeszózatának alapvető őszinteségét s végtelen emberi közvetlenséggel megfogalmazott szavai egy nagy európai humanitás melegségével öntötték el a két ország között már-már krónikussá vált diplomáciai fagyot. Hitler beszélt, Laval válaszolt, Hitler újból beszélt s nagyon valószínű, hogy Laval egy árnyalattal határozottabban és melegebben fog válaszolni s talán egy új út kezdete jelenik meg ebben a rokonszenves dialógusban. Mert ahol a kollektívumok, a nagy egységek nem tudják megérteni egymást, ott még mindig megvan a remény arra, hogy a kollektívumok vezérei megtalálják a közeledést. A középkorban divatos elintézési módja volt a két szembenálló hadsereg küzdelmének, a »certamen singulare«, a párharc: a két hadsereg egy-egy bajnoka személyes küzdelemben intézte el azt a kérdést, amelynek lebonyolítására két teljes hadseregre lett volna szükség. Milyen szép lenne ennek a becsületes és lovagias megoldásnak modern megfordítása: országok, szervezetek és világnézetek összecsapása helyett a vezérek megértő találkozása, — az értelem és lélek párharca, amely nem pazarol vért, erőt és életet, de amely meg tudja győzni egymást arról, hogy életlehetőségek csak az életen belül adódnak, népek és egyes emberek számára egyaránt. Hitler Berlinbe hívja Lavalt, s ki tudja, a francia államférfi talán el is megy a Spree-menti fővárosba. Ha a két vezér meg tudná győzni egymást az élet tényének legfőbb igazságáról, ha soha többé nem kerülne sor a vezérek mögött álló kollektív, tehát veszedelmes erők mozgósítására, akkor... ó, akkor megint érdemes lesz embernek lenni Európában.*

Az Operabál *megrendezése elől természetesen nem térek ki, — mondotta mai nyilatkozatában Radnai Miklós igazgató — viszont kell, hogy szilárd biztosítékot kapjak a rendkívüli erkölcsi és anyagi rizikó vállalására. Hát igen, rizikó minden válllakozással együttjár, a földművelőtől a bálrendezésig, csak persze a kevésbé körültekintő gazdák mindmáig elfelejtettek garanciákat kérni Istentől a rizikó vállalására. Az Operabál körül viszont, szerény nézetünk szerint, olyan nagyarányú körültekintő munka folyik a szezón kezdete óta, hogy nem csodálnók, ha a nagy körültekintések között elveszne a bál. Várakozás erre, tapogatózás arra, a közhangulat kivizsgálása, jelentés az érdeklődés hiányáról, cáfolat, kérés, nyilatkozat, ankét, — január második felében még csak ankét, hogy megtartsák-e a bált, vagy nem. Nem elég a tavalyi ragyogó siker biztosítéknak? Nem elég a különböző szakmák küldöttségjárása, az asszonyok érdeklődése, ahogy a lapokban minden olyan hír fölé hajolnak, amelyben ez a szó szerepel »Operabál«, nem elég a sajtó százszázalékos hozzáállása a mindenkinek csak örömet, üzletet, munkát, szép emléket jelentő Operabál mellé? Nem elég? Mi elég? Mi lehet itt még — szépen szólva — a »háttérben«, hogy mindez nem elég »biztosítéknak?«*

Vissza *az Ördögszigetre! — ezzel a jelszóval távozott rövid európai vendégszereplése után Ullmo, az egykori fegyenc. Huszonhat évig raboskodott Cayenne tropikus poklában, akkor kegyelmet kapott és hazajött. Jött, látott és elment a kedve. »Borzalmasan csalódtam, — jelentette ki Párizsban, mielőtt újra visszaindult az Ördögszigetre, ahol úgylátszik, még mindig jobb, mint Európában. Huszonhat évig élt távol a világtól, sőt, majdnem azt mondhatnánk, távol az élettől. Most hazajött Európába és megállapította, hogy »minden nap külön fájdalmat okozna, ha ittmaradna«. Értelmetlennek céltalannak és főképpen kellemetlennek találta Európát és általában az életet. Megállapítja, hogy kár volt visszajönni. Úgy érezzük, hogy szavaiban van valami hiteles. Ő másképpen látja a dolgokat, mint mi, akik bennük élünk. Ő kívülről nézi civilizációnkat, mint elfogulatlan idegen, akinek itt nincsenek érdekeltségei. Szemlélete tárgyilagosabb, mint a miénk. És ez a tárgyilagosság oda vezetett, hogy a volt fegyenc sürgősen összecsomagolta holmiját és visszament az Ördögszigetre, ahol úgylátszik, még mindig jobb, mint itt. Sokan vannak itt is, megszámlálhatatlanul sokan, akiknek valahogy hasonló érzésük van a mai élettel kapcsolatban, de szegényeknek nem áll módjukban visszavonulni az Ördögszigetre. Lesujtó ez a dolog. Valamit már tenni kellene, legfőbb ideje volna. Alaposan tatarozni kellene már egyszer ezt az Európát, hogy lakályossá válva dolgában kiállhassa a versenyt az Ördögszigettel.*

„A Baumgarten-alapítvány nem irodalmi segélyegylet,

irodalmi kérdéseket nem lehet szótöbbséggel eldönteni s nem az a cél, hogy minél többen vonják ki magukat írói tehetség címén a hasznos polgári munka alól...“

Babits Mihály érdekes beszéde az idei Baumgarten-díjak kiosztásának ünnepén

(Saját tudósítónktól.) Sötétruhás, megilletődött képű urak gyülekeztek össze péntek este a Baumgarten Ferenc irodalmi alapítvány sasuccai székházában, hogy a kuratórium ünnepi ülésén meghallgassák, mint döntöttek *az idei Baumgarten-díjak és jutalmak dolgában.* Az előkelő közönséggel szemben, az elnöki asztalnál *Babits* Mihályt *Schöpflin* Aladár, *Rédey* Tivadar és dr. *Basch* Lóránt üli körül.

Dr. *Basch*, az alapítvány egyik kezelője *Baumgarten Ferenc szellemét* idézi halálának mai nyolcéves fordulóján, maradandó esztétikai munkásságáról beszél s bejelenti, hogy irodalmi hagyatékát *németről magyarra fordíttatta* a kuratórium s rövidesen ki is adja. Aztán rátér az alapítvány anyagi ügyeire s beszámol róla, hogy az alapítvány ezidei nyers bevétele *az 1933-as 87.513 pengőről 75.752 pengőre,* tiszta jövedelme pedig *az 1933-as 45.149 pengőről 38.025 pengőre* esett vissza. A jövedelemből *25.200 pengőt fordítottak évdíjakra és segélyekre,* 542 pengőt pedig a könyvtár fenntartására és fejlesztésére; a fennmaradó összeg az alapítványi házban szükségessé vált rendkívüli beruházásokra és a kurátordíjakra szolgált.

Babits Mihály beszéde

Dr. *Basch* Lóránt után *Babits* Mihály emelkedett föl, hogy sok tekintetben *rendkívül érdekes beszámoló beszédét* elmondja.

— *Baumgarten* Ferenc ezelőtt nyolc évvel hunyta le a szemét, — úgymond — s az általa alapított és róla elnevezett alapítvány *ez évben hetedszer* osztja szét jövedelmeit az arra érdemes magyar írók között. E hét év alatt többször volt alkalmam ismertetni az alapítvány céljait és irányelveket: azokhoz, amiket más alkalommal elmondtam, ma sem tudnék lényegesen újat hozzátenni. Engedjék meg tehát, hogy ezúttal *csak néhány szót* bocsássak előre, mielőtt az alapítvány ezidei döntését hivatalosan felolvasnám.

— Lehetetlen lenne felsorolni mindazt a sok s nem egyszer ellentétes szempontot, *a meggondolásoknak azt a szövevényét,* amit tekintetbe kellett vennünk, emberi és irodalmi mérlegelés, jutalmazó, vagy serkentő szanték, esztétikai hangsúly és irodalompedagógiai hatás, anyagi lehetőségek és ideális kívánalmak, s a köztudat és saját meggyőződésünk útvesztői között. Jól tudjuk, hogy munkánk olyan természetű, amelyért elismerést soha senkitől sem várhatunk, éppen azért, mert *egyetlen személy, párt, vagy oldal véleményéhez sem* szabad határozatainkban alkalmazkodnunk. Nem alkalmazkodhatunk az *úgynevezett közvéleményhez sem,* különösen akkor nem, ha az a szó a legtöbbek véleményét jelenti. *Irodalmi kérdéseket nem lehet szótöbbséggel elintézni;* itt, ahogy mondani szokás, nem a szavazatok száma, hanem minősége esik latba. *Baumgarten* Ferenc, mikor alapítványának irodalmi vezetését az én ítéletemre bízta, *nem azt tette feladatommá, hogy az irodalmi köz- és pártvélemények népszavazásának eredményét foganatosítsam, hanem, hogy az alapítvány kitüntetésére és támogatására érdemes írókat a saját legjobb meggyőződésem és irodalmi lelkiismeretem szerint válasszam ki.* Ehez joga volt Baumgartnernek, s az alapítvány működésének az ő végakaratához kell alkalmazkodnia.

— Aki az irodalom törvényeit és lényegét ismeri, bizonnyal bölcsnek is fogja találni azt a rendelkezését, hogy irodalmi kérdések eldöntését nem valami testületre vagy szervezetre, hanem *egy író irodalmi lelkiismeretére* bízta. Nem térhettem ki a nagy feladat elől, amelyet rámruházott, de éreztem annak nyomasztó felelősségét és nem az én erőmre szabott nehézségeit is. Kurátortársam, dr. *Basch* Lóránt megosztotta velem a felelősség egy részét, kivált az alapítvány jogi és emberi, szociális vonatkozásait illetőleg, — de velem érezte annak súlyát is. Ezért, mikor az alapítvány szervezetét megállapítottuk, magunk kértük fel támogatásunkra a tudományos és szépirodalom kiváló kritikusaiból alakult *tanácsadó testületet.*

Ennek a testületnek a legnagyobb hálával tartozunk. Csodálatos önzetlenséggel s csupán a legtisztább irodalmi szempontoktól vezéreltetve állott munkánk mellé. Tanácsait és véleményeit nemcsak mindig tekintetbe vettem, hanem többnyire döntő súllyal ejtettem elhatározásaim mérlegébe. Tekintetbe vettem a közvéleményt is mindannyiszor, mikor saját habozásomat egy már határozottan kialakult köztudattal állíthattam szembe. De nem vehetek tekintetbe semmiféle véleményt, még a legkialakultabb közvéleményt, sőt legtöbbre becsült irodalmi barátaim véleményét sem, *ha a saját határozott ízlésemmel és érzésemmel ellenkezik.*

A fogadalom, amelyet az elhúnyt *Baumgarten* Ferenc szellemének tennem kellett magamban, amikor nehéz megbízását vállaltam, éppen az volt, hogy *mindig hű maradok a magam ízléséhez, a magam érzéséhez, a saját irodalmi lelkiismeretemhez, amelyben Baumgarten megbízott,* s amelyet alapítványa vezetésében érvényesíteni akart. Hű maradok még akkor is, ha ez a hűség hol evvel, hol avval a pártvéleménnyel, vagy közvéleménnyel szembeállít, s mint a multban, úgy a jövőben is *mindenféle vádakat és gyanúkat uszít rám.* Ezért nem érzem sem szükségét, sem lehetőségét annak, hogy ilyesmivel szemben védekezzem, s megelégszem avval, hogy *emlékezetbe idézzek néhány jelentős szempontot,* amely az alapítványt működésében vezeti.

— Az egyik, — folytatta *Babits* Mihály — hogy az alapítvány *semmiféle politikai tekintetet nem vesz figyelembe* és semmiféle irodalmi párttal vagy körrel, mint ilyennel nem rokonszenvezik. Ha némely évben valamelyik irodalmi oldal vagy csoport több tagja szerepel az alapítvány kitüntetettjei közt, mint a másiké, ez csak azért lehet, *mert több tagját találtam arra méltónak.* A másik szempont, hogy *ez az alapítvány nem irodalmi segélyegylet.* Sem alapítója nem szánta annak, sem a hivatalos bizottság, amely alapítólevelét a kurátorokkal egyetértésben megszövegezte, nem tekintette feladatát egy irodalmi segélyegylet feladatával azonosnak. Magyarországon *nagyon sok író és költő van* s az írók nyomora — amelyről már előző években is súlyos szavakat kellett mondanunk — *azóta nem csökkent.* A magyar kultúrának azonban nem az az érdeke, hogy sok írónk legyen, hanem az, hogy kitűnő íróink legyenek.

— Nemzeti irodalmunknak nem az az intézmény teljesít nagyobb szolgálatot, — emelte fel a hangját *Babits* Mihály — amely lehetővé teszi, *hogy mennél több ember, aki bizonyos írói tehetséget érez magában, — vonja ki magát a hasznos polgári foglalkozás kötelessége alól, tengődjék az irodalmi ürügy bizonytalan védelme alatt,* hanem az, amely *az igazi írók legkiválóbbjainak tudja megadni mennél gondtalanabb munkalehetőségét.* Ezért úgy érezzük, ferdén értelmezett könyörület volna az alapítvány úgyis megcsökkent jövedelmének elaprózása a nyomorgó írók tömegei között. Mert valóban már *tömegekről* kell itt beszélni, — holott író és tömeg igazán nem összeillő két fogalom.

— De nem vállalhattuk ezt az elaprózást alapítónk szándékára való tekintettel sem, aki végrendeletében nem azt kötötte szívünkre, hogy *mentül több* írót támogassunk, hanem azt, hogy *mentül hathatósabban* támogassuk a legérdemesebbeket. *Baumgarten* Ferenc, mint kritikus, mint gondolkodó mindig *az arisztokratikus elv* védője és hirdetője volt az irodalomban. Az ő szellemének *jobban megfelelnénk, ha az alapítvány egész évi jövedelmét egyetlen kiemelkedő tehetségű író támogatására fordítanók, mintha azt az irodalom plebejus tömegei között koldusalamizsnára váltva szétszórjuk.*

— Ennyit kívántam elmondani azok számára, — fejezte be *Babits* Mihály — akik az alapítvány céljait, vagy működését netán jóhiszeműleg *félreértették.*

Babits Mihály a feszült érdeklődéssel hallgatott és nagy tapssal fogadott szavak után ismertette a kuratórium döntését, amely szerint az 1935. évre az alapítvány *öt 2000—3000 pengős évdíjat* ad ki, még pedig *Füst* Milán költőnek, *Halász* Gábor irodalomtudósnak, *Karinthy* Frigyes írónak, *Nagy* Lajos írónak és *Szerb* Antal irodalomtörténetírónak. Ezenkívül *egyenként 1000—1000 pengős jutalomban* részesítették *Barta* János irodalomtörténészt, *Ferenczy* Valér képzőművészeti írót, *József* Attila költőt, *Telkes* Béla költőt és műfordítót és *Weöres* Sándor költőt.

Babits Mihály egyenként üdvözölte az új Baumgarten-díjasokat, kiknek nevében *Füst* Milán mondott megilletődött köszönetet.

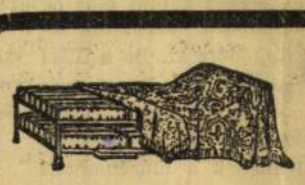

Harminckét gyermek

*

Megszületett a ratibori szabó harminckettedik gyermeke. »Teljes a pakli!« Hitler már el is vállalta a keresztapaságot és Nazilandban nagy az öröm a derék snájder csúcsteljesítménye miatt.

A harminckét gyermek persze nem egy, hanem három asszonytól született. Hogy az első kettő belepuszfult a folytonos szülésbe, azt csak említeni is hazafiatlan dolog.

Senki sem vádolhat, hogy az egykét valaha pártoltam volna. Azonban a gondolkozás és az értelmes beszéd, bár a legtöbb szószékről már rég száműzve van, ma még nem bűncselekmény, és így megkísérlem az egyke kérdését becsületesen és értelmesen megvilágítani, noha felfogásom a »hivatalos« nézetekkel nem mindenben egyezik.

Ez a probléma ősrégi, — és ez a régiség már maga is bizonyítja, hogy vele szemben az ember tehetetlen.

A görög mesevilágban, — mely megelőzte Krisztus születését, az egér-mama lenézően mondta az oroszlánmamának:

— Mily sokat szülök én, — te pedig csak egyet!

— *Hena, alla leonta!* (»Egyet, de oroszlánt!«) felelte büszkén az oroszlán-mama, aki bizonyosan gimnáziumot végzett, ha ilyen jól tudott görögül.

A mese azt bizonyítja, hogy »már a régi görögök is« tudták, hogy csak az túlságosan szapora, ami silány. Az állat minél felsőbbrendű, annál kevesebb az utóda. A tengerinyúlnak temérdek az ivadéka, a légyé még temérdekebb, a bakteriumé megszámlálhatatlan; az elefánté egy, kettő... Ha a világ összes kormányai összeállnának, hogy ezen változtassanak olyan irányban, hogy az elefántnak legyen tömérdek ivadéka és a légynek kevés, az ebben az akcióban részes kormányok mind igen nevetségesekké válnának.

Mit akarsz te, múlékony emberke, a Természet örök rendjével szemben?! Amikor a búzamagot elveted, még akkor is gyakran kívüled és feletted álló hatalmi tényezők végzik el, hogy az elvetett magból sok szem lesz-e vagy kevés...

Az emberek szaporodását emberi intézkedésekkel, törvényekkel, rendeletekkel éppen úgy nem lehet »szabályozni«, mint rábeszélő szóval. Ha pedig lehetne, ebből szerintem könnyen nagy baj lehetne, mert az intézkedések nem mindig helyesek és a rábeszélő szavak nem mindig bölcsek.

A ratibori szabó harminckét gyermeke közül huszonkilenc él. Feltéve, hogy ezek a gyermekek nem járnak mezítláb, sem a szüleik, ez harmincegy pár cipőt jelent, naponta nyolc liter tejet, stibit. A gyermekekből hármat rakva egy ágyba, legalább tíz ágy kell ennek a családnak... Mondjuk, hogy a legnagyobb gyermekek már önállóak, akkor is maradt még otthon legalább tizenöt. Ezeket mosdatni, rájuk főzni, mosni, nagy üzem; ennek költségeit nem egy, de három szabó sem keresi meg, még Ratiborban sem. De kapcsoljuk ki a kérdésből teljesen a pénzügyi és gazdasági vonatkozásokat, és fogadjuk el, hogy ezek semmit sem számítanak, hiszen köztudomású, hogy az emberek ma oly ideális lelkületűek...

Azt azonban nagyon szeretném tudni, hogy a ratibori szabó huszonkilenc gyermeke közül hányan »fogyatékosak« testileg vagy szellemileg? Több mint valószínű, hogy nem kevesen, mert ez így szokott lenni. Amit nyer az állam a testileg-lelkileg ép gyermekekkel, körülbelül ugyanannyit veszít a fogyatékosok őrizetével, ápolásával és eltartásával, a túlnépes családok esetében. Ez a »fogyatékosság« általános jelenség úgy a legmagasabbrangú, mint a legalacsonyabb sorsú családokban, ha a gyermekek száma már a huszat is meghaladja.

De hajlandó vagyok arra is, hogy hagyjuk ki a kérdésből nemcsak a gazdasági és szociális, hanem az élettani-patológiai szempontokat is. Feltéve, hogy mindezek a fontos tényezők nem léteznének, még akkor sem bírnám elhinni, hogy az egyke kérdése tisztán csak erkölcsi kérdés, és hogy ha az emberek ebben a tekintetben »megjavulnának«, megerősödnék a faj és a nemzet.

Tagadhatatlan, hogy a törökök nem voltak vádolhatók az egykerendszerrel. »A régi jó világban« tele volt a hárem fiatal nőkkel, s a születések mesterséges korlátozása teljesen ismeretlen volt. Az odaliszkok minél több fiúval akartak kedveskedni a szultánnak vagy a basának, és nincs nyoma annak se, hogy a leányok születésének ne örültek volna. De a faj és a nemzet mégis hanyatlott, s nagy arányokban fogyni kezdett, bár terjeszkedését hadjáratok vagy nagyobb járványok nem akadályozták.

Egy fajnak a hanyatlását, ha ennek eljön az ideje, nem lehetne feltartóztatni még a többnejűséggel sem.

Nem hiszem, hogy Japánban, mióta az az ország fennáll, csak egyetlenegy prédikáció is elhangzott volna az egyke ellen, s a nép szaporodása Japánban mégis nagyobb, mint bárhol a világon. Sem az állam nem sürgeti náluk a szaporodást, sem az egyház; s az eredmény mégis megvan.

Egy oly korszakban, mikor tíz-tizenöt évi szolgálat után, deresedő fejű, diplomás emberek még csak nem is remélhetik, hogy a gyakornoki vagy segédfogalmazói »rangot« elérjék, s amikor még mindig sok ezerre rúg azoknak a száma, akik diplomájukkal a kezükben, még csak napidíjasok sem elhetnek, reám nézve teljesen megfoghatatlan valami, hogy az egyke-problémáról egy szemrebbenés nélkül beszélnek.

Hát persze, én is nagyon szeretném fajomnak gyarapodását, de ez legelső sorban — bármit mondjanak is a papok — szerintem mégis csak az Istentől függ. Ebből pedig én azt a következtetést vonom le, hogy ezt a problémát nem az emberekkel, hanem az Istennel kellene elintézni. Azonban hogy tudnák elintézni azok, akik nem tudják még azt se, hogy az Isten hol lakik? Én elárulhatom, hogy az Isten hol található? *Mindenütt, ahova az emberek beengedik.* A »felesleges emberek« nagy tömege, melynek semmi lehetősége sincs arra, hogy fizikai vagy szellemi erejét bár a lét minimális szükségleteinek arányában érvényesíteni tudja, egy olyan front, melyen az Isten ha tudna is, — nem hajlandó átvergődni és inkább kívül marad. Mindenekelőtt ezt a nagy frontot le kell szerelni és valami módon fel kell használni, hogy bejöhessen hozzánk is az Isten. És ha itt lesz, bizonyosan segíteni fog majd megoldani az egyke problémáját is, melyről egyelőre — illendőbb, ha hallgatunk.

Fontos pénzügyi intézkedések Jugoszláviában

Visszafizetik a rövidlejáratú külföldi adósságokat és 25 százalékra szállítják le a dinár törvényes fedezeti arányát — 6·5 százalékról 5 százalékra mérsékelték a bankkamatlábat

Belgrád, január 18.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A jugoszláv nemzeti bank igazgatótanácsa *Sztojadinovics* pénzügyminiszter javaslatára néhány határozatot fogadott el, amely a gazdasági forgalom, főleg a hitelélet fellendítését célozza. Elhatározták, hogy *a 314 millió francia frank értékű külföldi rövidlejáratú hiteleket visszafizetik.* Az ezeknek a hiteleknek fedezetére külföldön letétbe helyezett és a jugoszláv nemzeti bankból származó arany így visszakerül az országba. Ugyanekkor *a nemzeti bank devizafedezetének egyrészét aranyra változtatják át.* Hogy a nemzeti bank rövidlejáratú hiteleit vissza tudják fizetni, a dinár 35 százalékos törvényes fedezetét *25 százalékra szállítják le.* A nemzeti bank fedezete azonban ténylegesen 30 százalékot fog kitenni, ami arányban a nemzeti bank trezorjaiban fog feküdni.

A rövidlejáratú hitelek visszafizetése révén a nemzeti bank *évi 30 millió dinárt takarít meg kamatokon.* Ezt az összeget a pénzügyminiszter javaslatára nem írják a részvényesek javára, hanem a gazdasági élet szükségleteinek ellátására fordítják. Ezért a kormány ajánlatára a nemzeti bank igazgatótanácsa elhatározta, hogy február 1-sejétől fogva *a bankkamatlábat 6.5 százalékról 5 százalékra, a lombard kamatlábat pedig 7.5 százalékról 6 százalékra szállítja le.*

A pénzügyminiszter a sajtó képviselői előtt kijelentette, hogy a kormány az utolsó napokban tett rendszabályok után *a hitelélet rendes működésére* helyezi a fősúlyt. *A 7 svájci centime-on stabilizált dinárral nem fognak kísérletezni.* Számítanak arra, hogy a devizapiac korlátozásának részleges megszüntetése után a hivatalos dinárkurzus és az úgynevezett zúgkurzus között levő különbség kiegyenlítődik.

A kormány ugyanakkor *más rendszabályokra is készül a gazdasági élet fellendítésére.* A nemzeti bank elsősorban a jugoszláv exportőrök külföldi követeléseit igyekszik teljesen elszámolni, mert ezek a követelések a klíringforgalomban, például Németországgal szemben csak lassan realizálódnak. Ezeket a követeléseket is a gazdasági élet szolgálatába állítják és főleg az exporttevékenységet akarják ezekkel előmozdítani.

Mint értesülünk, a kormány új törvényt készít elő a *parasztadósságok szabályozásáról.* A parasztadósságok ügyében *egyéves moratóriumra* gondolnak. *(T.)*

Óramúzeumot akarnak felállítani Budapesten

Gróf Berényi János ismerteti a mozgalmat

(Saját tudósítónktól.) A magyar órások külföldi mintára Budapesten *óramúzeumot* akarnak létesíteni, hiszen Európa legtöbb nagyvárosában van ilyen múzeum. Az óramúzeum felállítását már évekkel ezelőtt tervbevették az órások és hivatalos szervezetük: a Budapesti Órásipartestület. 1925-ben az Iparművészeti Múzeumban összehoztak egy érdekes *órakiállítást,* sokan meg is nézték, aztán az egész úgy elaludt. Az utóbbi napokban azonban új lendületet vett az óramúzeum felállításának terve. *Rill* Imre budapesti órás a múzeum céljaira *felajánlotta értékes gyűjteményét,* amire az órások között mozgalom indult, hogy mindenki tehetsége szerint hozzon áldozatot a múzeum felállítására. Hivatalos segítség nélkül azonban nem sokra mennének az órások, mert az ipartestület szegény, még megfelelő helyisége sincs.

Az óramúzeum felállításáról beszélgettünk gróf *Berényi* Jánossal, az órák amatőrjével, aki most minden idejét a múzeum ügyének szenteli. Megkértük, mondja el, hogyan szerveznék meg ezt az új múzeumot?

— Magyarországon körülbelül *50 magánóragyüjtemény van,* — mondotta. — A legnagyobb gyüjtők egyike néhai gróf *Csáky* Károly váci püspök volt, akinek órái nagy értéket képviselnek. A nemrégiben meghalt *Degen* Árpádnak, a világhírű magyar botanikusnak is értékes gyüjteménye volt. Híres gróf *Esterházy* Tamás gyüjteménye; a fiatal grófnak különösen álló és asztali órái értékesek.

— Mit mutatnának be a múzeumban?

— *Az óra fejlődését mechanikai, művészettörténeti és díszítési szempontból.* Az óra együtt fejlődött az emberrel, a mult század közepetáján azonban megállott a fejlődése. Már az ősembernek is volt órája: a lándsaóra és a vízóra. A lándsaóra abból állt, hogy az ősember nappal a földbe ütötte lándsáját és árnyékából számította ki az idő múlását. A vízóránál magától értetődően bizonyos vízmennyiség elfolyásából lehetett következtetni az időre. A homokóra ezekhez képest már egészen modern műszer. Ezt a középkorban használták és főleg az alkimisták műhelyeiben fejlődött ki. De a XIII. században már a toronyórát is ismerték. Ennek már volt mechanikai szerkezete. Bemutatnánk még a rokokó, barokk és biedermeierkor órafajtáit is.

— Modern órák nem lennének a múzeumban?

— Nem, mert a mult század második felében megkezdték az órák ipari előállítását. Az ilyen óra nem való a múzeumba.

— Hogy lesz az ember óragyüjtő?

— Ifjúságomat Fiúméban töltöttem, ott szerettem meg az órákat. Mint fiatal gyerek, sokat jártam az ott veszteglő hajókon és az első pillanattól kezdve rendkívül érdekelt a kronométerek élete.

— Hogy akarják összehozni a múzeumi anyagot?

— Ezt a kérdést csak hivatalos támogatással lehet megoldani. A napokban felkeresem *Sipőcz* Jenő főpolgármester urat és elébetárom elgondolásomat. Eszerint a főváros bocsássa rendelkezésre a tulajdonában levő Károlyi-palota egyes termeit. Ezek kitűnően megfelelnének a célnak. Külföldi tapasztalataim alapján állítom, hogy az óramúzeum fontos az idegenforgalom szempontjából. Angliában, Olaszországban és főleg Németországban nagyon sok ilyen múzeum van, amelyet az idegenek százal keresnek fel. Nálunk is eredményesen lehetne az idegenforgalom szolgálatába állítani az óramúzeumot. Másfél évtizeddel ezelőtt például Bécsben is szerveztek óramúzeumot, *Kaftan* Rudolf tanár vezetésével. Azóta ez egyike Európa legértékesebb óramúzeumainak és igen nagy vonzóerőt gyakorol a külföldiekre.

— Ha a főváros támogatná a mozgalmat, mi lenne a következő lépés?

— Ha megkapnánk a kért hatósági támogatást, kérelmet intéznénk a magángyüjtőkhöz, hogy meghatározott időre — egy-két évre — bocsássák a múzeum rendelkezésére értékes óráikat. Ezzel egyidejűleg akciót indítanánk az ország órásai között is. Ilymódon rövid idő alatt *1000 órát lehetne összehozni* és természetesen ezt a számot idővel szaporítani lehetne. Sok érdekes órafajta van; hogy csak egyet említsek, az a többezer pengő értékű biedermeier óra, amelyen a számlapon elől a mutatók az időt jelezték, a hátlapján pedig gombnyomásra fényesöl özékű férfi és nő jelent meg és... a fiatalember megcsókolta a hölgyet. **B. I.**

Forradalom a fűtés terén.

A szabadalmazott **VEZUV** légfűtésű kétaknás kályha napi 18 kg borsodi szénnel fűt két szobát és állandó melegvizet ad a fürdőszobában, folytonos égés ugyanott.

Központi melegvízfűtés csakis a szabadalmazott hazai barnaszén-ellátású kétaknás kazánnal a legolcsóbb, folytonos és tökéletes égés, egyszerű kezelés, állandó melegvízellátás, gyártja

A házai szeneket tüzelő berendezések vállalata

Budapest, Borbolya ucca 11. Tel.: 57-2-82

PH — s. e. F V. kiáll
1942 dec.

— **Ferenczy Valér kiállitása.** A Műbarát Mária Valéria-utcai termeit ezuttal *Ferenczy Valér* festményei és grafikai művei töltik be. Ferenczy Valér festőtehetsége apai örökség, művei azonban saját egyéniségéből, a maga külön lelkiségéből fakadtak. Az apa úttörő volt, a fiu a feltört úton a természet összhangzatos szépségeiben kiván elmerülni. Most bemutatott hatvan képét főként Budapest szépségeinek szenteli a művész, mégpedig három csoportban. Az elsőben a *Városligetet* örökiti meg a nyár teljében, amikor a haragoszöldön kivül már a sárga és lila szinek is jelentkeznek. A régi gyermekjátszótér s egyéb ligeti részletek — napsütésben és boruban — a művészi őszinteség jegyében szólnak a szemlélőhöz. Ferenczy második téma-szerelme a *Rózsadomb*. A Rózsadombról nézi a várost, amely felé a párás levegőn átsütő nap még a tüzfalakról is délibábot varázsol. Ügyesen választja meg témáit Ferenczy rajzain és rézkarcain. Ezekből kerül ki munkásságának harmadik csoportja. Budapestet a művészek egész sora örökitette már meg, de még mindig lehet ujat alkotni róla, ha a művésznek — mint Ferenczynek — van szeme és szive hozzá. Néhány szép arcképet is láttunk a tárlaton, amely karácsonyig lesz nyitva. (s. l.)

— **Farkas-körvadászat lesz a Székelyföldön.** Dr. Barabás Andor, Háromszék vármegye alispánja felkérte Csik és Udvarhely vármegye alispánjait, hogy december 20-ikán farkas-körvadászatot rendeljenek el vármegyéjük területén. Az emlitett vármegyék alispánjai hozzájárultak az előterjesztéshez s igy a Székelyföldön vasárnap valamennyi vadász általános körvadászatot rendez farkasokra.

— **Egy fiatalkori szélhámos leányt keresnek.** Többen panaszt tettek legutóbb, hogy *egy 13—14 évesnek látszó leány* becsenget a lakásokba és valami koholt hirt közöl az ott lakókkal. Ilyen módon borravalókat csal ki a hiszékeny emberektől. A főkapitányság kéri azokat, akiknél esetleg jelentkezik, hogy adják át rendőrnek.

— **Az osztálysorsjáték hétfői huzásán** az alábbi nagyobb nyereményeket sorsolták ki:

50.000 pengőt nyert 29144
10.000 pengőt nyertek 46130 91513
3000 pengőt nyert 82437
1000 pengőt nyertek 5082 16532 41741 52435
500 pengőt nyertek 23232 26755 53693 55571 79803 94482 94535
300 pengőt nyertek 6566 9362 9563 10108 14138 14909 19366 23311 23735 31942 32708 33593 36888 47739 49915 58050 60281 60623 84304 88160 98358. — (Esetleges sajtóhibákért nem vállalunk felelősséget.)

— **Az 50.000 pengős főnyereményt** Kiss Károly és Társa bank rt. Kossuth Lajos-utca 6. szerencsés üzletfelei nyerték.

Egyesületek és előadások

A Julián-Iskolaegyesület közgyűlésén dr. Madarász István kassai megyéspüspök elnöki megnyitója után dr. Petri Pál titkos tanácsos, ügyvezető másodelnök számolt be az egyesület külföldi magyar elemi iskoláiról és tanfolyamairól. A belföldön tanitókat és tanulókat jutalmaz az egyesület és a visszatért Felvidéken, Erdélyben és a Délvidéken 356-al emelte a Julián-könyvtárak számát. Ma 900 könyvtár működik 51.000 kötettel.

Gumijavító üzemet
nagyobb kapacitásut vagy
gumijavító gépeket
vennénk. Ajánlatokat „Javitóműhely 8296" jeligére **Fogány hirdetőbe**, IX., Ferenc-körut 39. 9349

Előkelő iparvállalat
azonnali belépésre keres
érettségizett férfigyakornokot.
Ajánlatokat „Komoly 120—9348" jeligére a főkiadóba kérünk.

— **Klebelsberg Kunó emléke.** A Magyar Történelmi Társulat volt elnöke, gróf Klebelsberg Kunó halálának tizedik évfordulója alkalmából csütörtökön öt órakor a Tudományos Akadémián emlékülést tart. Hóman Bálint elnöki megnyitója után dr. Domanovszky Sándor ügyvezető elnök mond emlékbeszédet.

Törvénykezés

— **Cérnadrágitók büntetését fegyházra sulyosbitotta a tábla.** Tavaly októberben nagyszabásu, láncolással elkövetett cérnaüzérkedést leplezett le a nyomozás. Az uzsorabiróság után, most foglalkozott ezzel az üggyel a tábla *Horváth-tanácsa*. A felsőbiróság lényeges mértékben sulyosbitotta az uzsorabiróság által kiszabott büntetéseket. Ehhez képest *Somosi Sándor* szabómester büntetését hathónapi fogházról *két évi fegyházra, 500 pengő pénzbüntetésre és 1000 pengő vagyoni elégtételre, Kaufmann Lipót* ügynök büntetését egy évi fogházról *két és fél évi fegyházra és 200 pengő pénzbüntetésre, Braun Jenő* ügynök büntetését öt hónapi fogházról *egy évi börtönre, Blau Lajos* kifutó büntetését egy hónapi fogházról *tiz hónapi börtönre emelte fel* és valamennyi vádlottat öt évi időtartamra eltiltotta mindenféle közszükségleti cikkel való kereskedéstől.

— **Ujból tárgyalták a Rokkantegylet bünperét.** Biróságaink több izben foglalkoztak már azzal a nagyarányú és sokfelé ágazó bünperrel, amelynek fővádlottja *Bárdos Ferenc*, a Rokkantegylet volt elnöke és egyben a Hermes Biztositó r.-t. volt vezérigazgatója. A Kuria, mint emlékezetes, megsemmisitette az alsóbiróságok felmentő ítéletét és a büntetőtörvényszéket új főtárgyalás tartására utasitotta. Ezután a büntetőtörvényszék *Gátay-tanácsa* tárgyalta ismételten az ügyet, de itéletet nem hozhatott, mert Gátay tanácselnök katonai szolgálatra bevonult. A büntetőtörvényszék mos *László Géza* tanácselnök vezetésével megismételte a tárgyaláson eddig történteket, amelynek során Bárdos Ferenc továbbra is ártatlanságát hangoztatta. A tárgyalás előreláthatólag több napon át tart.

— **A vizumhamisitási bünperben** ifj. *Benard Ágoston* és társainak bünügyében a büntetőtörvényszék *Lukács tanácsa* a bizonyitási eljárást befejezte, majd elhangzott a perbeszédek egy része is. A nagyszabásu bűnügyben rövidesen kihirdeti ítéletét a biróság.

SZINHÁZ-ZENE

Álomjáték

Schumann-ballet az Operaházban

Álomjáték? . . . a ballet már önmagában az, melyik szinpadi műfaj inkább, mint ez a léttelen imbolygás, szép emberi testeknek ez a gyönyörködtető mozgása, öntetszelgő kavargása a zene dallamainak, változó ritmusvilágának bűvöletében? Hogy ez a mozgás esetleg kifejez valamit? Mesét, életet, valóságot? Ujabb álomjáték, álom az álomban, játék a játékban! Azért persze nem árt, ha egy kitünő ballet-tervező, a táncos művészet titkainak alapos ismerője és egyéni tehetségü művelője, amilyen *Milloss Aurél*, egyuttal gondolkozó fő is, termékeny képzelő erő. Igy kellő avatottsággal tud elmélyedni örök zenék rejtelmeiben, hogy hozzájuk hangolja a látható szépség tüneményeit.

Most Schumann Karneválját „táncositotta meg." A hires zongoradarabsorozat — *Berg Ottó* jól hangzó zenekari átültetésében — néhány évvel ezelőtt már kapott nálunk Milloss-féle balletértelmezést. A „mese" most elmélyült, a lelkiekhez közeledett, amit a szép zene lirai háttere és természete nagyon is indokol. Egy fülledt nyári éjszaka bűvöletében — *Oláh Gusztáv* megejtően hangulatos diszletkölteményében a hasadt lelkü Pierrot ujszerü története finoman tapint rá Schumann „Florestan-Eusebius" lényének kettősségére. Ennyi épp elég, az „Álomjáték" egyéb jelképességeinek értelmén kár lenne törni a fejünket. Az egész nagyon szép, változatos, hangulatos, a zene jellegzetes tételeit az „ujklaszikus" balletideál eszközeivel értelmezi s ami fő: „szóhoz" juttatja az ujabb operai táncos nemzedék egész sor több értékes fiatal tagját. Feltünik mindjárt Estrella szerepében kecses figurájával, szépen fejlett láb- és mozdulattechnikájával a bájos *Kálmán Etelka*. A Chiorinát táncoló *Patócs Kató* gyönyörü jelenség és egészen különleges, sokat igérő ifju tehetségnek mutatkozik. *Pintér Margit* mint Coquette, csiklandós humorral spiccel. *Morgányi Fini*, mint „fatális hölgy", pompás ballet-komika. A „tütüs" csoport élén s egy jelenetben külön is fölcsillan a kis *Ákos Edit* kecsessége. Pierrot és második énje, *Tatár György* és *Suba Gyula* szellemesen összehangolt, mégis egyéni táncában jelenik meg. Meglepően érdekes, eredeti produkció *Sziver Imre* „Paganinije". *Vashegyi Ernő, Tóth László* és *Gál András* groteszk vonásokkal gazdagitják a szép, mozgalmas képet. *Kenessey Jenő*, a karmester, jól érzi a zenét és a táncszinpadot.

Lányi Viktor.

— **Nyolcvanötéves a Budai Dalárda.** Az ország egyik legrégibb dalosegyesülete, a Budai Dalárda most ünnepli fennállásának 85 éves fordulóját és ebből az alkalomból vasárnap dr. *Madarász István* kassai megyéspüspök a krisztinavárosi plébániatemplomban főpapi misét celebrált. A mise alatt a Budai Dalárda *Ádám Jenő* karigazgató vezényléséve! egyházi énekeket adott elő. A szentmise után a Pálya-utcai katolikus kulturház disztermében dr. *Cselényi Pál* országgyülési képviselő elnökletével tartották meg a diszközgyülést, amelyen *Varga Imre* iskolaigazgató, a Dalárda krónikása „A Budai Dalárda 85 esztendeje" cimmel ismertette a Dalárda multját az 1856-ban történt megalakulásától mostanáig. Kiemelte, hogy 1912-ben az akkor alapitott *Király-dijat* elsőnek a Budai Dalárda nyerte el és később a trianoni rabságban sinylődő ország zenekulturájának bizonyitékaképpen *Amsterdamban 1923-ban a Nemzetközi Dalosversenyen 292 résztvevő egyesület előtt nyerte meg az első dijat.*

A krónikás beszámolóját követően Cselényi Pál elnök emlékplakettet osztott ki a dalosok között.

*

A Fővárosi Operettszinház a jövő szombaton délután ½3 órakor és december 20-án délelőtt 11 órakor ismét szinre hozza „Latyi Matyi, a furfangos cukrászinas" cimü gyermekoperettet.

• **Szőts Ernő emléke.** Szőts Ernő, a Rádió első igazgatója tiz esztendővel ezelőtt költözött el az élők sorából. A rádió hőskorában példátlan munkabirással, nagy tapintattal és közvetlen szeretetreméltósággal hidalta át a vezetésére bizott intézmény kezdeti nehézségeit. A rádió csütörtökön délután 5 órakor kegyelettel emlékezik meg első igazgatójáról. Vitéz *Somogyvári Gyula* mond emlékbeszédet, majd ismét felhangzik a rádió 1925 december elsejei első műsora, amelyet annakidején Szőts Ernő állitott össze. *Sándor Erzsi, Dohnányi Ernő, Molnár Imre, Székelyhidy Ferenc* és *Zathureczky Ede* működnek közre.

*

Szüle Mihály—Hegedüs Tamás „Patyolatkisasszony" cimü operettje huszonötödször került szinre a Vidám Szinházban. A jubiláris előadáson is sokat tapsoltak a főszereplőknek, Fejes Terinek, ifj. Latabár Árpádnak és Petrovich Szvetiszlávnak.

*

Ticharich Zdenka zongoraművésznő nagy sikerrel koncertezett Kolozsvárott. Vaszy Viktor, a kolozsvári Nemzeti Szinház zeneigazgatója vezényelte a kisérő kamarazenekart. A sajtó egyhangu elismeréssel ir a művészi produkcióról.

*

Blaha Márta fiatal zongoraművésznő januárban Olaszországban hangversenyezik, Milanóban, Rómában, Pisában és Firenzében. Január 20-ika táján érkezik vissza Budapestre s Mengelberg vezénylésével Schumann zongoraversenyét játssza a Székesfővárosi Zenekar mesterbérleti hangversenyén.

*

Sir Éva „A rókacsinálta király" cimü mesejátékát szombaton mutatja be a Nemzeti Bábszinjáték. Az ujdonságot az ünnepek alatt matinék keretében is bemutatja a szinház.

*

„Katonanóták és menetelők" cimen a Zrinyi Csoport valóban hézagpótló, rég várt sorozatot indit meg. Pompásabbnál-pompásabb katonanótákat és menetelőket juttat el fuvószenekarainkhoz partiturában diszes külsőben, szines, eleven feldolgozásban és hangszerelésben. Feldolgozójuk Pongrácz Géza honvéd főkarnagy, nemcsak alapos ismerője a fuvószenekarnak, de komoly felkészültségü muzsikus is. A sorozat első füzete a Zrinyi-diszjelet és 11 katonanótát tartalmazza. A vezérkönyv ára 10 pengő. Kapható és megrendelhető a Vitézi Rend Zrinyi Csoportjánál (Budapest, VIII., Reviczky-utca 4/b.)

*

Hogyan irta Csiky Gergely a darabjait?

Egyszer elment Csiky Gergely egy előkelő táncos estélyre. Az egykori „ujdondász" megjegyzi, hogy: „nem azért ment, hogy kolonba álljon", társadalmi kötelezettsége vitte oda.

Néhány perc mulva körülötte rajzottak a főuri asszonyok és kiváncsian faggatták:

— Meg kell vallania, hogyan készülnek a drámák?

Csiky röviden felelt:

— Az iróasztalnál.

— A napnak melyik részében szeret dolgozni?

— Este, éjjel, mert akkor csönd van.

Egy ábrándos szemü báróné azt kérdezte:

— Ön is kék tintával ir, mint Jókai?

— Nem, én feketével irok — szólt humorát viszanyerve Csiky. — A sötét bonyodalmaknak az jobban megfelel.

— No és a vigjátékokat hogyan irja?

— Magam is, nevetek, asszonyom.

Tovább kérdezgették:

— És ha nincs kedve nevetni?

— Magamhoz hivom Kassai szinművész urat, megmondom neki, hogy milyen zsánerü jellemet irok és ő elkezd mókázni. Ránézek, nevetek, irok.

A hölgyek is nevettek. És Csiky is jóizüen, „döcögve" nevetett azon, hogy mindezt — elhitték neki.

Ünnepi KODÁLY-est
ma ½7-kor Zeneakadémián. A szerző vezényli uj művét, Concerto Psalmus-t. Müsoron még „Nyári Este". Két dal. Közr. Rösler, Csilléry, Szfőv. Énekkar (karnagy Karvaly). Szfőv. Zenekar. jegyek 1 P-től (Harmónia).

Ágoston Julia — Gerly Éva — Cselényi József — Járay József ma V. ½7.

MOZI

Irók előnyben

Esztendőkön át nem szerepelt karácsonykor magyar film a budapesti bemutató mozik műsorán. A „Halálos tavasz" volt az uttörő, *Zilahy Lajos filmje*, amelyet akkoriban, szinte vakmerőnek látszó gondolattal, a Fórum-mozi tüzött, pár nappal az ünnepek előtt, műsorára. A gondolat bevált, a film sikere minden várakozást felülmult.

Azóta nagyot fordult a világ. Ma már kapósabb cikk a magyar film, mint a külföldi, a filmszinházak valósággal vetélkednek a jó magyar filmekért és igy érthető, ha a bemutató mozik karácsonyi műsora is szinte kivétel nélkül magyar filmeket hoz. A Halálos tavasz iskolát csinált, de nemcsak általában a magyar filmek javára, hanem Zilahy sikere nyomán, az „irodalmi" filmek javára is. Az idei karácsony filmjei között öt olyan szerepel, amely témáját egy-egy kitünő iró nagysikerü regényéből vette.

Herczeg Ferenc nyitja meg a sort „A láp virága" cimü regény filmváltozatával. A film a milleniumi Magyarország könnyü, felszines életét viszi vászonra. Hőse egy letört, kártyás gavallér, akit jóhiszemüsége végül is börtönbe juttat. *Jávor Pál* a főszereplő, mellette *Fényes Alizé* a női főszerep.

Bónyi Adorján „Égő hegy" cimü regényének filmváltozata az „Egy sziv megáll" cimü film. A drámai feszültségben gazdag mese egy asszonyról szól, aki két halálos szerelem között vergődik. Az asszony *Karády Katalin*, szereplőtársai *Nagy István, Uray* és *Lehotay*.

Móricz Zsigmond „A betyár" cimü regényéből készült „A szép csillag" cimü film, amelynek főszerepét a Kolozsvár után Budapest kedvencévé is lett *Fényes Alice* játssza. A férfi főszereplő *Jávor Pál*

Csathó Kálmán „Kék taska" cimü regénye „Szakitani nehéz dolog" cimmel került filmre. A mese a filmvilág kulisszatitkairól lebbenti fel a fátylat. Főszereplője *Dayka Margit* és vitéz *Benkő Gyula*.

Végül *Matolcsy Andor* „Gyávaság" cimü regényével szerepel a sorban, amelyről máris ugy beszélnek, mint a magyar „Extázis"-ról. Főszereplője *Szeleczky Zita*, akinek ez egyetlen idei filmje.

• **A nagy király.** Nagy Frigyes életének filmje, amelyet Németországban a „Nemzet filmje" cimmel tüntettek ki, a velencei filmversenyen pedig elnyerte a legnagyobb kitüntetést, a Mussolini-serleget, rövidesen a budapesti közönség elé kerül. A film rendezője *Weit Harlan*. A film egyik főszereplője Budapest régi kedvence, *Gustav Fröhlich*.

• **Alida Valli és Andrea Checchi**, a „Leányálmok" cimü emlékezesen kedves olasz film két főszereplője játssza a főszerepét a „Láthatatlan bilincsek" cimü uj olasz filmnek is, amely izig-vérig modern drámai lüktetésü történet. Arról szól, hogyan alakitja át egy komoly, 40 év körüli férfi szerelme egy fiatal, elkényeztetett modern leány bonyolult jellemét.

Azonnal szállitható
2 olajtartály
egyenként 1500 m³ űrtartalommal, melynek szállitása a szükséges szegecsekkel és megerősitő csavarokkal azonnal eszközölhető.
SUPPAN-KOLLERICH és Társa
Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 21.
Telefon: 182—946.

HEGEDÜ, viola, cselló es az összes alkatrészek beszerzése előtt kérjen dijtalan árjegyzéket. **Részletfizetésre is** szállitok. Javitás, csere, vétel, becslés. **TÓTH JÁNOS** művészhegedűépitő, Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 8. 41 éves cég. **Hegedüt** speciális hegedükészitőnél vásároljunk

Vegyészeti nagyüzem szerelési vagy üzemgyakorlattal rendelkező, németül beszélő keresztény **gépészmérnököt** keres uj vegyészeti gyárához. Előmeneteli lehetőség, külföldi tanulmányut és jó fizetés biztositva. „Állandó 9274" jeligére a főkiadóba.

Vegyészeti nagyüzem fiatal, németül beszélő, keresztény **gépészmérnököt** keres uj vegyészeti gyárának tervező irodájához. Hosszabb külföldi kiképzés biztositva. „Állandó 9275" jeligére a főkiadóba.

Vegyészeti nagyüzem gépészeti rajzolásban gyakorlattal rendelkező, keresztény **rajzolókat** keres mielőbbi felvételre. Német nyelvtudás előnyben. „Állandó 9276" jeligére a főkiadóba.

Használt filmvetitőkészüléket keresünk megvételre, keskeny filmek vetitésére. „Textilgyár" jeligére **Patak hirdetőirodába**, Vilmos császár-ut 29.

Budán vagy Pesten kis urivillát vagy lebontandó öreg házat **készpénzért veszek**. Ármegjelöléssel körülirást kérek „Karácsony" jeligére **Patak hirdetőbe**, Vilmos császár-ut 28. 9348

Vasárnapi Szinház-Zene-Mozi utmutatónk egész héten nélkülözhetetlen a darabok kiválasztásánál

DECEMBER 15. KEDD

Napirend

Kedd: Róm. kat.: Valer. Görögkat.: Eleutér. Protestáns: Johanna. A Nap kel 7.25-kor, nyugszik 15.54-kor, a Hold kel 12.30-kor, nyugszik 0-kor.

Vizállás

A *Duna:* Hofkirchen—Passau és Oroszvár—Esztergom között apad, másutt árad; alacsony vizállásu. Bécs 233, Budapest 140. A *Tisza:* Máramarosszigetnél, Tekeháza — Tiszaujlak és Szeged—Zenta között apad, másutt árad; igen alacsony vizállásu. Máramarossziget 23, Csongrád —241, Szeged —127. A *Balaton:* Siófok 48. A *Velencei-tó:* Agárd 117.

Szinház

Operaház. 6: Trubadur (F. 7). Vez. Rossi Mario.
Nemzeti. 6: A kassai polgárok (X. 5).
Vig. ½7: Esküvő.
Uj Magyar. Szünet.
Kamara. ½7: A bolond Ásvayné.
Városi. 2: Sasfiók (ifj.).
Pesti. ½7: Nők harca.
Madách. ½7: Képzelt beteg.
Főv. Operett. 6: Mária főhadnagy.
Andrássy. ½7: Egy nap a világ (L.).
Vidám. ½7: Patyolat kisasszony.
Kamara Var. ½7: Találós csók.
Komédia. ½7: Panoráma.
Royal Var. ½7: Sicc r. t.
Bábszinjáték. ½7: Toldi.
Erzsébetvárosi. ¾5, ¼8: Boronkay lányok.
Józsefvárosi. ¾5, ¼8: Vén diófa.
Kisfaludy. ¾5, ¼8: Csárdáskirálynő.

Mozik

Atrium. 153-034. Keresztuton. ¼4, ½6, ½8 (v. és ü. ½2).
Belvárosi Hiradó. 181-244. Tessék jegyet váltani. Rókavadászat az Alpesekben. Ibériai félsz. Magyar és Ufa hiradók. Folyt. 10—21 óráig.
Corvin. 138—988. Styx kapitány leszámol, prol. ¾3, 5, ¼8 (szo., v. és ü. 1).
Deák (Décsi). 125-952. A kútásó lánya. Naponta ½2, ¼4, ½6, ½8.
Forum. 189-543. Férfihüség. 3, 5, ¼8 (v. és ü. 11).
Hiradó. 222-499. Tessék jegyet váltani. Rókavadászat az Alpesekben. Ibériai félsz. Magy. és Ufa hiradók. Folyt. 9—21 óráig.
Kamara. 423-901. A harmincadik. Prol. Nap. 11, ½2, ¼4, ½6, ½8. Első 2 el. olcsó, 3. mérs.
Kaszinó. 383-102. Keresztuton. ¼4, ½6, ¼8 (szo. ½2, v. és ü. 11).
Korzó. 182-818. A nap hőse. ¼4, ½6, ½8 (v. és ü. 11).
Nemzeti (Royal) Apolló. 222-002. Egy asszony visszanéz. 3. hétre prol. 3, 5, 7 (szo. 1, v. és ü. 11, 1).
Omnia. 130—125. Üzenet a Volga-partról. Prol. ¼4, ½6, ½8 (szo. ½2, v. és ü. 11, ½2).
Pest (Palace). 221-222. Alkalom. Nap. 11, ½2, ¼4, ½6, ½8. Első 2 el. olcsó, 3. mérs.
Rádius. 122-098. Igazi férfiak. Prol. ¼4, ½6, ¼8 (szo. ½2, v. és ü. 11).
Scala. 114-411. Keresztuton. ¼4, ½6, ½8 (szo., v. és ü. ½2).
Szittya (City). 111-140. Egy asszony visszanéz. ¼4, ½6, ½8 (szo., v. és ü. ½2).
Uránia. 146-046. Viharos éjszaka. 3, 5, ¼8 (szo., v. és ü. 1).

—

Adria. Gúnyvacsora (¼4, ½6, ¼8). **Alkotás.** Régi nyár (¼4, ½6, ¼8). **Anna.** Két lány az utcán (¼4, ½6, ½8). **Attila.** A száguldó fantom (10, ½12, ½2, ¼4, ½6). — **Belvárosi.** Miért? (¼4, ½5, ½6, ½7, ½8). **Budai Apolló.** Virrasztás (¼4, ½6, ½8). **Capitol.** Csókolj meg (½2, 3, 5, 7). **Duna.** Egy csók az élet (¼4, ½6, ½8). **Homeros.** Halálbrigád (¼4, ½6, ½8). **Józsefvárosi.** Ninocska (¼4, ½6, ½8). — **Mesevár (Elit).** Bűnös vagyok (¼4, ½6, ½8). **Nyugat.** Boldogság komédiája (¼4, ½6, ¼8). **Otthon.** Kádár kontra Kerekes (¼4, ½6, ¼8). **Pátria.** Negyedíziglen (10—1-ig folyt. mérs., ½2, ¼4, ½6, ½8). **Petőfi.** Fehér nővér (¼4, ½6, ½8). **Tinódi (Tivoli).** Fehér orgonák (½2, ¼4, ½6, ¼8). **Tiszti Kaszinó.** Dec. 15: Bűnös vagyok; 17: A 103. nem tért vissza; 20: Egy csók az élet (½5), ¾7). **Toldi (Rialtó).** Magdolna (10, ¾12, ½2, ¼4, ½6, ¼8). **Turán.** Gúnyvacsora (11, ½2, ¼4, ½6, ¼8). **Ugocsa (Astra).** Mindenki gyanus (¼, ½6, ½8). **Ujbuda.** Tábori Szinház (¼4, ½6, ½8).

BÉRLETI ELŐADÁSAINK

kedvezményes áron:

Operaház: vas. 11: Három ballet. (Nilusi legenda, Álomjáték, Pesti karnevál).
Kamara Var.: összes előadásokra.
Komédia Orfeum: pént. ½7, szom. ¼4.

Jegyelővétel

a Vigszinház, Fővárosi Operettszinház, Uj Magyar Szinház, Andrássy Szinház, Madách Szinház, Vidám Szinház, Komédia Orfeum valamennyi előadására a Pesti Hirlap jegypénztárainál:

Vilmos császár-ut 78. (Tel.: 112—295.) — Erzsébet-körut 1. (Tel.: 225—686.) — Krisztina-körut 133. (Tel.: 150—924.)

HETI RÁDIÓMÜSOR PÉNTEKEN

József királyi herceg az alkotmányos és öncélu Magyarországért

A költségvetési törvényjavaslat felsőházi tárgyalásának első napján József királyi herceg általános figyelmet érdemlő nagyszabású beszédben szólt az időszerü kérdésekről. Fejtegetései a napi problémákon messze tulemelkedtek és egyetemes, nagy nemzeti szempontokkal foglalkoztak. A magyar nemzettel és annak történelmével szorosan összeforrott királyi hercegi család kimagasló és népszerü egyénisége rámutatott a magyar feladatok legfontosabbikára és legszentebbikére: őriznünk, védelmeznünk kell öncélu függetlenségünket, épségben kell tartanunk alkotmányunkat. E követelmények megvalósitása nélkül nemzetünk felemelkedését nem biztosithatjuk, e kötelesség elmulasztása azt eredményezné, hogy az ország és nemzet ereje hanyatlanék.

Az izig-vérig magyarrá vált Palatinus-család sarja felemelte figyelmeztető szavát, hogy emlékeztessen: legfontosabb kötelességünk önálló, független létünk biztositása. Nyomban meg is mondotta, hogy ezt miképpen, milyen eszközökkel tudjuk elérni. Európa évezredes viharsarkában tökéletes és népességünk erejét magában foglaló hadseregre van föltétlen szükségünk. A jobb magyar jövendőnek honvédségünk az igazi záloga.

József királyi herceg, akire már az első világháboru idejében is, katonáink mint szerető édesapjukra tekintettek, szót emelt a honvédség további felszerelése, fegyverkezésének korszerüsitése érdekében. Amiként annakidején, az első világháboru lövészárkaiban mindig gondja volt arra is, hogy „fiai" hozzátartozói odahaza milyen viszonyok között élnek, akként most is sürgette: a harcos, aki a halállal állandóan szembenéz, lehessen tudatában annak, hogy övéi odahaza nem nélkülöznek.

A tűzvonalban harcoló katona maradéktalanul teljesiti kötelességét. De az ország jövője szempontjából ép úgy elengedhetetlen, hogy a hátsó arcvonal polgári lakossága is egységesen, összefogva és fegyelemben vállalja a feladatokat. Erre hivta fel a figyelmet a királyi herceg, amikor követelte: Ki kell küszöbölni a magyar hazafiassággal össze nem egyeztethető demagógiát, amely olykor „becstelen egyéni érdekekből" megbontja a szükséges magyar egységet.

A királyi herceg szavai országszerte visszhangot kell, hogy keltsenek, hiszen azok a magyar feladatok legfontosabbikára mutatnak.

Török-szovjet tárgyalásokról ir egy svájci lap

Zürich, dec. 14. (Bud. Tud.) A „Tagesanzeiger" ankarai jelentése szerint illetékes diplomáciai helyen kijelentik, hogy Törökország és a Szovjet-Unió között tárgyalások vannak folyamatban, amelyeknek célja uj diplomáciai megegyezés kötése. A svájci lap további jelentése szerint illetékes forrásból kijelentik, hogy a tárgyalások a mult héten végső szakaszukba érkeztek, amikor Steinhardt amerikai nagykövet az Egyesült Államokból való visszatérése után első izben jelent meg látogatáson Menemencsoglu külügyminiszternél. Röviddel ezután a szovjet nagykövet is felkereste a török külügyminisztert és Szaracsoglu miniszterelnök és a szovjet nagykövet között hosszabb megbeszélés folyt le.

Rádiója rom vagy Sercceg
megjavitja gyorsan Herczegh

HANGSZÓRÓK
ERÖSITÖBERENDEZÉSEK
RÁDIÓK
CSÖVEK
ZENEGÉPEK
ELEKTROMOS CIKKEK
GRAMOFONOK és LEMEZEK

HERCZEGH RÁDIÓNÁL
VI. ANDRÁSSY-ÚT 14. • TEL.: 113-710
Fiók: Corvin Áruházban.

Ujdbl nagy hanglemezválaszték
Régi és törött lemezeket legmagasabb napi áron veszünk. 8658

NAPI HIREK

— Kormányzói kitüntetések. A Kormányzó hétfőn kihallgatáson fogadta báró *Perényi Zsigmond* koronaőrt és átnyujtotta neki, mint a most félszázados fennállását ünneplő Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értekesitő Szövetkezete elnökének, aláirásával ellátott fényképét. A miniszterelnök előterjesztésére a Kormányzó a szövetkezeti élet terén kifejtett értékes és eredményes működésük elismeréséül dr. vitéz gróf *Teleki István* alelnök, vezérigazgatónak a Magyar Érdemrend középkeresztjéhez a csillagot, *Kornis István* ügyvezető igazgatónak a Magyar Érdemrend tisztikeresztjét adományozta. A pénzügyminiszter előterjesztésére a Kormányzó megengedte, hogy Foltányi Bélának és Szabó Ferencnek, a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete igazgatóinak elismerése tudtul adassék.

— Kitüntetés. A Kormányzó Benkő Zoltán m. kir. rendőrfőfelügyelőnek az idegen uralom alatt a magyar nemzet érdekében kifejtett tevékenységéért a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta.

— Glattfelder Gyula érsek gyengélkedik. A budapesti olasz kulturintézet akadémiai évének megnyitóülésével kapcsolatban egyes lapok megirták, hogy azon részt vett *Glattfelder Gyula* kalocsai érsek, főpásztor is. A hir téves, mert az érsek még gyengélkedik. Már hosszu idő óta el sem hagyta Szegedet és orvosa utasitására nem foglalkozik sem hivatalos, sem magánügyekkel.

— Várady Imre beiktatása Bolognában. Rómából jelentik: Olaszország legrégibb egyetemén, a bolognai egyetemen ünnepélyes keretek között iktatták be *Várady Imre* egyetemi nyilvános rendes tanárt, aki elfoglalta az olasz-magyar kulturális egyezmény értelmében létesitett magyar nyelvi és irodalmi tanszéket. Az egyetem aulájában diszes közönség élén *Alexandro Ghigi* egyetemi rektor üdvözölte a magyar tanárt, aki „A nyugat és kelet a magyar irodalomban" cimmel tartott előadást.

— Olasz lap az ezeréves Kállay-családról. A milánói „Sera" Kállay Miklós miniszterelnök fényképével diszitett hosszu cikket közöl „Az ezeréves Kállay-család" cimmel. A cikkiró melegen ismerteti a Kállay-család történetét, kiemelve, hogy ez a család a legrégibb időktől mostanáig mennyi nagy embert és kiváló férfiut adott a magyar hazának. Kállay Miklósról megemliti, hogy régi, kipróbált politikus és kitünő szakember, Olaszországnak hűséges barátja. Az ő személye egyébként nem szorul részletesebb ismertetésre az olasz közönség előtt — mondja befejezőül a cikkiró.

— „Mi tartotta fenn Erdélyt?" Vásárhelyi János püspök előadást tartott Marosvásárhelyen „Mi tartotta fenn Erdélyt?" cimen. „Erdélyt — mondotta — elsősorban a reformáció, azután a műveltség tartotta fenn. Harmadsorban pedig az erdélyi felekezetek összefogása, kölcsönös egymásmegbecsülése. A vallási türelem bölcsesége tartotta meg Erdélyt és nem utolsó sorban a nemzetiségi kérdés igaz megoldása. Felületes magyarságtól távol van az erdélyi lélek s azt nem is tudja megérteni."

— Meghosszabbitották a Károly-csapatkereszt igénylésének idejét. A honvédelmi miniszter lehetővé akarja tenni a visszacsatolt Délvidék tanyai lakóinak, a muraközieknek és a betelepitett székelyeknek — akik ilyenirányu kérvényeiket még nem adták be —, hogy a Károly-csapatkeresztre vonatkozó igényjogosultságukat igazolhassák. Ezért a kérvények benyujtási határidejét 1943 február 15-ig meghosszabbitotta. A minden városban és községben annakidején kifüggesztett hirdetmény utmutatásai szerint kiállitott és fölszerelt kérvényeket a HM 22 osztályához (Budapest, V., Horvéd-u. 28.) kell küldeni.

— Halálugrás a harmadik emeletről. Egy 50 évesnek látszó, egyszerüen öltözött ismeretlen nő a Király-utca 23 sz. ház harmadik emeletéről a lépcsőházba vetette magát. Rögtön meghalt. Holttestét a tetemnézőbe szállitották és kutatják kilétét.

— Házasság. *Koppány Mimó, Koppány István*, a Salgótarjáni Kőszénbánya rt. intézőjének leánya és dersenyei *Lévay Pál* vallásoktató református lelkész december 8-án tartották esküvőjüket a salgótarjáni református templomban. Tanuk voltak: *Vitányi Jenő* szőv. közélelmezési főfelügyelő és dersenyei dr. *Lévay Zoltán* ügyvéd. Az esketési szertartást *Molnár Lajos* dunavecsei lelkipásztor, országgyülési képviselő végezte.

Határ Irén (Fadd) és ifj. *Galambos Lajos*, a Dunaföldvári Népbank cégvezetője Budapesten, a Nagyboldogasszony kápolnában december 7-én tartották esküvőjüket.

Filep Aranka és *Orbán Árpád* szombaton tartották esküvőjüket a III. kerületi Kálvin-utcai ref. templomban.

— A postai kézbesités Aranyvasárnapon. A postavezérigazgatóság közli, hogy a december 20-ára eső vasárnapon a budapesti és vidéki kézbesitő postahivatalok (ügynökségek) egyszeri köznapi teljes kézbesitést végeznek.

— A Kurban-Bajram ünnepek alkalmából pénteken d. e. ½10 órakor a magyarországi mohamedán lelkészi hivatal helyiségeiben (Mecset-u. 17.) istentisztelet lesz, amelyen *Abdul Latif* imám hitszónoklatot tart.

— Meghalt százéves korában. Pécsről jelentik: Özv. Hampl Edéné százéves korában meghalt. Az elhunytban Koch Ede prelátuskanonok nagynénjét gyászolja.

— Karácsonyi vásár. A III. kerületi Árpád-gimnáziumban vasárnap d. e. 10-től este 6-ig karácsonyi vásárt rendez az iskola diákkaptárvezetője.

AZ ELSÖTÉTITÉS
este 8 órától hajnali 5 óráig tart.

— A Főméltóságu Asszony segélymozgalmára az érkezés sorrendjében az alábbi ujabb nagyobb adományok folytak be: Debreceni Baross Szövetség szervezete Rum- és Likőrgyárosok Szakosztálya 1250 pengő, Montenuovo Nándor herceg 1000 pengő, Szőv. Köztiszt. Hivatal személyzete 719.56 pengő, Szent István-közkórház és flókjai 465.10 pengő, Láng L. Gépgyár Rt. 2000 pengő, Röck István Gépgyár, N. N., Stühmer Frigyes Rt. Csokoládé- és Cukorárugyára 1000—1000 pengő, Vorsteher Pál és Vorsteher Pálné, Strube Rezső 500—500 pengő, Szőv. polgármesteri XVI. ügyoszt. 491.80 pengő, Szőv. Tüzoltó Főparancsnokság 454 pengő, Fuvarhitelintézet Rt. 300 pengő.

— A Horthy Miklós-kollégium jubileuma. A budapesti Horthy Miklós-kollégium vasárnap ünnepelte fennállásának huszadik évfordulóját. Dr. Kolosváry Bálint egy. tanár, a kollégium igazgatótanácsának elnöke, köszöntötte a kollégium fővédnökét, a Kormányzót, majd dr. Csoma Kálmán kollégiumi igazgató mondott beszédet. Az üdvözlésekre a kultuszminiszter helyett megjelent dr. Stolpa József államtitkár válaszolt. Dimiter Tosev bolgár kir. követ az őszinte magyar-bolgár barátság nevében üdvözölte a kollégiumot.

— Rendelet a munkások gyermeknevelési pótlékáról. A kormány rendelete szerint a munkások gyermeknevelési pótlékát az igényjogosultnak a háboru idején, de legkorábban az 1942 julius 31 után a nemhivatásos állományban teljesitett tényleges katonai (csendőrségi) szolgálata egész tartamára ki kell fizetni, ha az igényjogosult bevonulását megelőzően legalább három hónapon át munkaviszonyban állott. A pótlék azt is megilleti, aki közérdekü munkaszolgálatot teljesit. A rendelet a gyermeknevelési pótlék összegét is fölemeli. A fölemelt összegü pótlék decembertől kerül kifizetésre. Az iparügyi miniszter a gyermeknevelési járulékegység mérvét az 1942 számadási évre 55 pengőben állapitotta meg. A vállalatok kötelesek a terhükre 1942-re már megállapitott gyermeknevelési járulék 10%-ának megfelelő összeget a szakmai családpénztárhoz legkésőbb 1943 január 5-éig befizetni. Az 1943 évre a járulékegység mérvét ideiglenesen 60 pengőben állapitották meg.

— Meghalt Zola leánya. Párisból jelentik: *Le Blondné, Zola Emil* leánya, 53 éves korában vasárnap Párisban elhunyt. A nagy francia naturalista iró leánya maga is irogatott és sok gyermekregény szerzője volt. 1931-ben megirta édesatyja élete történetét. Férje Maurice Le Blond iró volt.

— Halfeld Adolf hamburgi főszerkesztő előadása. A német követség sajtóosztálya a Német Tudományos Intézetben előadóestet rendezett, amelyen dr. Halfeld Adolf hamburgi főszerkesztő az „Angol-amerikai világ és Európa" cimmel előadást tartott. A hallgatóság soraiban megjelent Jagow budapesti német követ is, Wolff titkos tanácsos, a követség sajtóügyeinek vezetője társaságában. A külügyminisztérium részéről Walter Emil, a sajtóosztály h. és Zilahi Sebess Jenő, a kulturális osztály vezetője jelentek meg. Az előadó azt fejtegette előadásában, hogy Európának mint Amerika szülőanyjának, milyen küldetést kell betöltenie a világon most és a jövőben.

— Megvendégelték a sebesült honvédeket. Az Angyalföldi Református Énekkar december 13-án, vasárnap délután ötven sebesült honvédet látott vendégül a Fóti-uti evangélikus templom alagsorában élvezetes és szórakoztató műsor keretében. — A Turáni Vadászok nemzetvédelmi szervezete vasárnap este sebesült honvédeket látott vendégül, akik között karácsonyi ajándékcsomagokat osztott szét.

— A volt cs. és kir. Hindenburg 69. gy.-e. bajtársai vasárnap d. u. 5 órakor az V. ker. tűzharcosok termeiben (Visegrádi-utca 3.) karácsonyi ünnepséget rendeznek.

— „Életem tükre." A MABI egészségvédő szolgálata körében olyan ujitást hozott be, amelynek a betegségi biztositás gyógyitó szolgálatánál nagy jelentősége lesz. December 1-től minden biztositott ujszülött gyermeke részére a szülőknek egy „Életem tükre" cimü könyvecskét azzal a rendeltetéssel ad át, hogy abba a gyermekekre vonatkozó fontosabb adatokat jegyezzék be, amikor pedig a gyermek abba a korba lép, hogy az tovább maga vezetheti, neki adják. Ennek az egészségvédelem szempontjából az a jelentősége, hogy a gyermek fejlődésére és egészségére vonatkozó eseményeket kell bejegyezni. Ezt az orvos, akinek kezelésére később, akár felnőtt korában rászorul, nagyon értékesen tudja felhasználni. A MABI a kiskönyvet olyan résszel is kiegészitette, amely a gyermek erkölcsi fejlődésére is előnyös lehet. A könyv összeállitása dr. Bikkal Dénes OTI-igazgató ötletességét és szakértelmét dicséri.

Lelepleztek több árdrágitót

A közellátási hivatal rendőrségének detektivjei szalonnadrágitáson érték *Hasznos József* kispesti hentest, aki a sózott szalonna kilóját 12—15 pengőért árusitotta. *Hatvan kiló sózott szalonnát találtak* Hunyadi-utcai lakásán. Hasznost letartóztatták, a szalonnát pedig lefoglalták. — Szappandrágitáson érték tetten *Joni Károly* gyárimunkást, aki Szvetenay-utcai lakásán 14—15 pengőért árusitotta a mosószappan kilogrammját. Őt is letartóztatták. — Kézrekerült *Tóth Ferenc* géderlaki lakos is, aki négy kiló édesnemes paprikát értékesitett zugforgalomban a törvényes ár helyett 12—15 pengőért kilónként. A pincéjében talált paprikát *lefoglalták*. Mindhárom árdrágitót átadták az ügyészségnek.

Csathó K.: Családfa
Harsányi Zs.: Az aranyalma
Herczeg F.: Száz elbeszélés
Hunyadi S.: Magyarországi kaland
Juhász V.: Nagy hódítók
Kafka M.: Szivek és évek
D. Kenese E.: Vezérek
Kosáryné Réz Lola: Asszonybeszéd
Márai S.: A gyertyák csonkig égnek
Márai S.: Idegen emberek
Márai S.: A kassai polgárok
Megyeri Sári: De uraim!...
Móra F.: Aranykoporsó
Nemeskéri-Kiss S.: Figyeltem
Nyirő J.: Mádéfalvi veszedelem
Nyirő J.: Isten igájában
Nyirő J.: Uz Bence
Rab G.: Miért, Dániel?
Saád B.: A Dunától a Donig
v. Somogyvári: A hadtest hű marad
Székely M.: Csütörtök
Tamási Á.: Ábel a rengetegben
Tamási Á.: Ábel az országban
Tamási Á.: Ábel Amerikában
Vándor K.: Idegen asszony
Voinovich G.: György barát
Wass A.: Mire a fák megnőnek
Zsigray J.: Lázadó szív

*

Cervantes: Don Quijote
E. M. Dell: A sas útja
G. Flaubert: Érzelmek iskolája
R. Graves: Én Claudius
Jan de Hartog: Wandelaar kapitány
Huxley: A szerelem útjai
N. Lofts: Virágzik, mint a rózsa
Morgan: A láng
G. Papini: Krisztus története
Richter: Rudolf trónörökös
J. Schall: Szuez
G. Simenon: A furnesi polgármester
Stendhal: Vörös és fekete
E. Stickelberger: A sárga lovas
Tolsztoj: Karenina Anna

*

Dr Abody: A repülőgép és a repülés
F. v. Forell: Mölders
v. Görgey V.: Hajrá, páncélosok
Rommel: Gyalogság előre!
Tarján F. A feltalálók műhelytitkai
Vajda P. R.: Magyar feltalálók

Felsorolásunk: egy csepp a tengerből!! Bármi érdekli: mesekönyv, ifjúsági regény, szépirodalmi vagy ismeretterjesztő mű, forduljon hozzánk. Kérje részletes könyvárjegyzékünket — amely dióhéjban ismerteti az ujdonságok tartalmát is.

Magyar Divatcsarnok
BUDAPEST VII, RÁKÓCZI ÚT 70—76

Ujabb, megismétlődő zavaroh a villamosforgalomban

Pénteken reggel — amint megirtuk — óráig álltak a villamosok a főváros belső és külső részein, mert a Dunántuli Villamossági rt. vezetőségének felvilágositása szerint, *a sürü köd és párás időjárás miatt átivelésszerü átsugárzások támadtak a vezetékek között. A hétfői ködös napon többször is megismétlődött a sulyos forgalmi zavar a fővárosi villamos közlekedésben.* A reggeli órákban különösen a budai *részek nehány utcáin aludt ki a közvilágitás, a villamosok pedig az egész város területén megálltak.* A központ intézkedésére rögtön helyrehozták a hibát és a villamosok, *tizenötperces szünet után*, ismét közlekedtek. A negyedórás üzemzavar azonban a város számos pontján torlódást okozott, félnyolc óra tájban azonban már teljesen rendbejött a közlekedés.

A déli órákban *megismétlődött a forgalmi zavar.* Délután félkét óra tájban a Rákóczi-uton, a Nagykörúton, a Vilmos császár-uton, a budai vonalakon, *valamint a főváros egész belső területén ujból megállottak a villamosok.* Ez az üzemzavar már huzamosabb ideig tartott. *Több mint félóráig állottak a villamosok.*

Érdeklődésünkre az Elektromos Müvek részéről közölték velünk, hogy *a bánhidai áramfejlesztő központból vezető távvezetékekben támadt hiba és ez okozta a forgalom általános megbénulását a főváros belső területén.* Az Elektromos Müvek ügyelete délelőtt 11 órakor kapta az első jelentést arról, hogy a bánhidai áramfejlesztő központ távvezetékei körül hiba támadt, az üzemzavar azonban a budapesti közlekedésben *csak jóval később jelentkezett.*

Bár nyomban hozzáláttak, hogy megszüntessék a zavarokat, ez teljesen nem sikerült, mert az *üzemzavar néhány óra mulva megismétlődött.*

Délután *félót* óra tájban a főváros belső területén *ismét megálltak a villamosok.* Megszünt a közlekedés a körutakon, a Vilmos császár-uton és több más vonalon. Az Elektromos Müvek és a Beszkárt tovább próbálkoznak, hogy a villamosközlekedésben ismételten beállott zavart megszüntessék.

A villamosok háromnegyed hat tájban *több mint egyórás szünetelés után* ismét megindultak.

Itt emlitjük meg, hogy a *lipótvárosi* teherpályaudvaron leszakadt a villanyvezeték és rázuhant *Kovács István* 38 éves tisztviselőre. Első-, másod- és harmadfoku égési sebeket szenvedett. A mentők a *MABI*-kórházba vitték. *Állapota sulyos.*

— A Zrinyi Miklós-gimnázium levente-csapata december 15 és 22-ike között hadizsákmány-kiállitást rendez az iskolában. Ezzel egyidőben a Zrinyi-leventék müsoros estet is tartanak, amelynek bevételéből szeretetcsomagokat küldenek a narcfronton küzdő katonáknak.

— Gyászistentisztelet. A zombori volt 23-as hősi halált halt bajtársak emlékezetére szombaton d. e. 10 órakor a Kapisztrán-templomban gyászistentiszteletet tartanak.

— Megölte a kiömlő gáz. Stolzer József iskolaigazgató 84 éves özvegye budapesti lakásán a véletlenül nyitva hagyott csapból kiszivárgó gáztól rosszul lett. Mire a balesetet észrevették, Stolzerné meghalt.

— Halálozás. Dr. *Hadházy Zsigmond* ny. főlspánt, Hajdu vármegye törvényhatóságának minap elhunyt örökös tagját vasárnap temették el Debrecenben nagy részvét mellett, a város által adományozott diszsirhelyen.

Dr. *Windisch Ödön* egészségügyi főtanácsos, egyetemi magántanár Budapesten meghalt.

Pusztahetényi *Herzig Ottó* ny. m. kir. huszárezredes dec. 12-én hosszas szenvedés után elhunyt. Utolsó utjára a farkasréti temetőben 15-én délután 3 órakor kisérik.

Kápolnás Andor m. kir. tüzérszázados, a Magy. Kir. Térképészeti Intézet tiszti tanfolyamának hallgatója, életének 29-ik évében dec. 12-én rövid szenvedés után meghalt. Temetése dec. 15-én d. u. 3 órakor lesz a Kerepesi-temető halottasházából. Az engesztelő szentmiseáldozatot dec. 16-án, reggel 9 órakor mutatják be az Egyetemi templomban.

Dudáss Mariska, néhai *Dudáss István* földbirtokos, a Zentai Takarékpénztár igazgatójának leánya, nemes *Sztricsevich* zombori városi számvevő felesége, 41 éves korában meghalt. Az elhunytat Budapesten és Zentán kiterjedt rokonság gyászolja.

Dr. lovag *Wiplinger Róbert* ny. m. kir. táblabiró dec. 2-án rövid szenvedés után elhunyt.

Purjesz Adolfné hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunytban ifj. *Toronyi Gyula*, az Operaház művésze anyósát gyászolja. Temetése dec. 15-én fél 12 órakor lesz a rákoskereszturi temetőben.

Turcsányi Zoltánné pénteken Budapesten meghalt. Vasárnap temették el a Kerepesi-temetőben.

Szászvárosi *Barcsi József* ny. ref. gimnáziumi tanár 84 éves korában Pécsett meghalt.

Ferenczy Valér, festő; szül. Körmöczbányán 1885 nov. 22-én. Nagybányán előbb Hollósy Simon iskolájában, utóbb atyjánál, Ferenczy Károlynál végezte tanulmányait. Ismeretei tökéletesbítése czéljából 1903-ban Münchenben, 1904—5-ben Berlinben, 1905—6 és 1907-ben Párisban volt. 1906-ban Párisban a Champ de Mars-i Salonban, 1907-ben Mannheimben, 1908-ban pedig Londonban állított ki. 1910-ben megkapta a gróf Andrássy Dénes-féle ösztöndíjat. Édesanyám arczképe cz. művét 1912-ben vette meg az állam a Szépművészeti Múzeum számára. Jelentékenyebb művei: Naplemente (1905), magántulajdonban Budapesten; Ruhateregetés (1906), Gomperz Miksa tulajdona; Reggeli napsütés (1907), gróf Hadik-Barkóczy Endréné tulajdona; Sétáló leányok (1908) stb. A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Körének törzstagja volt.

A Műcsarnok kiállításain következő műveivel szerepelt:

1905—6. téli kiáll.: Kakasok, ~~olajf.~~ — Lussini táj, ~~olajf.~~ — Naplemente, ~~olajf.~~ — Erdőben, ~~olajf.~~ — Csendélet (Karfiol), olajf.

1907—8. téli kiáll.: Arczkép, ~~olajf.~~ — Vízparti táj, olajf.

1909. nemzetk. grafikai kiáll.: Zongoránál, szénrajz.

1911—12. jubiláris téli kiáll.: Gyümölcsös, ~~olajf.~~ — Ligeti fenyők, ~~olajf.~~ — Ferenczy Ferencz arczképe, ~~olajf.~~ — Női arczkép, ~~olajf.~~ — A Wittelsbacher Palais Münchenben, ~~olajf.~~

1912. márcz. kiáll.: Fekvő női akt, ~~czeruzarajz.~~ — Férfi tanulmányfej, ~~czeruzarajz.~~ — Leány kézimunkánál, ~~czeruzarajz.~~ — Gyermek tanulmányfej, czeruzarajz.

1912. tavaszi kiáll.: S. Pietro (Venezia), ~~olajf.~~ — Leányarczkép, ~~olajf.~~ — Tájkép házzal, ~~olajf.~~ — Hegyi táj, olajf.

1912—13. téli kiáll.: Rovenska, Lussingrande, ~~vízf.~~ — Interieur alakkal, vízf.

1913. tavaszi kiáll.: Női arczkép, ~~olajf.~~ — Önarczkép, ~~olajf.~~ — Tenniszezés, olajf.

1913—14. téli kiáll.: Tennisz, ~~olajf.~~ — Női arczkép, olajf.

A modern magyar művészek első csoportkiállításán (Nemzeti Szalon 1907. márcz.):

Külvárosi házak, olajf., 1500 K. — Utczarészlet, olajf., 80 K. — Ruhateregetés, olajf., 2500 K. — Szőlőben, olajf., 1500 K.

A »Miénk« első kiállításán (Nemzeti Szalon, 1908.):

Útrészlet Nagybányáról, olajf., 800 K. — Nagybányai liget, olajf., 1000 K. — Lányok, olajf., 1500 K. — Ülő leány, olajf.

A Nemzeti Szalon és a Könyves Kálmán R.-T. tárlatain több ízben vett részt.

Kiáll. tárgymutatók. — *Művészet.* 1907. 412. l. — 1909. 200, 389. l. — 1910. 351. l. — 1912. 86, 184. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 165. l. — *Rózsa Miklós dr.:* Modern magyar képtár. Budapest, 1912. — *Szépművészeti Múzeum.* A modern képtár katalógusa. Budapest, 1913. 15. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1910. 586. l. (arczképpel). — 1911. 1069. l. (arczképpel) és a művész közlése nyomán.

Ferland Keresztély. szobrász (sculptor ex Curlandia oriundus), a XVIII. század második felében Kassán élt, hol 1775-ben nyert polgárjogot.

MDK

Ferenczy Valér, festö

Práger Ágnes arcképe. Olf.

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 7.1.

FERENCZY VALÉR

Vizparti táj. Olajf.

Képzőm.Társ.1907/8.téli kiáll.kat. 48.oldal

FERENCZY VALÉR

Rovenska, Lussingrande. Vizf.
Interieur alakkal. "

KMT 1912/13. téli kiáll. kat. 82. oldal

MDK

Ferenczy Valér

Rézkarc, repr.

Szépmüvészet 1941. 1.sz.

Ferenczy Valér festőművésznő: MDK.

/A Műcsarnok tavaszi tárlatán vett részt:/

Ország-Világ, 1912. 528. l.

MDK

Ferenczy Valér,

önálló gyüjteményes kiállitás keretében mutatkozott be 1928.

A Nemz. Szal.4oo.-ik jub. és a KEVE XX-ik kiállitáson. 1929.febr.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

az ujabb generáció kitünö képviselöje.

Boross Mihály: ...magyar festök ecsendélet kiállitása.
Képzömüvészet. 1932. 48.sz. 68.l.

MDK

Ferenczy Valér, festöm.

Akt kályhával. Olf. J.1.j.
818. Csendélet. Olf. J.1.b.
819. Csendélet. Olf. J.1.j.
Vénusz.Másolat Tizian után. Olf. J.1.j.
Erdei ut. Olf. J.1.j.

Árv. Közl. 1931. 3.rk.sz. 5o.1.

Ferenczy Valér

MDK

Öt portraitvázlat hadikórházakból, tus

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

MDK

Ferenczy Valér

Képei a zsürimentes kiáll.-on a Művészházban.

Farkas Zoltán: Zsürimentes...

Vas.Ujs.1910. 57.évf. 792.l.

MDK

Ferenczy Valér

Csendélet, c. műve.

Művészet, 1917. 6.1.

Peronosy Vaiér

Geandéjet, c. mûve.

Mûvéanet, 1ºIV. 6.J.

MDK

Ferenczy Valér

Műve a magyar arcképfestők társaságának reprezentativ kiállitásán.

(D.A.): Arcképkiállitás...

Uj Magyarság, 1935.okt.6. 23.lap

Mihe a magyar alkotmányosság történetének tragikomikus
momentumai közül.

(D.A.): Alkotmányellenesség...

Új Magyarság, 1935.okt.6. 23.lap

MDK

Ferenczy Valér

Művészet, 1917. 6.l.

MDK

Peremot? Vadér

Nyvéssét, 1917. 6.1.

MDK

Ferenczy Valér

A Ferenczy-Család kiállitását rend.az Ernst Muzeum.

Ernst Muzeum kiallitásai, 20.l.

MDK

Ferenczy Valér

-io.: Téli tárlat a Műcsarnokban. Pesti Napló 1939. jan. 31.

Ferenczy Valér

inkább művészeti irónként volt számodtevő

Képzőmű v. Almanach Bp. 1969. 41. o.

Dévényi: Ferenczy csalód

Ferenczy Valér

szerepelt a budvári palotában a Ferenczy-művész család tagjainak kiállitásán

Képzőmv. Almanach, Bp. 1969. 39. o.

Dévényi

~~Kovalovszky Bokros~~

Ferenczy Valér

rézmetszeteit és akvarelljeit mutatták be a kiállitáson.

jelnélküli: Kunstausstellung der Familie Ferenczy in der Burg. Neueste Nachrichten, Budapest, 1968. jun. 20 21.

Fejenczy Valér

Károly fia, neves festő; Művei: „A művész anyja" – „A fiatal művész önarcképe" – akvarelje: „Nagybányai jelenet pénzakaplakkal."

– Bozóky: A family of artists. Daily News, Budapest, 1968. július 4. 6 l.

MDK

Ferencsy Valéria festő

Jún. 25-én Moszkvában megnyílik a Ferencsy-család kiállítása.

-: A Ferencsy-család kiállítása 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. jún. 12.

MDK

Ferenczy Valér, Jestő

Moszkvában bemutatják a Ferenczy-család tárlatot.

—: Magyar kiállítások külföldön, külföldiek Budapesten 13.

Népszabadság, Bp. 1969 jún. 1.

MDK

Ferenczy Valér, festő

↑ Ferenczy-család kiállítása
jún. 25-én nyílik meg
Monkácsban.

– : Kulturális hírek 7.

Népszabadság, Bp. 1969. jún. 5.

Ferenczy Valér

kiállítás nevével a MNG 1968-as
kiállítási programjában

Magyar Nemzet 1968. jan. 7. 11. o.

Ferenczy Valéi

szerepel a Várban a Ferenczy család iállitáson

Marffy Albin: A Ferenczy család müvei
Magyar Nemzet 1968.jun. 12. 4.o.

Ferenczy Valér

1885-ben ütleten
Nagbányán tanult.
1905-től állít ki
1934-ben apjáról íste monog-
ráfiát.

György: A Ferenczy család kiállítása
1968.jun.16.14.o.

Terenczy Valér
testő

1926-ban Thorma János Nagybányára
hívta, tanárnak

Borghida István: Zitter Sándor, apedagógus
Kornuk, Kolozsvár XIX. 1960. XI. 1363.

MDK

Ferenczy Valér

F.J.: Téli tárlat a Mücsarnokban. Pesti Hirlap 1939. jan. 31.

MDK

Ferenczy Valér, festőm.

75. Édesanyám arcképe. Mgt.

77. Asztalra könyöklő ifjú.

78. Lilicm és szarkaláb. 8.l.

83. A családi otthonban. 8.l.

V.Nemzeti képzőm.kiáll. 1939. Kassa. Kat. 7.l.és 8.l.

MDK

Ferenczy Valér

Tenniszezés, of.

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 73.l.

Ferencsy Valér [festő]

Megemlíti a cikk.

B. M.: Ferencsy Béni műtermében 7. l.

NÉPSZABADSÁG, Gy. 1963. nov. 17.

Ferencz Valér

Gy. Csendélet szárnyasokkal,
olaj. 59×76
20 P

Almásy-Teleki IV. 1940

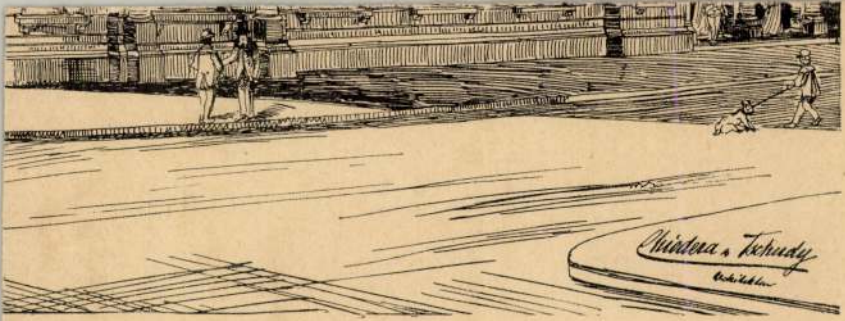

Zürich von Chiodera & Tschudy, Architekten daselbst.

Verlag von J. Engelhorn in Stuttgart.

Ferenczy Valér

Csónakázók c. képe

repr.

Árverési Csarnok aukció

kat. 38 n. 1927 máj.

22273

557

500

79·014

$x_{14} = \underline{79{\cdot}01}$

H.F. 28000 P – t 3% k. 30 25 év

utolsó 3, , A 20 törlesztő részet a 0 m

Ferenczy Vale

Vitorlás

Repr.

Árverési Közlöny

1928 febr.

(41. sz.)

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: DR. KOLOSSVÁRY MIKLÓS IGAZGATÓ
Stádium Sajtóvállalat Rt., Budapest. — Felelős üzemvezető: Győry Aladár

A POSTATAKARÉKPÉNZTÁR

50 ÉVES FENNÁLLÁSA ALKALMÁBÓL,

amelyen hagyatékokból és magángyüjteményekből származó műtárgyak és egyéb berendezési tárgyak, valamint néhai zsombolyai és janovai Csekonics Endre gróf könyvtára kerülnek eladásra.

Kiállítás:

1936 február hó 1-től 5-ig bezárólag. Látogatási idő naponta 10 órától fél 2-ig, azonkívül 1-én, 3-án, 4-én és 5-én d. u. 4 órától fél 8 óráig.

Ferenczy Valér

koll. Kiáll. a Nemzeti
Galonba 1928 ápriliz
189 um.

Irod

Ferenczy Valér gyűjteményes
kiállításának katalogusa –
Bpest 1928.

Saintacheuli kőbányák leletei

X. 44.

Ferenczy Valér

wód

(e.a). Ferenczy Valér gyüj-
temenye kiállítása. Ujság
1928. ápr. 15.

A Nemzeti Szalonban rendezett
Zoll i kiáll. alkalmából.

✓ U. 3128

KÖNYV
I. STANLY-UTCA 1.

vula dr.
Muzeum tit-
k

4. BUDAPEST

Ferenczy Valér

gyűjt. kiáll.
katalógusa.
1928. ápr.

Lásd
könyvtárunkban
Gutenberg-tők.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Ferenczy Valér

Gyűjt. kiállítása

a Képzőművészeti

Kiállítások szalon-

jában

1935 máj 12 –

máj. 22.-ig

V

Katalogusát lásd

könyvtár ambon

Csongrádvármegyei Tört. és Régészeti

Egylet múzeuma V. 199

Ferenczy Valér

coll. kiáll.

75—87. sz.

Ernst Museum kiállítása

(XVIII. (1931.)

118. 10 l.

L

Légrády Testvérek nyomdai műintézete, Budapest. (Igazgató: Kertész Árpád.)

ÉRTÉKELÉS A MŰVÉSZETBEN

AZ ERNST-MÚZEUM KIADÁSA
BUDAPEST, 1931 MÁRCIUS HÓ

Ferenczy Valér

l. Arv. Csarn. 97. aukció

Kat.

" " 111. " "

~~Vincenzo Andrea.~~

~~Sz. n. 1961~~

Graf

1962 ~~XXI.~~ G. Doré.

(Sz. Strassburgban [Elsass] 1832. január 6-án. † Párisban 1883. január 23-án.)

Virgil és Dante a pokol kapuja előtt.

A hullámzó tengertől körülvett sziklán Virgilt és Dantét látjuk, kiknek fejét babérkoszorú övezi és kik~~nek öltözete~~ hosszú tóga. Mindketten jobbra fordulva állnak és nézik a velök szemben levő szikla kapuját, melyhez csak egy út vezet s a mely felett két sor olvashatatlan irás van. A sziklacsoport az égboltra alig enged kilátást. A sötét felhők között élesen megvilágitott rés nyilik és a napnak itt átszüremkedő sugarai esnek Virgil és Dante alakjaira. A vizek felett két madár kóválygog. ~~Jelzése~~ alól

át viselnek

Felirata

420

balra: »*Lasciate ogni speranza voi ch'ntrate*« és jobbra: *d'après la symphonie de l'abbé Liszt G. Doré.*«

Tempera, ~~papirosra,~~ méretei 42·3 : 32 cm.

1889: VIII. 338. — 1890: VIII. 338. — 1891: III. 156. — 1892: III. 156. — 1893: IV. 259. — 1894: IV. 46. — 1895:

Ferenczy Valér

l. Szépmüvészet

1943. 34. l.

Számos képét megvette a kultuszminiszterium.

(A kultuszmin. vásárl.)

Ferenczy Valér

1911/12. II. első osztálybeli mu-
vésznövendek. Olgyai Viktoriát.
szül. Körmöczbányán 1885
nov. 22. Rkath. Kőzépiskolai
érettségi. Kimaradt.

Rott. verbit. II. II.

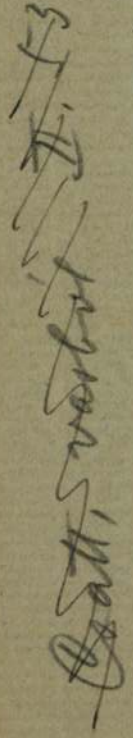

863/1905 sz. Okt. 2.

Hivatalból: felterjesztés a Kultuszmin.-hez a portómentességnek a régiségleleteket tartalmazó csomagokra való kiterjesztése tárgyában. (Feladatott postán. X. 3.)

Ferenczy Valér

Fův. képt

Vizes táj gáttal
Nagybányai táj
Cigány lány
Fiatalkori önarckép
Virágok vázában
} of

Férfi arckép
Olvasó fiú
Kirakodás I-IV.
} rajzok

Nagybányai borús vízpart, sz. rézk.

Külvárosi kilátás, rézk.

Szépm. Muz.

Női arckép (Ferenczy károlyné)
Gyárak az Orczy-úton
Táj (Nagybányáról)
} of

Mamarosi kerek

Ezennel elismerem, hogy dr. Szentiványi Gyula úr szolgálatából saját elhatározásomból léptem ki és a felajánlott két heti felmondási időt is saját elhatározásomból nem veszem igénybe. Fél napi szolgálatomért kettő pengőt kaptam, amit ezennel nyugtázok.

Budapest, 1939 november 1.

Gaszár Istvánné.

Ferenczy Valér

Képei a Szépre-
Mirban

Lelet, somlyói VI. 126

Ferenczy Valér

irod

Ferenczy Valér mütermi kiállítása. 1932 dec. Tárgymutató. Bpest 1932. VIII. Dohányucca 57. IV. 1. (Telefon: 34-4-06).

FERENCZY VALÉR

rézkarcai

ART-X Galéria

1996 május.

FERENCZY ERNŐ Valér, festő

Ferenczy Béni irta,hogy apjának"Hegyibeszédéhez modell volt.Szülei sok bosszúságára rossz modell volt,nem tudott veszteg maradni.De nagyobb volt bátyja,Valér türelme,aki mint Ámor/vagy Antonius/ült virágkoszorúval a fején és a dereka körül meztelenül,mialatt valaki a szúnyogokat hesegette róla lombos galyakkal. 3.old

Jánosy István: A Ferenczy család 2.old

Művészek, Múzeumi Magazin, 1973. 1.sz. pp.

Ferenczy Valér

A Fiatal művészek felsorolásánál Tövis megdicséri kritikájában a Műcsarnok Kiállitásán azt az igyekezetet, hogy becsületes, komoly munkájukkal fel tudják kelteni "a most annyira másfelé lekötött érdeklődést: Czencz János, Tatz László, Uitz Béla, Hende Vince, Ferenczy Valér, Podvinecz Erzsébet, Kálmán Péter, Csermely János és Szigeti Jenő.

A HÉT, Bp. 1915. nov. 21.
XXVI. évf. 47. sz. 675-676. lap

Ferenczy Valér

életrajz

innen

Csókássy 80. l.

képpel

Kanizsa.

E kettős lapon fölül a
pedig a minden oldalról ostr
Felirata:

CANISCHA

a felső bal sarokban: Fi 14.

Rm., mér. a rl

Ferencz Valér

Erdőben, alant

Budapest székesfőv. tulajd.

Madonna.

156. Kölni festő a XV. sz. második felében

Ferenczy Valér,

lásd

Miénk I kiáll
1908.

U.a. II. kiáll
1909.

U.a. III. kiáll.
1910.

M-N
dobozban

374

Gyüjten

A hely neve	A tárgy megnevezése	
Bártfa,	Muzeum, kovácsolt vas, „corona cucida"	

Ferenczy Valér

MIÉNK I. Kiáll
1908.
23-26 szám

U. a. II. Kiáll. 1909.
17-20. szám

U. a. III. Kiáll. 1910.
102-104. sz.

Ferenczy Valér

Ferenczy Valér

gyűjteményes kiállitásának katalogusa.

A Nemzeti Szalon 394. kiállitása.

Budapest, 1928. ápr.

8-r, 16 sztlan l, fűzol.

H. 3. p. e.

—.20

MDK

Ferenczi Zoltán
irodalom történész

A kolozsvári nyomdászat története e.
könyvének ismertetése.
1711 ig Kolozsvaron jelent meg a legtöbb
magyar nyelvü könyv, 360 mü. Debrecenben
282, Locsén 274. Vagy Szombaton 174.
Firtinger Károly: A kolozsvári nyomdaszat története
Grafikai Szemle 1896 évf. 5 z. 70-71 l.

MNM.

Ferenczi Zoltán
történész

állította össze a kolozsvári nyomdáiról
történelmi emlékeit a mil. kiállításon.
„A kiállítás legvonzóbb része"
.

Szerk. A kolozsvári nyomdáiról története.
Grafikai Szemle 1896 évf 6 f 92 l.

Ferenczi Zoltán

Ramocsay István: Rekonyszentlászlói téglagyár. Építész Ramocsay István, munkatársak Deka Andre, Skrabsky Gyöngyi, statikusok Márton Botond, Tasnádi Pál, Szabó P., vasszerkeset: Ferenczy Zoltán, Vékes Bertalan.
/Képes ismertetés/

Magy.ép.ip.1971.8-9.sz.528-531.l.

mpk

Ferenczi Zoltán
Történész

által öszeállított kiállítási anyaga a kolozsvári nyomdászat történetéből értékes ritkaságokat fontalmaz. Az Erdélyi Hiradó első zaina 1838ból Méles András zerk. Szinlap 1839ből Angeló zomorujátet Laborfalvi Rozália vendégjatéka. Ezopus mesei 1767ből magyarra forditva 1551ből könyv (a legrégibb)

Tisty ákos: A sokzorosító eparágak kiállítási pavillonja
Grafikai Szemle 1896 évf 7 z. 108 l.

Ferenczi Zoltán
író

MDK

A kolozsvári nyomdászat története (millenniumi) e. zakonnika kiállításának bírálata.

—: Egy másik millenniumi zakonnikat
Grafikai Szemle 1896 évf 4 sz 58 l.

MDK

Ferenczy Zoltánné

(ruhamodelljéről fénykép repr.)

Április, ó április...

Nők Lapja, Bp. 1958. április 17. [14. l.]

Ferenczy Valér

1942

Társadalomtudomány

3. SZ. — vitéz Horthy István. — *Imre Sándor:* A nevelés válsága a két háború-ban. *Dékány István:* Mi a közösség? *Borbély Mihály:* A ponyva, az író és az olvasó. *Bisztray Gyula:* Móricz Zsigmond. *Bobula Ida:* Apponyi Albertné. *Szombatfalvy György:* Milyen legyen a szociális tanfolyam? *Neubauer Gyula:* Mekkorra a magyarság számaránya a mai Magyarországon? *Jankovich Miklós:* Néhány adat egy fővárosi népiskola nevelésügyi állapotrajzából. *Ferenczy Valér:* A különc alkonya. *Szabó Imre:* Néprajz, jog, szociológia. *Szombatfalvy György:* A szociális lelkiismeret felébresztésének problémájához.

Lásd 3

Artpool P60 - Budapest VI. ker., Paulay Ede u. 60., 2001. december 7–21.
Nyitva szerdán és pénteken 16–18 óráig.

A Magyar Képzőművészeti Egyetem DLA hallgatóinak kiállítása
Megnyitó 2001. december 7-én, pénteken 19–21 óra között.

EMKÁE DÉELA

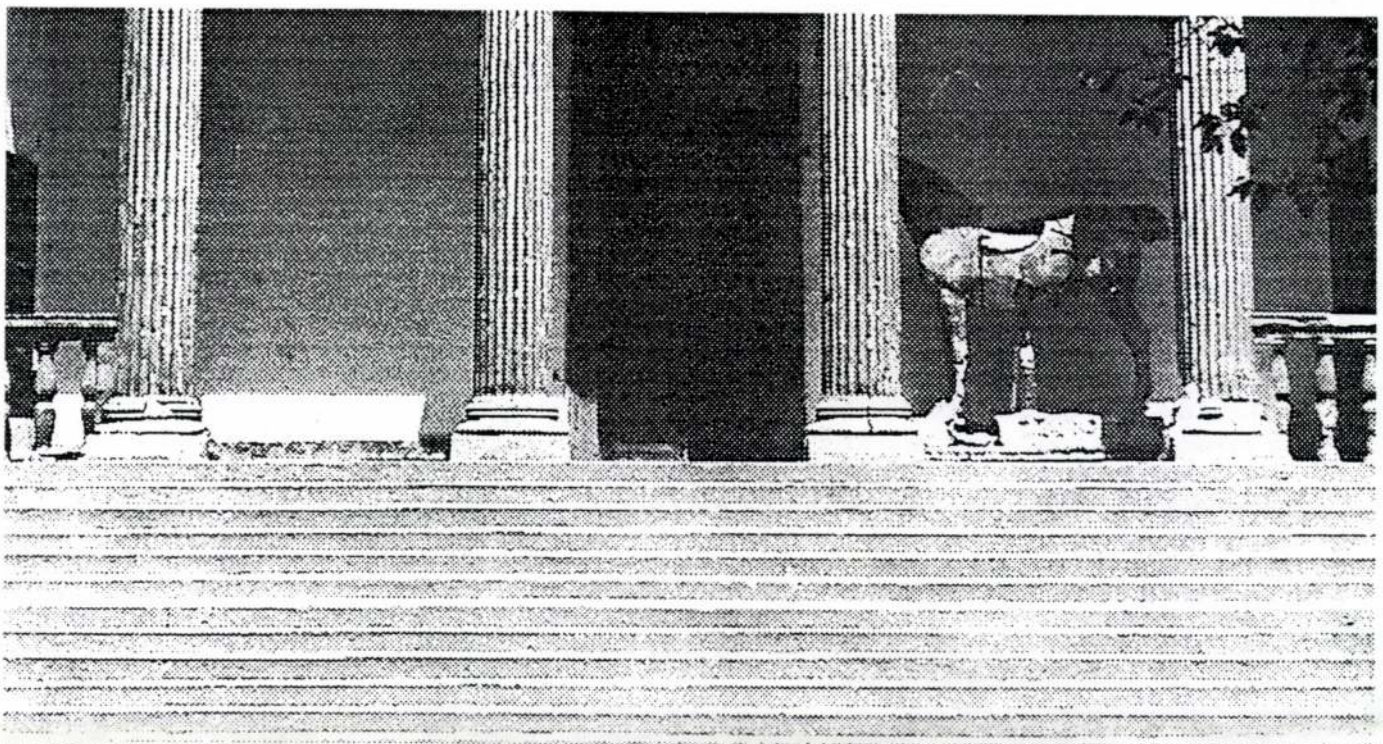

Balázs József Róbert **Bartha** József **Deli** Ágnes **Domján** Gyula
Farkas Roland **Ferenczy** Zsolt **Görgey** Géza **Jovánovics** Tamás
Kolozsi Tibor **KsPál** Szabolcs **König** Róbert **Miklósi** Dénes
Nagy Imre **Németh** Ilona **Pásztor** Erika Katalina **Pető** Hunor
Révész László László **Szigethy** Anna **Szász** György **Szabó** Ádám
Szegedi-Maszák Zoltán **Somorjai Kiss** Tibor **Zielinsky** Tibor

---

MKE DLA Mesterprogram / Programvezető: **Szabados** Árpád rektor
Program Festészet **Tölg-Molnár** Zoltán / Szobrászat **Jovánovics** György / Képgrafika **Kocsis** Imre / Intermédia **Peternák Miklós**

Appendix 3. The list of Master's Board: President Jovánovics György / Baranyai András Kocsis Imre Konok Tamás Kő Pál Menráth Péter Molnár Kálmán Molnár Sándor Peternák Miklós Schmal Károly Szemethy Imre Tölg-Molnár Zoltán

Kiállítás, ötlet, szervezés **Jovánovics** György

„Az I. Festészeti Mesteriskolát a mai egyetemhez tartozó Epreskert területén 1882-től **Benczúr** Gyula vezette. 1897-től a II. Festészeti Mesteriskolát **Lotz** Károly, a Szobrászatit pedig **Stróbl** Alajos irányította. 1921-ben a **Lyka** Károly-féle művészetoktatási reformnak megfelelően a Mesteriskolák az 1871-ben megalapított Országos Magyar Királyi Mintarajztanoda- és Rajztanárképezdével egyesültek. Ma is ezen intézmények épületeiben működik az 1971-ben egyetemi rangot nyert Magyar Képzőművészeti Főiskola. Az 1960-as évek a művész-, ill. mesterképzés történetében sajnálatos fordulatot hoztak. Politikai okokból megszüntették a művészdiplomát, és 1989-ig kizárólag rajztanári oklevet kaphattak a hallgatók. (A legmagasabb színtű művészképzés azonban egy rövid átmeneti időt leszámítva nem szakadt meg.) A tényleges képzés és a képzettséget tanusító oklevél közötti ellentmondás oldására bevezették a posztgraduális V., VI. és VII. évfolyamot, amelyre a legtehetségesebb hallgatók pályázat útján kerülhettek be. Ennek a képzési formának a célja és megnevezése intézményi szinten mesterképzés volt. 1993-tól a képzés ötéves lett. A művészdiploma megvédése után a hallgatók továbbra is megpályázhatták a VI. és VII. évet, amely formailag posztgraduális, tartalmilag mesterképzésnek nevezhető. Ezekre az előzményekre építve kívánja a Magyar Képzőművészeti Főiskola akkreditáltatni a mesterképző programját."

„Az 1993-as felsőoktatási törvény, Ftv., (az akkor már ismert, de csak 1994-ben elfogadott akadémiai törvénnyel együtt) átalakította a hazai tudományos minősítés rendszerét. Addig a rendszernek 3 (megpályázható) fokozata volt:

- egyetemi doktori fokozat (1984-től, előtte cím) – egyetemek adták (0 Ft tiszteletdíjjal)
- a tudomány kandidátusa fokozat (TMB adta, 5 évig központi költségvetési tiszteletdíjjal)
- a tudomány doktora fokozat (TMB adta „végleges" jelentősebb tiszteletdíjjal)

Az akadémiai levelező, illetve rendes tagság úgy volt a rendszer csúcsán, hogy formálisan nem volt része annak, de azokat mindenki a hazai szakmai elismerés felső fokának tekintette (és tekinti), nem megpályázható, s vele a legmagasabb tiszteletdíj jár. A rendszer igazából nem volt „eurokonform". /Nyugaton nehéz volt megértetni, mi az a kandidátus és mi az a TMB, a „kisdoktori" a hazai tradíciókat, a két TMB-s fokozat a szovjet mintát követte, s az akadémikusság is hazai tradíciókra épül(t)/.

Az új „tudományos minősítési rendszer" formálisan már nem is rendszer,

- mert az Ftv. kimondja: az *egyetlen* hazai tudományos fokozat a MAB által akkreditált egyetemeken (szervezett doktori képzés alapján vagy egyéni felkészüléssel) megszerezhető **egyetemi doktori** (PhD - ill DLA) fokozat. (Ez már *„euro- és angolszászkonform"* már abban is, hogy központi díjazás nem jár érte.)
- megszűnt a *kandidátusi fokozat* (megszerezhetősége)
- A *„nagydoktori fokozat"* besorolásában átalakult az **„MTA doktora cím"**-mé (a korábbival azonos tartalmi és eljárási követelményekkel és rendszeres tiszteletdíjjal).
- Az egyetemi tanársághoz az Ftv. előírta(írja) a PhD mellett a **habilitációt** is. (*„Dr. habil"* címként), mint az oktatói és kutatói készség-képesség egyetemi megítélését (német-osztrák gyakorlat és magyar hagyományok alapján).
- Az akadémikusság ügyében nem történt változás."

„....Helyet kaphatnának olyan tapasztalati tényezők és élmények, amelyekről a jelenben nincsen tudomásom és csak a későbbiekben, mint a folyamat fontos elemei jelentkezhetnek. Bizonyos értelemben naplószerűen óhajtanám követni ezt a létrehozó folyamatot. A naplót nem konkrét értelemben gondolom, hanem az időbeliség érzelmi és konceptuális vonalát szeretném megragadni vele. Feltételezem, hogy egy ilyen tapasztalat nagy mértékben színesítené és elevenítené a későbbi alkotói munkámat." *K.T.*

„Bizonyos *„halmazszobrok"* előállítását tűztem ki célul. Ezeknek a munkáknak az a lényege, hogy a kompozíció több hasonló elemből, vagy ismétlődő részből épül fel." *Sz. Gy.*

„A tételes program követelménye mellett is autonómnak tekintem a műlkotást abban az értelemben, hogy összefüggéseit a mű maga indukálja, amikor már *„készen van"*, és kialakulása sem előzetes genetikai program (koncepció) szerint történik, hanem a már éppen megvalósult részeire, állapotaira adott reflexív válaszok ping-pong játéka által. " *N. I.*

„ Nem a történelmi formák és gesztusok új médiumokba való átfordítása a cél (deduktív eljárás), sem új formák létrehozása az eszközök idealizálása által (generatív megközelítés), hanem egy új nyelv induktív létrehozása régi formák és mai jelentéseik, történelmi technikák és a ma eszközeinek együttes használata segítségével. " *Ks.*

„Kiskertemben flamingók, tökök, csillogás. A területet már egy ideje katonák őrzik. Szőlőt falatoznak és izzadnak. A homokban kígyók süttetik magukat. Szokatlan csönd. Az ebéd lassan elkészül." *F. Zs.*

„ Földre tett nagy üveglapokra égboltot vetíteni, mely így a plafonra vetítődik."
„Sötét teremben álló asztalra vízzel telt edényt helyezni. Ebbe a felszínen úszó testet tenni, amelyre tükröt erősítünk. Ezt lézersugárral megvilágítani úgy, hogy a sugár kis foltja a falra vetüljön. " *D. Gy.*

„ Az ember kiviszi a festményeit meg a kameráját a hidegbe, az ujjai majd' lefagynak, de festeni kell. Nem kötelességből, hanem mert muszáj. Nagy szavak ezek, bő lehetőség a mosolygásra." *G. G.*

Az Artpool fő támogatói: Budapest Főváros Önkormányzata és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
Artpool Művészetkutató Központ - Bp. VI., Liszt Ferenc tér 10., I.1. - postacím: 1277 Budapest 23., Pf. 52.
tel.: 268 0114 - fax: 321 0833 - email: artpool@artpool.hu - internet: www.artpool.hu

FERENCZY ZSOLT

ÚJ MŰVÉSZET
2000/szept.

P-9765

6.o.

Carissimo, saj/nálattal ol/vas
okáról, de örömmel is, hogy mo
hát muszáj volt éppen Kenesére
meg? Ha már semmiképpen se aka
talán találtunk volna itt is m
emliti, hogy szándékozik-e a n
elbodónéskodja. Remélem, majd
igen köszönöm. Látom, elég sok
be. A tavalyi Nouvelles Littér
nem kell sietnie a küldözgetés
- Gyönyörü itt most minden, ká

TERMÉSZET ÉS MŰVÉSZET

NATURE AND ART

PRÍRODA A UMENIE

28. 02. 1998–25. 03. 1998

A Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak kiállítása

Exhibition of the students of the Hungarian Academy of Fine Art

Výstava študentov Vysokej Školy výtvarných umení v Maďarsku

K-13428

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet Könyvtár Budapest

Revízió
1999

GALÉRIA MEDIUM

SZLOVÁK KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI AKADÉMIA, POZSONY
ACADEMY OF FINE ART AND DESIGN, BRATISLAVA
VYSOKÁ SKOLA VÝTVARNÝCH UMENÍ, BRATISLAVA

FERENCZY Zsolt

1970
Berettyóújfalu
Born in Berettyóújfalu
1990–1994
Bessenyei György
Tanárképző Főiskola
Nyíregyháza,
rajz–földrajz szak
György Bessenyei Teachers Training School
Nyíregyháza, Art–Geography Department
1994–
Magyar Képzőművészeti Főiskola
Budapest, festő szak
Hungarian Academy of Fine Arts
Budapest, Painting Department

Csoportos kiállítások /
Group exhibitions

1994
Városi Galéria, Nyíregyháza
Town Gallery, Nyíregyháza
1995
KLTE-KLUB, Debrecen
1996
„Gesztus", Magyar Képzőművészeti Főiskola, Budapest
"Gesture", Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest
Európa-Ház, Budapest
Europe-House, Budapest
Akvarell Biennálé, Eger
1997
„Lépcsőház", Magyar Képzőművészeti Főiskola, Budapest
"Staircase", Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest

Ferenczy Zsuzsa, festőművész

1021

1984. VI. 14.21.15. TV.2.m.

Tv-híradó-2

- Budakeszin a Művelődési Házban Ferenczy Zsuzsa festőművész kiállításon ad számot üzbegisztáni élményeiről.

Ferenczyné Fehér Kató

Békéscsaba 6, 127, 137.

Tanulmányfej, of.
I–II.

Csendélet, of.

Szeged 1938/6

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
317/409. 1 ord. III/21

GENERAL-KONSERVATORAT
DER
K. K. ZENTRAL-KOMMISSION
FÜR
KUNST- UND HISTOR. DENKMALE.
WIEN IV., FAVORITENSTRASZE 15.

Hochverehrter Herr Präsident,

der Gefertigte gestattet sich das Ansuchen zu stellen, es möchte ihm zum Zweck einer wissen-

Ferenczyné Sárossy Éta.

festőművésznő

(—) **Ferenczyné Sárossy Éta** festőművésznő, akinek nevét különösen Erdélyben, több nagysikerű kollektiv kiállitása révén, jól ismerik, most budapesti műtermében rendez kiállitást. A kállitás december 16-án nyilik meg Aréna-ut 102. sz. alatt és 25-én zárul.

Esti Kurir, 1928. dec. 14.

Ferenczyné Sárossy Etta.

Balatoni képe szerepel a Szinyei-Merse Társaság tavaszi szalonjának második kiállításán. (anlítne)

Esti Kurir, 1927. márc. 27.

MDK

Ferenczyné Sárosy Eta

Lelátás Budafokról, paszt.

Lágymányosi részlet, "

N.Szal. kiáll. 1927. jun. 11. 1.

MDK

Ferenczyné SárossyEta

Bányai Zazarpart, paszt.

MAPE 13. kiáll. N.Szal. 1927. máj.

6. 1.

MDK

Ferenczyné Sárossy Eta
Balatonalmádi strand, paszt.

N.Szal. 374. kiáll. 1927. márc.

11 1.

Ferenczyné Bárosy Eta

Pasztelekkel vezeljel a Nemzeti Szalon nagy tavaszi tárlatán

Magyarság 1927 VI. 16.

Ferenczyné Sárossy Ella.

A Szinyei-Merse Pál-Társaság kiállításán, a Nemzeti Szalonban, műve szerépel.

Pesti Napló, 1927. márc. 25.

Ráday Galéria

Szeretettel várjuk Önt és kedves
barátait
2005. évi első kiállításunkra:

Ferenczy Zsolt
és Kovács Lehel
festőművészek

"Az elágazó ösvények kertje"
című közös kiállítására.

Megtekinthető:
2005. január 12. - február 7. között

Megnyitó:
2005. január 13.-án (csütörtökön)
17.30 órakor

A kiállítást megnyitja:
Sinkó István
képzőművész, művészeti író

Ráday Galéria
Budapest 1092 Ráday u. 8.
Nyitva: hétköznap 12 - 18 óráig
Szombaton 10 - 13 óráig
Telefon: 218-09-36

www.raday-galeria.hu

Ráday GALÉRIA

LIBRA
VOLÁN ELEKTRONIKA

VOLÁN elektronika
Részvénytársaság

Fagyosan fogadták Lavalt Varsóban

Lengyelország nem tudja megbocsátani a francia-orosz szövetséget

Párizs, május 11
(Az Est külön tudósítójától)

A francia hirlapirók, akik elkísérték keleti útjára Laval külügyminisztert, kivétel nélkül úgy találták Varsóban, hogy a fogadtatás hűvös, sőt fagyos volt. Nyoma sem látszott annak a lelkesedésnek, amellyel a lengyel fővárosban tavaly a tragikusvégű Barthou külügyminisztert körülrajongták és minden vasútállomáson ünnepelték.

A *Petit Parisien*, amely a varsói fogadatatás felett megelégedését nyilvánítja, megjegyzi, hogy

a határon a lengyel hatóságok rendkívül egyszerű formák között üdvözölték a francia külügyminisztert

és csak egy helyettes megyefőnököt és néhány katonatisztet küldtek eléje. A lap nehezteléssel utal arra, hogy Berlinben *Lipski* nagykövet, a lengyel-német egyezmény aláírója *nem jelent meg Laval külügyminiszter üdvözlésére. Lipski* erre nem volt ugyan kötelezve, de

elmaradása feltűnést keltett.

Pertinax határozottan elégedetlen a fogadtatással. *Laval* külügyminisztert — írja Pertinax — *sokkal hidegebben fogadták, mint egy évvel ezelőtt Barthout. Pertinax* egyúttal utal arra, hogy

Berlinben a szovjet nagykövet üdvözölte az átutazó külügyminisztert, lengyel részről azonban senki sem jelent meg.

A határállomáson, valamint a különböző állomásokon *csak alacsonyabbrendű lengyel tisztviselőket küldöttek Laval elé, akik alig beszéltek franciául.* Poananban, ahol egy évvel ezelőtt a katonai szövetségek *Barthout »Éljen Franciaország«* kiáltásokkal fogadták,

tegnap teljes csend honolt.

A varsói állomáson a fogadtatás igen hideg volt. A rendfentartó szolgálatot kis keretek közé szorították, mert *hiszen alig jelent meg valaki a pályaudvaron.* Össze sem lehet hasonlítani a tegnapi fogadtatást azzal a fogadtatással, amelyben *Barthout egy évvel ezelőtt részesítették.* Ennek oka nyilvánvalóan abban rejlik, hogy időközben

a lengyel-német kapcsolatok rendkívül megerősödtek.

Ennek a ténynek a hatása a politikai és társadalmi élet legkisebb megnyilvánulásában is érezhető.

Az első megbeszélésen — írja *Pertinax* — röviden átfutották a francia-lengyel kérdéseket. A két ország közötti kapcsolatok

határozottan rosszak,

mióta 1934 január 26-án aláírták a lengyel-német nyilatkozatot.

A *Journalban Saint-Brice* a fogadtatásról írva, megállapítja, hogy

Franciaország most aratja le a szovjet mesterkedésének keserű gyümölcseit.

A lapok nagy sajnálkozással veszik tudomásul, hogy *Pilsudszki* tábornagy nem fogja fogadni a francia külügyminisztert. Valószínűnek tartják ugyan, hogy a tábornagy valóban beteg, de egyes lapok utalnak arra, hogy

betegsége ellenére is

módját ejtette annak, hogy fogadja Goebbels német propagandaügyi minisztert és Eden angol főpecsétőrt.

Az *Oeuvre* külpolitikai munkatársnője a varsói hüvös fogadtatásból arra következtet, hogy *a lengyel-francia viszony az érzelmi rész teljes mellőzésével lassan*

az üzletemberek rideg hangját és modorát veszi fel.

A Varsóban Oroszország iránt érzett bizalmatlanság sokkal erősebb annál a félelemnél, amelyet

a lengyelekben esetleg Németország kelthetne.

A francia-lengyel egyezmény hatástalanná vált abban a pillanatban, amikor *Lengyelország kijelentette, hogy nem hajlandó területén szovjetcsapatokat átengedni.*

„Lengyelország szíve hideg"

London, május 11

A *Daily Telegraph* varsói tudósítója többek között a következőket jelenti: A jelen pillanatban szó sem lehet arról, hogy

Lengyelország csatlakozzék bármilyen Németország ellen irányuló egyezményhez.

A *Times* varsói jelentése szerint lengyel politikai körök véleménye akként alakult ki, hogy

a francia—orosz együttműködés ártalmas lehet Lengyelország érdekeire és a keleteurópai béke előmozdítására.

Különösen a balti államok újabban tapasztalható politikai fejlődése teszi kézzelfoghatóvá, hogy *Lengyelország és Szovjet-Oroszország politikája egymással szembe kerül.*

A *Daily Express* »Lengyelország jéghideg udvariassága« címmel a következőket jelenti Varsóból:

Lengyelország szive hideg.

A lengyelek nem bíznak a francia-orosz szerződésben és *Pilsudski* tábornagynak betegsége a *Lavallal* való találkozás kikerülésével kitünő alkalom volt arra, hogy hangsúlyozza Lengyelország rosszalását.

Nyaraltassa gyermekét
a svábhegyi
Fodor Sportinternátusában

I., Ordas út 9. szám. (500 m) subalpin klíma. A Széchenyi hegyi fogasmegállónál **16 holdas erdőben.** Elhelyezés: padozott amerikai sátrakban. Összes sportok díjtalan gyakorlása. Strandfürdő. Tökéletes felügyelet és fegyelem. **Otcsóbb mint otthon. — Kérjen prospektust** Fodor Sportintézettől, IV., Petőfi Sándor ucca 3. Tel.: 897-01

Megtisztítja a főkapitány az uccát a koldusoktól és tolakodó árusoktól

— Az Est tudósítójától —

Dr. *Ferenczy* Tibor főkapitány mai *napiparancsában* a következőket közli:

— Idegenforgalmunk állandó növekedése *egyre nagyobb tömegeket* csábít be a főváros környékéről és a távolabbi vidékekről, akik *a munkanélküliek, de legtöbb esetben az engedély nélküli koldusok, virág- vagy jelvényárusok tömegeit szaporítják és erőszakos viselkedésükkel lassankint tűrhetetlenné teszik a közterületeken való járást-kelést.* Addig is, amíg a szegényügy általános rendezése szőnyegre kerül és azok a karitatív tényezők, amleyeknek feladatát képezi a szegények gondozása, a rendőri karhatalmi intézkedéseket rendszeres emberbaráti tevékenységgel válthatják fel, — szükségesnek látom, hogy

az uccai koldusokat és hasonló lézengőket

a közterületekről

rendszeres razziák

eltávolítsák. Elrendelem tehát, hogy a kerületi kapitányságok vezetői a főparancsnok urral karöltve további rendelkezésemig

nap-nap után razziát tartsanak a forgalmasabb útvonalakon

és a koldusokat, jelvényárusokat, valamint az engedélynélküli virág- és képeslevelezőlapárusokat a legközelebbi kerületi kapitányságra állíttassák elő. A központi rendőri büntető bírósághoz beosztott tiszt urakat pedig utasítom, hogy

az eléjük állított koldusokkal szemben a legnagyobb szigorral járjanak el,

miután a tapasztalás szerint azok legnagyobb része nem is saját hibáján kívül jutott nyomorba, hanem *munkakerülő.* A kolduskérdés rendőri vonatkozásban való megoldásának feladata közigazgatási osztályom intéző körébe tartozik, miért is az ezzel kapcsolatos teendők központi irányításával annak vezetőjét, *Baksa* János főkapitányhelyettes urat bíztam meg.

Szerdán kezdheti a Ház a költségvetési vitát

A bizottság rekord-tempóban végzett az egyes tárcákkal

— Az Est tudósítójától —

A költségvetés bizottsági tárgyalása *meglepően rövid idő alatt végetér.* Szerdán kezdte a pénzügyi bizottság tárgyalni a költségvetést és

három nap alatt az összes nagy tárcák általános és részletes vitájával végzett.

A bizottság tagjai részéről különösebb érdeklődés nem igen mutatkozott, a legtartalmasabb vita a *kultusztárcánál* volt, a gazdasági minisztériumok költségvetését *minden komolyabb vita nélkül átengedte a bizottság.* Megemlítésre méltó az a körülmény, hogy a földmívelési tárcánál a *gazdaképviselők egyáltalában nem szólaltak fel,* kisgazda részt sem vett a vitában. Délelőtt-délután gyors tempóban folyt a tanácskozás és így helyesen számít a kormány, amikor a költségvetés plenáris tárgyalásának megkezdését már

a jövő hét szerdájára

reméli.

Más években a költségvetés bizottsági tárgyalása *legalább két hetet* igénybe vett, most négy napot sem tölt be teljesen Hétfőn már *a miniszterelnökségre és a kisebb tárcákra* kerül a sor, valamint a honvédelmi tárcákra, ezeknek vitája úgy általánosságban, mint részletekben déielőtt előreláthatóan lemorzsolódik, *délután következik a pénzügyi tárca és ezzel az egész bizottsági tanácskozás véget ér.*

Kedden *Zsindely* Ferenc, a költségvetés főelőadója, minden valószínűség szerint már beterjesztheti a Házban a bizottsági jelentést és szerdán megkezdhetik a költségvetés általános vitáját. A képviselők között nem mutatkozik izgalmas érdeklődés a költségvetési vita iránt, amely ilyen körülmények között programszerűen,

június közepére minden esetre véget érhet.

Azután már csak a felhatalmazás és az ipari minisztérium felállítására vonatkozó törvényjavaslat néhánynapos tárgyalása következik és június végén *megkezdődik a Ház hónapokig tartó nyári szünete.*

Meghűlésnél, náthaláznál, torokgyulladásnál, mandulalobnál, fülkatarrusnál, valamint idegfájdalmaknál és szaggatásnál naponta fél pohár természetes **Ferenc József** keserűvíz nagyon jót tesz, mert a gyomorbélcsatornát alaposan kitisztítja és desinficiálja, azonkívül pedig megfelelő emésztést biztosít.

SIKERRE SIKER!

Ezidén

Telep:
VI., Lehel ucca 25. Tel 923-40
Városi üzlet:
IV., Váci ucca 2. Tel. 810-10

HÍREK

Előfizetési árak:

1 hóra . . . . . 3 P
3 hóra . . . . . 7 P

— **Indiában az autó szorítja ki az elefántot.** *Londonból* jelentik: Megírtuk a napokban, hogy Belga-Kongóban egyre növekszik a kereslet *a teherhordó és járműhúzó elefántok iránt*, amelyek lassankint kiszorítják a teherautókat és traktorokat. Az afrikai elefánthosszal szemben *Indiából elefántbesszt jelentenek.* A travancorei erdészeti hivatal jelentése szerint Brit-Indiában *az autó szorítja ki az elefántot*, még hozzá a luxusautó, Dél-Indiában azelőtt minden jobbmódú család elengedhetetlennek tartotta, hogy *legalább egy elefántja* legyen. Elefánton tették meg a kisebb utakat és elefántháton jelentek meg a fontosabb társadalmi összejöveteleken és ünnepélyeken. Ujabban azonban az elefánt már nem elég előkelő. A jómódú hinduk most luxusautón járnak és »elefántfogyasztásuk« egyre csökken.

— **Három 18 éves a halált kereste.** Ma reggel 8 óra tájban, szinte ugyanabban az időpontban, két fiatal lány ugrott a Dunába. *Szücs* Márta 18 éves háztartásbeli, aki Pesterzsébeten, a Maró ucca 72. számú házban lakik, a Műegyetem alsó rakpartjáról ugrott a folyóba. Egy rendőr észrevette, csónakba ugrott és kimentette. A mentők a Rókusba szállították. Nem tudják, miért akart meghalni. — *Virágh* Gizella 18 éves munkáslány, aki a Márton ucca 86. számú házban lakik, a Ferenc József hídról ugrott a Dunába. A Szent Imre motoros kimentette. A mentők a Rókusba vitték. — *Glück* József 18 éves pincér, aki a Telepy ucca 6. számú házban lakik, a Garay ucca 16. számú ház előtt összeesett. Megállapították, hogy megmérgezte magát. A Rókusba szállították.

— **Ismeretlen autók gázolásai.** A Wekerle Sándor ucca 24. számú ház előtt ma reggel ismeretlen rendszámú autó elgázolta *Wiesner* Erzsébet, 4 éves kislányt. A mentők a Szent István kórházba szállították. — *Kiss* Ferenc 8 éves tanulót a Küküllői út 14. számú ház előtt gázolta el egy ismeretlen rendszámú autó. A kisfiú könnyebb sérüléseket szenvedett. A mentők az Uj Szent János kórházba szállították.

— **Vitézek kiállítása.** Holnap délelőtt nyitja meg Horthy Miklós kormányzó a vitézi rend *képző- és iparművész vitézeinek* kiállítását a józsefkörúti technológián.

Több olyan művész nevével találkozunk itt, akinek műveit nemrég láttuk valamelyik tárlaton. A kiállítás kellemes meglepetései közé sorolhatjuk *Bayor* Ágostont, a nagyon tehetséges *Péterfy* Lajost és *Szabados* Bélát, aki néhány jóleső, megnyugtatóan szép szobrocskát állít ki. *Darvassy* István mozgékony, vibráló képei komoly értékei a kiállításnak. A festők közül meg kell említenünk még *Pataky* Ferencet, *Szereda* Bélát és *Nemes* Lászlót.

Feltűnést kelt *Székely* Károly monumentális Hunyadi Mátyás-szobra. *Haich* Erzsébet, aki mint vitézfeleség vesz részt a kiállításon, néhány meglepően kedves kis szobrával hódít. Nagy aktszobra is finom lírai élmény.

Sikerre tarthat számot a kiállítás szép iparművészeti része is.

— **Adomány.** Erika részére a következő adományokat kaptuk: N. N. 20 P, Beyer Marcellné 5 P, Egy másodéves jogász 10 P, N. N. 10 P, T. F.-né 5 P, N. N. 5 P, N. N. 10 P.

A MARGITSZIGETI
PALATINUS
STRANDFÜRDŐ
megnyílt!
Fürdőjegy úgy köz-, mint vasárnapon egész napra P 1.—

— **Albrecht főherceg és Darányi földművelésügyi miniszter a miskolci zöldmező kongresszuson.** *Miskolci* tudósítónk jelenti: Május 24-én és 25-én tartják meg Miskolcon a »*zöldmező« kongresszust.* A kongresszuson *Albrecht* főherceg és *Darányi* Kálmán földművelésügyi miniszter is kilátásba helyezte megjelenését. A kongresszus tagjai az első napon kirándulnak a Tisza mentére és a Bükkbe. Mintegy *800 résztvevő* megjelenését biztosítja a Miskolcon megtartandó kongresszus.

— **Ferenczy Valér kiállítása.** Holnap nyílik meg a Mária Valéria uccai »Szépművészeti Kiállítások« helyiségében *Ferenczy* Valér gyüjteményes kiállítása. Rengeteg rézkarc, rajz és egy teremnyi festmény... Csupa gondos munka, kedves, meleg ötlet, udvarias, finom, buzgó és főleg szorgalmas foglalkozás az élet szépségeivel.

— **Véres juhász—gazdaháború a Székelyföldön.** *Kolozsvárról* jelentik: A Székelyföldön napirenden vannak az összeütközések a juhászok és a gazdák között. A nyári legeltetésre a hegyek felé terelik a juhnyájakat és ezek a nyájak végiggázolnak a mostoha tél miatt amúgy is megviselt vetésen. Emiatt *sorozatos összeütközések* támadtak és csak *nemrégiben vertek félholtra egy mezőőrt a pásztorok.* Most Kovásznán történt hasonló eset. *Csutak* János kovásznai gazdálkodó az elmult napokban a vetését letarolva találta. A községházára indult, hogy feljelentést tegyen, az egyik juhász utána szaladt és *fejszével hatalmas csapást mért az idős gazdára, aki súlyos fejsebbel, törött karral zuhant a földre.* A garázda juhász elmenekült, a csendőrség lefoglalta nyáját.

— **Házasság.** *Lakó* Ferenc és *Kende* Márta házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Dr. *Nagel* Dénes ügyvéd és *Biermann* Lili házasságot kötöttek. (Minden külön értesítés helyett.)

Stein Ágnest, dr. Stein László ügyvéd leányát, eljegyezte dr. *Schwartz* István.

Aczél Ágit és dr. *Nagy* Tibor jegyesek.

— **Marconi beszámolt találmányairól az olasz királynak.** *Rómából* jelentik: A király fogadta *Marconi* szenátort, aki *legutóbbi tanulmányainak eredményéről tett az uralkodónak jelentést.*

— **Ruhatisztitás!** Kulcsár és Huppert.

— **Nemzetközi kutyakiállítás lesz holnap Budapesten.** A Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének *sampion kutyakiállítása* vasárnap, május 12-én lesz a Nemzeti Lovardában. A kiállításra *több mint 250 fajkutyát* neveztek be, amelyeknek *több mint a fele külföldi.* A kiállítás, amely reggel 9 órától délután 6 óráig tart, csak vasárnap lesz nyitva.

— **Pompás hegyilevegő, napfény** — Svábhegyi Szanatórium. Polgári árak.

x **Kékes Szálló,** 1000 m, gyönyörű tavasz.

x **A legelhanyagoltabb** lábakat, kinzó feltöréseket, bőrkeményedéseket és tyúkszemeket rendbehozza a valódi *Szt. Rókus lábfürdő.* Azonnali jóleső enyhülés.

x **Nincs többé** anyagpocsékolás a hajmosásnál. A tubusban lévő Marella krémshampoon használata gazdaságos. Az ondulálás a Marellával való fejmosás után is megmarad tartósan.

x **Gyomor- és bélzavaroknál,** hasüregbeli vérpangásnál, étvágytalanságnál, szorulásnál, felfúvódásnál, gyomorégésnél, felböfögésnél, szédülésnél, homlokfájásnál, hányingernél egy-két pohár természetes *Ferenc József* keserűvíz alaposan kitisztítja az emésztőutakat.

x **Meglepetés a férfiak részére.** A férfiaknak is régi problémája a hajápolás. Sok mindenféle szerrel próbálkoztak, de a haj hullott rendületlenül tovább, a korpa ráragadt a gallérra s a zsíros haj az ágynemüt piszkítja. Mindezt egy csapásra megszüntette a hölgyközönség körében már régen közkedvelt *Fekete Fej*-védjegyü folyékony *Neo Shampoon*, amelynek legfőbb előnye, hogy lúg- és szappanmentes, tehát nem támadja meg a hajat, nem marja a fejbőrt, semleges a hajfestékre, megakadályozza a korai őszülést, a hajnak gyönyörü fényt ad, a haj laza, hullámos és jól fésülhető lesz és nem ragad össze csomókba, mint az eddig használt zsíros anyagoktól. A Fekete Fej-védjegyü folyékony *Neo Shampoon* minden drogériában és illatszertárban kis és nagy üvegben olcsón kapható. Urak! *Csak egy próbát!*

— **Repülő expressz-szállodák.** *Londonból* jelentik: Az angol légiforgalmi vállalat az *Imperial Airways* nagyarányú utasszállító légiflotta-építkezésbe kezd. »Repülőszállodák« egész sorát akarják felépíteni. Az új repülőgépek nem lesznek túlsok személy befogadására alkalmasak, az alaptípus 12 személyes lesz, azonban a *legkényelmesebb berendezésü.* Olyan lesz egy-egy ilyen repülőgép, mint egy fényüző vasúti szalónkocsi. A gépek az eddiginél sokkal gyorsabban fognak közlekedni: sebességük *óránként 200 mérföld* (több mint 300 km) lesz.

Egy hét Budapest életéből

Az 1935 április 28-tól 1935 május 4-ig terjedő héten

1. Születések száma	285 (340)
2. Halálozások száma . . .	314 (285)
3. Öngyilkos lett	24 (10)
4. Házasságkötések száma .	279 (233)

(Zárójelben a multheti adatok)

— **Gyászrovat.** Dr. *Szél* Manó kaposvári ügyvéd május 10-én Budapesten meghalt. Temetése Kaposvárott lesz.

Özv. *Korai* Gyuláné szül. Stein Johanna (Kaposvár) életének 78. évében e hó 7-én elhúnyt. (Minden külön értesítés helyett.)

Dr. *Weltner* Sándor pápai városi főorvos felesége, született *Lövy* Margit e hó 11-én elhúnyt.

Szántó Soma c. igazgató, a Kölcsey áll. reálgimnázium nyug. tanára 70 éves korában elhúnyt. Temetése vasárnap, május 12-én délelőtt 11 órakor lesz a rákoskeresztúri újtemetőben.

— **Embert ölt a furcsa puska.** *Debrecenből* jelentik: *Kapi* Bertalan 25 éves asztalossegéd fenyőfából, gázcsőből puskát állított össze, amelyre a závárzat helyett patkányfogót szerelt fel. Az így készült puskát azután pirosfejü gyufával és söréttel megtöltötte és nyúlvadászatra indult. Rá is sütötte fegyverét a nyúlra. Legnagyobb megdöbbenésére azonban a nyúl tovább szaladt és a lövés *Tóth* Lajos abaujalpári lakost érte, aki néhány perc mulva *meghalt.* A dereceni törvényszék *gondatlanságból okozott emberölésért kéthónapi fogházra ítélte.* A különös puska pedig a bünjelek raktárába került.

— **Orvosi hír.** Dr. *Pauncz* Tivadar nőorvos-szülész, rendelőfőorvos, VI., Teréz körút 25. sz. alól V., Pannónia ucca 10. sz. alá költözött. Telefon: 18—9—59.

Dr. *Engländer* Árpád orthopéd-szakorvos rendelőjét és *Reuma Vizsgáló Laboratóriumát* V., Lipót körút 13. szám alá helyezte át. Telefon: 18—9—15.

Dr. *Altmann* Júlia (Földes Tivadarné) fog- és szájbetegségek szakorvosa rendelőjét áthelyezte VI., Teréz körút 6. I. em. 3 alá. Telefon változatlan: 19—1—13.

Dr. *Szilasi* Jenő belgyógyász v. zsidókórházi alorvos rendelését V., Nádor ucca 14. alatt folytatja. Telefon: 198—34.

az Athenaeum nagy regény-sorozata
*
KATAJEV:
Hajrá
AZ UJ OROSZORSZÁG REGÉNYE
KÖTVE 4·80 PENGŐ
*
legutóbbi Kötet
BUNIN
Ifjuság-szerelem
*
A RÉGI OROSZORSZÁG REGÉNYE

ma húsz éve

Sanok és Rzezov a mienk... Két orosz hadsereg veresége... Inog a keletkárpáti orosz harcvonal... Előnyomulunk a Nidán túl... — így írtak *ma husz éve* a lapok az északi front eseményeiről. Még néhány cím a húsz év előtti lapokból: A szövetségesek átkeltek a San folyón, Dünkirchent ismét bombázzák a németek, Olaszország a döntés útján, Tanácskozások Rómában és Konstantinápolyban, *Giolitti*, a központi hatalmak barátja, a királynál. Fogságba esett az orosz külügyminiszter fia. Ezen a napon mentette fel *Ferenc József* gróf *Károlyi* Gyula főrendiházi tag, miniszteri biztost, miniszteri biztosi tisztsége alól. Dunatetétlen mellett K. S. 15 éves parasztfiu elmezavarában meggyilkolta az édesanyját. Betörtek az elesett *Désy* Zoltán elárvult lakásába. Ezen a napon is ülésezett a magyar parlament. Interpellációs nap volt. *Vázsonyi* Vilmos interpellációt mondott az *Auffenberg*-ügyről. Elkerülhetetlenül szükséges volt-e a monarchia érdekében — kérdezte interpellációjában *Vázsonyi* Vilmos — *Auffenberg* Móric gyalogsági tábornok úr ez év április 26-án foganatba vett *előzetes letartóztatása*, holott a közös haderő katonai bűnvádi perrendtartásról szóló 1912:XXXII. t.-c. 171. §-ában felsorolt okok szerint ez nem igen látszik indokoltnak? Milyen címen kivánták be bűnvádi úton azt a legfelsőbb kéziratot, amely április haváról keltezve a gyalogsági tábornok úrnak érdemei elismeréséül a bárói rangot »von Komarov« előnévvel adományozta? A büntető járásbíróság ezen a napon tárgyalta *Komlós* Ilka színésznő bűnügyét. *Komlós* Ilka rendszeresen irt névtelen leveleket a katonai parancsnokságoknak, *leveleiben felhívta a katonai hatóságok figyelmét itthon lévő egészséges fiatalemberekre*, akik a névtelen levelek szerint, csak panama útján válhattak alkalmatlanná a sorozáson. A színésznő a tárgyaláson elmondotta, hogy mint honleány, felháborodva látta egészséges fiatalemberek itthoni lézengését, mikor ezrek és ezrek a harctéren küzdenek. A járásbiró *Komlós Ilkát felmentette*, mert »a vádlott meggondolatlan kijelentése még nem apodiktikus állítás.« *A második hadikölcsön jegyzése nagyszerű iramban folyt.* Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság 25 millió koronát jegyzett. *Ma husz éve*, a Király Színházban a *Madarászt*, a Magyar Színházban *Az apja lányát*, a Vígszínházban *A hamisított férjet* játszották. Égett a világ, azért egy úr a *Levelezés* rovatban a következőt irta: »*Utánad akartam rohanni, hogy megmondjam, csak téged szeretlek.* Mikor látjuk újra egymást? Csak ez érdekel.«

— **Két kis gyermek bennégett az égő házban.** *Debrecenből* jelentik: Abód községben hatalmas tűz pusztított, amelynek hat ház esett áldozatul. Az egyik épületnek tetőzete beomlott és *maga alá temette Gombás László abódi gazda két gyermekét. A kisebbik meghalt, a nagyobbikat súlyos sérülésekkel kórházba szállitották.*

Áldott állapotban levő nők, ifjú anyák és többgyermekes asszonyok az enyhe természetes **Ferenc József** keserűvíznek már mérsékelt adagokban való használata által is könnyű és híg ürülést, úgyszintén rendes gyomor- és bélműködést érnek el. A modern nőgyógyászat főképviselői a **Ferenc József** vizet igen sok esetben kipróbálták és azt kivétel nélkül gyorsan, megbízhatóan és fájdalom nélkül hatónak találták.

Ferenczy Valér

Ars Una 1924. I. ef.
204. l.

Ferenczy Valér műtermében (Dohány-utca 57. IV. em.) a *rézkarc technikáiból* (vonalmaratás, vernis mou, aquatinta, „hideg tű" stb.) rövid, gyakorlati *tanfolyamot* nyit. Jelentkezés naponta 3-tól 5-ig.

BUDAPEST, 1943. április 19.
IX. HŐGYES ENDRE UTCA 10
TELEFON: 382-595

ispök Atyám!

sültem, hogy Kassán az Emerica-
tani a Madonna a művészetben cim-
ssel fordulnom Excellenciádhoz,
a cikket a Szépművészet című fo-
ról, hogy részben a Primási Kép-
ikkben emlitett képekből megfele-
iem

Ferenczy Valér

l. okr.

A Mühorát

1923. 24 l.

J-É: F. V. kiáll ai
Erdély Gen

Kolozsvár, Nagyvárad
egyéb. kiáll.

Érkezett 1904 április 19.

266/904 (Budapest 1904 április 19)

Aigner Lajos a Magas Tátrában eszközlendő lepke-gyűjtésre segélyt kér. (Vasárnap 1904 június 17.)

Ferenczy Valér

Roma. Falconieri palota. Via Giulia 1.

Frakuói Vilmos arcképe. 1917.

Genthon István:

Magyar mükincsek és emlékek Olaszországban. Kézirat 1942/3

Ferencry Valér

életrajz

Murádin Jenő: Nagybánya. A festő-telep művészei. Miskolc, 1994, 31–32.

FERENCZY Valér

Muráclin Jenő: Erdélyi fertőiskolák
Bukarest, 1997

25, 27, 47,

nyán 174-ben

ben földszintes
emplom alakú
Gabriel Prónai
idis.

lytalan udvart
romjai; a kopár
k

Fer. V:

A modern riskan

MM 1932

325-334

Ferenczy Valér

Külföldi és magyar könyvekről irodalmi kritikák a Budapesti Hemle 1937. évfolyamában

PORCELLÁNFIGURÁK,

45 darab,
Berlin, Frankenthal, Bécs, Höchst, XVIII.—
század.
A San Marco-gyüjteményből.
Gerevich PA, 262. l.

KÉSZLET,

30 drb. edény és tányér porcellánból, Törökc
számára készült 1780 körül.

Fer. Valér

Az olasz mese.
Londonban
MM. 1930

198-212. l